

liber
Mgri Johannis
Capra plocen

Lectura sup. Johannem Alexandri de ~~Alle~~ Alexandria &c.

Explicatio Evangelii à Sancto Joanne descripti, per Alexandrum de Alexandria.

169

Memoriale de ... magistri Johannis professoris universitatis Erford

Amicus sponsi qui stat
et audit eum gaudio
gaudet propter vocem spo
nsi. Hoc verbum scribitur in iohannis
ewangelio. Cuius expositionem
intendimus 3o capitulo. In quo
quidem verbo describitur hoc ewangelium quantum
ad iiiior causas. Primo enim describitur
quantum ad causalem efficientiam cum dicitur
amicus sponsi. Causa enim principalis
huius negocii fuit sponsus. Secundaria
fuit Johannes ewangelista qui fuit amicus
sponsi. Fuit enim Johannes amicus di
lectus. Unde hic est discipulus quem
diligebat ihesus. Dilectio est enim
amicicie fundamentum. Unde proverbiorum
xvii° Omni tempore diligit qui ami
cus est. Fuit ergo amicus Jo. illumina
tus quia fluenta ewangelii de ipso
sacro dominici pectoris fonte po
tavit. Illuminatio est amicicie signum.
Unde Jo. xv° Iam non dicam vos servos
quia servus nescit quid faciat
dominus eius. Vos autem dixi amicos
quia omnia quecumque audivi a
patre meo nota feci vobis. Fuit
tercio Jo. amicus probatus. Probatur
autem amicus in adversis et non in prosperis.
Unde Ecclesiastici xii° Non agnoscetur in bonis
amicus. Ecclesiastici vi° Amicus si per-
manserit fixus erit tibi quasi coe-
qualis. Quarto fuit Joh. verus amicus
qui a Christo euelli non potuit ...
... sit dicta efficiente. Secundo in
secundo verbo notatur huius ewangelii materialis
continencia cum dicitur auditu qui dicitur
stat et audit. Audivit enim Joh.
primo verbum altissimum in quo notatur
materia huius ewangelii. Unde glossa Alii
ewangeliste describunt Christum natum
ex patre. Jo. autem affirmat verbum fu
isse in patre de altitudine huius
verbi Augustinus omne ... super Johannem
sustendit Joh. omnia cacumina

augustinus

terrarum omnes campos aeris omnes
altitudines siderum nisi eum qui omnia
creata transcenderet non perveniret
ad illud verbum per quod facta sunt omnia.
Secundo vero de incarnato et incarne
absconso. Proverbiorum xxv° Gloria est dei
celare verbum scilicet in carne et gloria
regum i. apostolorum investigare sermonem.
Tercio Johannes audivit verbum secretissimum
scilicet est verbum prophetiarum et inspiratum
de quo est una apocalypsis. Unde ibidem Jo.
c. i° Beatus qui legit et qui audit
verba prophetie huius et servat ea
que in ea scripta sunt. De quo verbo
Job iiii° Porro ad me est dictum
verbum absconditum et quasi furtive
suscepit auris mea venas susurri
eius. Quarto Joh. audivit verbum
suavissimum et hoc est verbum morale
ad predicandum de quo Joh. determinat
in epistolis suis. Unde Jo. ... nobis dicere
... per Jeremiam c. ... et nos
possumus dicere ... lucerna pedibus
meis verbum tuum de auditu huius
verbi ... Jo. c. i° in canonica ... quod
vidimus et audivimus annunciamus
vobis ut et vos habeatis societatem nobiscum
... sit de materiali continencia.
Tercio in verbo predicto notatur huius ewangelii
formalis ... et hoc in voce forma
enim huius ewangelii est divisio ipsius
in partes suas ... autem hoc
ewangelium in iiiior partes ... quibus iiiior
voces ... prima pars sive prima vox est de verbo
nascente et durat usque ad ii° capitulum hoc
ewangelii. Secunda pars sive 2a vox huius
ewangelii est de verbo docente sive
de instructione populi et durat usque
ad ... 2o ... huius ewangelii usque ad
xiiim. Tercia pars sive tercia vox est
de reconciliatione ... facta per pas
sionem Christi et durat usque ad xvi° capitulum
usque ad xxm. Quarta pars sive quarta
vox est de reparatione ... que
inchoata est in resurrectione
Christi et durat usque ad xx° capitulo

usque ad ultimum de hijs iiij^or vocibus
potest exponi illud quod dicitur ibi dum
Re xxxiij^o Et audiet in loco isto vox
gaudij s. in manifestacione ubi vox
leticie s. in institucione Christi vox spon
si et sponse s. in reconciliacione dei
vox dicencium Confitemini domino s.
in reparacione lapsi sicut fit dum de
forali cui dicitur hunc ewangelistam / Tercio
et ultimo in abs posito notatur hunc
ewangelistam finaliter sufficienter et in gau
dio qui dicitur gaudium Verum gaudium
eternum est finis huius sicut dicit Joh
xv^o hec locutus sum vobis ut gau
dium meum sit in vobis et gaudium
vestrum impleatur / gaudium dei de no
bis semper est plenum sed in nobis
incipit et proficit ex fide et imple
in visione dicitur infra xvj^o Peti
te et accipietis et gaudium vestrum ple
num sit licet gaudium impleatur quando
anima intrat in gaudium domini sui
ad quod nos perducit

Hic est Johannes ewangelista / In hoc
prologo precedit / secundo prohe
modum quia primo describit
personam actoris / 2° ostendit preemine
ciam materie de qua agit ibi de
nique manifestans / 3° innuit sufficie
nter tamen operis in principio signum ponens
/ 4° tangit locum et tempus quo scripsit
ibi hoc autem ewangelium / 5° dicit ubi et
qualiter obiit in hoc est Johannes / 6° tangit
ordinem huius ewangelij ad alia i
tamen post omnes / ultimo se excusat
ibi quorum tamen / primo in dicit quod ipse co
mmendat personam actoris / 2° pro
bat quoddam quod dixit duplici
signo tamen virginitatis Commendat
igitur primo personam actoris et hoc a nomine
tum dicitur Johannes Joh enim dicitur in quo est
gratia / j. ad Cor. xv. Gracia dei
sum id quod sum / 2° ab officij
dignitate ibi ewangelista non enim
doctores sed scriptores solus ewangelij

dicere ewangelista / 3° ex commutatione re
ligione in unus ex discipulis domini / 4°
a virtute ibi quem virgo / 5° ab electione
divina tamen dicitur adeo dilectus s. a domino
beneficio ewangelistam / 6° a divina vocacione
ibi que de nupcijs volentem nu
bere vocavit deus / ipsum quosdam
nuptie ille fuerunt ad quas invita
tus erat dominus ihesus xpus cum disci
pulis ubi aqua in vinum conversa /
sine virginitate dicitur in hoc duplici
testimonio in ewangelio hec probat v
irginitatem / Joh duplici signo et qua
adeo magis dilectus / infra xx^o
hic est discipulus / virginitatis .n. indi
cia ad amorem provocat et quia
hunc matrem suam pendens in
cruce commendavit, dicens ut virgo
virginem conservaret Deinde sequitur
/ Denique manifestans / ubi ostenditur
preeminencia materie huius ewangelij / Joh.
n. sicut aquila celestis altius
volans agit de xpi divinitate et
de celebus incorruptibilis in quo ostendit
se incorruptum virginem decens
n. erat ut virgo incorruptibilis de in
corruptibili verbo determinaret et hoc 2b
est quod dicit littera Denique manifestans in
ewangelio quod erat ipse scilicet virgo
incorruptibilis / et quod erat ipse .i. qualis
erat ipse eo modo quod dicitur divini
tum monstrans quod erat / ut sit sensus tali
quos manifestans quod erat ipse .i. cuius
qualis figuram gereret ipse figuratus
est in aquila ad designandum quod ageret
de divinitate celestis altius volat
verbum inchoat de celebus incorruptibilis
/ unde scilicet incorruptibilis. ubi opus
inchoavit .i. solus in iiij^or ponens
que pertinet ad opus ubi enim s.
quod erat quod cum sola hic non tangit
in principio erat verbum ubi erat cum aut

ipm deum quid erat et aut et
deus erat verbum / quid agebat cum aut
omnia per ipsum facta sunt / Vigens at Joh
dex diuinitate etiam aut dex huma
nitate vnde sequitur solus testatur
verbum carnem factum esse infra primo
Et verbum caro factum est / Testatur etiam
lumen non fuisse a tenebris com
prehensum infra .1°. lux in tenebris
lucet et tenebrae eam non comprehenderunt
Deinde secundo ponitur signum ubi ostenditur
ca suscepti operis / Secundo est enim quod
licet plures causas ostendunt huius suscepti
operis secundum Jo. Christus quem Ihesus amauit
apostolus filius zebedei et frater iacobi
apostoli quem herodes post passionem domini
decollauit nouissimus omnium scripsit
ewangelium rogatus ab asye episcopis ad
uersus Cerinthum aliosque hereticos et ma
xime tunc ebionitarum dogma con
surgens qui asserunt Christum ante
mariam non fuisse / vnde etiam com
pulsus est diuinam eius naturam dicere
Sed et aliud causam huius scripture ferunt
quod cum legisset Mathei marci et luce
volumina approbauit quidem textum
hystorie et vera eos dixisse fir
mauit sed vnius tantum anni in quo
et passus est post carcerem Johannis
hystoriam texuisse premisso itaque
anno cuius acta ab his exposita
fuerant superioris temporis antequam Jo.
clauderetur in carcerem gesta nar
rauit etc. 2m Jeronimi vna causa
suscepti operis fuit supplere
pretermissorum ut quod pretermissum fuit
in actum de mutatione aque in
vinum et non dicitur in littera primi sequens
et in marcum ab his pretermissum ponens
omnis quod erat ipse scilicet deus quem tum
miraculum faciebat / Alio modo patet in
duci hec littera ut patet Johannem quia

ideo coniungebat dicitur de libro in
corruptibilis ut aut alio coniunctionem
matrimonii ita eciam Jo. coniungebat
qui a virgo in nuptiis dicit signum factum
in nuptiis in quibus defecit vinum
ne consubstituto vinum virginitatis
fuit dicens eum Joh hoc signum
innuebat quod ipse erat in quo de
ficeret carnalis delectacio substi
tuta virginitatis et 2m Ihesus post litteram ubi dicitur
ponens prius signum quod in nuptiis
fecit deus scilicet de mutatione aque
in vinum omnis quod ipse erat scilicet virgo
ut legentibus demonstraret ubi deus
inuitatus est deficere nuptiarum
vinum debebat / ut veteribus im
mutatis noua omnia que a Christo
instituuntur apparebant / Deinde secundo
hic at ewangelium ubi describit locum
et quibus quo scripsit ewangelium / vnde
dicitur hoc aut ewangelium scripsit in asia
etiam locus scilicet asia cuius metropolis
est ephesus / Asia aut est asia
maior que dicitur pars mundi tertia
vel describitur cum dicitur postquam in pathmos
insula apocalipsim scripserat
Iohannes in libro illustrium virorum se
dam post neronem persecucionem mo
uente domiciano in pathmos
insula relegatus Joh scripsit
Apocalipsim quod interpretatur iustinus
interficto domiciano sub uma reuerse re
dyt ephesum et tunc scripsit
hic ewangelium / Tercio tangit conuenientiam
scripture ut secundo ut quod in principio ca
nonis scilicet sacre scripture in Genesi scilicet cum
dicitur In principio creauit deus etc. / Incorrup
plicium prenotatur ei etiam incorrup
tibus virginitatis apokalipsi vel dicitur
dicitur Christo ego sum alpha et omega al
pha quod prima littera grecum alphabeti
et aut vltima vnde hoc at quod Christus fecit
alpha et omega ostendit se principium a quo

sunt omnia et finem ad quem sunt
omnia. q. dicat Ieronimus in libris istis
9 grue sunt ut qui in prin° canonis
d. principium a quo omnia sunt inicia
qui dico in principio. i. in filio creauit
deus celum et terram in fine apocalipsis
qui finis est canonis dicit finis
quia omnia terminant adimpleta est
aut apocalipsis finis canonis non quia
ultimo scripta sed quia ultimo ordina
ta deinde sequitur ubi est de Jo. ubi
ondit quam Joh obiit ubi por
spale et admirabile pconium mortis
sue et hoc ideo factum ut sicud
alieni fuit a corruptione carnis
ita extraneus esset a dolore mortis
Quidam enim dixerunt eum extraneum
a dolore mortis quia adhuc vivit
Alii pro exponunt extraneus est a dolore
mortis non quia non fuit mortuus eum
xpus fuit mortuus discipulus at
non est super magistrum sed in omnibus
fuit a dolore mortis inflicte per mar
tirium unde glo. super illo verbo Joh ultimo
Sic eum volo manere donec veniam
i. volo eum per martirium consumare sed
expectare eum placida absolutione
carnis sue cum ego veniens recu
peram eum in eternam beatitudinem Alii
dicunt quod ubi Jeronimus dubitacionem habet
Alii dicunt quod duplex est dolor unus est
universalis inseparabilis a corpore
et Jo. gustavit unde Jeronimus in libro illustri
um virorum Jo. confectus senio sexa
gesimo viii° anno post passionem domini
mortuus est et iuxta ephesum sepul
tus Alius est dolor particularis quod
est a re que cupit dissolui et esse
cum xpo et hoc non habuit Jo. desi
derium habens dissolui et esse cum xpo
cui fuit xpus vivere et mori
lucrum Deinde sequitur ubi post omnes ubi

ponitur ordo huius evangelii ad alia unde
dicitur Jo. post omnes scripsit evangeli
um in hoc derogat dignitati eius quia
scribere post alios virginem debebat virgo
enim sicud verecundus post alios scribere
debuit vel virgo sicut perfectus post
alios scribere debuit ut perfectionem
inte videtur consumatio evangelice
doctrine Deinde sequitur cum vero Jeronimus
se excusat de quibusdam que non
exprimit s. de hiis temporibus quibus scripta sunt
evangelia et quare unum precedit aliud
et hoc quod dicit cuius. q. d. licet meorum
feci de evangelistis et eorum evan
gelijs. tamen expono in prologo isto
dispositionem temporum vel ordinationem evan
geliorum et hoc est quod sequitur dicitur quorum
evangeliorum dispositio temporibus quos sed tempe
quibus evangelium scripta sunt vel librorum
ordinatio quare s. iste primus et ille
secundus et sic de aliis idem per singula
non exponitur a nobis ideo magis
tacetur ut sed sciendi desiderio
collato et querentibus fructus deo
magisterii doctrina servetur. q. d.
Jeronimus ideo in libris non explico ut
studentes hec desiderant scire
desiderantes aut querant que
vanitatis aut reportant fructum
s. noticiam veritatis et hoc deo do
cente intimus qui licet kathedram
habeat in celo eum docet utrius de
quo dicitur math. xxiii° unus est enim magister
vester. C.
Explicit prologus beati Jeronimi super
Johannem expositus a fratre Alexandro
de alliciona de ordine fratrum minorum
sacre theologie doctore precipuo doctrinalis

In nomine Jesu xpi

In principio erat verbum hoc evangelium
dividitur in iiii^or partes quia
primo introducitur persona mediatoris

Scdo p mediatorem reducatur pa
tu sgressoris ca° 2° et durat hec
ps usqz adventum vrbi Tercio re
conciliatur pa creatori ca° viii°
et durat durat h ps usqz ad adventum
xx Quarto reparatur u p provi
ca° xx° Circa primum duo facit
p n mediator induat vrbi Rsponcio q dr
eterni sui filius dei et volens me
ducere ewangelista pa mediator
induit vrbi Inducendo aut
ipm sequitur ordinem et p̄cessu
vbi humani in vrbo aut humano
talis p̄cessus est qr primo vrbm
in mente concipitur Scdo vox
formatur p quam vrbm clau
sum in mente foris manife
stetur Tercio voce forta p ipam
vocem vrbm exprimitur et mai
Quarto vrbm manifestum ab au
dientibus recipitur et m h mor
mor facit ewangelista qr primo
ait de vrbo in se 2° ait
de formacione vocis exprimentis
vrbm ibi fuit ho missus a deo
Tercio ait de expressione et ma
nifestacione vbi i Joh testimonium
4° ait de vbi manifestati re
ceptione i et audierunt eum pº
us ait de vo in se et duo facit
quia primo ait de vbo in se consi
deratum absolutum et eternum
2° ait de eodem in respectu ad
creaturas ibi omnia p ipm facta
sunt Circa primum mor facit
quia primo ondit qd in vbo
est essencie vnitas 2° ondit
qd in eo est psone alietas ibi vrbm
erat apud deum 3° ondit qd in
eodem vbo est maiestatis eqlitas
ibi et deus erat vbum 4° ondit
qd in eodem est in duracione coe
ternitas hoc erat in principio primo

qº ondit qd in vbo est essencie
vnitas respectu pris cu dicit
in principio erat vbum ad cuius
euidenciam nondum qd pt essencie
vnitatem pr est in filio et filius
est in pre cu n filius sit sua
essencia in qtuqz est essencia fi
lii est filius et essencia filii est in
pre quia vna est essencia pris
et filii qº filius est in pre et hoc
est qd dicit textus in principio erat vrbm
ut sit sensus vrbm i filius erat
in principio i in pre qui est principium
tocius divinitatis Ex qº veret ad h
d h qd dictu est sup vrbm mentis
assimilatur vbo in vo vt hoc
sit vrbm adherendum qd vbum
pt pensari tribus modis
primo qtum ad eius inspiracionem
et de eo sic loquitur Augustinus
qm dns qd est logos dicitur
latine racio et vrbm sed ewan
tu vbum dt 2 no racio dns
in principio erat vrbm ut signi
ficetur non solum respectus ad
prem sed etiam illa que facta sunt
p vo q d augustinus Ro significat
conceptum mentis qui est in
mente eciam si nichil fiat
pe eam extus vrbm autem
respectu ad exteriora et ideo ewan
gelista non solum volens exp
mere existenciam vbi in pre
sed respectum ad exteriora factu
pa operativa dixit in principio
erat vbum ita qd vbu no
solu dicat respectum ad prem
dicente sed etiam ad creaturas
que dicit Scdo pensari pt
vbum qtum ad eius assimila
cionem vbi nondum est qd 2m da
mascenum p li assimilatur ca° vº
vrbm mentis assimilatur vbo

Augustinus

iro mentali v(er)bu(m) sic d(icit) damascen(us)
p(rim)o v(er)bu(m) nr(u)m co(n)itt(e)ll(e)ctu(m) co(n)cedenus
neq(ue) p(ro)p(te)r to(tu)m ro(ne) i(nt)ellectu(m) neq(ue)
ens q(uo)d e(st) tn orpharia ad co(n)in-
tellctu e(ni)m ens alid e(st) p(rae)t(er) ip(su)m
ip(su)m aut i(n)tellectu(m) dicentes in
maitu no ad hoc orpharia(m)
q(uo)d e(st) p(rae)ter intellectu(m) s(ed) 2(m) na(tur)a(m)
v(er)bi ens q(uo)d est s(ub)s(tanti)b(us) ita et d(icitu)r
v(er)bu(m) meo quid q(uo)d subsistit s(e)c(un)d(u)m
se ip(su)m sepatur ad illum a quo
p(ro)cedit s(ed) meo n(on) q(uod) eadem
ondit q(uod) ita d(iui)n(u)m consp(ici)tur
idem e(st) s(ed) n(atura)m illi(us) aug(ustinus) etia(m)
xv(o) de t(ri)nitate dicit q(uod) verbum
mentis n(ost)re e(st) ymago v(er)bi i(n)c(ar)n(at)i
ponit e(ni)m aug(ustinus) duplex v(er)bu(m)
v(er)bu(m) s(cilicet) ment(is) q(uod) intus lucet
et hoc v(er)bum est ymago v(er)bi
i(n)c(ar)n(at)i quia sicut hoc v(er)bum
mentis a memoria nascitur
ita v(er)bu(m) i(n)c(ar)n(at)i a p(at)re p(ro)ced(i)t
et sicut v(er)bu(m) mentis o(mn)i(n)o assi-
milat(ur) sci(enti)e de qua nascitur ita
v(er)bum i(n)c(ar)n(at)i o(mn)i(n)o assimilatur
p(at)ri i(m)mo est eiusdem nat(ur)e cu(m)
p(at)re a quo p(ro)cedit aliud e(st) v(er)bu(m)
oris q(uod) foris sonat et hoc e(st) sig(nu)m
v(er)bi mentalis v(nde) aug(ustinus) xv(o)
de t(ri)nitate v(er)bum q(uod) foris sonat
signu(m) e(st) v(er)bi q(uod) intus lucet cui
mag(is) verbi co(m)petit nomen
nam illud v(er)bu(m) q(uod) car(ni)s ore
p(ro)fertur vox v(er)bi e(st) v(er)bu(m) q(uod) ip(su)m
dicitur p(ro)pt(er) illud a quo ut foris
appeat assumptu(m) est i(n) quib(us)
v(er)bis i(n)nuit aug(ustinus) q(uod) v(er)bu(m) me(n)t(is)
q(uod) intus lucet p(ro)p(ri)e dicit(ur) v(er)bu(m)
v(er)bum aut q(uod) foris sonat mag(is)
p(ro)p(ri)e dicit(ur) vox v(er)bi q(uod) dicit(ur) v(er)bu(m)
licet possit dici v(er)bum inq(uantu)m
institutu(m) e(st) ad signa(n)du(m) v(er)bum
mentis e(x) (ra)c(i)o(n)e det pensari v(er)bu(m)

i(n)c(ar)n(at)i q(uan)tu(m) ad differentia(m) v(er)bi
q(uod) h(abe)t ad v(er)bu(m) mentis n(ost)re lic(et)
e(ni)m assimilatur v(er)bu(m) mentis n(ost)re
t(ame)n multum differt ab eo sicut
ondit aug(ustinus) xv(o) d(e) t(ri)nitate po(ne)
aug(ustinus) d(iffe)r(enti)am q(ue) e(st) int(er) v(er)bu(m) mentis
n(ost)re et v(er)bu(m) i(n)c(ar)n(at)i ee triplice(m)
p(ri)ma d(iffe)r(enti)a e(st) quia 2(m) aug(ustinum)
xv(o) de t(ri)nitate v(er)bu(m) n(ost)r(u)m p(ri)us
e(st) formale qua(m) sit formatu(m)
e(st) si n(on) nolo concip(er)e conceptu(m)
ul(tra) diffinicio(n)e(m) lapidis o(portet) p(ri)mo ad
ip(s)am discurrendo p(er)uenia(m) qui
quidam discursus e(st) in hoc q(uod) p(ri)mo
concipimus g(e)n(u)s 2(o) d(iffe)r(enti)a(m)
i(n) tali autem discursu diffinitio
lapidis q(ue) e(st) v(er)bu(m) siue conceptus
eius ad hoc n(on) e(st) formata sed for-
malis in una ad formacione(m) [illegible]
i(n) fine aute(m) discursus diffinitio
lapidis s(e)c(un)d(u)m v(er)bu(m) eius formatur
et sic v(er)bu(m) n(ost)r(u)m p(ri)us e(st) in p(ro)p(ri)o q(uod)
matu q(uam) p(ri)us est formale qua(m)
formatu(m) s(ed) n(on) est sic v(er)bu(m) i(n)c(ar)n(at)i
ut sit p(ri)us formale q(uam) formatu(m)
s(ed) e(st) p(ri)ma forma et p(ri)mus actus
v(nde) aug(ustinus) de v(er)bis d(omi)ni est v(er)bu(m)
d(e)i forma q(ue)dam n(on) formata sed
forma o(mn)i(u)m sci(enti)a(rum) forma i(n)co(m)-
mutabilis sine lapsu sine defectu
sine t(em)p(or)e s(ine) loco s(ecund)a d(iffe)r(enti)a int(er)
v(er)bu(m) n(ost)r(u)m et v(er)bum i(n)c(ar)n(at)i est
quia v(er)bu(m) n(ost)r(u)m e(st) i(m)p(er)f(e)ctu(m) v(er)bu(m)
aute(m) i(n)c(ar)n(at)i e(st) p(er)fectissimum
(Ra)c(i)o aut(em) i(m)p(er)f(e)c(ti)o(n)is in v(er)bo n(ost)ro
e(st) quia v(er)bu(m) n(ost)r(u)m n(on) o(mn)i(n)o ade-
quat(ur) sci(enti)e n(ost)re plus e(ni)m cotine(tur)
i(n)fra sci(enti)am n(ost)ram memoriale
qua(m) possimus v(er)bo exp(ri)me(re) et h(oc)
q(uia) v(er)bu(m) n(ost)re ment(is) e(st) in actuali
consideracione intellectus plus
aute(m) e(st) i(n)fra sci(enti)am n(ost)ram me-
morialem siue habitudinem

cum sit infra actualem consideracionem /
intellectus quia plura simul verbum at
intelligimus in unica intellectione non
formamus nisi unum verbum quod quidem
verbum non potest exprimere tamen simul
naturam spiritualem et ideo est verbum imperfectum
sed potest exprimi sciencia nostra supplet quod
exprimatur divisim et successive per plura
verba. Verbum autem in divinis est perfectis-
simum quia unicum verbum in divinis
est expressivum totius essencie patris
et sic eciam omnium creaturarum. Si enim
pater non exprimeret esset imperfectum verbum
ut dicit Augustinus. Si aliquid minus esset in verbo
quam in dicente sciencia quod esset imperfectum
verbum. Tercia differencia inter verbum nostrum et
verbum in divinis est quia verbum nostrum
est insistens et non cum se habet sed
intellectuali quod dicitur verbum at in
divinis est verum subsistens in natura
divina. Subsistens autem in natura divina
deus est et ideo verbum in divinis deus
est. Secundo queret aliquis quare non dixit
ewangelista filius erat in principio sed
verbum erat in principio. Ad hanc questionem
dicendum est quod duplici via venari
possumus quare ewangelista magis dixit
verbum quam filius primo sumitur ex parte
sive racione ubi racio ubi est racio
manifestacionis. De racione enim verbi est quod
manifestet dicentem. Ewangelista autem tracta-
turus erat de filio in quantum manife-
stabat patrem et quia racio manifestacionis
importatur proprie verbi ideo filium magis
nominat nomine verbi quam nomine filii.
Secundo una sumitur ex parte verbi / a
directe. Nam verbum procedit a directe
intellectualiter et quod processus est intellectualis
quod secundo filius in divinis procedit a pre-
intellectualiter ideo nominat hic ewangelista
nomine verbi. Si enim dixisset ewangelista filius
erat in principio quia filius humanus dicit
aliquid generatum carnaliter et passibiliter
et non intellectualiter posset aliquis suspica-
ri generacionem in divinis esse talem qualem

nominis humanis scilicet carnalem et passi-
bilem. Tercio queret aliquis utrum proprie dicatur
sit verbum erat vel quod non quia erat
verbum est omne aut verbum consignificat tempus
illud aut tempus est in deo ad oppositum
est dicendum ewangelista. Circa hanc questionem duo
sunt declaranda primum quod est declarandum
est quomodo hoc verbum erat potest poni in divinis
hoc autem declarat Crisostomus quod hoc verbum
erat aliter dicitur de nobis aliter de deo
Cum enim dicitur de nobis tempus significat sed
aut dicitur de deo eternitatem ostendit ubi
advertendum quod hoc verbum est consequenter dicendum aliquis
aliquid declarat substanciam rei de qua
dicatur sicut tempus in motu et ideo verbum
substantivum dicitur. Et quantum ad hoc proprie potest dici
de deo. Aliquid declarat temporaliter motum
secundum analogiam aliorum verborum et quantum ad
hoc non dicitur de deo. Ut homo potest
dici quod in verbo est sunt duo est enim
significatum et consignificatum hinc ubi est esse
esse autem expressivum est in deo quia
deus est ipsum esse subsistens et ideo
quantum ad hoc verbum est potest dici de
deo. Consignificatum autem hinc ubi est tempus
presens preteritum et futurum et quantum ad hoc non
ponitur in deo quia deus non novit
nec preteritum nec futurum verum est quod eternitatem
simplicem dei non possumus exprimere
propter eius elongacionem ab intellectu nostro nisi
exprimendo diversis temporibus dicimus enim quod deus
fuit est et erit in quo datur intelligere
quod eternitas dei ambit omnem differenciam
temporis. Secundum quod est declarandum est quia
ewangelista magis expressit eternitatem verbi
per tempus preteritum imperfectum dicendo erat quam
per aliud tempus. Ratio autem potest esse quia
eternitas verbi est eternitas originis
origo autem filii patre est quod semper natus est
et semper nasci sicut radius a sole semper
egressus est et semper egreditur. Preteritum autem
imperfectum aliquid habet de preterito et aliquid
de presenti quasi sit medium inter preteritum et
presens ita eterna nativitas filii dei quasi
suo modo aliquid habet de preterito racione quia
filius semper est natus et aliquid de racione
presentis quia filius semper nascitur ut dicit
Augustinus. Quarto queret aliquis

quia deus est principium huius clausule verbum erat in principio et quod verbum erat apud deum ut possit esse alius sensus huius clausule deus est quod sit ad tangendum evidenciam notandum est quod principium in divinis dicitur esse essencialiter secundum quod dicitur communiter deo respectu ad creaturam et dicitur personaliter quando convenit patri et filio et spiritui sancto et secundum hoc verbum est principium sicut ergo esse sensus huius tale verbum erat in principio id est principium verbum erat principium ita quod hic principio in eo dicitur verbum erat in principio dicit indivisionem verbi a principio ita quod sensus est quod verbum est indistinctum et indivisum a principio quod verbum est principium omnium creaturarum et tali modo loquendi est eo dicitur quod vita mea est in deo quod vita idem est quod deus ita verum erat in principio quia verbum erat principium quod autem ille sit sensus patet per Crisostomum qui dicit quod ewangelista nolens in principio sui ewangelii ostendere Christi dignitatem statim asserit eum esse principium Secundo modo principium tenetur personaliter et hoc modo principium tantum dicitur de patre qui pater est principium totius divinitatis et secundum hunc modum accipiendi principium est sensus huius verbi verbum erat in principio id est verbum erat in patre et hoc modo accipitur principium pro patre unde et secundum hoc est sensus huius verbi verbum erat in principio id est verbum erat ante omnia et hoc dixit ewangelista ad sui unionem contra quod non possunt Christum finxisse ante mariam virginem dicere contra eos qui per tempus solum naturaliter dicebant Christum non fuisse in principio ewangelii de eternitate verbi dicens in principio erat verbum

Et verbum erat apud deum per hoc ewangelista ostendit verbi ad patrem unitatem communem hic ostendit eius verbi ad patrem distinctionem personalem et secundum hoc ita convenit littera sta deus est quod verbum erat in principio id est in patre per quod convenit unitas et essencia ita tamen erat verbum in patre quod erat etiam apud patrem scilicet persona apud personam et hoc est quod dicit littera quod verbum erat apud deum scilicet patrem contra aliquos ad evidenciam huius littere notandum quod littera possit aliter exponi ad precedentem quam convenit sit dicta et quod hec littera in tribus modis potest intelligi primus modus intelligendi dicit quod filius esse genitus deum eum erat in prima clausula quod verbum erat in principio id est verbum erat ante omnia secundus modus legendi et si erat ante omnia videtur quod sit sine principio et quod sit ingenitus hoc autem statim excludit ewangelista dicens et verbum erat ante omnia tamen erat apud deum genitorem per Hylarium 2o de trinitate verbum habet esse et non habet ab actore Secundus modus intelligendi hanc clausulam et ut ostendatur distinctio personalis inter patrem et filium deus non intelligendi cum deus est ut aut melius videatur Unde est quod videre dicta inter hanc expositionem et hanc expositionem apud quos hoc principio in videre dicte contrarias intuiserat sed hoc apud magis videre intentione querere extensionem legi in divinis non sit quod extuiseret deus sed loquitur deus in se intuiserit quod negatur parte videre dicte unitatem essencialem et quod autem distinctionem personalem et hoc est quod hoc intuitiva est apud autem hic extuiseret quod negatur parte videre dicte distinctionem personalem et unitatem communem in prima autem clausula eo dicitur verbum erat in principio per intentione unitatis essencie sed secunda clausula cum dicitur Et verbum erat apud deum spiritus intentione distinctio in persona Tercius modus intelligendi potest esse talis ut per clausula ostendat quod erat verbum prima in principio et autem clausula quam dicit ubi erat verbum quod apud patrem posset cum aliquis dicere tunc dicitur quod verbum erat in principio id est ante omnia Si autem erat ante omnia ubi ergo erat verbum hec verba ewangelista quod non erat in loco proprie corpora non eius verbum tamen stabat.

sed erat apud patrem sicud albedo est
apud dicentem Notandum quod per ultimam
clausulam que dicit simpliciter erat verbum
et verbum erat in principio excluditur error
illorum qui posuerunt christum puram
creaturam et divinitate essencialiter a patre
indiuinitate ut cum deum est id verbum
est in principio quod est eiusdem eternitatis cum
eo per primam autem clausulam qua dicitur
et verbum erat apud patrem excluditur
error sabellii Sabellius enim dicebat
quod pater et filius et spiritus sanctus vna est
est persona que aliquando ut pater apparuit
aliquando ut filius aliquando ut spiritus sanctus
error autem huius confunditur ex hoc quod
dictum est quod verbum erat apud deum et
apud importat distinctionem personarum
ut filium et patrem Sed queret aliquis
utrum sit quod verbum erat apud deum
videtur quod non quod ut dicetur in sequenti clausula
verbum est deus Sed igitur verbum est apud
deum videtur quod sit apud seipsum Similiter
sortes est homo in quantum dictum est quia
sortes sit apud hominem ergo si verbum
est deus in quantum dictum est quod verbum est
apud deum Ad oppositum est dictum evangeliste
ad hoc quod dictum est quod apud
est ut autem videatur solucio argu
menti declarande sunt tres veritates
prima veritas est quod id signat
abstractum et concretum sicut id signat
homo et humanitas Ratio autem huius
veritatis est quia quodlibet nomen signat
formam importatam per illud nomen sed ad
importatur nomen et ideo homo signat huma
nitatem et album signat albedinem
Ex hoc autem sequitur quod id signat deus
et deitas Secunda veritas est quod eandem rem
significet homo et humanitas sed huma
nitas ex suo modo significandi abstrahit
a supposito homo autem ex suo modo significandi
dat intelligere suppositum deitas autem
dicit rem suam absolute et trans
tas sed ex quo ipse cum dicitur modo
significandi concretum pater suppositum et persona
quo pater abstractum et ideo id est apud

homo est quia homo dat intelligere
suppositum cum competit cursus sed autem
importat humanitas est quia humanitas
abstrahit a supposito ex hiis autem sequitur
quod deus ex suo modo significandi pater stare
pro supposito quod non pater sed nomen deitas Secundo
ergo consequitur veritas locutionis exigit
quod hoc nomen deus supponat pro persona
stat pro persona tunc pater autem est oppositum
quia dicitur verbum erat apud deum
sed cum apud importat distinctionem
personarum nunc verbum quod est ipse ideo et
deus quod est in principio sed autem non pater esse
nisi deus excepta persona supponat pro patre
ut sit sensus verbum erat apud deum quia
est pater Ad argumentum primum patet quod non sequitur
quod verbum erat apud seipsum sed per suppositum
pro sequitur quod erat apud personam patris Ad
secundum argumentum dicitur quod si homo sup
poneret pro martino hec esset vera
sortes est apud hominem id est martinum

Et deus erat verbum per quam ostendit
eternitatem verbi ad patrem quantum ad
existenciam per primam clausulam per quam
creaturam ostendit verbi ad patrem personalem
alteritatem per secundam clausulam hic ostendit
eiusdem verbi ad patrem magestatis
equalitatem ita quod continuatur hec clausula
ita dictum est quod verbum erat apud
deum patrem et ita erat apud patrem
quod eciam erat deus et eiusdem
deitatis et magestatis cum patre Notandum
est quod hec clausula et verbum erat deus
ultimo pater continuatur ad precedentes clau
sulas primus modus continuandi est ad
materiam verbi expressionem facta
cum erat mencio de verbo in prima
clausula et secunda et ideo posset aliquis
querere quid est hoc verbum Ad hoc
respondet evangelista per hoc verbum est deus
quasi dicat hoc verbum non simpliciter sed verbum
est non sonus est sed nomen est
non inanitas est sed deus est Secundus
modus est continuandi ad precedentes clausulas

plendens intellectum dicitur cum dicit
in primo claus(u)la quod verbum erat apud
patrem qui est deus posset quis ali-
quis suspicari quod verbum ita esset
apud patrem qui est deus hoc
exclusit ewangelista dicens quod ita erat apud
patrem quod eciam erat deus Vnde
eciam 2o quod ewangelista notabiliter dixit
Verbum erat deus et non verbum dice-
batur deus quia dici deum aliter potest
dici de creatura ut dicitur est moisi
dedi te deum pharaonis/ moises
autem secundum hylarium debuit vi(su)
deus est deus pharaonis dum timetur
dum oratur dum punit dum in-
deretur non tamen moises fuit verus
deus quia aliud est dici deum quam
esse deum Exodi 3o ad creaturam dicitur
est Ego dixi dii estis secundum hyla-
rium hic loquitur potius est sermo
quam rei nomen Cum autem au-
dio inquit hylarius et deus erat
verbum non dictum solum audio verbum
quod de veritate esse intelligo quod deus
est Vnde est quod verbum in divinis
accipitur pluribus modis hic autem
nominat ordinarie. Ad exprimen-
dam perfectionem eiusdem verbi de perfec-
tione cuius verbi est quod sit genitum
naturaliter a patre et idem dicitur filius/ de
racione eciam eiusdem est quod sit genitum
a patre per modum nature intellectualis
et ideo dicitur verbum est [illegible] sine
intellectus et ideo de racione eiusdem verbi
quod procedat a patre ut filius per modum
filius quia procedit per modum nature et pro-
cedit per modum filius et quia verbum sit
procedit ideo dicitur ymago et ideo de racione
verbi est quod sit coeternum patri et sit dicitur
splendor quia sicut splendor est
coeternus igni ita filius est coeternus
patri Et non quod filius verbum vel
ymago [illegible] velatur dicit Vnde
Augustinus de trinitate. Eo quippe filius

quo verbum et eo verbum quo filius
et idem Augustinus [illegible] cum verbum dicitur quo
ymago Deus quod dicitur hic erat in principio
apud deum [illegible] qui ondit ewangelista
dicitur 1a claus(u)la ubi consubstanciam
exprimit quod verbum erat in principio postquam
verbis ondit distinctionem personalem a patre
exhibet quod verbum erat apud deum
postquam ondit in 3o quod verbum
et patrem demagistra consubstancialitatem ex
hoc quod verbum erat deus hic ondit
4o verbi ad patrem [illegible] coe-
ternitatem eo dicitur hoc erat in principio apud deum
Ad evidenciam notandum est quod hec
clausula 4a multis modis potest exponi
ad claus(u)las precedentes Primo modo potest
exponi ut ondatur verbi [illegible] dicitur
cum erat in principio claus(u)la quod verbum
erat deus hic autem claus(u)la 4o ondit statim
quod fuit deus quia semper fuit
apud deum patrem/ 2o modo exponitur est
ad excludendam solitudinem a filio dicitur
cum erat in principio claus(u)la quod verbum
erat deus nec autem credatur quod esset
deus solitarius statim subdidit
ewangelista quod hic verbum quod erat deus erat
in principio apud deum patrem/ Secundum persona
apud personam et sic non fuit ibi
solitudo [illegible] vel dicitur
pater non est solus nec filius nec spiritus sanctus
sed sunt inseparabiliter et filius eo [illegible]
et pater cum filio et spiritus eo [illegible]
Inseparabiles cum sint hee 3es persone
3o modo exponitur [illegible] precedentibus
tribus [illegible] quam [illegible]
clausula [illegible] [illegible]
clausularum precedentium quam 3es claus(u)le
precedentes [illegible]
[illegible] in principio erat apud deum
[illegible] intelligere quod [illegible]
verbum quod erat deus erat dicitur erat in
principio intelligere primo claus(u)la [illegible]
dicitur apud deum intelligere 2a claus(u)la/ 4o
modo exponitur et ad exclusionem erroris

illius qui posuit plures deos/
ex 2a causa illa qua dicebat verbum
erat apud deum habitud sicut opifex
sicut deus/ ex 3a aut causa illa qua
dicebat quod verbum et deus erat verbum
similitudine sicut erat deus. ne aut aliquis
crederet quod essent duo dii verbum et pater
statim subdidit ewangelista. hoc erat
in principio apud deum. q.d. hoc verbum
in principio et equalitate unitate nature
erat apud deum patrem/ 4o modo
genus et ad excludendum errorem eorum
illorum qui ponebant duo principia
contra verum theophilus ne suspicio
dualitatis aliquis crederet ne forte
tu verbum sit deus insurrexit
contra patrem ut aliquis fabulantur gentilium
et separatus a patre fuit in
principio contra quibus dicit ewangelista hoc erat in
principio apud deum. q.d. hoc deus verbum
numquam extitit adeo separatus et ne
crederet aliquis 2o per pater continua dicitur
filius sit coeternus patri videtur quod non
per argumentum heretici dequo mencionem
fecit. nam arguebat eum sic hereticus
filius natus est. Si aut pater natus
est filius erat pater antequam ei filius
nasceretur Ad hoc argumentum tradit augustinus
de verbis domini dicendus quod non est
impossibile quod hoc sit ab hoc et tamen
hoc sit coeternus illi Ad hoc aut ad
ducit multa exempla primum exemplum est de
splendore et igne Nemo enim du
bitat quod splendor exit ab igne
et tamen si ignis est eternus et splendor
est eternus verum Nunquam ponamus ignem
preter splendorem mox quod intelli
gimus accendo sit et igne et
splendor existit dari in ignem
sine splendore et ideo pater prius sine
filio fuisse/ 2m exemplum augustinus est de
ymagine intuentis in speculo que
mox existit in speculo ut aspector
aspexit speculum Tercium aut hoc exemplum

dicit aliquis ille qui aspexit spe
culum erat antequam accederet ad
speculum et erat ante ymaginem
tercio augustinus adducit 3m exemplum de vir
gulto ut herba nata super aquam
dominus sic ponamus aliquod natum super
aquam puta virgultum ut herba in ymo
ne in ymagine sua nasci. Si
ergo semper est virgultum semper est
et ymago de virgulto/ Credat de
alio et natum est sic ergo fit esse ge
nerans semper esse et illo quod
de illo natum est etc.

Omnia per ipsum facta sunt per quod
ewangelista determinat de verbo
in se hoc determinat de verbo respectu
creature ... sive per quem determinat de verbo
in respectu ad creaturas et ut est directum
expressivum hoc determinat de eodem ut est
creature principium effectivum et 4or facit
quod primo ostendit quod hoc verbum est principium suffi
ciens 2o quod principium indeficiens ibi
et sine ipso/ 3o quod est principium omnia per co
gnoscens ibi quod factum est/ 4o quod est
principium cognoscendi diversas facies ibi
et vita erat/ primo ergo dicit quod verbum
est principium sufficiens et hoc est quod sufficit
ad producendum omnes creaturas Et hoc
est quod dicit litera Omnia per ipsum facta
sunt et quidquid est in aliquo nomen vel
aliquid esse est factum per verbum et ne crederet
aliquis ut ita quod sit omnia Omnia
per ipsum verbum facta sunt videtur quod non
quia si omnia per ipsum verbum facta sunt
tunc ipsum verbum sit omnia videtur
quod ipsum sit factum per se ipsum quod est impossibile
propterea si omnia per ipsum verbum facta
sunt tunc spiritus sanctus sit omnia
videtur quod spiritus sanctus sit factus per ipsum Ad
oppositum est dictum ewangeliste Ad hoc quod
declarationem dicit et quod hoc clausula Omnia
per ipsum facta sunt declarat ipsius verbi
super entitatem/ 2o ipsius verbi super
eternitatem 3o declarat summitatem

intellectualiter. Secundo dico quod hec clausula
declarat ipsius verbi superentitatem, scilicet
per ipsum verbum omnia facta sunt, secundum
videlicet quod ipsum non sit inter omnia sed sit
super omnia, non sit inter omnia sed sit
super entia eo modo quo loquitur Dyonisius
quod deus non est ens sed est super ens,
non est bonum sed super bonum ymaginabi-
mur scilicet quod est bonum potentibus et est bonum
ordinibus et est bonum lucis sive bonum
divinum quod quia bonum divinum est super
bonum potentibus et bonum ordinibus [illegible] quia
non est infra ordinem sed super ordinem,
nec infra omnia sed super omnia. Vel aliter licet
iuxta omnia tamen fecit omnia fecisset
per ipsum, et hoc est quod dicit Augustinus super Iohannem.
Sed si per ipsum verbum facta sunt omnia,
sequitur quod ipsum verbum non sit factum. Vel aliter licet
factum tamen omne factum sit factum per
verbum, ergo per quod aliud verbum
factum. Vel aliter dicitis quia est verbum verbi
per quod factum est ipsum verbum, ipsum dico
unigenitum filium dei. Vel aut non
dicitis verbum verbi, credo non factum
verbum per quod facta sunt omnia. Tercio hec
clausula Omnia per ipsum facta sunt de-
clarat ipsius verbi subauctoritatem eo quod
subdit per ipsum. Deinde est eius dicere omnia
per ipsum facta sunt quod dicere quod pater genuit
per ipsum verbum opificem omnium. Ubi ad-
vertendum quod hec propositio per non denotat mi-
noracionem in filio nec subiectionem
sed solum subauctoritatem quod eius verbum
sit creator omnium, hoc habet a patre, ita quod
in patre est auctoritas et in filio subauctoritas
sub quam auctoritas importat per hanc propositionem
per. Ubi advertendum quod hec propositio per
aliquando importat circumstanciam cause
efficientis per modum subauctoritatis aliunde
habentis vim agendi etc. vel forte
ista clausula Omnia per ipsum facta sunt
quia filius omnia creavit, et hoc habet ab
alio scilicet a patre ab eodem habet verbum

quod sit et quod operetur. Et secundum hoc pater
operatur per filium, non quidem quod filius
cadat quasi medium inter patrem operantem
et operacionem operandum quod hoc est impossibile,
sed quia operacio filii terminatur ad operatum
quod attinet ad operatum hoc habet filius
a patre, ita quod sensus est pater operatur per filium
id est dedit filio quod operetur dando sibi eandem
essenciam et eandem virtutem, et hoc habet et hoc
quia genuit eum opificem omnium.
Alio modo habet propositio per denotare habitu-
dinem cause formalis eo modo quo
dicimus quod suppositum operatur per formam,
et hoc modo operatur pater per verbum suum
et producit creaturas per sapienciam suam,
sed tamen quia sapiencia appropriatur filio, secundum
istum modum appropriacionis possumus di-
cere quod pater omnia operatur per filium id est per sa-
pienciam que filio appropriatur. Quarto dico quod
hec clausula Omnia per ipsum facta sunt
declarat in verbo primariam intellectua-
litatem respectu factorum. Ubi notandum
quod omne agens per intellectum oportet
quod primo preconcipiat in sua sapiencia
id est quod sit aliquid [illegible] agere nisi pre-
dicet preconcepto, tamen ergo deus sit agens
per intellectum, ergo oportet quod preconcipiat quicquid
ab eo fit et [illegible] agit per conceptum
sui intellectus qui est verbum, et hoc dicit
[illegible] Omnia per ipsum facta sunt,
in quo dico hec propositio per denotat habitudinem
[illegible] in verbo ut in emanacione
verbi respectu creatorum, quia ipsa
creatura non emanat ab ipso deo
intellectum [illegible] emanacione verbi, ubi [illegible]
sit archa [illegible] non emanavit ab
artifice nisi per intellecta que preconcepta ar-
cha [illegible] mente artificis. Ad [illegible] argu-
[illegible] eodem patet solucio quia verbum respectu
creaturarum non preest sit inter omnia sed magis
[illegible] super omnia respectu quibus non sunt
inter facta sed magis super facta quia facit
omnia. Ubi notandum est quod [illegible] excluditur
error [illegible] qui posuit quod pater

fecit omnia pluribus sit maior
primo enim ut enim ostensum est hec
ipso per ullam mediationem ordinum
in verbo sed solum sub auctoritate. Exclu-
ditur etiam error illorum qui pone-
bant spiritum sanctum esse creaturam
sumpta occasione ex verbis istis
ut enim dicebat si per verbum facta sunt
omnia sequitur quod spiritus sanctus sit factus
Sed autem hoc argumentum non valeat
patet per planam dictam infra id est ista omnia
non continet pater nec filius nec
spiritus sanctus Deinde cum dicitur Et sine
ipso factum est nichil. Postquam osten-
sum est quod verbum est principium sufficiens
hic ordine docetur quod est principium indeficiens
Ad cuius evidentiam notandum est quod hec
clausula Et sine ipso factum est nichil
multis modis potest introduci primo quidem
introducitur ad ostendendam ipsius
ut aliorum agentium differentem
Deus enim causat quod omnia per ipsum facta sunt ex quo
posset aliquis statim suspicari quod verbum
ita se habet in agendo sicut se habent
alia agentia quod excludit evangelista
Alia enim agentia sicut artifices causati
respiciunt sua facta dum sunt in fieri
non autem respiciunt ea postquam sunt
facta esse domus enim indiget artifice
quo ad suum fieri sed tamen domus potest per-
sistere in suo facto esse sine influentia
artificis non enim est necesse quod defi-
ciente artifice deficiat domus et ideo
domus potest esse in suo facto esse sine
artifice verbum autem non solum respicit
facta quantum ad fieri sed etiam quantum ad factum
esse quia nichil potest permanere in facto esse
sine influentia verbi quia verbum sicut omnia
producit ita omnia conservat in facto esse
et hoc attendens evangelista dixit Et
sine ipso factum est nichil quasi diceret ita Deus est
dicit precedens clausula quod omnia facta sunt per ipsum
et omnia dependent a verbo quantum ad
sui [illegible] quantum ad factum esse quia

nichil factum est id est nulla res permanet
in facto esse sine ipso id est sine influentia
ipsius Ipse enim ambit omnia et omnia conservat
Secundo introduci potest prima clausula ad ostendendam
patris et verbi indivisam operationem quia pater
nichil operatur sine filio nec filius sine patre
Dicit enim causat quod omnia per ipsum verbum
facta sunt ex quo posset aliquis suspi-
cari quod pater ab ista causalitate excluderetur
quam suspicionem tollit evangelista dicens Et sine
ipso factum est nichil quasi diceret ita verbum fecit omnia
quod tamen eadem omnia pater fecit cum eo quia idem
est enim dicere sine eo quod dicere non ipse
solus fecit omnia sed ipse [illegible] est per ipsum
omnia facta sunt Ipsa enim sapientia dixit proverbiorum
ix° Cum eo fui cum patre eam cuncta
componens Tertio potest hec clausula
introduci ad exprimendam verbi uni-
versalissimam causalitatem Ubi advertendum
est quod quanto persona superior tanto uni-
versalior et equalior et maioris am-
bitus Si autem ita est constat quod persona
suprema sit persona universalissima et
maximi ambitus persona autem verbi est
persona suprema et per consequens est universalissima
et maximi ambitus et hoc voluit intelli-
gere evangelista cum dixit Et sine ipso factum
est nichil Deus enim causat ut superius dicit clausula
quod omnia per ipsum verbum facta sunt posset
autem aliquis suspicari quod hec omnia
que per ipsum facta sunt sola sunt corpo-
ralia de quibus dictum est in principio
Genesis in principio creavit deus celum et terram quod exclu-
dens evangelista dixit Et sine ipso factum est
nichil id est nichil factum est sive sit corporale
sive spirituale quod non sit factum per verbum
Quarto potest introduci hec clausula ad osten-
dendum quomodo spiritus sanctus [illegible] eius
Deus enim causat ut superius clausula quod omnia
per verbum facta sunt Heretici autem aliqui voluerunt
accipere quod spiritus sanctus factus est per verbum
hoc autem excludit evangelista per hanc clausulam
quam ut hoc excludat debet sic punctari
Et sine ipso factum est nichil quod factum est
Deinde incipit sequens clausula In ipso

vita erat Unde Crisostomus super hunc
sermonem sic legit verbum omnia per ipsum
facta sunt et sine ipso factum est nichil
quod factum est et hic quiescit fac ser-
monem deinde ab ea que de increpabile
dictione incipe que dicit in ipso vita erat
Si consideratur ewangelista nichil quod est
factum i. nichil factibilium sine eo i. sine verbo
dicit autem dicendo includit omnia facti-
bilia et excipit spiritum sanctum qui non
est factibilis Notandum est quod quidam dicunt
ab ewangelista Et sine ipso factum est nichil
quidam perverse intelligentes per nichil
intelligebant aliquid et hoc contra nichil supponit
Contra quos Augustinus de natura boni sic ait
non sunt audienda deliramenta ho-
minum qui nichil hoc loco aliquid esse putant
quia ipsum nichil in fine sic positum
est nichil intelligit interesse utrum
dicatur sine ipso nichil est factum an sine ipso
factum est nichil Notandum est secundum Augustinum
super Johannem qui dicunt est sine ipso
factum est nichil per nichil sic intelligi peccatum
et tunc esset sensus omnia facta sunt per
verbum tamen nichil i. peccatum factum est sine ipso
verbo quia solum creatura peccare potest Crisostomus
ait peccatum est nichil patet quia nichil est privacio
boni unde quod dicitur hic bonum per imaginabi-
mur eius suo non respectu sicut
de privacionibus corporalibus privacio enim
sicut cecitas est privacio visus non de omni
parte corporis sed de ea parte que est apta
nata habere visum sicut in oculo ita
et peccatum privacio iusticie non in omni
creatura sed de creatura racionali que est
apta nata et tenetur habere iusticiam et in
quantum peccatum est sic privacio est nichil Unde
Augustinus ubi supra peccatum nichil est et nichil
fiunt homines cum peccant Et ideo ait hic dicit
Augustinus per te quia homines peccando de-
ficiunt a bono quia peccatum non est nisi defectus
boni quantum ait deficiunt a bonitate quia
bonum et ens convertuntur Crisostomus aut
deficiunt ab ente et tunc appropinquant
ad nichil quia nichil et ens opponuntur

vel potest dici quod homines cum peccant
liget aliquid sunt inesse nature tamen non sunt
inesse gracie Notandum est eciam quod secundum eundem
Augustinum sicut peccatum est factum sine verbo
ita et ydolum et in apostolus ydolum nichil
est Unde Augustinus ydolum non per verbum
factum est sed quidam ydolum quando
formam humanam secundum ipse homo per verbum
factus est Verum forma hominis in ydolo
non per ipsum verbum facta est

Quod factum est in ipso vita erat
postquam ostensum est quod verbum de
sufficienciis respectu factorum postquam
eciam ostensum est quod est principium indefi-
ciens hic ostendit ewangelista quod est
principium omnia factibilia progredientes
ad invicem continens Notandum quod hoc
dictum quod factum est in ipso vita erat
multis modis potest intelligi Primo ut
intelligatur ad ostendendum ipsius verbi
eternalem progressionem ubi advertendum
est quod agentibus per naturam et ex impetu nature
ita agunt quod non progrediuntur effectum
Ignis enim generat ignem et ita generat
quod non progreditur ignem generandum
Agentia autem per intellectum agunt pro-
gnoscendo quia agunt per preceptum
Cum ergo verbum sit agens per intellectum
et agens progrediendo et hoc est quod voluit
dicere ewangelista quod dicit ita facta sunt omnia
per verbum et ita sunt facta quod antequam fierent
vivebant in verbo vivebant dico quia
per intelligebantur et progrediebantur a verbo
Intelligere enim est quoddam vivere vivere
i. dicitur multis modis vegetari i. est
quoddam vivere et est infimus gradus vite
Similiter sentire est quoddam vivere Sed
intelligere est summus gradus vite et talis
gradus est in deo ex hoc quod continue intel-
ligit seipsum et omnia alia Crisostomus ait quod
intelligit omnia sed quod sit agens omnia
progrediens (Secundo) potest hec clausula intel-
ligi ad quod factum est in ipso vita erat
ad ostendendum ipsius verbi im mu-
tabilem dispositionem Deum enim erat

per omnia facta essent per verbum in ex quo
dicto posset aliquis suspicari quod verbum esset
mutatum quia in principio non fecit et postea
in tempore fecit videretur quod sit mutatum
hanc suspicationem volens excludere
ewangelista dixit Quod factum est in ipso
vita erat Quasi diceret non subito
venit in mentem verbi ut vellet
facere omnia sed ab eterno disposuit
omnia facere in qua dispositione
omnia vivebant sicut omnia arti
ficiata vivunt in mente artificis
De hac expositione huius clausule
sic dicit Augustinus Respondeat ewangelista omnem
creaturam dixit factam per verbum ne
quis forte crederet mutabilem eius
voluntatem quasi subito vellet facere
creaturam quam ab eterno nunquam fecisset
et ideo docet creaturam factam quidem esse
in tempore sed in eterna conditoris sapientia quando
et quos esset facturus fuisse dispositam
ut autem hec melius videamus Notandum
est quod si deus fieret de non intelligente
intelligens vel ~~ne~~ de non disponente
disponens quod ab eterno non disposuisset
et postea disposuisset in tempore necessario
mutaretur Eodem modo mutaretur si de
nolente fieret volens Ratio huius est
quia iste disponere et intelligere et velle
in deo dicunt actum intrinsecum non
transeuntem in exteriorem materiam
quia ut dicitur nono Metaphysice intel
ligere et velle sunt actiones mane
ntes in agente et quod manet in agente
ideo non potest esse successio et variatio
in talibus actionibus sine mutatione
agentis Igitur deus non potest fieri de non
intelligente intelligens vel de nolente
volens sine mutatione sui potest fieri tamen
de non creante creans sine sui mu
tatione Et ratio huius est quia creare
est actio transiens in exteriorem materiam
quia creaturam et ideo tota mutatio est

ex parte creature et non ex parte creantis
Est enim advertendum quod illo potest advenire
aliter mutatio alterius sine mutatione
sui Creatio in instante potest dici relatio
creatoris ad creaturam et ideo potest prove
nire per solam mutationem creabilis
Tertio potest hec clausula introduci Quod
factum est in ipso vita erat ad ostenden
dum in ipso facto duplicem existendi
modum videlicet evidenter Notandum
est quod secundum Augustinum super Johannem omelia prima
hec clausula sic ita punctetur Quod
factum est in ipso vita erat sic punc
tatur quia si ita punctabitur sequeretur
quod omne vivit quod autem sequatur pro
bat sic Augustinus secundum hanc punctationem
omne quod factum est in ipso verbo est vita
et per consequens vivit sed omnia facta sunt
in ipso verbo quia David ait
omnia in sapientia fecisti Sapientia
autem est ipsum verbum ergo omnia
vivunt etiam lapis vivit quod est
impossibile ut dicit hoc impossibile non
sequatur docet secundum Augustinum litteram sic pun
ctari Quod factum est in ipso vita erat
quasi diceret ewangelista sic punctando Quod
factum est hoc quod vivat ipse ad lap
videret consistit factum sed tamen vivit
in verbo ex quo vivunt quia res facte
habent duplicem modum existendi Unum
modum existendi habent in effectu sic quod sunt
in se ipsis et quedam vivunt et quedam
non Secundum modum existendi habent in verbo
et in conceptu primi artificis in quo
conceptu omnia vivunt De hoc duplici
existendi modo sic loquitur Augustinus super
Johannem omelia prima ponens exemplum de du
plici esse artificii sicut duplex archa arche
in arte invisibilis et in opere visi
bilis erit Certe facta est archa de opere
nunquam desistit esse in arte quasi diceret non
sed illa in opere est facta et illa manet
que in arte est Nam potest illa archa
putrescere et iterum ex illa que in arte est
alia fabricari Archa in opere

Sermo the. in natali

non est vita artificiata in arte est vi
ta qua vivit anima artificis ubi
sunt ista omnia antequam proferuntur
in opere. Nota tamen quod origenes
habet duplicem modum essendi. Alius ponit
ponit enim quod omnia sunt in verbo
unitate tali et uniformiter quod
tamen sunt in seipsis diversimode et effec
tive. Non est enim impossibile quod
aliud modum essendi habeant res
vitam in verbo et in seipsis et ponit
exemplum de pluralitate herbarum et
fructuum in semine diversa et quod
tamen in singulis seminibus sicut centrum
multiplices eorum regule in se in
arte artificis unum sunt infinitum
etiam numerabilium in uno puncto
unum subsistit et per eundem modum
facta que sunt diversa in se unum
sunt in verbo in quo vivunt. Certo
sicut introducitur clausula. Ad ostendendum
viam spiritualis vivificationis actus
admonet evidenter. Nota de quod haec
clausula sub hunc modum ita vivificat
sicut illa quam dicit apostolus ad Cor.
de Christo quod in factus est pro nobis sa
pientia et iustitia. Certum enim est
quod Christus fuit sapientia in se tan
tum et nobis sapientia in tempore ex eo
quod facit nos sapere. Eodem modo vita
erat in verbo ab eterno sed factus est
nobis vita in tempore dum nos spiritualiter
vivificat. Vel legebatur littera vita
erat in ipso verbo quod factum nobis
factum est. n. nobis quia nos vivificet.
Nota quod haec clausula. Quod factum
est in nobis vita erat sicut aliter
legitur quod hic factum referatur ad huma
nitatem Christi in Christo. n. fuerunt
due nature divina et humana. Divina
non fuit facta sed humana. Per haec
est psalmus. Quod factum est in ipso verbo
s. quod factum est caro vita erat s. re
demptorum. Et 2a in hunc modum legendum

est bonum thema. Quod in nat. dom.
in primo misterio incarnationis
humilitas eius dicitur quod factum est de ipso
2o. notatur in incarnationis utilitas
eius dicitur vita. Continua ad 3m. Nota
est quod triplex fuit humilitas Christi. Prima
in incarnatione 2a in conversatione
3a in passione. Prima contra hos
superbiam dicitur. 2a contra eos qui legi subiecti
pro illatam iniuria patienter
tempore. De prima dicitur est in Ioh. verbum
caro factum est. De 2a ad Gal. factum
sub muliere factum sub lege. De 3a
Luc. xxii factus est in agonia pro
lixius orabat. Continua ad 2m
est ea humani generis utilitas
eius dicitur vita erat. Nota est quod hic
Christus fuit causa efficiens vite in
teriori per gratiam fuit causa exem
plaris exterioris vite per conversationem sanctam
fuit causa finalis vite per conversationem
statum superiorem per gloriam. De primo sicut
accipi id quod dicitur est ad Cor. I
factus est primus adam in animam
viventem. 2us autem adam in spiritum
vivificantem. De 2a de virtute. Tu Christe
erit vita tua pendens ante te.
De 3o Ioh. ultimo sumus in vero filio
eius hic est verus deus et vita eterna.

Deinde dicitur. Et vita erat lux
hominum. Postquam ostendit quod quibus
est omnia procedentibus hic ostendit
quod est alius cognitionum rationes et dicit
facit creaturam. Quia primo ostendit quibus
est cognitio aliis rebus sicut lux
participata. 2o ostendit quod ita est
lux participata que est lux in
perfecta ubi. Et lux in tenebris
quantum ad primum dicit et vita s. iam
dicta erat lux hominum i. participata
ab hominibus. Ad quod autem clausule
evidenciam nota est quod haec clausula
primo introducitur ad ostendendam Christi
s. libi summam eiusdem utilitatem rationalis creatura

excedunt se 2m gradus creatura
rum sunt tm non tm viuunt et hic
tenet infimum gradum in entibus
Creature sunt et viuunt non tamen
intelligunt et hic tenet medium
gradum in entibus Creaturarum sunt
et viuunt et intelligunt et hec tenet
supremum gradum in entibus Sunt
intellectualia creata sunt intelligencie
et similia nunc gradum intellectualia
tenet deus et hunc gradum dedit intel
ligere Johannes qui dixit Et vita erat
lux hominum q. d. illud non solum
est inter entia quod deum erat
verbum erat impletum non solum est
inter viuencia quod deum quod factum
est in ipso vita erat sed est inter
intellectualia cum intellectualitas
est intellectualitas per essentiam partici
pata ab omni intellectu quod vita
illa est quedam lux hominum i. quedam
lux intellectualis participata ab hominibus
ut accipit hic preciosa racionalis
racionibus hoc quod ipsam lucem per ima
gina creatura racionabilis gessit unde
patet ubi Augustinus super Johannem Et
ipsa vita illuminat homines non pec
cora quod non sunt racionales mentes
ues que possunt videre sapienciam Com
mo potest intelligi quod vita erat lux
hominum participata ut instantum
dicatur homines illuminari in quantum
participant luce intellectuali que
nos illuminat ut perfectam edignita
ut vere speciem de qua participa
tionem 3 p. Signatum est super nos
lumen vultus tui domine hanc
autem participacionem vocat aliquando
Augustinus connexionem inter mentes
nostras racionales et illas vim scienti
alis hic vim malam humanam ama
nat diuinis ex quibus pendet connexi
onibus eadem dicit hic inclinans scit quod
illud sit verum dicit videt quod dicit ille
quibus connexa est racionibus videt

Aliquando autem Augustinus notat partici
pacionem huius lucis irradiacionem super
nas mentes nostras in qua videmus omne
verum Unde Augustinus sic dicit xiiº confessionum
Si ambo videmus esse verum quod dicis et
ambo videmus verum esse nisi quod dicis nisi
quesumus videmus ubi ego in te nec tu
in me Sed ambo videmus in ipsa que
super mentes nostras est quam incommutabili veritate
Secundo hic clauditur Et vita erat lux hominum
potest inducendi ad ostendendam hominis
dignitatem Videmus euidenter racionem
est quod lux omnia entia participant
eius primum eadem quidem quedam partici
pent sub racione entis et vivientis
et intelligentis et hoc modo participat
hic in quo ostenditur eius dignitas
ut sit ymaginem quod omnia entia
sunt entia per eius primum et omnia viua
sunt intellectus participacionem et res
intelligentes participat intellectualitatem per quam
quam intellectualitatem vocat hic ewangelista
lucem Creature aliquis quare
intellectualitas vocatur lux dicendum Ad hoc
dicendum est quod lux est res manifestandi
omne ut quod invidia in lumen mani
festatur quod igitur per intellectualitatem nobis
manifestantur intellectualia ideo ipsa intel
lectualitas dicitur lux unde Johannes 3º de
anima intellectum agentem vocat lu
cem intelligentis igitur quod sicut scilicet
lux exterior ad manifestacionem colorum
ita scilicet intellectualitas interior ad
manifestacionem intellectualium per quam
manifestantur ipsa intellectualitas
dicitur lux Deinde cum dicit Et lux in te
nebris lucet et tenebre eam non
comprehenderunt ostendit ewangelista quod
licet hec lux sit posita participata
tamen est incomprehensa Et hic est
sensus lucet quod licet lux participatur ab
hominibus qui in de se sunt tene
bre nisi lucem participarent
tamen homines non comprehendunt hanc
lucem i. non totam attingunt
quia eius participacionem

non attingit totaliter entis perfeccionem
quia eius perfeccionem excedit perfeccio. Ex
hiis autem clausule evidenciam non d-
est ex hiis clausula Et lux in tenebris lucet
secundum unum modum declarat item littera verbi re-
spectu dei infinitum intelligencium cum
secundum dionisium quod sicut se habet aer ad
lucem sensibilem ita se habet natura nostra ad lucem
primam intelligibilem. Sicut ergo aer de se
tenebrosus est nisi participat lucem sensibilem
na ita mens de se tenebrosa est nisi participat primam
lucem intellectualem. Unde dionisius in de divinis sicut
aer per se metipsum non lucem sed tenebras
vocatur mutuatur ita ipsa natura nostra sed
percipiat condicit quedam tenebrosa substancia
est capax ac percipiens lucis sapiencie. Ex hiis
quod est sic lux lux in tenebris lucet
id est lux lucet id est in nobis qui tamen nobis
velud sumus tenebre. Secundo haec clausula
lux in tenebris lucem declarat quomodo lux
per se presencialiter lux non percipitur sed est presens in
lectum modo lux intellectus eam non comprehen-
dit. Unde augustinus super Iohannem omelia prima sicut
ceci positus homo cecus positus in sole presens
est illi sol sed ipse soli absens est. Sic omnis
stultus omnis iniquus omnis impius cecus est
corde presens sapiencia que sapiencia non est
absens illi sed ipse absens est ab illa.
Ex hiis est sic Ecce qualiter lux id est sapiencia primo de se
lux in tenebris quia de se presens est sed tene-
bre eam non comprehenderunt quia intellectus
stultus qui hic tenebra dicitur luci absens
est. Tercio haec clausula Et lux in te-
nebris lucet declarat adventus utilitatem
Ubi notandum est quod omnia creata ab illo verbo
Et vita erat lux hominum prout intelligitur
de fluxu luminis naturalis de quo influ-
xu satis dictum est. Secundo prout intelligitur de
influxu gracie facte in nobis per christum intelligitur
convenienter. Unde alia. Augustinus. Deus est de creatore
respectu omnibus quia deus est omnia per ipsum
facta sunt hic verbo dicitur de restauratione
hominis per christum et hoc est quod dicitur Et vita
verbi erat lux hominum quia per ipsum verbum incar-
natum provenit in hominibus vita gracie
et lux sapiencie. Haec autem lux scilicet christus
lucebat in tenebris id est inter homines peccato-
res et errantes et tenebre eam non comprehen-

derunt id est cecitates habentes lucem ma-
gnam ob nubilationem non potuerunt. Notandum
est secundum augustinum circa hoc initium sancti
ewangelii quod quidam platonicus dicebat quod dignum
platonicum aureis literis conscribendum
et per omnes ecclesias in locis eminentissi-
mis proponendum esse dicebat. Idem eciam
Augustinus in libro 7 confessionum. hic reperiat de
quodam platonico qui fecerit librum qui dicit
verbum perfectum in quo sicut ait hic est
filius dei benedicti et bone voluntatis
qui humano ore enarrari non potest.

Fuit homo missus a deo cui
nomen erat Iohannes. Postquam ewangelista de verbo hic autem
de voce manifestante verbum
que vox Iohannes fuit missus a deo
ad verbum manifestandum. Et circa hoc facit quod
primo ponitur Iohannis missio ut esset
vox manifestativa. Secundo ponitur huius vocis
a verbo distinccio ibi Non erat ille lux.
Tercio ponitur verbi manifestati per vocem
condicio ibi Erat lux vera. Primo ergo ponitur
precursoris missio cuius notatur natura
cum dicitur fuit homo non angelus ad exclu-
dendum errorem illorum qui ponebant Io-
hannem fuisse angelum propter id quod
scriptum est de eo Ecce ego mitto
angelum meum ante faciem meam.
Dicitur enim Iohannes angelus non natura
sed officio. Cuius eciam precursoris notatur
auctoritas cum dicitur missus a deo non
a se ipso per ad Romanos x. quomodo predicabunt
nisi mittantur qui enim a se ipso mittitur
non a deo non dei sed sua querunt
ut ad deum et non ad eorum Ad Corinthios iiii. Non
enim predicamus nosmetipsos sed ihesum
christum. Cuius eciam precursoris notatur
nomen cum dicitur Iohannes. Iohannes enim
gracia dei interpretatur. Ipse enim graciam no-
vi testamenti primo mundo manife-
stavit. Vel Iohannes interpretatur cui donatum
est quia per graciam dei donatum est illi non
solum precurrere regem regum sed eciam bap-
tizare. Cuius eciam precursoris ponitur
officium hic venit in testimonium. Venit
enim Iohannes ut veritati testificaretur quia

veritati testimonium dedit ut veritatis
propugnator quia veritatem dilatavit ut veritatis
propugnator quia pro veritate mortuus
est. Vlt pt inducti hec ps Fuit
homo missus a deo Vnde est eum
quod Johes venit ad docendum. Aliquis autem
qui aliquos bene doceat requiritur quod sit
in docente congruitas 2o requiritur quod
sit in doctrina veritas 3o requiritur quod
sit in doctore benignitas et bonitas
4o requiritur quod sit in docente bonitas
5o requiritur quod sit in doctrina ex parte sibi
utilitas Congruitas ex parte docentis
notatur cum dicitur Fuit homo congruum enim
est quod homo mittatur ad homines magis
afficiuntur enim ad se hominibus quam dicitur
quod ex sacerdotes constituit homines
infirmitatem sentientes Et non quod secundum
Augustinum super Johem iste homo mittitur
ut pro homine invenitur plus quam homo
Vnde sicut ait Augustinus Christus sic erat
homo ut in illo lateret deus et ideo
ante illum missus est magnus homo per cuius
testimonium inveniretur plus quam homo
2o dico quod in docente debet esse veritas et
hec notatur in doctrina iohannis cum dicitur
missus quia missus .i. fuit a veritate
prima que mentiri non potest Vnde Cris
missus est iohes et ideo nichil illorum
que ab illo dicuntur quam nunc esse existima
non .i. loquitur quesi cum sit quem mittebat
omnia loquitur et ideo mathias [illegible]
patrius est propheta dicente Ecce ego
mitto angelum meum ante faciem
angeli est nomen proprium dicente Tertio
dico quod in docente debet esse benignitas
et bonitas ex qua bonitate motus velit
docere parere enim est docenti scire
nisi ex bonitate que est sui diffu
siva velit sciam diffundere et hec
bonitas notatur in doctore meo
cum dicitur erat Johes Johes .i. in quo
est gratia in quo est gratia et bonitas Quarto
dico quod doctrina debet esse utilis et hec
notatur cum dicitur Hic venit utilis
.i. est doctrina que ordinatur ad testi

ficandum de saluatore Vnde notandum est
quod evangelista ibi testimonio tamen tangit
primo .i. tangit testimonii necessitatem
cum dicitur hic venit in testimonium quia humana
infirmitas testimonio indi
gebat Et ideo hic venit in testimonium
Beda enim quod testificabatur de se testimonio
non indigebat quia hic vero lumine erat
lumine autem non solum manifestum est
de se sed et ad manifestandum alia Secundo
tangit evangelista testimonii veritatem
cum dicitur ut testimonium perhiberet de lumine
ut enim dominum lumen est ad manifesta
dum se et alia Bartholomeus autem manifestandum
se et alia ibi est quod veritas penitentiam
Certum est autem quod veritate participare
nulla potest esse falsitas licet enim vim pro
participandi possit fieri falsum quia verum
participat veritatem inde veritas per
ceptio nulla potest recipere falsitatem sicut
lumine quo nulla potest esse falsitas ut in quo
evangelista testimonii magnam utilitatem
cum dixit ut omnes crederent per illum uti
le .i. testimonium est quod ordinatur ad
inducendum fidem in cordibus hominum
per quam fidem membra capiti incorporantur
Et non quod notabiliter dixit ut omnes
crederent per illum Et non dixit debes cre
dere in illum quia solum esse deum [illegible]
lectes quem confidit in homine Vnde
est glossa ubi dicitur Fuit homo missus
a deo cui nomen erat iohes posset
.i. bonum thema in festo johannis ubi
primo commendatur beatus Johes a dignitatis
affluentia cum dicitur homo Homo .i. secundum
philosophorum diffinitionem est animal mansuetum
quod in signum signi non dedit natura homini
magis cornua sicut tauris et thauris
nec magnos dentes sicut apris nec
venenum sicut serpentibus ut dicit
hic nichil nocere ut dicit ut quod homo est
conditionibus nobilior quia homo est dignissima
creaturarum et sanctus dignissimus sanctus
Vnde inter natos mulierum non surrexit
maior iohanne baptista Secundo homo est respectu

aliorum animalium cognicionis limpidi
oris Vnde patet et Johannes clarissime
et limpidissime xpistum cognouit
pre aliis cognitorum quia plus quam propha
Tercio homo respectu aliorum animalium
est pulcritudinis venustioris. De pul
critudine Johannis et sanctitate eius
satis patet. Tercio ex vtero matris sue fuit
repletus spiritu sancto. Quarto commendatur
beatus Johannes ab auctoritate eminen
cia quia dicitur missus a deo. De eo enim
dictum est in malachia Ecce ego mitto
angelum meum Angeli enim officium
est illuminare purgare perficere. Sic et
beatus Johannes illuminauit mentes hominum
erudiendo videlicet purgauit affectus
reprehensione auctoritate perficit effectus
id est profectus esse docuit exemplorum ostensione
mirifica. Tercio commendatur beatus Johannes
a famositate eiusdem, vnde dicitur cui
nomen. De pe. in inscripcione nominis
perfama ponitur. Quarto commendatur a
sanctitatis habundancia vnde dicitur Jo. quod
per nominis interpretacionem designatur satis
dictum est. Deinde cum dicitur Non erat
ille lux postquam dixit ewangelista de
vocis missione que vox fuit Jo.
Jn parte ista dicit de noticie verbo distinc
cionem duas. Et hic Johannes fuit missus
non erat lux id est non erat ipsum verbum
quod erat lux sed venit ut testimonium
perhiberet de lumine quasi dicat Johannes non
erat sed testificabatur de verbo. Notandum
est quod secundum Crisostomum Hylarium et alios introducitur hic
ad obuiandum fallacie propter suspicionem que
posset oriri ex dictis apud nos in
ille qui testatur maior esse videtur
illo cuius testimonium perhibet et digni
or fide. Verum tamen hic possit videri quoniam
quod Johannes esset dignior xpisto cum te
stimonium perhibet. Hanc suspicionem
remouens ewangelista dixit de Johanne
Non erat ille lux quasi dicat Johannes
non reddidit testimonium verbo quia maior
sed quia notior vox enim oris testi
monium reddit de verbo mentis. Ex hoc
tamen non sequitur quod sit dignior sed quod sit
nobis notior. Queritur aliquis vtrum
Johannes posset dici in suo modo lux. Dicendum
videlicet Theophilus quod Johannes et quilibet
alius sanctus potest dici lux sine ar
ticulo. Solus autem deus dicitur lux cum
articulo possumus tamen dicere manife
stius quod solus deus dicitur lux per es
senciam Johannes autem et ceteri dicuntur
participatiue lucidi vel luminosi quoniam
dicitur lux. Secundo enim dico lucem dico
ipsam formaliter participatam
Et non quod sicut in illis inferioribus
corpus irradiatum et illuminatum
aliquando est nobis notius quam ipsa
lux ipsa propter debilitatem visus nostri
ita Johannes irradiatus et illuminatus
fuit nobis notior verbo et ideo propter
deuenimus in verbum vnde Augustinus super
Johannem plerumque sit ut in articula
to corpore radiato cognoscatur ortus
esse sol quem oculis videre non possimus
quia qui sauciatis habent oculos
ydonei sunt videre parietem illu
minatum et non ipsum solem. Sic
omnes ad quos veneat xpistus minus
ydonei erant eum videre radiantem
Johannem conspiciunt confitentem se illu
minatum cognitum est ille qui illuminat.
Quarto queritur ad quid debuit quod dictum est
Vt testimonium perhiberet de lumine lucem
enim est res manifesta de se quia non
indiget testimonio Johannis propria
verba et miracula xpisti sufficienter
reddebant sibi testimonium. Dicendum
est quod turbis manifestum est. Ostendit quod testi
monium prophetarum et Johannis debuit
preire xpistum pro vno quidem propter testium
nobilitatem videmus quod deus pos
set immediate omnia producere
tamen multa producit per mediatas
causas ut nobiliter sic ageret a
quibus dedit virtutes agendi et quibus

reluceret prima causalitas. Sic et si deus posset immediate illuminare omnes homines et eos ducere in cognitionem suam, tamen decuit ut nobilitaret aliquos homines ita quod per eos tamquam per medios infimi homines reducerentur ad suprema. Secundo quia lumen testem habuit Iohannem et prophetas ad ostendendam nostram infirmitatem qui per lucernam querimus lumen. Unde Augustinus super Iohannem omelia ii. Tam infirmi sumus ut per lucernam queramus diem, quia lucerna dicitur et ipse Iohannes domino dicente Ille erat lucerna ardens et lucens. Tertio manifestari debuit lumen per Iohannem et prophetas propter testium multiplicitatem. Homines enim sunt diverse conditionis et diversimode dispositi ut ad cognitionem veritatis perducantur. Quidam namque magis ad cognitionem veritatis perducuntur per signa et miracula, quidam vero magis per sapientiam. Unde iudei signa querunt, greci autem sapientiam. Unde deus omnibus condescendere volens non solum per miracula sed per sapientiam prophetarum manifestari voluit etc.

Erat lux vera. Postquam evangelista distinxit inter vocem et verbum hic ponit ipsius verbi conditionem et gradum. Et quia facit quod primo ponit ipsius verbi gradum. Secundo ponit ipsius verbi adventum ibi: In propria venit. Tertio ponit ipsius advenientis defectum ibi: Et sui eum non receperunt. Quarto ponit advenientis fructum ibi: Quotquot autem. Quinto ponit adveniendi modum ibi: Et verbum caro factum est. Primo ergo ponit verbi gradum. Circa primum facit sic quod ponit triplicem gradum in verbo. Primus gradus est quod ipsum verbum est lux essentialis. Secundus gradus eius est quia ipsum est lux universalis. Tertius gradus eius est quia ipsum est lux causalis. Quantum ad primum gradum dicit evangelista: Erat lux vera, et veritas hic sonat in essentialitatem. Ad cuius evidentiam notandum est quod essentiale accipitur duobus modis. Uno enim modo essentiale dicitur contra accidentale, ita quod per essentiam tale id est per non accidens tale. Secundo essentiale dicitur contra participatum, et dicitur hoc essentialiter tale quod est per se tale non participative tale, et secundum hunc modum ens per essentiam dicitur contra ens participatum. Hoc secundo modo sumitur hic cum dicitur Erat lux vera, quasi dicat: ibi erat lux per essentiam et non participative. Notandum est quod in Christo fuit lux nec quantum ad divinitatem, et hec lux dicitur vera quia nulli permixta passibilitati. Omnis enim creatura quantum habet de ratione plus potentie recedit a luce et tanto accedit ad tenebras. Quare tenebras voco non esse vel defectum. Deus autem quia excludit omnem rationem potentie excludit omnem rationem tenebre, ideo dicitur lux vera. Unde i Jo. primo: Deus lux est et tenebre non sunt ulle. Secundo in Christo fuit lux gratie quantum ad humanitatem, et in eo fuit lux vera quia in eo fuit lux nulla permixta iniquitate. De hac luce ipse salvator dicit in luce: Quamdiu sum in mundo lux sum mundi. Quantum ad secundum gradum lucis dicit evangelista: Que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, quasi dicat: hec lux non solum est essentialis sed etiam universalis, quia sufficit ad illuminandum omnem hominem venientem in hunc mundum. Ad cuius autem talis evidentiam primo est notandum quod hec lux eo ipso quod est essentialis est universalis. Cuius ratio est quia ens per essentiam universaliter aspicit omne ens participatum. Est enim essentialis ordo entis participati et entis per essentiam, quia omne ens participatum dicitur ab ente per essentiam. Sicut autem ens per essentiam eo ipso quod per essentiam

tale habet vniuersalem respectum
aspectum ita lux peculiariter sed vlem
aspectum ad omnem lucem participantem
Verum quomodo est hec lux corporalis
et ecclesiasticalis et vniuersalis. Secundo non dicitur
est quod cum dicitur quod hec lux illuminat
omnem hominem potest intelligi de
luce naturali et tunc ipso patebit est
de se quia omnis homo habet lucem
naturalem sed illud signatum est super
nos lumen vultus tui domine / que quidem lux
dicitur a philosopho luce vnde Theo. Vnde
nobis conditus ac nobis dirigens qui
naturalis ratio nominatur / dicitur lux condita
nobis a deo / sed quidam ratione non vte-
tes seipsos obscurant. Alio modo
hec lux que illuminat omnem hominem
potest intelligi lux gratie quam Christus in
mundum attulit / et tamen hoc intellectum
ipso videtur habere dubium quia omnis
homo hanc lucem non accipit. Ad
hoc tamen dicendum est / quod hec lux quantum
est de se omnem hominem illuminat
sed quod non illuminentur aliqui hoc est ex
malicia eorum Vnde Crisostomus illuminat
vero omnem hominem quantum ad eum
pertinet. Si aut quidam mentis
oculos claudentes huius lucis
radios recipere nolunt non
aliunde obtenebrato sunt illis
sed a malicia eorum voluntarie priuant
seipsos donis gratie. Alio modo potest
dici cum dicitur illuminat omnem hominem
sit distributio accomodi ut sit sensus
illuminat omnem hominem non quia
nullus est homo qui non illuminetur
sed quia nullus nisi ab ipso illuminatur
et hec est expositio Augustini. Tercio no-
tandum est quod cum dicitur venientem in
hunc mundum duobus potest accipi du-
obus modis vno modo prout in
mundum venerunt homines non quia
prius fuerunt esse (?) ergo venerint
in hunc mundum quia dicere est
contra sententiam apostoli ad Ro. ix. Cum
enim non dum nati essent aut
aliquid egissent boni vel ma-
li sed dicitur venire in hunc mundum
propter intellectum que accipiunt ab ex-
trinseco. Et propterea hic in modo accipiendi
mundum hec est expositio de luce naturali
Et secundum sensus quod nullus homo accipit lucem
veniendo in hunc mundum nisi a luce
prima. Alio modo accipitur modo ut sit
liceat loqui primo modo gratie siue
primo modo morali. Et tunc expositio
hec est de luce continua ut est
sensus Erat lux vera que lux gratie
illuminat omnem hominem venien-
tem in hunc mundum vtrumque
vero virgi (?) non dicitur que de
occulto seminum causis in species
corporeas prodeunt / deinde intelli-
gitur quod illuminat omnem hominem
venientem in hunc mundum secundum delictum (?)
qui spiritualiter per generationem gratie
que datur in baptismate in mundum
veniunt inuisibilem / eos itaque
vera lux illuminat que in mundo
uirtutum. Quantum ad secundum quod
lucis sed que dicebatur quod hec lux
erat lux talis dicitur in littera. Quod
in mundo erat et mundus per
ipsum factus est. Quasi dicit hec lux est
talis quod per ipsum factus est mundus
et quia per ipsum sine per ipsum vbi (?)
Quod est lux factus est mundus ideo est
in mundo sicut causa in effectu /
Vnde notandum est quod secundum Augustinum super Iohannem
omnino [illegible] aliter se habet deus ad suum
effectum et aliter se habet faber certum
ad suam fabricam / Quoniam cum fab-
ricat archam extrinsecus adest quod
fabricat / Deus autem infusus
mundo fabricat ubi positus et non
recedit ab aliquo sed vbique presentia

maiestat Notandum est q[uod] s[ecundu]m Ori
genem sicut vox una e[st] effusa ubi
ita tota e[st] effusa ubi dimi
nuta sicut diffinite uno modo intell[igi]b[ilis]
deficit vox sensibilis ita si deficeret
unus ubi in aliis deficeret tota
Unde Origenes ut cum qui
loquitur cessat vox eius et desi
nit et evanescit. sic celestis pr[opter]
si libium suum loqui cessavit
effusus ubi h[oc] est universitas a vo
condita non subsisteret Notandum aut[em]
ad 4m quoddam lucis q[uod] que dice
batur q[uod] ista lux erat lux in comp[re]
hensibilis Sequitur in textu
Et mundus eum non cognovit
q[uia] d[icit] ewang[elium] hec lux talis sive
librum q[uod] lux erat in mundo. Nam
mundus h[oc] est librum. vel hanc lucem
non cognovit i[d est] non comprehendit Est
enim diligenter advertendum q[uod] alia
est intelligere comprehendere et apprehendere Com
prehendere vero est undique apprehendere
quasi res cum cognoscitur quantum
cognoscitur. Et licet ergo deus esset
in mundo non tamen comprehendebatur
q[uia] per effectus non poterat comprehendi
tota ea que deus est apprehendere
vero est qui cognoscitur res s[ecundu]m ex
igentiam et capacitatem cognoscentis
et hoc modo deus potest apprehendi
per effectus s[ecundu]m que modum phi deuene
runt in eam p[ri]mam Notandum est
q[uod] sicut in luce sensibili si debeat videri
requiritur lux efficacia ut possit
moveri oculum et lucis proportio eodem
modo si lux intelligibilis debet videri
requiritur lux efficacia et hoc modo
tangit ewangelista cum dicit Erat lux
vera requiritur etiam lucis proportia et
hanc tangit ewang[elista] cum dicit In
mundo erat et mundus per ipsum factus est et mundus
hanc lucem non cognovit Secundo
autem non cognovit h[oc] est non est exp[er]ta

lucis quia lux est efficax ad mo
vendum Est enim potens quia relucet
in omnibus effectibus diffusus est ex parte
una Notandum est q[uod] s[ecundu]m Aug[ustinum] super
omelia i[n] cum dicit mundus eum non cognovit
per mundum intelligitur amatores mundi
et tunc sensus est s[ecundu]m eundem Aug[ustinum] q[uod] omnis
creatura cognovit per amatores
mundi Cognovit eum stella quia
testimonium de celo dedit Cognovit
mare portando venti quiescendo
terra tremendo amatores autem mundi
qui dicit mundus q[uia] per affectum inhitant
mundum non cognoverunt q[uia] autem isti
per affectum inhitent patet enim eum non
diligunt mundum carne lassantur
in mundo sed corde inhitent
celum sicut dicit Apostolus Nostra
conversacio in celis est qui autem amant
mundum carne et corde lesantur in
mundo etc.
In propria venit etc. propter ewang[elista]
posuit ubi quomodo in ista parte descri
bitur adventum domini In propria venit
Sed quid Crisostomo In propria venit
qui ubique erat dicendum q[uod] videndum q[uod] hic
adventus designat divinam benig
nitatem non enim venit per novum locum
ita q[uod] veniret ad locum ubi prius
non fuerat s[ed] venit per novum effectum
s[ecundu]m prioris assumptionem Unde Crisostomo
venit quia eam que ad nos est
condescensionem operatus est in mundo enim
existens non putatur adesse eo
q[uod] non dum cognoscitur dignatus est
induere carnem manifestacionem hanc
condescensionem notat hic ewangelista
propriam Et eo venit in propria propriam
autem sicut notavi omnis creatura
que dei est per creationem et tunc sensus venit
in propria i[d est] in ea que sua erant vel
venit in propria i[d est] in iudeam q[uod] quo ad
specialem modum sua erat propter hanc Unde Vinea
domini exercituum domus israel est et ipsum modo
Notus in iudea deus etc. Deum

cum dicit Et sui non acceperunt
eum Postquam posuit ubi adventum
hic ponit ubi despectum dicens Et
sui eum non acceperunt Dicuntur autem
sui omnes homines quia ab eo for
mati primo Creatione quia deus ipse est
deus ipse fecit nos et non ipsi nos
quia ad eius ymaginem insigniti
Gen Inspiravit hominem ad yma
ginem et similitudinem etc Vel sui
dicuntur Iudei quos elegit deus
in populum peculiarem qui non receperunt
xpm per fidem credendo et honorando
iuxta illud Ego enim veni in nomine patris
mei et non accepistis me Deinde cum
dicit Quotquot autem Postquam posuit ubi
adventum et ubi despectum hic in parte
ista ponit eiusdem adventus fructum
Est autem hic fructus quia per adventum
ubi filii hominum fiunt filii dei Duo
autem facit quia primo ponit huius filiationis
gradum Secundo ponit eiusdem filiationis causam et
modum ibi Qui non ex sanguinibus etc Primum
ad primum continet ista litera Ita dictum est
quod sui eum non receperunt Si autem
omnino nullus eum reciperet nullus autem
salvus fieret quia nullus fit salvus
nisi xpm recipiat Quotquot eum
receperunt dedit eis potestatem filios
dei fieri hiis qui credunt in nomine
eius Notandum est quod ewangelista exhortatur quod
Quotquot Duo notat primo notat exceptionem
dei adoptantis communitatem idcirco quia non
est personarum acceptor apud deum
vin Quotquot sive sint servi
sive liberi sive greci sive barbari
sive insipientes sive sapientes sive
mulieres sive viri sive pueri sive
senes omnes eodem honore digni sunt
Secundo notat exceptionem dei per solicitudinem superef
fluentem hominum etc Amplior
enim fuit solo quam promissio per
missio enim fuit facta solum iudeis
sed solo non solum fuit facta eis

sed quotquot eum receperunt Notandum
est secundo quod ewangelista dicit dedit eis potestatem
filios dei fieri Per potestatem intelligit
aptitudinem ad opus perfectionis
vel per potestatem intelligit possibi
litatem consequendi eternam remu
nerationem Dico primo quod per potestatem
intelligit aptitudinem vel dispo
sitionem ad opus perfectionis et tunc
est sensus literalis dedit eis potestatem
id est graciam per quam possunt perfecte
operari perfecte autem operando fiunt
filii dei Matthei quinto Diligite inimicos
vestros ut sitis filii patris vestri qui
est in celis Secundo dico quod forte per
potestatem intelligit possibilitatem
consequendi eternam remunerationem
et tunc est sensus literalis Quotquot receperunt
eum dedit potestatem possibilitatem et
certam consequendi eternam hereditatem qui
sunt vere filii dei de filiatione ad
Romanos viii adoptionem filiorum dei ex
pectantes Notandum est quod deus dedit
potestatem filios dei fieri declaratur ex parte
xpi magna benivolencia Secundo declaratur
ex parte nostra desiderabilis magnificencia
Primo dico quod declaratur ex parte xpi ma
gna benivolencia Unde Augustinus super Iohannem
omelia ii Magna benivolencia magna
unus unicus natus est et unus esse
noluit Non timuit habere
coheredes quia eius hereditas non fit
angusta si multi eam possiderint
Secundo declaratur ex parte nostra desiderabilis
magnificencia Magnificum enim est esse
filium dei Romanos viii Si enim filii et heredes
heredes quidem dei coheredes autem
xpi scilicet ex quo scimus quod deus est hereditas
nostra unde illud Dominus pars hereditatis
mee et calicis mei etc Nos etiam
sumus hereditas xpi unde illud Postula
a me et dabo tibi gentes hereditatem etc
Nos ergo hereditas quam ipse nos
possidet sit deus Et ipse hereditas

ut ipsum possideamus ut lucem et vitam
eternam. Respondetur quod ipsum ewangelista dicit
his qui credunt in nomine eius hoc
patet ex exposicione precedentium. Et tunc
est sensus quotquot receperunt eum dedit
eis potestatem. Recipere autem est credere
quia per fidem christus habitat in cordibus
nostris. Ad ephesios iii. Habitare christum per fidem
in illis receperunt qui crediderunt
et patet ex illud verbum precedentium de-
terminatum ut referatur ad fidem formatam
et tunc est sensus quod recipientibus dedit
dedit e. p. f. d. fieri his qui scilicet non
solum sunt recipientes per fidem informem
sed qui credunt in nomine eius
per fidem formatam ei adherendo. Se-
cundo queritur utrum sit verum quod dedit
eis potestatem filios dei fieri vel quod non. Quia
ut dictum est dando graciam dedit
potestatem istam sed qui habet graciam
est filius. Ergo debuit dicere dedit
illis filios dei esse et non potestatem
filios dei fieri. Ad oppositum est textus ewangelii.
Ad hanc questionem dicendum est quod duplici
via veniri possumus quod ewangelista
verissime dixit dicendo dedit e. p. f.
dei fieri. Ad evidenciam prime vie notandum
est quod in dando gratiam in adulto re-
quiritur consensus liberi arbitrii ita quod
in potestate eius est ut consenciat vel
per hanc potestatem dicit ewangelista
dedit eis potestatem scilicet suscipiendi
graciam et hanc graciam proponendo
preparando ut sicut quando sunt libri
proponuntur alicui ad legendum dicitur dare
potestatem legendi illi cui proponuntur
ita deus proponendo graciam et preparando
alicui dicitur dare potestatem illi.
Alio modo deus dicitur dare potestatem susci-
piendi graciam per modum monentis dat
eis hanc potestatem excitando
et movendo liberum arbitrium ut
suscipiat graciam vel dicitur cadere
virtus. Tercius non est per instigando
voluntatem ad consenciendum gracie. Hos
et iustificat per graciam infundendo.

Alia via ad hoc ostendendum est quod
filiacio est quedam assimilacio. Gracia
autem habitualis assimilat habitualiter
sed quia gracia in opere sive perfecta est
assimilacio. Gracia autem consummata
perfectissime assimilat. Cum hoc ergo dicendum
est quod ewangelista loquitur de perfecta
assimilacione vel filiacione que est
in opere vel in gracia consummata et tunc
sensus literalis est in recipientibus dando
graciam dedit graciam dando potestatem
per quam possent consequi perfectam fili-
acionem vel in opere vel in gracia.
Deinde cum dicitur qui non ex sanguinibus
ponit ipsius filiacionis causam
et modum. Ubi advertendum est quod nativi-
tas est causa filiacionis. Sicut ergo duplex
nativitas scilicet carnalis et spiritualis ita est
duplex filiacio. Unde nativitatem et filia-
cionem dat intelligere ewangelista in illa que
ita continuatur. Ita dictum est quod dedit eis
p. f. d. fieri qui filii non sunt nati ex
sanguinibus scilicet maris et femine neque sunt
nati ex voluntate carnis id est mulieris
neque ex voluntate viri sed nati sunt ex deo
et inde nativitas eorum est spiritualis.
Respondetur primo quod ewangelista dixit ex sangui-
nibus in plurali licet secundum gramaticos non
habeat pluralem. Dixit autem in plurali ex
duplici causa secundum Augustinum super Io. omelia ii. Primo
quia ex sanguinis in greco pluraliter ponitur
et ideo interpretator voluit salvare
interpretacionem hoc autem non sufficeret nisi
ostenderet quare voluit salvare et ideo
secunda causa secundum eum voluit ut
magis exprimeret veritatem quia veritas est
ad generacionem filii carnalis non solum concurrit
sanguis viri tantum neque mulieris tantum sed
concurrit sanguis utriusque et ideo dixit
sanguines vel sanguinia dicens ex san-
guinibus. Verumtamen sanguis non
est latinum sed grece positum et pluraliter
voluit ille qui interpretabatur sic ponere
et quam minus latine loqui secundum gramaticos

et tamen explicare veritatem per auditum nescit
morum. Cum enim diceret sanguinem in singulari
numero non explicaret quod volebat / ex
sanguinibus. ubi mar. et femine ho
mines nascuntur. contrarium ergo non tanquam
animus ferulas concinnat / dicitur tamen advel
tatem soliditatem et ratione (?) puerili anime
Secundo quod sit dominus et rex ex volun
tate carnis. ubi caro ponitur pro muliere secundum
Augustinum ubi supra / caro quoque quia ab ipso
adam est hoc munere os ex ossibus meis
et caro de carne mea. Alia ratio potest esse
quia sicut mulier debet obedire viro ita
caro spiritui secundum Augustinum. Hec et quidem caro
regitur ille vero spiritus regere debet. Mala ubi
caro imperat et spiritus servit perversa domus
est. Quid peius domo ubi femina
habet imperium super virum. Secundo est tertio
quod ewangelista dixit neque ex voluntate carnis
neque ex voluntate viri / tamen vero est quod ad actum
generationis concurrit voluntas quinistetiam
se sine concurrit concupiscentia quam forte
appellat hic ewangelista voluntatem / de ista ratione
dicitur. Et verbum caro factum est. Postquam posuit
ewangelista ubi adventus hic post adventus
mediator modo Verbum caro factum est et primo decla
rat novissimam unionem. 2o declarat
secundum ubi benignissimam condescensionem
3o declarat possibilitatem adoptive fili
ationis / 4o declarat congruitatem nostre
reparationis. Ubi notandum est quod verbum vel
per novam unionem quod notat ewangelista
hypostaticam / 2o venit per gloriosam operationem
quam notat ewangelista Et vidimus gloriam eius
3o per gloriosam consummationem quam notat ewangelista
ibi plenum gratie et veritatis. Primo ergo notat
novam unionem cum dicit Verbum caro
Ad cuius evidentiam notandum est quod ista clausula
Verbum caro factum est nobis primo declarat
novissimam unionem quia verbum unitum est
carni et tunc hec clausula gratia ad precedentem
dictam est cum quod unum vel convertit ab
statu quo venit ad aliquid. Videtur ewangelista
quod verbum venit non per novum locum / sed per
novum effectum / quia verbum caro factum est
id est unitum carni. Et verbum per carnis assumptionem

Ubi non secundum Augustinum quod verbum in cordibus
assimilatur verbo mentali vox autem ex
mens id est verbum assimilatur carni. Dicit ergo
verbum nostrum quodammodo fit vox corporis
assumendo eam in qua manifeste sensibus
hominum. Dicit verbum dei caro factum est
assumendo eam in qua et ipsum manifesta
retur sensibus hominum. Et verbum nostrum
quod fit vox non mutatur in vocem ita
verbum dei caro quidem factum est / sed absit
ut mutaretur in carnem. Secundo dico quod hec
clausula Et verbum caro factum est declarat ipsius
verbi benignissimam condescensionem. Ar
guunt enim quidam heretici Dicit verbum
caro factum est ergo verbum assumpsit carnem
et non assumpsit animam quia nulla mentio
fit de anima. Contra quos dicendum est quod verbum
assumpsit et carnem et animam secundum theophilum.
Dicit Augustinus non assumpsit anime nostre non fuit
curata. Quia id est non assumptum non curavit.
Et de moribus dicit. Quod inassumptibile
est incurabile et quia me totum curavit
me totum assumpsit. Quod autem fecit mentionem
de carne et non de anima ratio est
ut ostenderet maiorem suam condescen
sionem assimuletur secundum theologum. Ewangelista
volens ostendere inenarrabilem dei condescensionem
descensionem carnem commemorat ut ad
unitatem illius nature qui propter nostram
salutem quod omnis remotum est et distans
ab eius natura carnem assumpsit. Ani
mam quod habet aliquam propinquitatem ad deum
3o dico quod hec clausula Et verbum caro factum
est declarat possibilitatem adoptive filia
tionis / dicitur enim id est in precedentibus quod
deus dedit nobis potestatem filios dei fi
eri. Audientes autem statum dixerit / quomodo possi
bile est quod nos simus filii dei. Hic dicit
videtur ewangelista non est impossibile quod filius
dei fiat filius hominis quia verbum caro
factum est / ergo multo magis est impossibile
quod filius hominis fiat filius dei / secundum
Augustinum quod mirandum quod homines ex deo
nascuntur. Attende ipsum deum ex hominibus
natum. Et Crisostomus filius est proprius filius

dei filius hominis ut filios hominum
faceret filios dei. Circa 3 tractatum Et verbum
caro factum est declarat conformitatem nostre
reparationis ut sicut per carnem homo per-
cautus erat consentiendo carni, ita per carnem
homo sanaretur. Unde Augustinus super Johannem omelia
2a Caro te obcecaverat caro te sa-
nat, carnalibus enim anima facta erat consenti-
endo carnalibus affectionibus et unde fuerat
oculus cordis cecatus inde fecit ce-
lestis medicus collirium quia sic venit
ut de carne vicia carnis extingueret.
Unde est quod Christo quod dicitur Et verbum caro
factum est et habitavit in nobis. Possumus
hic quod in Christo fuit unitas in persona
et tamen dualitas in natura; unitas in persona
notatur cum dicitur verbum caro factum est. Ubi sciendum
est quod verbum factum est homo per unionem
in persona. [illegible] caro et homo Unde
Augustinus [illegible] in eo [illegible]
est verbum caro factum est, [illegible] ibi [illegible]
natura est intelligitur carnem et hominem
[illegible] figurate locutionis
[illegible] verbum caro [illegible]
dualitas autem nature notatur cum
dicitur Et habitavit in nobis, ut sit sensus
habitavit in nobis id est habitavit inhabitavit
in humanitate. Ita [illegible] habitat
non idem est cum habitaculo, sed aliud et a-
liud aut [illegible] naturam unione
vero [illegible] unum [illegible]
Christo sunt due nature cum una persona. Unde
est quod ex isto verbo habitavit in nobis [illegible]
tas fuit habitaculum dei [illegible] quedam
Nestorius occasionem sui erroris dixit enim
quod deus non sit unitus homini quod dei et hominis
fieret una persona, sed sola unione [illegible] per
inhabitationem dei in ipso Christo homine, que
inhabitatio [illegible] huius Nestorii ma-
nifeste est [illegible] Dixit enim
[illegible] de filio dei Exinani-
vit semetipsum formam servi accipiens
exinanitionem vocat unionem. Certum
est autem quod per solam inhabitationem [illegible]
non potest dici filius dei exinanivit,
alioquin [illegible] habitent in

[illegible] possent dici exinaniti
[illegible] quod in Christo fuit una persona
et due nature, per dualitatem est ibi distinctio
[illegible] quia ponit [illegible] refert ad
naturam et habitavit. Unde [illegible] ubi est
[illegible] immutabilitatis dei.
Augustinus sic ubi [illegible] sit [illegible]
[illegible] ita ubi dicitur sit caro [illegible]
in carnem. De qua [illegible] 24 Ego in al-
tissimis habito [illegible] in carne [illegible]
[illegible] de altitudine [illegible] nature et
thronus meus in columpna nubis [illegible]
titudine [illegible] nature [illegible]
benignitas [illegible] Ergo ne putandum
est quod non deus [illegible]
[illegible] magnitudinem [illegible]
3o et augusta nostre [illegible]
[illegible] dei cum hominibus habita-
bit cum illis. Unde est quod [illegible] ubi dicitur habitavit
in nobis ut [illegible] ad Christum [illegible]
[illegible] ita ubi dicitur caro factum est quod [illegible] apostolos
[illegible] in omni tempore quo intravit
et exivit [illegible] ubi dicitur caro factum est
[illegible] thema de nativitate domini
ubi primo declaratur assumentis dignitas [illegible]
[illegible] declaratur eiusdem assumptionis
modus et [illegible] factum est caro, sive sit
[illegible] declaratur assumentis magnificentia [illegible]
[illegible] declaratur nature assumpte fragi-
[illegible] caro, 3o [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] altissimum [illegible] caro [illegible]
[illegible] humilis [illegible] ubi est
[illegible] caro [illegible]
[illegible] et sit [illegible] 3o [illegible] est
[illegible] caro [illegible]
quodammodo sit [illegible]
[illegible] factum est caro. Unde est quod
[illegible] sub velamine carnis [illegible]
[illegible] apparentia [illegible]
[illegible] que [illegible] sub [illegible]
per localem [illegible] quod dicto
factum aliquam [illegible] quod est
ostensivum veritatis [illegible] ad [illegible] factum
est [illegible] carnem ubi [illegible] quod veritas [illegible]

sint ita carnem aliqui specificatur
paliud q3 ostensum hmani .. gall
strum sub iustic sequi sub lege aliqui
specifica pa q3 ostensum nre
utilitatis ad cor et in fruib3 nob
a deo sapia iusticia 7 scificatio rel
nob .i. ad utilitatem nram. ¶ Deinde
cu dr Et vidimus glaz eius. p q1m
ostendit q ubi venit p nouam
unionem / hic ondit q venit per
glosam opacoum Et tunc 3 sic lre
ita venit ubum q carnu vnitud
in quo adventu vidimus glaz eius
.i. vidimus opa 7 documenta glam
eius designancia / Ut aut videat
melius hr tra Nond3 q hec tra
Et vidimus glam eius pmo declat
in ubo singlarem opacoum Scdo de
clarat ita ipum ubum puiam
attestacoum / 3o declat ewangelicaz
reuelacoum / 4o declat in xpo nalez
filiacoum / Pmo declat in ubo sin
gularem opacoum 7 tunc 3 sic lre
sicut dixi3 q vidimus glaz eius
.i. opacoum vidimus opa durgentia
eius glam q3 declabat ipum ee
deum 7 hr 3 q dr ewangelium vidimus
glam eius quam vnigeniti .i. vi
dimus opa que no poit ee hois
s3 vnigeniti filii dei lz eni alii
sci fecerunt opa mirabilia tn
in virtute altius / hr at vnigenitus
d virtute ppa hat expo3 sequens
Crisostomus dr sic o mia ggregans ewan
mirabilia mirabilia q in corpore que
in aiabus q in celis p cepta dicta
ineffabilia leges urbaniter suasi
onem futuras pmissiones 7 passi
ones eius mirabiles hat nocez eni
sit quis vidimus glam eius / Scdo
hr tra vidimus glam eius declat
ita ipum ubum puiaz attestacoum
Scquia puia attestacoe dicit e
Hic 3 filius meus d. in quo m. qpla
cui no q corpus 3 pfecto ubi ubi terris

adoptand Et tu dr vidimus glaz eius
.i. glosam opacoum 7 3o vo adiu
etand tu dr plenum gre 7 veritate
ipsa. xpo requiescat sup eum spus
dni / 7o tomus ad spectandum 7 ideo
dr plenum veritatis ad Colosse io
in ipo pplacuit omnem plenitudinem
hitare 7 tunc gla .i. glosa attestaco
Johannes aut unus fuit de hiis qui
viderunt ihm transfiguratum in monte
7 audierunt vocem patris dicentis hic e
fi. m. d. De hac gla ii. Petri pmo ca
accepit a deo patre honorem 7 glaz
voce dilapsa ad eum tali tra Et vidi
glam eius declat ewan. 7 reuelacoe3
hec 3. n. gla q petiuit moyses
quis Ostende mihi glam tuam q vide
no merui q3 sibi dixi3 3 posteriora
mea videbis .i. umbras 7 figuras reue
lata at ewangelio apli hac glaz vide
runt ii. ad Cor ii. iii. co. Nos aut
reuelata facie glaz dei speculantes
7 lucis xo Bti oculi q vident que
nos videtis multi reges 7 prophete ec Cristo
hr tra vidimus glam eius q1 vnigeniti
declat in xpo nalez filiacoem 7 tunc 3 sic
gla alioz scoz sicut moysi 7 he
lie fuit gla filioz adoptiuorum
gla at q vidimus filii gla filii nal
tis fuit gla q1 vnigeniti apre q. d.
s Crisostomus vidimus glam qlem decebat
7 quem e hre vnigenitum 7 nalez filium
Nond3 s. gg. quam no expo. hic
pplitudinem s3 puritate / 7 3 tlis mos
loqndi. hic s Crisostomus Sicut si ds videt re
gem cultez d magna gla in terrogatus
ab alio quam rex missus voles se ex
pedire 7 uno vo dicet unit quam
rex .i. unit ut decebat regem /
ita ewan. voles se expedire dicit
vidimus glam eius q1 vnigeniti .i.
glam quam vidimus e gla q decz hre
vnigenitum / Deinde cu dr plenum gre
et veritatis p q1m ondit ewan. q
ubum venit p glosa opacoe h ondit

quod venit cum glosa continuacione sine
incorporacione. Ad cuius evidenciam notandum
est quod hec clausula plenum gratie et veritatis primo
hec verbum declarat in Christo iusticiam
consummatam, 2o declarat in Christo perfectam
unionem, 3o declarat in Christo mentalem
perfectionem, 4o declarat in Christo gloriosam
et claram in Christo instructionem. Primo
declarat gratia Christi iusticiam consummatam
sine incorporacione. Plenitudo enim alia
est sanctorum et plenitudo sufficiencie
plenitudo autem gratie que est in Christo
est plenitudo redundancie quia gratia Christi
est gratia capitis que redundat in membra
Christi redundancia membra consummantur
capiti et corporantur. Iusta corpus mi-
sticum gratia quoque Christi redundat in alios
sicut influencia cordis redundat in
alia membra et tunc similiter hic vidimus
eum plenum gratie alios iustifican-
do et veritatis alios illuminando vel
vidimus eum plenum gratie dum iusti-
ficat affectum et veritatis dum illuminat
aspectum ita quod gloria et veritas sue doctrine
eius redundat in totam ecclesiam. Secundo
dico quod hec clausula plenum gratie et veritate de-
clarat in Christo perfectam unionem gratia
enim unit animam cum deo et ideo ubi est
perfectior unio est plenior gratia
et ubi est perfectissima unio est perfectissima
gratia. In Christo autem fuit perfectissima
unio. Illa enim unio faciebat quod
homo esset deus et e contra unde dicit ewangelista
vidimus eum plenum gratie in quantum …
onem gratis perfectam datam est sibi quod
esset deus unigenitus in rebus …
… prima gratia est quod homo unitus
est deo in unitate persone. Vidimus eum
eciam plenum veritatis in quantum natura huma-
na in Christo pervenit ad veritatem divinam
que est prima veritas ad quam veritate

divinantur omnes alie veritates. 3o hec
clausula plenum gratie et veritatis declarat in Christo
mentalem perfectionem ut pro tanto dicatur
plenus gratie in quantum ei vero datus est
spiritus ad mensuram. In aliis enim sanctis
divisiones graciarum sunt. Omnes gratie veniunt
in capite Christo congregantur ad dandum
in singulis membris corporis sui …
correspondencia actibus. In capite autem sunt omnes
sensus. Ita in capite Christi sunt omnes gratie
pro tanto autem dicitur plenus veritatis in quantum
cognovit omnes scientias unde Petrus dixit
Domine tu nosti omnia. 4o dico quod
hec clausula plenum gratie et veritatis declarat in Christo
gloriosam et claram instructionem ut dicatur ple-
nus gratia in quantum verba eius fuerunt
graciosa, veritate autem dicitur plenus in quantum
verba eius fuerunt clara non enigmata
unde Theophilus plenum gratie fuit eius
verbum graciosum erat, unde Psalmista: Diffusa est
gratia in labiis tuis. Plenus autem veritate
quia Moyses et prophete loquebantur aut opera-
bantur in figura, Christus autem in veritate etc.
Iohannes testimonium perhibet. Hec
est tercia pars principalis prohemii. Ewangelista
de verbo duo supponit. Primo erat verbum … quam
2o egit de voce quibus fuit homo missus
a deo. Hic tercio agit de expressione verbi
facta per vocem id est per Iohannem. Hec autem expressio
idem est quod Iohannes testificatur. Sicut enim
vox oris testificatur de verbo mentis ita
Iohannes qui est vox testificatur de verbo in
carne. Dividitur autem hec pars in duas
quia primo ponitur testificacio Iohannis in generali
2o in speciali. Dico autem in speciali quia ad
speciales personas ibi Et hoc est testimonium
Iohannis. Prima in duas quia Iohannes testificatur
de verbi excellencia, 2o testificatur de verbi in-
fluencia ibi Et de plenitudine eius. Prima in
tres quia primo introducitur testis cum dicit
Iohannes, 2o introducitur testificandi modus
cum dicit clamat, 3o introducitur ipsum testi-
monium cum dicit hic erat. Primo quoque intro-
ducitur testis cum dicit Iohannes perhibet testimonium
quod dicit ewangelista. Ita deus est supra

cu prophes multu in testiom phi-
beat . h' aut est testiom qd phibet
de quo iam dicit . Johnes testiom p-
hybet cui credendu ē ppt vite sctitatez
ppt fame celebritatez ppt ctitudinez
pphie / de sctitate . n . ipius scriptu est
mat . xj . Jnt natos mlierz nō surr' / de ce-
lebritate fame scriptu ē cu exibat ad
eum omnis e ierosolima mat . iijo
Jta iosephus xviijo antiqtatu lio
cao . xijo de iohne sic dixit Jo . baptaz
herodes occidit viru valde bonu
qui pcipiebat iudeis v'tuti opam
dare iusticiaz cole'e p baptism' i vnu
quenire / de ctitudine pphie Jo . p'mo
vidit Johes ihm venientez ad se 7 ait
Ecce agnus dei / de iu cudd' . Excla-
mat Postq' intduxit ewangta te-
stem hic intducit testificandi mod'
Est aut mod' testific' exclamaciuus
7 io d'r clamat iux vaticiniu-
ysa . pphe ysa . xlo . vox clamatis in
deserto / ubi attendendu ē q h' clamor
Clamat h' p'o . designat ewangelistaz ppa-
latoz / 2o . designat ewangelistaz divul-
gatoni / 3o . designat ctissimaz v'itatis
gtestatoni / 4o . designat mentalez fati-
gatoz Pmo designat ewangelistam
ppalatoni cu . n . lex dixit obstrue
ewangm exclamat apte / 2o designat
ewangelistaz divulgacoe3 pubca . n . lex
clausa fu'at i iudea Nunc aut
sapiencia ewangelica clamitat in plate-
is / 3o . clamor designat ctissimaz v'itatis
gtestatoni mat . xo . Qd in aure au-
ditis pdicate sup tecta / 4o . clamor
7 clamate designat mentalez fatigacioz
ps . laboraui clamans rauce facte sut
fauces mee ic / de iu cudd' h' eut
Postq' ewang' intduxit testez 7 testi-
ficandi mod' Jn pte ista intducit
ipm testiom / Dedit aut testiom
iohnes p'o de ipa humanitate cu dicit

Qui post me venit / 2o . de xpi
excellen' . 7 dignitate cu d'r . an me
factus ē / 3o . de xpi deitate et priori-
tate cu . p'o . ergo . reddit testimoniu
de xpi humanitate . cu ante pn nasce-
do d'us hic cat que dixi qui p'
me venit . q . d . hic p' me venit
nascendo ym theoph' p' me venit
vz fm tpus natus Dex . n . mensibus
carpiror xo . Johes p humanitate Vel p' me
venit pdicando 7 baptisando Notandu ē
q iohnes d'ns hic cat d'unit xpm
fuisse i loco illo Dēpe . n . ipe d'ns
ad h'c ignotus cu q'm baptisacō
7 pdicacō ad iohem solitus erat
venire Notandu ē 2o . q testis d'ns
in suo testiomo' que dixi d'unit
sui testiom gtinuitatez qz reddidit
testiom de ventro 7 de pnte i tm
e ffo' que dixi eu p dixi ventuz
7 modico apparuisse 7 nlto' rebus
eu cu q'm xps ad ipm veniret
ei testiom phibuit iohnes 7 io
dixit hic cat que dixi . i . antq'
viderem eum testiom ei phibui
Luc . p'o Tu puer pphā altissimi
vocaberis Notandu ē q iohes venit
an xpm / p'o quo ppt ordinez doctrine
doctrina . n . imprfca d3 pcede doctrinaz
pfectaz 7 io p'o pcessit doctrina legis
q' tota fuit figalis 7 qsi delonginquo
xpm annunctians / 2o . secuta ē doctrina
iohis tenens mediu q' d' int figaz
7 gram Vltio secuta ē doctrina xpi
pfectissima / de iu cudd' an me fcs
testificat iohnes de xpi dignitate
7 nu' ffo zl'c hic . s . xps an me fcus
est . i . in honore 7 dignitate ante
me positus e . q . d . me honorabilior
7 dignior ē Notandu e q ex h' vo-
sup'serunt arriani occasioz erroris
sui dicentes q' vbu an q' vnv'se-
catura fuit fcm 7 . fuit ymo creatura

Contra quos episcopus secundum arrianam hae-
resim sic exponunt volentes ostendere
quod dei filius non est a patre genitus
sed factus sicut una alia creatura contra
quos dicendum est quod non sic est intelligendum
factus est ante me ego creatus factus, sed ante
e me factus est quia ante me positus
est. Sed quod iste sit sic patet per praecepto-
rem volens eum probare quod ante
eum factus est dixit Quia prior me
erat. q.d. non ante me factus est, non quia
sit creatura, sed quia prior me erat. Si
enim factum designaret creaturam debet di-
ci eque sic prior me erat, quia ante me
factus est. Deinde dicit quia prior me erat
Reddit testimonium de christi dignitate
ubi Augustinus super Iohannem: prior te o Io-
hannes erat. Cum dicimus nunc eum dici-
mus diceret Io. 8 Antequam Abra-
ham fieret ego sum. Audi vocem
patris ad filium: Ante luciferum genui
te. Id est lucifer qui illuminatus lucebat
in tenebrosis quia in veritate non stetit
Io. 8. Non solum ante luciferum sed ante
omne illuminatum. Deinde cum dicit
Et de plenitudine eius nos omnes acce-
pimus, reddit testimonium de christi emi-
nentia. Hic reddit testimonium a ce-
dem de christi influentia sive redun-
dantia in totum corpus ecclesie. Et circa
hoc quod primo agit de redundantia gratie
per ministerium receptorum. Secundo agit
de redundantia gratie per magisterium
predicationis in verbo vero, sive primo
agit de redundantia doctrine Secun-
do quia primo ostendit quod ex plenitudine gratie
redundat gratia iustificationis que est
gratia infusa. Secundo ostendit quod ex eadem
plenitudine redundat gratia perma-
nens que est gratia consummata que est gratia
perfecta. Tertio reddit causam dictorum quia
lex per moysen. Ad evidentiam primi

notandum quod secundum Origenem hec verba de ple-
nitudine eius etc. non sunt verba evangeliste
sed Iohannis baptiste reddentis testimonium de
christo comprobantis illud quod prius dixit.
Dixit enim de christo prior me erat quod patet
quia de plenitudine eius accepimus. q.d.
non solum erat prior me sed nos omnes
quia nos omnes de plenitudine eius acce-
pimus. Notandum est quod hic verba Iohannis baptiste.
Primo Io. baptista declarat christi prioritatem
2o declarat christi intra gratie prioritatem
3o declarat christi veniam et humilitatem, 4o de-
clarat christi maiestatem. Primo dico quod Iohannes
baptista cum dicit de plenitudine eius omnes
accepimus declarat christi prioritatem. q.d. Christus
est primus in ecclesia et caput. Sicut enim ergo
a capite est influentia tota membra ita
a christo capite redundat gratia iustificationis
in totam ecclesiam. Secundo quia redundantia dicitur
est quia de plenitudine eius nos omnes acce-
pimus. Declarat plenitudinem. Ecclesiastici xxiiii
Transite ad me omnes qui concupiscitis
me et a generationibus meis id est ab illius do-
nis que ex me procedunt adimplemini.
Secundo est ita. Et de plenitudine eius etc. Ex-
presse vero declarat gratie prioritatem. Et ve-
rum est quia christus habuit gratiam sub quodam
esse pleno et fontali quia christo non est datus
spiritus ad mensuram. Nos autem habemus
gratiam sub quodam esse partiali, et ideo habet
gratia descendit ab illo quemadmodum
sit rivus de fonte. Declarat plenitudinem
dicens sive plenum gratie et veritatis. Ubi
advertendum est quod id quod in effectibus mo-
do partiali et modo diviso est in causa per modum
totius et per modum virtutis. Et ideo platho-
nici vocabant eius per excellentiam totum,
autem partes quod id quod est in entibus que
sunt circa per participationem per modum divi-
sum et per modum partis est in ente per essentiam
per modum unius et per modum totius. Sic ergo gratie
plenitudo in christo dicitur quandam totalitatem
sed in nobis autem quandam partialitatem

Unde ad eph. iiij° unicuique autem data
est gratia secundum mensuram donationis xpi
3° hic eciam de plenitudine eius declarat
xpi reuerencie et humilitatis In xpo n. fuit
plenitudo timoris reuerencie ysa. xi°
Replebit eum spiritu timoris domini Et tunc
secundum hoc sequitur quod de plenitudine reuerencie xpi
imparciendo accepimus peccatorum remissi
onem / de qua reuerencia ad heb. v° cum cla
more valido et lacrimis offerens exau
ditus est pro sua reuerencia / 4° hic eciam de
plenitudine eius declarat maiestatem
nostri saluatoris. In ipso n. fuit plenitudo gracie
vel plenitudo reuerencie sed et plenitudo ma
iestatis et deitatis / ad colo. ij° In ipso
habitat plenitudo diuinitatis totaliter corporaliter
i. veraciter ut dicit Augustinus hic. intus et in capi
te unigeniti membri excellencius quam singula
quadam susceptione hominis. Sicut homo
ille una persona cum verbo quod non est in
alijs hominibus de illo n. scriptum dicitur ut
vel potuit vel potest liberatio fuisse
et deo habitat plenitudo deitatis corporaliter
et veraciter et solide Vnde est quod exhibetur quod
est deum de plenitudine eius nos omnes
accepimus declaratur unitas ecclesie. ymma
ginabimur n. quod sicut suo modo est de v
nitate corporis mistici sicut de unitate
corporis naturalis Corpus autem naturale ex
hoc est unum quod recipit influenciam
unius principij. nos n. membra corporis
essent unum si reciperent unam influ
enciam unius quod quidem membrorum recipit secundum
suum modum Ecclesie corporis mistici ideo
est unum quod continuatur ad plenitudinem xpi de cuius
plenitudine omnia membra corporis mistici
accipiunt secundum mensuram donationis xpi accepi
mus gratiam iustificantem vel gratiam
operantem / Deinde cum dicit Et gratiam pro gratia
Postquam ostensum est quod de plenitudine xpi
descendit gratia beatificans hic ostenditur
quod de eadem descendit gratia consummans et

premians Vbi aduertendum est quod secundum
Augustinum super Johannem omelia iij. sequitur
liber eciam alius Et de plenitudine eius accepi
primo gratiam et rursus accepimus gratiam
pro gratia Gratiam quam primo accepimus est
fides quia gratis dicitur quia gratis datur et non
meritis additur sine gratia quam primo acce
pimus est gratia iustificans quod non preme
ruit dicitur. Si i. n. premeritis daretur merces
esset reddita non gratia donata Gratia
autem quam accepimus pro gratia scilicet vita
eterna et tunc secundum sequitur liber de plenitudine
eius accepimus quod remissionem
peccatorum ut iustificacionem ex fide et
rursus pro hac gratia recepturi sumus
aliam vitam eternam // Si quereret aliquis
utrum vita eterna sit dicenda gratia vel quod
non quod gratia gratis datur et non meritis redditur
ad ro. xj° Si i. gratia iam non ex operibus alioquin
dicitur ad ro. vi° Gratia dei vita eterna
Dicendum est quod vita eterna fit ut dicitur
gratia quia licet meritis reddatur / tamen ipsa merita
ex gratia proueniunt et quia gratia preueni
ens donum dei est et ideo gratis datur non
meritis redditur Intelligendum igitur ut quia
gratia preueniens est radix est et fun
damentum totius fabrice spiritualis et
omnium meritorum / n. n. merita preueniretur
bona opera vel mereri non possunt Jndi
candum est igitur de fabrica spirituali sicut de
radice eius Cetera igitur radix gratie est
non debitum ita et tota fabrica gratia dicitur
ut dicit Augustinus ad simplicianum deus
premiando merita nostra premiat quod
sua sunt Cur n. ait Vel deus in nobis
ut sua dona coronat Vnde est quod secundum
Crisostomum sicut est duplex iusticia et iusticiam
scilicet iusticiam veteris et noui testamenti
ita est duplex gratia et gratiam scilicet ueteris
legis quod maxima fuit / magnum n.
fuit quod hominibus ydolatris data sunt

oia pcepta et cogntio veri dei p
hanc gram accepimus sz graz sz
gram xpi Cassi. viijo. Coequabat
gram gre / deind cu dt. Qz lex p
moysen etc / reddit cam dcor ubi
notand q h lra pt gti. dubs q
mois Oi. u. sz lre predeuf est
Accepimus gram p gra i. accepi
mus novaz p gra vetis testa.
tur statu pz gti. lre qz r. dd. ca
dt Est. u. sz lre / vn dico q ac
cepimus gram p gra / qz lex q.
fuit quedaz gra p moysen data
e Gra aut z veritas p ihm xpm
fca e Oo. mo pt gtinuari h lra
p'malit mo legendi hat clam
Accepimus gram p gra Oi. u. e
sz Accepimus vitaz etnaz p gra
iustificate / statu queret ab / est
ne nria iustificatis Ad hc. vndet
statu ewan q pt qz lex no suffi
ciebat Et io lex pibdit p moysen
data e etc / Queret ab quare
lex no sufficiebat Ad hc. vndet
aut origen q lex iubebat sed
no iuvabat q.d. nllis sufficiet
pt age i. pbi ondit agend z u
tus h n eat potm executiaz p qm
possit exequi id qd onsum est
lex qo bn precipiebat z ondebat
qd agend sz no iuvabat potm
ad agend z io fuit nria gra xpi
que no solm ondit sz iuvat / lex
etia ondebat sz no sanabat z io
fuit nria gra xpi qe sanat
Ubi adutend q pt ocul no
videt n sit i debita dispoitione
i sanit. i. po. no pgit ad bn
opand z iuend n pus sanet.
Sanat at p graz p'ueniete z io eni

p'ueniet ut p'uenta bn opari possit
Oo. queret ab dre ewan. iuxit graz
cu vitate / dns gra z vitas p ihm xpm
fca e / dicend q ph. dup. via venai
possumus / pma via e et dr quez
int legez z gram / lex u. ondebat
madatu sz no adimplebat / gra at
madatu adplet / lex ecia ondebat
p'missu sz no exhibebat Gra aut
xpi ipm p'missu exhibz Qr go
gra p xpm fca e ad ipplenda ma
data z vitas ad exhibeda p'missa
Ubi adutend q vim aly dixe con
silij z c. no acc. hic Aly dixe q.
eius pcipacs z tunc idz dice eius
vim z eius pccm z c. no acc h. Oz
sup lux cat vea / 3o dic vim con
sigalem z isto mo acc. hic / ita q
vitas hic idez e q exhibico eius
qd sigat e / Alia via qre iuxit
vitatem cu gra e ut gra referat
ad pctor iustificacoez vitas at ad or
cultor manifestacoez / qz xc. docuit
vitatez mundo occltaz / 3o queret
ab utz h pt ppu. vitas p xpm fca
e vi. q no qz xc. e vitas incata
Dt eni Ego sum via vitas z vita
incatu aut no e fcm / Ad hat qoz
vndz origs / sicus pma e q pt ex
vno eute po. st multa eucia / ita ex
vna vitate pu. st multe vitates /
z pt eius pm no e fcm sz eius sequecia
vitas pu no e fca sz vitas sa. Un
origs intelligend e q ipa veritas
ab alis exq pa. vitate ut ciq y ma
gnies sculpte st multe vitates i
hibis q vitatez retat necq q fca est
p xpm n. p alis sz vitas sculpta pu
ta que gsistit i paulo z i alis
p ihm xpm fca e / deind cu d. Deu
nemo vidit vnq p q onsu est
q de plem. xc e plurq gre h ondit

q' ab eadem plenitudine est fluxus
doctrine ipe. ii. manifestat occulta, Deum
nemo vidit umquam q. d. Nos solum ab eo e
fluxus gratie iustificantis sed etiam sapie
illuminantis, Dicit autem sanctus ewangelista quia
ponit expresse suam doctrine ueritatem
dicens Deum nemo vidit umquam. q. d. quare non
illud doceri indiget Secundo ponit expresse
suam docendi facultatem dicens unigenitus
filius etc. q. d. quia unigenitus est non mirum quod
sit patris Et ideo narrare potest Cum enim ad ipsum
quereret ab ut ipse sit vir, Deum nemo vidit
umquam videtur quod non quia ysa. vi. scribitur, vidi
dominum sedentem super so. ex. etc. Et iacob
vidit dominum facie ad faciem Gen. xxxii.
Ad hoc autem quidam dicunt aug. dicens sit nisi
ab hac vita quisque quodammodo moriatur
sive omnino exiens de corpore sive ita
aduersus et alienatus a carnalibus sensibus
ut merito nesciat sicut ait apostolus
utrum de corpore an extra corpus sit non
illam rapitur vel subuehitur visionem
Addit Aug. eundem tamen notandum quod
intencio Aug. videtur esse quod intellectus hominis
tus corporalis. cor. ex occupacione spiritus
deprimitur et agrauatur ne possit ad sum-
mum contemplacionis gradum pertingere, et ideo oportet
quod si intellectus talis debet videre essentiam diuinam
vel quod totaliter deficiat per corpus per mortem
vel quod totaliter a corporeis sensibus per raptum abs-
trahatur ita quod nesciat utrum de corpore vel
extra corpus sit sicut legitur de paulo et ita
sensus litere, Deum nemo vidit umquam. i. nullus
homo corporeis sensibus viuens deum vidit.
sicut scriptum est Non enim videbit me homo
et viuet Exo. xxxiii. Vnde Aug. ad pau-
linam de videndo deum, non est absurdum ab
hac vita mentem, quorum in illius ineffabi-
litatem visionis luce assumitur et nos sunt
incredibile quibusdam sanctis nondum ita defunctis
ut sepelienda cadauera remanerent,
etiam excellenciam istam reuelacionis fuisse
concessam Secundo ad hoc quod videtur ... Aug.
ad paulinam de videndo deum dicens
sit Deum nemo vidit umquam quod quid
intuitu viri est quia dei plenitudinem nullus
non solum sanctis corporeis sed nec ipsa men-
te aliquis comprehendit. q. d. Aug. Aliud
est apprehendere et aliud comprehendere ut
deum est super omnes sanctis gratia potest deus ap-
prehendi sed numquam comprehendi vnde Aug.
ubi super. Aliud est videre aliud totum
videndo comprehendere. Id enim videtur quod presens
presens ut cum quaere sentitur. totum autem com-
prehenditur. videndo quod videtur ut eius lateat
videntem nichil ut eius fines circumspici
possunt. q. d. Aug. tunc quod scilicet comprehenditur
quod tum cogitatur quantum cognoscibile est
et quia deus non potest sic comprehendi, ideo forte
deum est dictum quod Deum nemo vidit
umquam Tertio ad hoc quod vnde potest dici
nemo vidit umquam oculo corporali sicut videntur
ista visibilia Vnde ad paulinam Deum
nemo vidit umquam in hac vita sicut
ipse est vel etiam in angelis sicut visibilia
ista quae corporali visione cernuntur: Deinde cum
dicit. unigenitus filius Postquam posuit
expresse suam doctrine ueritatem hic ponit
expresse doctoris docendi facultatem, fundamentum
autem intencio sua ad probandum facultatem
docendi super duo fundamenta primum
fundamentum est quod nullus doctor potest docere
ea que sunt dei, nisi attingat occultum dei
vocatur autem occultum dei uel occultum patris
essencia diuina, que propter sui infinitatem
et eleuacionem a creatura capi non potest Secundum
fundamentum est quod christus non solum attingebat
occultum dei sed deus erat sicut unigenitus
dei filius et ideo potest deum comprehendere
et per consequens de ipso narrare et hoc est quod dicit ha
Et nemo vidit deum nisi unigenitus fi-
lius. q. d. occultissimum dei comprehendit
filius Et ideo de deo narrare potest Notandum
est primo quod iohannes baptista uel ewangelista dicens
filium unigenitum excludit eum a filiis
adoptiuis. q. d. Omnibus conferro est

passilacionis et ideo ubicumque est perfectissima
assilacio est perfectissima cognicio.
Filii autem adoptivi etsi assilantur
per graciam, tamen non assilantur per naturam.
Filius autem unigenitus perfectissime
patri assilatur, quia eandem naturam habet cum
patre et ideo patrem cognoscit perfectissime.
Unde Mathei xi° Nemo novit patrem
nisi filius et cui voluerit filius
revelare. Notandum est quod filius dei
aliquando dicitur unigenitus, aliquando dicitur primo
genitus. Unigenitus quidem inquantum
non habet fratres, primogenitus autem inquantum
habet fratres qui fratres sunt filii adoptivi.
Ubi advertendum est quod suo modo ita
intelligendum de filiacione unigeniti
sicut de deitate dei. Certum est enim quod
deus unus est per naturam et per essenciam, tamen per
quandam participacionem dicuntur dii multi.
Exodi. Est tamen unus filius naturalis dei,
tamen per quandam imitacionem per quandam partici
pacionem, que participacio vocatur adop
cio, dicuntur filii multi. Racione cuius unige
nitus dicitur primogenitus. Notandum est 3° quod
nobis additur est qui est in sinu pa
tris, additur enim ad exprimendum perfec
cionem cognicionis, quasi diceret qui est in sinu
patris intime inspectat corda que sunt
patris et ideo sit perfecte docere. Unde Crisostomus
in sinum quasi multo plus est quam
simul videre, nam qui simul videt non
omnes causas quas videt habet cognitorum
eius, sed non in sinum quis secreta ne
ignoraverit. Ubi advertendum est quod nullus no
vit rem nisi attingat intimum rei,
quod quidem intimum sinus nominatur rei.
Et quod perfecte dicitur cognoscere est quod suo modo
sit infinito cellatum in sinu rei. Et ideo
dicitur quod filius est in sinum patris
ad exprimendum perfectam cognicionem quam
habet filius de patre. Unde hic ubi dicitur qui
est in sinum patris additum est ad osten
dendam filii consubstancialitatem ut sit

[V]ltimus in sinum patris id est in secreto patris
quia habet eandem essenciam cum patre. Unde Augustinus
in sinum patris id est in secreto patris. Vel non
deus habet sinum quemadmodum nos habemus
in vestibus, quia sinus eius intimus est secretum
patris, sinus patris nominatur. Sed hic qui in secreto
patris novit patrem, ipse enarravit.
Sed quereret aliquis quid enarravit. Dicit
unde Beda quod hic si ad presentem referatur
narrat cognicionem de trinitatis unitate
qualiter ad eius contemplacionem perveniendum et quibus
actibus sit perveniendum. Vel aliter referendum
ad futurum: tunc enarrabit cum electos
suos ad visionem claritatis induxerit.

Et hoc est testimonium. Posito testimonio
Iohannis in generali, hic ponit testi
monium eius in speciali, et primo ponit
testimonium eius ad phariseos, 2° ad turbas
in altera die, 3° ad discipulos in altera
die ibi Iterum stabat. Primo per duo. Primo hic enim
testimonium tulit Iohannes interrogatus
de quibusdam quaestionibus, primo quando hic testimonium
tulit interrogatus de persona, 2° interrogatus
de officio ibi Et qui missi erant. Primo in duo
quia ad interrogatores fratres de persona sua primo
vidit quod non est, 2° vidit quod est ibi Dixe
runt ergo ei. Circa primum ponit tres inter
rogaciones et tres responsiones. Dicit ergo primo
Et hic est testimonium. Ubi attendere debemus
querencium auctoritatem, quia sacerdotes et levite
querebant. Secundo debemus attendere querencium
sollicitudinem. Tantam enim opinionem habebant
de sanctitate Iohannis ut sibi crederent de seipso
testimonium perhibenti. Tercio attendere
debemus testimonii veritatem. 4° debemus atten
dere loci celebritatem, quia ab Ierosolimis vene
runt ad quos tamen mittit, quod dicit quod miserunt
sacerdotes et levitas, eo inferius dicitur quod
qui missi fuerant erant ex phariseis. Dicit
Glossa quod status phariseorum fuit tunc temporis turbat
omnes status et sacerdotum aliorum, pharisei
enim solum quibusdam observanciis ab aliis
distinguebantur. Sequitur in littera

Ut interrogarent eum tu quis es /
ubi ponitur prima questio scripta visio interro
gatus .i. quis esset respondit se non esse
xpm / et queretur ab eo cum sacerdotes in questione
sua nullam fecerunt mentionem de xpo / quare
dixit se non esse xpm. Respondeo dicendum quod ipse
non tam videt ad questionem quam ad intentionem
querentium. Videbat enim eidem quondam
et quasi diligentem dantes revelante bona
intentione hoc querebat a iohanne. Credebant
enim expectantur iam instare tempus adventus
xpi. Unde videntes sanctitatem iohannis suspi
cati sunt eum esse xpm. Et ideo interrogaverunt
eum tu quis es. mittentes querere
utrum esset xpus. Tertio notandum quod isti fraudu
lenter hoc querebant a iohanne volen
tes eum allicere ad hoc ut confiteretur se
esse xpm / indignum enim existimabant
iohannem subici xpo / propter multa quorum
primum erat generis illustris / principis .i.
sacerdotum filius erat / secundum erat dura
educatio. tertium autem humanorum despectio
in xpo autem contra corpus videbatur genus
vile quod ei exprobrabant dicentes Nonne
hic est fabri filius / et eius dicta et
vestita in plus [illegible] / quia [illegible]
videbat / volebant iohannem magis
ingerere quam xpm Et ideo per blandicia
ab eo allicere ut xpm se confiteretur / Sed
iohannes confessus est et non negavit / quare
ret ab quis certum quod non negavit
tum negaverat se esse xpm. Respondeo dicendum videtur
verbis quod negavit quod non erat / ut
veritatem loquens eius membra fierent et
sibi nomen fallaciter non usurparet / ¶ Deinde
cum dicitur Et interrogaverunt eum / ponitur secunda questio
et tertia quarum quia quereret ab eo utrum sit
helias queretur ab eo quare querunt ab eo
utrum sit helias. Respondeo dicendum quod ipsi sciebant
sive expectabant heliam venturum ante
adventum xpi / Malachie ultimo Mittam
vobis heliam thesbiten Et ideo a iohanne querunt
utrum ipse sit helias ante xpm venturus
Secundo queritur ab eo notum esset iohannem

esse filium summi sacerdotis / quo querebant
ab eo utrum esset helias. Respondeo dicendum quod propter
eo subito ductus fuit in desertum ubi
agebat vitam solitariam et ideo possibile
fuit istos in oblivionem iohannis de
venisse Notandum autem quod secundum quosdam
Quidam heretici fuerunt qui dixerunt
quod anima transmittitur de corpore in corpus
et horum hereticorum dogma in auctoritate
erat apud iudeos / et ideo interrogant
ab eo utrum esset helias .i. utrum anima
helie esset in corpore eius hoc enim
suspicabantur quia opera iohannis assi
milabantur operibus helie Expositionem
autem opinionem arguebat veritatem
[illegible] Tertio queritur ab eo de visione iohannis
ad hanc questionem dixit se non esse he
liam / Cum tamen salvator dicat Si
vultis scire ipse est helias / Respondeo dicendum
questionem videtur verbis quod ipse non erat
helias in persona sed in virtute et in spiritu
Unde angelus ad zachariam Ipse precedet
ante faciem illius in spiritu et virtute he
lie / quia sicut helias secundum domini adven
tum preveniet ita iohannes prevenit
primum Et sicut ille precursor erit
iudicis ita iste precursor redemptoris
Notandum tamen quod multiplex conformitas fuit
inter heliam et iohannem Prima quod fuit
in vite mirabili austeritate / secunda fuit
in victus munditia et castitate / tertia fuit
in asperrima delictorum reprehensione
quarta autem consistit [illegible]
Notandum etiam quod secundum aliquos hereticos ut
dicit Origenes iohannes videns se non esse
heliam [illegible] respondit [illegible]
bat .i. an anima helie esset in eo /
et non / ut .i. [illegible]
[illegible] intendebat [illegible]
[illegible] an anima sua esset anima helie
Iohannes autem videns quod non ignorabant

dixit Sed contra hoc dixit Origenes
quod nostre videtur quod iohannes aspectu illu-
minatus et de deo unigenito tanta
enarrans ignoraret de se ipso an sua
unquam anima fuit in helia. Deinde
cum dicitur propheta es tu, ponitur tertia questio et tertia
responsio. Credebant enim ab eo interrogantes esse
propheta. Et ipse respondit quod non. Sed contra est
ab quo iohannes potuit. Et inde dicitur
cum veritate se non esse prophetam, cum licet
postea scriptum sit Tu puer propheta altis-
simi vocaberis. Adhuc quomodo potest videri
ex hiis que primo in eodem ut sit sensus Non
sum propheta scilicet officio sed sum precursor
officio. Iohannes enim quamvis haberet spiritum
prophetie, tamen erat plus quam propheta quia
habebat officium magis et dignius pro-
phetali, ut scilicet dominum presentem [illegible]
exhiberet; primo maiori enim et meliori co-
gnitione dicitur iohannes maior prophetis.
Secundo modo potest videri adhuc quomodo intel-
ligitur sensus littere Non sum propheta, ille
scilicet de quo contestatur. Ad cuius evidentiam
notandum quod iudei sciebant esse
dictum a moyse Prophetam nobis susci-
tabit dominus illi parebitis, sicut in
deuteronomio dicitur deuteronomii xviii. Hunc
prophetam singulariter prophetam vocabant
Et cum articulo querebant ergo a io-
hanne interrogantes esse ille propheta. Ideo non
sum respondit negavit se esse prophetam sed illum de
quo querebant. Ubi advertendum est quod fuit
propheta de quo dictum est a moyse Prophetam
suscitabit nobis dominus secundum veritatem
idem est quod ipse Christus sed opinione tamen
iudeorum alius est ab ipso Christo. Cum ad-
ventu enim Christi sperabant tres personas
esse futuras scilicet ipsum Christum et heliam
et hunc prophetam magnum quem credebant
esse alium a Christo. Tertio potest videri
secundum quandam glosam ut sit sensus littere

Es tu propheta ille qui prefigurabat bap-
tismum. Ad cuius evidentiam notandum quod secundum
glosam istam pharisei audientes iohannem
Christum venturum et baptizaturum credebant
etiam in iordane figuram gessisse bap-
tismi eundem heliam et eliseum siccis pedibus tran-
siisse. Et ideo figuram baptismi in helia et
eliseo non dubitabant precessisse, unde
et nunc eos resurrexisse putabant
et baptizasse, unde interrogabant
Es tu unus prophetarum scilicet solummodo. Es tu
propheta ille videlicet qui prefigurabat baptismum.
Notandum quod iohannes dicitur tribus negationibus
mirabiliter negando se esse Christum exclu-
dit a se altissimam dignitatem, nega-
do se esse heliam excludit a se probatis-
simam sanctitatem, negando se esse prophetam
excludit a se sapientie nobilissimam
claritatem. De quo tamen fama ut opinio
solet plurimum superbire, ex quo comme-
datur humilitas iohannis qui non solum rape-
gloriam aliorum sed etiam oblatam respue-
voluit. Deinde cum dicitur Dixerunt ergo ei
postquam ostendit beatus iohannes [illegible]
omnibus quid non esset hic ostendit quid est. et
duo facit hic quia primo ponitur quedam inter-
rogatio, secundo ponitur iohannis visio, in qua
ostenditur quid est ibi aut Ego vox clamantis
in deserto. Circa primum ad primum dicitur Dixerunt ergo
ei quis es tu. ut responsum demus hiis
qui miserunt nos. adhuc missi sumus ut
sciamus quis es. Io. Dicas nobis
aliquid dicitur de te ipso ut quasi dicant
secundum glosam Audivimus te de Christo predica-
re sed de te ipso nichil magis [illegible]
Dic ergo nobis quis es. Deinde cum dicitur
ait, ponitur iohannis visio in qua
visione dicitur iohannes Non sum Christus vel
helias vel propheta sed vox clamantis
in qua visione primo exprimit iohannes
sui ipsius ad predicandum ydoneitatem

cum dicit Ego vox. Secundo exprimit verbi [illegible] predicat potentiam virtuositatem cum dicit clamantis. 3o exprimit predicationis sue efficaciam utilitatem cum dicit in deserto. 4o exprimit sue predicationis sufficientem utilitatem cum dicit dirigite viam domini. Primo: primo exprimit sui ipsius predicatoris ydoneitatem cum dicit Ego vox. Ad cuius evidenciam notandum quod de racione vocis est quod sit significativa conceptus [illegible] in altero, puta in libro sive in conceptu intellectus. Tota ergo ydoneitas vocis ordinatur ad libri expressionem, et ideo Iohannes dicens se esse vocem confitetur se esse ydoneum ad libri sive verbi manifestationem. Secundo de racione vocis est quod vox verbi ubi sit notior prior tamen sit origine posterior, quia secundum naturam originis prius verbum concipitur quam vox formatur. Iohannes ergo confitetur se esse vocem idest doctorem ydoneum quia verbo Christi fuit notior prior licet esset origine posterior. Omnis enim doctrina nostra incipit a notioribus nobis. 3o dicere possumus quod ideo Iohannes dicitur vox quia de racione vocis est quod sit sonus et non significatus. Differentia autem est inter vocem et sermonem, quia sermo operatur intus in mente; vox autem operatur non intus in corde sed extrinsecus in aure. Sic Iohannes instrumentaliter docebat extrinsecus in aure, sed Christus sicut principalis magister mentem informabat intrinsecus. Iohannes ergo dicens se esse vocem confitetur se esse magistrum instrumentalem et non principalem. Quarto dicere possumus quod ideo Iohannes dicitur vox quia de racione vocis est quod transeat. De racione autem verbi est quod maneat. Iohannes autem dicit de Christo: illum oportet crescere me autem minui. Secundo dico quod Iohannes illius quae predicat exprimit potentiam virtuositatis cum dicit clamantis. Ut enim esse dicunt sancti, duo modo intelligitur quod sit vox Iohannis clamantis. Clamat autem Iohannes propter duo:

cuius enim clamor importat primo eius manifestationem. Prophete enim antiqui enigmatice et obscure loquebantur, Iohannes autem manifeste clamat. 2o designat eius clamor Iudeorum mentalem elongationem. Consuetudo enim est quod ad distantes clamant, et ideo ad designandum hanc distanciam dicitur clamantis. Alio modo intelligi potest littera ut intelligatur quod Iohannes fuit vox Christi de quo loquitur clamantis, et tunc notatur potentia cuius virtute Iohannes loquebatur, iuxta illud apostoli 2 ad Cor. ult.: an experimentum queritis eius qui in me loquitur Christus. Tertio dico quod Iohannes ostendit sue predicationis utilitatem cum dicit in deserto. In deserto enim potest intelligi Iudea que deserta et adeo delicta erat, Iohannis doctrina et predicatione indigebat. Et ideo quando in deserto ostendit sue predicationis utilitatem. [illegible] Iohannes in deserto erat. 4o dico quod Iohannes ostendit sue predicationis sufficientem utilitatem cum dicit dirigite vias domini, quasi diceret: Adhuc est finalis predicatio mea ut dirigatis vias domini. Dirigite ergo vias domini per fidem et opera, ut quando glossa dicit: per quam venit Christus ad nos et nos ad illum, quasi diceret glossa: illa est recta via quam Christus intro dux et in nos, et nos inducit ad Christum. Vel dirigite vias domini, idest rectas facite vias que ducunt ad eum. Illi autem viam suam totam soli deo subiciunt. Rectitudo enim est [illegible] sicut quod debet esse [illegible] quod est [illegible] situ suo [illegible] [illegible] [illegible]. Vel dirigite viam domini ad cor. Via autem ad cor dirigitur ad preceptum via servatur. Dirigite ergo vias domini sicut dixit ysaias propheta, quasi diceret sicut predixit ysaias propheta. Ego autem sum [illegible] in quo ista complentur etc.

Et qui missi fuerant erant
ex phariseis p[ro]p[ter] q[uod] Iohannes p[ro]hi-
buit testimonium interrogatus de p[er]-
sona sua. hic p[er]hibet testimonium de of-
ficio suo. In hoc testimonio iiii^or^ p[er]son[e]
n[omina]ntur. q[ui]a p[rim]o pon[untur] ipsi interroga-
ntes. 2o pon[itur] interrogacionis actus
ibi q[ui]d ergo baptisas. 3o ponit[ur]
Iohannis visio ibi vidit eis. 4o ponit[ur]
interrogacionis locus ibi hec in bethania
etc. P[rim]o ergo pon[untur] interrogantes qui
fuerunt pharisei. Et io d[icitu]r. Et qui missi
fuerant ex phariseis. Notandum q[uod] p[ro]ut
dicitur s[upra] in p[rin]c[ipio] h[uius] c[apitul]i hii pharisei de qui[bus]
d[icitu]r modo sunt sacerdotes et levite ex phariseis
elati et q[ui]a blandiciis eum non valu-
erunt supplantare, accusatorie ei d[icer]e
temptaverunt cogentes eum dicere quod non
erat de origine. Vel hii pharisei fuerunt
alii sacerdotibus et levitis, de quibus dicitur
est supra. Sacerdotes enim et levite sunt disci-
plinati cum reverencia interrogaverunt
de Christi dignitate. hii autem pharisei superiores
sunt divisi et de porcio status et voces
contenciosas p[ro]rump[er]unt dicentes q[ui]d er-
go baptizas. Deinde cum d[icitu]r q[ui]d ergo
baptisas p[onitur] pharizeorum interrogacio
de qua interrogacione dicitur q[ui]d ergo
baptisas et c[etera] ac si diceret audacie
tue est q[uod] baptizas si tu non es Christus
qui sicut in prophetis fontem daturum ablucionis peti-
si tu non helias neque p[ro]ph[et]a i[d est] heliseus
qui sicco vestigio in aquas transierunt
ut d[icitu]r 4o Regum. Notandum est q[uod] p[er] glosam
pharisei hoc dixerunt Iohanni ei invi-
dentes p[ro]pter quam invidiam conabantur
pro posse eius impedire baptismum
videntes enim multitudinem p[o]p[u]li ad Iohannem
concurrere p[ro]pter novum ritum baptisandi
ceperunt ei invidere. Deinde cum dicit

Vidit eis dicens, ponitur visio Iohannis
in qua visione Iohannes p[rim]o instruit phariseos
de suo baptismo. 2o instruit eos de me-
diatore Christo. Medius autem vestrum stetit
etc. Deinde 3 p[rim]um. Notandum q[uod] visio Iohannis
fuit extrinseca et fuit spiritualis sive doctri-
nalis. P[rim]o quidem fuit exemplaris q[ui]a exemplum
dedit nobis ut ad nostras contenciosas
venabiliter et humiliter iudicamus vim ergo
Dauid est cum p[er]versa mente et equanimitate ab
mutabilis sue studio non mutatur. Unde Iohannes
ad verba invidie p[re]dicata vidit mite. Se-
cundo q[uod] visio Iohannis fuit spiritualis et
doctrinalis. In visione enim sua docuit
differenciam inter baptismum suum et baptismum Christi
dicens Ego baptiso in aqua ac si diceret
audacter non est q[uod] baptiso, licet non sim
Christus q[ui]a differencia est inter baptismum meum et Christi
q[ui]a baptismus meus tantum in aqua et io tantum corpus
lavat exterius. baptismus autem Christi de spiritu
est et io mentem iustificat interius, ergo
licet abs Christo baptismus Iohannis erat tantum
in aqua et non in spiritu. Sic ergo venit baptis-
sare. Ad hoc vide Beda super Iohannem simi-
le q[uod] io baptisabat Iohannes ut servaret
ordinem sue precursionis, ut sicut Iohannes
fuit precursor Christi nascendo ita esset
eius precursor baptisando. Unde Gregorius
Cur ergo baptizat qui peccata per baptismum non
relaxat, nisi precursionis sue ordinem servans
qui nasciturum nascendo preveniebat baptisatu-
rum quoque dominum baptizando preveniret. Deinde
cum d[icitu]r. Medius autem vestrum p[ost]q[uam] Iohannes
dedit testimonium suum de baptismo, hic dicit
testimonium de capite Christo. In quo testimonio
describit Christum quantum ad eius conversacionem
familiarem, cum d[icitu]r. Medius autem vestrum
2o quantum ad p[er]fectionem sacramentalem cum
d[icitu]r Qui post me venturus est. 3o quantum
ad dignitatis eminenciam qui ante
me factus est. 4o quantum ad incarnacionis
incomprehensibilem intelligenciam. Cuius ego

non sum dignus describit go. eum p°
quantum ad quasatoꝛ sanctitatem quibus medius
aut vestrum ac si diceret opus imperfectum
fecit sed alius est qui perficiat opus meum
qui medius vestrum stetit .i. qui de medio
vestrum quasatur sit alius homo quia licet sit
in forma dei tamen habitu inventus est ut
homo quem ac si quasantem nescitis
.i. non perfecte cognoscitis quia licet sit visi-
bilis corpore tamen est invisibilis maiestate
Notandum est quod sicut Cristus decuit vestrum quasa-
neum ipso ut deum actu suo omnem
humilitatem docet Secundum est eundem Cristum
quem deum est quem vos nescitis / Ipsius est
quem nescitis certissima cognitione .s. quis
est vestrum est Notandum est 2°. quod hec clausula me-
dius autem vestrum multis modis potest ex-
poni quamvis exposita sit h. .n. clausula
primo vno modo designat in x°. quasatoꝛ
sanctitatem / 2° alio modo designat
de xpo primitiarum spiritualem / 3° tertio
modo designat in x°. et relucentiam / 4°
ac 4° modo maiestatis presidentiam primo
primo modo hec clausula medius ac vestrum
decelat in x° quasatoꝛ sanctitatem et de
isto modo expositum .i. ad deum est / 2°. de
clat primitiarum spiritualem et tunc est
sensus licet secundum Theophilum quod x°. in tanto
medius erat in quantum conspiciunt primi
inimicorum Pharisei .n. legentes scriptu-
ras xristum primo quasi habebant eum xpo
in scriptura latere / et tamen licet sit esset
in medio scripturarum tamen pharisei x°.
ignorabant quia scripturas non intellige-
bant et hoc est quod deum est verum vos
nescitis / 3°. dico quod hec clausula medius
autem vestrum designat secundum veritatis
et relucentiam ut pretacto dictum xpus
est medius vestrum sicut virgines in quantum
est lux vera que nos omnes illuminat

Et tunc est sensus licet lux vera in medio est
vestrum et tamen hanc lucem non cognoscitis
vestri virgines vestrum in medio gerunt
non autem cognoscunt de illius natura
necnon de quo sancte maria. quod tamen
vestrum io. agnouit / 4° dicendo quod hec
clausula medius autem vestrum declarat in x°.
maiestatis presidentiam et tunc est sensus quod ipse
de medio est per suam maiestatem quia
sui infinitatem ubique est et implet
omnem creaturam Iere. xx°. celum et terram
ego implebo Dicit go. medius vestrum
stetit et ubique attingit sua potentia
quem tamen vos nescitis quia in mundo erat
et mundus eum non cognouit / deinde
tradit ipse est qui post me venit
describit baptista in xpo perfectionem
baptismalem et tunc est sensus hic est qui post
me venit baptisando quod non
faceret si baptismum meum esset per-
fectum io. go. venit post me baptisando
quia baptismo imperfecto succedit baptisma
perfectum unde Cristus hic est qui post me
venit ac si diceret ne existentem
tantum .i. perfectum in meo consistere baptis-
mate Quasi .n. meum baptismum perfectum
esset alius non veniret post me ad
baptisma daturum sed baptisma meum
est comparatio illius et ostendit baptismo
ut umbra et imago Quasi .n. hoc esset
perfectum nequaquam sicut locus quem esset
Iohannes / go. dicitur ipse est qui post me
venit ostendit perfectionem in baptismate
xpi. Notandum est quod Iohannes dicitur de xpo.
ipse est qui post me venit non solum
ostendit perfectionem baptismalem xpi.
sed etiam ostendit unionem incarna-
cionem in persona xpi. q. d. hic est
quem nescitis quantum ad deitatem
et hoc id quem nescitis quantum ad humanitatem

Et ideo venit ut eum faciat vi-
deri, ne putet eos aliud esse invi-
sibilem ad omnes homines venientem
vel ad omnes missum, sed orbem ab eo qui
habitatur et vere iusticia apparuit. Subdit
Iohannes. Qui post me venit, id est qui post
me apparituro est. Verum eciam dicit
Ante factus est. Ostendit baptista in
Christo dignitatis eminentiam, acsi di-
cat. Ipse qui post me venit, ante
me factus est, id est in prelatione, vel sicut
dignior te veniens est, ante positus
est. Secundo eciam dicit. Cuius non sum dignus.
Ostendit dicit baptista incarnationis
incomprehensibilem intelligenciam,
acsi dicat. Non sum dignus vel
solvere corrigiam calciamenti
eius, id est non sum dignus investigare
misterium incarnationis eius. Videbo hic
et audiens. Nota quod per hoc quod
deus venit in carne venit quasi
calciatus apparuit. Calciamenti
ergo est ipsa humana natura. Iuxta illud
Super idumeam extendam calcia-
mentum meum. Corrigia autem cal-
ciamenti eius unio divinitatis
et humanitatis, que tanta fuit
quod ipsam Iohannes investigare non potuit.
Nota quod licet hec expositio predicta
vera sit, tamen mistica est, litteraliter
ergo intelligendo secundum Augustinum hec est sensus
tante dignitatis est Christus, et ego
non sum dignus vocari minimus
ministrorum eius. Calciamentum, id est
solvere ultimi ministerii erat. Secundo nota
quod non est intelligendum ad litteram quod
Christus calciamenta habuit, quod patet
per Iohannis hic. Vtitur vobis probatum absolute
sit alibi tamen dicit Christus habere vestibula
bonum immanem cum secundo positam
ad medium. Secundo hoc idem patet si attendas
precium vestimenti quid quidem similiter grecum commu-
nis erat cum sermone utitur. Alii homines
volentes ostendere excellenciam dominus dice-
rent non esse discalciandum eum. Talis enim
sermo non supponit illud esse calciatum
sed talis sermo commendat est et est sensus tante
dignitatis iste est quod si esset calciatus
non esset dignus discalciare eum. Tercio
hoc idem patet per dictum Ieronimi sic scribentis
ad Eustachium milites divisis sor-
te vestimentis Christi non habebat cali-
gas quas tollerent vel non portat habere
dicens quod prohibuit discipulis eius. Habens nobis
Ieronimus patet quod nec dominus nec apostoli habuerunt
ad litteram calciamenta. Si quis autem
arguat contra hoc quod angelus dixit
ad Petrum. Calcia te caligas tuas
et sequere me. Audiat Bedam in origi-
nali super hunc locum dicentem preali-
gulis vel prealigas ut quidam habent ergo
licet sandalia habeat non genus calciamentorum
legitur, in Marco namque apostolis fuisse concessum
Secundo Beda concordat precitatis quibus
dicitur caliga vel caligule id est sandalia
dicta sunt a tallo pedum vel quia adcolli-
gantur quia ad pedes ligantur. Tercio
Secundo eciam dicit. Hec in Bethania facta
sunt. Positur interrogacionem et responsionem
Iohannis hic ponit locum ubi facta sunt hec.
Locus autem Bethania est. Et queretur autem
utrum hic locus Bethania sit trans Iorda-
nem, ad hoc quod communiter videtur glossa dicens
sit quod due sunt Bethanie una trans
Iordanem, alia vero non longe
a Ierusalem ubi Lazarus fuit suscitatus.
Aliter dicunt alii qui dicunt quod non debet
Bethania sed Bethabora. Bethabora
enim est quedam villa ultra Iordanem
et ab eo est Bethania corruptum
esse vitio scriptorum. Vnde Crisostomus querens
exemplariorum certius habet in Bethabara

dicit, bethania cum non ult[ra] iorda-
nem neq[ue] in deserto erat sed circa
ierusalem. Et veneret ad quem evan[geli]sta
hic enumerat locum dicens q[ui]a hic fecit
ad firmitatem maiorem certitudinem de
rebus factis. Unde Crisostomus ewangelist[a]
res non antiquas narrabat sed ante
paucum tempus contingentes presentes et vide-
tes testes faciebat eorum qui dicunt de mo[n]-
stratione alocis tribuentes rei
[A]ltera die vidit iohannes. Posito
testimonio iohannis ad phariseos hic
ponitur testimonium eiusdem ad turbas. Et cum
primo testimonio quod iohannes dedit interrogatus
hic ponitur testimonium quod ipse dedit sponte.
Duo autem sunt hic, quia primo ponitur testimonium
2º ibi testimonium latius confirmat. ibi Et
testimonium perhibuit iohannes. primo dicit quod primo
premittitur testificationis occasio, quod est adventus
xpisti ad iohannem. Et ideo dicit quod altera die
vidit iohannes. Et veneret ad eum de ca-
ve[n]t xpistum venientem ad iohannem. Et habet quoniam
dicit [?] quod hic adventus xpisti ad iohannem
fuit exemplaris, sicut doctrina lib[er]
[?] primo fuit ideo non venit ut
[?] humilitatis exemplum. Crisostomus unde
maior est humilia te in omnibus et
De hoc loquitur per ambrosium quod maria ad
Elisabeth iudicem venit. et filius
dei ad baptismum, ad fui [?] invitandum
in orbe [?] modestiam admonem
Et non super [?] quod adventu marie
ad Elizabeth iohannes ex [?] in utero [?]
[?] non valens [?] [?] exul-
tavit [?]. habet idem iohannes xpistum ad se
venientem testimonium perhibet dicens. Ecce agnus
dei. 2º dicit quod hic adventus xpisti est [?] doct[rina].
ideo non venit ut doceret de xpisto quod ipse
sit [?] Unde Crisostomus xpistus 2º baptismum
ad iohannem veniebat quia ipse iohannes eum
baptizaverat [?] ut [?]
suspicere [?] excludens [?] alii ad
iohannem venient peccata peccata con-
fessuri, et in primam ablutionem [?]
accedit. ex suo accessu dabat occasionem cor-
rigendi habet suspicionem quod iohannes corrigeret
dicens dicens Ecce qui tollit peccata mundi.
Vel si dicat Crisostomus quod xpistus veniebat ad bap-
tismum possent suspicari quod ideo venisset
ut peccata confiteretur xpistus autem 2º venit
ad iohannem ut iohannes occasione sumpta testimonium
redderet xpisto, ex quo testimonio hec suspicatio
tolleretur. Vel 3º quod dicitur quod si xpistus venit
[?] vidit [?] Augustinus xpistus
a galilea venit, quod ut colligitur ex
dictis Mathei in [?] includendum
est de adventu quo venit ad baptismum
de quo loquitur Matheus sed de alio adventu
post baptismum. Unde Crisostomus adventus
xpisti ad baptismum previa dicit iohannes
[?] ad [?] ad iohannem
post baptismum [?] Ewangelista non pretermi-
sit [?] narratores Matheus
[?] quam [?] ligaretur iohannes baptista plures
[?] de [?] sed
iohannes hic maxime [?] si an-
[?] iohannes fuit. Ideo dicit Ecce
agnus dei posita ipsa occasione testificandi
ponitur ipsa testificatio. Et primo quod testificatur
iohannes de xpisto 2º tollit a se ipso omnem sus-
picionem. ibi Et ego nesciebam eum. primo dicit
quod primo iohannes testificatur de xpisti virtute 2º te-
stificatur de xpisti dignitate. ibi hic est de quo dixi.
primo quod testificatur de xpisti virtute dicens Ecce agnus dei
[?] magne virtutis est
peccata tollere [?] autem hic est
Ecce agnus dei [?] quod hic [?]
[?] ad [?] ut [?] xpisti
correspondentes 2º ad [?] xpisti
innocentiam 3º ad [?] et [?]
primo dico quod [?] ad [?] ut [?]
[?] correspondentes [?] agnus
[?] agnus [?] [?] et
veritatem [?] prophetiam [?] Unde Crisostomus
dicit autem Ecce agnus dei [?] quod hic

est qui olim querebatur in cerimoniis
prophetie ysaie et umbris / quam per moysen
erat sub figura et umbra famulus
eos ad veritatem adducat. Et dicit glossa
In sacrificio agni paschalis filii
israel de egipto consecuti sunt in deserto
introierunt terram promissionis / sic et nos
in sacrificio huius veri agni consequimur hic et
in futuro. / Secundo hic etiam intelligitur ad ostenden
dum xpi innocentiam. Unde Aug. super Io.
Est agnus quasi innocens / Omnibus enim ex
illa propagine venit de qua cantat
gemens David Ecce in iniquitatibus
conceptus sum. Solus quoque iste agnus qui
non sic venit / Non enim conceptus est in
iniquitatibus nec cuius utero eum habuit
quem virgo concepit virgo peperit / quia fide
concepit et fide suscepit / Tercio hic etiam
intelligitur ad ostendendam xpi efficaciam. Unde
Aug. super Io. Quam mirabilis
agnus est quem lupi timent quia liberatus
agnus et leonem occisus occidit
Dicitur enim dyabolus leo circuiens querens
quem devoret sanguine agni victus est
leo. Leo dicitur quia hic etiam Ecce agnus
dei ostendit nobis xpus ut imitandum
ut exorandum. Ut imitandum cum dicitur Agnus
Sunt enim agnus vere puritatis / bone
benignitatis / bone amoris et caritatis
bone puritatis per peccati contemptum. Exo.
xii. Erat agnus masculus anniculus
sine macula. Bone benignitatis per patie
ntiam. Ysa. liii. Quasi agnus co
ram tondente obmutescet et non
aperiet os suum. Bone amoris et
caritatis quia pro nobis ymolari voluit
per amoris dilectionem. Apoc. v. Di
gnus est agnus qui occisus est accipere
virtutem et divinitatem et fortitudinem. Secundo
describitur ut exorandus cum dicitur Qui
tollit peccata mundi. Ille enim exorandus
est qui tollit peccata mundi / Et nondum

est quia xpus dicitur tollere peccatum quantum ad culpam
quantum ad penam / et ulterius quantum ad omnem
miseriam / Secundo dicitur quia sicut dicit Origenes
in quinque animalia consueverunt offerri in tem
plo tam secundum legem scriptam scilicet vitulus capra et ovis
Quinto autem aves. Ovis et agnus. De vo
latilibus duo scilicet turtur et columba /
Quare singulariter mentionem facit de agno
dicitur secundum Origenem / Quia hic fit ad osten
dendum oblationis principalitatem. Obla
tio enim xpi principalis fuit / sine qua oblatione
nulla oblatio vigorem habet / Non significat
agnus qui erat iuge et perpetuale sacrificium
Agnus enim erat cottidianum sacrificium
quia iugiter unus agnus mane et alius
vespere offerebatur. Tercio dicit quia iste
est noster agnus, sed agnus dei / Dicitur
quia xpus dicitur agnus dei / vel dei offerentis
vel dei acceptantis / Dei offerentis quia hunc
agnum obtulit deus pater / Unde Aug.
Deum autem hunc obtulit agnus ad im
molandum deus fuit homini / Sermone dicit
magnus sacerdos qui dixit Nemo tollit
animam meam a me / sed ego pono eam
Vel dicitur agnus dei acceptantis quia mortem
vel xpi oblationem. Unde Theo. xpus dicitur agnus
dei in quantum deus pater et mortem xpi
acceptavit pro nostra salute / vel in quantum deo
eum pro nobis morti tradidit. Sic enim
decet convenienter oblatio quod talis ho
mines / in propter tale homo eum obtulit
vel talem oblata est. Quarto dicit aliquis
quia iste deus est Qui tollit in preterito peccata
et non est deus qui abstulit de preterito / Sed
sicut passio xpi sit preterita dicendum quod hoc
dicitur et ad ostendendam virtutem continuam
sacrificii et oblationis / quia xpus semel obtu
lit / Virtus enim illius sacrificii tanta fuit
quia non solum se extendit ad preteritum
sed etiam se extendit ad presens et ad fu
turum / Unica enim oblatio xpi omnem

dictum tempus aperiat. Unde Crisostomus non
solum tunc tulit vel abstulit quando passus
est sed ex illo tempore usque ad finem tollit. Non enim
semel crucifixus. Unam enim pro peccatis oblationem ob
tulit sed semper purgat per illam. Secundo quare
vero dicit. Quare dixit qui tollit peccatum
et non peccata cum tamen multa sint peccata que
tollit. Dicendum quod ipse hic dicitur ad ostendendam
peccati generalitatem. Vel hoc dicitur ad osten
dendam peccati radicalem primitatem.
Primo hoc dicitur ad ostendendam peccati generalitatem.
Unde Theophilus Non dixit peccata mundi sed
peccatum ut videlicet plus hic quod dicitur peccatum universaliter.
peccatum velit dicere sit quodcumque dicitur
expulso cetera de paradiso. i. omne genus
hominum. Secundo dico quod hic dicitur ad ostendendam
peccati radicalem primitatem. Dicitur enim peccatum
et non peccata ut ostendat originale peccatum
quod est radix omnium peccatorum. Unde Beda peccatum
mundi dicitur originale peccatum quod est commune
toti mundi. quod quidem peccatum originale
et singulorum super addita Christus per gratiam relaxat.
Deinde cum dicit. Hic est de quo dixi.
Post quam testificatus est de Christi virtute hic
testificatur de eius dignitate. Christi autem dignitas
est quia Iohannes tamen quam dignior non aut eminen
tior ante positus. Unde hic est quod dicit. Iohannes hic
est de quo dixi. post me venit vir. scilicet
qui post ortum me natus est. qui ante me
factus est. i. quod in dignitate ante positus. Vel in merito
qui prior me erat. Residerat et si post ortum
me tempore tamen prior est in eternitate. Proverbiorum
viii°. Ante omnes colles. i. ante omnes
sanctos et ante omnes creaturas genuit
me dominus. Notandum est quod Christus dicitur vir in
virtute concepta. Ieremie viii°. Virum de
mille unum reperi mulierem ex omnibus
non inveni. Secundo dicitur vir quia virtute
natus. Ieremie xxxi°. mulier circumdabit
virum. Tertio dicitur vir quia in virtute perfectissime

gesta. Ysaie iii°. Apprehendent vii
mulieres virum unum. i. vii virtutes.
Et Zacharie vi°. Ecce vir oriens
nomen eius quia ipse in origo virtutum.
Quarto potest dici vir propter perfectam etatem.
quia quando Christus incepit predicare iam erat
perfecte etatis. Luce iii°. Ihesus erat inci
piens predicare quasi annorum xxx.
Deinde cum dicit. Et ego nesciebam eum.
excludit beatus Iohannes a suo testimonio
omnem falsam suspicionem. Posset enim
aliquis suspicari quod Iohannes Christo testimonium
reddidit propter amicitiam et familiaritatem.
quod excludens Iohannes dicit. Et ego ne
sciebam eum. Unde Crisostomus ne videatur
ex amicitia cognationis testimonium
ei reddere. quia cognatus erat ei secundum carnem.
propterea dicit. Et ego nesciebam. sed ut ma
nifestetur in Israel propterea veni in aqua
baptizans. Quasi diceret totum ministerium
baptismi mei ad eius manifestationem ordi
nabatur. Sed queret aliquis quomodo Iohannes Christum ignorare
poterat cum non sit verisimile quod
Iohannes ignoraverit in aliqua quem et
Christum sanctum sciret. Ad hoc videtur Crisostomus quod
Iohannes a puericia sua in deserto conversatus
est et nunc aliqua vero quecumque Christus puero
existente facta sunt. puta que circa ma
gos et alia facta sunt. Iohanne existente
puero et in deserto potuerunt ei esse ignota.
Queret aliquis super posito quod magnalia
que facta sunt circa Christum vel puerum fuerunt
ignota Iohanni. quomodo reliqua magna
lia potuerunt esse ignota Iohanni.
Ad quod videtur Crisostomus quod Christus in medio tempore
scilicet a nativitate usque ad baptismum nulla
miracula fecit. Unde Crisostomus Si enim
a prima etate miracula fecisset Christus neque
neque Iohannes eum ignorasset neque re
liqua multitudo magistro indiguisset

ad manifestandum eum. Et ideo Crisostomus
in medio tempore Christus ignotus omnibus ex
istebat propter quod scribitur. Quem manifeste
tenere [illegible] ea veniens ego in aqua
baptizans. Et hinc manifestum est
quod dicit Crisostomus quod illa signa que quidam di
cunt a Christo in pueritia facta, videlicet
ficticia sunt [illegible] Crisostomus quod libel
lus de infantia salvatoris nullo
est recipiendus. Ideo venit Johannes Christum volens
manifestare. Veni ego in aqua baptizans. Nunquam
poterat manifestare sine baptismo. Ad hoc
vide Crisostomum quod [illegible] possibile fuit non
tamen ita facile propter novitatem eius
officii plures ad Iohannem currebant
quam si sine baptismo predicasset [illegible]
Et testimonium perhibuit Iohannes. Po
sito Iohannis testimonio de Christi virtute
et Christi dignitate, hic Iohannes testimon
ium [illegible] confirmat. Crisostomus.
Iohannes magna de Christo testatus
[illegible] quia ipse solus tollit peccata orbis
terrarum, volens ergo Iohannes hec magna facere
credibilia confirmat ea per spiritum sanctum super
Christum descendentem. Posset enim aliquis dicere
Iohannes tam magna dixisti de Christo,
quomodo cognovisti eum. Respondet Iohannes
quia per spiritum sanctum descendentem [illegible] et hoc
dicit littera: Et testimonium perhibuit Iohannes
dicens: Quia vidi spiritum descendentem. Sic
ait [illegible] Iohannes quia primo ponit spiritus sancti appa
ritionem sive visionem. Secundo declarat eandem
visionem [illegible] sive revelationem, ibi
Et ego nesciebam eum. Tertio [illegible] eandem visi
onem declarat suam conceptionem, ibi Et ego
vidi. Circa primum [illegible] tria implicat quod
spiritus descendit, quod in specie columbe,
ibi: Tamquam columba de celo. Tertio quod super
Christum mansit, ibi Et mansit super eum.
Crisostomus [illegible] Iohannes. Circa vidi spiritum
sanctum descendentem. Circa quod videtur
descendentem [illegible] Augustinus dubitat

legantur alii evangeliste qui plane illud
dixerunt, et invenimus apertissime, nunc
descendisse columbam quando dominus ab aqua
ascendit. Unde in Matheo sic scriptum est: Baptizatus
autem Ihesus confestim ascendit de aqua, et ecce
celi aperti sunt, et vidit spiritum descenden
tem sicut columbam et venientem super
se. Quod dicit aliquis [illegible] spiritum sanctum
descendisse. Dicendum quod hoc enim congruebat
primo baptizato, baptizato enim filio dei
conveniebat ut filius ex nobis apparere
[illegible] precium, ita spiritus procedens a Christo
[illegible] filium [illegible] Ille enim me
clarificabit, quia de meo accipiet. Quod
congruebat baptismo, baptismus enim nove
[illegible] inchoatum [illegible] fuit baptisma
Christi in novitatem sancte [illegible]
[illegible] decuit quod baptizato baptismo Christi ad
esset pater in nube, spiritus in columba, filius
in humana natura. Tertio queritur an [illegible] spiritus
descendens spiritum sanctificavit. Respondet [illegible]
[illegible] quod non, quia non fuit unctus Christus
spiritu sancto quando super eum baptizatum velut
columba descendit. Dicendum enim de famulo
eius Iohanne scriptum est quod spiritu sancto reple
bitur ab utero matris sue. Quamvis fortasse
apparere [illegible] spiritum sanctum in utero formatum
accepit [illegible] homine Christus [illegible]
credendum [illegible] conceptione carnis
[illegible] spiritualis fuit [illegible] Augustinus. Dicendum
Iohannes sanctificatus fuit in utero multo magis
Christus [illegible] descensio spiritus sancti [illegible] Christo manifestando facta est. Deinde cum dicit: Tamquam columbam
de celo, per quem supponitur quod spiritus sanctus descend
it in specie columbe. Circa
primo [illegible] columba [illegible]
[illegible] Augustinus [illegible] sic non
decuit filium ut falleret homines, ita
non decuit spiritum sanctum. Unde Augustinus non
dicimus [illegible] Christum verum corpus habuisse, spiritum
autem sanctum fallaciter apparuisse oculis hominum

Sicut enim non oportebat ut homines filium
dei deciperet sic nec spiritus sanctus. Ducendum
est ergo sicut dicit Augustinus quod illa fuit vera colum-
ba a deo formata sine ministerio aliarum
columbarum. Unde dicit Augustinus de agone
christiano omnipotenti deo qui universam
creaturam ex nichilo creavit non erat
difficile verum corpus columbe sine aliarum
columbarum ministerio figurare. Sicut enim non
fuit difficile verum corpus in utero virginis
sine virili semine fabricare. Secundo queritur an
utrum spiritus sanctus apparuit in columba sicut
apparuit filius in carne. Dicendum est quod non.
Filius enim assumpsit carnem in unitate
persone. Unde Augustinus secundo de trinitate non assump-
tam esse creaturam in qua apparuit spiritus sanctus
sicut assumpta est caro. Ista enim humana forma
ex virgine nata. Neque columba beatifi-
cavit spiritum vel flatum illum vel ignem
sibi met in persone sue unitatem coniunxit.
Et nota dicit Augustinus ibidem talis fuit illa
visio que homines faceret deum et deum homines
propter quam unionem eciam filius dicitur minor
patre. Spiritus autem sanctus sicut apparuit in colum-
ba vel igne quod tamen non dicimus spiritum
sanctum esse columbam et ideo propter hec apparicionem
non possumus dicere quod spiritus sanctus fuerit
minor patre. Tercio queritur an utrum illa
visio qua visa est illa columba fuit vi-
sio corporalis. Dicendum hic secundum Augustinum 12° de tri-
nitate viiii° capitulo ubi visionem triplicem
multiplicat spiritualem et corporalem. Est quod visio que
Johannis est apparuit non fuit visio corporalis
unde sicut dicit Illa que est visio prophetica
loquitur de visione Johannis non est exhibita
oculis corporeis per formas corporeas sed
in spiritu per spirituales ymagines corporum.
Secundum quod explicat est quod illa visio co-
lumbe fuit corporalis et hoc quia dicitur est
quod corporali specie descendit super eum.
Unde Augustinus de columba que dicta est corporali

specie descendisse nullus unquam dubi-
tavit quod oculis visa sit. Secundo enim quod in-
plicat Augustinus quod de visione ignis
qui descendit super apostolos. Dicendum est utrum
utrum fuit corporalis vel ymaginaria
et hic propter modum loquendi quod hic scriptura
non enim ait scriptura viderunt lin-
guas divisas velud ignem sed
vise sunt eis non autem eadem significacione
solemus dicere vidi hic et visum est michi
in istis enim visionibus que per expressam cor-
poralem speciem oculis demonstrantur non solet
dici visum est michi sed vidi in spiritualibus
autem visis ymaginum corporalium solet
dici visum est michi. Et nota de primo genere
potest esse quod ponit Augustinus quod cum duo visus
sit utroque dicitur de spiritu tamen forsitan
vere fuerit coram oculis carnis. De colum-
ba vero nunquam ulla dubitatio. Circa hoc
quereret aliquis licet columba non posset
dici spiritus sanctus eo modo quo homo dicitur deus
utrum columba possit dici spiritus sanctus
eo modo quo petra dicitur Christus. Respondendum est
enim. Petra autem erat Christus significative. Unde
Augustinus secundo de trinitate capitulo viii° quia non est enim
ideo est quod petra propter erat sed quia significando
accessit propterea non erat lapis quem Iacob
positum ad caput unctione ad significan-
dum dominum assumpsit propterea erat ysaac
cum ad se ymolandum ligna portabat.
Istis autem sicut existentibus accessit quedam
actio significativa. Non sic autem de colum-
ba vel de igne qui apparuit super
apostolos quia columba non prius erat vel
eciam ignis sed ad significandum repente
extiterunt et ad tempus apparuerunt et post-
ea esse desierunt. Et nota secundum Augustinum
quod columba ignis assimilantur flamme
illi qui in rubo apparuit moysi
et illi columpne et nubibus que per heremo
sequebantur et fulgoribus et tonitruis

que fiebat cum lex daretur in monte
Sinai. at hic spiritualibus quia illarum
rerum corporalium species addiscebant ut res
ille aliquid figurarent atque perficerent
sic et columba addiscebant ut aliquid
figuraret et perficeret. Secundo quia spiritus
sanctus apparuit in columba sive in co-
lumbe specie est propter naturam simplicitatis
gratie fecunditatis et actum gemendi et actum
videndi. Primo propter naturam simplicitatis
que est in columba, ait simpliciter Matthei x.
Estote prudentes sicut serpentes et simp-
lices sicut columbe. Spiritus autem sanctus
habet actum simplicissimum. spiritus enim sanctus
homines diffusum simplificat ut
ad unum tendat. Et nota secundum Augustinum
quod spiritus sanctus duobus modis apparuit in
columba et igne ad significandum quod simp-
licitas nostra debet esse fervida et non
tepida. Unde Augustinus super Johannem. Ne
sanctificati spiritu dolum haberent apparuit
spiritus sanctus in columba et ne simpli-
citas frigida maneat apparuit
in igne. Secundo apparuit spiritus in columba
propter fecunditatem gratie. Est enim columba
animal fecundum. Spiritus autem sanctus fecundat
totum celum donis gratiarum. Divisi-
ones enim gratiarum sunt. Idem autem spiritus
dividens singulis prout vult, ut dicit
Apostolus. Tercio apparuit spiritus in columba
propter actum gemendi. gemitum enim
columba et spiritus sanctus nos geme-
re facit. Unde Ro. viii. ait apostolus Spiritus postulat
pro nobis gemitibus inenarrabilibus.
Et Augustinus super Johannem. Columba non
se esse in pressura mortalitatis huius
recognovit sed a domino [illegible] [illegible] gemit
bis gemit spiritus cum docuit illa
gemere. multi enim gemunt in felici-
tate terrena vel quassati dampnis
vel de egritudine corporis pregravati
sed non columbe gemitu gemunt.
Quarto apparuit spiritus sanctus in columba

propter actum contuendi ut veritas
videatur figure. Sicut enim columba deferens
ramum viridem olive omnium signum clemen-
tie dei hominibus qui residui fuerunt ex
aquis diluvii. ita in baptismo venit
spiritus sanctus in columbe specie omnium signum
divine clementie baptizatis. Quarto videndum.
Et manentem super eum. Unde quod sanctus spiritus
apparuit in columba, hic ostenditur quod super
Christum mansit. Ad cuius evidentiam nota
quod triplex mansio declaratur in Christo. Omnibus
parvitatem. Omnibus viri mali homines per
Christum sanctificantur. aliquando volunt peccatum. puta
mortalibus vel venialibus. Quia in Christo autem nullum
peccatum fuit nec originale nec mortale
neque veniale. Ideo super eum spiritus
mansit. aliquando numquam recessit. Unde Gregorius
In cunctis namque fidelibus spiritus sanctus venit
sed in solo mediatore singulariter permanet
quia eius humanitatem numquam deseruit. ex
cuius divinitate procedit. Et ideo
inter possit dici quod spiritus sanctus super alios
sanctos maneat. Vide quod sicut quia infra
dicit salvator de se a spiritu sancto ad eum
veniemus et mansionem apud eum faciemus.
Ad solutionem huius questionis nota quod quibus
Gregorius distinguit de donis Spiritus quedam
enim dona sunt sine quibus ad vitam pervenire
non potest. sicut fides spes et caritas. Et
quantum ad ista dona spiritus sanctus manet
in sanctis et electis. Quedam vero sunt alia dona que
divine gratie gratis date sine quibus ad vitam
pervenire potest. sicut donum prophetie et fa-
ciendi miracula. Et quantum ad talia dona
sancti non semper habent presentem spiritum sanctum. quia
non semper adest potestas prophetandi et operandi mi-
racula sanctis. quantum autem ad ista dona
spiritus sanctus mansit in Christo. Unde Gregorius. Spiritus
sanctus aliquando in signorum ostensionibus sic se habet
ut huiusmodi eius virtutes habeantur. Christus
autem semper eum continue habuit presentem

et sic patet per hoc similitudinem Gregorii quod spiritus
mansit semper super Christum quantum ad gratias
datas et quantum ad effectum earum. Deinde cum
dicit Et ego nesciebam eum, ponitur visionis
spiritus. Hic ponitur eiusdem visionis statim super
revelationem. De revelatione enim fuit Iohanni
quod primo baptizaret in spiritu super quem videret
spiritum descendentem. Hic tertio quod dicit Et ego
nesciebam eum. Sed contra hoc obicit Augustinus
super Io. Quia Iohannes cognoscebat eum, quando dixit
sibi Ego a te debeo baptizari. Ante
enim baptisma dixit Io. Ego a te debeo
baptizari. Ergo ante baptismum eum noverat. Quo-
modo ergo dixit quod eum non novit per descen-
sum columbe? Cum columba descendit
postquam dominus ab aqua ascendit. Ad hoc
dicit beatus Augustinus quod Iohannes quantum ad
aliquid noverat Christum. Noverat eum
ipsum esse dominum. Noverat ipsum esse filium
dei. Noverat quia ipse baptizaret in spiritu sancto.
Nam quando enim venerat ad fluvium Christus cum
multi ad Iohannem currerent, ait illis
Qui post me venit maior me est, ipse
vos baptizabit in spiritu sancto et igne. Quantum
ad hoc quod noverat. Quantum autem ad hoc non
noverat et quantum ad hoc quod didicit. Didi-
cit enim quod Christus sibi soli retinuit potesta-
tem baptizandi. Hic potuit servis suis
libere committere. Sed cum hic dicitur
per columbam. Et dicit: Qui misit me bap-
tizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem
videris spiritum descendentem, hic est qui sibi soli
retinuit potestatem baptizandi et nulli alii
commisit. Queritur autem utrum Christus hanc
potestatem potuit committere. Dicendum quod triplex
potestas est: excellentie, qua potestate mediatrix
[illegible] a macula peccati, quam quidem potesta-
tem Christus nulli committit nec committere potest.
Secunda potestas est potestas excellentie quam fundavit
super meritis Christi. Christus enim meruit
efficaciam sacramenti. Tertio sacramentum habet vel
efficaciam a baptismo vel a Christo possit dare
effectum sacramenti sine sacramento, ut ... potestatem
nulli committit. Nec potuit committere. Secunda
potestas est potestas ministerialis, et hec potestas
non est communicata. Tertiam potuit committere
ut aliquo non ipse conferebatur baptismus ad
invocationem nominis Christi licet modo
non ita fiat. Committere autem potuit quod
in nomine Petri vel cuiuslibet alterius
conferretur baptismus. Unde Augustinus super Io.
potuit autem dominus si vellet dare potesta-
tem cuilibet servo suo ut daret baptismum
suum tamquam vice sua et constituere
tantam vim in baptismo translato in servum
quantam vim habet baptisma datum a domino.
[illegible] si hoc potuit committere
quare non est commissum. Ad hoc unde Augustinus
super Io. propter hoc fecit ne servi spem ponerent
in solo deo et non in homine puro. Unde
Augustinus: Hoc noluit committere ut non
in servis esset baptizatorum aque,
baptizatos se esse agnoscerent et
noluit servi spem ponere in servo.
2o noluit committere propter unitatem
baptismi. Unde Augustinus: Si daret hanc
potestatem servis, tot essent baptismata quot
essent servi, ut quomodo dicitur baptisma
Iohannis sic diceretur baptisma Petri et
Pauli. Propter hanc ergo potestatem quam Christus sibi
retinuit, stat unitas ecclesie, de qua
unitate dicitur, una est columba mea.
Deinde cum dicit Et ego vidi, ponit Io.
hic visionis sue receptionem quando
hic intellexit dominus. Et ego vidi
spiritum descendentem attestationem perhibui
quia hic est filius dei scilicet naturalis et non ad-
optivus, quia sic est filius dei non est
cuius baptizare conferendo, scilicet intelligitur gratiam
per quam sunt filii adoptivi. Unde
glossa: hic est filius dei scilicet unicus. Unde

et baptizare pt / Deinde cu dr Alta
die r9 po^z testiom iohis ad disci
pulos 3s predic in isto testio / q
p° describi^z testis / 2° po^z mo9 testi
ficandi ibi Et respiciens / 3° po^z ipm
testiom i Ecce agnus dei p° g inti
duci^z testis de q° d^z q Jo. stabat
et ex discipulis eius duo / Ad cuius
euidenciam notandum / q status discipulorum
aliq designat intencionis rectitudinez / Et
q° statu dr ps iij et xviij° Viuit
ut dns an cui9 conspectu ego sto
Aliq designat pseuerandi pmptitudinez
Eccl^i v° fili attende ad fi in tutem
dei sta in iusticia et timore / Aliqn
designat pseuerantez et finalem i bono
Ad gal v° State igo et nolite itm
iugo sruitutis adduci / Et ut in
bono Jo^ne ppe designat / V Jo^ne
finalez celsitudinez / Vn Beda Sta
bat quidem iohes quia illam virtut
artem ostenderat / a q nullis tep
tacoibus poss nisi bitatibus deici
Stabat et duo discipuli / q magiste
rum illius corde seqbant^z immobili
Notandum q s Crisostomus Jo^nes stetit q
pdicando nichil ita tacuit in q°
ostendi^z dram int doctrinaz xpi et
doctrinaz io^nis q xps et discipuli eius
pdicando circuibat doctrina enim xpi
sensibilis siue et p miracula vero diuersis
locis miraculis fieri deberet ut p n
miracula eius pdicacione confirmaretur
doctrina vo iohis miraculis confirmata
non est qz ut d^z Jo x° iohes
nullum miraculum fecit Et confirmata
e merito et sanctitate vite et ideo stabat
in vno loco ut ex diuersis locis diuersi
ad illum locum confluerent et de eius
sanctitate informaren^z Deinde cu d^t
Et respiciens ihm / introducto teste
introduci^z testificandi mo9 Testifi
catus est. n. z de xpo ipm respiciendo
et io d^t. Et respiciens ihm / Sz quare
respexit / Ad h^c rnd^t Theophilus / q
io respex^t / ut respiciendo ei oculis
intimet q^e z ad admiracoz q habebat
de xpo / Vel io respex^t ad singularez certi
tudinez testiom / Iud. n. respicit^z pi
su pu^s z in q° ondit dram int
io^nez et prophas / Prophe. n. de futuro / Apli
vo de preterito / Sz iohes fe^t testiom de
xpo presenti / Et io no fuit propha / sz plus
q^m propha dicitur / Sz qz plus z pntez
videre q futurum pdicere / Respex^t ergo
iohes ihm / Et ihm ambulantez
Beda Ambulacio ihu dispensacionem
incarnacionis qua ad nos venire
ac nobis ex^ar p^cedi p^bere dignatus
e insinuat / Deinde cu d^t Ecce agnus
dei / po^t ipm testiom in q° testio mo
ponit declarant^z / cu. n. d^t Ecce intelli^z
veritatis pmulacio / Ecce. n. veritatez pntez
demonstrat / cu d^t Agnus intelli^z p^tas
de redempcionis exhibicio / cu d^t tollit
intelli^z huius pssure allenacio
cu d^t peccata intelli^z impiorum iustificacio
cu d^t mundi intelli^z vniuersalis
reparacio / Notandum z q io^es bis nominat
xpm agnum p^r dupl^cez puritatez q
erat in xpo / habebat. n. xps puritatez
et innocenciaz informantez et eciam
v alios redundantez / vel bis nominat
eu agnum p^r duo bnficia q nobis
contulit / contulit. n. nobis liberacoem
a malo et pmocoem in bono / Notand
e s^o q s Bedam io xps d^z agnus
q no9 contulit vestez imperialem
qua operiem^z Vn Beda Jo. agnu
eu vocat q dona sua vellens
nobis sponte largitur ex q° vestez
imperialez facere possim9 .i. exempla

vincendi nobis relictum prendit quibus
in dilectione calefieri debemus Et si
dicat Beda prendit iohannes christus nobis
largitur exemplum vincendi quibus cum
vestibus calefieri debemus Et ideo
vocat eum agnum quia ad agni
nobis more vestiri
Et audierunt eum dicentem. super
quo primo ponebatur formatio ubi
2o formatio vocis qua dicebatur fuit
hoc iussio 3o explicatio vi facta pro eorum
explicatio fuit testificatio iohannis Iohannes
testimonium etc 4o hic expositio ubi sit ex
plicatio pro 10 3 et imitatio receptio
receptio est fructus predicationis Iohannis
Videtur autem hic fetus ex eo quod discipuli
iohannis audientes testimonium eius Ihesum
sequuntur Dividitur autem hic pars in 3es partes
quia primo ponitur fructus suus predicationem
Iohannis 2o ponitur fetus proveniens ex p
redicatione verus discipulorum ibi Erat autem
Andreas 3o ponitur fructus proveniens
ex predicatione christi ibi In crastinum autem v
pars in duas partes quia primo fetus iohannis quantum
ad suam inchoationem 2o quantum ad suam
consummationem ibi Conversus autem Ihesus Incho
atio autem fetus facta est per locutionem
secundum consummatio per christum Circa primum go ad p in d.
Et audierunt ubi primo advertendum quod
audierunt quod duo discipuli iusque bina
rio datur nobis intelligi quod christum audientes
et eum sequentes gemina caritate debent
attendi unde glossa duo sunt quia sunt
gemina caritate attendi dent Secundo ad
attendendum quod audierunt Si audierunt
.i. iohannem dicentem Ecce agnus dei ubi
nota Crisostomus quod quando hii discipuli audierunt
magis de christo quam non sunt quia audi
erunt humilia Audientes .i. iohannem dicentem
Cuius non sum dignus corrigiam cal
ciamenti solvere nulla quasi sunt quod audi
entes autem eum dicentem Ecce agnus dei

conversi sunt ut ex hoc intelligamus
quod humilia que christus pro nobis passus est
magis nos monent 3o notandum est
huius audientium finis et fructus eundem
Et secuti sunt Ihesum Et ex hoc advertimus
quod omnibus predicatio ad christi sequelam
ordinatur debet unde tunc quod glossa dicit quod
hii discipuli secuti sunt Ihesum non per fidem
ei adherentes sed ut videant ubi ha
bitet ut assidue ad eum veniat
et ab eo erudiatur postquam ea autem perfecte
secuti sunt eum quando eos de navi
vocavit dominus Vere autem Conversus
autem Ihesus Post inchoationem fructus
facta est per locutionem hic ponitur eius consummatio
facta per christum Et dividitur hec pars in duas partes quia
primo nobis occurrit discipulorum examinatio
2o discipulorum examinatorum instructio ibi
Et dicit eis Venite et videte Circa primum
primo nobis occurrit christi corporalis conversio
Conversus autem Ihesus 2o nobis occurrit
eiusdem conversio benigna interrogatio
ibi Et videns eos 3o nobis occurrit
discipulorum visio ibi Et dixit eis. Circa primum
3o nobis occurrit corporalis conversio unde dicitur
Conversus autem Ihesus ubi ad literam notandum
est quod christus hos discipulos precedebat et hii
discipuli sequebantur et ideo non videbant
faciem eius Et ideo christus ut daret eis
fiduciam convertit se ad eos et qui eos
preoccupat ut ex hoc spiritualiter intelli
gamus quod christus incipit sequentibus dare
fiducia[m] nunc Notandum est quod christus conversio
secundum unum modum Conversus autem Ihesus primo nobis
declarat incarnationis evidentiam 2o nobis
declarat dupliciter visionis divinam 3o nobis
declarat diem tunc super hominem dantem
4o nobis declarat meritorum efficaciam
5o nobis declarat incarnationis eius
evidentiam ut ideo sit deus quante ad
nos faciem quod christum incarnari unde

cuius legis posteriora fuerunt / vitas
autem incarnationis sunt / Vnde quedam
glosa faciem illius perhibent dum maiestatis
descendit / dum carnem pro nobis legis
cuiusque lucem exhibuit / Octauo hec clausula
Conuersi autem etc nobis declarat duplicis
visionis dictam / videri enim non deus per
effectus videri autem effectus est vide posteriora
/ videbimur autem in futuro faciem ad
faciem / tunc ergo deus se gustus / dum sui
operibus et sua maiestate est nobis visionem
largitur / hanc autem visionem petebat psalmista
Conde nobis dicens faciem tuam et salui erimus
Tercio autem hec clausula Conuersi autem etc nobis
declarat dictam nunc specialem diuinam / et ut
exhibetur dicam. Deus ad visum nobis
operum nunc non exhibetur / tunc autem dicitur
quiuis eius inter inspectum / hanc quasi visionem
petebat psalmista dicens Conuerte dominum aliquantulum
/ Quarto hec clausula Conuersi autem etc / declarat
multorum mirorum efficaciam / exhibet
quod duo scripturis se faciem conuertit / Vnde
Theophilus autem quod scripturis se duos
conuertit faciem et aspexit / quia in propheciis
operum secuta sunt / ad visionem facie cum
intimis pertingens / neque ad domum eius
puenire potens / Deinde secundo Et videbis
eos / non nobis occurrit xpi benigna
interrogacio / videbis enim eos scriptores se
scripturarum diuinum / non eadem interrogacio est
reo quod isti querant de sua scripta xpus
querit duos secundus querentes / Vnde hic quod
quo alii ordinatur ad ignorancia expellendam
/ querentes enim alii querat ut
discat / et non consimiliter hic xpus / quia ignorans
non fuit / Alii ordinatur ad familiaritatem
inducendam / et consimiliter hic xpus
Ideo enim consimiliter Crisostomus non ut discat
sed ut per interrogacionem magis eos familiares
faceret / et ampliorem fiduciam daret
respondendi eos audicione dignos

Deinde secundo Qui dixerunt ei / ubi nobis
occurrit discipulorum visionum quasi visionem primo videt
discipulus ipse querunt / quia ut discant / et secundo
dixerunt ei Rabbi quod est interpretatum magister / ac
si diceret / secundo querunt te magistrum ut discant
Crisostomus magistrum enim vocant ad discipulatum
se impellentes et eam quam sequebantur / Octauo
discipulis de sua visione conducit / quia querunt
dicentes ubi habitas / ac si dicat / querimus
habitaculum tuum / ut a te discamus / Vnde
et quod duplex doctrina querebat isti habitaculum
xpi / quia vna est realis / secundo enim querebat habitaculum
xpi / ut diuinis eius magisterio
possent uti / Vnde Alchwinus volunt
eum tussitudine eius magisterio uti / secundo insinuant
ubi maneat / ut ex tunc libellus
possent imbui / sexto in scripturis possent
eum visitare / Octauo tamen moralis dicitur / ideo
Alchwinus insinuare autem volunt sibi ostendi
in quibus xpus habitet / ut eorum exemplo se tales
exhibeant in quibus xpus habitare velit / ac
si dicat / secundo querunt ut sciant quales
debent esse homines in quibus xpus inhabitet / Deinde
secundo Dicit eis / ubi nobis occurrit discipulorum
iam examinatorum instruccio / Et primo ponitur xpi
instruccio / secundo ponitur discipulorum deuota permansio
/ Venerunt et viderunt / tercio
ponitur temporis circumstancia / ut articulo / ibi
hora autem erat x / Ergo eos instruens dicit eis
Venite et videte / in qua instruccione / ut doctor
eos sui habitaculi sublimitatem dicens Venite
et videte / ac si dicat habitaculum meum tam
sublime est quod verbis exprimi non potest / sed
experiencia noscitur / secundo venite operando et
videte intelligendo et experiendo / Octauo declarat
nobis perueniendo ad hoc habitaculum / modum
qualitatem / et tunc est forte quod / Venite per actionem
et videte per contemplacionem / ac si dicat / modus
veniendi ad contemplacionem actio est / Deinde
cum dicit Venerunt et viderunt / ponitur discipulorum obediencia
et deuota permansio / hic est quod dicitur
venerunt et viderunt et videntes non deseruerunt

Et ideo subditur. Et manserunt ibi
die illa. Ecce in recedunt a xpo non vide-
rent eum / adhuc sit oz inde . Vnde z
sunt spualiter loquendo qui volt stare
nec cum xpo / oz q veniat ad xpm
p fidem / ma. xpo. Venite ad me omnes
qui laboratis etc . 2o. oz q veniat xpo
debitam mansionem / in dedicacione ca-
pitulo / q vir dei z iste qui fuerit
p nos factus / faciamus ei cenaculum
caritatis / lectum castitatis / mensam pre-
cellam panem / candelabrum honestatis
3o oz q maneat cum xpo p caritatem
p. Jo. iiii. Deus caritas est z q manet in ca
ritate hn discipuli manserunt apud xpm. 7 io
bonam diem duxerunt Verbum / Ecce bonam
et diem duxerunt / sic q bonam noctem
Edificemus g. 7 nos metipsi in corde
nro et faciamus ei domum / quo veniat ille
et doceat nos / Ecce ab quo hii discipuli
venerunt et viderunt ubi xpus maneret
cum de eo scriptum sit / q filius hominis non
habet ubi caput reclinet suum / Ad hoc dicendum
z q xpus sine filius hominis / non habebat
domum propriam / q propriam habitaculum potuit
tamen manere / in domo alicuius alterius / Ad
quam videndam discipulos invitat / Vnde Crisostomus
super hoc q dicit filius hominis / non habet ubi caput
suum reclinet / de nativitate q non habebat
propriam habitaculum / non q ideo non manere
Venit cum dicit hora autem erat quasi decima / Ostendit
tempus q hec facta sunt erat hora decima / Vnde
e q ex hoc considerant tam discipuli q magister
q propter tempus doctrina pretermittenda non est
Vnde Crisostomus Non fuit autem tempus notatum
evangelista ut tum doctores quam discipulos eru-
diret / q doctrina propter tempus non est pretermit-
tenda / Ecce ab utroque hora fuerit
apta ad docendum vel q non / q tempus post
cibum aptum non est ad docendum / hora autem
decima est hora qua consueverunt homines
comedisse / Dicendum est q p licet tempus
non sit aptum respectu omnium tamen fuit
aptum respectu discipulorum / Johannes / Vnde
Crisostomus quod est post cibum non est aptum ad
consilium nimiorum / eo q corpus escis
gravatur / Johannes non cum erat iste discipulus
non erat talis / sed cum multo maiori
sobrietate in esse degens / quam nos
manere / Vnde z 2m Augustinum numerus
iste qui dicitur decem / hora legem significat
cum uno z que lex decem preceptis
data est / Adueniente autem xpo advene-
rit temporibus ut adimpleretur lex
p dilectionem qua a iudeis impleri
non poterat / p timorem / et ideo decima
hora dominus audivit Rabi quod inter-
pretatur magister etc

Erat autem Andreas p q ipse dicitur
est destitutus qui sequitur expeditione
unus discipulorum / f. Andree hic autem
fuit vocatus Symonis petri
dicitur autem hoc pb in d. pb q p. agitur
devocione petri exteriori facta p an-
dree sedulitatem / Secundo agitur de eiusdem
vocacione facta p xpi presenciam / Intuitus
autem eum Jhesus dixit tu es p. Primo nobis occurrit
andree diligencia / 2o. nobis occurrit
petri obediencia / Et adduxit eum ad Jhesum
Andreas sic diligenter predicans
primo describitur a nomine / cum dicitur Erat autem
andreas . i. virilis agens / uxor aliud
virilis agite et conforte cor vestrum
post. at nomen Andree ut ostendatur eius
privilegium cum quia primo glosa ad fidem
tum credunt xpm predicat / Vnde sicut
Stephanus erat primus martir p xpm
ita andreas erat primus xpianus
Secundo describitur cognomine qui dicitur Frater
symonis petri / Frater qui minor etate
posterior fide efficacia primus / Vnde est

cphus dicitur petrus per anticipacionem
vnde dicitur .i. hoc nomine sibi fuit impo
situm vnde et 6o quo ad locum predic
bum andreas frater symonis petri Andre
as .i. dicitur virilis Symon autem interpretatur
obediens virilitas autem non est utilis
nisi obediencie sociatur vnde dicitur in Ecclesiastico vir obe
diens loquetur victorias 3o describitur
andreas a discipulatu quia vnus ex du
obus qui audierant a iohanne
4o describitur a devocionis studio quia
dicitur Et secuti fuerunt eum Iob xxiii
vestigia eius secutus est pes meus 5o
describitur Andree predicacio quia dicitur
invenit hic primum fratrem suum symo
nem et dixit ei invenimus messiam
quod est interpretatum xpus vnde et 6o
describitur utilitas inventoris ille enim
invenit xpm quo quasi invento statim
curat eum predicare fratri et proximo vnde
Cris. Andreas que a xpo didicit non
detinuit apud seipsum sed festinat et
currit cito ad fratrem referens erat
ea bona que susceperat Et glosa michaelis
vera pietas statim inventum thezaurum
indicat fratri (8)o describitur utilitas di
lectionis vera .i. dilectio magis querit
germanum fide quam sanguine quasi sicut
9o andreas ut dicit michaelis ut pe
trus qui erat germanus sanguine eciam
et germanus fide vnde et 2o quod andre
as dixit Invenimus messiam sed Cris.
dicit tacite quasi .i. videlicet quasi interrogaret
desiderio fuissent instructi a xpo Conpuncti
e visio scilicet quod ex testimoniis scripturarum in
tantum instruxit eos quod cognoscerent
eum esse xpm vnde et super illo verbo

Invenimus quosdam Aug. ait ebraice messias
graece latine unctus quasi dicitur xpus
Crisma .i. unctio et ille autem singulariter
unctus est a quo omnes xpiani unguntur
sed quod dicitur in psalmo unxit me deus et o.
exul. pre participibus tuis participes eius
eius sunt omnes sancti Circa hoc super
illo verbo Erat autem andreas vnus ex
duobus quaeritur andreas hic specialiter nominatur
alius autem discipulus non Ad hoc respondet Cris.
quod hic dupliciter dici potuit scilicet primo tamen
quia ille alius discipulus fuit iohannes et io
quod nemo adscripsit tacuit seipsum vnde
Aug. hec consuetudo eorum qui sacras litteras
nobis instruxerunt ut quod ab aliquo
eorum divina narrabatur historia cum ad
seipsos venirent tamquam de alio loque
rentur (8)o tamen potuit esse quia .i. aliquis discipulus
non fuit insignis nec nomine dignus
nomine vnde Cris. commendandum quod ille
alius non insignis erat, quod 9o utilitas
predicacionis nomine illius .i. scilicet septu
aginta duorum nomina erant posuit
de numero tamen dicitur Et adduxit eum ad ihesum
posita andree diligencia quod fuit
querendo et ostendendo hic ponitur petri obviatio
que fuit in secundo ut dicit michaelis
non dedignatur maior sequi minorem
deum tamen dicitur Intuitus autem eum ihesus
posita vocatione exteriori ista per andre
am hic ponitur vocacio interior facta per
xpm ad eundem quasi vnde et in
littera Intuitus autem eum ihesus primo ex parte
petri declarat eum sublimitatem vnde Beda
Intuitus videt cordis eius simplicitatem
et sublimitatem ingenii qua recte esset
preferendus ecclesie (8)o littera Intuitus autem
eum ihesus ex parte xpi declarat virginitatem
nitatem eius quomodo est futura predicare

Unde Crisostomus sentencia predicare cum certitudine
illius solius incorrupti. ita quod hic
aut deus sicut predixit / et occulta ma
nifestat. Intuitus .n. petrum inan festat.
primo omitted primo dixit ei Tu es symo
virtute .n. divinitatis statim indicit / qualiter fu
turus esset / Primo ma uit secundo deputato
dixit ei Tu es filius iohanna. pr. n. vo
cabatur pr. suus / uel secundum math. filius iona
Tu es symon bar iona / Sic at petrus
filius iohanna .i. filius gracie / Iohanna
enim gracia dicitur / uel filius iona .i. columbe
iona .n. columba dicitur / quia petrus per gratiam
virtutem columbe .i. spiritus sancti vocacionem
primatus accepit / 3o predixit futurum
Tu vocaberis cephas. quod interpretatur pe
trus. / In qua quidem clausula primo deinde atte
ndere ipsam nominacionem / quia .s. vocamus
petrum / quod videlicet Beda dicit / vocatur
aut petrus ob firmitatem fidei / qua illi petre
adhesit / de qua ait apostolus / petra autem erat
Xpus. Et in sperantes in se ab hostibus insy
diis tutos reddit / et spiritualium carisma
tum fluenta instrat / Primo deinde at
tendere in eadem clausula nominis interpretacionem
dicente Beda neque in pre nobis .... quod
hebreo uel syro. aliam interpretacionem
quam grece .... / quia idem est grece et latine petrus.
quod syriace cephas. et in utraque lingua
nomen a petra derivatur / Et Io. super epistolam
ad Gal. pluries apostolorum. nunc petrum
dicitur. non semper diverso / sed quem nos grece et
latine petrum nominamus / hebrei et syri
cepham vocant / ... / quod hoc nomen
petrus non est hebreum sed latinum / quod etiam
probatur / quia hebreum litteram p. non habet
... pro latino dicitur filatus / 3o Beda
dicit quod interpretaciones quibus dicitur quoniam nomen
petri sonare. dissolucionem. uel discalci
antem. uel agnoscentem. extorte sunt
3o deinde considerare in hac tam sola
nominis mutacionem ubi primo occurrit
dubium / circa nominis mutacionem quod ... dicit
hic videlicet Crisostomus dicit. Io xpus mutat
nomen ut ostendat / quia ipse est qui veteris
testamentum dedit et nomina transmu
tavit / quia abram nominavit Abraham
et sarai nominavit saram et nominavit
israel iacob / 4o in hoc isto deinde con
siderare nominis imposicionem / ubi primo
occurrit dubium / cum hoc nomen non fuit
impositum a nativitate / Ad hoc videlicet Crisostomus
quod multis a nativitate nomina sunt
imposita. ut sampson ysaac et
iohanni et hoc. quia in multis debebat a
prima etate virtus clarescere. multis
autem a nomine. non a prima etate / sed prece
dente tempore nomina sunt imposita / sicut
abraham israel et petro / Et hoc quia
precedente tempore aliqua prerogativa
et aliqua virtus clarescere debuit
Primo occurrit dubium / utrum hoc fuerit
nomen impositum hic an ibi. Tu
es petrus et super hanc petram et
Ad hoc videlicet Augustinus / quod hic nomen hic loco
symoni impositum est. et ibi ... est
... Tu es petrus non est nominis
imposicio / sed impositi nominis commemora
racio / Alii dicunt / quod hoc nomen non fuit
impositum hic / sed ibi Tu es petrus
Unde Walthinus .... impositum eum
nomen / sed presignat quod ei postea de
positum fuit / cum dixit ei ihesus Tu
es petrus et super hanc petram etc.

Nota tercium vocacionem quod post vocacionem
andree et petri hic ponitur vocacio
nathanaelis / Et primo agitur de
vocacione eius exteriori facta per phi
lippum / 2o agitur de vocacione interiori
facta per xpum / ibi videlicet ihesus in prima parte

primo introducit ewangelista vocationem
philippi / 2o vocationem nathanaelis
ibi Invenit philippus Circa primum primo
nobis occurrit vocationis ordo / 2o
ipsa vocatio ibi Dicit ei ihesus 3o persone
vocate descriptio ibi Erat autem philippus
Primo ergo nobis occurrit vocationis ordo
qui fuit exitus christi in galileam Circa
quod dicit ewangelista In crastinum autem voluit
exire Vbi notandum quod exitus christi primo
declarat nobis exemplarem actum / 2o in
innuit nobis et indicat mentalem
profectum / 3o nobis declarat ex parte christi
virtualem effectum / primo dico quod declarat
nobis exemplarem actum / Exiuit enim
ihesus a Iudea in galileam ut dicit frater
iohannes quo dedit exemplum minoribus
vt cederent / Exiuit a iudea vbi
erat iohannes baptizans / deferens
honori baptiste ne videatur magiste-
rium eius minuere / Quod adhuc stetit
locum / Primo exitus christi in galileam
nobis innuit et indicat mentalem
profectum vt in quadam glosa Galilea enim
transmigratio vel reuelacio Transmi-
grat autem homo a vicijs ad virtutes
et proficit de virtute in virtutem et tandem
fit a reuelacio / ut videatur deus
deorum in syon / 3o exitus christi in ga-
lileam declarat ex parte christi virtualem
effectum / Ideo enim exiuit in galileam
ut vocaret discipulos / In qua vocatione
manifestauit virtutem suam / quia de terra
sua non eligit homines insignes vocare
discipulos et facere eos principes orbis
terrarum / Licet enim dicat infra vij o capitulo
A galilea propheta non surgit Illa gens
pira simpliciores habebat in quo
ostenditur magna virtus dei in faciendo
eos principes orbis terre / Exiuit ergo
in crastinum hoc autem crastinum fuit estimo

ewangelij Exiens autem inuenit phi-
lippum quem si non inuenisset perditus
fuisset Talia enim inuenire dominum qui ex se
perdita sunt / philippus autem non dum ad fidem
plene peruenerat / Deinde cum dicit Dicit
ei ihesus Sequere me / ponitur vocationis
sermone hic post ipsa vocatio Vbi notandum quod
deus non dicitur inuenire homines quia eum igno-
ret / eius enim inuentio quoniam non supponit
ignoranciam quia deus ignorantis natura non est
Sed dicitur inuenire eum ut vel ut ad fidem conuerti-
retur / vel ut eius sanctitatem manifestet Vnde
psalmus Inueni dauid seruum meum Vbi notandum
quod tempore legis inuocacio discipulorum prima
ad solam fauorem Deinde legitur / 2a
ad quandam societatem et hoc fuit in marco
de captura piscium quam secuti sunt dominum sed
non immobiliter / ipsa ad propria redierunt
Vnde legitur infra xxi Subductis ad terram na-
uibus relictis omnibus secuti sunt dominum In hoc
autem quod naues ad terram subduxerunt patet quod
adhuc eos erat cura de nauibus / tercia
fuit vocatio perfecta ad discipulatum per
omnimodam exspiracionem / et de hac dicitur mat-
theo iiij Ambulans ihesus iuxta mare gali-
lee vocauit duos fratres Iacobum et Iohannem ab
quo philippus tam cito credidit Sed dicit
dicendum quod hoc potuit esse propter
virtutem que erat in voce christi / eius enim vox
ut ait theophilus interiora fidelium animi
inflammabat amorem / 2o hoc potuit esse
propter eundem quia in corde philippi de christo cogi-
tacio erat et in libris moysi assidua
leccio / qui cum vidit statim credidit / 3o hoc
potuit esse per eundem quia philippus iam
instructus erat a petro et andrea Deinde
cum dicit Erat autem philippus persone vocate de-
scribitur a ciuitate quia a bethsaida
ciuitate andree et petri Interpretatur autem
bethsaida domus venatorum quo nomine
curant ewangelista ostendere quales quos vocauit

offitio erant futuri ut capiendo advi
tam animabus intenti. Decimo textu dicitur
Invenit philippus. In ista littera circa nathanaelem vo
catorem nathanael. Christus per philippum
et primo introducit philippum sollicite ad
monentem, secundo nathanaelem prudenter
interrogantem. Dicit ei philippus. In quo
quidem admonitione et in eo dicitur Invenit
philippus. In quo quidem admonitione primo
philippus confirmat dictum suum testimonio
legis mosaice dicens quem scripsit moy
ses in lege. Deuteronomii xviii. Prophetam de gen
te tua et de fratribus tuis suscitabit tibi
dominus deus tuus ipsum audies sicut me.
Secundo confirmat dictum suum testimonio veritatis
prophetie. Unde dicitur Et prophete. Tertio commendat
christum a verbis quasi sit consona legi prophetie
ut primo quidem amore dicens Invenimus ihesum.
Abacuk iii. Exultabo in deo ihesu
meo. Secundo ab origine dicens filium ioseph.
Luce secundo. Dicens dicitur filium ioseph, licet tamen
eius non filius existimabatur esse, unde et cum
ad inventionem eius ipsa dixit pater tuus
et ego dolentes querebamus te, sed ergo
ioseph fuit pater putativus. Tertio a patria
dicens a nazareth. Theologice. In nazareth
dicitur christus non quia in ea natus sit sed in ea
nutritus. Ignorantia enim eius multis erat
incognita sed quod in nazareth nutritus erat
cognitum erat. Nota hic quod christus fuisse a
nazareth consonum erat dictis prophetarum.
Unde ysaie xi. Egredietur virga de radice
iesse et flos sive nazareus, secundum aliam
litteram, de radice eius ascendet. Decimo
nono textu dicitur Et dixit ei nathanael.
Introducit nathanaelem prudenter inter
rogantem. Ad cuius evidentiam notandum
quod sicut Luce. nathanael audiverat a scrip
turis quod a bethleem oportebat christum venire, secundum
illud Et tu bethleem terra iuda ex te
exiet dux qui regat populum meum israel.
Cum igitur audivit christum a nazareth du
bitavit non inveniens enunciationem

philippi cum prophetia predicatore conveniens.
Et ideo dubitando interrogavit dicens. Si
nazareth potest aliquid boni esse, ac si di
ceret hoc quod dicis mirum est, quia non est con
sonum prophetie dicenti Et tu bethleem
terra iuda. Decimo textu dicitur Dicit ei philippus
veni et vide. Postquam predicens visio philippi
quod quidem visio exterius fuit. In hoc ut
ait Crisostomus interrogantes frangit sed in
moratur nimis volens ad christum ducere.
Secundo fuit visioni christi conformis. Christus
eis dixit Venite et videte. Nathana
eli autem dicit Veni et vide, ac si diceret
sic interrogas utrum a nazareth possit esse
aliquid boni veni et vide et scias quod dico
esse verum. Dicebat enim philippus nathana
elem non contradicturum sed doctrinam et
verba christi gustaret. Nota hic quod hec littera
a nazareth potest aliquid boni esse
potest legi affirmative et interrogative. Sicut
est exponitur cum philippe dixisset quod christus est a na
zareth et ecce hoc confirmo assertive quod a na
zareth potest aliquid boni esse. Nathanael
unde dicitur glossa peritissimus scripturarum intelli
gebat quod alii non intelligebant scilicet a
nazareth exire singulariter nazareum.
Nota quod si hec littera legatur affirmative
tunc assertioni convenit visio phi
lippi dicentis veni et vide ac si diceret
philippus nathanaeli. Tu dicis quod a
nazareth potest aliquid boni esse et ego
dico tibi quod ibi bonum tam magnum est quod
explicare non valeo, et ideo veni et vide.
Decimo textu dicitur Vidit ihesus nathanaelem.
Postea vocatorem exteriori nathanaelis
postquam non est inventus [illegible] per christum. Tangit
autem [illegible] expresse christi benignam acceptio
nem. Secundo oratorem revelationem. Dicit ei natha
nael. Tangit igitur primo christi benignam acceptio
nem. Acceptio autem hec intelligitur ex duobus.
Primo quidem ex virtute pietatis [illegible] quem
respiciens dicitur Vidit ihesus nathanaelem
venientem ad se et dicit magistri non tam

ex thus [illegible]

exterius / sed eciam interius non tantum sciencia
noticia / sed eciam noticia approbacionis
vidit inquam venientem ad se non
tantum ingressum eius / sed eciam ingressui
menti / secundo intellectus exposicionis
veritatis Et non dicitur ecce vere israhelita
in quo dolus non est Ac si diceret
christus nathanaeli / vere reputans
generis tuum / quia rectus es et in
te dolus non est / Sed diceret aliquis
quomodo dicam est quod in nathanaele do-
lus non erat / cum omnes nascantur
sub peccato et omnes mendaciis indi-
gebant / Ad hoc videtur Iohannes Au-
gustinus super Io. sic dicens Dolus est
cum aliud agitur et aliud fingitur
Si ergo peccator iustum se esse dicat
dolus est in ore eius / Christus
autem dicens de nathanaele in
quo dolus non est non negat eum
peccatorem / sed in eo laudat confessi-
onem peccati / Dolosi enim sunt qui
se predicant bonos cum sunt ma-
li / Notandum est quod israhel interpretatur
secundum Ieronimum in libro hebraicorum
nominum princeps cum deo / Alia autem
interpretatio qua dicitur videns deum
violentabitur / super illo autem verbo
Ysaye noli timere puer meus re-
ctissime dicitur glossa Et israhel inter-
pretatur rectissimus / Sed diceret aliquis
cum nathanael fuit ita perfectus
quod in eo non fuit dolus / quare
non fuit electus in discipulum / Ad hoc
videtur Augustinus quod deus noluit e-
ligere iudeos doctos unde confunderet
mundum / volens superborum frangere
cervices / non quesivit per oratorem
piscatorem / per quem postea acquirit
non tantum oratorem / sed eciam imperatorem

Deinde cum dicitur Dicit ei nathanael
ponitur occultorum manifestatio ex qua
manifestatione nathanael illuminatur
Et dividitur hec pars in duas partes
quia primo manifestantur preterita / secundo reve-
lantur futura / ibi videbis maiora / prima
in duas quia primo ponitur preteritorum manife-
statio / secundo ponitur nathanaelis devota con-
fessio / ibi Respondit ei nathanael / prima
ergo ponitur preteritorum manifestatio / que habet
ortum ex interrogatione nathanaelis
interrogat enim nathanael / unde
me nosti / Ac si diceret tu dicis me
esse vere israhelitam / in quo non est dolus
unde autem hoc nosti / cum nosse occul-
ta sit solius dei / quia homines vident
ea que apparent / deus autem intuetur
cor / Respondit ihesus et dixit priusquam te
philippus vocaret cum esses sub ficu
vidi te / Ac si diceret christus / non mireris
si cognovi in te non esse dolum quia
meum esse occulta cognoscere / Nam
vidi te cum esses sub ficu / Notandum est
ad litteram nathanael sub arbore fi-
cus erat / quando philippus eum vocavit / quod
christus intellexit oculo divinitatis / sunt absentes
in loco / et lignum sub quo erat /
Notandum est secundum Augustinum / per
arborem fici potest intelligi peccatum
quod in origine quando primus Adam
et Eva cum peccassent de foliis
fici sibi succinctoria fecerunt / et
tunc est sensus littere / Cum esses sub ficu
id est sub umbra mortis vidi te oculo
oculo pietatis / Et nunc Deinde cum dicitur
Respondit ei nathanael / ponitur eius na-
thanaelis devota confessio / Respondit enim
nathanael et ait Rabi tu es filius
dei / tu es rex israhel / Confitetur enim
nathanael in sua confessione in
christo fuisse plenitudinem sciencie
quia vocat eum Rabi / Ac si diceret

occulta pandit / 2o in te plenitudo
scientie / ex qua plenitudine
dicte potest / commendat in eo pleni
tudinem gratie dicens / Tu es filius
dei . Esse . n. filium dei adoptivum gra
tiam indicat / esse autem filium dei per
unionem eternam gratiam indicat / cum
sit infinita hominum in christo nullis pre
cedentibus / 3o commendat in eo
immensitatem potentie cum dicit / Tu
es rex israhel / filius . n. dei non solum
israhelis / sed totius orbis terrarum . fuit
rex / potestas eius potestas eterna / Et si
queretur aliquis cum petrus dixisset
christo / Tu es filius dei vivi dictum
est sibi / Et ego dico tibi . tu es pe
trus et super hanc petram etc. / dictum
est sibi / beatus es symon bar
iona / 2o petrus in suo dicto in
venit beatitudinem / queritur ergo natha
naeli idem dicenti / quod petrus non
est non dictum / beatus es nathanael
Ad hoc dicit Augustinus quod nathanael
et petrus eadem dixerunt / sed non eadem
voce mente / petrus quidem confessus
est christum esse filium dei / ut verum deum
Nathanael autem confessus est christum
filium dei adoptatum tantum / non . n. credebat
eum esse deum / hoc autem patet ex sequenti
bus / Tamen petro dicenti / Tu es filius
dei vivi hoc per ca addidit / sed in eius
confessione dixit se fabricaturum
ecclesiam / Deinde quod fides eius perfi
ciat nathanaelem autem quasi
imperfecte nutrita deficienti ad maiora
deducat dicens . quia vidi te sub ficu
Ac si dicat augustinus si fides natha
nael perfecta fuisset non addidisset
sequentia / ut perfecta reduceret eum
ad fidem / Deinde cum dicit / Respondit ihesus quia
futurorum revelatio / et hec pars in duas
partes quia primo futura promittit
2o hec futura in terris explicantur
ibi Et dicit eis / primo ergo futurorum fu
turorum revelationem futurorum promittit

quid dicit / Respondit ihesus et dixit ei quia
dixi tibi vidi te sub ficu credis
maiora his videbis / Ac si dicat
Salvatorem magnum tibi visum est
quod dixi et propterea me regem israhelis
confessus es / sed nunc ergo dicis cum
maiora videbis / Deinde cum dicit / Et dicit
eis / Explicat ista maiora dicens
Amen amen dico vobis i. vere vere dico
vobis videbitis celum apertum et ange
los dei ascendentes et descenden
tes super filium hominis / Notandum est
ad evidentiam litere alii dicunt celi
aperiri propter manifestationem de super
apparitionem / quia sunt diversi intelligitur
propter humane nature super angelos
exaltationem / quia dicunt propter
multitudinem angelorum descendentium
vel dicunt celi claudi propter culpam
et aperiri per gratiam / significant quod
universalis clausura / sed non spe
cialis per originale peccatum / que du
ravit usque ad christum / quedam est
vero et specialis per actualem singularem
quedam est particularis / et hec spe
cialis et hec durat quamdiu durat
peccatum / Notandum est super illo
verbo Et angelos dei ascendentes
et descendentes / primo designat
in christo dualitatem nature / Et
2o designat adimpletionem figure
3o declarat unitatem ecclesie in
capite et in membris / Per hanc clausulam
hanc primum modum designat / In
primo dualitatem nature / unde
Augustinus xii super Genesim ascen
dunt angeli ad intuendam
christi super eminentissimam divinitatem
descendunt ut eum inveniant factum
ex muliere factum sub lege / Nota
hec clausula designat ad impletionem
figure / Et hoc Augustinus super Jo. lectio
hom. xxviii quod Jacob vidit
scalam et angelos ascendentes

et descendentes / Deum Iacob intelligis
quod vidit surgens unxit
lapidem quem erexit in ti-
tulum quem erigens non adoravit
sed per eum adsignavit. lapis enim
iste Christus unctus oleo visibili
erigitur aut in titulum quia ecclesie
fundamentum / Angeli aut ascen-
dunt et descendunt / magnum Christo
ministrant / Et non sine causa
Christus hec verbo probat quod se esse
filium dei / ac si diceret / eum videbitis
quem angeli ministrabunt michi
certum erit vobis quod sum filius dei verus
Ad Ebr. primo Et cum introducit
primogenitum in orbem terrarum dicit
Et adorent eum omnes / 3o hec cla-
ritatem eius in capite et membris
Est enim filius dei sursum in capite
nunc deorsum in membris / Ad
ipsum ergo descendere ut corporalis
intelligatur per mentalem contem-
placionem / Ad ipsum descendit ut
in membris suis pauperibus mutatur
per corporalem administracionem / Moraliter
Secundum quod dicit Aug. per angelos possunt
intelligi predicatores / Et sic
hec in verbis istis primo describit pre-
dicatoris status / quia angeli sunt
dicuntur enim predicatores / ad modum
angelorum habere puritatem in affectu cla-
ritatem in intellectu / largitatem
in effectu / Quod autem angeli ha-
beant puritatem in affectu / patet
per dominum dicentem Mt. In resurrecti-
one neque nubent neque nubentur
sed erunt sicut angeli dei / Quod
predicatores et angeli debent
habere claritatem in intellectu / patet per id
quod dicitur Malach. 2o labia
sacerdotis custodiunt et legem re-
quirunt ex ore eius / quia angelus
domini exercituum est / Quod autem angelus
habeat largitatem et caritatem
in effectu / patet per illud quod dicitur
ad Ebr. primo Qui facit

angelos suos spiritus / et ministros
suos flammam ignis / quibus sit
spiritus diffusus sit / Et angeli
diffundunt bonitatem suam / Et predi-
catores debent diffundere bonum ad orbem
ad omnes / Secundo describit in verbis
istis predicatoris actus / quod dicitur ascen-
dentes et descendentes / debent enim ascen-
dere per contemplacionem instar Pauli
qui ascendit usque ad tercium celum
debent etiam descendere / descendit
enim Paulus usque ad lac parvulis
dandum / 3o describit predicacioni-
bus et fructus / quod dicit super fi-
lium hominis / debent enim ascendere
et descendere / et hoc super filium ho-
minis ad honorem filii hominis / 2a Cor.
4o non enim predicamus / diffusio
gratie que predicatoribus datur
Inveniet aliquis quod videant
apud angelos ascendentes et
descendentes / Ad quod dicendum [illegible]
quod ipse ante passionem quod
angeli domino assistunt alii confor-
tantes eum. Luc. 22o / Item in resurrectione
quod invenerunt duos angelos
stantes super sepulcrum / Item etiam
in ascensione qui dixerunt apostolis
Act. primo / viri galilei quid
admiramini aspicientes in celum et
[illegible] t dic tria nupcie facte C 2m
sunt / postquam introduc-
ta est prima mediatrix + 2a
hic reducitur prima mediatrix tra(n)-
sgressori scilicet ipse transgressor
insinuat de proprio cognoscat
ipsum esse messiam promissum in lege
et verum deum reddit autem quod pro tanto
dispensando / primo enim ostendit se esse
messiam promissum / 2o ostendit se esse
verum deum et hoc quantum capitulo a pres
in tres partes / quia primo manifestat
se per dicta discipulis / 2o in dictis / capitulo iiijo
Samaritanis. capitulo iiijo a pres
in duas partes quia primo manifestat
suam veritatem in confirmando no-
vos discipulos / 2o manifestat
suam auctoritatem in reprobando

vetus vinum usque adhuc. Post hec descendit
Capharnaum. Johannis ii°. Hoc ergo fecit primum
quoddam miraculum factum a Christo quod con-
firmavit nomen discipuli. Et dividitur
in ii partes. Quia primo ponitur miraculum.
Secundo discipulorum confirmatio quod con-
cludit. Ubi hoc fecit initium signo-
rum. Prima pars in qua ponitur
quia primo ponitur quedam anteceden-
tia ad miraculum. Secundo ponitur miraculi
approbatio. Ubi dicitur: Et dixit eis Jesus. Ad
evidentiam primi notandum est quod
hoc miraculum factum est in quibusdam
nuptiis. Et secundo circumstantie. Primo
facit mentionem de nuptiis. Secundo de
personis que fuerunt in nuptiis.
Ubi: et erat mater Jesu ibi. Circa
primum primo debemus adducere nuptiarum
(duplices nuptie) dignitatem. Sicut enim nuptie car-
nales. Et in istis voluit interesse
deus ut eas approbaret. Unde Beda:
bona est castitas coniugalis, melior
continentia vidualis, optima perfectio
virginalis. Ad probandum omnium electionem
graduum, discernendum tamen meritum
singulorum, ex intemerata matre
virginis utero nasci dignatus est,
in quo approbavit statum virginalem;
a prophetico ore Anne benedicitur,
in quo approbat statum vidualem;
in nuptiarum celebrationibus in-
vitatus hos honorat presentia sue
virtutis, in quo approbat statum ma-
trimonialem. Alie sunt nuptie sacra-
mentales in quibus deus cum ecclesia con-
iungitur. Hec vero in primo in spirituali(?)
initiatum fuit in utero virginis, quan-
do deus omnipotens humanam naturam
sibi univit. Mat. xxii°. Simile est reg-
num celorum homini regi qui fecit nup-
tias filio suo. Prius autem fuit cele-
bratum sibi per fidem coniuncta est. Osee
ii°. Sponsabo te mihi in fide. Ap-
oc. xix°. Venerunt nuptie agni.
Consummatum autem est quando sponsa
ecclesia in celesti gloria introducetur.

Apoc. xix°. Secundo debemus adducere
temporis idoneitatem. Quia dicit Au-
gustinus quod in tempore fuit ante legem
et tempore precurrit. Secundum sub lege
prophetatum. Tertium sub gratia exhibitum,
in quo deus in terra natus est
apparuit. Tertio nuptie facte sunt. Tertio die.
Tertio debemus adducere loci congruitatem,
quia in Chana Galilee. Augustinus:
Bene in Chana Galilee, id est in zelo
transmigrationis nuptie celebrantur,
ut hec intelligant illos Christi con-
iunctione et gratia esse dignos qui
transmigrant zelo pie devotionis
de viciis ad virtutes, de terrenis
ad eterna. Secundo circa dicitur: Et erat ma-
ter Jesu ibi. Facit mentionem circumstantia
de hiis qui interfuerunt nuptiis, scilicet
de matre Christi et discipulis eius.
Circa primum dicitur: Et erat ma-
ter Jesu. Mater in qua puritatis contra
Evam in corruptionis. Mater reveren-
tie contra Evam matrem inobe-
dientie. In honoris contra
matrem ignominie. In restitu-
tionis contra Evam in delationis.
Unde de beata virgine potest dici illud
quod dicitur Eccle. xxiiii°. Ego
mater pulchre dilectionis quo ad
primum, et timoris quo ad secundum, et ma-
gnitudinis quo ad tertium, et sancte
spei quo ad quartum. Secundo ad
primum dicitur: Vocatus est autem
Jesus et discipuli eius ad nuptias,
in quo notatur Christi humilitas. Augustinus:
Erubescat homo esse superbus qui
factus est humilis deus filius
virginis ad celum in terra inter ceteros
venit ad nuptias. Secundo ad dicitur:
Et deficiente vino. Secundo ponitur miraculi
impetratio. Et dividitur hec pars in
ii partes. Quia primo ponitur quibus se habuit
causam in ad ministros in impe-
trando. Ubi dicitur: Dicit mater eius mi-
nistris. Quia in primo quia primo ponitur matris
intimatio. Secundo ponitur Christi responsio

ibi dr̃ ei ihũs / insinuat q̃ io p̃o
matri ut miraculũ impetrert
dicens / vinum non habent. Nota
dõ z q̃ mortali loquendo / bene d̃
ficit vinum q̃a in nuptijs x̃pi / d̃z
d̃ficit solaciũ carnis / d̃ficiat caꝛ
vinum / quia vinum ẽ triplex s; iu
stic / q̃a iusticia ad modũ vini mun
dificat / Sapie q̃a sapia ad modũ
vini letificat / Caritatꝭ q̃a caritas
ad modũ vini inebriat / In lege aut
antiqua imp̃fca erat iusticia que
p̃ x̃pm̃ p̃fica ẽ. mt. v. Nisi habundauit
iusticia vr̃a pl; / In lege eciã anti
qua sapia fuit oculta / q̃a oĩa
in figura q̃tingebat eis / sed p̃ x̃pm̃
sapia maĩ ẽ z q̃ribꝫ ximiꝫ / viaz
sapie d̃monstrabo tibi / vinum eciã
caritatꝭ d̃ficit / q̃a accepimꝰ sp̃m
s̃uitutꝭ in timore / sed x̃s timorẽ
conũtit in vinum caritatꝭ / qui d̃ d̃t
sp̃m adoptionis filiorũ / in quo cla
mam̃ / Abba pater / ut dr̃ ad Ro
m̃ viijo / Tercio ad d̃t / Dicit ei ihũs /
posita matrꝭ insinuacõe ponit x̃o
responsio / in qua quadã r̃cusione
x̃pus p̃o indicat suã d̃itatem di
cens Quid m̃ z t̃ / z mulier. ac si di
cat. s̃m aug̃m sup̃ Jo. omelia
viija / Quid d̃ me fecit miraculũ
non genuisti meã h̃uanitatem
non tam genuisti meã d̃uinitatem
Quid g̃o michi ẽ tibi i. quid ad te
h̃eo bene possim fac̃ h̃c mia h̃r
q̃ d̃ m̃t. quia tu es mater h̃uaitatꝭ
a d̃uinitate aut miraculũ fit / Jdeo
manifestat x̃s in sua r̃cusione
suã h̃uanitatẽ dicens / Nondũ venit
hora mea. ac si dicat s̃m aug̃.
sup̃. Jo. venit hora mea in qua d̃
infirmitatꝭ sed p̃tatꝭ. q̃a p̃tatem ha
beo ponendi aĩam meã ẽ p̃tatem
habeo sumendi eã in q̃ hora cog
noscã infirmitatem meã / Tunc. n.
cognoscã q̃d a te sumpsi / cũ ipa
infirmitas pendebit in cruce
Notandũ ẽ z q̃ ex h̃c x̃pus
notauit maiã mulierẽ suspiciũt a
liq̃ occasionem erroris / dicentes q̃ maia
non fuit v̌go p̃9 partũ / quia mulier in
corruptionẽ sonat. Contra h̃c Aug̃9
dicit. q̃ muli. hic dr̃ q̃m femineũ
sexũ non s̃m corrupcõem integritatis
h̃ d aut muli. non p̃p̃ sonat incorrup
patz q̃a Adã loquens ad d̃m dixit
muli. quã d̃disti michi / Constat
aut eciã ad h̃uc fuisse v̌ginẽ / cũ
ad h̃uc erat in paradiso / vbi non cog
nouerat eã / Notandũ ẽ z q̃ ex h̃c q̃ d̃t
dixit x̃s Quid tibi ẽ michi z muli.
sumpsit occasionẽ sui erroris Valentin9
qui dixit x̃pm corpus celeste attu
lisse. ẽ non m̃l a v̌gine suscepit
p̃t q̃d dicat Quid m̃ ẽ tibi / ac si
dicat michi a te suscepi. Ex eodem
eciam v̌bo. sumpsit occasionẽ erroris sui
manicheꝰ / qui dixit q̃ x̃s non habuit
corpus v̌ũ s; fantasticum. ẽ non d̃t
Quid m̃ ẽ / Contra hos arguit
Aug̃9 sup̃ Jo. sic / ille idem ewangelista
qui dixit / q̃d m̃ ẽ t̃ z muli. d̃ ma
ria dixit / q̃ z m̃r. x̃pi d̃t / m̃r. ih̃u
ad eam / Si g̃o illi ardulꝭ ewangelistꝭ
dicenti Quid m̃ ẽ t̃ z muli / d̃bet
credi eidem vocanti eã matrem / Si
aut credit eã m̃rẽ ueritatẽ / credit
q̃ ex ea sumpsit v̌ũ corpus / non phan
tasticũ nec celeste / Tercio nondũ
ẽ q̃d exco q̃ dãt z nondũ venit
hora mea / errauit aliq̃ dicentes
x̃pm fuisse s̃b fato / Contra hos arguit
Aug̃9. sup̃ Jo dicens q̃ illa hora non
fuit hora n̄ccitatꝭ / ẽ ut ita p̃mit
s; fuit h̃o p̃tatꝭ / non fuit hora q
dicioñ / s; fuit h̃o voluntatꝭ / Ac
si dicat saluator. nondũ venit h̃o mea
q̃a nondũ ẽ oportunum ut vtar p̃tate
mea in te / vocandi. n. erat discipuli
ad miraculũ erat / regnum celorum
faciendo erant v̌tutes / Comeden
do erat d̃uinitas domui inuisibilis
Comedendo erat h̃uilitas d̃ei in ipa
passione mortalitatꝭ / At vbi iam ferat
q̃ratum sufficere iudicatur / venit hora

non naturalis sed voluntatis. Replicatur
contra hoc Grisostomus dicens: Si stella
deus siderum non potuisset esse sub
facto deus syderis; non enim homines propter
siderum sed sidera propter homines. Venit
enim stella ad puerum Christum, non autem
puer ad stellam. Secundum tunc dicit: Dicit
mater eius ministris. Posita insinuacione
matris ad filium, hic ponitur imperium eius
ad ministros. Et dicit mater eius ministris:
quecumque dixerit vobis facite.
Beda: q. d. michi licet videatur negare
tamen faciet, noverat enim pium
et misericordem. Vel forte sic: Homo
primus creare potest, corpus autem quod
deus et homo creare non potest. Et ideo
quecumque dixerit facite. Secundum
tunc dicit: Erant autem ibi lapidee.
Posita impetracione miraculi exequitur
materialis. Hic ponitur operacio mirabilis
explete Christi. Et primo describuntur
vasa in quibus miraculum patra-
tur. Secundo designatur miraculum mirabilis
ibi: Dicit eis Ihesus: Implete ydri-
as aqua. Circa vasa primo atten-
dendum quod fuerunt ydrie. Dicitur
autem ydria ab ydor, quod est aqua. Erant
enim vasa aquaria. Secundo attendendum
quod fuerunt sex, quod non vacat. Augustinus
super Iohannem: Per sex ydri-
as intelliguntur sex etates. Prima
etas computatur ab Adam usque ad
Noe, secunda a Noe usque ad Abraham,
tercia ab Abraham usque ad David,
quarta a David usque ad transmigra-
cionem Babilonis, quinta a transmi-
gracione usque Iohannem Baptistam,
sexta a transmigracione Iohannis Ba-
ptiste usque ad finem seculi. Implete
sunt ydrie sex, quia sex etates pro-
phetas habuerunt, sed ut aqua
in vinum conversa in illa prophecia
tota Christus intelligitur. Illa ergo sex
tempora quasi particulis distincta atque
distributa essent, quasi vasa ina-
nia nisi a Christo implerentur. Vel
forte in sex ydriis intelliguntur
sex virtutes animam purificantes.

Prima fides que purificat intellectum
ab ignorancia. Secunda spes que puri-
ficat affectum a negligencia. Tercia
consciencia que purificat a concu-
piscencia carnis. Quarta pietas que
purificat a concupiscencia mundi.
Quinta timor que purificat a super-
bia vite. Ultima est amor qui
omnino facit hominem obliviscí que re-
tro sunt, ut se extendat in
anteriora, ita quod non sibi sapiat
aqua mundi sed vinum celeste. Vel
ut dicit quidam in sex etatibus intelligitur prophe-
ssio perfectionis. In ydria mundicia
conversacionis. Est enim senarius nu-
merus perfectus quia partes sue ad suam
totalitatem attingunt. Et non est
numerus virtuose extremitatis. Sed sigilla-
tim partes sue quantum faciunt sufficiunt,
non infra se consistunt. Secundo
senarius non est numerus habundans
quasi super se ascendens. Et non est
numerus sub deficiente humilitate, in quo humi-
litas commendatur. Superbia dampnatur.
Tercio senarius est numerus consummate inte-
gritatis. Hoc patet in sex diebus
fecit deus omnia. Tercio quod est attendendum
circa ydrias quod que fuerunt posite
secundum purificacionem Iudeorum. Quarto ex-
ponens Crisostomus dicit quod Palastina
est aquosa et non contingit in
multis locis invenire fontes et pu-
teos, et non replebant ydrias
aqua ut si quid immundi fierent
non currerent ad flumina sed statim
deprope haberent purgaciones.
Iudei observabant enim, unde dicit
Marcus vii: multas oblaciones et
baptismata calicum et vasorum. Notandum
quod sicut in senario intelligitur profe-
ssio perfectionis et in ydriis mundicia
conversacionis, ita et in purificacione Iu-
deorum intelligitur puritas intencionis.
Quinto quod est attendendum circa ydrias
quod erant capientes metretas

binas vel trinas / quod exponens A-
ugustinus super Iohannem sic dicit / metretas
mensuras quasdam dicit tamquam si
diceret / mensuras amphoras vel aliquid
huiusmodi / metron enim mensura dicitur grece
unde appellate metrete / Notandum
est quod secundum Augustinum ibidem quod dictum est
metretas refertur ad trinitatem
dei / aut binas vel trinas / quia in sacra
scriptura quandoque distinctim ponuntur
tres persone / ut ibi baptizantes
eos in nomine patris et filii et spiritus sancti / Aliquando
ponuntur due tantum .s. pater et filius in
quibus intelligitur una persona .s. spiritus sanctus / ut
infra xiiii° . Si quis diligit me sermonem meum
servabit / etc. / Vel per metretas
intelligitur capacitas anime / Dum at
binas propter geminum actum caritatis / trinas
autem propter misterium trinitatis / Et non
quod in senario intelligitur gradus per-
fectionis / ita in metreta bina vel
trina intelligitur diversus gradus per-
fectionis / Sed quod sepius datur ad mensu-
ram / Deinde cum dicit / Dicit eis Ihesus
implete ydrias aqua et imple-
verunt eas usque ad summum / Ponitur
miraculum aque in conversione
in vinum / quod quidem secundum Augustinum
non mirantur qui noverunt / quod deus
fecit ipse non fecit vinum die illo
in ydriis / quod omni anno hoc fecit
in vitibus / Deus non reservavit
sibi quedam inusitata / que alii
faceret / ut per ea facta homines tamquam
dormientes ad se colendum excita-
ret / Queret aliquis quare Christus
non fecit signum antequam implet
ydrias aqua / Dicimus non fuisset
ut videtur / vinum ex nichilo factum quam
aqua in vinum mutata / Dicendum
est quod hoc factum est primo ad ostendendum
veritatem principii / ut enim dicit Crisostomus
Quidam heretici posuerunt hec inferi-
ora esse ex contrario principio / quod quidem

ut ostendit postquam esse filium plura mira-
culorum fecit / ex subiectis substanciis
Si enim contrarius esset ei qui conditor
est mundi / nequaquam alicuius contra-
rio deo creatis uteretur ad suas virtutes de-
monstratorum / Secundo hoc factum est ad ma-
iorem certitudinem miraculi / potuisset enim
aerem in vinum commutare / Et ex nichi-
lo facere non habuit / tamen sic faceret ut
ex testimonio ministrorum clarius
esset miraculum / Deinde cum dicit Et dicit
eis Ihesus haurite nunc / post miraculum appro-
bacio et publicacio / Statim enim ut ydrie im-
plete sunt aqua facta est vinum / Hoc
autem ambabus debuit / primo autem occurrit
nobis preceptum Christi eligentis exa-
minatorem / Secundo occurrit nobis summa
examinatoris / ibi ut autem gustavit /
Primo ergo precepit hoc vinum examinari
dicens / haurite nunc et ferte architri-
clino et tulerunt / Notandum est quod
triclinium secundum magistrum in hystoriis
forte dicitur locus ubi erant tres ordines
mensarum / vel secundum Alchuinum Alchi-
nus triclinium est ordo trium lectorum
Et hinc enim in greco lecti sunt Archi-
triclinus quod idem est quod princeps triclinii
primus inter convivas / quia more anti-
quo multa discumbebant / Queretur
aliquis quare preceptum est quod architriclinus
hoc vinum examinaret et non alius de hiis
tamen cuiusmodi sit dictus / ne aliqui pos-
sent dicere quod convive ebrii erant et sensu
iudicandi corrupti / ut nescirent
utrum aqua vel vinum esset / Quilibet autem
examinavit architriclinus / quia huiusmodi
ministrorum convivorum credita est et vigiles
esse solent / vinum opus habentes / ut
ordinate omnia disponerent / Deinde cum
dicit / ut autem gustavit / Ponitur summa
architriclini suadens autem hoc sequitur
veritatem facti / Et non dicit ut autem gustavit
etc. / Secundo profert summam dicens omnis
homo primo bonum vinum profert / Ponit
Notandum est primo quod secundum Crisostomum verisimile
fuit quod hoc vinum optimum fuit / quia
sunt autem Crisostomus talia sunt Christi mira-
bilia / ut multo hiis que fiunt per
naturam speciosiora et utiliora fiant /
Ex quo sequitur quod hoc vinum perfectissimum
fuit / Notandum est quod in convivio

operis primo ponitur vinum | quod dicitur de trag
et ultimo autem ponitur optimum vinum. quia qui
pie volunt vivere in xpo tribulaciones
et amaritudines paciuntur | ultimo autem
tristicia eorum vertetur in gaudium | iuxta
illud tristicia vestra vertetur in gaudium
et ad Ro. viii° Existimo .n. quod non
sunt condigne passiones huius temporis
ad futuram gloriam etc. Deinde addit
Hoc fecit inicium signorum. in posito
miraculo expedito in illo discipulorum
confirmacione. Et primo hic ostendit quod hoc
fuit miraculum primum. 2° concludit
discipulorum confirmacionem ubi et credi
derunt. Dicitur ergo ad primum dicitur Hoc
inicium signorum fecit Ihesus. ubi secundum
Crisostomum tria sunt advertenda. Primum
est quod non decuit eum a iuventute fa
cere miracula. unde Crisostomus decuit autem
non incepit signa facere ex prima etate
existimassent .n. fantasiam esse incar
nacionem. Et autem optimum tempus cruci
eum tradidissent livore liquefacti
Sed quid est notandum quod multorum est
probabile quod miracula fecit de prima etate
unde Crisostomus qui in brevi tempore itaque mi
raculorum multitudinem claruit ut eorum
natura manifesta fiet omnibus. multo
magis claruisset si puer ex prius a prima
etate miracula fecisset. Nam et ea que fe
cerunt opinabiliora essent ab infante
facta. et tempus amplius esset. Ac si di
cat Crisostomus si xpistus fecisset tunc miracula
probabile est quod non lateret. sed tamen non decuit
eum tunc facere. 3° advertendum est quod secundum
Crisostomum in convivio eum decuit facere
signa. Et ideo dicitur hic inicium signorum.
tunc .n. signa maxime necesse erat fa
cere quando discipuli eius congregati fuerunt
et devoti et attendentes hiis que
fiebant manifeste adesse. Sic ergo hic
inicium signorum fecit et manifestavit
gloriam suam. quia tempore est ipso glorie
qui sicut deus elementa mutabat.
manifestavit gloriam suam quantum in se
est et multi hanc manifestacionem non co
gnoverunt. Deinde cum dicitur Et credide
runt in eum discipuli eius. Concluditur
discipulorum confirmacio. Sed contra
hoc arguit Augustinus dicens tunc crediderunt

in eum ergo non erant discipuli cum ad nup
cias vocati sunt. Dicendum ergo dictum est
quod crediderunt in eum discipuli eius
dicendum est secundum Augustinum quod hic dictum
est more locucionis. quo loquimur apostolum
Paulum in Tharso Cilicie natum
nec est .n. apostolus natus est in Tharso
sed qui ibi natus est futurus erat
apostolus. Eodem modo audivimus audivi
discipulos Christi invitatos ad nupcias
non iam discipulos. sed qui futuri erant
discipuli intelligere debemus. Queritur ergo
de tempore quo hoc miraculum factum est. Ad hoc
dicendum nuper in quibusdam cronicis secundum
auctoritatem est eadem die. sed revo
lutis tribus annis hec tria facta sunt
Adventus magorum .s. xiii^a die
primi anni. baptismum eadem xxx^mo pri
mi vel xxx^mo primo mutacionem
aque in vinum eadem die revoluto
unde in hymno qui sic in
cipit Eya pia nobis frater. Sic ait
sicut per veritatem sue fidelis mandat
antiquitas Salvator a Chaldeis
est adoratus benedictione qui baptis
consecravit. Hoc invitatus ad nupcias
aquas convertit in vinum. Notandum
est quod propter illa tria que
facta sunt eadem die illa dies dicitur dies
Epiphaniarum in plurali illustracionum
Epiphania .n. illustracionem sonat
Eciam dato tamen ut magister in historiis
has illustraciones distinguunt propriis
nominibus. Epiphaniam vocantes eam
que facta est per stellam .s. deorsum
factam. Theophaniam eam que in bap
tismo .s. a deo .i. a patre factam
ait .n. pater. Hic est .n. filius meus
dilectus etc. Bethphaniam eam que in
nupciis .s. in domo factam. Beth
enim in domo sonat
Post hoc ostendit propter quod
ostendit opus suum
potestatem in confirmando
novos discipulos. Hic ostendit suam auc
toritatem in reprobando veteres in
[illegible] ostendit autem auctoritatem
suam in parte ista duobus modis

sermonem post correctionem. Exemplum huius quod correxit illos qui domum dei fecerant forum. Sed in potentia suscitationem ibi viderunt ergo in se dei evidentiam. Primum notandum est quod ad hoc quod aliquis possit debite corrigere primo requiritur ex parte corrigentis ex pedias tirua. Et hanc tangit evangelista in principio ibi quod dicit christum reliquisse parentes. Secundo requiritur transgressio manifesta ex parte corrigibilis. Et hac tangit evangelista ibi et invenit in templo. Transgressio autem manifesta fuit quia fecerant de templo forum. Tertio requiritur ex parte correctionis debita forma ut scilicet sit verbo et facto. Et hanc tangit evangelista ibi et cum fecisset quasi flagellum de funiculis. Quarto requiritur edificationis forma ex parte audientium. Et hac tangit evangelista ibi recordati sunt vero discipuli eius. Circa primum nobis duo occurrunt. Primo nobis ostenditur christi exemplaris descensus. Secundo convenientis christi ascensus ibi. Et prope erat pascha iudeorum. Circa primum ergo ad primum dicit: Post hec descendit etc. scilicet in via libere terratoris divulgatorem et manifestatorem. Fuit autem hic descensus exemplaris. Descendit enim in Capharnaum ut ibi relinqueret ... non quod impediantur itinere sed ut doceret spiritualem sanctitatem et affectum parentelam postponere ad dei ministerium descendentibus et divinis obsequiis se mancipantibus. Unde Crisostomus: Quia dubitabat Iesus Ierosolimam ascensurus erat Capharnaum. Addit ut non ubique matrem et fratres secum trahat. Descendit ergo ipse et mater eius et fratres eius et discipuli eius et manserunt ibi non multis diebus. Notandum est quod secundum Crisostomum ideo quare non manserunt ibi multis diebus est quia ibi quod habitabat civitatem illam non bene se habebat

meus sed erant valde corrupti. Iohannes tamen accedit ad primum ubi trahit ipsum propter eum honoratum qui ad matrem. Et si dicat Crisostomus: Cur quare mali erant tamen descendit illuc ut deduceret matrem suam. Ad eius consolationem et honorem ibidem aliquamdiu moratur. Ex quibus patet quod descensus christi duobus modis fuit exemplaris. Primo enim descensus nos docuit honorare parentes. Docuit etiam ascendentes ad perfectionem evangelicam relinquere parentelam affectum. Secundo queritur a quibus dictum est quod christus habuit fratres virginis quod mater eius non fuit. Huius primus patet quod quidam dixerunt Helvidius et Ioviniani errores circumstantes. Ad hanc quod respondet Augustinus super Iohannem omelia x. sit deus scriptura mariam non solum eos consuevit appellare fratres qui nascuntur ex eodem utero aut ex eodem patre vel ex eisdem matribus aut etiam ex eodem gradu sicut compatrueles et consobrinos. Sed etiam quoslibet consanguineos appellat fratres. Sicut Abraham dictus est Loth frater cum erat filius fratris illius. Hec ergo terra cognita invenimus omnes cognatos maris vel Ioseph quia non solum beata virgo fratres esse christus. Notandum est quod secundum errorem quorumdam Ioseph genuit filios ex alia uxore et hii dicuntur fratres domini. Contra hoc sit alexius fratres domini dicuntur cognati marie vel Ioseph quia non solum beata virgo sed etiam Ioseph testis castitatis eius ab omni actione qui ... in nimis permansit. Notandum est quod secundum Augustinum ubi dictum est et discipuli eius intelliguntur fratres spirituales quia secundum salvatorem quicumque fecerit voluntatem patris mei ... meus et soror et frater est. Et subdit Augustinus quod ... fuit mala quia fecit voluntatem patris ... Beatus venter qui te portavit. Et Crisostomus: ... magnificat in virgine quia fecit voluntatem patris non ...

carnem genuit. Ait enim quidam. Beati qui audiunt verbum dei. quod dicat
super augustinum. mater mea quam appellat
felicem. inde felix est quia audi-
vit verbum dei et custodivit, non quia nulla
in ea caro facta est et habitavit in nobis
sed quia custodivit ipsum verbum dei per quod
facta est. Et quia nulla verbum caro
factum est et habitavit in nobis. sed quia
custodivit ipsum verbum dei per quod facta
est et quod in ea verbum caro factum est. Invenitur
aliquis duo hic unum quod dicitur Johannes
quod propterea descendit in Capharna-
um. Post istud nec quod refert hic evangelista
fuit ante incarcerationem Johannis
unde infra iiii° dicitur quod Johannes nondum
missus fuerat in carcerem. Ceteri
autem iiii° dicunt quod dominus descendit in
Capharnaum post incarcerationem Johannis
et sic aliqui videntur contrariari Johanni
dicendum quod evangelistae non dissonant
sed dominus bis descendit in Caphar-
naum. semel ante incarcerationem Joha-
nnis de qua agitur hic. Secundo post in-
carcerationem Johannis de qua agitur Lucae
quarto. et Matthaei iiii° ubi advertendum
quod sicut dicitur in ecclesiastica historia.
Cum notitia trium evangeliorum
ad Johannem evangelistam pervenisset probasse
quidem dicitur fidem et veritatem eorum
dicere. advidit aliquid tamen incipere ea
quae dominus primo predicationis sue tempore
gesserat in superioribus. In tribus
evangeliis dicere solebat continere quae
gesta sunt eo anno quo Johannes
Baptista in carcere inclusus est et ro-
gatus est Johannes apostolus ut scriberet
gesta salvatoris. quae alii preteri-
erant ante traditionem Johannis
unde si quis diligenter consideret
inveniet evangelia non dissonare
sed alterius temporis gesta esse quae scribit
Johannes. alterius vero quae ceteri tres
dicunt. Et prope erat pascha
Iudaeorum. Postquam posuit Christi
descensum. hic ponit eius
ascensum. Ascendit enim

Ierosolimam in pascha volens
legem adimplere. quae praeci-
piebat ter in anno omne masculinum
praesentari coram domino. et inter illos
terminos erat pascha Iudaeorum
ex quo patet eius ascensus fuit
conveniens. ut enim ait Alcuinus dominus
ascendens dedit nobis exemplum quanta
cura debeamus divinis in praeceptis obedi-
re. Ipse dei filius dicta lege a se
data implebat celebrans sollemp-
nitates cum ceteris hominibus. quanto
studio bonorum operum debent servi
dei et celebrare et innuere. Nota
dicit quod secundum Origenem notabiliter dictum
est pascha Iudaeorum. Ad tam nulla
alia ratione pascha celebrarent
nisi in dei. Hoc ideo additum est ut
intelligamus quod quidam est pascha
christianorum. scilicet quod populus apostolorum
scripture pascha celebrat. Et in
quolibet aliud festum Iudaeorum quos
sic celebrantes. Deus in Ysaia
Kalendas vestras et festivitates
odivit anima mea. Et ideo ad
pascha et festum domini. Et verum
quod in spiritu et veritate perficitur. Et
sunt inter ... scripture celebrantur. Et
ad differentiam huius dicitur in littera pa-
scha Iudaeorum. quia in dei iudi-
cio pascha celebrabat Iudeum
tam dicit. Et invenit in temp-
lo. Posita expeditione circa ex-
pulsionem hic ponit manife-
sta transgressio contra consilio
quae transgressio fuit quod oves
et boves et columbas vende-
bant in templo. ubi nobis primo
occurrit exemplum Christi commendatur
quia ascendens in Ierusalem statim venit
ad templum. Unde Beda. Dominus
in Ierusalem adveniens continuo templo
oratum adiit. nobis dans exemplum
ut quocumque pervenimus domum dei primo
divinum dedicata. Secundo nobis ocurrit
exemplum Iudaeorum sine sacerdotum
cupidus animus. Ad eum cum:

Tercia(m) notandu(m) est q(uia) p(er) sacerdotes ve-
teris testam(en)ti qui instituerant p(ro)p-
t(er) diuinis vacarent / avaritie stu-
debant. Preceptu(m) aut(em) erat a deo
in lege q(uod) in festis solempnitatib(us)
d(omi)no immolarent aliqua a(n)i(m)alia
sed q(uod) aut(em) preceptu(m) est adim-
plendu(m) ut d(icit) Beda. Illi qui
de longinquo veniebant non va-
lebant a(n)i(m)alia ducere de domibus
suis, et ergo huiusmodi oblationes
tedebant in vtilitatem sacerdotu(m)
ne deessent aliq(ui) de remotis veni-
entibus ad offerendu(m) providerunt
ipsi sacerdotes ut a(n)i(m)alia in tem-
plo venderent / id est instituerunt
a(n)i(m)alia in templo vendi
ut venientes emerent et
offerrent eadem / et oblata ipsi
aliis venderent / et sic sua acu-
mularent / unde et nummularii
ad hoc sedebant / ut int(er) emptores
et venditores hostiarum p(er)mutaci(onem)
pecunie / et ideo d(icitu)r in textu / q(uod)
invenit in templo vendentes
oves et boves et columbas
et nummularios sedentes / Tercio
nobis occurrit ex p(ar)te multoru(m) mod(er)-
nor(um) similis modus / nam multi
enim modernoru(m) assimilantur vende-
ntibus oves / unde Beda / oves s(unt)
op(er)a mundicie vel sanctitatis vel
pietatis / sub humane laudis p(re)cio
ponunt / Secundo aliqui assimi-
lantur columbas scilicet simoniaci
unde Beda vendunt columbas
qui acceptam sp(irit)us sancti gra(ti)a(m)
non gratis ut preceptu(m) est sed ad p(re)ciu(m)
dant / Tercio aliqui assimilantur ven-
dentibus boves / per boves enim
in scriptura intelliguntur predicato-
res / qui aratro v(er)bi corda du-
rissima scindunt / Tunc in aug(ustinus) enim
pro quaestu honoris boves ven-
dunt / vel sic nam aug(ustinus) sup(er)
Jo(hannem) boves ap(osto)li intelliguntur et
p(ro)phete qui nobis scripturas sacras
dispensaverunt / Tercium q(uo) ipsi ...

sp(irit)um. Fallunt p(o)p(u)los a quibus querunt
honores. vendunt oves. vendunt
et boves. a plebes. et cui vendunt
nisi diabolo / Quarto multi moderno(rum)
assimilantur nummulariis sedentibus
et hii sunt qui ap(er)te rebus t(er)renis in-
hiant / unde Beda nummularii se-
dent in templo. qui ap(er)te rebus
t(er)renis in eccl(es)ia deserviunt / Sequitur
d(icitu)r Et cum fecisset q(uasi) flagellum de fu-
niculis. Notandum ex p(ar)te xpi corri-
gentis debita forma / ubi primo p(ro)p(o)n(itur)
debita forma in facto / Secundo in ver-
bis / Et hiis qui vendebant / ubi
dat formam prelatis corrigendi subditos
verbo et facto / Primo ergo corrigendo facto
cum fecisset q(uasi) flagellum de funiculis
eiecit etc. Sed ad evidentiam huius lit-
t(er)e primo nobis occurrit xpi v(ir)tus / de qua v(ir)-
tute d(icit) Origenes / quia cum volebat possi-
nagidiam hominis suffocare / quando debuit
minimo et ventum turbines sedare et
quedam. glo(sa) d(icit) / quia igneum aliquid
atque sidereum radiabat ex oculis
et lucebat in facie maiestas deitatis
hec refulgentia quando volebat erat
delectabilis / quando volebat erat ter-
ribilis / Hiis visus est quando apostolos primo vo-
cavit / hiis visus est ad terrorem
quando venientes ad sui comprehensionem
uno verbo prostravit / Et magister in hystoria
scolastica dicit q(uod) quidem fulgor
radiosus egrediebatur ex oculis xpi
quo territi sacerdotes et levite non
poterant ei resistere / Origenes
etiam dicit q(uod) p(re)sens hystoria in nullo
minora miraculo p(otes)tate procedit
hiis que a xpo miraculose facta
sunt / immo constat hac in hystoria
maiorem deus ostendit potenciam
miraculo / et circa aquam in vinum conversa
est / eo q(uod) illic insensata substat
materia / hic vero tot milium
hominum domantur ingenia / Secundo
in actione vendencium oves et bo-
ves / nobis occurrunt vere et non
fictus / Et hic enim q(uod) hos eiecit de
templo / dedit intelligere / q(uod) appro-
pinquabat tempus / q(uod) sacrificia leg(is)

cessare debebant et verus altus
transissent ad gentes mathei xxi
Auferetur a vobis regnum et dabi-
tur genti facienti fructum eius. Tercio
nobis ostendit significatiuus actus
exterior scilicet quod fecit quasi flagellum
de funiculis. unde augustinus super
Jo. signum quoddam ostendit nobis
dominus exterius quod fecit flagellum
de resticulis in quo flagellat
vendentes. primus quisque enim in peccatis
suis restem sibi texit dum
peccata peccatis addit. Quando quis al-
iquid patitur homines propter iniquita-
tes suas agnoscant. Tamen dominus
facit flagellum de resticulis quo
flagellando monet eos ut mu-
tent se. Si autem se non mutaue-
rint audient in fine ligate
ei manus et pedes et proicite
eum. Deinde tamen dominus dicit hiis
qui vendebant columbas dixit
Auferte ista hinc. Monet eos pro-
et primo post ipsam monitionem di-
cens Auferte ista hinc. Secundo
post monitionem rationes dicens
Et nolite facere domum patris
mei domum negociacionis.
Notandum est secundum crisosto-
mum quod iudei tunc non sunt au-
dientes quod proprius notat deum
patrem suum dicens Nolite facere
domum patris mei. Propterea autem per-
secuti sunt quia filium dei se
dicebant cum vero est
quia Jhesum estimabat eum sim-
pliciter dicere et notare deum patrem
suum non per naturam sed per graciam.
Notandum tamen quod ipse bis
ascendit in ierusalem circa festum
pasche. Et bis eciam expulit de
templo vendentes et ementes.
Semel quidem ante incarceracionem
Johannis quod narrat hic Johan-
nes ca. ii. Alia vice immediate
tempore passionis quod narrat matheus

frequenter enim dominus similia facta
operatus est. Quod patet de du-
plici illuminatione cecorum. una
mathei nono et alia mathei xx.
Et similiter bis eiecit vendentes
et ementes. Deinde cum dicit Re-
cordati vero sunt ponitur edificacio
fructuosa sequens secundum correpcionem
Christi. discipuli enim zelum Christi
edificati sunt et recordati sunt
illius quod dictum est Zelus
domus tue comedit me. Et est
ps. lxviii. Recordati vero sunt discipuli
eius quia scriptum est Zelus domus
tue comedit me. Ad euidenciam
huius litere primo notandum. Zelus
zelus ut dicit glo. est feruor animi
quo mens abiecto humano timore
pro defensione veritatis accenditur. In
qua diffinitione patet quod zelus in-
cludit amorem feruidum et non tepidum
expellit etiam timorem. Et quod totum
pro veritate defendenda. Secundo nota
quod comedit ab isto zelo. De
quo Augustinus Ille comedit zelo domus
dei qui omnia que forte ibi videt
peruersa satagit corrigere et emen-
dare. non potest tollerat et gemit.
Ac si dicat Augustinus ubi est
zelus dei duplicem potest habere. Si n-
potest pati correctorem. Si autem non potest
pati gemitum. Ex quo patet quod re-
prehendi sunt homines frigidi vel
marcidi qui talentum sibi com-
missum abscondunt. unde augustinus super
Jo. Si frigidus fueris aut mar-
cidus ad te solum spectans ad te
solum et non curans aliena peccata
dicens in corde tuo quid michi
aliena peccata curare. Nonne venit
tibi in mentem seruus ille qui ab-
scondit talentum et noluit er-
rogare. Numquid vi accusatus
est quia perdidit et non quia sine
lucro seruauit. Responderunt

yo iudei et dixerunt. Postquam
dictum est de Christi potencia correp-
cione. hic dicitur de Christi potencia
suscitacionis. Ad cuius evidenciam
notandum est quod opus potentie
eos expellens de templo correc-
cionis dedit quendam signum quod
hic faciebat. Falsum. non fuit
iudeis signum quesitum. cuius racio
est quia hec signa ad legem no-
tati fuerunt. Racio dicit apostolus
ad Cor. prima quoniam et iudei
signa querunt. Et Math. xii. a
iudeorum concurrit dicentes Si-
gnum a te volumus videre. Et iudei
ergo occasione huius signum querunt
Christus autem dat eis signum de su-
scitacione sui corporis. Quantum autem ad
hec quatuor partes. quia primo signum pe-
titur. secundo signum promittitur ibi re-
spondit Ihesus. Tercio de signo du-
bitatur ibi dixerunt ergo. quarto
signum exponitur ibi Ille autem dice-
bat. Et primo tercio signum dat
potestas Christi agnoscitur ibi Cum
autem esset Ierosolimis. Primo ergo
signum petitur. Responderunt ergo iu-
dei et dixerunt ei quod signum oste-
dis nobis. quia hec facis. Ac si
dicat Christo. ex quo tu facis ad auc-
toritatem pertinencia de bonis docte
de auctoritate. Et hec per signum
sicut fecit Moyses et pri-
bus eius. Patres non nisi sig
quesierunt. Notandum est quod triplex
est signum. est enim signum naturale
quod quidam fit ex ordine nature
de hoc signo dicitur Gen. ix. po-
nam arcum meum in nubibus celi. Et erit signum federis
inter me et vos. Secundo est signum sa-
cramentale quod signat ex institucione
divine gracie. Et tale signum dicitur
fuit serpens positus in palo

vel miraculum
Tercio est signum manifestans aucto-
ritatem et potestatem. Et tale signum dicitur
quibus nunc accipitur. Et hoc modo accipit
hic signum. Respondit eis dicens. Solvite
templum hoc et in tribus diebus excita-
bo illud. Ac si dicat signum quod
signum dabitur vobis de templo corpo-
ris mei. Sicut enim hoc templum materiale
manifestatum a vobis quibusdam sce-
leribus est violatum nunca ex propria
potestate. Et ita hoc templum corporis
mei. cuius figuram gestat templum
materiale vestris manibus dissolutum
tercia die resuscitando. Ad evidenci-
am huius hic queritur aliquis de hoc
quod dixit Christus. Solvite templum hoc
Secundo non Solvite templum hoc videtur in-
pacem quod homicidium faciant. quia
hic loquitur de dissolucione sui corporis
Dicendum quod Theophi-
lus dicens neque enim Christus ad homicidium
illos provocat dicens Solvite te-
plum istud. sed eis affectantibus
non sibi absconditum esse demonstrat
Ac si dicat Theophilus Christus dicens
Solvite non imperat sed futurum pre-
dicit. ut sit sensus Solvite id est sol-
vetis. unde glossa. Solvite id est Solvet
tur dicitur Solvite ypotetica et adverten-
dum quod accipi debet large non ypoteticam
sed potest dici ypotetica. ubi innuitur
futurum. quia ergo Christus innuit futuram
solucionem sui corporis. ideo dicit glossa quod
hoc fuit ypotetica. Sed tamen stricto
modo accipiatur ypotetica. hoc non fuit
quia Christus sublimiorem cognicionem habuit
quam sit cognicio ypotetica. Secundo queritur
aliquis quare Christus corpus vocatur
templum. Advertendum est quod corpus
esse templum declarat specialis unio
et singularis unio. Prima quidem
specialis unio. Illud enim dicitur templum
dei. in quo inhabitat deus. Deus
autem habitat in Christo per unionem
ypostaticam. que unio non solum includit

ciam. Sed caro corporis et ideo ipsum
corporis Christi dicitur templum dei. Et
intelligitur quod humanitas Christi in Christo
refertur ad naturam. quia alia est
natura humana in Christo. et alia divi-
na. non autem ad personam. Et ideo dictum
est super quod per illud vers. Et habitavit
in nobis intelligebatur dualitas
nature in Christo. Secundo dicitur Christus templum
vocem exaudicionis. In templo ma-
teriali preces porriguntur ad patrem
et exaudiuntur. quia omnis qui pe-
tit petit accipit. et qui querit in-
venit. et pulsanti aperietur. Notan-
dum est quod non dixit. solvam templum
hoc ne videatur seipsum interfecisse. nec
dixit solvetis. ne impetus eius intel-
ligatur involuntarius. ad potestatem
habuit ponendi animam suam. et potestatem
habuit iterum sumendi eam. sed dixit
Solvite. i. facite de corpore meo quod
vultis. quia vobis illud exponam.
Et hoc vers. Solvite fuit tribus per-
mittentis vel prenunciantis. ut tamen
dictum est. et non imperantis. Cum autem
dixit Christus In tribus diebus
excitabo illud. intelligatur eadem
potencia patris et filii. per quam
suscitat et excitat. iuxta illud
psalmi. Suscita me domine et reddam
illis. Sed quia pater nichil facit
sine verbo. non dicit hoc vers. Et hoc
excitabo illud. Sed autem dictum est
in tribus diebus intelligendum est
per synodochen. In fine tercii di-
ei. Deinde cum dicit Dixerunt
ergo ei iudei. de signo dubitatur
ab ipsis iudeis. Et hoc quia non bene
intellexerunt signum. Intellige-
bant enim de templo materiali. cum
Christus intelligeret de templo corporis
sui. Ad minantes ergo. xl. et vi.
annis edificatum est templum
hoc. et tu in tribus diebus excitabis
illud. quasi dicat hoc est impos-
sibile. Queret aliquis utrum sit verum quod
dicunt ipsi. quod xlvi annis edi-

ficatum est templum videtur quod non. quia
in libro regum vio. hoc templum viii
annis consummatum est. Ad hoc dicendum
primo est. sicut dicit magister in historiis
quod templum primo fuit edificatum a
Salomone et consummatum est in tercio anno
vii anno. Et de hac edificacione non
loquitur iste textus. Secundo hoc templum primum quod
fuit destructum a Caldeis edifica-
tum est sub Zorobabel. Et de ista edi-
ficacione loquitur textus inchoatum est in primo
secundo anno Cyri regis persarum. Im-
pedientibus autem finitimis nacio-
nibus per xxxx annos non fuit e-
dificatum. nisi templi fundamentum
et deprecantibus tamen cum vero ad satis tes
poterant superiori impedientes
tempus Darii ad medium dei si
Cyro mortuo autem. cum regnavit
Arthaxerces filius eius. qui
inhibuit edificacionem templi. Ipso tercio
quo mortuo regnaverunt duo
fratres magi per quinquennium aliis
regnantibus non edificatum est
Tandem Darius. Et eius primo anno op-
tenta licencia edificandi in sex
annis templi opus consummatum
est. Tercio queret aliquis utrum dictis annis
xlvi. conveniat templo corporis Christi
dicendum est quod sic ad cuius evidenciam
secundum Augustinum duo sunt notanda
primum est de concepcione humani generis
corporis. de qua loquitur sit Augustinus corporis
humani communis conceptio humana
sic procedit dicit. primus enim sex diebus
lacteus est. quod lactis similitudinem habet
sequentibus novem diebus convertitur
in sanguinem. deinde duodecim diebus
solidatur. Reliquis xviii et viii
diebus formatur usque ad perfectam
lineamentorum omnium membrorum. Re-
liquo vero tempore usque ad tempus partus
in quantitate augetur. Sex autem
novem. xii. et xviii. viii. et vii
collecti fiunt xlv. addito uno
fiunt xlvi sicut notat Augustinus.

z. q̄ generatus mens qui fuit p̄[us]
mens in tali computatione. dicebant
ut q̄ primus sex diebus fetus
sp similitudinem lactis. si ducatur in
plenum fuit. ducenti septuaginta
sex. quilibet dierum complet nouem
menses. et sex dies. dando cuilibet
mensi xxx^ta dies. ipsa autem tot
diebus ad perfectum producta est. sicut
maioribus traditum sine sapientis
erroe custodit auctoritas. viij^o
n kalendas aprilis conceptus creditur
dus. quo et passus. natus autem cre-
ditur viij^o kalendas Januarii. ab illo
autem die usque ad istum diem. dies
computati ducenti. lxxvi. recipiunt
qui dies significant esse. q̄ generatus
in xlvi annis. Deinde autem cum dixit
Ille autem dicebat de templo cor-
poris sui. signum prius presumptum corpo[ris] et deinde
hec ps. in d. q. quia p^o sumptum
signum. et uti sunt corpo[ris]. 2° ostendit
verum apostoli hunc intellectum habuerunt
ibi Cum ergo surrexisset a mor-
tuis. Et iuxta ergo ad primum continuet
sic legendo ita erit illi intelligebat
signum esse datum de templo materiali
Ille autem dicebat. id est intelligebat
de templo corporis sui. Notandum est
q̄ unum signum fuit datum de futura
incarnatione. et hoc fuit datum in
Isa. vii ubi dicitur Ipse deus dabit vobis
signum Ecce virgo concipiet et
pariet filium. Hic autem datur signum
de futura p[ro] resurrectione. Ideo
autem hec duo signa data sunt
quia nichil mirabilius p[ro] incarna-
tione. et humanitate. et ergo resur-
rectione. Deinde cum dixit Cum ergo re-
surrexisset a mortuis. ostendit
euidenter verum apostoli hunc intellectum
habuerunt. s. q̄ ille intelligat
de templo corporis sui. hunc. n.
intellectum habuerunt post resurrectionem
quando eis plene cognouerant

xpm esse deum per ea que circa pa-
sionem et resurrectionem eius ostensa
sunt. Circa autem hunc intellectum quem
habuerunt discipuli que sit procedit
quia p^o significat primi expositio
secundo dicitur Cum surrexisset a mortuis
s. a loco mortuorum. unde exiuit a
limbo ad que descenderat. et a
mortuis. i. a statu mortuorum
depo^ta omni mortalitate. Secundo po[nit]
perfecte veritatis rememoratio quia
quando dicitur recordati sunt discipuli eius
i. recordando illuminati sunt. et ad
quantam intelligentiam deuenerunt
3° po[nit] discipulorum confirmatio. et
2° sequitur Et crediderunt scripture. s.
prophetarum Osee vi viuificabit nos
post duos dies. et in tertia die susci-
tabit nos. Crediderunt etiam sermoni
eius quem dixit ihesus hunc est Sol-
uite. s. templum hoc. Notandum est q̄
duo erant sibi Ihesus in que occurrerunt
discipulis ne intus intelligerent. ut
erat ipsa resurrectio. altera vero q̄
mauis erat q̄ deus erat qui habita-
bat in illo corpore Ac si dicat Ihesus
difficile erat discipulis intelligere q̄ po-
cet deus. q̄ quidem dabat intelligere
occulte ex hoc q̄ dicebat templum dei
dicens Soluite templum hoc. difficile
etiam erat eis intelligere. ex quo dicebat
excitabo id est Deinde cum dixit Cum autem
esset Jerosolimis. hic ostendit quo
ex signis datis ptas xpi agno-
scatur. Dicitur autem hec ps in d. p.
q. p^o ostendit quo quidam per signa
data in xpm crediderunt. 2° ostendit
quo xpus non credebat semetipsum eis
ibi Ipse autem ihesus. Et iuxta ergo ad
primum dicit. Et cum esset ihesus Jerosolimis
in pascha in die festo multi cre-
diderunt in nomine signa eius viden-
tes signa que faciebat. Notandum
est q̄ ex hoc q̄ dixit. videntes signa
sua Ihesum. datur intelligi quod duplex
modus acceptandi ad xpm

sed propter doctrinam et propter signa. Unde Chrysostomus
prudentiores fuerunt discipuli qui
ad Christum accesserunt non propter signa
sed propter doctrinam. Etiam grossiores
quidem per signa trahuntur,
rationabiliores vero per doctrinam propheticam
seu per doctrinam. Deinde cum dicit Ipse
autem Christus ostendit quod hii qui credide-
runt in eum tamen Christus non crede-
bat semetipsum eis. Et primo quare hic po-
nitur. Secundo reddit rationem ibi eo quod
nosset ipse omnes. Circa primum ergo adver-
tendum quod licet hii crediderint in nomine eius
ipse autem Christus non credebat semetipsum
eis. Si queratur aliquis quid est dicere
quod Ihesus non credebat semetipsum
eis. Ad quod dicendum est quod sunt aliqui.
Unus sensus posset esse quod Ihesus
non credebat semetipsum eis quia
imperfecte credebant in eum. Quem
sensum reprobat Augustinus super Iohannem omelia
xi. sic dicens. Quod si imperfecte credidis-
sent in eum, non diceret evangelista multi
crediderunt in nomine eius. At si dicat
Augustinus. Perfecte credere non est credere. Et
ideo evangelista dicens multi cre-
diderunt in nomine eius concludit perfecte
credere. Alius sensus et falsus posset
esse. Ihesus non credebat semetipsum
eis quasi diffidens de eis et timens
de eis ne sibi noceant. Unde Augustinus
contra hunc sensum arguit quia et inima-
res credunt homines in Christum et Christus
non se credit hominibus propter timorem quia
filius dei iam et invitus passus est si no-
llet numquam pateretur. Qui si nollet
nec nasceretur. Non ergo ut dicitur
Christus non credebat se eis quasi
volenti nociturus aut aliud mole-
sti facturus. Secundo potest esse sensus
Chrysostomi ut intelligatur quod Ihesus
non credebat semetipsum eis quia
imperfecte credebant nondum attin-
gebant ad perfecta misteria Christi
et ideo non credebat semetipsum eis, id est

eis sua secreta non revelabat.
Deinde cum dicit Eo quod ipse nosset
omnes, reddit rationem quare. At si dicat
ideo non credebat semetipsum eis eo quod ipse
nosset corda. In perfectiorem notandum
quod ex omnibus eius cognitionis ut habetur
quod cognitio Christi erat universalis
et non dicit quod noverat omnes. Secundo
ut habetur quod erat profundissima
et perfectissima se extendens usque
ad intima cordis. Quanto enim cognitio
est perfectior, tanto magis se extendit
ad intimum cognoscibilis. Ideo enim
cognitio intellectiva est perfectior quam
sensitiva quia intellectus se exten-
dit usque ad proprietates rerum ad
quas non se extendit sensus. Tertio
habetur perfectior cognitio. Dicit evangelista
de Christo quod opus non erat ut quis
testimonium perhiberet de homine. Notandum
est quod rationem huius perfectionis in cogno-
scendo reddit Augustinus super Iohannem
omelia xi dicens quod plus novit
artifex quid est in opere
suo quam ipsum opus novit quid
est in semetipso. Unde et Petrus
non noverat quid in ipso esset quando
dixit Tecum ero usque ad mortem
sed dominus noverat quid esset in hoc
dicens Priusquam gallus cantet
ter me negabis. Chrysostomus etiam dicit
quod scire ea que sunt in corde hominis est
solius dei qui solus corda hominum
plasmavit. Sic enim indiget de-
testibus ut quod eorum plasmatum men-
tem addiscat. Capitulum 3m

Erat autem homo ex phari-
seis. Postquam mani-
festat se opus discipulis
hic manifestat se in dictis. Sive
manifestat se in Nichodemo phari-
seo. Sive per quam manifestat se
redemptorem per passionem hic
manifestat se regeneratorem

tota. n. ista p(ar)s (est) de bap(tis)mo (et)
regen(er)a(ti)o(n)e sp(irit)uali. Diui(ditu)r aut(em) hec p(ar)s
in duas. quia p(ri)mo ostendit xp(istu)s
sui sacra(men)ti indigenciam (et) n(ecessi)tatem
S(ecund)o po(nitu)r d(iffere)n(ti)a int(er) bap(tis)m(u)m xp(ist)i (et) joh(ann)is
ibi. post hec venit. p(ri)mam. d(icit)
quia p(ri)mo po(nitu)r nichodemi q(ua)lis
disciplina int(er)rogando. S(ecund)o po(nitu)r
xp(ist)i vtil(is) doctrina r(espon)dendo. ibi
r(espon)dit ih(esu)s. ad euidenciam p(ri)mi no-
tandu(m) (est). q(uod) nichodem(us) describ(itu)r a
no(min)e. (et) r(espon)d(et)ur. (In)t(er)p(re)tat(ur) aut(em) nichodem(us)
no(m)i(n)e int(er)p(re)ta(tu)r at nicho(demus). victor. s(ed) i(n)
victoria p(o)p(u)li. vt ex hoc intelligas
q(uod) qui vellent ad xp(istu)m p(er) fidem ve-
nire m(un)d(um). p(ri)ma Jo(hannis). vltimo. hec (est) vic-
toria que vincit mundu(m) fides
n(ost)ra. S(ecund)o d(icitu)r a religione. sue descr(i)-
bi(tu)r. cu(m) d(icitu)r ex phariseis. Vbi notand(um)
(est) q(uod) s(ecundu)m magistrum in h(ist)o(r)ia scola(stic)a
Jn iudea tres erant secte a com(m)uni
vita (et) op(in)io(n)e reliquorum distantes
pharisei. esey. Saducei. pharisei
cultu austeri victu p(ar)ato vte-
bant(ur). tradic(i)o(n)es suas statuentes
quibus tradic(i)o(n)es moysi detrahebant
pharisei in picturas cartarum in fro(n)-
te gerebat brachio† quibus decalo-
gus in scriptus erat. quib(us) diceba(n)tur
domi(ni). hoc habebis appensum int(er)
oculos tuos. (et) in manu tua
philateria. a philaxe. q(uod) (est) s(er)ua-
re. (et) thorat. q(uod) (est) lex. phari-
sei etiam maiores fimbrias aliis
ferentes spinas eis alligabant
quib(us) puncti in deambulac(i)o(n)e
memores mandatorum fierent p(re)p-
ositis suis. (et) natu maioribus
nu(m)q(uam) r(espon)debat. Judicium dei
futurum (est) esse dicebat omnem
a(n)i(m)am esse incorruptam. solas
a(n)i(m)as bonorum transire in alia
cor(por)a vsq(ue) ad resurrectio(nem) (et) iudi-
cium. chaldeorum aut(em) erunt tradi-
cionibus. h(ii) (er)go d(icu)ntur pharisei

†colligata

i. diuisi. quia ab aliis habitu diui-
debant(ur). Saducei resurrectio(nem) futuram
negabant. putantes cu(m) corporib(us)
mori. nec angelos esse dicebant
nec sp(iritu)m. negantes a(n)i(m)arum supplicium
uel honores. solos quinq(ue) libros
moysi recipiebant. hii senior(um) (com)m(un)is
(con)uiuij (sic) sociales non erant. (con)tinuu(m)
sanctitatem sadocteos. i. iustos no-
labant. Esei fere in omnib(us) mona-
sticam vitam ducebat. nupcias
fastidiantes. no(n) quia nupcias
malas putarunt. s(ed) caucionem
dicebant (et) p(er)pauca(m) (con)tinenciam.
eo q(uod) nulla ca(ue)t fidem viro suo s(er)-
uaret. o(mn)ia habebat co(mmun)ia. nulla
eis erat ciuitas. s(ed) in siluis domi-
cilia habebat. Ante ortum solis nil
p(ro)phani loquentes. solem vt oraret (con)-
uersi orabat. vsq(ue) ad q(ui)ntam
horam operabant(ur). loti cor(pore) (in) sil(enti)o cu(m)
silencio cibum capiebant. Jn amictu
habebat q(uo)d p(ro)uincio nemi(n)em in secta
sua nemi(n)em recipiebat. nisi sub
p(ro)bac(i)o(n)e anni. Receptum vero ab
aliis duob(us) annis. p(ro)babat de p(er)-
seuerancia in p(re)c(ep)to a se (com)pellebat. vt
more pecudum herbas decerpans
vsq(ue) ad mortem peniteret. cu(m)
decem sil sederent nullus loq(ue)ba(tu)r
i(n)uitis. (et) multa p(re)seq(ui)tur ibi magister
de secta ista. Tercio describ(itu)r nicodem(us)
a dignitate cu(m) d(icitu)r p(ri)nceps iudeorum (et)c
cu(m) dicit(ur) p(ri)nceps. vbi patet q(uod) fili(us) di-
xerunt iudei Jn sua ioh(ann)is vij(o) c(apitu)lo dice-
tes num(quid) aliquis ex p(ri)ncipib(us)
credidit in eum aut ex phariseis
Quarto describit(ur) nicodem(us) ab
operac(i)o(n)e v(ir)tuosa. quia venit ad
xp(istu)m. (et) r(espon)d(et)ur dicat(ur) in textu. hic venit
ad ih(esu)m nocte. vbi aduertendum
(est) p(ri)mo. q(uod) iste venit ad ih(esu)m. hoc fuit
deuocio(n)is. s(ed) quia venit de nocte
hic fuit timoris. Secundo n(ot)a in
scriptura qualitas t(em)p(or)is designat
qualitatem in affectu vel i(n)t(e)ll(ect)u

Nox ergo signat vel designat timorem
in affectu nicodemi. vel designat
imperfectam cognitionem in intellectu nico-
demi. Unde [illegible] crisostomus pul-
cre nicodemus in nocte venisse dicitur
quia tenebris ignorantie obnubilatus
ad tantam lucem nondum venerat
ut perfectam deum ipsum crederet. Nox
enim in sacra scriptura ignorantiam [illegible]
Secundo adventus eius quo iterum nicodemus
adventus confitetur. Confitetur enim christo
primo officium in docendo. Et ideo dixit
ei Rabbi. Scimus quia a deo venisti
magister. Ubi non sicut [illegible] quia
magistrum eum appellat. Et deitatem
quia credebat eum a deo missum
sed tamen eum deum non agnoscebat. Secundo
confitetur in agendo. Et ideo dicit
Nemo enim potest facere hec signa que
tu facis nisi fuerit deus cum eo. No-
tandum est quod [illegible] quod nicodemus
dixit nisi fuerit deus cum eo. appa-
ret quod non perfecte credebat. ut enim
dicit crisostomus nicodemus adhuc huma-
nam [illegible] habens de christo ut de
propheta loquitur dicens. eum missum
a deo ad operandum alieno et in-
digentem auxilio auxilio. ut po-
ssit agere que agebat. cum tamen [illegible]
vere fuit deus. quia pater genuit
eum perfectum et sufficientem sibi ipsi
et nichil habentem imperfectum. Deinde
cum dicit. Respondit ihesus. posita
nicodemi interrogatione. hic ponitur
doctrina christi qua docet nicodemum
de generatione spirituali facta per bap-
tismum. Dividitur autem hec in tres
partes. quia primo docet regenerationis
modum et qualitatem. ubi dixit
ad eum nicodemus. Secundo ad primum
respondit ihesus et dixit ei Amen
amen id est vere vere. dico tibi nisi
quis renatus fuerit denuo non potest
videre regnum dei. Ac si dicat quod

tantam necessitatem habet regeneratio
spiritualis per quam quis nascitur
in filium dei. quod sine ea nullus
potest videre regnum dei. Notandum est
quod hec clausula nisi quis renatus fuerit etc.
primo declarat baptismi necessitatem
[illegible] qualitatem. [illegible] declarat baptismi
[illegible]. Tertio declarat regenera-
tionis [illegible] per baptismum spiri-
tualitatem et supernaturalitatem. Quarto de-
clarat baptismalis sublimitatem sive
utilitatem. Dico quod primo declarat bap-
tismi necessitatem quia nisi quis renatus
fuerit non videbit regnum dei. Spiritualiter
autem quicumque renatus fuerit ad
regnum attingere poterit. Virtus
enim baptismi spiritualis [illegible]
sicut enim virtus regenerantis universalis
est. ita et ipsa regeneratio debuit esse
spiritualis universalis. Nam medicina
debet respondere morbo. Sed morbus
scilicet peccatum originale fuit universale
ergo medicina debet esse universalis
ut sicut in adam omnes moriuntur
ita et in christo omnes vivificantur
[illegible] quod non minus [illegible]
potest christus [illegible] adam [illegible]
[illegible] culpa. Sed
culpa fuit universalis. ergo [illegible]
regeneratio et gratia est universalis
Secundo hec clausula nisi quis renatus
fuerit etc. declarat baptismi [illegible]
[illegible] baptismus [illegible]
autem declaratur [illegible] renatus
[illegible] quod sicut per generationem re-
[illegible] ita per regenerationem
baptismalem [illegible] in esse gratie
Sicut ergo [illegible] quod res generetur
in esse antequam possit agere et re-
cipere. ita oportet quod [illegible] regeneretur
in esse gratie. ita quod [illegible] incorporetur
et ideo baptismus [illegible] sacramentum
[illegible] sacramentorum. [illegible] clausula

nisi quis renatus fuerit denuo reg-
eneratione sancta per baptismum spiritua-
litatem et supernaturalitatem. Et hoc
autem dicit denuo, id est iterato. Et super-
naturalitatem naturalem regenerationem. Et non
tantum non potest videre regnum Dei.
Notandum tamen quod in textu sicut
dicit glossa non habetur denuo, sed de-
orsum sive desuper. Et tunc est sensus
nisi quis renatus fuerit desuper, id est
de celo non intrabit in regnum
Dei. Ubi advertendum est quod regeneratio
spiritualis est duplex. Est enim regeneratio
spiritualis qua renovamur intus
tantum per gratiam. ii ad Cor. iiii°. Licet
is qui foris noster est homo corrumpatur
tamen is qui intus est renovatur
de die in diem. Secunda regeneratio est
perfecta per quam renovamur non tantum
intus per gratiam, sed etiam exterius
per corporis incorruptionem. De hac re-
generatione Salvator: In regeneratione
cum sederit filius hominis in sede
maiestatis sue etc. Dicit ergo nisi
quis renatus fuerit et declarat
baptismi spiritualitatem. Est enim baptismi
sacramentum ... hic autem sacramentum decla-
ratur. Cum dicitur renatus. Interdum non
baptismi sublimitatem sive utili-
tatem quia scilicet videre regnum
Dei. Ubi notandum est quod ad duplicem
regenerationem de qua iam dictum est
sequitur duplex visio. Ad regenerationem
primam que est tantum intus per gratiam sequitur
visio enigmatica. Prima Cor. xiii°.
Videmus nunc per speculum in enigmate.
Ad regenerationem autem secundam sequitur
visio perfecta. Prima Cor. xiii°.
Tunc autem videbimus. Videbimus eum
sicuti est. Et erunt aliqui cum Ni-
codemus nunc quesierit a Christo de
secunda nativitate quia prius instruxit de illa.
Dicendum est Nicodemus imperfecte credebat.
Credebat enim tamen propter signa que
videbat, ut ergo Christus reducat
eum ad perfectam fidem docet eum
de spirituali regeneratione. Unde quedam

glossa: non intelliganti prius secunde nativitatis
exposuit. Ne credat Nicodemus solam
fidem qua propter signa visa credi-
derat in Christo sufficere ad salutem absque
spirituali regeneratione virtute divi-
na. Dicit ad eum Nicodemus. Postquam
ostendit Christus regenerationis baptismalis
necessitatem, hic ostendit eiusdem
modum et qualitatem. Et hoc facit
primo Nicodemo movente. Primo ergo ponit Nicodemi
interrogationem. Secundo Christi responsionem, ibi Respondit ei Ihesus.
Dicit ergo primo: dixit ad eum Nicodemus.
Ubi advertendum est quod Nicodemus sicut
ait glossa hoc non percipiebat que Dei
erant. Et ideo quod Deus dixit de generatione
spirituali ipse intellexit de carnali
dicens: quomodo homo nasci potest cum sit se-
nex, numquid in ventrem matris sue
iterato introire et renasci. Ac si
diceret Nicodemus: humana vita irreme-
abilis est, non enim revertitur quis de senectute
ad pueritiam. Job. xvi°. Semitam
per quam non revertar ambulo. Ac si
diceret Nicodemus: homo cum nascitur in parva
quantitate, nec possit eum capere uterus
matris, cum autem ad perfectam quantitatem
pervenerit ab utero matris iterato capi
non poterit. Et notandum quod Nicodemus
posuit exemplum de sene, quia ut dicit
Beda ipse erat senex. Ideo quia exemplum
protulit, ac si diceret: Ego senex sum
et quero meam salutem. Sed quomodo possum
in ventrem matris mee introire et
renasci. Notandum est quod suo modo
ita debet intelligere regenerationem per baptismum
sicut intellexit Nicodemus generationem car-
nalem. Unde Augustinus super Jo. Sit tu
intellige spiritus nativitatem spiritualis quo Nicodemus
intellexit nativitatem carnis. Quomodo enim uteri
non potest repeti, sic nec baptismus. Baptismus
enim reiterari non potest. Deinde cum
dicit: Respondit Ihesus. Ostendit Christus respondendo
ad verba Nicodemi secunde nativitatis modum
et qualitatem. Et dividitur in duas partes. Et primo
ostendit quod hic modus est spiritualis,
secundo ostendit quod est occultus, ibi: Non mi-
reris quia dixi tibi renatum ad

primum arguit/ sic probans. natiuitas
que est ex aqua et spiritu est spiritualis
non carnalis. Sed natiuitas de qua
loquitur est ex aqua et spiritu. ergo est
spiritualis et non carnalis sicut habetur
Circa hanc racionem sic procedit. Quia
2o ponit/ hanc natiuitatem esse
spiritualem. 3o probat hoc ex parte principij
ibi. Quod natum est ex carne caro est. In
ergo ad primum dicit Jhesus. scilicet nicodemo
Amen amen dico tibi. nisi quis
renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto
non potest introire in regnum dei. Ac si
diceret postea nicodemo. tu intelligis de natiuitate
carnali. Ego autem intelligo de natiuitate
spirituali sine qua non habetur regnum
dei. Circa hanc exposicionem primo debemus
attendere regeneracionis proprietatem. quia quasi
quid sit in hac regeneracione. totum
est opus plasmacionis et regeneracionis. unde
Crisostomus Si quis interrogat unde homo
nascitur ab aqua interrogo. et ergo quomodo
natus est Adam a terra Sicut ergo in
principio subiacebat elementum terra
totum uero opus plasmacionis erat. ita et
nunc subiacet elementum aqua totum
uero est spiritus gracie. Secundo debemus
attendere baptismi necessitatem. quia nisi
quis renatus fuerit. scilicet uel in uoto uel
effectu/ unde glossa. Si necessitas impedit
uoluntas sufficit. ut in martiribus
crimen quod in uis et non potes factum
deus non putat/. quod dicit hec glossa. Ad
hoc quod aliquis intret regnum dei
oportet quod adsit baptismus aque uel intret
sibi ut in omnibus baptizantur. uel
in uoto sicut/ fuit in martiribus
addunt aliqui uel in figura sicut
fuit/ in antiquis patribus. 3o debemus
attendere filiacionem et hereditatem diuer-
sitatem De hoc Augustinus sic. si propter
hereditatem patris temporalis. nascitur
aliquis ex uisceribus matris carnalis
et propter hereditatem dei patris nascatur
aliquis ex uisceribus ecclesie. Et no-
tandum quod secundum Crisostomum. quod id quod est
mater fetui carnalis. hoc est

fideli aqua. sicut enim aqua fetus
in matrice plasmatur. et insignatur
ita fidelis in aqua plasmatur/ et in
christo consignatur. Deinde cum dicit
Quod natum est ex carne. probat hanc
natiuitatem esse spiritualem. ex parte prin-
cipij efficientis/ et potest esse sentencia
talis. Illa natiuitas est spiritualis
que est effectiue a spiritu sicut illa
est carnalis. que est effectiue a carne
sed hec natiuitas est effectiue a spiritu
ergo est spiritualis. et hoc est quod dicit littera
Quod natum est ex carne. scilicet effectiue
est caro et quod natum est ex spiritu spiritus
est. Deinde cum dicit/ non mireris. quia
dixi tibi: postquam ostendit est quod
hec regeneracio est spiritualis. hic osten-
dit quod est occulta. Ad cuius euidenciam
notandum est. quod id quod dictum est/
Spiritus ubi uult spirat. secundum Crisostomum
dicitur intelligi de uento et secundum intellectum
est sensus littere. non mireris. quia
dixi tibi non mireris. quia dixi
tibi. oportet uos nasci denuo. Ac si
diceret. si uentum nullus detinet
sed quo uult fertur. multo minus
operacionem spiritus/ quia denuo nascentium
lex nature detinere non potest. Sed in
autem hic notandum. Primo describitur
primus uenti impetuosa actio
cum dicit Spiritus ubi uult spirat. non
enim intelligendum est. quod uentus
uoluntatem habeat/. sed uoluntas
ibi capitur pro appetitu. uel im-
petu naturali uenti Secundo describitur eiusdem
uenti sensibilis manifestacio cum dicit/
Et uocem eius audis. 3o describitur
uentus quantum ad eius occultam
originem ibi Et nescis unde ueniat
ps. Qui producit de thezauris suis
uento describitur quantum ad occultam
finem cum dicit. Aut quo uadat/
Deinde ponitur similitudo inter operacionem uenti
et spiritus sancti. cum dixit Sic est
omnis qui natus est ex spiritu. Ac si diceretur
Sicut spiritus cum sensibus auditu. tactu
percipitur/ ut patet in via nescitur/

quali. divini spiritus opa[tionem] s[ecundu]m caritat[em].
Alio modo h[ic] q[ui]d d[icit]ur. S[cilicet] Spiritus ubi vult
spirat s[ecundu]m Aug[ustinu]m et Bedam intelli[gitu]r
de spiritu sancto. et tunc est sensus litt[er]a[lis] no[n]
mireris quia dixi tibi oportet vos nasci
denuo. quia h[oc] fa[cit] spiritus. in q[uo] p[otes]tate
est. et g[rati]a repletur. quia ubi vult spi-
rat et vocem eius audis. quia s[cilicet] r[e]pulit
illi loq[ui]tur. qui spiritu sancto repletus est. et
tu nescis unde veniat aut quo vadat
quia ignoras. quo fideles suos ad
fidem inducat. vel ignoras quo fideles
inducat ad gl[ori]am. Sic est omnis qui natus
est ex spiritu. ac si dicat. sicut spiritus sanctus
invisibil[is] est. ita et qui s[ecundu]m nascitur. Nota
du[m] est q[uod] illud verbum Spiritus ubi vult
spirat de spiritu sancto bonum est posse co-
pendi. ubi p[ri]mo describi[tu]r spiritus sanctus
quantum ad eius libera[m] opa[tionem]. quod d[icitu]r spiritus
ubi vult spirat. Ubi notandum est q[uod]
spiritus sanctus spirat informa[tionem] intel-
lectuale. in Joh[ann]e. Spiritus aut[em] paraclitus
quem p[ate]r mittet in no[min]e meo ille vos
docebit om[n]ia. S[ecund]o spirat p[ro]portionem v-
niu[er]salem. quia p[ro]porcionate distribuit
dona in cor[da] g[rati]a ad Cor[inthios]. d[ivi]siones
gra[tia]rum sunt. idem aut[em] spiritus. Ter[ti]o spiritus
spirat ad opa[tionem] filiale. Ad Ro[manos] viii.
qui dei aguntur hii filii dei sunt. no[n] e[ni]m
accepistis spiritum s[er]vitutis in timore
s[ed] spiritum adoptionis filiorum in quo cla-
mamus abba pater. S[ecund]o describit[ur] spiritus
q[ua]ntum ad eius manifestatio[nem]. manifesta[tu]r
e[ni]m in affectibus suis. et h[oc] q[uo]d d[icitu]r et vocem
eius audis. De hac voce Aug[ustinus]. So-
nat ps[almus]. sonat eva[n]g[elium]. sonat s[er]mo
divinus. vox spiritus est. et aut[em] michi
videatur. Notandum est q[uod] p[er] spiritum audit[ur]
vox psallencium. unde Greg[orius] loquens
de spiritu. Spiritus tetigit puerum et cit[h]arae-
dum et ps[almistam] eum fecit. p[er] spiritum audit[ur]
vox prophetancium. unde Greg[orius]. tetig[it]
rusticum armentarium et p[ro]phetam fecit.
p[er] spiritum audit[ur] vox p[re]dicancium. no[n]
e[ni]m vos estis qui loquimini. aut[em] Sal[vator] o[mn]i[um]
sed spiritus patris vestri qui loq[ui]tur in
vob[is]. p[er] spiritum audit[ur] vox exorancium

nam quid oremus sicut oportet nescimus. sed
ipse spiritus postulat pro nobis. i[d est] facit
nos postulare. Ad Ro[manos] viii. Ter[ti]o de-
scribit[ur] spiritus. quantum ad eius occulta
originacio[nem]. quod d[icitu]r nescis unde veniat.
Spiritus e[ni]m sanctus venit a patre et filio
pater aut[em] et filius lucem habitant
inaccessibilem. Q[uar]to describit[ur] quantum
ad eius occultam deductio[nem]. Deducit
e[ni]m vos ad occultum finem. quem oculus
no[n] vidit nec auris audi[vi]t. Et ideo nescis quo
vadat. Quinto describit[ur] q[ua]ntum ad eius
c[on]tinuam assimilacio[nem]. Spiritus e[ni]m spirituales
sibi assimilat. Et h[oc] nota[tu]r cum d[icitu]r. omnis
qui natus est ex spiritu. quia si na-
sceris. hoc eris. ut ille est.

Respondit nichodemus. Postqua[m]
xpus ostendit regenera[tio]-
nem et qualitatem. Hic
ostendit eius regenera[tionis] possibilit[atem].
Dividi[tu]r aut[em] hec p[ar]s in duas p[ar]tes. Circa
p[ri]mo nichodemus querit hanc possibilitatem.
S[ecund]o xpus assignat rat[ionem] huius possi-
bilitatis. ibi Respondit ihesus. nichodemus eo
hanc possibilitatem querens. Respondit et
dixit ei. Quomodo possunt hec fieri.
H[oc] aut[em] nichodemus no[n] ab incredulitate fecit
sed rat[ionem] querens. Hoc dixit. no[n]
voce reprehendunt factum. sed affectu
discutiunt. Deinde cum d[icitu]r. Respondit ihesus
ostend[i]t xpus hanc possibilitatem. Et
divi[ditu]r hec p[ar]s in duas p[ar]tes. q[uia] p[ri]mo reprehe[ndi]tur
nichodemi tarditas. S[ecund]o ostendit re-
genera[tionis] possibilitas et qualitas. ibi
Et nemo ascendit in celum. P[ri]mo ergo
reprehendi[tu]r tarditas nichodemi. quia
ad h[oc] debuisset intelligere. no[n] intelli-
gebat. et cum debuisset intelligere ac-
quiescere dictis xpi. no[n] acquiescebat.
Reprehendi[tu]r aut[em] p[ri]mo. quia magister. et ideo
sibi dicit[ur]. Tu es magister in Israel et h[ec]
ignoras. ac si dicat[ur]. sum di[ctu]m
quia magister es in Israel hec ignorare
no[n] debes. Certe. n[on] Elizeus ferrum de aqua
eduxit. et in deserto mare rubrum transi-
erunt. et Naaman syrus in Jordane

primo arguit sic: prius natiuitas
que est ex aqua et spiritu est spiritualis
non carnalis. Sed natiuitas de qua
loquitur est ex aqua et spiritu. ergo est
spiritualis et non carnalis. sicut ergo
Circa hanc rationem sic procedit. quia
secundo ponit hanc natiuitatem esse
spiritualem. non probat hoc ex parte principii
ibi. Quod natum est ex carne caro est. In
ergo ad primum verbum respondit ihesus. scilicet iij° co[ntra] no[n]
Amen amen dico tibi. nisi quis
renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto
non potest introire in regnum dei. Et si
dicat postea iiij° co. tu intelligis de natiuitate
carnali. Ego autem intelligo de natiuitate
spirituali sine qua non habetur regnum
dei. Circa hanc explanationem primo debemus
attendere regenerationis proprietatem. quia quasi
quid sit in hac regeneratione. totum
est opus plasmationis et regenerationis. unde
Crisostomus. Si quis interrogat unde homo
nascitur ab aqua interrogo. et ergo non
natus est Adam a terra. Sicut ergo in
principio subiacebat elementum terra
[illegible] opus plasmationis erat. ita et
nunc subiacet elementum aqua totum
vero est spiritus gratie. Secundo debemus
attendere baptismi necessitatem. quia nisi
quis renatus fuerit. scilicet vel in voto vel
effectu. unde glossa. Si necessitas impedit
voluntas sufficit. ut in martiribus
[illegible] quod non vis et non potes factum
deus non putat. quod dicit hec glossa. Ad
hoc quod aliquis intret regnum dei
oportet quod adsit baptismus aque vel [illegible]
sicut est in omnibus baptizantibus. vel
in voto sicut fuit in martiribus
Addunt aliqui vel in figura sicut
fuit in antiquis patribus. Tertio debemus
attendere filiationem et hereditatem diui-
nitatem de hoc Augustinus sic. si propter
hereditatem patris temporalis. nascitur
aliquis ex visceribus matris carnalis
et propter hereditatem dei patris nascatur
aliquis ex visceribus ecclesie. Et no-
tandum quod secundum Crisostomum. quod id quod est
mater fetui carnalis. hoc est

fideli aqua. sicut enim aqua fetus
in matrice plasmatur. et insignatur
ita fidelis in aqua plasmatur. et in
xpo consignatur. Deinde cum dicit
Quod natum est ex carne. probat hanc
natiuitatem esse spiritualem. ex parte prin-
cipii efficientis et per locum a simili
talis. Illa natiuitas est spiritualis
que est effectiue a spiritu sicut illa
est carnalis. que est effectiue a carne
sed hec natiuitas est effectiue a spiritu
ergo est spiritualis. et hoc est quod dicit litera
Quod natum est ex carne. scilicet effectiue
est caro. Quod natum est ex spiritu spiritus
est. Deinde cum dicit non mireris quia
dixi tibi: postquam ostendit est quod
hec regeneratio est spiritualis. hic osten-
ditur quod est occulta. Ad cuius euidentiam
notandum est. quod id quod dictum est
Spiritus ubi vult spirat. secundum Crisostomum
dicitur [illegible] de uento et secundum [illegible] in
est sensus litere. non mireris. quia
dixi tibi non mireris quia dixi
tibi. oportet vos nasci denuo. Et si
dicat. si uentum nullus detinet
sed quo vult fertur. multo minus
[illegible] quia denuo nascatur
lex nature detinere non poterit. Sed in
aut hic multiplex. primo describitur
ipsius uenti impetuosa actio
cum dicit Spiritus ubi vult spirat. non
est intelligendum. quod uentus
voluntatem habeat. sed uoluntas
ibi accipitur pro appetitu. vel im-
petu naturali uenti. Secundo describitur eius
uenti sensibilis manifestatio cum dicit
Et uocem eius audis. Tertio describitur
uentus quantum ad eius occultam
originem ibi Et nescis unde ueniat
[illegible] ducit de thesauris suis
Quarto describitur quantum ad occultam
finem cum dicit. aut quo vadat.
Quinto ponitur similitudo inter operationem venti
et spiritus sancti. cum dixit Sic est
omnis qui natus est ex spiritu. Et si dicatur
Sic quicumque spiritum [illegible] sensibus auditu. tactu
[illegible] percipi vnde nescit

quali. Quinto spiritus operationis sanitatem
Alio modo hic quod dictum est Spiritus ubi vult
spirat secundum Augustinum et Bedam intelligitur
de spiritu sancto. et tunc est sensus litere
mirabilis quia dixi tibi oportet vos nasci
denuo. quia hoc facit spiritus in quo potestate
est. et pia replet. quia ubi vult spi
rat et vocem eius audis. quia est repletus
illi loquitur. qui spiritu sancto repletus est. Et
tu nescis unde veniat aut quo vadat
quia ignoras. quos fideles sive ad
fidem inducat. Ignoras quos fideles
inducat ad gloriam. Sic est omnis qui natus
est ex spiritu. Et si dicat. Sicut spiritus sanctus
invisibilis est ita et quis renascitur. Nota
dicendum est quod illud verbum spiritus ubi vult
spirat de spiritu sancto bonum thema posset esse
penthecostes. Ubi primo describitur spiritus sanctus
quantum ad eius liberam operationem. quod dicitur spiritus
ubi vult spirat. Ubi notandum est quod
spiritus sanctus spirat informationem intel
lectualem. in Johannes Spiritus autem paraclitus
quem pater mittet in nomine meo ille vos
docebit omnia. Secundo spirat proportionem v
niversalem. quia proportionate describit
dona in corinthios. gratia ad corinthios. Divisiones
gratiarum sunt idem autem spiritus est. Tertio spiritus
spirat ad operationem filialem. Ad romanos octavo
Quicumque spiritu dei aguntur hii filii dei sunt. non enim
accepistis spiritum servitutis iterum in timore
sed spiritum adoptionis filiorum. in quo cla
mamus abba pater. Secundo describit spiritus
quantum ad eius manifestationem. manifestatur
in affectibus suis. et hoc quod dicitur et vocem
eius audis. De hac voce Augustinus. So
nat pes. sonat currus. sonat sermo
divinus. vox spiritus est. Et autem melior
videtur. Notandum est quod per spiritum audit
vox psalmorum. unde Regum. loquens
de spiritu. Spiritus tetigit puerorum cithare
dantem postquam fecit. per spiritum audit
vox prophetarum. unde Regum. tetigit
virgam auctam et prophetam fecit
per spiritum audit vox predicatorum. non
enim vos estis qui loquimini. aut Salomon
sed spiritus patris vestri qui loquitur in
vobis per spiritum audit vox oratorum

na quid oremus sicut oportet nescimus sed
ipse spiritus postulat pro nobis i. facit
nos postulare Ad romanos viii. Tertio de
scribitur spiritus. quantum ad eius occulta
originationem. quod dicitur nescis unde veniat
Spiritus enim sanctus venit a patre et filio
pater autem et filius lucem habitant
inaccessibilem. Quarto describitur quantum
ad eius occultam deductionem. Deducit
enim vos ad occultum finem. quem oculus
non vidit nec auris audivit etc. Et ideo nescis quo
vadat. Quinto describitur quantum ad eius
cotidianam assimilationem. Spiritus enim spirituales
sibi assimilat. Et hoc notatur ad dicitur. omnis
qui natus est ex spiritu. quia si na
scitur. hoc est. ut ille etc.

Respondit nichodemus. Postquam
christus ostendit regenerationis
modum et qualitatem. Hic
ostendit eius regenerationis possibilitatem
Dividitur autem hec pars in duas partes. quia
primo nichodemus querit hanc possibilitatem
Secundo christus assignat rationem huius possi
bilitatis. ibi Respondit ihesus. nichodemus ergo
hanc possibilitatem querens. Respondit et
dixit ei Quomodo possunt hec fieri
hic autem nichodemus non abnegans factum
sed rationem querens. hoc dixit. non
vero reprehendentis factum. sed affectu
discentis. Deinde cum dicit Respondit ihesus
ostendit christus hanc possibilitatem. Et
dividitur hec pars in duas partes. Et primo reprehenditur
nichodemi tarditas. Secundo ostenditur re
generationis possibilitas et qualitas. ibi
Et nemo ascendit in celum. Primo ergo
reprehenditur tarditas nichodemi. quia
ad hoc debuisset intelligere. non intelli
gebat. et ad debuisset intelligere ac
quiescere dictis christi. non acquiescebat
Reprehenditur autem primo. quia magister. et ideo
sibi dicitur Tu es magister in israel et hec
ignoras. ac si dicatur. sum confusum
quia magister es in israel hec ignorare
non debes. Quomodo enim elizeus ferrum de aqua
eduxit. et in medio maris rubri transi
erunt. et naaman syrus in iordane

purgatur, scilicet hec omnia natiuitatem spiritualem signaliter personabat. Ea vero que a prophetis dicta sunt occulte ostendunt, quantum natiuitatis modum. Secundo arguit Nicodemum, quia ille reprehendendus est qui dictis sapientum et idoneo testi non assensit. Christus autem idoneus testis fuit, quia testimonium perhibuit de auditis et visis. Et ideo ait: Amen amen dico tibi, quia quod scimus loquimur et quod vidimus testamur, et testimonium nostrum non accipitis. Ac si dicat: Christus que dicimus certissima cognitione cognoscimus, et ideo eis acquiescendum est.

Notandum est quod secundum Augustinum, apud nos visus aliis sensibus certior est. Et ideo si volumus aliquid facere credere, ita dicimus: certe oculis meis vidimus. Christus ergo dicens quod vidimus non intendit inducere visum corporalem, quia hec vidit visu corporali seu corporis, sed per visum dat nobis intelligere suam cognitionem certissimam. Hec non quod nouit et que annunciat cognouit cognitione diuinitatis. Crederet aliquis quare Christus dixit quod scimus et vidimus in plurali, cum ipse solus loquatur ad Nicodemum. Dicendum est quod hoc dicit ad ostendendam unitatem patris et filii et spiritus sancti. Unde Hilarius: unigenitum dei filium esse, qui hoc loquebatur, ostendens quod pater est in filio et filius in patre, et spiritus sanctus ab utroque indivisibiliter procedit. Vel forte ideo dixit Christus in plurali. Ac si dicat: ego et qui in meo spiritu sunt renati intelligimus quid loquimur, et quod audiuimus in abscondito apud patrem hec testamur foris in mundo. Tertio Nicodemum arguit, quia ille reprehendendus est scilicet qui facilia non capit. Et ideo dicit: Si terrena dixi vobis et non creditis, quomodo si dixero vobis celestia credetis? Crederet aliquis

cum non sint ista terrena que [illegible] asserit se dixisse eis. Dicendum quod [illegible] est quod terrena dicuntur [illegible] ea que dixit de templo corporis sui. Aliqui dicunt quod de corporis Christi terrena, quia de terra assumptum est. Et tunc est sensus liter secundum quandam glosam: Si terrenum corpus et resurrectionem non creditis, quomodo creditis tibi aperui misteria spiritualis natiuitatis. Alio modo ut dicamus quod per hec terrena attingitur illud exemplum quod dictum est de vento quod dicebatur: Spiritus ubi vult spirat. Et tunc est sensus litere: Si natura huius spiritus sensibilis est, non vobis alta cognominatis. Si dixero vobis celestia, vobis erunt occulta. Deinde cum dicit: Et nemo ascendit in celum, ostendit Christus spiritualis regenerationis possibilitatem vel eius euidentiam. Notandum est quod ostendendo causalitatem huius regenerationis spiritualis est duplex. Prima est Christi incarnatio, et de hac agitur in prima parte; secunda est Christi passio, et de hac agitur ibi: Et sicut Moyses. Circa primo primo de Christo incarnatione dicens: Et nemo ascendit in celum nisi qui descendit de celo, filius hominis qui est in celo. Et nemo ascendit in celum et cetera. Primo declarat huius regenerationis causalitatem. Secundo declarat in Christo naturam dualitatem et personis unitatem. Tertio declarat capitis cum membris perfectissimam unitatem. Ad cuius euidentiam notandum est quod hec clausula primo declarat regenerationis causalitatem. Et tunc est sensus: nemo ascendit, id est nemo facit ascendere in celum, ubi est perfecta regeneratio et natiuitas spiritualis, nisi ille qui per incarnationem descendit de celo. Et incarnatio est causa regenerationis. Secundo hec clausula declarat in Christo naturam dualitatem et personis unitatem. Et tunc est sensus: quia non filius hominis qui descendit

de celo quantum ad humanam naturam
sicut aliqui posuerunt dicentes
quod xpus detulit de celo et nichil accepit
de virgine. sicut eciam aliqui dixerunt
quod anima xpi fuit a principio creata cum angelis
et postea descendit de celo carnem
assumendo. Sed eciam dicendum quod xpus
descendit de celo quantum ad diuinam
naturam. non quidem mutando locum
sed faciendo nouum effectum. Quod autem
non mutauit locum satis innuit tex-
tus. qui dicit filius hominis qui est in celo
quasi dicat Sic descendit de celo quod
tamen est in celo. sic non descendit deor-
sum quod non desinit esse sursum. Secundo hec
clausula declarat certitudinem iusticie perfectissimam
vnitatem. de qua vnitate loquitur Augustinus
sic dicens. Si diuina scriptura longe di-
stantes potuit propter nos ita suscipe-
re humanam naturam ut vna fieret
persona. quanto credibilius alios sanctos
fecit ad hominem xpo vnus xpus
Si autem secundum Augustinum. sed cum xpo fi-
unt vnus xpus. tunc est sensus
hic. quidem vnus xpus. ipse de-
scendit in se communiter ascendit
in membris suis. ita quod ex vobis omnium
possibilitas spiritualis regna. quod
dicitur pluraliter istam sic fieri regnationes
spirituales ut sint celestes homines ex
terrenis quod non adipisci non potuerunt
nisi membra mea efficiantur. ut
ipse qui descendit propter nos. cum
vno in nobis in celum ascendit
Tercio aliquis. quia dicendum
quod xpus descendit secundum diuinam naturam
non possit intelligi quod descendit
secundum humanam. dicendum est quod sic. Ad cuius
euidenciam notandum est quod iste de-
scensus de celo secundum ysaiam designat
originalem carnem conceptionem xpi. quod
quid fuit. de celo et non de terra
vt ysaias. Quod de celo descendit
concepta est conceptione de spiritu sancto originis
est. non tamen corporis materia originem

dedit Jnt[er] S[an]c[t]i d[icitu]r sine sentencia. in
l[itter]am. quod corpus matrix de celo non descendit
quia formatur naturaliter. Corpus autem xpi
de celo descendit. omnino quia xpus
illud corpus de celo detulit. sicut di-
xerunt aliqui heretici Sed quia virtus
formatiua eius de celo descendit
Secundum quod dicitur Et sicut moyses Et dicitur
hec. per in d. quia primo hic facit secundo
probat veritatem declaratam per exemplum. ibi Sic
enim deus dilexit mundum Agitur ergo
primo de xpi passione. et primo ponitur passionis
figura. secundo ponitur passionis forma. ibi
Sic exaltari oportet. tercio ponitur passionis
fructus. ibi. vt omnis qui credit in ipsum
Circa primum ergo ad figuram dicit Et sicut
moyses exaltauit serpentem in deserto
Notandum est quod serpentum morsibus sic
habetur numeri xxi. Jn deserto multi
moriebantur. Concurrente autem populo ad
moysem. et ipso clamante ad dominum man-
dauit dominus exaltari serpentem. Et eum
qui videntes continuo sanabantur
Notandum est quod hec figura conuenienter
a xpo adducitur et propter illum cui lo-
quebatur. voluit enim eum adducere ad
spiritualem sensum legis. vnde Beda propter
magistrum legis moysaice ad spiritualem
sensum eiusdem legis inducit. recor-
dans veteris historie. et edissens hunc
esse figuram sue passionis et vite sal-
uacionis Secundo hec figura bene conuenienter
adducitur a xpo. quia serpens eneus
designat xpi sanctitatem. siue puritatem
designat xpi stabilitatem. et eandem immo-
bilitatem. Primo dicendo quod designat xpi
puritatem. vnde Augustinus Similitudo serpentis
figuram quidam habuit bestie. sed ve-
nenum non habuit. ita et xpus
similitudinem carnis peccati habuit. sed tamen
non habuit peccatum carnis. vbi notandum
est. quod quod dicitur quod xpus venit in similitu-
dinem carnis peccati. similitudo non ex-
cludit veritatem carnis. quia xpus

veram carnem assumpsit. sed ex
cludit peccatum. 2o designat serpens
christum stabilitatem in sustinendo omnem
iniuriam. Et hoc quia fuit eneus. 3o
designat christum virtuositatem in sanan
do omnem maliciam. Sicut enim serpens
sanabat aspicientes. ita christus sanat
credentes. Deinde ad dictum Sic exaltari
oportet filium hominis. ponit ipsius passio
modum et formam. quia modus fuit quod
exaltatus est in cruce. Notandum est quod
hec exaltatio christi Sic exaltari oportet
Et in primo declarat in christo universalem
attractionem. 2o designat velem sanc
tificationem. 3o designat in christo emi
nentem elevationem. primo declarat in christo
universalem attractionem Jo. 12 exaltari
voluit ut superiora et inferiora traheret
ad seipsum. Infra xii. Ego si exal
tatus fuero a terra omnia traham ad
meipsum. Intelligendum quod sicut in tractu
naturali trahens imprimit aliquam vir
tutem tracto. per quam movetur ad
ipsum trahentem. ita et christus exaltatus
a terra infundit graciam cordibus ho
minis. per quam ad ipsum movetur. 2o
hec exaltatio designat velem sancti
ficationem. Christus enim ambulans in terra sancti
ficat inferiora. exaltatus autem a terra
sanctificat superiora. ipse est enim qui
per suum sanguinem. Sicut dicitur ad Col
lossenses. pacificat que in celis et que in
terra sunt. 3o hec exaltatio designat
in christo eminentem elevationem. ut est ex
altatus. quia pro nobis datus est sibi
nomen. quod est super omne nomen. Ad Phil
ipenses. factus est obediens usque ad
mortem. mortem autem crucis. propter
quod et deus exaltavit illum.
Deinde ad dictum. ut omnis qui credit
in ipsum non pereat. sed per finalem
dampnationem. sed habeat vitam eternam
hic in radice et in spe. In futuro autem
habebit perfecte ut in re. Notandum
est quod christus per passionem largitur vitam
eternam ipse est vitam ut figuram et
umbram

Unde Augustinus super Jo. omelia xii
hoc interest inter figuratam ima
ginem et rem ipsam. quia figura
prestabat vitam temporalem. res ipsa
cuius ipsa figura erat prestabat
vitam eternam. Deinde ad dictum Sic enim
deus dilexit mundum. manifestat
que dixit. dixit enim quod deus
largitur nobis vitam eternam. per passionem
christi. Juxta dilectionem autem videbatur quod de
disset nobis filium suum. Et ideo hic ma
nifestatur quod causa dedit ex magnitudine
amoris. quem habuit ad nos. dicitur
autem hic. p. m. d. p. quia primo
commendatur amor dei ad nos. per quem
nobis donat dona. primo quod dat
donatur sine amatur immensitas
quia ille qui diligit deus. Jeremie
xxxi. In caritate perpetua dilexi
te ideo attraxi te. dicit dominus. 2o
eius amorem commendat amati
infinitas. quia hominem peccatorem
diligere voluit. Et ideo dicit Sic deus
dilexit mundum. id est hominem mundialiter
corporeum in peccatis. Ad Ro. v.
Commendat deus caritatem suam in
nobis. quia cum adhuc inimici
essemus. 3o eius amorem commen
dat muneris pagsitas. quia nobis
dedit filium suum unigenitum. Et
ideo dicitur in littera. ut filium suum unige
nitum daret. Unde Augustinus. super Jo.
exponens hoc verbum. Sic filius
deus pater dedit filium principis
mundi. pro peccatoribus agnum qui tollit
omne peccatum. 4o commendat sua
utilitas sive commoditas. Et
hoc enim nobis donavit filium ut con
sequamur vitam eternam. Et ideo dicitur
ut omnis qui credit in eum non pereat
sed habeat vitam eternam. at si di
cat suum non angelum. non creaturam
non filium adoptatum. sed filium
unigenitum. ut eum quod dedit non ad
[illegible] suum. sed ut consequamur vi
tam eternam. Notandum est quod deo

dictum est ut omnis qui credit in eum
non pereat que eadem triplicat de filio
dei ut ex hoc intelligas quia ille
redemptor et conditor noster. Et ideo
filius dei qui secula fecit factus est filius
hominis sine semine. Et quia per di-
vinitatem suam potentiam nos creavit
ipse per fragilitatem humanitatis sue nos
restauravit. Item intelligendum quod in
Christo fuit tantum una persona. Et dicunt se
propter autem unitatem persone potest dici quod idem
est filius dei et filius hominis. Propter autem
unam personam ut dicit Theophilus quecunque sunt
hominis attribuuntur deo. Dicimus enim quod
filius dei crucifixus est et crucifixus
fuit non est secundum divinam naturam
sed secundum humanam que sunt enim dei att-
ribuuntur homini. Dicimus enim quod filius homo
creavit stellas non quidem secundum humanam
naturam sed secundum divinam. In hiis ergo que
de Christo dicuntur non est attendenda
distinctio quantum ad eum de quo dicuntur
quia non differunt de eodem dicuntur. Divina
secundum divinam naturam humana secundum humanam
naturam. Deinde cum dicit non enim misit deus
Excludit quandam dubitationem. Dictum est enim
quod filius dei missus est ne pereamus
et missus est ad redimendum. Posset
aliquis dicere eum non esse missum ad
redimendum sed ad iudicandum. Ut ergo
hoc excludatur dicit non enim misit deus
filium suum. Et dividitur hec pars in partes
primo ostendit quod filius non venit
ad iudicandum. Secundo hoc probat ibi qui
credit in eum. Secundo ponit causam iudicii
ibi. Hoc est autem iudicium. Prima igitur
ad primum continetur sic licet Ita dictum
est quod filius datus est ne pereamus. Et
venit ad redimendum et non ad iudi-
candum. Non enim misit deus filium
suum in mundum ut iudicet mundum
sed ut salvetur mundus per ipsum. No-
tandum est quod in verbo isto primo tangitur
dignatio mittentis. Quia deus mi-
sit. Secundo tangitur maiestas venientis
quia filius est qui mittitur et datur.

Datur enim nobis filius in sponsum
consolatorem. In pretium liberatorem. In
viaticum sustentatorem. Tertio tangitur iniqui-
tas suscipientis quia in mundum.
Ultimo tangitur finis et utilitas com-
missionis quia ut salvetur mundus
per ipsum. Notandum est quod secundum Crisostomum
duo sunt adventus Christi. Primus in
factus. Secundus futurus. Et in primo quidem
adventu venit quidem non ut iudi-
cet sed ut salvet. Venit quidem non
ut puniret sed ut iudex. Venit quidem
non ut iudicet sed ut dimittat.
In secundo autem adventu venit non ut
dimittat sed ut iudicet. Obiceret
aliquis ut videtur sit verum quod dictum est
quod Christus in primo adventu non venit
ad iudicandum. Videtur quod non. Quia infra
nono dicit Ego in iudicium veni ad hoc
dicendum est quod duplex est iudicium
scilicet discretionis ut iam dicatur hoc iudicium
quia discernitur. Et si de tali iudicio
loquamur Christus in iudicium venit
quia eo adveniente homines discreti
sunt. Quidam enim in sua cecitate
permanserunt. Quidam autem lumen gratie
acceperunt. Secundo est iudicium condempnationis
ut idem sit honorem iudicare quod con-
dempnare. Et de tali iudicio loquitur
hic Salvator quod dicit quod non venit
ad iudicandum fideles quia qui credit
in eum non iudicatur. Nec venit ad iu-
dicandum infideles quia qui non credit
iam iudicatus est quia non credit
in nomine unigeniti filii dei. Et ideo dicitur
non venit ad iudicandum nec fideles
nec infideles. Ergo nullum. Obiceret
aliquis ut videtur sit verum quod fideles non
iudicantur. Videtur quod non. Quia multi fi-
deles dampnabuntur. Dicendum est quod
ex sensu licet potest solvi hec questio
ut sit sensus licet credit in eum id est
qui credendo in eum tendit per caritatem
et sibi adheret sicut membrum capiti
non iudicatur id est non condempnatur. Vel
dicendum per hoc includit bona opera
dicitur enim dicunt se nosse deum factis

aut negat. non propter dicta sunt
credere. unde Iac. 2o ostende michi
ex operibus fidem tuam. Illi ergo proprie
credunt. qui ostendunt se deum no-
sse verbo et opere. ut dicendum est quod
peccator qui credit. ex hoc quod credit
non iudicatur. et non dampnatur. sed
quia factis negat quod credere se dicit
Sed quereret aliquis quomodo qui non
credit iam iudicatus est. Dicendum
quod secundum Aug. super Jo. aliud est
apparere iudicium. aliud est iudicium
esse factum. et tunc est sensus litere
Qui non credit iam iudicatus est
nondum. id est apparuit iudicium. sed
tamen in dei presciencia factum est. Novit
enim qui pertineant ad coronam. novit
qui pertineant ad flammam. novit
in area sua triticum. novit et pa-
leam. novit segetem. novit et zi-
zaniam. vel dicendum est quod qui non cre-
dit iam est iudicatus id est iam
manifestata est causa sui iudicii et
sue condempnacionis. sicut dicimus de
aliquo cuius mors et dampnacio
iam manifesta est iam mortuus est
licet quia .s. cum sentencia lata non sit tamen
causa sue dampnacionis iam manife-
sta est. Deinde cum dicit. Hoc autem est
iudicium. assignat causam huius
iudicii ubi notandum est quod iudicium
hic accipitur pro condempnacione. assi-
gnat ergo causam iudicii infidelibus
et assignat causam dampnacionis
Dividitur autem hec pars in duas partes quia
primo causam assignat 2o causam manife-
stat. ibi Erat enim eorum ma-
la. Continuatio ergo ad primum continuatur
sic litera. ita dictum est quod infidelis
iam iudicatus est. Hoc autem est iudi-
cium id est hec est causa huius iudicii et
dampnacionis. quia lux venit
in mundum. et dilexerunt homines
scilicet infideles et carnales magis
tenebras et errorem quam lucem
Ac si diceret isti iuste dampnantur

et excusacionem non habent. venit enim
lux curare eos. et ducere eos ad lucem
Cuius ergo ei miserebitur. qui ad lucem
venientem accedere non vult. Deinde cum ad
dicit. Erat enim eorum mala opera causa ma-
nifestatur cum dicit. Et quare sic lasta
ergo non dilexerunt lucem. quia patet quod
eorum opera mala erant. ubi notandum
est qui amat lucem. facit opera consona
luci. Opera autem consona luci sunt
opera bona. Signum ergo quod homo odiat
lucem est quia homo male operatur. et ideo
subditur in textu. Omnis enim qui
male agit odit lucem. et non venit
ad lucem et non arguantur opera eius
Ac si diceret Qui male agit odit
actum. actum lucis. qui quidem actus
est manifestacio. Omne enim quod manifestatur
in luce manifestatur. Qui autem odit
actum lucis videtur odire ipsam lucem
Est enim advertendum. quod lucis duplex
est actus. primus actus est lucere. 2us
actus est manifestare. Deinde 2o hic dicit
quod opera mala a luce arguuntur id est
manifestantur. et hunc actum mali
odiunt. Qui autem facit veritatem
venit ad lucem. ut manifestentur opera
eius. quia in deo sunt facta. Sed que-
reret aliquis quid est facere veritatem
Dicendum est quod iste facit veritatem
qui concordat veritati iubenti. ut
ille est qui bene operatur veritas omnibus
iubet bonum operari. et ideo ille veritatem
facit. qui facit bona opera que veritas
facit. Iste ergo certe venit ad lucem
quia ideo est concordans veritati iubenti
ut ille est qui bene operatur. veritas
omnibus iubet bonum operari. et ideo ille
veritatem facit qui facit bona opera que
veritas iubet. Iste ergo certe venit
ad lucem. quia ideo est concordans
veritati iubenti. et luce ostendenti
et ideo dictum est qui facit veritatem venit
venit ad lucem. Sed ille facit veritatem
qui concordat veritati increpanti
et accusanti. veritas enim precipit

accusat animi quod scriptum in confessi-
one accusat veritate facit. vnde Augustinus
super Jo. Qui facit veritatem accusat
in se mala sua non sibi parcit. non sibi
ignoscit. ut deus ignoscat cog-
noscat. Et non h. Augustinus ibidem. Etiam
minima peccata non sunt negligenda
pla sed accusanda. Nam minima peccata
si negligantur occidunt. minute sunt
n gutte. que flumina implent. mi-
nuta sunt grana arene. sed multa a-
rena ponatur. premit atque opprimit
etc. Aliquis dicit quod dictum est
quod venit ad lucem. ut manifestentur
opera eius. videtur quod vellet manifestari
opera sua et publice fit reprehensibile.
Dicendum est quod duobus modis potest quis
desiderare manifestationem operum suorum
primo scilicet potest desiderare quod manifeste-
tur a deo. ut approbentur. ij ad
Cor. x. non enim qui seipsum commendat
probatus est. sed quem deus commendat
Et Job xvi. Ecce in celo est testis
meus. Secundo potest desiderare ut opera sua
manifestentur coram hominibus. non propter
homines. sed ut deus glorificetur. Luc v
Sic luceat lux vestra coram hominibus

P Post hec venit ihesus et di-
scipuli eius. Habito baptismo
christi. hic agit de differentia inter
baptismum christi et Johannis. Hec autem differentia
ex eo cognoscitur. quod christus eminen-
tior fuit Johanne. et ex quo regna-
bat christi. vnde tota pars ista usque
tia eminentia christi in parte prima. sic
procedit. quia primo [illegible] quia
Johannis baptismus purificatio. quia utrique
corde baptizabat [illegible] subordinatur
quedam questio. inter iudeos et di-
scipulos Johannis ibi facta est quo quo
secundo sequitur quod [illegible]
p Johannes. ibi Et Johannes. prima in-
quia primo introducitur baptismus christi. secundo
baptismus Johannis. ibi Erat autem Johannes

eminentiam quo ad primum dicit. Post hec
venit ihesus et discipuli eius in iudea
terra et illic morabatur cum eis et illic
morabatur cum eis et baptizabat
Notandum est quod quidam dictum est post
non est intelligendum quod statim venit
post disputationem cum Nichodemo. immo iuit in
Galileam. et ibi aliquandiu mo-
ratus rediit in iudeam. sed dicitur
in duo loca erat in iudea ad que
confluebant omnes multi de iudeorum
scilicet ierusalem ad quam ibant in festis et
Iordanis. ad quam conveniebant
propter [illegible] et baptismum Johannis. Et
ista dicit ista duo loca frequentabat
statim completis diebus festis in
ierusalem que est in una parte iudee veniebat
in aliam partem iudee ubi Johannes
baptizabat. et dicit aduentum dicit
christi. Notandum est secundo quod hic aduentus
christi primo commendat veritatem. que
in aperto loqui non timet. ut glo-
sa ait. quia christus [illegible] erat
ipsa veritas ad loca publica veni-
ebat. vnde Cris. nichil aptius. nichil
fortius veritate. que nec latere volt
neque periculum formidat. neque in-
sidias timuit. ut glosa quoniam multi
desiderat. nulli [illegible] abo-
pia. Secundo hic aduentus christi commen-
dat amorem et caritatem Jo. n.
primo veniebat ubi multi conveniebant
ut multis proficeret. vnde Cris. dicit
in solemnitatibus in ierusalem ascendebat
non se ostentans. neque honores
diligens. sed ut pluribus sua documenta
et miraculorum utilitatem proponeret. Sequi-
tur dicit Erat autem Jo. introducitur bap-
Johannis. Et primo quid nobis occurrit prima
baptizat. vnde dicitur Erat autem Johannes
baptizans. ubi aduertendum est.
primo Augustinus. baptizabat Jo. ut christus
ab eo baptizaretur. non solum autem christus
ab eo baptizatus est. sed multi alii ne baptismus
Johannis melior baptismo christi videretur
si scilicet solus christus fuisset baptizatus a Johan-
ne. Et essent qui dicerent [illegible]

magnus erat baptismus quem habuit Johannes
nisi solus Christus qui solus fuit dignior bap-
tizari. Notandum est quod Christo bapti-
zante adhuc post Johannes baptizabat
cuius ratio prima est secundum Bedam. quia
non debuit precursor cessare donec veritas
perfecte manifestaretur. Secunda ratio
secundum Crisostomum est. quia si Johannes statim
cessasset. possent eius discipuli emuli
contra Christum fieri zelo vel ira. Et ideo non
statim cessavit. sed baptizans non
sibi gloriam acquirebat. sed Christo audi-
tores mittebat. Et multo efficaciorem
hoc faciebat. quam discipuli Christi. Secundo
occurrit nobis locus. in quo Johannes
baptizabat. Et ideo dicitur quod erat bapti-
zans in Ennon iuxta Salim
ubi advertendum est quod Salim
secundum Bedam oppidum est iuxta Jor-
danem situm ubi olim Melchise-
dech regnavit. Secundum Jeronimum autem
interest. utrum Salem aut Salim
nominetur cum notabilibus in medio
litteris vocalibus utantur Hebrei et quod
voluntate lectorum et regionum vari-
etate eadem verba diversis sonis atque accen-
tibus proferantur. Secundo notandum
+ Ennon quod hebraice dicitur aqua latine et
ideo evangelista hanc interpretationem aperiens
subdit quia multe aque erant illic. Tertio
nobis occurrit fructus quem fecit ex baptismo
Johannes. Et ideo dicitur in littera et veniebant
et baptizabantur. Notandum est quod secundum
Bedam quod ita se habebat etiam baptismus
Johannis ad baptismum Christi sicut nunc cathe-
cismus in quo baptizandi instruuntur
in fide. et preparantur ad baptismum sic etiam ad
baptismum venire. Sicut enim Johannes predicabat
penitentiam et baptismum Christi premittebat
et in cognitionem veritatis que in mundo
apparuit attrahebat. sic ministri ecclesie
primo erudiunt venientes ad fidem
postea peccata eorum redarguunt. Deinde
in Christi baptismo peccatorum remis-
sionem promittunt. et sic homines

attrahunt in cognitionem veritatis. et
amorem. Quarto nobis occurrit tempus. quo
hec facta sunt. quod dicitur nondum enim missus
Jo. in carcerem. ubi secundum Bedam advertendum postquam
Johannes evangelista cepit narrare facta
Christi. que Johannes incarceratus que alii
evangeliste preterierunt incipientes ab hiis
que post Johannem missum in carcerem facta
sunt. Secundum dicitur. Facta est ergo quo-
rum questio inter discipulos Johannis et Iu-
deos. Et primo quo ponitur ratio ad Johannem deferen-
tium. ibi. Et venerunt ad Johannem. Circa primum ergo
ad primum dicit quod facta est questio ex discipulis
Johannis cum Iudeis de purificatione id est baptismo
Notandum est quod Iudei habebant argumenta
contra. ut preferret baptismum Christi baptismo Johannis
primum argumentum erat quod Johannes a se baptizatos
ad Christum mittebat non autem econverso. Hoc autem
non fecisset nisi quia baptismus Christi preferebatur suo
baptismo. Secundum argumentum pro eis erat
quia Johannes se dicebat premissum ante
Christum. ut ad eius baptismum homines prepararet
Et econtrario discipuli Johannis habebant contra
se quo probabant quod baptismus Johannis erat
preferendus. quia prior erat baptismus baptismo
Christi. Secundum ad dicitur. Et venerunt ad
Johannem. Referunt hoc ad Johannem. ubi ad-
vertendum est quod primum hic discipuli Johannis
imponunt Christo presumptionem. quia
videretur sicut unus ex eis in magistrum
preficiebat. unde dicunt Rabbi qui erat tecum
trans Iordanem. Et si dicant discipuli secundum Crisostomum
qui discipuli ordinem habebat nunc plus
hiis nobis nunc se attemptavit bap-
tizans. Secundo discipuli imponunt Christo
ingratitudinem. Et ideo dicunt cui tu testimonium
perhibuisti ecce hic baptizat. Et si
dicat secundum Crisostomum quem digito ostendisti
et ex tuo testimonio magnificasti. eadem
tibi audet. quia baptizat. sicut
et tu. Tertio discipuli Johannis recommendant Christo
quia videbantur preveniri Johannes ex hoc quod Christus
opus assumpserat. officium baptizandi
Et ideo dicunt Et omnes veniunt ad
eum. quasi dicunt Te dimisso omnes currunt

ad baptismum illius quem tu baptizasti [...]
tandum est quod quasi invitati discipuli Johannis
qui invidebant Christo baptizanti. Discipuli
tales sunt invidi doctores qui aliorum
honorem quaerentes dolent si alius [melius]
[prae]dicat. Contra quos Gregorius dicit sic
[...] pastor optat ut illa
[...] quam solus dicere non potest sufficiat.
Alii dicunt et moyses [...] [...]
[...] dicit ut omnes prophetarent. Hiis ergo
[...] Johannis tales sunt susurrones et
bilingues dicentes, ut Johannem incitarent
provocare Johannem contra Christum. Primo recom-
mendando Christi humilitatem. Et ideo dicebant
cum qui erat tecum. Secundo rememora-
tur beneficium quod Johannes videbatur Christo
contulisse, quia eum baptizaverat.
Tertio recommendando doctrinam quod videbatur
Johannes Christo [...] sit et bilingues
faciunt volentes [...] [...] de a[...]
Primo rememorat humilitatem status illius.
Secundo rememorat beneficium illi collatum.
Tertio ex hiis concludunt magnitudinem
illius qui non obstante statu
humilitatis et beneficio recepto detra-
ctum fert. Contra hos bilingues et detrac-
tores dicit [...] Jacobus in epistola
adversus [...] quod [...]
et per [...] facies [...]
[...] Jeremias sicut sagitta si
[...] contra [...] non [...]
[...] et [...]
[...] quod complet facti sunt
[...]. Et alibi qui
mittit in altum lapidem recadit in caput
eius. Ita detractor cum viderit faciem
audientis tristem, cum autem viderit faciem
obturat aures suas ne audiat
[...] sanguinis. Illico conticescit,
pallet vultus, haerent labia, saliva
siccatur. Contra hos detractores
loquitur sapiens sic dicens: Cum detrac-
toribus non commisceatur, quoniam repente
veniet perditio eorum. Et ruina
utriusque, scilicet tam illius qui loquitur quam
illius qui detrahentem audit quis
novit.

Respondit Johannes proposita di-
scipulorum quaestione [...]

[...] Johannes [...] [...] [...]
[...] Johannes [...] [...]
rem discipulorum. Secundo eorum impu-
gnatio [...] eos ad fidem inducit
ibi quod autem accepit eius testimonium.
Primo ergo impugnat errorem discipulorum
qui eum dicebant maiorem esse Christo.
Secundo autem ipse probat quod Christus est
maior eo. Dicit autem sic: Non [...]
[...]. Secundo probat per rationes [...]
ibi [...] nos [...] [...] ibi [...]
[...] quae ibi [...] [...] [...]
[...]. Primo ergo probat Christum ma-
iorem seipso. Et potest esse ratio [...]
[...] maior est qui dat quam accipit.
Sed Christus sicut Deus dat. Ego autem Jo-
hannes sicut homo accipio ab eo qui potest dare.
Quia non potest accipere homo quidquam nisi
fuerit ei datum de caelo. Ergo Christus est
maior me ipso. Notandum est quod hic
non potest homo accipere [...] potest [...] [...]
ut referatur ad Christum; [...] potest [...]
ut referatur ad Johannem. Si referatur
ad Christum tunc est sensus: [...]
vos non [...] [...] ad [...] autem
quia hoc desuper accipit [...]
qui hoc facit. Et ideo si Christo contradicitis
Deo contradicitis. [...] ab homine
sunt facile reprehensibilia sunt et im-
becilliora sunt, et velociter defluunt.
Haec autem non talia sunt quia non huma-
nitus sed divinitus adiuncta sunt. Si
autem haec verba referantur ad Johannem
tunc est sensus huius: Ego [...]
homo de caelo accepi; ergo quod accepi
ut aliquis [...] manere me volo
esse ut aliud contra veritatem loquar. No-
tandum est quod in verbo isto "non potest homo
accipere quidquam" primo notatur ex parte
nostra universalis indigentia [...]
[...] quia nullus homo a seipso
potest [...] agere [...] sapere
[...] salubriter [...]
[...] Et ideo dicit: Non potest accipere quid-
quam. Secundo notatur ex parte Dei condescen-
sio gratuita cum dicit: nisi fuerit ei
datum ipse est [...] qui dat omnibus

affluent. Et non ppeat 3o notat
ppt ch'rim de qualis quidem
que parue refulcet omnibus quidem
Secundum ad dicit Ipse vos. Quarta racio
per quam ostendit Jo. xpm esse ma
iorem seipso. Et potest esse racio tal
maior est in eo quam per. sponsus
quam paranymphus. Et ego missus sum
ante xpm. sicut precursor ante iudicem
sicut paranymphus ante sponsum. sicut
vox ante verbum. sicut lucerna ante
lucem. ergo xpus maior me est
Et hoc est quod dicit litera. Ipse vos m
testimonium perhibebitis. vel perhibere po
testis. quod dixerim. Non sum ego xpus
sed qui missus sum ante illum. Secundum
tunc dicit. Qui habet sponsam sponsus est. 3a
racio. quod Jo. ostendit xpm esse
maiorem seipso. Et potest esse racio
talis. maior est sponsus quam
quam amicus sponsi. sed xpus sponsus
est. ego autem amicus. ergo xpus
maior me est. Confirmat racione
sic procedit. quia primo Johannes dicit
xpm esse sponsum. 2o dicit se esse
amicum. ibi Amicus autem sponsi
Secundum ergo ad primum dicit Qui habet
sponsam. ergo sponsus est. Notandum
quod isti sponsa autem sponsus est ecclesia
est. que quidem sponsa xpo per quadruplicem
sensum coniungitur. Xpo per carnem assumpte
indissolubiliter copulatur
a xpo per donorum distributorum
spiritualium fecundatur. Hec sponsa sibi
credita a xpo amico suo vel ordinibus
predicatorum committitur. qui eam non
sibi sed a xpo zelari debet. No
tandum est quod secundum aliquem modum hec
sponsa anima est. cui sponsus Christus lib
ponsus animam dat in pretium sub
spectorum remissionem. ff remissionem
perfectionem non in futurorum largitur
Secundum ad dicit. Amicus autem sponsi
postquam dixit Johannes xpm esse
sponsum. hic dicit se esse amicum sponsi
ad eminenciam autem huc notandum
est quod boni amici est libenter audire
amicum suum. Et ideo Johannes volens
se probare amicum sponsi. dicit Amicus
autem sponsi qui stat et audit eum
Secundo de racione boni amici est et ga
udeat de voce et fama amici sui
Et ideo Jo. volens se probare amicum spo
nsi. dicit quod gaudio gaudet propter vocem
sponsi. vel gaudio gaudet propter ce
lebrem famam ipsius sponsi. Et hoc
dicit Johannes. gaudium meum est im
pletum. scilicet quia sponsus vocem habet
3o de racione boni amici est. quod
gaudeat de perfectione et incremento spiritu
ali. amici sui. Et ideo Jo. volens se
probare amicum sponsi dicit Illum oportet
crescere illum crescere me autem minui
Ac si dicat que mea sunt stare et
cessare oportet. Et minui que autem illius
sunt. scilicet sponsi crescere et proficere oportet
Et in hoc gaudeo. Notandum est
quod Johannes sicut bonus magister et
ad oppositum discipulorum suorum
primo .n. dilectis rememorabat statum
humilitatem in xpo dicentes. Rabbi
testimonium erat Ac si dicunt. hic xpus
est sic unus ex vobis. Secundario Johannes
status dignitatem in xpo notans
eum esse sponsum. Ac si dicat Non
est sicut unus ex vobis ut dicitis. sed
est maior omnibus nobis quia
sponsus est. Secundo dicebat dilecti de
xpo. hic est qui baptizat. Ac si dicat
cuius baptismus non est. Contrario Johannes
dicit Cuius baptismus est. quia sponsa
est. qui sibi in baptismate copulatur

Et vero (Theologi) omnis autem sponsus
Christus. 2. locus non sponsalium
invenitur efficacia. locus 3 baptismi. 3o
dilige Iohannis volentes commovere Iohannem
ad zelum et invidiam dixerunt de Christo
omnes veniunt ad eum. Iohannes autem dicit
se de hoc gaudere. quia gaudium quod
omnes currunt ad vocem sponsi. No-
tandum est quod illud verbum Qui stat
et audit etc. primo declarat primus
Iohannis profundissimam humilitatem. 2o
in Iohanne declarat perseverantiae sta-
bilitatem. 3o declarat ex parte Iohannis
status stabilitatem. 4to ex parte Io-
hannis iocunditatem. primo dico quod declarat
primus profundissimam humilitatem
quia stat. de hoc Augustinus super Iohannem
Credimus stat Iohannes quia non cadit
quare non cadit quia humilis. vide
Iohannem solide stantem. Non sic dignum
convenientia talem cuius solutionem intel-
ligit ergo Augustinus. quod tanto aliquis
solidius stat. quanto humilior. quan-
to enim aliquis humilior. tanto plus
cognoscit suam imbecillitatem. tanto plus
innititur dei immensitati. quanto autem
quis magis innititur dei immensitati
tanto fortius stat. Secundo ille status
quod dicitur qui stat et audit declarat
perseverantiae stabilitatem. ut sit sensus
quod Iohannes amicus sponsi stabat
firmus in amicitia et stabilitate fidelitatis
non enim propterea fidelis sibi retinuit
sed ad Christum adduxit. quia non sunt
amici sponsi. sibi sponsam assumere
sed eam sponso conciliare. et ad spon-
sum adducere. vnde Augustinus super Iohannem
Qui custodit sponsam vel uxo-
rem amici sui. Vat quid operatur
ut nullus alius ametur. sic et
Iohannes operam dedit ut solus Christus ametur

Tertio hoc verbum qui stat et audit
declarat ex parte Iohannis status firmi-
bilitatem. non enim Iohannes stat. quia a Christo
advenientem suus status fuit
vnde Chrisostomus nobis fuit tam propositum
qui stat. Et non dixit. qui stat ut
iudicaret, sed quae fuit concussa in
iam et qui cum de luctu non
restat nisi audire. Quarto qui stat
et audit declarat ex parte Iohannis dile-
iocunditatem. ex eo quod dicit et gaudi-
et. vnde Augustinus super Iohannem Gaudet
Iohannes in audiendo. Christus autem
in dicendo. quia Christus verbum Iohannes
autem vox. Notandum est quod ex illo verbo
In hoc gaudium meum impletum
est. possumus habere in quo consistit
verum et completum gaudium
Consistit enim gaudium in hoc quod
homo non gaudeat de se sed de deo
vnde Augustinus super Iohannem Qui de se
gaudet tristis est. Qui autem vult
de deo gaudere semper gaudebit
quia deus sempiternus est. Ga-
udebat autem Iohannes non propter se
sed propter vocem sponsi. dicitur autem vox
sponsi eius doctrina mediante
qua sponsa coniungitur sponso
Ideo ergo gaudebat Iohannes. et
in hoc dicebat suum gaudium esse
impletum. quia per vocem sponsi
videbat sibi sponsam copulari
Notandum est quod per illud verbo Illum
oportet crescere me autem minui. primo
nobis ostenditur status Iohannis. et tunc
est sensus litterae. Quando mea (?) cessa-
verunt et steterunt. et ideo me oportet
minui. Quando autem Christi sunt pro-
ficiant. Et ideo illud oportet crescere. Secundo
nobis ostenditur eminentia Christi. tunc est
sensus litterae. quod dicit Iohannes. Ego sum mi-
serabilis (?). Christus autem manens

sicut ergo ad crescente maiori luna vi[de]ntur extingui min[or]es ad tu[m] sui vitate non extinguntur. Et occultatur. ita et ego re[spec]tu s[anc]ti minui debeo quia maius lumen occultat minus omnibus s[ecundu]m gl[ori]a creature. que in solo deo debet esse. iuxta illud. Qui gloriatur in d[omi]no gl[or]ietur. Et tunc est sensus. Decet gl[ori]a creature debet in se minui. et in deo crescere. vnde aug[ustinus]. sup[er] Jo[hannem]. Cre[s]cat gl[ori]a dei in nobis. et minuatur gl[ori]a nostra ut in deo crescat et nostra. Ideo aut[em] Jo[hannes] dixit. Illum aut[em] oportet crescere me aut[em] minui. q[uia] in se non gl[ori]abatur. sed in voce sponsi. Hec aut[em] diminutio et crementum fit t[em]p[o]ribus q[ui]bus Johannes et x[risti]us nati sunt. nam natus n[ost]ri in die quam incipit dies crescere. natus est Jo[hann]es ad iam incipiunt dies minui Notandum est q[uod] m[o]ralit[er] loquendo in nobis est homo interior et exterior. et tunc est sensus hic. ut sit verbum aug[ustini] bonis religiosis ecc. f[ra]tru[m] ad exteriorem hominem oportet minui. illud aut[em] fr[atr]um interiorem hominem crescere oportet. Et in verbo isto p[rim]o notatur vetus homo deponendus ad gl[ori]a. hic aut[em] minui. s[ecund]o notatur interior hominis reformatio. quando dicitur Illum aut[em] crescere. 3o subditur utriusque conveniens et congrua ratio. quando dicitur oportet. n[on] hic convenientia denotat. Deinde cum dicitur. Qui de sursum venit. ponitur q[ua]rta ratio ad probandum x[risti]um eminentia[m] re[spec]tu Johannis. Et potest esse ratio b[ea]ti Johannis etiam tal[is]. Qui de sursum est non solum eminentior me. sed super omnes est. Et de sursum est ergo non solum me eminentior. Et super omnes est. In hac ratione sic procedit. quia p[rim]o ponit q[uod] x[risti]us de sursum est. s[ecund]o ostendit q[uod] doctrina eius perfecta est ibi Qui est de terra. 3o q[uod] doctrina perfecta est reprehendunt alii Qui doctrinam hanc non acc[e]pit ibi Et testimonium eius nemo accipit. Circa p[rim]um ergo ad primum dicit Qui de sursum venit super omnes est. Dicitur est q[uod] hic ven[it] qui de sursum venit super omnes est. p[rim]o designat exp[re]sse Ihesus n[ost]r[u]m p[ro] puritate assumpsit. n[on] x[risti]us aliquis de omni statu. De p[rim]o n[on] statu assumpsit puritate. Et ideo dicitur venisse de altitudine humane n[atur]e. De s[ecund]o aut[em] statu assumpsit passibilitate. vnde alcheri[us]. De altitudine n[atur]e humane quam habuit in primo statu assumpsit x[risti]us humana natura. quia culpam non assumpsit culpa. cum assumpsit culpa pena. De 3o aut[em] statu q[ui] est status gl[ori]e. assumpsit impossibilitatem peccandi. et fruitionem n[atur]e anime. Sic hoc q[uod] dicitur est Qui de sursum est. De signat expresse humane n[atur]e. qui fuit in x[rist]o supernale talitate. ut ideo dicatur de sursum esse. quia conceptio de sp[irit]u sancto est. non. n[on] virtus formans corpus x[rist]i fuit de terra. Et de celo 3o dicitur potest q[uod] x[risti]us de sursum venit fuit. quantum ad divinam natura[m] que de sursum venit. non quidem p[ro]prio motu locum. Et p[ro]prium effectum in quantum. s[ecundum] carnem assumpsit. Deinde cum dicit Qui de terra est. Ostendit Jo[hann]es doctrina x[rist]i esse perfecta. Et p[rim]o ostendit imperfectionem doctrine sue. s[ecund]o ostendit perfectionem doctrine x[rist]i. ibi. Qui de celo venit. Circa p[rim]um ergo ad primum dicit. Qui de terra est. s[cilicet] Jo[hann]es. qui de terra fuit. non solum materialiter. Et etiam effective. q[uia] corpus eius virtute terra formatum fuit. tal[is] de terra est. i[d est] terrenus est. De uno illorum. de quibus dicit Job iiii[o]. Qui habitat domos luteas et terrenum habet fundamentum. tal[is] de terra lo[quitur]. i[d est] de terrenis. Ac si dicat Jo[hannes] doctrina mea imperfecta

z quia que loquitur terrena sunt dubitaret
aliquis utrum sit verum quod Johannes ter-
rena loquebatur, dicitur quod non, quia multa
celestia dixit ad doctrinam z quod dicitur in la
Ad hoc dicendum z quod secundum summam Augustini
aliquid convenire alicui potest duobus
modis: vel quod convenit sibi secundum se et
per naturam suam, vel convenit sibi ab alio.
Hoc ergo sic considerato non convenit
loqui nisi terrena, quia sicut dicit ecclesiastici
xxxiiij° Cor hominis phantasias pati-
tur nisi ab omnipotente emissa fuerit. Hoc
autem non est a deo illuminatus potest conve-
nire loqui celestia. Et loqui celestia
conveniebat Johanni, quia licet non esset
lux, tamen lucem participabat. Sicut et
communicabat dicendo ad dicit: Qui de
celo venit etc. Postquam ostendit
Johannes imperfectionem doctrine sue, hic
ostendit perfectionem in doctrina Christi
dicens: Qui de celo venit, scilicet Christus,
super omnes est, scilicet duobus modis,
scilicet per eminenciam gradus. Primo quia
excelsius deus super omnes existens
secundo modo per auctoritatem et potestatem.
Ad Ephesios i° Ipsum dedit caput super
omnem ecclesiam. Et quia Christus de celo
est, ideo doctrina eius perfecta. Et qua-
re, propter quam veritatem subditur: Et quod
vidit et audivit hoc testatur. Ac
si diceretur: doctrina eius certissima est, quia
nichil docet nec testatur nisi quod vidit
et audivit. Notandum est quod filius est
esse a patre. In filio autem idem est esse
intelligere. Quod ergo dicitur quia Christus ea que
vidit et audit a patre loquitur, intelli-
gere debes quia Christus ea que audivit et
vidit a patre loquitur, intelligere debes quia
quecumque filius naturaliter novit a patre
habuit. Propter quod audire a patre dicitur
quecumque novit. Sequitur ad dicit: Et te-
stimonium eius nemo accipit. Replicet

qui testimonium veritatis non accipit et
contumeliet. Sic lege: Ita dictum est quod te-
stimonium eius est verum. Et tamen testimonium
nemo accipit. Non refert ad eos
qui erant ad dexteram vel ad bonos
dicendo ad dicit: Qui autem accipit eius
testimonium. Postquam Johannes Bapta
falsificavit discipulorum errorem
in ista parte manducit eos ad fidem,
hortatur autem eos credere Christo. Primo
quidem propter eius dignitatem, secundo propter
fidei utilitatem, ibi: Qui autem credit
in filium. Dignitatem autem Christi commendat
tribus modis. Primo quantum ad eius
ineffabilem veritatem, secundo quantum ad
eius incomparabilem sanctitatem, ibi: Non
enim ad mensuram. Tercio quantum ad ma-
iestatis immensitatem, ibi: Pater diligit
etc. Primo ergo commendat Christi veritatem
dicens: Qui autem accipit eius
testimonium signavit quia deus
verax est. Ac si diceretur: Qui accipit
testimonium Christi sibi credendo et ad-
herendo corpore, signavit, id est intimavit,
quia Christus est verax. Dicebat
enim Christus se esse deum. Et ideo qui cre-
debat Christo dicenti se esse deum po-
nebat in corde suo quod ipse Christus
esset verus deus. Vel sic aliter:
Qui accipit testimonium eius, scilicet Christi,
sibi credendo, signavit, id est declaravit
quod Christus deus est verax in docendo
etiam, nam misit deus verba dei lo-
quitur; verba autem dei verba sunt. Ac si
diceretur secundum istam expositionem: Testimonium
verum accipitur et commendatur. Qui
non accipit, id est acceptat testimonium
Christi corpore declarat quod deus cuius
verba loquitur Christus verax est. Vel sic:
qui accipit testimonium eius, id est Christi,
signavit, id est intimavit, quod deus pater //s
est verax qui misit filium suum quem
promiserat mittendum. Ille enim ve-
rax dicitur qui promissa adimplet

Et ideo subditur: Quem enim misit deus
verba dei loquitur. Ac si dicatur: quem accipit
testimonium christi. Hic posuit in concre-
sio: quia christus est ille quem misit
deus. Deinde cum dicit Non enim ad me-
suram ostendit christum incomparabilis
sanctitatis. Et hoc est quod dicitur Non enim
ad mensuram id est particulariter dat
deus spiritum scilicet christo. Notandum est
secundum Lyram. Hic ostendit quod cum
nos in mensura accepimus spiritum
christus autem omnem actum spiritus
suscepit. Et ideo sine mensura. Et
Augustinus super Johannem: Alii quidem datur
per spiritum sermo sapientie. Alii autem sermo
scientie. Aliud quod accepit ille. Et
aliud iste. Divisionem quod datur
dona. que divisio mensura quedam
est mensurarum donorum. Sed christus non ad
mensuram accepit. Sed videretur aliquis
(uti) quod christus ad mensuram acce-
pit gratiam. Videtur quod sic quia
anima christi fuit finita. Et per consequens
certa mensura. Ad hoc dicendum
est quod hoc verbum non enim ad mensuram
secundum unum declarat in christo veritatem
divinitatis quia declarat ipsum fuisse
verum deum per gratiam enim unionis
nullis precedentibus meritis da-
tum est homini christo ut esset verus
deus. Divinitas enim est quid infini-
tum. Et per consequens accepit spiritum id est gratiam
et donum non ad mensuram. Secundo hoc
verbum non enim ad mensuram designat
in christo repletionem capacitatis. Et
non dicitur non accepisse spiritum ad
mensuram quia datum tantum ei datum
est quantum nulla creatura cape-
re potest ita tota sua capacitas
repleta fuit. Vel non dicitur accepi-
sse gratiam non ad mensuram non
quia accepit gratiam infinitam

sed quia accepit gratiam secundum sui rationem
et ad omnem actum. Ad quem se gratia
extendere potest. Ita quod alii sancti qui
habent gratiam ad mensuram quia ca-
habet ad certum actum vel illum. Christo
autem non est datus spiritus ad mensuram
quia sibi datur gratia ad omnem actum.
Deinde cum dicit Pater diligit filium ostendit
quod in christo fuit immensitas maiestatis
quia omnia dedit pater in manu sua.
Et hoc est quod dicitur littera Pater diligit omnia
filium et omnia dedit in manu eius.
Notandum est quod de hac dilectione ha-
betur Matthei iii° et Luce iii°. Hic est filius
meus dilectus. Et ad Philippenses primo
Transtulit nos in regnum claritatis
sue id est in regnum filii sui dilecti.
Hec autem dilectio est ratio principii
ut sit sensus quod pater omnia tradidit
in manu filii scilicet que in terris et que
in celis quia constituit ipsum heredem
universorum. Cuius autem traditionis causa est
dilectio. Tradidit enim deus christo
secundum quod homo omnia que faciunt ipsum heredem
universorum. Et hoc quia dilexit eum.
Notandum dicit quod illud verbum alterum pater ex-
poni: Pater diligit filium ut referatur
ad christum secundum divinam naturam. Tunc
est sensus: Et omnia dedit pater in
manu eius id est pater genuit filium sibi
equalem ut tantum sit filius quantus
est pater. Cum autem quando dedit omnia
in manu eius id est in potestate et virtute
eius quia genuit eum omnipotentem
quia omnipotens pater omnipotens filius.
Cuius autem dationis signum est dilectio
de qua dicitur Pater diligit filium. Non
enim potest dici quod dilectio respectu filii
sit principium. Alias voluntas patris
esset principium respectu filii. Quod tamen
verum non est quia filius est verbum. Verbum
autem est ab intellectu. Deinde cum

credit in filium. postquam
dixit de dignitate Christi. hic dicit
de fidei utilitate. utilitas autem
quam credentes in proprio consequuntur
vita eterna. et hoc est quod dicit qui
credit in filium non solum in fide que
est sine operibus. sed etiam fide que adim-
pletur operibus. habet vitam eternam. habet
inquam in spe postea autem in re. et
alio modo sic dictum est. quoniam dedit deus
in manum i. in potestate filii sui autem
illico omnia in potestate eius. et in potestate
eius vita eterna. habens ergo filium
habet illud qui potest largiri vitam eternam
secundum ardentes eum. habet ergo qui credit
in filium habet vitam eternam. habet quidem
in spe. Qui autem incredulus est
filio narranti s. ea que sunt filii
dei non videbit vitam. i. non vi-
debit deum. cuius visio est eterna vita
sed ira dei i. punitio et vindicta
manet super eum. dicit autem notabili-
ter manet. quia mors que manet
in dampnatis non est temporalis sed
eterna. Notandum quod hec vita eterna
quam promittit est vita [illegible]osa. quia
includit in se omne bonorum. unde Sal-
vator. Omnis qui reliquerit patrem et
matrem. centuplum accipiet et vitam
eternam possidebit. Secundo hec vita eterna
est vita gratiosa. quia ex gratia est. et
non ex debito. quod nobis datur. unde
Apostolus ad Ro. Gratia autem dei vita
eterna. 3o hec vita eterna est vita
virtuosa. quia superat omnem appeti-
tum nostrum. et quia superat. ideo facit
unde Salvator loquens de hac vita
dicit. Ego veni ut vitam habeant
et habundancius habeant. hanc autem
habundanciam intelligo quia beatitudo
superabit et per quam replebit appe-
titum beatorum. Quarto hec vita est
vita gaudiosa. ex parte principii. hec
enim vita non oritur a carne. sed a spiritu
unde Apostolus. Qui seminat in spiritu
de spiritu metet vitam eternam.

Ut ergo cognovit Ihesus
postquam manifestavit
se Christus in Iudeis. hic
manifestat se Samaritanis. ubi
ostendit se omnium salvatorem. tam
gentilium quam iudeorum. Dividitur autem
hec pars in duas partes. quia primo ostendit
quomodo Christus predicavit Samaritanis
2o ostendit quomodo post hanc predicationem
rediit ad suos quia gentilium
et iudeorum debebat fieri unum ovi-
le et unus pastor. ibi. post duos
autem annos dies. Circa primam partem
tria nobis occurrunt. primo enim nobis describitur
predicandi opportunitas. 2o Christi predicantis
sagacitas. ibi. dicit ei Ihesus. 3a
predicationis utilitas. que fuit conver-
sio Samaritanorum. ibi. Reliquit
ergo ydriam suam mulier. primo ergo in littera
premittitur quod Christo se offerebat oppor-
tunitas. ad transeundum. ut scilicet
transiret per Samariam. 2o ostendit
quod se offerebat tempus et locus
ad quiescendum. dum enim transiret
occurrit fons. in quo quievit. ibi
venit ergo in civitatem Samarie.
3o ostendit quod se optulit tempus
ad colloquendum ad mulierem Samari-
tanam. ibi. venit mulier. primo ergo fit
mencio de Christi transitu per Sa-
mariam. ubi primo occurrit terminus a quo
recessit. quia a Iudea. Secundo quia
terminus ad quem accessit. quia in Ga-
lileam. 3o medium per quod transivit
quia per Samariam. Secunda ibi. Et abiit
iterum. 3a ibi. oportebat autem. Circa
primam partem primo nobis occurrit causa quia
Christus recessit. Recessit enim Christus
volens se declinare phariseorum

maliciam. Et hoc est quod dicitur in textu
Et ergo cognouit ihesus i(d est) post-
quam intellexit quia audierant
pharisei quod discipuli Johannis qui erant ex
phariseis vel phariseis considera-
ti quia ihesus plures discipulos
facit et baptizat quam Johannes, re-
liquit Judeam. Ac si dicat per literam
Postquam intellexit ihesus co-
gnouit quod concitaverant discipuli Jo(hannis)
qui erant ex phariseis vel pha-
riseis considerati. Unde quidam di-
cunt pharisei sibi ad discipulos Johannis
questiones proposuerunt contra discipulos
Christi. volens declinare maliciam
eorum reliquit iudeam. Secundo nobis occurrit
exponere dicti eandem. Dictum est quod
pharisei audierant quod ihesus baptizabat
hic oppositum euangelista dicit quod
ihesus non baptizabat sed discipuli eius. Queritur
aliquis quare ihesus recedere voluit
Ad hoc dicitur. Glossa dicit hoc facit volens
declinare phariseorum maliciam qui con-
tra eum zelo invidie mouebantur. Et
hoc quia audierunt quod plures discipulos
facit quam Johannes. Ad tercium est
notandum quod recessus christi fuit
exemplaris. fecit enim hic more bo-
ut no quando timet sed ut docet. hic non
fatemur dicit nobis exemplum ut primam
sectitudinem persecucionibus malorum
cedamus ad tempus. Ecclesiastici viii. Non
litiges cum homine linguato. Et non
struas in ignem illius ligna. Et
Augustinus loquens de christo dicit. quod prebebat
exemplum quod unusquisque fidelis dei
non peccat si secesserit in aliud locum
videns furorem persequentem se. Secundo
recessus eius fuit doctrinalis. quia ex hoc
docuit se habere veram carnem. Unde
Christus dominus sed eum hoc fecisse.

ternio discederet carnis dispensacio
Si non recedens fuisset in suspicionem venisset
veritas carnis. Quarto queritur aliquis quomodo
dicunt plus. quod ihesus baptizabat plures
quam Johannes. Contra ad dicitur est quod
ihesus non baptizabat sed discipuli eius. Dicendum
est quod ihesus christus pluraliter dicitur non dicit
euangelista. Sed sicut dixit. quia hic audi-
erunt pharisei. quod aliqui venerunt ad pha-
riseos et dixerunt eis. Ecce quod hic
ihesus plures discipulos facit et baptizat
quam Johannes. Contra ergo sustinet eum
euangelista aut volens corrigere hoc dicendum
quod ipsi audierant dixit quod ihesus non bap-
tizabat quidem quia non dabat intus
non baptizabat aut quia non tangebat ex-
terius. discipuli enim ministerium prebebat exterius
christus vero adiutorium dabat intus
ita quod in baptismo discipulorum ipse conferebat
gratiam. Tercio queritur aliquis utrum sit verum
quod dictum est quod in baptismo discipulorum
conferebat gratiam. Videtur quod non quia spiritus
sanctus nondum erat datus quia ihesus
nondum erat glorificatus. Ad hoc dicendum
est quod christus videtur dixisse quod baptisma
discipulorum nichil amplius habuit
baptismo Johannis quia nec ibi nec ibi con-
ferebatur gratia. Unde christus nichil amplius
habebat baptismus discipulorum baptismo
Johannis. utrumque enim expers erat ea gratia
que est ex spiritu. Et utrumque una causa
erat adducere scilicet ad christum eos qui bap-
tizabantur. Vel dicendum est contrarium quod in
baptismo discipulorum conferebatur gratia
Et quod dicitur ex spiritu nondum erat declaratus
dicendum est quod sic exponitur quod spiritus sanctus
dabatur per internam sanctificationem sed tamen nondum
dabatur ea manifestatione qua post
ascensionem datus est scilicet in linguis
igneis. postea in visibilibus signis
datus est. Sexto queritur aliquis
utrum discipuli christi fuerint baptizati. Ad hoc
dicitur. Beatus Augustinus videtur sentire quod sic

dicens: Jn[vetus] aut[em] disc[ipu]los xpi fu-
isse bapt[iza]tos sine bap[tism]o Joh[annis]. Et nō ulli
fidq[ue] magis credi[bi]le q[uam] bap[tismo] xpi. neq[ue]
ministrum baptismi d[e]fuisse credit[ur]. ut
h[ab]eret bapt[iza]tos suos. p[er] quos ceteros
baptizaret. Deinde cum dicit: Et abijt iterum
in galileam. agit de t[er]mino ad quem
ibat xpus dicens. Et abijt iterum
intell[igitur]. Abijt iterum. q[ui]a de galilea
venerat in Judeam. q[uod] d[icit]. p[ri]us fuerat
in galilea. Mo[do] aut[em] iterum ibat. Deinde
cum d[icit] Oportebat aut[em]. facit mencionem
de medio p[er] quod transiuit xpus oporteb-
at eum transire p[er] Samariam. Et hoc
s[ecundum] bedam. quia Samaria sita e[st] int[er]
iudeam. et galileam. Est aut[em] Samaria
ut d[icit] idem beda. ciuitas p[ro]uincie pa-
lestine adeo insignis. ut tota regio
ei sociata Samaria dicat[ur]. Non e[st] ergo
intelligendum. q[uod] xpus p[er] ciuitatem
illam transitum esset facturus. s[ed] p[er]
solum p[er] regionem. Deinde cum dicit. ve[nit]
ergo in ciuitatem. Postquam determinauit de
oportunitate. que se optulit xpo
ad transeundum. hic dicit de loco.
qui se offert ad quiescendum. Jn hac
aut[em] p[ar]te p[ri]mo fit mencio de ciuitate
regionis samarie. cum d[icit] venit ergo
in ciuitatem que d[icitu]r Sichar. id e[st]
q[ue] Sichem. sed aliud nomen de qua
ciuitate habet[ur] Gen. xxxiiij°. q[uod]
Jacob iuxta eam tetendit tentoria
et p[ro]pt[er] raptum Dine filie sue. a filio
regis Sichem. duo filij Jacob. Joseph
filio suo q[uo]d d[icitu]r. iuxta p[re]dium. q[uo]d
dedit Jacob Joseph filio suo. de h[oc]
habet[ur] Gen. xlviij°. Do tibi p[ar]tem vnam
extra fratres tuos. q[ua]m tuli de manu
Amorregi. in gladio et arcu meo
3° fit mencio de fonte vbi xp[istu]s quieu[it]
cum d[icitu]r Erat ibi fons Jacob. Jhesus
ergo fatigatus ex itinere sedebat sic

sup[er] fontem. vbi notandum e[st] q[uod] ille
fons inferius d[icitu]r puteus. dicente
mulie[re] Samaritana. Et puteus altus
e[st]. Cuius aut[em] racio s[ecundum] Aug[ustinum]. q[uia] o[mn]is pu-
teus fons e[st]. sed non o[mn]is fons puteus
vbi n[am] aqua de t[er]ra manat. et usui
p[re]bet haurientibus. fons dicit[ur]. s[ed]
si in p[ro]mptu. et sup[er]ficie. tm̄ sit fons
tm̄ dicit[ur]. Si aut[em] in alto et in p[ro]fundo
sit. ita puteus vocat[ur]. ut nom[en] fontis
non amittat. Deinde fit mencio
de t[em]p[or]e quo d[omi]n[u]s quieuit. cum dicit[ur]
Hora aut[em] erat q[ua]si sexta. Deinde cum d[icit]
venit mulier de Samaria haurire aquam
Postquam ostensum e[st] q[uod] se optulit
locus ad quiescendum. hic ostendit[ur]
q[uod] se optulit oportunitas ad colloquendum
cum venit mulier de Samaria hauri-
re aquam. Ad euidenciam l[ittera]e no-
tandum e[st]. q[uod] in illo v[er]bo Jhesus fati-
gatus ex itinere sedebat sic sup[er] fontem
duo notant[ur] p[ri]mo. n[am] notat[ur] assumpti
laboris dignatiua miseratio.
ibi fatigatus ex itinere. 2° notat[ur]
loci quiet[is] specifica qualitas
ibi sup[er] fontem. Circa p[ri]mum
aduertendum. q[uod] fatigacio xpi aliq[ui]d
innuit. aliq[ui]d causat. aliquid
docet. Jnnuit n[am] corp[or]is humani-
tat[is]. Joh[annes] n[am] q[uod] fatigat[ur] vera
humanitas comp[ro]bat[ur]. xpus n[am]
aliquid volens ostendere se esse virum
hominem p[er]mittebat humanitati agere
que sunt p[ro]pria sibi. Et ideo esuriuit
sitiuit. et fatigatus e[st]. Alij aut[em]
volens se ostendere verum deum operabat[ur]
que sunt dei. cum n[am] virtute diuina
exhibebat corpori in laboribus non
fatigabat[ur]. Et sine cibo non esuriebat
vnde ieiunauit xl. diebus. et xl. no-
ctibus. Deinde corpus p[er]mittebat
sibi ip[s]um esuriebat et fatigabatur
Secundo dico q[uod] fatigacio xpi aliquid

tarsat . Eius non fatigacio tarsat
in nobis fortificacionem spiritualem . unde
Aug. sup. Jo. Christus fortis per quem omnia
per ipsum facta sunt . Christus infirmus
quia verbum caro factum est et habitavit in
nobis . Fortitudo christi te creavit
infirmitas christi te recreavit . Infirmi-
tas christi nos fecit fortes . hec autem in
imagine et exemplum . ut dicit idem Aug.
precessit in Eva . ut dicit idem Aug.
que fuit de costa Adam . potuit
enim dominus carnem detrahere homini . ut
unde faceret feminam . non detraxit car-
nem sed detraxit os . et detracto osse
formata est mulier . et in loco ossis caro
adimpleta est . poterat tamen os
posse reddere . sed hoc in figura fecit
est . effecta est . non mulier in costa tamquam
fortis . effectus est Adam in carne
tamquam infirmus . hic christus et ecclesia
illius . non infirmitas nostra fortitu-
do fuit . tercio dico quod christus fati-
gacio aliquid docet . Jhesus non fa-
tigari voluit . ut nos doceret nobis
exemplum non refugiendi laborem
propter salutem animarum aliorum . dictum
est . non in presenti . pauper sum ego
et in laboribus a iuventute mea
et innatum adcrevit quod dicitur . Et sede-
bat . sic sup fontem . Notandum
est quod bene designatur humilitas et
paupertas christi . ut non ait Crisostomus
non sedebat in throno . aut in
pulvinari . sed simpliciter et ut continge-
bat super terram . erudiens nos ita
a superfluitate alienos esse . ut multa
vicia abscidamus . Notandum est super
illo verbo hora autem erat quasi sexta
quod per sex horas secundum Augustinum intelli-
guntur sex etates . de quibus dicam
est sup. Sexta vero etate seculi christus
venit in mundum . de hac sexta

etate dicit in libro de Marcha noc
Sexta etas que nunc agitur . nulla
annorum serie certa est . sed ut etas de-
crepita ipsa morte totius seculi
consumenda . diminuit enim non horas
cum penosas plenas quia senioribus
etates felici morte vivunt . sep-
tima iam sabbati perhennis etatis
suscepti occulta resurreccionis etate
in qua cum deo perhenniter regnant
exspectando . quoniam ergo hora sexta sit
novissima . et finis seculorum . tamen non
est tam celeriter finienda . quia ut dicit
Aug. loquens hoc modo . Senectus
humana que incipit que incipit
a sexagesimo anno potest protendi . usque
ad centesimum vicesimum annum
hominis . quia tamen potest homo vivere . et perinde
hec etas tam diu durare potest . sicut
omnes alie . et ideo metus est finis
mundi et huius etatis duracio hec Aug.
Notandum est etiam quod secundum Origenem sexta
hora incipit sol iterum declinare in
occasum . et tunc incipit recedere a
medio celi versus occidens . Christus
ergo sexta hora venit . quando scilicet sol . id est
prosperitas mundi in alto erat . et in
cordibus hominum pre amorem flore-
bat . sed per eum prosperitas mundi a cor-
dibus hominum quasi in occasum vadens
declinare debebat . est non advertendum
quod hec omnia nimio occidunt . et ad
occasum tendunt . celestia autem numquam
excidunt . Nobis ergo a christo notatur
visibilium delectacio minui debet ut
ad interiorem lucem que numquam
excidit recurramus

Venit mulier de Samaria haurire aquam . Dicit ei Jhesus da mihi bibere . postquam
dictum est de oportunitate predi-
candi . hic agitur de sagacitate
predicantis . Dividitur autem hec pars in duas
partes . quia primo ostenditur quomodo christus sagaciter
excitat hanc mulierem ad credendum

Sed post eptitatione sequit͛ p̄di
ca°. et ultia° qua xp̄us hat mu
lier̄ illumauit. ibi Rͭ ihūs et dixͭ
ei. p̄mia in duo. pͭ. u. sagacit͛ exci
tat hat mulier̄ ad credendū ad
consenciendū recte fidei. p̄mo pe
tendo obsequiū potus. 2° p̄mitte
do beneficiū sp̄us. ibi Rͭ et dixͭ
ei. p̄a in tex. qa p° po͛ xp̄ petiō
2° ĩtpo͛ optunitas petendi. et que
rendi ibi. dili aut. 3° po͛ mulier
rū°. ibi. dixit go illi mulr. Jhūs
go petens dicit ei. s. mulieri. Da
michi bibe. Notandū z q̄ xp̄us
petebat aquā q̄z siciebat ppt̄ estū
diei. siciebat eciā ppt̄ salutem hom
nū. et in cruce pendens dixit
vñ Aug. Qui sitit fidem. quia
p omnibus sanguinem fudit. Sed
erit aliquis quo xp̄us ab eo pe
tiuit potū lege nō concedente. S
Crisō͛. q̄ petiuit potū. q̄ indiffe
rens erāt ei has obseruacias p̄te
rire. filius. n. ho. dns erat eciā sab
bati. vñ tanquā dominus leg
uti vel nō uti legalibus obserua
ciis. s. q̄ sibi expediens videbat͛
Notandū q̄ quedā. glo. videt͛
dice. q̄ ihūs nō petebat potū cor
poalem. sz ut dicit glo. licz ipse
sitire possz post fatigacionē. tn̄ hūc
potū nō exigit. sz ut cor eiꝰ gre
ciā potus ei efficiatur desiderat
ut dicit ꝗz. et melius. q̄ occone
huiꝰ potus mali intendebat xp̄
excitare hat mulier̄ ad potū sp̄u
alem. Deinde cū dt͛ dili aut eius
ĩtpo͛ optunitatis querendi a mulie
qa ibi nō erant dili. a quibus po
ssz petere. ut. n. dt͛ in lra. disci͛li
aut eius abierāt in ciuitatē ut
cibos emerent. Sz nuerit aliquis
quo poterant dili paucos cibos
emere cū dictū sit eis Math. x°. Nolite
possidere aurū neqz argentū. Dicē
z q̄ xp̄us et dili eius tribus mo͛
sequunt͛ fuisse sustentati. in cor
poralibꝰ necessitatibus. p̄mo qn̄
in mensis alienis. ad inuitabant͛
sicut pz in pluribus loc. Scdo
aut sequunt͛ sustentati elis mlioz
deuencium. ad xp̄m. hec vijo. ella
ne magne et. et alie multe que
ministrabat ei de facultatibus suis
Tercio sequunt͛ sustentati fuisse de
locul a Juda portat. infra
xij. Sz fur erat et loculos hns ea
que mittebant͛ portabat go tn̄
vel aliqua mulieres eciebat
ūo
q̄ ad legit͛ ul nccam erat loculi
ppt̄ regioz in hospitalez. sicut
et ad passioz dispensatū z. cū
cis ppt̄ tribulacōes et psequō͛
vehemencia. Deinde cū dt͛ dicit
go ei mulr Samaritana. Posita
xp̄i peticōe po͛ mulier͛ visio
mlr. aut in sua visione. q̄ ad
mirabiue querit a xp̄o quo pt̄
ab eo petere potū. 2° po͛ roz
huiꝰ questiōe. ibi nō. n. coutunt͛
Quantū go ad p̄m dt͛ in lra. dt͛
go illi mulr. illa Samaritana
quo tu sis Judeus cū posc
a me bibe. que sū mlr Samaritana
Notandum z q̄ Samaritana dt͛
a Samaria. Samaria aut dt͛ a So
meri. vñ Crisō͛ Samaria hat
noiatoz hz qa nōs Samarie
donor. dicebatur ab eo qui po
ssedit. sz q̄ ibi habitabat. olim
nō Samaritani sz ysrahelite vo
cabant͛. tp̄e aut p̄cedente dn̄i
offenderunt. et rex assiriorum
eos manere ibi ult nō p̄misit
sz in babilone, et medos duxit
in Samaria nō gentes ex diuis

tur dicatur. Et puteus altus est et cum
magna auctoritate. quia a
spiritu sancto est. et hoc notatur in littera
cum dicitur quod fons erat ibi Jacob
2o sacra scriptura est delectabilis
suavitate. ps quam dulcia faucibus
meis eloquia tua domine. et hoc notatur
in fonte Jacob. cum dicitur in littera quod
ex eo bibit ipse et filij eius. non nisi
aqua delectabilis fuisset. inde non
bibisset. sed pecoribus tradidis
sent. 3o sacra scriptura est fecun
da ubertate. quia non solum sapi
entibus. sed etiam insipientibus
communicatur. et hoc notatur in fon
te Jacob. cum dicitur biberunt pecora
eius. unde Origenes a principio fons
Jacob scripture sunt si quid inst
ructi in scripturis bibunt ut Jacob
et filij eius. Simplices autem et ru
des bibunt more pecorum. Jacob
Invenit aliquis quomodo hic nunc
vocat Jacob patrem samaritanorum
dicens ipso numquid tu maior
es patre nostro Jacob. Ad hanc
questionem ut Crisostomus sit dicens
Samaritani Abraham progenitorem
suum dicebant. quia a caldea exiuit
nepotem. vel dominium est. ad hanc quoque
sicut dicit Beda. quod hic mulier ideo
vocabat patrem Jacob. quia sub
lege Moysi vivebat. et predium
quod Jacob dederat Joseph filio
suo possidebat

// sum

Respondit Jhesus et dixit
ei Postquam Christus ex
citavit hanc mulierem
ad ardendum petendo potum. et
promittendo beneficium superte
incipit eam illuminare. declarando
dicta sua Illuminat autem eam quin
que modis. primo eam illuminat declarando
beneficium promissum scilicet de aqua

viva. 2o eam illuminat revelando quedam
secreta. ubi dicit ad eam mulier. 3o eam
illuminat exponendo quedam dubia. ubi
dicit ei mulier. 4o eam illuminavit decla
rando beneficium de aqua dicens
ut Jhesus et dixit ei Omnis qui bibit
etc. Ad evidentiam huius hoc notandum
est quod Christus duobus modis et duabus
rationibus declarat aquam promissam
esse optimam. prima ratio talis Illa
aqua optima est. que omnino extinguit
sitim appetitus et saciat desiderium hoc
est aqua quam ego dabo huiusmodi est
hec optima est. Et quantum ad istam rationem
dicit littera Omnis qui biberit ex hac
aqua. scilicet naturali sitiet iterum. quia eius
desiderium non saciabit. Qui autem
biberit ex aqua quam ego dabo
non sitiet in eternum. quia eius desiderium
saciabit. Secunda ratio talis est Illa
aqua est optima. que facit salutem
in vita eterna. sed aqua quam ego
dabo facit salutem in vita eterna. Ro
tandum est quod in illo Omnis qui
biberit ex aqua hac duo notantur
primo notatur equalitas temporalis de
lectabilitas. quia qui biberit ex ea
sitiet iterum. 2o dicit in littera Qui bi
berit ex aqua hac. 2o notatur
spiritualis potentia virtuositas. quia
saciat appetitum. 2o ibi dicit Qui
autem biberit ex aqua quam ego da
bo etc. ubi advertendum est. quod hec
aqua spiritualis habet sinitum effectum.
sinitum ortum. sinitum situm. sinitum fructum
sinitum effectum. quia qui biberit ex ea
non sitiet in eternum. hec est una aqua
que omnino reficit appetitum. de qua
dicit ps Super aquam refectionis
educavit me. hec est aqua que
omnino inebriat spiritualiter. de qua dicit
ps Inebriabuntur ab ubertate
domus tue. Secundo hec aqua habet sinitum
ortum. quia a fonte vite. et alibi

Sitivit anima mea ad deum fontem
vivum. Propter hunc ortum dicitur Ioh.
in lectione: Cui ego dabo ei de si-
ticat. Hec aqua a me oritur.
Hec aqua est similis motum aq
in se: sursum movet, naturalis movetur
deorsum. Hec autem aqua facit move-
rsum. Et ideo notatur in lectione aqua
saliens vel faciens salire et ascendere
superius. Secundo hec aqua est similis
sitim. Et ideo dicitur in lectione: Qui biberit
ex ea fiet in eo fons. Et si dicatur
aqua naturalis extra animam est, aqua gratie
intra animam est. Et ideo fons huius aque
intra bibentem est, ex quo sequitur
quod non potest sentire quod dicatur:
Sicut sitit qui fontem habet intra
se positum. Nec aliquis affinem sitit
ita et qui habet aquam hanc quam ego
dabo nequaquam sitiet per actum.
Tertio hec aqua habet similitudinem fructum
fructus vel ex eis vita eterna. Et ideo
dicitur in lectione: Hec aqua salit
in vitam eternam. Notandum est quod ista
aqua est spiritualiter motiva, spiritualiter
originativa, spiritualiter attractiva.
Dico primo quod ista aqua est similiter
motiva. Et ideo dicitur aqua viva.
Aqua enim viva dicitur que semper mo-
vetur. Hec autem aqua gratie semper
movet ad bonum operandum. Unde Gre-
gorius: Super adventum spiritus sancti dixit:
Spiritus aqua viva vivificantem
refrigerativam et motivam. Nam gratia
spiritus movet illum qui bonum op-
tatur operationes in corde suo dispo-
nens. Secundo ista aqua est similiter ori-
ginativa, ab ea enim oriuntur flumina
bonorum desideriorum. Unde Salomon
infra vasis calor cum ardet, in me
flumina. Deinde eis flumina vi. Tertio
illa aqua similiter attractiva, quia sin-
gulariter attrahit hominis desiderium ad
superiora post se. Ut supra: Sitivit

anima mea. Secundo: Quicumque aliquis quo
est vivum cum bibit ex aqua hac
non sitiet iterum. Ut alibi dictum est:
Ecclesiastici: Qui bibunt me adhuc
sitient. Dicunt est quod hec est duplex
aqua: temporalem et etiam spiritualem, quia
res temporalis dum fuit habita generat
sitim, non quidem superius, sed alterius
rei. Aut non est quia res temporalis dum
fuit habita generat sitim. Postquam
cognoscit non esse sufficiens ad
quietandum desiderium. Et non sa-
ciat appetitum quem movet ad ad-
appetendum. Res autem spiritualis
non dum habetur. Apocalypsis II: Nemo
venit nisi qui accipit. Et quia non
cognoscitur quod non habetur, ideo tunc
non movet desiderium. Quod autem
habetur cognoscitur. Et ideo tunc movetur
desiderium, non quidem ad aliud ha-
bendum, sed ut ipsa habeatur perfecta.
Et hoc est quod Ecclesiastici: Qui bibunt me
bibunt imperfecto, scilicet adhuc esurient
perfectiorem. In vita enim ista anima
non est perfecta neque quieta, sed
quietabitur in futura vita. Et sa-
turabitur quando: Beati qui esuriunt et si-
tiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.
Deinde ad quartum dicitur ad eam mulier
quod propter illuminationem habet mulieris
declarando eius beneficium promissum
sit, illuminat eam revelando sibi
propriam secretum. Et dicit hec per in
D quia propter quedam petitio
mulieris dispicat vel propriis se-
datur sibi aquam. Et ideo mulier
aquam petit dicens: Domine da mihi
hanc aquam ut non sitiam neque ve-
niam huc haurire. Ac si dicat ita
mulier secundum Augustinum: ● Super necessitate
teneor, scilicet necessitate sitis. Et ideo
da mihi hanc aquam ut non sitiam.
Secundo teneor necessitate laboris in
portando, ideo da mihi bibere

haurit aqua ut non veniat huc
haurire. Sed quo hec mulier poterat
credere q aliqua aqua omnino auferret
sitim. Ad hoc dicit (Augustinus) super Jo(hannem)
sic dicens Ad hoc illa mulier carne
sapit et delectata est non sitire. Et
putabat hoc secundum carnem sibi pro-
missum a domino. Delectaret enim deus aliquando
servo suo Helye ut per quadraginta dies
nec esuriret nec sitiret. Quod ergo
potuit dare per quadraginta dies potuit
dare semper. Secundo sequitur conversio in
qua mulieri revelatur quedam
secretum. Et hoc dicit in littera Dicit
ei Jhesus Vade voca virum tuum. Primo
ostendit oportunitatem admonicionis. Secundo ostendit in
litteris ibi Respondit mulier. Tertio ostendit
secreti revelacionem ibi. Dicit ei Jhesus
Primo ergo ostendit oportunitatem ad admonicionem
proponendam. Unde mulierem vocare virum
suum dicens ei Vade voca virum
tuum. Et veni huc Ad cuius evidenciam
huius littere notandum est quod secundum Chrisostomum
non monuit eam vocare virum ut
non sibi soli. Secreta vero doceret
graciam et doctrinam. Caput mulieris
vir ut dicitur prima ad Corinthios xi capitulo
et non voluit dominus ut per virum perve-
niret doctrina ad mulierem
Sicut dicit apostolus de mulieribus prima
ad Corinthios xiiii° Si quid volunt ad-
iscere domi viros suos interrogent
Secundum Augustinum autem per virum intelligitur
intellectus. Quia enim mulier non intelli-
gebat volens eam intelligere dixit
sibi voca virum tuum id est puta intel-
lectum tuum. Ut autem videant va-
Augustinum in hoc debemus advertere intellectus
principalitatem in regendo. Sed intellectus
intellectus principalitatem in regendo

Et ideo vocatur vir. Unde Augustinus Paulo du-
bio ad ordinata vita est intellectus
animam regit ad propriam animam pertinens
Secundo debemus advertere intellectus spiritualitatem
in apprehendendo. Solus enim intellectus
spiritualia apprehendit. Et ideo dicitur. Secundum
Augustinum Ac si diceret quod mulieri deus
liquorem nec ad voluptatem animi
pertinet nec ad oculos nec ad olo-
ratum nec ad gustum nec ad tactum
mente sola capitur. Solo intellectu
hauriuntur Et quia ita est. Vade vo-
ca virum tuum id est puta intellectum tuum
Tertio debemus advertere intellectus dignitatem
in distinguendo. Per solam enim operacionem
intellectus distinguitur vita humana a vita
bestiali. Et ideo qui non intellectum
vivunt bestialiter vivunt. Unde Augustinus
Nam hoc est non intellectum. Hoc
est quod virum non adhibere. Ut secundum eam
vivere bestialiter est vita Est enim in
nobis quedam bestiale quo in carne
vivimus. Sed intellectu regnandum
est. Unde psalmus Noli esse sicut equus et
mulus quibus non est intellectus
Quarto debemus advertere intellectus pro-
ditatem in essendo. Ut enim dicit Augustinus
ibidem Intellectus non aliquid aliud
est quam anima. Sed tamen est aliud anime
quo non aliquid est quam caro est
oculus. Sed aliud carnis est oculus
Et sicut cetera membra carnis lucem
perfundi possunt. Sed lucem sentire non possunt
quia solus oculus lucem perfundit
et fruitur. Ita in anima nostra est quoddam
quod intellectus vocatur. Et luce
superiori perfruitur. Ita quod iste est ordo
quod intellectus regit et regitur
Regitur quidem ab isto superiori regit
autem potencias inferiores. Caput enim
mulieris vir Caput viri Christus
Christus autem lux vera est que illuminat

omnem hominem venientem in hunc
mundum. Deinde ad 3m. Respondit mulier. postea
xpi monitione. hic ponitur Responsio
Respondit mulier et dixit non habeo
virum. Augustinus super Jo. Intelligas re-
vera istam mulierem non habuisse tunc
virum. sed utebatur nescio quo non le-
gittimo viro. unde dominus quasi ei dicit
Et hunc quem habes non est tuus vir. No-
tandum quod per hoc mulier volens occu-
ltare turpitudinem suam. 2m vir. Et
tam ficte et occulte dominus eius suam
tractabat. et ideo dominus redarguit quod
indiviat. Nam et postea viros enumerat
revelando secretum suum dicens. Bene
dixisti quia non habeo virum. quinque
enim viros habuisti. et eum qui nunc
occultabat redarguit dicens Et
hunc quem habes non est tuus vir
hoc vere dixisti. Ad eius declarationem huius littere
notandum quod per secundum Augustinum super Jo. per
quinque viros intelliguntur quinque sensus
ut autem videatur secundum Augustinum quod
nobis occurrit dicendum statum est. in statu
imperfectorum et infirmorum et hic regitur
sensibus. unde Augustinus secundum hos quinque
sensus. tamquam quinque viros prius
vivit anima. que istis regitur. Infirma-
tur anima quod que sic regitur At ubi
eum venit anima ad annos capaces
rationis. si ea susceperit optimam disci-
plinam et doctrinam sapientie. non nisi
interius regitur. qui quinque viri vel
quinque sensibus succedit. Secundo nobis
ostenditur videndum que isti quinque viri
qui sunt quinque sensus dicuntur viri
legittimi. Ad hoc Augustinus legittimi
dicti sunt quia a deo facti sunt // et
a deo facti sunt donati sunt anime
anima. enim antequam possit uti mente
et tunc non utitur nisi sensibus cor-
poris. 3o ostenditur nobis videndum quis
est ille vir legittimus de quo dicitur

Et hunc quem habes non est tuus
vir. hic autem vir illegittimus error
est. a quo anima secundum Augustinum non regitur
sed perditur. unde Augustinus dicit. Cum enim
anima ceperit esse capax rationis aut
a sapiente mente regitur aut ab
errante. Si a sapiente regitur tunc
a legittimo viro. Si ab errante tunc
erit adulter vir. qui eam non guber-
nat. sed perdit. Notandum quod per ego
recipio virum imitandum. et hic est christus
de quo in Zacharia Ecce vir oriens
nomen eius. Secundo recipio notandum de
quo hic. voca virum tuum. et hic
vir est intellectus ad omnem enim opera
notanda est. discretio intellectualis
quia discretio est mater virtutum. 3o
recipio virum dimittendum. et hic est sensus
de quo unde dicitur in littera. quinque enim
viros habuisti. Sensus. enim et ideo di-
mittendus est. Et secundum quod intellectus
Hunc virum non dimittit avarus
quia servit visui. per visibilium
cupiditatem. Secundo hunc virum non
dimittit curiosus. quia servit au-
ditui per vanam curiositatem. quia
curiosi semper querunt. aut dicere
aut audire aliquid novi. 3o hunc
virum non dimittit gulosus. quia gu-
losi serviunt gustui. per carnalem
gulositatem. Quarto hunc virum non
dimittit luxuriosus. quia servit
tactui per immoderatam voluptatem
Quinto hunc virum non dimittit deli-
ciosus. quia servit odoratui. Ultimo
recipio virum contemptandum de quo apostolus
de quo occurramus in virum perfectum. De- // Ido
inde ad 3m. Dicit ei mulier. Postquam
Christus illuminavit mulierem declarando
sibi beneficium promissum. et revelando
sibi quoddam secretum suum preter ista
illuminavit eam opus. exponendo
sibi quoddam dubium. et dicit. hoc
per unde. per quia primo ponit dubium
mulieris. 2o ponit visio christi

exponit suum dubium. ibi dicit ei
ihesus. prima in d. quia primo hec mulier
confitetur ydoneitatem xpi ad viden-
dum. 2o proponit suum dubium ibi patres
nostri. primo ergo hec mulier confitetur xpm
esse ydoneum ad videndum quia con-
fitetur ipsum esse prophetam. unde in la
dicit ei mulier domine video quia propheta
es tu. q. d. in hoc quod michi occulta dicis
ostenderis esse propheta. prophetarum est enim
prophetare occulta et absencia. unde
ac. propheta dicitur. q. procul videns. No-
tandum est secundum augustinum. ex hoc quod hec
mulier confitetur xpm esse prophetam. apparet
quod ad eam veniat vir. i. intellectus
non tam plene et perfecte. sed non esset
propheta. id quod ipse ait de seipso. non est
propheta sine labore nisi in patria sua
tamen erat plusquam propheta. Juxta id
quod dicitur est sap. primo In animas sanctas
se transfert et amicos dei et prophetas
constituit. In hoc ergo quod hec mulier solum
confitetur xpm esse prophetam. et non
plusquam prophetam. apparet quod non ad
eam perfecte veniat vir. i. in-
tellectus. Secundum ad dicit patres nostri proponit
mulier dubium suum. et questio est
ante questio de adorationibus
que adoratio est deo acceptior. utrum
illa qua adorabant iudei. an illa
qua adorabant Samaritani. Samaritani
non secundum legis mandata deum querentes
templum fecerunt. in quo eum adora-
verunt. Non nisi ibant in ierusalem propter iu-
deos eis infestos. sed adorabant
deum in monte garizim. et non credebant
nisi eos qui istarum orationum esset deo
acceptior. proponit autem mulier. primo
argumentum pro samaritanis dicens patres
nostri in monte hoc adoraverunt. Et si
mulier tali argumento arguat. Ille locus
est aptior orationi in quo adoraverunt
patres nostri. sed patres nostri adora-
verunt in hoc monte in quo

adorant samaritani ergo hic mons
est aptior orationi. Secundo proponit hec mulier
argumentum pro iudeis dicens Et vos
dicitis. quia in ierosolimis est locus
in quo adorare oportet Et si dicat mulier
arguendo ille locus videtur aptior
orationi. in quo adorant iudei. qui
dicunt se adoratores. sed iudei
adorant in monte sion. ergo mons
sion videtur esse aptior orationi. Consequen-
ter aliquis qui fuerunt illi patres
de quibus dicit mulier. patres nostri
in monte hoc adoraverunt Ad hoc [illegible]
dicens. quod patres illi intelligun-
tur qui fuerunt circa abraham. abra-
ham enim ut dicit Crisostomus. dicitur immola-
sse filium suum in monte illo in quo
isti adorabant. ut per patres intelligitur
Jacob. et filii eius qui habitaverunt in
Sychem. que est sita iuxta montem
garizim. et ibi forte deum adora-
verunt. uel forte per patres intelli-
guntur filii israel. quibus ut dicitur deut. vi°
precepit moyses ut ascenderent
montem garizim et benedicerent
servatibus mandata domini. No-
tandum est sicut dicit in lira Judei ado-
rabant ierosolimis. cuius ratio est quia
deus preceperat quod destruerent aras
et quod non nisi adorarent. sed in loco deter-
minato quem deus elegisset. qui quidem
primo erat in sylo. postea vero ante
david salomonis et nathan
propheto archa domini portata est in
ierusalem. et ibi edificatum est templum
unde in ps. Repulit deus tabernaculum
sylo. et elegit tribum iuda
montem syon quem dilexit deum
cum dicatur. Dicit ei ihesus. posito
dubio mulieris. hic ponitur dubii ex-
positio. in qua quidem expositione primo
dominus distinguit tres adoratores
scilicet Samaritanorum. Iudeorum et pa-
ganorum. 2o ostendit quod adoratio iudeorum

eminencior fuit quam 2a. et pa. s. iude-
orum. et samaritanorum. pa ponitur ibi
vos adoratis. 2a ibi. Sed venit hora
Ad euidenciam primi notandum est quod
licet mulier solum distinguebat dup-
licem adoracionem. s. iudeorum et sa-
maritanorum. xpus autem dat intelligere
terciam que euacuauit primam et secundam
xpus enim venit coniungere iudeos
et gentiles. et ideo venit euacuare
cerimonias iudeorum et destruere
ydolatriam gentilium. xpc autem
volens docere de tercia adoracione
primo ortatur hanc mulierem ad
fidem dicens Crede michi. quia
hec credenti est credere. et nisi credide-
ritis non intelligetis. Postea explicat
3am oracionem que duas concludit
dicens. venit hora quando neque in
monte hoc. s. quantum ad samari-
tanos. neque in ierusalem. s. quantum ad
iudeos adorabitis patrem. Ac si
diceret xpus. venit tercius modus
adorandi qui euacuabit primum modum
et secundum. Deinde cum dicit vos adoratis
et ostendit quod adoracio iudeorum
fuit perfectior quam adoracio sama-
ritanorum. et per consequens racio sua est
cognoscentes perfectius adorant
quam ignorantes. sed nos iudei ado-
ramus quod scimus. vos samaritani
autem adoratis quod nescitis. ergo ado-
racio nostra est perfectior. quia nunquam
deuenerit aliquis quo iudei ado-
rabant quod sciebant. quia de deo
veram existimacionem habebant existi-
mantes deum non esse corporeum
nec loco determinato concludi. hanc
autem rectam existimacionem iudeorum
dedit intelligere salvator. quando dixit
quia salus ex iudeis est. Unde sicut
dicit beda ex iudeis salutaria
facta sunt. scilicet unius dei. et ydola
detestari. et omnia alia dogmata
inde principium habuerunt. Ac si
diceret salvator. Illi unde

salutaria processerunt. et unde pro-
cessit ipsa salus debuerunt habere
rectam et sanam cognicionem. quia prius in
sanitatis est esse sanum. Si quereret
aliquis quomodo samaritani adora-
bant. quod nesciebant. Ad hoc respondet
Crisostomus super dictis. Samaritani
quidem quod nesciebant adorabant
deum localem et particularem deum
existimabant. nichil plus de eo
ymaginantes quam de ydolis demonum
credentes. Sed venit hora et nunc est. ostendit
dicit xpus quod tercia adoracio est perfectissima
et ostendit quod per tres adoraciones
raciones. 1a ibi. nunc est. 2a ibi
Spiritus est deus. pa racio ad hoc probandum
procedit talis Illa adoracio est perfectissima
que est in spiritu et veritate. Sed hec est huius-
modi. ergo perfectissima. et hoc est quod dicit in
littera. Sed venit hora. s. gracie et nunc est
quantum ad fideles xpo ad gentes
veri adoratores. i. perfecti fideles
qui adorant quam rebus veris et spiritu-
alibus. adorabunt patrem et spiritu
s. deuocionis. quantum ad effectum
et veritate. s. cognicionis. quantum ad intellectum
deuenerit aliquis quid est adorare
et spiritu et veritate. Ad hoc dicendum est quod
vera adoracio primo excludit er-
roneum sensum. Ille non non vere adorat
qui erronee de deo sentit. puta
qui senserunt deum esse corporeum
sicut senciebat samaritani. Ille
autem vere adorat. qui deum sentit
summum spiritum. et hoc est adorare
in spiritu. 2o vera adoracio excludit
cerimonialem. et figuralem usum
Iudei. n. in suis adoracionibus
utebantur quibusdam cerimoniis
et quibusdam victimis. que erant
figure futurorum. Adoracio autem xpi
utraque euacuat. et ideo dicitur adorare
in veritate quia aduenientem veritate

figura cultuat. 3o vera adoratio int-
interiorem actum. Ille n(on) vere adorat qui
intus adorat. Et ideo licet adoratio d(ebet) esse
in spiritu quia requirit actum spiritus. Unde
Aug(ustinus) sup(er) Jo(hannem): Si deus esset corpus
oportebat eum in monte vel in templo
quia corporeus est mons et corporeum
est templum. Sed quia deus est spiritus
non in spiritu adorari oportet. Quarto vera adoratio
exteriorem cultum concordantem interiori
actui. Et ideo d(ebet) adoratio in veritate. Ita
quod dividatur veritas contra fictionem.
Ille n(on) ficte adorat cuius exterior cul-
tus non concordat interiori actui sed
est in ypocrisi. Ille aut(em) vere adorat
cuius exterior cultus interiori actui con-
cordat. Veritas n(on) est quedam adequa-
cio. Quando ergo exterior cultus interiori actui
concordat tunc est vera adoratio. Quando
aut(em) exterior cultus non concordat
interiori actui tunc est ficta adoratio.
Econtrario vera adoratio querit et veram
et perpetuam et spiritualem. Et ideo d(ebet) esse
in veritate quia querit verum bonum et
in spiritu quia querit spirituale bonum.
Unde Chris(ostomus) dicit aut(em) Christus veros
adoratores ad differentiam illorum qui quidem
in oratione querunt temporalia et caduca
quicquid agere non cessat. Quia hec quando ado-
rant. Deinde cum dicit Nam et pa(ter)
ponit r(ati)o(ne)m s(e)c(un)d(u)m ad probandum quod talis
adoratio est optima. Et potest esse ratio
talis: Illa adoratio est optima quam pa(ter)
querit et acceptat. Sed pater querit ta-
les qui adorent eum s(cilicet) in spiritu et veritate.
ergo adoratio est optima. Deinde cum dicit
Spiritus est deus ponit 3am r(ati)o(ne)m ad
hoc idem probandum. Et potest esse ratio
talis: Deus est spiritus. Ergo magis acce-
ptat illam adorationem que est in spiritu. Cum
n(on) deus sit spiritus magis assimilant sibi
sensu spiritualia. Ex quo sequitur quod ado-
ratio que est in spiritu magis nos deo as-
similat. Et per hoc est magis deo ac-
cepta. Et nota est quod d(icitu)r la. [?] spc

est deus et eos qui adorant in spiritu
et veritate oportet adorare. Notandum est
quod perfecta oratio d(ebet) h(abe)re p(rim)o profundam
humilitatem. Et non requirit quod sit in
monte sicut erat oratio samaritanorum
et iudeorum. Sed oportet quod sit in quadam
humilitate. Humilibus n(on) deus appropin-
quat. Unde Aug(ustinus) sup(er) Jo(hannem): Omelia
xv. Mira res est deus in altis habitat
et humilibus appropinquat. Humilia respicit
excelsa aut(em) a longe cognoscit. Numquid
n(on) aliquis est maior in conspectu suo
tanto magis est minor in conspectu
dei. quia magis deo appropinquat. Unde
idem Aug(ustinus). Super vos longe deus
videtur. Collis magis appropinquat. quo
sibi videtur propinquiores altiores. Ascen-
das ergo montes ut adorares
descende ut attingas. Secundo perfecta
oratio d(ebet) h(abe)re annexam intraneitatem
Ergo n(on) esse intus et non extra. Unde
Aug(ustinus) ubi supra. Ubi supra forte
queris aliquem locum altum aliquem
locum sanctum. Intus exhibe te templum
dei. In templo vis orare intus ora
sed prius esto templum dei quia ille
in templo suo exaudiet orantem.
3o perfecta oratio d(ebet) esse ordinata inten-
tione. quia cor orantis debet erectum
ad superiora. Et pro superioribus orare debet
ps(alm)us: Sed dirigatur oratio mea s(icut) incen-
sum. 4o perfecta oratio d(ebet) esse condita devo-
tione. I ad Cor. xiiij°. Orabo
spiritu orabo et mente. i(d est) cum devocione
mentis. Deinde cum d(icit) Dicit ei mulier.
Postquam Christus illuminavit mulierem
declarando promissum in reuelando se
actum. Et exponendo dubium. Hic
illuminat eandem mulierem manife-
stando seipsum. Et dividitur. Primo
quia primo po(ni)t confessio mulieris
2o manifestatio Christi. ibi dicit ei
Jhesus. 3o adventus discipulorum
ibi Et continuo venerunt. Primo

go igitur confusio mulieris. In qua con-
fusione primo consideratur christum venturum
dicens. Scio quia messias venit
aut venturus est. qui dicitur christus. Secundo
consideratur christi venturi effectum dicens
Cum ergo venerit ille nobis annunciabit
omnia. Ac si dicat secundum Augustinum. Nos
Iudei de templo contendunt. nos
de monte. cum ille venerit. montem
spernit et templum evertet. et docebit
nos in spiritu in veritate. nomine ado-
rare. Quereret aliquis unde mulier hec
noverit christum fuisse venturum. Ad
hoc dicendum est quod Samaritani legem
suscipientes instructi erant in libris
Moysi. ex quibus libris nosse potu-
erunt christum fuisse venturum. Iacob
enim patriarcha. de christo prophetas di-
xit. non deficiet princeps de Iuda
neque dux de femore eius. donec
veniat qui mittendus est. Moyses
etiam de christo prophetas dixit. Prophetam
suscitabit vobis dominus ipsum audietis
sicut me. Nota. cum quod consequitur dicitur
quod sicut ex iudeis surrexit ihesus
christum esse non solum dictus sed omnes
sic ex Samaritanis. quod Samaritanus
Dositheus nomine asserebat se esse
christum Notandum est quod secundum Augustinum
in omelia. lingua hebrea punita et
Sira viciane sunt primitiue sunt in
esse dicitur unge. et ideo messias hebrai-
ce dicitur unctus latine christus grece
dicitur. Deinde cum dicit. dicit ei ihesus post
confusionem mulieris. Hic christus
manifestat se ipsum dicens Ego
sum qui loquor tecum Notandum
quod verum sum dictum de christo. aliud de-
signat veritatem essentie. ut in eodem
Ego sum qui sum. Ac si dicat immutabilis
est deus. et ideo proprie est. Cetera autem
possibilia sunt. et ideo vere dici quod non
sunt. vide Ieronimum ad marcellam. sic
dicit. Deus qui principium non habet

vere esse nature nomine tenuit. qui in
eius comparatione qui vere est. quasi non sunt
que mutabilia sunt. Secundo sum dictum
de christo declarat principalem eternitatem
que ambit omne tempus. Tertio designat
in christo singularitatem sanctitatis. Et
isto modo accipitur hic. quod dicitur Ego sum
qui loquor. Ac si dicat christus
mulieri Messiam queris ego sum christus
quasi singulariter unctus. pre participibus
meis. Quarto designat veritatem ex-
emplaritatis. Iohannis 14. Salvator ait
Ego sum via veritas et vita. Salvator
enim fuit via in quantum fuit exemplum
sed via et veritas fuit in quantum fuit
premium. Iohannis 14. fuit premium ad quod
itur. ipse fuit via per quam itur.
Deinde cum dicit Et continuo venerunt
discipuli eius. ponitur discipulorum adventus
et post ponitur discipulorum admiratio
et ideo dicit Et continuo venerunt disci-
puli eius. et mirabantur. quia cum muliere
loquebatur. Tertio ponitur discipulorum
reverentia. quam habebant ad christum
propter hanc reverentiam. nemo discipulorum
dixit ei. quid queris. aut loqueris
cum ea. Notandum est quod discipuli secundum
Crisostomum. admirabantur superhabundantem
christi mansuetudinem. et humilitatem
qui ita perspicuus existens loqui
voluit mulieri et samaritane. Notandum
est quarto quod discipuli ex reverentia christum
non interrogant. cur cum loqueretur cum
ea. Alibi autem confidenter interrogat
cuius ratio est secundum Crisostomum. quia ad
eos pertinentia interrogabat. Hic
autem ad eos nichil pertinebat quod
fiebat etc.

Reliquid ergo ydriam suam
mulier. Postquam dictum
est de predicatoris optimitate

Postquam dictum est. de predicatoris
sagacitate. Hic dicendum est de
predicatoris utilitate. que utilitas

fuit conuersio samaritanorum. ubi
primo nobis ostenditur mulieris diligencia
ad annunciandum. secundo populi desiderium
ad recipiendum. ibi Rogabant eum ut ibi
maneret. 3o discipulorum inuitacio ad pre-
dicandum ibi. Nonne uos dicitis. quarto
samaritanorum deuocio ad credendum ibi
De ciuitate autem illa. primo ergo ponitur
diligencia mulieris ad annunciandum
quod a christo audierat. ubi ponitur mulieris
exemplaris actus. Actus autem
exterius fuit, ex hoc quod reliquit ydriam
suam. secundo ponitur hic mulieris doctrina
ex hoc quod docuit istos de christo. 3o
ponitur hic doctrine fructus. ibi Et
dixit illis hominibus. 3a ibi exie-
runt. primo ergo ponitur mulieris actus
exterior exemplaris. quia reliquid
ydriam suam. et abiit in ciuitatem
ex hoc. i. deuocione christi. ut dicit augustinus
super Iohannem dimissis rebus uilioribus
debemus uacare utilioribus. hec
est. i. mulier ydriam reliquid curam
de corporeis et uilioribus propter uilita-
tem plurium. ita quod non minus obmissis
et neglectis satageret ad impre-
hendum inchoatum. Deinde cum dicit Et dixit
illis hominibus. ponitur mulieris doctrina
docet. i. christum reuelatorem occulta. et
io dicit illis hominibus. uenite et ui-
dete hominem. qui dixit mihi omnia que fe-
ci. Ac si diceret uenite et uidete
hominem occulta reuelantem. secundo docet
christum prophetam. et io dicit nunquid non ipse est
christus. ac si diceret. xpus qui futurus expectatur
iam presens est. Deinde cum dicit Exierunt
de ciuitate. et ueniebant ad eum
notandum quod super illo uerbo. reliquit
ergo ydriam que quod ydria quedam est
et hec quod relinquenda. unde augustinus
super Iohannem. per ydriam cupiditas intelligitur
Sicut in per ydriam aqua. ita per cupi-
ditatem seculi carnis uoluptas
hauritur ex uoluptatibus. in cupiditatibus deducunt
ad uoluptatem. Relinquenda quod ergo
ydria. qua uoluptas hauritur
et maxime predicatoribus. unde augustinus
dicat qui uolunt euangelizare. ut prius
ydriam ad puteum dimittant. Reli-
quenda quod est hec ydria ab omnibus
qua qui biberit ex aqua quam
continet. hec ydria sitiet iterum
quia uoluptas seculi hominem non
satiat. Secundo quod ydria sancta. et hec quod
inclinanda. secundum capacitatem audi-
encium. de hac ydria dicitur Genesis xx-
iiij°. Et rebecca celeriter depo-
suit ydriam. super ulnam suam. et dedit
ei potum. ubi dicit glossa. aqua in
ydria quod sancta scriptura. ydria in-
mersa dicitur. Sunt autem homines sanctam
in inerme. qui student non plus
sapere quam oportet. ydria inclinata a-
gitur scientia in opere. sicut. i. xpus quod
docuit et fecit. De hac. i. ydria
biberunt cameli. et primus Abrahe
unde dictum quod bibe dixit cameli potum
tribuam. quia sancta distribuenda quod
omnibus. secundum tamen capacitatem audiencium
dicenda. i. lacte indigent. quedam
autem solido cibo. 3o quod ydria capa-
citatis ampla. et hec quod ydria ad
implenda. de qua supra dictum quod
Implete ydrias aqua. et hec y-
dria debet impleri aqua continencie
Continencia. i. bene dicitur aqua. sicut
enim aqua lauat corpus exterius
sic continencia purificat animum interius
et castificat omnes sensus anime
tam interiores quam exteriores.
quarto quod ydria gratie gratis date. et
hec quod ydria effundenda ad
utilitatem proximorum. de hac dicitur
Genesis xxiiij° capitulo. et rebecca eff-
fundens ydriam in canalibus ex-
currit ad puteum. ut hauriret
aquam. Sic qui habent gratias gratis
datas effundere eas debent et

exponit ad utilitatem proximorum
reficiendo. tertio ad fontem et fon-
tem gratie. Notandum quod sub illo
verbo. Et dicit illis hominibus
venite et videte quod hec mulier. quia
tenuit locum apostoli respectu istorum
civium. vnde Crisostomus. sicut apostoli
vocati dimiserunt retia. ita hec
dimisit ydriam et evangelista
opus fecit. et non unum tantum vocat
sed civitatem integram. Et nota quod
hec mulier vocando dicit venite
et videte. et non dicit venite et audite
Noverat enim magistra ista mulier. quod
solum gustantes de illo fonte
eadem paterentur. que et ipsa et ideo
dixit venite et videte. quasi diceret ve-
nite et experiamini. quia experientia
docet. Et ne diceret aliquis quod
mulier non fuit verecundata dicit
illa que dixit sibi Christus. cum
Christus revelavit sibi turpia sua
dicitur quod secundum Crisostomum quod hec mulier vere-
cundata non fuit. cuius ratio est quia
anima adignita fuit igne divino
ad modum eorum quo sunt ignita inspi-
ciat neque ad glaciem. neque ad vere-
cundiam. sed solum inspiciat ad unam
solam flammam que eam detinet. Secun-
dum ad dicit Interea rogabant eum
Posita diligentia mulieris ad
predicandum samaritanis. hic ponit
desiderium Christi ad eos reficiendum
desiderabat enim salutem illorum que
quidem salus et refectio spiritualis
est. propter quod se desiderare dicebat. Et
dividitur hec in partes. quarum prima
post exponit suum desiderium. secundo ponit
tarditatis intellectus. exponit di-
scipulorum circa locutionem significatam
tertio Christus suam locutionem exponit
circa. ibi. dicebant ergo discipuli

tertia ibi meus cibus est. Prima in 2 partes. quia
primo ponitur occasio quedam propter
quam Christus expressit suum desiderium
occasio autem fuit quia rogabatur ut
comederet. secundo ponitur expressio ipsius de-
siderii. ibi Ille autem dixit eis. Circa
primum ad primum dicit Interea. id est inter mu-
tua verba. et collationem Christi ad ca-
ritatem tempus adveniens discipulorum
Rogabant eum discipuli eius dicentes
Rabi manduca. Notandum quod quod
discipuli non dabant Christo cibum coram ali-
quo advena. et ideo in absentia
mulieris. et adveniente samaritanorum
arbitrati sunt discipuli tunc esse tempus ad
comedendum. Rogavit autem eum ut
comedat videntes eum fatigatum
ex itinere et estu. et quod non cum te-
meritate. sed amore summa gratia magis
quidem addicit. Ille autem dixit eis
ponitur desiderium Christi. In quo quidem
desiderio Christus primo informat
discipulos ad contemptum refectionis
carnalis. secundo hortatur eos ad desiderium
refectionis spiritualis. non curans de cibo
carnis. Dixit eis. scilicet discipulis
Ego cibum habeo manducare quem
vos nescitis. Notandum quod quod Christus
salutem hominum hic cibum notat. osten-
dens quantum desiderium habet in salutem
sicut enim nos concupiscibiliter comedere
ita Christo desiderabile fuit nos sal-
vare. Quem autem cibum discipuli
ad litteram carnales non capiebant
et ideo dicit quod eis que vos nescitis
id est non capitis. Notandum quod triplex
similitudo est inter cibum corporis et cibum
mentis. Prima similitudo est quia sicut
cibus corporis reficit corpus. ita
cibus mentis reficit mentem. Secunda
similitudo est. secundum Augustinum super Io
quod sicut non eadem quantitas cibi
corporalis omnibus sufficit

sed vni quidem vtilitas est maior quan
titas cibi. alteri autem minor. Et vni
quidem sanum est. quod alteri nocet. Ita
in refectione spirituali cibus spiritualis adhibe
dus est singulis. secundum capacitatem eorum
Vnde secundum apostolum modo geniti infantes
rationale lac appetunt. Perfectorum autem
est solidus cibus. 3o solitudo est qua sicut
corpus appetit vniri alimento. Ita
mens appetit vniri cibo spirituali
et de hac solitudine dicitur [illegible] in la
Ego cibum habeo .i. desiderio manducare
Vnde ad dicitur dicebat ergo discipuli ad inuicem
exprimitur tarditas discipulorum ad intel
ligendum. quia cum dixit [illegible] .n. de
cibo corporali dicebat ad inuicem numquid
attulit ei aliquis manducare. [illegible]
[illegible] quia propterea voluit accipere cibos
ab aliis oblatos. sic inuicem discipuli
dicentes numquid attulit ei manducare
re. dicendum est quod [illegible] quid postea requi
rebat interim. vnde Theop. De cibos
oblatos sumere solebat. non quia ali
cuius ministerio indigeret [illegible]
omni carni sed vt discentes [illegible]
consequerentur. Secundo hoc exhibebat exemplum
vnde Theophilus. propterea cibos oblatos
sumpsit. dans nobis formam non e
rubescere paupertate. neque graue
putari ab aliis nutriri. 3o hoc re
quirebat [illegible] magisterium. vt .n.
dicit Theophilus. [illegible]
doctoribus alios [illegible] cibo
vt [illegible] nullo curantes nisi mi
stratorum [illegible] sollicitate. Vnde ad dicitur
dicit eis ihesus. Exponit opus suum et
exprimit suum desiderium dicens. meus
cibus est .i. meum desiderium est. vt faciam
voluntatem eius qui me misit. ei scilicet obe
diendo. vt perficiam opus eius salutem
aliorum procurando. Notandum est quod
saluator hic innuit duplicem cibum
scilicet cibum carnis. et cibum mentis. et

[illegible] est cibus vtilitatis. Sic .n. cibus
carnis est nutrimentum corporis. ita cibus
mentis nutrimentum est menti. Cibus autem
aut corporis [illegible] Ezech
iiijo Cibus tuus quo vesceris erit in pon
dere. [illegible] Non [illegible]
epulacio. Secundo iste cibus est dignus [illegible]
[illegible] dignus est operari cibo suo
et apostolus Siquis non vult operari non
manducet. Et Gen. In sudore vultus
tui vesceris pane tuo. 3o iste cibus
est [illegible] distribuendus Job. xx. contra
auarum. dicitur non remansit de cibo eius
et propterea nil remanebit de bonis eius
Sic ergo de cibo carnis Cibus autem mentis
proprio mentem nobilitat. quia per illum cibum
conuenit mens ad angelos. sic per
cibum carnis conuenitur cum animalibus. vnde
de isto cibo dictum est. panem angelorum
manducauit homo. Secundo iste cibus contra
omne aduersum mentem fortificat. sic
.n. dicitur .iijo Reg. xixo capitulo. Helias co
medit et bibit et ambulauit in forti
tudine [illegible] xl. dies et xl noctibus. 3o
iste cibus est spiritualis vite inductiuus
de eo .n. dicitur Cibauit eum pane vite
et intellectus. quia iste panis intellectus
est vitalis est. 4to cibus iste est spiritualis
sompnii generatiuus. [illegible] concedunt
tale cibum dormiunt. quantum ad temporalia
vigilat. Sic ergo [illegible] vigilat
habemus quod [illegible] innuit duplicem
cibum. Secundo in eisdem [illegible] innuit duplicem
operantis affectum [illegible] .n. qui bene
operatur ad duo dirigit intentionem suam
scilicet ad honorem dei et vtilitatem proximi
[illegible] dicitur Saluator. vt faciam
voluntatem eius qui me misit. .i. vt
dirigam intentionem meam ad eum qui misit
me. [illegible] dicitur. vt perficiam opus eius
.i. vt ea faciam que prestant ad vtilitatem
[illegible] hominum. Et hic duplex affectus
[illegible] in bono opere. dicit Apostolus
ad Thimot. finis precepti est caritas
finis .n. boni operis est amor dei

et proximi amor dei quidquid est propter
honorem dei amor proximi quicquid
quicquid est ad utilitatem proximi de
quo audistis sermone vos dicens. post
quam doctum et dilectum multis ad a
nunciandum. postquam [illegible] doctum et de
siderio est ad accipiendum. hic dominus et do
minator. et exhortator qua christus ex
hortatur discipulos ad predicandum. et primo
exhortatur eos per methaphoricam exemplum. 2o
exhortatur eos per premium promissum. ibi et qui
meterit mercedem accipit. 3o exhortatur
eos per desiderium adiutorium. 3o exemplum apostolorum
ibi. In qui n et viri viri. primo exhortatur
eos ad predicandum tali exemplo. et tali
similitudine. quando messes sunt albe. tempus est
metendi. ergo quando mentes sunt parate. tempus est
et predicandi. In hac similitudine sic procedit dominus
quia primo dicit de messe materiali dicens. non
non vos dicitis. quod ad hoc quatuor menses
sunt. et messis venit. secundo etiam subdit de
messe spirituali dicens. Ecce dico vobis
quod dicat. nunc scilicet ad messem materialem. quatuor
sunt menses aut intellectualiter ad prius
et. Admirandam aut prudentiam eius levate
te oculos vestros. vel mentes vestras. et vi
dete regiones quia albe sunt iam ad me
ssem. vocat aut mentes samaritanorum
dispositas ad accipiendum verbum dei regi
ones dealbatas. sicut enim spica aut de alb
ate fuerit parate sunt iam. ita et hii parate
erant. Notandum et super illo verbo. levate
oculos vestros. quod homo debet levare primo oculos
ad seipsum. ut se cognoscat primum esse. et
homo seipsum cognoscere. unde auctor de spiritu
et anima. et cum doctum et cetera. ut incipiam co
gnoscere sustinere non possum. ut me ha
beam incognitum. non enim res pergam ut
longe posita cum gesti. quo ista sapien
tis semper adest. Cum homines seipsos igno
rantes. dicit Bernhardus. multi multa sciunt
et seipsos nesciunt. debet ergo videre homo quid
et prius. et quid factus et per culpam. unde
anime peccanti potest dici Ieremie. leva oculos
tuos et vide ubi nunc prostrata sis. secundo

homo debet levare oculos ad dominum
ut ab eo auxilium petat. postquam
enim anima peccavit. non restat nisi
auxilium a deo petere. ut hic peccato non
confundatur. de ista elevatione sit dicta
bat david. Ad te domine levavi animam meam. Deus
meus in te confido non erubescam. tertio debet homo le
vare oculos ad proximum ut ei subveniat
et membrorum enim quod dolores non sentit
palitidum et vel morbidum est. ita et
ille cum non et anima de proprio in corpore mi
sito palitius et. et mortuo enim corpus spiritua
le et robustius carnali. tamen eius
membra diversis vivunt. debet ergo le
vare unusquisque oculos ad utilitatem
proximi et hoc non percepit hic salvator
quod dicitur levaverunt oculos suos ad
utilitatem Samaritanorum. quarto debet
homo levare oculos ad regnum. ut
ad illud perveniat. quia naturale est. quod
homo aspiciat finem suum et peregrinus pa
triam. Omnes aut sumus advene
et peregrini super terram. non enim habemus
hic manentem civitatem debemus le
vare oculos. Ysaias. levate oculos
vestros in excelsum. Notandum et quod per
messes dealbatas potest intelligi quod
illud ex quo veritas potest accipi illa
aut ex quibus veritas potest accipi sunt
duo primo sacre scripture. et hec quidem
scripture in veteri testamento messes quidem
et regiones fuerunt. sed non dealbate
Advenientes aut per eas dealbavit
aperiendo eorum intellectum. tunc ut legitur
aperuit eis sensum ut intelligerent scrip
turas. Alio modo per messes intelliguntur
scripture ex quibus colligitur fructus
cognitionis. per scripturam cognoscat
creatorem. quod aut gentiles circa cre
aturas errati erraverunt. ex creatura
fructum non reportaverunt. christo at
adveniente messes facte sunt albe
quia ex creatura venire devenerunt in co
gnitionem creatoris. secundo ad dicit
et qui metit mercedem accipit. ex
hortatur christus discipulos ad predicandum
per premium promissum et potest esse ro [illegible]

tal' spiritus et premium monet op-
antem. ergo metendum et predicand(um)
est. quia et qui metit et qui seminat
premium accipit. id est premium quod semper manet
datur. Ad euidenciam huius lre primo vi-
dendum est. qui sunt seminantes. Unde glossa
Augustinus. prophete sunt qui seminant. sed non
illi messuerunt. sed apostoli. quia quod prophete
predixerunt implendum apostoli predi-
cauerunt impletum. 2o percipiunt
fructum de seminatore prophetarum. Secundo nobis
videndum. quod licet prophete et apostoli
habuerunt labores dispares temporis
quia ibi seminauerunt. et isti messuerunt
tamen hii et illi vnum premium recepe-
runt. et hoc est quod dicit litera. Et
qui metit mercedem accipit. id est
premium. et hoc qui metit congregat
fructum in vitam eternam. quia sic dictum
est Ezechielis xxxiiij. de hiis concludat. me-
ritum eterna habebunt. 3o occurrit nobis
videndum differentiam inter seminatores carnales
et spirituales. Unde glossa Augustinus. In rebus
quidem carnalibus si contingat alium seminare
et alium metere. non simul letantur. sed do-
lent qui seminant. quod aliis laborantes
letantur autem soli qui metunt. In semina-
tione autem spirituali si contingat alium
seminare et alium metere. seminantes et
gaudentes metentes simul gaudent
et hoc est quod dicit litera. Ut qui seminat
simul gaudeat. et qui metit. 4o
nobis occurrit videndum per quem modum
predicacio apostolorum dicebatur messis
ad euidenciam intelligendum est quod
eadem predicacio apostolorum et seminacio et me-
ssis erat. Remigius. in glossa Messis erat.
vt. in dicit Origenes. In qualibet facultate
illi seminant. qui principia tradunt
sicut. in semine est virtualiter tota ar-
bor. ita in scientia tota est virtualiter in
principiis. Eodem modo prophete seminauerunt
dum multa de diuinis tradiderunt. que
messuerunt autem apostoli. dum sic tradita
manifestauerunt. ex quo manifesta-

hite est fructus sequitur. Eadem est predicacio
seminum sunt. id est principium fidei et bonorum operum
subditorum. quia fructus doctorum prelatis
est subditorum. Eadem est bona opera est seme
vite eterne. vnde qui seminant in benedic-
tionibus. de benedictionibus metent
vitam eternam. Deinde ad dictum In hoc enim est
verbum verum exhortatur apostolos ut predi-
cent. et adiuti sunt ab aliis. quod dicit. postea
apostolis. Alii laborauerunt seminando. et io
adiuti ab eis potestis introire. et la-
bores eorum metendo. In hoc enim completur
vnum vulgare dictum. quia alius est
qui seminat. et alius qui metit. quia prophete
seminauerunt et vos metistis. notandum
secundum Augustinum. Si quando alii labores sustinent
et alii fructus percipiunt vulgare dictum.
Alius est qui seminat. et alius qui metit
Et de hoc vulgari prouerbio loquitur. Salomon
dicens. In hoc enim est verum. In hoc facto. verum
est verum. id est verificatur et cetera prouerbium. quia
alius qui seminat. et alius est qui metit
Ego autem verificat. patet quia ego misi vos
metere quod vos non laborastis. alii. scilicet
prophete laborauerunt et vos in labores
eorum introistis. Deinde ad dictum. Ex ciuitate
autem illa. posito desiderio christi ad recu-
piendum samaritanos. ponitur con-
siderato christi. qua citauit apostolos ad pre-
dicandum. hic ponitur deuocio samaritanorum
ad credendum. Et diuiditur hec pars in duas
partes quia primo ostendit quo samaritani
crediderunt verbis mulieris. 2o quo
crediderunt verbis christi ibi. Et multo
plures. prima in duas quia primo ponit fides
samaritanorum. 2o ponitur signum fidei
quia ad christum accesserunt ibi. Cum
autem venissent. Circa primum ergo ad litteram
dicit. Ex ciuitate autem illa multi samaritanorum
crediderunt in eum. scilicet deinde christum propter
verbum mulieris testimonium perhibentis. Deinde
crucifixit aliquis
quo isti crediderunt in christum. propter
verbum mulieris testimonium perhibentis de
christo. Secundum est quod secundum Augustinum. quod hii
samaritani cogitabant intra seipsos

qd nequaquam fecit mulier ita generat
ita feruent xpm annunciasset non xpus
fuisset quis magis et quis excellens
maxime. quia xpus eam redarguerat
arguebat. non sic redarguente nullus
libenter emendat nisi uideant ma-
gnam in eo. fecit mulier xpum redargue-
tem commendat. ergo uidit magnam
excellentiam in eo. Deinde cum dicit Cum ergo
uenissent ponitur signum fidei samaritanorum
et primo quomodo ponitur signum fidei. qua-
siant credentes uenerunt ad xpum
unde dicitur Cum ergo uenissent ad illum
samaritani. 2o ponitur signum fidei
quia rogauerunt eum. unde dicitur Ro-
gauerunt eum ut ibi maneret. 3o ponitur
quod impetrauerunt fides eorum. impetrauerunt
enim ut ibi maneret. unde dicitur Et man-
sit ibi duos dies. Notandum est quod hic
ponitur ordo triplex. xpus enim ro-
gatus a Samaritanis ut ibi ma-
neret mansit duobus diebus. secundum ordi-
nem quod samaritani primo exierunt ciuitatem
2o rogant. 3o exaudiuntur. Et xpus
manet apud eos duobus diebus
quia secundum Crisostomum ... xpus manet
apud deprecantes maxime. si exeuntes
ciuitatem mundi ... eum ueniat
manet autem apud eos biduo. quia eis
largitur amorem dei et proximi. tercia
aut dies est dies glorie cuius capaces non
fuerant Samaritani. Deinde cum dicit Et
multo plures. Ostenso quomodo hii credi-
derunt propter uerbum mulieris. hic ostenditur
quomodo multo magis crediderunt propter uerbum
xpi. Et primo hic ostenditur ... multitudo
credencium. unde dicitur in littera Et multo
crediderunt propter sermonem eius. scilicet xpi
quam mulieris. In quo innuitur quod multo
plures conuersi sunt ad fidem per xpm
quam per prophetas. unde dauid de iudeis
dicebat Domine ... in precepto
quod mandasti ... po ... te
2o hic ... ostenditur ... que dicebat
mulieri. tercio dicitur in littera Et

mulieri dicebat quia iam non propter
tuam loquelam credimus. Ac si diceret
credimus propter ipsam ueritatem in se. non
quia dixisti. 3o quod idem prius ex eo
quod confitentur amauit eum xpum. ipsi enim au-
diuimus et scimus. quia hic est uere saluator
mundi ... aliquis de illo. Et
multo plures crediderunt propter ser-
monem eius. quia euangelista non explicat
sermonem istum. Ad hanc questionem respondetur
duobus modis. primo modo ut di-
stamus quod euangeliste multa maiora
xpi transierunt. et quod omnia minora
eius non narrauerunt. 2o dicitur secundum Cri-
sostomum quod sufficiebat euangeliste ex-
plicare effectum sermonis xpi qui fuit
conuersio ciuitatis. unde Crisostomus Qua
sit xpus per ea que dicta sunt toti
ciuitati ... auditores non per-
suaderent. cogimur euangeliste dicere ea que
dicta sunt a xpo. non quod est exponendo
uoce auditorum imputet quis
defectum predicantis. Et si dicat
Crisostomus non fuit uerbum explicare uerba
xpi. quia deuocio audiencium satis
manifestabat quod uerba fuerant ma-
gna. Notandum est super illo uerbo hic
est uere saluator mundi. quod Samaritani
primo confitentur xpum fuisse saluatorem
secundum eum singulariter demonstrantes
dicentes hic. ubi notandum est quod
hic ... est de xpo. aliud est de suffi...
maiestatis. In baruch hic est deus
noster. et non estimabitur alius ad eum
aliud est de signo caritatis. de eo ...
dicitur. hoc dictum est in libro machabeorum
hic est fratrum amator. Aliquod est
designatiuum priuitatis. xpo ... dictum
est hic filius meus dilectus. non
aut xpus fuit ... dilectus. quia
solus sine peccato. ... Samaritani con-
fitentur xpum esse saluatorem mundi
... dicitur. quia hic est uere. ubi
aduertendum est quod ille est uere saluator
qui ueram salutem tribuit

hic autem fuit solus nec opus. Unde et illi venerunt ipso Christo salvare et angeli, sed hic est nec salvator, qui veram salutem in non tyranniam tribuit, sed contra tribuit. Tertio Samaritani confitentur Christum esse salvatorem universalem, qui dicitur Salvator mundi. Ac si dicant: non est salvator unius tantum, sed universalis totius mundi. Ubi advertendum est quod Christus universaliter salvat. Salvat enim incipientes et penitentes a malo culpe. De eo enim dicitur Mathei primo: Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Secundo salvat constantes et proficientes a malo pugne. Psalmus: Salvasti enim nos de affligentibus nos. Tertio salvabit in fine omnes perseverantes ab omni malo miserie. Mathei xxiiii: Qui autem perseveraverit usque in finem salvus erit.

Post duos autem dies. Hic quarto dicitur quomodo postquam venit in Samariam, ubi fuit conversio gentilium, hic dicitur quomodo venit in Galileam, ut ex miraculo primo nuptiarum [illegible] convertat. Et dividitur hec pars in duas partes, quia primo ostenditur quomodo exhibuit suam potentiam; ibi: Et erat quidam regulus. Prima pars in duas, quia primo notatur locus ad quem Christus accessit exhibens suam potentiam in generali; secundo in speciali, ibi: Venit ergo iterum in Cana. Quia primo notatur locus in generali; secundo redditur ratio huius, ibi: Ipse enim Ihesus; tertio ostenditur quomodo se habuerunt ibi, quomodo se habuerunt de loco illo ad Christum, ibi: Cum ergo venisset. Circa primum ergo ad primum dicitur: Ita dictum est quod Christus mansit apud Samaritanos duobus diebus. Post duos autem dies exiit inde, id est de Samaria, et abiit in Galileam, scilicet patriam suam. Notandum est quod hic significatur transitus finalis fidei ad populum iudeorum.

Unde Glosa: significatur quod a gentilibus fides quasi in fine seculi revertetur ad iudeos, qui sunt patria sua. Secundo cum dicitur: Ipse enim testimonium perhibuit, redditur ratio dicti. Dictum est quod venit in Galileam in generali. Posset aliquis dicere quia non venit in Capharnaum civitatem suam. Ad hoc respondetur quod venit in Galileam et non in Capharnaum. Ipse enim Ihesus testimonium perhibuit quia propheta in patria sua honorem non habet. Ac si dicat secundum Crisostomum: In Galileam venit et ibi in Chana et non in Capharnaum, quia non est ibi potitus honore. Audi enim eum dicentem: Et tu Capharnaum, que usque ad celum exaltata, usque ad infernum descendes. Et non Capharnaum dicebatur patria Christi propter continuam conversationem, Nazareth vero propter educationem, Bethleem vero autem propter originem. Notandum est quod hoc verbum: Ipse enim Ihesus, aliter potest intelligi secundum Crisostomum. Dictum enim est quod duobus exiens de Samaria venit in Galileam. Ne ergo aliquis dubitaret et quereret quare de cetero non semper in Galilea manet, respondet quod propterea hic ibi non manebat quia ibi nullum honorem recipiebat. Unde ipse testatus est dicens quia propheta in sua patria et cetera. Vel secundum Augustinum: Ita dictum est quod Christus biduum fecit in Samaria et in eum crediderunt Samaritani; tot dies fecit in Galilea et in eum non crediderunt. Ipse enim Ihesus testimonium perhibuit, quasi dicat: licet conversi non fuerint, tamen illuc ivit, quia ipse testimonium perhibuit. Si moveret aliquis de hoc quod dictum est quod propheta non habet honorem in patria sua, videmus enim quod David et multi alii prophete honorem habuerunt in patria sua, dicendum est quod hec clausula est intelligenda ut in pluribus. Unde Crisostomus: Ab hiis que raro contingunt non est talia [illegible] raro at

contingit quod honoretur in propria sua
Consuetudo enim facile consuetudinem hominis
contemptibilem facit. familiaritas enim
parit contemptum. Ratio autem huius dicti
quod dicitur Christus propheta esse. quia homo quando diu
conversatur cum aliquo cognoscit in eo
aliqua infirma que prius non cognosce-
bat. et ex hoc non diminuitur reverentia
eius ad eum. homo autem maiora imagi-
natur de illo. ad quem non conversatur. et sunt
in reverentia habet ad eum. Et e contrario
autem est in deo. quia quanto familiariores
quibus deo quibus efficitur. tanto in ma-
iori reputatione est apud deum. Deinde cum
dicitur Cum ergo venisset. ostenditur quomodo galilei
se habuerunt ad christum in recipiendo eum
unde dicitur Cum ergo venisset in galileam ex-
ceperunt eum galilei potius moti curiosi-
tate miraculorum quam devotione. vel
credulitate. Exceperunt enim eum cum
omnia vidissent que fecerat iherosolimis
in die festo. Ipsi enim venerunt ad diem
festum. et ibi sunt viderunt miracula opera
Notandum est quod per mandatum erat in lege
quod ter in anno ascenderent ierusalem ad
diem festum. hii ergo ascenderunt et
similiter viderunt. que christus ibi peregit
ut crederent aliquibus que fuerunt illa
miracula que viderunt. cum non legatur
christum aliquod miraculum fecisse in urbe. ad
hoc respondet origenes. quod dominus in urbe eiecit
de templo ementes et vendentes o-
ves et boves. et hoc tam grande reputabatur
in hiis moti galilei receperunt dominum mi-
rantes maiestatem eius. non enim minor
potentia eius ostenditur in hiis quam ut
terra videatur. et surdi audiant. Deinde
cum dicitur. venit iterum. Postquam facta
est mencio de loco in generali. hic fit
mencio de loco in speciali. quia venit iterum
in chana galilee. ubi fecerat aquam in
vinum. Ac si dicatur. christus bis venit
in chana galilee. primo quando venit
ad nuptias invitatus quando fecit de

aqua vinum. Secundo autem venit non in-
vitatus. quando sanavit filium reg-
uli. Signatur autem hic duplex
adventus christi. duplicem eius effectum
innuente. in primo effectu venit
letificat. et hoc signatur in mutatione
vini quod letificat cor hominis. ut dicitur
in psalmo. In secundo effectu venit
sanat. psalmus. misit verbum suum et
sanavit eos. et hoc signatur in cura
infirmi. Signatur etiam hic duplex
adventus christi. duplicem eius adventum
in mundum. In primo adventu venit
ad letificandum. unde angelus veniens
ad pastores ait Annuntio vobis
gaudium magnum etc. et hoc significatur
per vinum. In secundo veniet tollere inf-
irmitatem. et penalitatem nostram et
configurare nos corpori claritatis
sue. et hoc signatur in cura infirmi
Deinde cum dicitur Erat autem quidam
regulus. postquam dictum est
quomodo christus exhibuit suam presentiam hic
ostenditur quomodo per quoddam miraculum ma-
nifestat suam potentiam. Et primo
quomodo ipsum miraculum petitur. secundo expo-
nitur fructus miraculi. ibi. Et credidit
ipse. Prima pars in quatuor. quia primo miraculum
petitur. secundo miraculum conceditur. ibi.
Dicit ei ihesus. vade filius tuus vi-
vit etc. tertio miraculum publicatur. ibi
Iam autem eo descendente. quarto
miraculum examinatur. ibi. Interrogabat ga-
bat ergo horam. Prima in qua miraculum petitur
in duas. quia primo ponitur petendi
occasio. secundo petentis reprehensio. ibi.
Dixit ergo ihesus ad eum. Occasio pete-
ti miraculum fuit duplex. prima quia
filius reguli infirmabatur. secunda
quia christus descendit in galileam
de qua ibi. Hic cum audisset. Dicitur
ad primam occasionem dicitur in littera Erat
quidam regulus cuius filius infirma-
batur in capharnaum. Et dicitur. quia
hic vocatur est regulus. Dominum

Sed quare dictus regulus. secundum Crisostomum. vel
quia fuit de genere regali generi regu-
li. vel quia aliquam dignitatem
habuit. vel quia sic notabatur
unde Crisostomus. Regulus autem dicitur. aut
dignitatem aliquam principatus
habens. aut quia sic notabatur
Secundo queritur aliquis utrum hic re-
gulus fuit ille centurio. de quo
dicitur Mathei viij°. Dicendum quod secundum Crisostomum
non. quod patet quantum ad modum
petendi. nam ille centurio Christum
quod volentem ire ad domum suam
rogabat manere dicens. Domine
non sum dignus. hic autem regulus
Christum rogat. descendere ad domum
suam. dicens. Domine descende. Secun-
do quia quantum ad illum pro quo pe-
tiit. Centurio enim petebat pro ser-
uo et puero. unde ipse ait. puer
meus ait iacet. etc. regulus
autem petebat pro filio. unde dictum
est sibi. filius tuus vivit. Ter-
cio quia quantum ad infirmitatem pro
quo petiit. puer enim centurionis
iacebat paraliticus. filius autem re-
guli febre tenebatur. unde dicitur
heri hora septima reliquit eum febris
Quarto quantum ad hoc. hic cum audisset. po-
stea petendi in alio. quia fuit
descensus Christi. et primo postea ipsa dicto
unde dicitur. hic. scilicet regulus cum audisset
quia Ihesus veniret. a Iudea in ga-
lilea. abiit ad eum. Secundo postea ipsa
petitio. quod dicitur. rogabat. ut
descenderet et sanaret filium eius
Incipiebat enim mori. Ad exposicionem
spiritualem huius litere. primo hic dicitur adventus
sua nobilitate. 2° sua defecti-
bilitate. 3° dicitur adventus. Christi ad
animales benignitate. 4° dicitur adventus
Christi in mutabilitate mutalem caritatem.
nitate. primo dicitur. dicitur hic adventus

sua nobilitate. ut eam custodiat
contra quibus hoc quidem regulus est. nam
in quolibet homine. est quedam principium regitivum et
cuius rex ratio est. cuius lex sapiencia
est. cuius gens potencie inferiores sunt
que rationi obedire debent. unde Tullius
de officiis dicit. duplex est vis animorum
atque nature. una posita est in appetitu potencia
altera in ratione. efficiendum est autem ut appe-
titus rationi obediat. eamque neque preter-
vantur. Secundo hic dicitur adventus sua defecti-
bilitate. ne superbiat. quia licet regulus
vel filius reguli. tamen moritur. quia
homo vanitati similis factus est dies eius
sicut umbra pretereunt. ubi nota
quod nativitas hominis alicui assimilatur um-
bre apparenti. sicut hic. Michee. in um-
bra filius. eam et solitudo fugiens. alii
assimilatur flori orienti. ut ibi. oriens
quasi flos egreditur. et conteritur. nichil enim
flore pulcrius. sed eius pulcritudo de-
ficiens. Alii assimilatur vapori ascendenti
unde b. Iac. iiij°. vita hominis vapor est
ad modicum parens. nichil enim vapore ele-
vacius. tamen licet elevatus est nunc sicut
Alii famille morienti. nichil enim vivacius
sed eius vivacitas moriens est. 3° dicitur
hic adventus Christi benignitatem ne diffi-
dat. tanta enim fuit benignitas Christi
quod descendit. ut hominem de hac vanitate
liberaret. Et hoc notandum est in textu
quod dictum est. quod descendit a Iudea in
galilea. Iudea enim dicitur confessio
Ista autem confessio est confessio laudis
de qua psalmus. beati qui habitant in domo tua domine
in secula seculorum laudabunt te. Christus ergo de Iudea descendit
cum de celo venit. iuxta illud Job? Iubilate Deo
et descendit. descendit autem in gali-
lea. Galilea enim dicitur revelatio
unigenitus. enim qui est in sinu patris
Ipse enim enarravit. id est scripturam revelavit
4to hic dicitur adventus Christi immutabilis caritate
Christus. non ad filium reguli ire noluit
Ad servum centurionis ire paratus fuit. Glossa

nobis compunctionem. ut superba despiciamus. et
humilia sequamur. Vnde dicit glosa super hoc
verbo. In facto christi qui ad servum fuit
paratus ire. et non ad filium reguli. super-
bia nostra retunditur. qui honorem in
hominibus. qui ad ymaginem dei facti sunt
sed divitias et honores veneramur. Se-
cundum ad dictum. dixit igitur Ihesus ad eum. po-
sita peticione. ponitur petentis reprehensio
et primo quid petens reprehendit. 2o
causa peticionis replicatur. ibi dicebat
ad eum. Regulum reprehendit igitur regu-
lum christus dicens. Nisi signa et prodi-
gia videritis non creditis. Crediderat aliquis
quae fecit regulus reprehensus fuit
dominus sed quod de infidelitate videbatur
et in proposito supponere defectum potentie. quia
rogat eum descendere. At si non esset
ubique. Item defectum potentie dicens. prius
quam moriatur. At si eum non posset susci-
tare si moreretur. Item defectum scientie. quia
credebat primum ignorare infirmitatem pu-
eri. Reprehendit ergo regulum. quia signa
et prodigia petit. cuius ratio est. quia est
duplex fideles et infideles. quia infi-
deles per signa trahuntur. fideles autem per
auctoritatem scripture. In hoc igitur regulus
redarguitur. quia cum esset nutritus inter
iudeos et instructus de lege. non per
scripture auctoritatem sed per miracula credere
volebat. quae miracula dicuntur signa
et prodigia. Signa quidem inquantum sunt
ostensiva divine virtutis. prodigia autem
effectum inquantum pretendunt aliquem effectum fu-
turum. prodigium enim appellatur quasi
porro dicendum. eo quod porro dicat. et
procul significet aliquem effectum fu-
turum. Domine descende priusquam moriatur
filius meus. Si quis velit predicare de
isto verbo possit dicere. quod regulus primo
confitetur potentiam dicens. Domine. 2o im-
the plorat clementiam dicens. descende
3o allegat indigentiam dicens

priusquam moriatur filius meus. Ista
descensio fuit adimplenda. quia primo descendit
sicut panis vivus ad reconsolandum
familiam. Ipse dicit. Ego sum panis
vivus qui de celo descendi. 2o descen-
dit sicut ignis missus ad infla-
mandum tepidum. Hoc significatum est in
Exodo. ubi dicitur quod totus mons Synai
fumabat eo quod dominus descendisset super
eum in igne. 3o descendit dominus
sicut relevator pressorum ad elevandum
depressum. unde qui descendit ipse ascen-
dit. id est fecit nos depressos ascendere. Circa
indigentiam quam allegat regulus
Notandum est quod allegat infirmitatem
filii. Infirmitas autem hec contracta
est Capharnaum. Capharnaum autem dicitur ager
pinguedinis. vel villa consolacionis
fuit enim civitas magni honoris
iuxta illud. Luce 10o Et Capharnaum
usque ad celos exaltata es. ubi
designantur tres radices peccatorum. In
primo quidem concupiscentia
carnis. ex hoc quod dicitur domus conso-
lacionis vel pinguedinis. 2o autem
concupiscentia mundi. ex hoc quod dicitur villa
pulchritudinis. Hec enim est pulchritudo
mundi quae fallax est iuxta illud
Fallax gratia est et vana pulchritudo
Proverbiorum. Et Jacobi primo. Arescit fenum
et flos eius decidit. et decor eius
deperiit. ita dives in itineribus suis mar-
cescet. 3o notatur superbia vite. ex hoc
quod Capharnaum erat civitas magni
honoris. Secundum ad dictum. dicit ei Ihesus
vnaliud concedit. et primo quid concedit
vnaliud. 2o ponitur obsequium reguli. ibi
Credidit homo sermoni. petit regulus
presentiam reguli. christus autem conce-
dens. et sibi benignus condescendens
dicit. vade filius tuus vivit. In quo
verbo notatur loquendo. primo christus nos
hortatur ad spirituale exercicium. ad dictum
vade. 2o promittit fructuosum effectum
quod dicit filius tuus vivit. vn

Theophili. vade in perfectum et qui-
nimus te cum bonum ostendens. et tu
filius tuus vivit. Si autem ambulaveris
tessanis mortificaberis tibi inter tu-
ducta secundum nomen quia. de vita quia
vita nature. de qua in Ebrei. Inspiravit
dominus in faciem eius spiraculum vite
duta quam primo debemus advertere hu-
ius vite quiditatem. Impunitatem. Insta-
bilitatem. Si vero queritur. quid est hec
vita. Respondet Seneca ad Lucillum dicens
tamen quod vita nisi scintilla in ma-
Primo advertendum quod huius vite impunitas
quod non morti condempta. de qua
Seneca. morimur dum vivimus. et tunc
desinimus tunc mori. cum desinimus
vivere. 3o advertendum quod huius vite insta-
bilitas. de quo Seneca vita velo-
citer currit. et teneri non potest. Mors in-
stanter occurrit. et impediri non valet
senibus quod in iuvenibus in annis. inno-
centibus in insidiis. tunc de vita nature
quod vita gratie. que primo quidem includit
oblivionem carnis et memoriam Christi
unde apostolus. vivo ego iam non ego vivit
autem in me Christus. 2o includit expec-
tationem premii ad Titum Sobrie
et iuste et pie vivamus in hoc seculo
expectantes beatam spem. et ad-
ventum domini. 3o includit pru-
dentiam spiritus. ad Ro. prudentia car-
nis mors quod prudentia autem spiritus
vita et pax. Deinde ad dicit Credidit
homo potentie obedientia reguli. postquam
vero dictum est sibi quod descenderet descen-
debat. et ideo dicitur Credidit homo
sermoni quem dixit quem dixit ei
Jhesus. sicut nos dicenti. et ibat
ad propria redeunti. Deinde addicit
Jam eo descendente. annunciatur
et publicatur per suos miraculum. et ideo
dicitur. Jam autem eo descendente
volens citissime prosequi de verbo
salvatoris servi occurrerunt ei et
annunciaverunt ei dicentes. quia

filius eius vivit. Notandum quod ser-
vi [illegible]. occurrerunt non solum ut annuncia-
rent. sed quia prius sanitatem pueri sup-
fluum existimabat. [illegible]. que arde-
bat accedere. Deinde ad dicitur. Interrogabat
ergo horam in qua melius se haberet. Ad cuius evidenciam
notandum quod hic regulus comparare
voluit horam sanitatis. ad horam in qua
Christus dixit. vade filius tuus vivit. ut
ex tali comparatione cognosceret utrum
filius eius casu vel precepto domini curatus
esset. ex quo manifeste apparet. quod hic
regulus non perfecte credebat. Si vero per-
fecte credidisset non contulisset horam ad
horam. In hac collocatione horarum sunt
procedit. quia primo ponit interrogacionem reguli
unde dicitur. Interrogabat ergo horam
ab eis in qua melius habuerat. 2o ponit
servorum responsionem. unde dicitur. Et dixerunt
ei. quia heri hora vija reliquit eum febris
3o ponit cognicionem reguli conferentis
horam ad horam. unde dicitur Cognovit
ergo pater. quia illa hora fuit vija erat in qua
dixit ei Jhesus. filius tuus vivit. Ac
si dicatur. Ex collocacione horarum cog-
novit pater quod ad dictum Christi statim se-
cuta est sanitas filii. quia ipse dixit
et facta sunt. Deinde dicitur Credidit
ipse. ponitur fructus miraculi. quia credidit
ipse et domus eius tota. Notandum quod
secundum Bedam. in fide. sicut in aliis vir-
tutibus sunt gradus quod non ibi inicium incre-
mentum atque perfectio. Fides ergo reguli
inicium habuit. quando salutem filii petijt
incrementum autem credidit sermoni
domini dicentis. filius tuus vivit. Deinde
perfectionem obtinuit. quia credidit ipse
et domus eius tota. Deinde ewangelista con-
cludit. Hoc iterum secundum Augustinum signum
fecit Jhesus. cum venisset a Judea in Ga-
lileam. Ac si dicatur. Duo signa fecit
Jhesus. unum quando convertit aquam in
vinum. 2o quando sanavit filium reguli
Notandum quod super illo verbo vija hora

quia per septimam horam potest intelligi septima etas vel septimum donum vel vii^a dies. Primo quidem septima etas que est etas morientium. Hac enim septima etate sancti perfecte sanantur, quia mors est eis terminus doloris. Apocalypsis: Mors erit eis transitus ad vitam. Absterget enim deus omnem lacrimam ab oculis sanctorum et iam non erit eis amplius neque luctus neque clamor. Vel per septimam horam potest intelligi septimum donum, quod est timor domini. Timor enim domini expellit peccatum et per quos sanitatem inducit. Vel per septimam horam vii^a dies qui est dies quietis, per quietem enim mentis homo a tumultu mundanorum accedit et deo perfecte vivit, in qua unione est perfecta sanitas animarum.

Post hec erat dies festus iudeorum. Postquam probavit se messiam promissum in lege, hic probat se esse verum deum. Et hoc ostendit per vii effectus principales qui deo in scriptura attribuuntur et ei sunt necessarii. Est enim creator, conservator, doctor, liberator, illuminator et pastor et nature reparator. Et de secundo effectu scilicet de conservatione vi^o capitulo ibi: Post hec abiit. De tertio effectu scilicet de doctrina veritatis vii^o capitulo ibi: Post hec ambulabat. De quarto effectu scilicet de liberatione viii^o capitulo ibi: Ihesus autem. De quinto effectu scilicet de liberatione ix capitulo ibi: Et preteriens Ihesus. De sexto effectu

vi^o quia scilicet pastor est x^o capitulo ibi: Amen amen dico vobis. De septimo effectu scilicet quod est nature reparator xi capitulo: Erat autem quidam languidus Lazarus. Agitur ergo de primo effectu, ostendit enim se esse creatorem omnipotentem in creatione membrorum infirmorum. Dividitur autem hec pars in duas partes, quia primo ponitur curatio miraculosa, 2o ponitur calumpniatio maliciosa ibi: Erat autem sabbatum in die illa. 3o

ponitur Christi confusio virtuosa ibi: Ihesus autem respondit eis. Prima in tres partes, quia circa hoc miraculum primo ostenditur locus, 2o ostenditur infirmitas ibi: Erat autem homo. 3o ostenditur ipsa curatio miraculosa ibi: Cum vidisset Ihesus. Vel circa hoc miraculum primo ostenditur longitas temporis, 2o loci conditio ibi: Erat autem Ierosolimis. 3o languentis infirmitas ibi: Erat autem. 4to curantis pietas ibi: Hunc cum vidisset Ihesus. 5o curantis potentia ibi: Dicit ei Ihesus: Surge. Ostenditur ergo primo tempus huius curationis, quia in die festo. Unde dicitur in littera: Post hec, id est post primum miraculum factum in Galilea, erat dies festus iudeorum et ascendit Ihesus Ierosolimam. Notandum est quod mandatum erat in lege quod omne masculinum iudeorum tribus vicibus in anno presentaretur in templo, scilicet in festo pasche, penthecostes et scenophegie. Dicunt autem aliqui quod hoc festum fuit festum penthecostes. Queritur aliquis quare Christus voluit ascendere ad diem festum cum non teneretur. Dicendum est quod duabus de causis ascendere voluit. Primo quidem ad legis approbationem, 2o autem propter sue doctrine maiorem manifestationem. Primo quidem ascendere voluit propter legis approbationem. Unde Christus ascendebat in diebus festis, ut ad eos dies festos faciens non videretur legi contrarius. Secundo ascendere voluit ad suam doctrinam magis manifestandam, quia in die festo plures conveniebant quam in aliis diebus. Unde psalmista: Annunciavi iusticiam tuam in ecclesia magna. Et alibi: In ecclesia magna laudabo te. Dicitur ergo: Erat autem Ierosolimis. Ostenditur conditio loci. Et primo describitur locus a nomine, 2o a dispositione ibi: quinque porticus habens, 3o a virtute ibi: Angelus autem domini. Describitur ergo primo locus a nomine. Et ideo dicitur

in lra dicitur autem Iohannis probatica
probatica piscina. que hebraice cog-
nominatur bethsaida. ubi aduertendum
est quod primo dicitur probatica. ubi glo. proba-
ton grece oues est. probatica quia pisci-
na pecualis dicitur. eo quod sacerdotes ea la-
uabant hostias. et maxime ouium
que ut plurimum in sacrificio offerebantur
ibi abluebant. Secundo dicitur piscina
ut magister dicit in historiis. aqua col-
lecta pisces non habens per generaliter pi-
scina dici solet. Tertio dicitur beth-
saida hebraice. bethsaida id est do-
mus ouium. dicitur proprie templum hec aqua
ex pluuialibus aquis collecta. Se-
cundo addicitur. quinque porticus habens. pro-
dispositione loci. dicitur enim quod ille locus
habebat quinque porticus. scilicet ponitur
ratio autem huius talis fuit. ut in
illis porticibus sacerdotes commodius sta-
rent ad lauandum corpora bestiarum
Tertio ponitur continentia loci. unde
subditur. in hiis scilicet porticibus iace-
bat multitudo et magna languen-
tium cecorum. claudorum. aridorum ex-
spectantium. aque motum. Nota
secundum magistrum in historiis. quod de-
bet modus aque motum est. quem
attendit quod autem motum esset. quem
mori debebat. non perpenditur. quia
languidi expectant ibi. quicumque vel ad
certam horam tunc conueniunt. si
hoc sciret. Secundum autem dicit angelus
autem domini descendit locus a uirtute
Ibi enim erat. secundum tempus ibi angelica.
Ad cuius euidenciam notandum
est quod hec aqua ex natura sua. non ha-
bebat uirtutem sanandi corpora. sed
ex aliqua uirtute occulta. scilicet ex
angelo. Et ideo dicitur in lra. An-
gelus autem domini descendebat in
piscinam. Secundo hec aqua est sa-
natiua habet uirtutem sanatiuam
non habebat continue. sed determinato tempore. Et
ideo dicitur. secundum tempus. et angelus descendens
non uidebatur. sed motus aque. ideo dicitur
in lra. Et mouebatur aqua. Quarto uirtus
aque finita erat. finitum habens effectum
ideo non sanabat omnes. sed unum. qui
prior descendisset. unde dicitur in lra
Et qui prior descendebat in piscinam
post motionem aque sanus fiebat. a qua-
cumque detinebatur infirmitate. Secundum autem dicit
dicitur autem hoc quidam. postquam dictum
est de loci congruitate. hic dicitur de in-
firmitatis uniuersitate. grauitas autem fuit
quia xxxviii annos erat habens infirmitatem
suam. Ad cuius euidenciam huius lre primo debemus
aduertere quiescentiam. hec enim aqua signi-
bat et signabat baptismum. Conuenit autem
aqua signum cum ipso baptismo. primo
quidem in effectu. quia sicut aqua
sanat et baptismus sanat. Secundo conuenit
in uirtute que erat. Illa enim aqua sa-
nabat ex quadam uirtute occulta
Tertio debemus aduertere signi differentiam. licet
enim aqua esset signum baptismi. tamen multum
differebat scilicet a ueritate. et primo quidem
differt in effectu. quia aqua signans
sanabat corpora. aqua autem baptismi
saluat animas. Secundo in tempore sanandi. quia
illa aqua uirtutem sanatiuam habe-
bat determinato tempore. sed aqua baptismi con-
tinentiam habet abluendi uirtutem. Quarto
differt in numero sanatorum. quia ibi angelus
hic spiritus sanctus. unde Crisostomus angelus de-
scendens uirtutem sanatiuam impone-
bat aqua ut discat iudeus. quia multo magis
angelorum dominus omnes egritudines
anime sanare potest. Quinto differt signum a
ueritate. in multitudine sanatorum. quia
in aqua que fuit signum unus tantum
sanabatur. aqua autem baptismi sanat
omnes. Sexto differt signum a ueritate. quia
infirmitas impedimentum fiebat uolunti

curari. non sic autem in aqua baptismi
Dico debemus advertere legis imperfectionem
que signatur in quinque porticibus
sicut enim piscina quinque porticibus cin-
gebatur. ita pentateucus in quinque
libros Moysi continebatur. et sicut
illi porticus continebant infirmos
non tamen sanabant. Ita lex Moysi in-
firmitatem quidem ostendebat. sed gratiam
sanativam non conferebat. Secundo debemus
xpte advertere Christi spiritualem perfectionem. quia
opus quod lex continebat Christus sa-
nat. Sanat enim languidum dando
spiritualem fortificationem languido. enim nos
sumus qui passionibus subicitur. putant
ut contrarie passiones. enim sunt quedam
egritudines anime. a quibus passionibus
querebat David liberari dicens
miserere mei deus quoniam infirmus sum. Secundo Christus
sanat conferendo spiritualem illuminationem
et dicit sanare cecos. videlicet in corpore
in corpore doctorum Et hec cecitas sequitur
ad languorem anime. quia homines
subiecti passionibus non possunt cernere verum
Et expellere passiones sicut dicens
Boethius Tu quoque si vis cernere verum tramite recto
carpere callem. gaudia pelle. pelle
timorem spemque fugato. nec dolor
adsit. Hic. ubi regnat nubila.
mens est. De hac obnubilatione
quam faciunt passiones dicit psalmista
Supercecidit ignis. id est ira et concupiscentia
et non viderunt solem. id est claritatem veri
3o Christus sanat largiendo spiritualem
rectificationem. quia rectificat pedes
id est affectus claudorum. homines enim lan-
guentes in passionibus claudicant
in affectibus. Dicuntur autem homines clau-
di. qui timore mali humiliante. vel
amore mali inflammante inclinantur

ut sic acceptores personarum. Quarto Christus
sanat largiendo spiritualem impingua-
tionem. et hoc quia sanat affectus arido-
rum id est dominorum. in quibus exsiccata
est omnis pinguedo devotionis. quam
petebat David dicens. Sicut ex
adipe et pinguedine repleatur anima
mea. Hii sunt enim qui subiacent passio-
nibus. ita quod sunt languidi spiritualiter
et sic pinguedo devotionis. Deinde
cum dicitur. Hunc cum vidisset Ihesus
ponitur Christi curantis pietas ex hoc
quod oculo pietatis respexit infirmum
Et primo quidem Christus respexit. Secundo
2o interrogavit eum. ibi. Dicit ei lan-
guidus. curatio ergo ad primum
dicitur. Hunc cum vidisset Ihesus oculo
misericordie. quam misericordiam petebat. David
dicens. Respice in me et miserere
mei. Et cognovisset quia iam
multum tempus haberet in infirmitate. Secundum
ergo ad secundum interrogat dicens. vis
sanus fieri. Interrogat autem non. quia
ignorans. sed ut ostendat patientiam
infirmi. qui xxxviii annos habens
infirmitatem per unumquemque annum
cipi ab egritudine exspectans. acce-
debat. et non desistebat. vel forte
interrogabat. ut excitaret desiderium
infirmi ad petendum. Certe enim cum
cum desiderio petitur. fortius tenetur
unde salvator hortatur nos ad pe-
tendum dicens. petite et accipietis
etc. Tertio ad tertium ponitur. Responsio
infirmi. unde dicitur. Dicit ei languidus
Domine non habeo hominem etc. In qua
responsione iste infirmus insinuat suam
debilitatem et suam paupertatem. Suam
paupertatem. quia cum pauper esset
hominem habere non poterat. et ideo dicit
hominem non habeo. Suam debilitatem

quia cum vellet se mittere in piscinam
semper ab alio preveniebatur. Unde dicitur
Dum venio enim ego alius ante me
descendit. Deinde cum diceret. Dicit
ei ihesus. Postquam dictum est de petitione
credentis. Sequitur dicere de potestate cuius
ex qua potestate sit imaginalis. Et primo
quod christus ex sua potestate imperat
secundo infirmus obedit. ibi. Et statim
sanus factus est. Christus autem in in-
cipiendo primo imperat verbo dicens
Surge. secundum vero Augustinum. Surge
non operis impium fuit. sed operacio sanitatis
christus ei dicens Surge operatur
sanitatem diximus. quia natura impio
precepto obediunt dicens sibi Tolle
grabatum tuum et ambula. Secundo autem
secundum Crisostomum christus imperat tolle gra-
batum. ut miraculum magis credi
foret. vero vero certissime et vehementer
compacta fuissent membra infirmi
lectulum non potuisset. Deinde cum dicitur
fit Et statim sanus factus est. postea obedit
et primo quod obedit natura. quia statim
ad imperium christi sanus factus est infirmus
Secundo obedit voluntas infirmi. unde
dicitur. quod sustulit grabatum suum
et ambulabat. Notandum est super
illo verbo. Surge. quod christus hortatur
peccatores ad quendam recessum. dicens
Surge. Surge vero est peccator a
peccato. ad ephesios v. Surge qui dor-
mis et exurge a mortuis. Sur-
ge etc. est hoc ut christo appareat hostium
intellectus. Canticorum v. Surrexi ut
aperirem dilecto meo. Surge etc.
est ut dilectum per peccatum amissum per
desiderium querat. Surgam et circuibo
per vicos et plateas. queram quem
diligit anima mea Canticorum iii. Secundo
hortatur nos christus ad spiritualem
profectum. quod dicit Tolle grabatum

tuum et ambula. est vero hoc tollere
grabatum suum satisfaciendo de quibus
dam. vero hoc tollit grabatum suum qui
quod ante non potest sibi penitentie portat
Ambulare autem est proficiendo. et primo
quod prima in deum ascendente. et hec
est via caritatis. Secundo prima in proximum
descendente. et hec est via pietatis
Tercio prima ad seipsum regrediente
et hec est via humilitatis. Sic vero am-
bulans ambulat viam tuam die et nocte
ut perveniat usque ad montem dei
dei oreb. Sic vero ambulans semper proficit
de virtute in virtutem. donec videatur deus
deorum in syon. Notandum est quod circa sa-
nitatem huius infirmi. primo commendatur
vinculum unitatis. quia unus tantum sanatur
unde Augustinus super Iohannem Sanabat unus sig-
nans catholicam unitatem. quia quisquis preter
unitatem fuit. sanari non potuit. Un-
de ille qui odivit unitatem. et partes
sibi faciunt in hominibus. more illorum
qui dicebat. Ego quidem sum petri ego
pauli etc. ad Corinthios primo. Secundo christus
precipit actum caritatis dicens. Tolle
grabatum. Actus vero caritatis secundum Augustinum
super Iohannem est quod alter alterius onera portat
eo modo quo sciatur est in sanatione huius
infirmi. primo est vero quod grabatum portat
infirmum Secundo autem infirmus sanus factus
portat grabatum quod dicit salvator
secundum Augustinum. tolle grabatum tuum cum
esses languidus portabat te infirmus pro-
ximus. sanus factus es porta proximum tuum
invicem onera vestra portate. et sic adim-
plebitis legem christi. Tercio in verbis istis
declaratur modus itineris spiritualis quod dicit
ambula. Augustinus super Iohannem Iter age
quo iter agis nisi ad deum deum tuum
porta ergo eum ad quem ambulas. ut
ad eum pervenias cum quo manere desi-
deras. Ac si dicat Augustinus. via perve-
niendi ad illud quod desideramus est

mutua supportacione priorum. Secundo circa
dictum Erat autem sabbatum. Postquam dictum
est de curacione miraculosa, hic dicitur de iu-
deorum calumpnia. Et dividitur hec pars in
duas partes quia primo ponitur eorum calumpnia. Secundo
Erat autem sabbatum in die illa. Calu-
pniabantur enim iudei propter sabbatum in quo
christus curabat. Secundo ponitur ipsa calumpnia quod
dicitur. Dicebat ergo iudei. Queritur ali-
quis quare sabbato christus curare voluit.
Dicendum quod hoc fecit primo ad ostendendam
convenienciam inter opus creacionis et
recreacionis. ad hoc enim venit christus ut opus
creatoris scilicet hominem deformatum repararet
debuit autem idem in tempore opus reparacionis
nisi auctor opus consummatum incha-
tum relinqueret. opus autem consumma-
tum est vii^a die. Et ideo vii^o die opus
curare voluit. Secundo hoc opus fecit ad
ostendendum legalium imperfeccionem. legalia
enim in adventu christi cessare debuerunt
hoc autem ostendere debuit christus verbo
et facto. Et ideo quod omnia opera sua fecit in
sabbato. Tercio hoc fecit christus propter quamdam
utilitatem quia simplices et pauperes
homines conveniebant in sabbato. quos
christus per opera sua sanare debuit. Tercio
circa dictum. Dicebat ergo iudei. ponitur
calumpnia iudeorum. Et primo quid calump-
niantur in sanum curatum. Secundo imitantur
calumpniari christum curantem. ibi Interroga-
verunt ergo eum. prima in duas. quia primo ponitur iudeorum
calumpnia. Secundo curati responsio. ibi Respondit eis
primo ergo ponitur calumpnia iudeorum. Calump-
niabantur enim hunc sanatum. acsi vio-
lasset sabbatum. Dicebant enim illi qui sanus
factus fuerat Sabbatum est non licet tibi tol-
lere grabatum tuum. Notandum est quod hic
iudei non calumpniabantur dominum quod sanum
fecerat in sabbato. Cuius racio est secundum
Augustinum quia iudei sequentes christo de curacione
in die sabbati calumpniam inferentes
confutati cavent ab eo propter hoc quod ipse erat

iuncta in die sabbati erigebat et
salvabat. Calumpniabantur de porta-
cione lecti. quasi dicerent Si sanitas
non defenda(?) quid necesse erat lectum
portare ut portaret pape. Notandum
est quod sabbatum dicitur tribus modis. Est enim
sabbatum detestandum in quo accipitur
quies carnis sine quiete mentis
Sunt enim quidam qui pro voluptatum ex-
periencia quiescunt in carne. et per re-
morsum consciencie cruciantur in mente.
Contra tale sabbatum tenuorum(?). Primo vi-
derunt eam hostes. et deriserunt sabba-
ta eius. quos enim vident demones
natare a bonis operibus derident. Secundo
est sabbatum quod includit quietem mentis
et corporis. et hoc erat sabbatum in ultima
refeccione ad affliccionem corporis. hoc est enim
sabbatum illorum. qui quanto plus carnem suam
crucifigunt cum viciis et concupiscenciis. tanto plus
quietem consequuntur. De hoc sabbato potest
accipi. quod dictum est levitici. xvi^o. Sa-
bbatum requiecionis est: et affligetis animas
vestras religione perpetua. Tercio est sabbatum
quod includit quietem mentis et corporis
et hoc erit sabbatum in ultima refeccione
qua erit ultimata requies beatorum. De
hac potest accipi quod dictum est ysaie ultimo,
Erit sabbatum ex sabbato. Hanc quietem
designabat sabbatum figure iudeorum
unde Augustinus super Genesim. probabiliter potest dici
sabbatum observandi preceptum fuisse iudeis
in umbra futuri. que spiritualem requiem
significaret. quam deus exemplo sue quietis
pollicebatur fidelibus bona opera facientibus
Secundo circa dictum. Respondit eis. ponitur responsio
infirmi. in qua responsione se excusat
dicens. Qui me sanum fecit ille michi
dixit. quasi diceret vos dicitis prohibitum esse
ne onus portetur in sabbato. et hoc
auctoritate divina. Sed in eadem auctoritate
inportatum est michi ut tollam grabatum
meum qui restituit me in sanitatem. in quo
se ostendit habere virtutem divinam in

dixit: Tolle grabatum tuum. Secundum
ad dixit. Interrogaverunt eum ergo qui
sanatus fuerat. Calumpniari non po-
terant, intendunt Christum calumpniari.
Et primo quod agitur de Christi calump-
niatore inquisitione. 2o de Christi in-
ventione ibi: Postea invenit eum
Jhesus. 3o de Christi persecutione ibi:
Propterea persequebantur. Continet inquisi-
tor Christi sic procedit, quia primo ponit
iudeorum interrogationem. 2o ponit sana-
ti ignoranciam ibi: Hic autem. 3o igno-
ranciae causam ibi: Jhesus autem decli-
navit. Ergo ad interrogatorum iudeorum dicit
Interrogaverunt ergo eum: quis est ille
qui dixit tibi: tolle etc. Modo
autem interrogandi apparet quod isti ma-
liciose interrogabant. non enim dixe-
runt: quis ille homo qui sanavit te,
sed quis est ille qui dixit tibi:
tolle grabatum tuum. quia hoc videbatur
contra legem. intendebant enim ponere
maculam in Christo. Secundum cum dicit
Is autem, ponit ignoranciam sanati.
Is enim qui sanus factus fuerat nescie-
bat quis esset. Tertium ponit causam igno-
ranciae: quia Jhesus declinavit
a turba. Notandum est quod declinatio Christi
a turba secundum unum modum designat ex
parte Christi exemplacionem activam. Declinavit
enim a turba dans nobis exemplum occultandi
opera nostra bona. ut si quecumque facimus
favorem hominum. ut si quecumque dat
nobis exemplum ut fugiamus oculos invidorum.
Jo. enim declinat a turba secundum Cris. ut
non plus faceret furorem iudeorum attenden-
di. Solus enim visus eius invidis non par-
vam invidentibus scintillam immittit.
Secundo designat Christi eminentem gradum. De-
clinatur enim a turba ut daret nobis
intelligere quod ipse preeminet omni turba.
unde Aug. super Jo. loquens de Christo
dicens quod non unus de turba sed pre-
eminet omnem turbam. 3o quia decli-
navit a turba insinuatur nobis

modum inveniendi eum. ex quo enim non
est a turba non invenitur in turba. unde
Aug. super Jo. om. xvii. difficile est
in turba videre Christum. Turba enim strepitus
est. visio autem ista secretum desiderat.
Secundum cum dicit: Postea invenit eum Jhesus,
agitur de Christi inventione. et primo Christus invenit.
2o inventus docet ibi: Et dixit illi. 3o
inventus manifestatur ibi: Abiit ille ho-
mo. [illegible] ad primum advertendum est quod ille non [illegible]
erat vel inveniendi Christum. Et quod ipse prius
invenit nos. prevenit enim nos in
benedictionibus dulcedinis. 2o non dicit in
lecto quod sanatus invenit Jhesum. sed Jhesus
invenit sanatum. Secundo advertendum est
inventionis locum. invenit enim eum in templo.
volenti enim Christum videre necesse est fugere tur-
bam cogitationum et pravorum affectuum
et declinandum est ad templum. ut scilicet ipsum
mundet ac faciat Dei templum. in quo Christus
manere dignetur. Secundum cum dicit: Et dixit
illi ostenditur quomodo Christus inventus docet.
Christus autem in docendo primo ipsum sanatum
rememorat beneficium impensum dicens:
Ecce sanus factus es. dans intelligere quod
homines de impensis grati esse debent.
Secundo Christus docens sanatum tribuit sibi
sanum consilium dicens ei: Jam amplius
noli peccare. 3o Christus docens peccanti
peccatori imminens periculum dicens:
ne deterius aliquid tibi contingat. A-
lio modo potest sic dici: quod in docendo primo
rememorat beneficium gratie dicens:
Ecce sanus factus es. Secundo intimat reci-
divum culpe dicens: Jam amplius noli
peccare. 3o imminens supplicium dicens:
ne deterius tibi contingat. Circa primum
scilicet circa sanitatem primo debemus attendere
medicinam preciosam. ad hanc sanitatem
est dolor contritionis. ps. Sana contri-
tiones eius quia commota est. Secundo debemus
advertere medicinam purgativam. et hec
gratia remissionis est. que culpam purgat.
ps. Domini propiciaberis omnibus iniquitatibus
tuis. et quod sana omnes infirmitates tuas

Secundo debemus adhibere medicinam con-
servativam. que conservat hominem in sa-
nitate. Et hec est perfectio boni operis
unde Proverbiorum iiii°. De precepto Domini. Custodi
cam mee cordis tui. vita. n. sit in
nocentibus et immunis carnis sanitas
Ecce sanus factus es noli peccare. Notandum
est quod peccatum non est aliud sex proprietates
quas attribuit auctor de fide et legibus
peccato. Primo. n. quod peccatum est quedam spiritualis
volutacio. volutatur. n. anima ex polieus
cum gratuitis. Cum n. peccat ledit
animam suam. Secundo peccatum est quedam spiri-
tualis extinctio. sicut gratia est spiritualis
illuminatio. Sophonie primo. Ambulaverunt
ut ceci quia domino peccaverunt. Tertio est quidam
spiritualis casus. qui enim peccat spirituali-
ter cadit. unde dicitur est de lucifero. Quomodo
cecidisti lucifer. qui mane oriebaris.
Quarto est quedam spiritualis [illegible]. qui n. peccat
dividit seipsum a deo. Iniquitates vestre dise-
runt inter vos et deum. Isa. lix. Ergo ac-
cipe quod peccatum dividit se a deo in quan-
tum dei est servat se a deo. Quinto peccatum est
quoddam vinculum. ligat. n. animam ne ad
bonum redeat. Iere. quinto. peccata vestra
prohibuerunt bonum a nobis. Sexto peccatum
est quidam contractus. Et quod quedam em-
ptio infernalis tormenti. Rom. stipendium
peccati mors est. Secundum ad dictum Abiit ille
homo. ponitur preminencia maior. quia ille abiit
et nunciavit iudeis quia ihesus est qui fecit
eum sanum. Notandum est secundum Crisostomum quod
nullo modo credendum est quia iste sanatus in-
iuriaret Christum. Si n. detraheret voluisset sa-
nitatem tacuisset transgressionem dixisset. Sed
quia non fecit. Non n. dixit qui ihesus
est qui dixit. Tolle grabatum tuum
quod videbant iudeis crimen esse. Sed dixit
quia ihesus est qui me sanum fecit. Deinde
cum dicitur. Propterea persequebantur eum po-
nitur Christi persecutio que fuit propter
quoddam opus pietatis factum in
sabbato et cetera et cetera

Ihesus autem respondit eis. Postquam
posita est iudeorum calum-
pnia maliciosa. hic ponitur
Christi responsio et doctrina fruc-
tuosa. Et dividitur hec pars in duas partes. quia primo
ponitur doctrina Christi. secundo ponitur confirmatio eius
ibi Si ego testimonium perhibeo. Adhuc de
primo notandum quod Christus circa doctrinam
suam sic procedit. quia primo docet quod ipse
est equalis potentie ad patrem ad operandum
Secundo autem quod ipse equalis potentie
ad patrem ad vivificandum. ibi Sicut enim
pater. Prima in duas. quia primo Christus ostendit
equalitatem sue potentie. secundo ostendit
a quo habet hanc potentiam. ibi. Respondit itaque
ihesus. Prima in duas. quia primo ponitur doctrina
fructuosa. secundo ponitur iudeorum persecutio
maliciosa. ibi Propterea enim. Primo ergo Christus
docet se habere equalem potentiam ad patrem
dicens. Pater meus usque modo operatur et
quasi dicat salvator nolite putare quia
sabbato ita requievit pater meus. ut ex
illo non operetur. Sed sicut ipse nunc operatur
sine labore. ita et ego operor. Sic hic
unum declaratur duplex patris et filii
operatio. Operatur. n. pater et filius omnia
creando. operatur enim omnia gubernando
et tunc est sensus littere. licet deus in sabbato
requievit a novis creaturis. quia de
tamen usque modo operatur creaturas continendo
et conservando in esse. unde Augustinus super
Genesim iiii° libro Creatoris potentia pro-
est causa subsistendi omni creature. quia
si ab eis que creata sunt regendis
aliquando cessaret et eorum cessaret species
et natura concideret. neque n. sicut structor
edium cum fabricaverit abscedit stat
opus eius ita mundus in ictu oculi
stare potest. quod si deus salvatorem in hoc
Pater meus usque modo operatur continuatur
quandam speciem eius. quia unum sa-
nctificativam continet atque administrat
ostendit. Notandum est quod creator
omnibus deus dicitur quievisse
in sabbato. primo quia dicitur ad decem

z accatur concludit. Secundo secundum
Aug. ut nos amoneat post bona
opera quietiros. Sicut enim deus postquam
fecit hominem ad ymaginem et simili-
tudinem suam. requieuit die vija
sic et nos requiem non speres nisi ad re-
dieris ad similitudinem ymaginis fractus es
quam peccato perdidisti. Tercium addicit
propterea ergo. postquam dictum est de opere
doctrine que ostendebat se esse equa-
lem patri. hic ponitur indignatio persecucionis
propterea enim querebant eum iudei interficere
quia non solum soluebat sabbatum. sed
et patrem suum dicebat deum. notandum
quod propterea dicens se esse equalem
patri perfecte se excusabat de sabbato
Sicut enim pater operans sabbatum abso-
lutus est a crimine. ita est filius. quia
par dignitas est patris et filii. Si autem
xpistus fuisset solum filius adoptatus
non perfecte se excusasset. cuius racio
est secundum Crisostomum. qui perfectus transgre-
ditur legem effugere non potest. Si
accusatus se excusat dicens. qui
et ... legem soluit. xpistus ergo sic se
excusans. ostendit quod ipse est eiusdem
substancie cum patre. Secundum ad dictum. Quartum itaque
filius. per que ostenditur xpistus se esse equalis
potencie ad patrem. hic ostenditur quod habeat potentiam
a patre. Et tria facit. quia primo ponit
suc potencie originem. 2o sue potencie magni-
tudinem. ibi. Quecumque enim ille fecerit
3o ponit racionem utriusque. ibi. Pater enim. Primo
ergo docet xpistus de sua origine
cuius summa est. quod licet omnia operetur
ad hoc habet a patre. quia filius non potest
a se facere. quicquam nisi quod viderit pa-
trem facientem. Notandum est quod hoc
dictum xpisti. non potest filius facere
quicquam non intelligitur de xpisto. secundum humanitatem
nam xpistus enim super mare ambulavit
cum non est verum quod pater super mare am-
bulavit. ita quod viderit filius ambu-
lantem. Sed intelligitur hoc verbum de xpisto secundum
naturam diuinam. Ad cuius euidenciam

primo notandum est. sicut notat Aug. super Jo-
hannem. xviij. quod in corpore sunt diuisi sensus. In
corpore enim est auditus visus et ceteris. Alia enim
per oculos videt. et per aures audit. ad
proprietatem vnitatis corporis oculus sibi videt
et auri. et auris sibi audit et oculo et ce-
terorum corporis dicitur auditus et visus. Secundo nota-
ndum est secundum eundem Aug. quod licet in sensibus
corporis diuersa audire et videre. tamen intellectu
idem est audire et videre. quia ibi audis vbi
vides. Tercium enim sunt diuisa in inferioribus
puta in sensibus sunt vnita in potencia super-
iori. scilicet in intellectu. Tercium notandum est super sensus
Tercium notandum est quod deus super verbo. scilicet
intellectum et sensum. nobis enim ut dicit
Aug. non est idem esse et videre. Si enim idem
esset in nobis esse et videre. numquam esset homo
nisi videns. In deo autem idem est esse et videre
et quia in eo est idem esse et videre. non aliquo
modo esse ab eo habet videre. Et hoc est quod dicitur hic
quod filius non potest facere quicquam nisi quod
viderit patrem facientem. Ac si diceretur
In filio idem est esse et posse. sed filius habet esse
a patre. ergo et posse habet a patre. filius enim
per natiuitatem esse et posse accepit a patre
hanc autem acceptionem siue communicacionem
designat hic saluator per visionem et per visu-
m vel in auditum diuinatis sciencie ... Et
ergo visio designat diuinam cognicionem. Jo-
hanne hec generacio filii que est sapiencia
increata per visionem designatur. Ipse enim
filius. ut dicit Aug. videndo natus
est. et nascendo vidit. et in eo quod ille
videre in eo est illi esse. in eo est illi natum
esse. Notandum est secundum Crisostomum. quod per hoc
verbum non potest filius a se facere quicquam. verum
videre talium prius indicatorum. ut sit sensus hic
dicitur filius non potest a se facere quicquam
quia non potest peccare. quod dicit xpistus. iniuste
persequimini me de solucione sabbati. quia
peccare non possum. Secundum enim peccaret opera
contraria patris ego autem nihil operor
contrarium patri. quia ante ipso nihil facio
tamquam equus patri. Secundum autem dictum

et filium non posse a se facere quicquam nisi
et nunc deficiunt. sicut dicit Aug(ustinus). sed
permanet. non nisi laudabiliter et omnipotentis
non sicut mori. posset nisi filius facere quod non
vidisset patrem facientem. si posset facere quod
pater illud non facit sicut hoc. et si posset pater
Deinde cum dicit. Quecumque enim ille sic pater
fecerit facit. postquam dictum est de potentia
originis. hic dicit de eodem potentie magni-
tudine. patris enim et filii una est potentia
ad patrem a nullo est potentia. filius autem
est a patre. patris autem et filii eque magna
quia potentia est. quia ad omnia et eadem ad que
se extendit potentia filii. quecumque enim ille
sic pater fecerit. hec et filius facit. et similiter
facit. Notandum est quod unius et eiusdem
potentie una est operatio et unum obiectum. Sed
ergo patris et filii sit una et eadem. erit
una et eadem operatio. erit etiam unum et
idem obiectum huius operationis. quia que cadunt
sub potentia essentiali patris cadunt sub potentia
filii. et hoc est quod dicit hic quecumque
ille fecerit et filius similiter facit. Quecumque
aliquis quod additum est similiter. Dicitur est
quod illud nimium (?) quecumque ille fecerit con-
cludit unitatem potentie in patre et filio
quia non una est potentia patris et filii. ideo omnia
que facit pater facit filius. non enim alia
sunt que fiunt a patre ab hiis que fiunt a
filio. sed eadem. Secundo hoc nimium excludit
imperfectionem potentie. aliud enim contingit. quod unum
eadem sit a duobus. sed ab uno principaliter
sicut a puero (?) agenti. hoc concludens
salvator dixit. quod filius eadem facit
que pater. et similiter. unde sicut Aug(ustinus) super
Jo(hannem) omelia vicesima. exponit hoc quod dictum est
similiter. sit dicens litteras sunt. primo a corde
nostro. deinde manus concipit litteras. deinde
a corde deinde postea scribit litteras. Easdem litteras
facit et cor et manus. sed dissimiliter. Cor
enim in nobis facit eas intellectualiter. manus autem
visibiliter. non sic eadem pater et filius facit
aut

eadem. sed similiter. Deinde cum dicit. Pater
enim diligit filium. postquam dictum est
de unitate potentie et equalitate potentie sive
magnitudine eiusdem. hic dicitur de ratione unitatis et
et primo quid dicitur de hac ratione. secundo
dicitur de potentie manifestatione. ibi. et maiora
horum. Ratio autem dictorum est
dilectio patris. pater enim diligit filium
et omnia demonstrat ei que ipse facit.
Ad evidentiam huius littere. primo excludendus
est falsus intellectus. secundo ostendendus
verus modus. tertio hic est. et manifestandus
per exemplum. Falsus intellectus est. quod pater prius
facit. deinde demonstrat filio faciendum.
Hic autem intellectus est impossibilis
quia secundum hoc filius non facit omnia sicut
enim dicit Aug(ustinus). quod tu facturus es. ut
demonstres alteri faciendum. non utique
facit pater illud. sed tu solus facis quod primum
filius videat. et aliud tale similiter faciat
non sit autem hoc. quia omnia operantur prius
nec demonstrat filio ea que ipse prius
facit. quia filius dicit. dominus possedit me in initio vi-
arum suarum antequam quicquam faceret a principio.
Secundo est dandus verus intellectus hic
ut sit sensus quod pater demonstrat filio
non quid in faciendo. sed demonstrando
facit quod filium ostendendo. enim et demonstrando
genuit filium. genuit autem ipsum
opificem omnium. ubi advertendum est quod hec
verba demonstrare et videre in divinis di-
cuntur etiam cognitione. cum emanatione
unde non aliud dicitur. filius videt. quam
filius procedit ut videns. et pater de-
monstrat filio. i(d est) filium gignendo dat
sibi demonstrationem et notitiam omnium. Tertio
videndum est quod de exemplo. Au(gustinus) in prologo
omelie super Jo(hannem) ubi dicit. est principium
mentis sunt duo. s(cilicet) memoria et cogitatio
quid cogitatio est. quod quedam acies
et intuitus mentis. In memoria autem
est aliquid reconditum quod fit abditum

et q. sicut in thezauro mentis me
dium. aut hoc sit recondita. et ita
et memoria quasi prius et cogitatio. Eum no
titiis mentis reflexa et. ad id quod cat
in memoria. iam notitia formata et
visio quedam aliud facta et ho
huius sequitur quod memoria demonstrat
et in actu cogitationis sit visio. ita quod
demonstratio gignit visionem. non et
converso visio gignit demonstrationem
in divinis autem ut dicit Augustinus
non est aliud parens et. aliud eius
demonstratio. nec aliud filium et et
aliud eius visio. Sic autem demonstratio
patris et filii visionem gignit. que
admodum pater gignit filium. Nota
dum est super illo verbo pater diligit filium
quod amor dei et creature. Amor enim in
causatur a rebus. sed amor dei causat
bonitatem in rebus. et ideo dicit Dionysius
in libro de divinis nominibus. quod amor
divinus non permisit eum sine germine
quod autem dicitur in litera. quod pater diligit
filium. non potest intelligi quod amor sive
dilectio. sit principium originis filii. quasi
hoc pater genuisset filium voluntate
quod est error. Licet generatio dicta
non sumatur ex dilectione tamquam ex
principio. sed magis tamquam ex signo
pater enim perfectissimo diligit filium. cum
sit imago et figura substantie eius
et hec dilectio signum est. quod omnia sibi
communicat. scilicet potestatem. naturam. et similia. De
qua dilectione dictum est supra. pater
diligit filium et omnia dedit in manu
eius. Deinde cum dicit. Et maiora his
demonstrabit. fit mentio de immanentie
potestatis. qua filius accepit a patre
ubi advertendum est. quod in scriptura
pluries dicitur aliquid fieri. quando innotescit
filius ergo plenissimam potestatem
accepit a patre ab eterno generatione
licet hec potestas in executione operis
manifestabitur. ut sit sensus litere. quod
pater omnia maiora opera data quam ex
cecatorum ostendet. et hoc nobis mirantibus
quod. scilicet qui nobis vere. ut homo apparebit
ut deus. Notandum est quod hec litera et
maiora his demonstrabit. potest alle
legi. ut in ultima Augustinus. Nos sumus
membra corporis. et ideo aliud quod fit membris
corpus sibi attribuit. sicut ibi quod uni
ex minimis meis fecistis mihi fecistis. et
ibi. Saule saule quid me persequeris
caput pro membris dicit. Vel dicas
discretio et tunc est sensus litere. quod pater maiora
opera demonstrabit eis membris eius
quod ut in iiii° dicitur apostolis et maiora horum facie
tis. Ac si diceret. deus dilectionis maiora faci
enti maiora eis demonstrabunt. ut et
vos miremini. scilicet in miraculis discipulorum
deinde cum dicit. sicut enim pater. quasi quam
dictum est de equalitate potestatis ad vivi
ficandum. et dividitur. hec. pars in duas. partes.
quia primo fit mentio. de vivificatione inte
riori. que respicit mortem. secundo fit de — meco
vivificatione exteriori que respicit corpus
ibi. Et potestatem dedit ei. prima pars in
duas. partes. quia primo ostenditur quod filius habet potestatem
vivificativam. secundo ostenditur quod in se ipso vivit
ibi. Sicut enim pater. prima in duas. quia primo fit
mentio. de unitate potestatis patris et filii
que potest est ad vivificandum. secundo ostenditur
que sunt ibi que vivificantur. ibi. Amen
amen dico vobis. prima in duas. quia primo
fit mentio. de equalitate potestatis inter
patrem et filium. secundo hec equalitas probatur
per effectum ut honorificent omnes
etc. prima in duas. quia primo ponitur. quod filius habet potestatem
vivificandi. sicut et pater. secundo ostenditur quod filius
dignitatem a patre. Nota enim pater. continuum
ergo ad premissa dicitur. quod sicut suscitat mor
tuos. id est habet potestatem vivificandi intus
sic et filius. scilicet pro libero voluntatis arbitrio
vivificat. Notandum est quod secundum aliud
modo legendi. beatus Augustinus refert hec
tam. ad resurrectionem mortuorum

quidem exposicionem. ut .n. dicit duplex
est resurrectio. quam Christus fecit ad o-
stensionem miraculi. sicut fuit resurrec-
tio lazari. Alia erit resurrectio que
erit ad vitam eternam. Et de ista loquitur
hic. primo .n. dicit quod sicut pater suscitat
mortuos. ita et filius. Deinde ut eum in-
telligamus illam resurrectionem mortuorum
que facta est ad miraculum. et non ad
vitam eternam sequitur autem. neque .n. pater
iudicat quemquam. ut ex hoc quilibet
intelligat. quod ipse loquitur de ultima re-
surrectione que erit ad vitam eternam de-
inde cum dicit. Neque .n. pater iudicat
quemquam. fit mencio de origine filii
Ad cuius evidenciam notandum est quod per hec
verba duobus modis potest intelligi. uno modo
ut hic fiat mencio de resurrectione corpo-
rum ita quod prius fiebat mencio de resurrec-
cione animarum. quando dicebatur. sicut
.n. pater suscitat mortuos et vivificat
etc. nunc autem fit mencio de resurrectione cor-
porum. prima resurrectio fit per gratiam communem patris et filii
et ideo hanc simul operatur pater et filius. secunda
autem dispensacione resurrectio fit secundum dispensacionem
humanitatis quam Christus assumpsit. Et
ideo dicitur in hoc verbo. quod pater non iudicat
quemquam. sed omne iudicium dedit filio
Secundum .n. quod pater genuit filium sibi
equalem iudicat cum filio. sed secundum
assumptam humanitatem. filius iudicat et
non pater. quia filius videbitur in iudicio
non autem pater. Secundo modo potest intelligi
verba ista. ut ostendat originem a patre
et secundum hoc verba fuit divisa contra preceden-
tem et est sensus verbi pater non iudicat
quemquam solus. sed cum filio. Sed omne
iudicium dedit filio .i. genuit filium iu-
dicem omnium. Sicut .n. pater dedit vitam
filio .i. genuit eum viventem. ita
sibi dedit omne iudicium .i. genuit
eum iudicem omnium. Hoc hic .n. sic dicit
hylarius. quod filius omnia habet que habet
pater. racione indifferencie patris et filii

filij

ostendit. Hoc hic autem quod filius
nihil habet nisi datum nativitatis filii
ostenditur. Deinde cum dicit. ut omnes
honorificent filium. probat equalitas
patris et filii perfectum. et potest ex ro-
tal. omnibus debetur idem honor
et idem cultus latrie equales sunt
sed patri et filio debetur idem honor
et idem cultus latrie. ergo equales
sunt. Notandum est quod alio modo potest intelli-
gi ista verba. ita quod ostendat equa-
litatem personarum. quando dicit. ut omnes
honorificent filium. sicut honori-
ficant patrem. ostendat indistinctionem
in persona. quando dicit. qui non hono-
rificat filium non honorificat patrem
qui misit illum. Filius .n. missus
originem habet a patre mittente. et di-
stinguitur a persona a quo est. Tercio
Alio modo potest intelligi hoc verbum ut dicatur
de Christo. secundum humanam naturam. nunquam
iudicabitur; filius .n. incarnatus
semetipsum exinanivit formam ser-
vi accipiens. In qua forma
inhonoratus est ab hominibus. et ideo
in eadem forma datum est ei iudicium
ut omnes honorificent. sic honori-
ficant patrem. In iudicio .n. vide-
bunt filium hominis venientem cum po-
testate et maiestate in qua de-
bebitur honor. Apocalipsis. v. dicitur
honor benediccio et claritas sapiencia
et graciarum actio. Deinde cum dicit aliquis
viri sequitur licet consequencia.
Qui non honorificat filium non
honorificat patrem. Dicendum est. secundum
Augustinum. quod aliud est sic quod tibi co-
mendatur deus quia deus est. Et
aliud est quod tibi commendatur deus
quia pater est. quod tibi commendatur
deus quia deus est. commendat tibi
creatorem omnipotentem. Cum autem
commendatur tibi quia pater est commen-
datur quia filium habet. Qui autem in-
honorat deum subtrahendo

sibi virtute generandi. subtrahit
sibi filium. Cum autem innocens dat
virtute filio. quam prius inhonorat
patrem. quasi non potuisset filium
generare sibi equalem. Inhonorat
etiam filium a quo virtute dicuntur
deum tamen dicit. Amen amen dico
vobis. Postquam dictum est quod filius
vivificat. hic ostendit quos
vivificat. Et primo quid ostendit
quos vivificat. 2o quid vivifi-
cat. ibi Amen amen dico vobis
Ostendit ergo primo quos vivificat.
scilicet credentes. et hoc est quod dicit hic
est qui credit habet vitam eternam etc.
Circa autem hanc literam ponit sal-
vator fidei meritum. dicens. Amen
amen. id est vere vere dico vobis quia verbum
meum audit et credit ei qui misit
me. Primo ponit quia per auditum fides
introducitur. unde dicit apostolus. Fi-
des est ex auditu. auditus autem per
verbum Christi. Secundum autem ponit quia fides
deo innititur. et ideo dicit. qui credit
id est qui innititur ei qui misit me.
Potest autem sic construi litera. Qui audit
meum verbum. id est qui audit me verbum
et credit ei. scilicet auctori sui verbi. Secundo circa
idem meritum notandum est quod fides
meritoria est quod quidem primo ostendit mentis
glorificationem. Tota enim mens hominis
glorificanda est. Totum autem glorifican-
dum est glorificari non potest nisi tota
persona gratia. tota ergo mens
glorificanda est. inter quas gratias
prima dicitur esse fidem. 2o hic idem
ostendit mentalem religionem. unde
est. in tota mente est religiosa
ita quod nil ... vel irreligi-
ositatis sit in ea. Sicut tota mens
religiosa est. et oculus mentis re-
ligiosus est. autem religio fides
est. 3o hic idem ostendit mentalem

subiectio. Eodem enim modo tenetur intellectus
humanus esse subiectus deo. quo tenetur
affectus. et sicut affectus propter ipsum
tenetur dimittere contra seipsum. et ita
intellectus propter ipsum deum tenetur re-
bellare contra operationes suas. Inter opera
autem intellectus solum credere videtur
hoc bellum non habere. quia intellectus statim
acquiescit. Queritur aliquis de hoc
quod dictum est. Credens per meritum fidei. quod scilicet
cum credit in iudicium non veniet.
hoc enim videtur esse contra dictum apostoli. Omnes
nos omnes exhiberi ad tribunal
Christi. Ad hanc questionem respondet Augustinus super
hoc dicens. quod iudicium dicitur duobus
modis. uno enim modo iudicium dicitur pro
pena. et secundum hunc modum dictum est hic
cum credit fide scilicet formata non ve-
niet ad iudicium. id est penam et dampnationem.
Secundum alium modum accipitur iudicium
pro ipsa discretione. qua discernuntur boni
a malis. Hoc est iudicium quo petebat
iudicari David dicens. Iudica me
deus et discerne causam meam de gente non sancta.
Et de hoc iudicio dicit apostolus. Certum est
nos omnes exhiberi ad tribunal Christi.
Deinde addit. Amen amen dico vobis. Post-
quam dictum est qui vivificantur. hic o-
stendit quomodo vivificantur. Et primo quidem
ponit vivificationis horam. 2o ponitur
vivificationis modus. quantum ad horam vivi-
ficationis. dicit Salvator. Amen amen
id est vere vere dico vobis quia venit hora
et nunc est. quasi dicat veniet hora
vivificandi corpora. sed nunc est ista hora
vivificandi mentes. 2o ponit modum
vivificandi. hic autem modus quia obedient
voci dei. et ideo dicit. Quod venit hora quando
mortui id est infideles audient vocem filii
dei et qui audierint id est obedierint
vivent. Circa hoc verbum expressit
credentium. primo notatur operatio virtuosa

qa obediunt voci filij dei. Scdo ex
pte xpi nota devocio grosa. qa
credentibus vitam largitur. Circa pm no
tandu adutendu e. q non xpo o
// Obediunt // bediendu. qa ipa contínebat virtu
tem exemplorum. de ca. n. dicitur. vox
domini in virtute. 2o. n. qtinebat virtu
te exemplorum. de ca. n. dicitur. vox
dni in virtute. 2o. n. qtinebat virtu
tem miraculorum. pm. vox dni in
magnificencia. 3o continebat v
tute humiliatorem superborum. pm. vox
dni confringentis cedros. 4to q
tinebat inflamatorem aiorum. vox
dni intercidentis flamam ignis. 5to
continebat fecundatorem mitorum. ps
vox dei concucientis desertum. q. des
tu concutitur dum stile vitium expellitur
et animus virtutibus fecundatur. vltio
vox xpi continebat revellatorem se
cretorum. ps vox domini preparantis ceruos
et contemplatores. et revelabit q densa
sa. Secundo xpi donavit grosa. qd dicitur
vincet. nichil. n. grosius. vita et
na. quia si perpenseris. pmo quid excludit
excludit. n. omnem modum mortis
et non vocatur vera vita. Illa. n. vera vita
est. que morte excludit. qa viuit
quia tanto vlus est. quanto gracio in
puruptius. vnde Aug. sup Jo. Ipi
hac vita. que non dum est vita tran
situr de morte ad vitam. Si. n. vita
ista esset vera vita. non diceret dominus
tuendum. Si vis ingredi ad vitam. s
rva mandata. Aplus etiam ad Thimo
teum scribens. dicit divitibus. q the
saurisent sibi fundamentum bonorum in
futurum. ut apphendat in vitam vitam
Scdo patet. s. q hec devotio est
si perpensseris quid includit. includ
it. n. visionem et amorem dei
hec est. n. vita eterna. inquit

Saluator. ut cognoscant te solu
deum. et quem misisti ihesum xpm
deinde ad dicitur. sicut. n. pr habet vitam
postquam dictum est q filius habet pom
vivificandi. hic ostenditur q habet vitam
in seipso. Sicut. n. pater habet vitam in
semetipso. sic et filius. Ad eundem
huius hoc hic notandum est. q aliud
est habere vitam in semetipso. et aliud
est habere vitam a semetipso. habere. n. vitam
in semetipso. idem est q habere vitam
per essenciam. et non participatione. Et ergo
filius habeat vitam per essenciam et
non participatione habet vitam in semetipso
Eadem. n. est essencia patris et filij
et non sicut pr per essenciam habet vitam
in semetipso. ita et filius. habere
aut vitam a semetipso. idem est q
participare a seipso. qd non pt quere
filio. qa nullius intellectus capit q
aliquis participet seipsum. Et filius
per generacionem vitam habet a patre. vnde in l a
Si pr habet vitam in semetipso. sic
dedit et filio vitam habere. in semetipso
filius. n. sicut dicitur hylarius nichil
habet nisi natum. et Aug. sup Jo. pe
generando dedit filio ut esset vita
in semetipso. ut non aliunde vita
indigeret. sed ipse esset plenitudo
vite. Notandum est q dicitur est vite
vita filij dei. et vita nam. prima
n. est vita essencialis. nos aut
participatione. et non debemus vivere
in nobis. sed in xpo. Aplus vivo
aut iam non ego vivit aut in me
xpus. Notandum est q xpus
dicens. Sicut pr vitam habet in semet
ipso est primo destruit errorem
arrij. qui ponebat filium esse
minorem patre. Si. n. filius habet
vitam in semetipso. sicut et pr
est equalis patri. Scdo destruit

errorem illorum qui negabant
filii coeternitatem. Si enim filius
non fuit eternus aliquando fuit quando non
fuit vivens. Secundo ergo filius sit
vita procreata. quia habet vitam in
semetipso. sicut et pater. Et coeternus
patri. Tercio destruit errorem Sa-
belli negantis distinctionem perso-
narum. et hoc quando dicit. quod pater
dedit filio vitam habere in semetipso
quam in se possidet. Non quod alius est qui
dedit. et alius est qui accipit.

Et potestatem dedit ei iudicium
facere. postquam dictum est
quod opus habet virtute operan-
di et mente vivificandi. Hic
ostendit quod habet potestatem corpora suscitandi
et primo quidem hic ostendit.
Secundo ostendit quod istam potestatem non habet
a seipso. ibi. Non possum ego. Pa-
ris. quia primo opus ostendit se
habere auctoritatem iudicandi. Secundo
ostendit se habere potestatem suscitandi
ibi. Nolite mirari. Hoc primo loquitur
ergo opus de auctoritate iudicandi sibi
a patre collata dicens. Et potestatem
dedit ei scilicet pater iudicium facere quia filius
hominis est. Secundo queritur quia Christo est
collatum facere iudicium secundum humanam
naturam. Augustinus dicendum est quod hoc fit tum
et ad ostendendum quod in mitiori opus nobis
pro humilitate passionis remunerationem
gloriam exaltationis. Sic ergo iudica-
tus est in forma humana. Ita in eadem
iudicabit. Vide Augustinum de verbo domini
conforma domini hic sententia est
conforma illa iudicabit in qua iudi-
cata est. sedebit iudex qui stetit
sub iudice. dampnabit veros
reos. qui falso factus est reus. Secundo
hoc factum est ad ostendendum communem
iudicium. In iudicio enim sunt communiter
boni et mali. Videre autem est. ut

in die dei videat iudicem. mali autem
iudicem iudicem non poterunt. secundum divinitatem
restat ergo quod videat secundum humanitatem
visio enim divinitatis solis bonis servatur
quia beati mundo corde. quoniam ipsi deum vide-
bunt. deinde cum addit. Nolite mirari hoc
postquam dictum est de auctoritate iudicandi de
hic agitur de potestate suscitandi. Et primo
quid hoc agitur. et hoc agitur de equalitate
iudicii. quia equalitas erit in ione
corporum. ibi. Et procedent. Primo ergo agitur
de potestate iudicis ad suscitandum corpora
et continue sic littera. Ita dictum est quod
filius hominis iudicabit. Sed hoc nolite
mirari. quia maiorem potestatem contulit
ei. scilicet resuscitandi mortuos. quia venit
hora. scilicet novissima. in qua scilicet homines
qui in monumentis sunt audient vocem
filii dei. ad quam scilicet vocem suscitabuntur
Queret aliquis de hora iudicii. que
hora erit illa. Dicendum est quod aliqui di-
cunt quod media nocte venturus est
iudex. Augustinus dicit. quod media nocte
nox ibi non accipitur de hora temporis. sed
pro occultatione facti. Tunc enim non venient
ad non spatium. Io. enim dicitur venies media
nocte. quia valde obscurum et occultum
est quando veniat. dies enim domini sicut
fur in nocte ita veniet. Cassiodorus
iudicem super psalmum videtur dicere. quod hoc erit
in media nocte. dicens. quod media
primogenita egipti. percussa sunt. quo
tales sponsus venturus est. Secundo queret
aliquis de voce illa. de qua in textu
audient vocem filii dei que est et qualis
erit. Dicendum est quod apostolus dicit quod archangeli
a Christo. qui est princeps angelorum. ut
hec vox erit aliquod evidens et preclarum
signum. quod vox archangeli. et tuba dei
ab apostolo dicitur. Et in evangelio vox
filii dei. et clamor appellatur. que quidem
vox habebit virtutem ex divinitate Christi
ipsius dabit voci sue vocare virtutem

Tuo quereret aliquis. de hoc quod dicit
aug(ustinus) super Jo(hannem) in exposicione huius ubi
quod xpus. s(cilicet) quod deus resuscitat animas
ho(min)o aut(em) corpus sit per ubum caro factu(m)
Si. n(on) hoc intelligitur. de ea prime
resurrecc(i)o(ni)s. ctiam quod deus est ea p(ri)a
xita xpus s(ecundu)m quod deus est ea resur
49 rectio(n)s. Sicut dicitur ea nitoria sic
xpus nob(is) meruit resurrecc(i)o(ne)m corp(orum)
ita nob(is) meruit resurrecc(i)o(ne)m a(n)i(m)a(rum)
s(ecundu)m h(oc) aut(em) est ea utriusq(ue) resurreccio(n)is
ho(min)o go aug(ustinus) plus dicit debuit de va
resurreccione qua de alia. d(omi)n(u)m est q(uod)
xpus est nita eternali. ut in detru(m)
est Joh(annes) xiiij(o). Ego sum via nitas et uita
(et)c. est uita talitat(is) reproductio. et h(ec)
inquiunt deus. Jo vj(o) Ego sum panis
nite. 3(o) est uita claritat(is) et imita(n)ue
et s(ecundu)m hoc resurreccio nra conformat(ur)
resurreccioni xpi. Resurreccio n(on) corpu(m)
ex hoc eciam. q(ui)a corpa nra confor
mabuntur corpi claritat(is) xpi ad
phil. iij(o). reformabit corpus
claritat(is) humilitat(is) nre configuratu(m)
corpi claritat(is) sue. et s(ecundu)m hoc d(icit)
Aug(ustinus) resurreccio(ne)m fieri corpu(m) fieri per
ubum carne factum. Notandu(m) est q(uod)
s(ecundu)m quam ista lit(er)a Et potestatem dedit
ei iudiciu(m) facere. q(ui)a filius est nolite
mirari. ponit quedam dubitacio(ne)m
ista punctuacio(ne) p(ri)mo post dinacio(ne)m potestat(is)
iudicaricem. q(ua)n(do) d(icitu)r. Et potestatem dedit
ei iudicium facere. v(e)l pater genuit filiu(m)
et eo g(e)n(er)e quo genuit eu(m) iudicem
om(niu)m. Deinde cu(m) d(icitu)r. q(ui)a filius ho(minis) est
nolite mirari. po(nitu)r queda(m) dubitacio
dicendo est quod xpus h(abe)t potestatem iudi(can)di
ho(min)is aut(em) pro aliquis admirari. quo
filius ho(minis) potestatem h(abe)t iudi(can)di. Tercio
excludit ista dubitacio(ne)m qu(a)n(do) dicitur
q(ui)a nenit hora. Et tunc est sensus lit(er)e
nolite mirari de potestate xpi. quia
filius ho(minis) est. et ad hoc. n(on) q(ui)a est filius
ho(minis). est eciam filius dei. ideo aut(em) sit

filius dei. p(er) p(ro)p(ri)e effectus. q(ui)a ad vocem
eius suscitabunt omnes mortui. lz
aut(em) hoc p(ro)p(ri)o quod xpus est filius dei
no(n) ponatur in lit(er)a. tn(men) subintelligit(ur)
in effectu. q(ui)a ad vocem eius suscita
buntur omnes. Deinde cu(m) dicit. Et pro
cedent qui bona fecerunt. p(o)stqua(m)
dictu(m) est de iudicaria potestate. hic d(icitu)r
de iudicij equalitate. Ostenditur aut(em)
hec equalitas ex p(ro)p(ri)o(n)e que est int(er)
meritu(m) et premiu(m) bonoru(m). de q(ua) p(ro)ponc(io)
d(icitu)r lit(er)a. Et procedent qui bona fecerunt
in re(surrectionem) nite. Sicut n(on) dicat eciam qui bona
fecerunt tam(en) meritu(m). q(ua)n(do) dicit in re(surrectionem)
nite. tam(en) premiu(m). Sec(un)do hec p(ro)p(ri)o consistit
int(er) malor(um) demeritu(m). et cor(um) supliciu(m)
de qua p(ro)p(ri)oe d(icitu)r in lit(er)a. eciam qui mala
egerunt. in resurreccio(ne)m iudicij. Accip(itu)r
hic iudiciu(m) p(ro) pena et dampnacione
Et procedent qui bo(n)a fecerunt in resu
reccio(ne)m nite. In ubi(s) istis duo tangu(n)t(ur)
que respiciunt quel(ibet) iustu(m) morientem
vnu(m) respiciat iustu(m) p(er) modu(m) meriti
2(m) aut(em) p(er) modu(m) premij. p(ri)mo. n(on) ta(ngitur)
p(ro)p(ri)o iustoru(m) nita g(r)ossa. cu(m) dicit
qui bona fecerunt. Sec(un)do tangi(tur) eoru(m)
iustoru(m) hereditas gloriosa. qu(a)n(do) d(icitu)r. pro
cedent in resurreccio(ne)m nite. Deinde cu(m) d(icit)
Non possu(m) ego. p(o)stqua(m) dictu(m) est d(e) p(otes)t(at)e xpi
de potestate iudi(can)di. et suscitandi. hic
o(stend)it. quod hanc potestatem a seipso no(n) h(abe)t
et tria facit. q(ui)a p(ri)mo ostendit. q(uod) a patre
h(abe)t po(tes)t(at)em. 2(o) q(uod) a patre h(abe)t sci(enci)am. tercio
ostendit quod suu(m) iudiciu(m) equissimu(m)
est. 2(a) ibi. Non possum ego. 3(a) ibi. Et
iudiciu(m) meu(m). Circa ad p(ri)m(u)m notand(um)
est. quod hec lit(er)a p(otes)t duob(us) mo(dis) legi
vno mo(do) ut referat(ur) ad xpm. s(ecundu)m est filius
ho(minis). et tunc ita continuet(ur) lit(er)a. Tu
dix(ist)i quod tu habes potestatem suscitandi
mortuos. q(ui)a filius ho(minis) es. unq(uam)
hoc inest tibi ex te. Rndit Salvator
quod non dicitis. non possum a meipso fa
cere quicqua(m). Alio mo(do) p(otes)t hec lit(er)a legi
ut referat(ur) ad xpm. 2(m) diuina(m) na(turam)

ita quod manifestet originem suae potentiae
ubi advertendum quod sicut in filio idem
esse et posse et facere. Et quia ita est, ideo
quod dicat filius non possum ego facere
quicquam. Ac si diceret a patre habeo
quod facere possim. Deinde addit. Sed
sicut audio. per quam dictionem quod de
originem potentiae. Sequitur dicta de origine
sapientiae. Ad cuius evidentiam notandum quod
hoc verbum potest referri ad Christum secundum divinam
naturam eidem idem quod esse et audire
et videre. Ab illo ergo inest ei audire
et videre a quo illi inest esse. Et ideo dicit
Et sicut audio iudico. i. sicut
scio iudico. Filio enim audire idem quod
cum a patre plenitudinem sapientiae recipere
Ac si ergo dicat Christus. Iudicium meum
rectissimum est quia procedit a pleni
tudine sapientiae quam a patre recepi.
A patre enim audivi dicentem Ego hodie genui te
potest etiam haec referri ad Christum secundum humanam
naturam. humana enim natura in Christo unita est divini
tati. unde in hac unitate quod a deo re
cipit. Et ideo dicit Salomon. Sicut audio
hominibus communitatem et recipiendo. ita
iudico. Deinde addit. Et iudicium
meum probat Christus iudicium suum esse
equissimum et iustissimum. Ad cuius
evidentiam notandum quod iudicium
Christi dicit fuisse equum et iustum. probat
duobus modis et duabus rationibus
prima ratio potest esse talis. Illud iudi
cium est iustissimum quod procedit ex
scientia certissima et infallibili. ergo est
certissimum. et secundum hanc rationem haec
potest continuari ad praecedentem. Ac si
dicat Christus. Sicut audio iudico
Audiendo autem recipio scientiam certi
ssimam et infallibilem. Et ideo iudi
cium meum iustum est quia sequitur scientiam
infallibilem quae mentiri non potest
Secunda ratio ad probandum iudicium
esse iustum potest esse talis. Ille iudex
est iustissimus in iudicando qui
in iudicando conformat se regulae

divinae. quia non quaerebat voluntatem suam
sed patris. ergo. Sed Christus in iudicando
conformat se regulae divinae. quia non
quaerebat voluntatem suam sed patris. ergo
est iudex iustus. Et hanc rationem ostendit
Christus in littera quod dicit. Et iudicium
meum iustum est. quia non quaero voluntatem
meam. sed voluntatem eius qui misit
me patris. Et notandum quod Christus secundum
divinam naturam voluntatem habuit a patre
immo eadem voluntas est patris et filii
Secundum autem humanam naturam voluntas eius
fuit conformis voluntati patris. ex quo
sequitur quod in suo iudicio errare non potuit
Si ego testimonium perhibeo de me
ipso. Postquam ponitur quod de
doctrina. hic ponitur confir
matio eiusdem. et multiplex testimonium
Et primo quod multiplex testimonium ad
ducitur. 2o caecitas iudeorum reprehenditur
ibi. Sed cognovi vos. Primo in iiiior
sunt quadruplex testimonium. primo enim
ponitur testimonium Iohannis. 2o testimonium operum
ibi. Ego autem testimonium habeo. 3o testi
monium patris. ibi. Et qui misit me
pater. 4to testimonium scripturarum. ibi. Scru
tamini scripturas. Primo ergo ponitur testimonium
Iohannis. Et dividitur haec pars in duas partes. quia primo
introducitur necessitas introducendi te
stimonium. 2o introducitur ipsum testimonium
ibi. Alius est. Ad evidentiam primi
notandum. quod Christo pro doctrina non
fuit necesse absolute inducere testimonia
aliorum. sed propter incredulitatem iudeorum
qui non suscipiebant testimonium. Et ideo Christus
dicit. Si ego testimonium perhibeo de me
ipso. testimonium meum non est verum. Quasi dice
ret aliquis cum Christus sit ipsa veritas
quae mentiri non potest. quomodo potest dicere quod
testimonium suum non est verum. Dicendum quod
testimonium esse verum potest intelligi duobus
modis. uno modo in se. et testimonium Christi fuit
verissimum. alio modo in reputatione iudeorum
Et loquitur hic Christus. ut sensus

lic. Si ego testimonium perhibeo de me ipso
testimonium meum non est verum. Super hoc re-
putatur contraria. vel dubium est ad hanc
questionem quod Christus loquitur hic secundum quod
homo. sicut dicit glossa. prius locutus est
Christus secundum quod deus. hic loquitur secundum quod homo
et tunc est sensus. Si ego. scilicet inquantum homo
testimonium perhibeo de meipso. testimonium
meum non est verum. Nam ubi humanum
nisi a deo fulciatur. et veritate propria illu-
stretur. inclinatur veritatis lib. Ad Ro. iii°
Est autem deus verax. omnis autem
homo mendax. Deinde cum dicit. Alius est
inducit testimonium Iohannis. Ad cuius evidenti-
am notandum est quod hec littera duobus modis potest
introduci. Uno modo ut hic. quod dicitur. Alius
referatur ad patrem. et tunc est sensus lic.
testimonium meum. scilicet inquantum sum homo
non est efficax. Sed alius. scilicet pater qui
testimonium perhibet de me. et testimonium
eius est verum. Sensus ideo est quia pater est deus
deus autem lux est. et veritas. et tene-
bre mendacii in eo non sunt ulle. At
si dicat Christus testimonium meum nunquam
sit deus verum est quia deum sed ad pre-
cium testimonium misimus est. Alio modo potest
introduci hec littera ut hic quod dicitur
Alius referatur ad Iohannem. et tunc hec pre-
dicuntur. primo quia primo testis in-
troducitur. secundo testis commendatur. ibi. Ego
autem non ab homine. primo ergo testis intro-
ducitur. quod salvator dicit. alius
est. scilicet Iohannes qui perhibet testimonium de me.
Deinde cum dicit. Et scio commendat ipsum
testem. et primo quantum a veritate. secundo
ab auctoritate. ibi. Vos misistis
ad Iohannem. primo ergo commendat a veri-
tate dicens. Et scio. id est pro certo experi-
or. quia testimonium eius scilicet Iohannis est verum.
Notandum est quod testimonium Iohannis fuit
testimonium divinum. unde sequitur. testimonium
Iohannis testimonium dei erat. ab illo enim

dictus dixit. quod dixit. et quia
fuit testimonium divinum. ideo fuit verum. Sed
enim homo per se consideratus sit mendax.
tamen homo a deo illustratus verum dicere
potest. Secundo testimonium Iohannis fuit testimonium
salutiferum. Luc. primo. preibis ante
faciem domini parare vias eius
ad dandam scientiam salutis plebi eius.
Ex quo certum est quod testimonium Iohannis fuit
verum. quia testimonium mendax non est
salutiferum. Tertio testimonium Iohannis fuit
ordinatum. quia non sibi. sed veritati
testimonium perhibuit. Amicus enim
sponsi non (?) de se. quia in se sistens
sed de sponso testificatus est. Ex quo certum
sequitur. quod testimonium Iohannis fuit verum quia
de veritate. Deinde cum dicit. Vos
misistis ad Iohannem. commendat Iohannem
ab auctoritate. quasi dicat salvator
Iohannis tante auctoritatis fuit quod
vos misistis ad eum. et ipse testimonium
perhibuit veritati. id est michi. qui sum veritas.
quod isti miserunt ad Iohannem. patet
ex hiis que dicta sunt. supra ubi
dictum fuit. quod miserunt pharisei
ab Ierosolimis sacerdotes et levitas ad
Iohannem. etc. Iohannes testimonium perhibuit
veritati. patet quia confessus est et non
negavit. Deinde cum dicit. Ego
autem. reddit rationem inducti testimonii
et dicuntur hec per modum. primo quia primo
reddit predictam rationem. secundo commendatur
ydoneitas testis. ibi. Ille erat lu-
cerna. primo ergo induxit Christus eum
testificatorem quo fuit. ut in dicto Christo
credentes salvificentur. et hoc est
quod dixit Christus ipse. Ego autem
non ab homine testimonium accipio. sed
propter me. sed hoc dico ut vos salvi
sitis. id est hoc testimonium ad salutem
vestram ordinatur. Vere enim deus

omnes homines salvos fieri. Crederent aliquis de hominibus quod dicit. Sequitur xpi. Ego autem testimonium non ab homine accipio. Actuum primo. vos eritis mihi testes in Judea. Secundum quod dictum est xpus videtur ab homine testimonium accipere. Ad hanc questionem dicendum est quod xpus ab homine testimonium non accipit. in quantum homo est. sed in quantum a deo illustratus. vel dicendum est sicut iam dictum est. quod xpus non recipit testimonium ab homine propter se sed propter vos. ut salvi sitis. Decimo nono dicit. Ille erat lucerna ardens. Commendat salvator beatum Johannem. Et primo quidem commendat Johannis perfectionem. 2o innuit Judeorum imperfectionem. ibi. vos autem voluistis. Primo ergo commendat Johannem. Et primo quidem commendat ipsum quantum ad nature conditionem. Ille erat lucerna. 2o quantum ad perfectionem affectus. cum dicitur ardens. 3o quantum ad perfectionem intellectus. cum dicitur lucens. Primo ergo commendatur quantum ad conditionem nature cum dicitur. lucerna. De ratione enim lucerne est quod de se non luceat. xpus ergo ostendendo Johannem lucernam ostendit quod non ex se lucem habeat. sed a spiritu sancto gratiam. Fuit autem Johannes lucerna. In lucerna enim recipitur lumen et Johannes recepit lumen gratie in sua sanctificatione. Secundo in lucerna lumen acceptum nutritur. Et Johannes lumen gratie nutrivit perfectissima qu[...]sione. 3o ex lucerna lumen diffunditur. Et Johannes lumen diffundebat in sua predicatione. 4to in lucerna diffunditur. Et Johannes per lumen veritatis diffusionem mortuus est. Dicitur autem Johannes lucerna ardens et lucens. ubi primo attendendum est ordo. quia ardor premittitur luci. per ardorem enim caritatis pervenitur ad lucem veritatis. Infra. Si quis diligit me sermonem meum servabit. et ad eum veniemus etc. Et Ecclesiastici 2o. Qui timetis deum diligite illum. et illuminabuntur corda vestra. Secundo attendendum est. quod iungitur ardor ad splendorem. ad designandum perfectionem mentalem. Unde Johannes splendor enim per scientiam patet. ardor autem per caritatem magnum est. Splendor et ardor perfectum est. Tertio attendendum est. quod Johannes dicitur ardens. Sicut enim ignis est sursum ductivus. sic caritas Johannis continue eum sursum ducebat. et deo coniungebat. Quarto attendendum quod Johannes dicitur lucens. lucebat enim primo interius per veritatis cognitionem. Isa. lxiii°. implebit animam tuam. Secundo lucebat exterius per bonorum operum manifestationem. Matthei v. Sic luceat lux vestra coram hominibus. vel lucebat interius per conscientiam. exterius autem per famam. sine quibus duobus perfectio non potest esse. Conscientia enim tibi sed fama proximo prodest. Decimo octavo dicit. vos autem voluistis. Posita Johannis perfectione. hic ponitur Judeorum imperfectio et instabilitas. In hac autem notatur instabilitas cordis. quia cum exultassent in luce Johannis. ad horam tamen exultaverunt. Tertio dicit littera. vos autem voluistis ad horam exultare in luce eius. id est voluistis credere in luce veritatis quam ipse nunciavit. in dulcia vita et penitentia permansistis. Decimo octavo dicit. Ego autem. Postquam xpus fecit mentionem de testimonio operum. Et duo facit. quia primo comparat testimonium operum ad testimonium Johannis. Secundum maioritatem dicens. Ego autem testimonium habeo maius Johanne. 2o facit ipsum

testimonium dicens. opera .n. que dedit
michi pater ut perficiam ea. quatenus. filius
.n. dei perficiam ea quatenus accepit a
patre posse operari. et perfecte operari
et ideo dicit. opera que dedit michi pater
.i. virtutem operandi. quam dedit michi pater
ut perficiam ea .i. perfecte ex virtute
propria faciam. hec opera. hec inquam
opera testimonium perhibent de me. quia
pater me misit. Notandum est quod christus
opera miraculosa faciebat in virtute
propria. Alij autem sancti miracula fa-
ciebant in virtute aliena. unde pe-
trus dicebat Act. iiiº. In nomine
ihesu christi naz. tibi dico. surge. Et
quia christus faciebat miracula
in virtute propria. ideo dicit perfecisse
.i. perfecte fecisse opera. Secundum cum
dicit. Et qui misit me pater. ponit
christus tercium testimonium. Et duo
facit. quia primo quidem ponit testi-
monium. 2º ostendit quod non sunt
capaces huius dei testimonii. ibi. Neque
vocem eius audistis. Circa primum ergo ad
primum dicitur. Et qui misit me pater
.i. qui me visibilem corporis oculis
hominum exhibuit. ipse testimonium per-
hibet de me. Notandum est quod pater
testimonium exhibuit filio in iorda-
no quando baptizatus est. et in monte quando
transfiguratus est dicens. hic est
filius meus dilectus in quo michi
complacui. et de hoc testimonio
dicit salvator. hic. Et ipse testimonium
perhibet de me. Secundum ad dicit. neque
vocem eius umquam audistis. ostendit
christus quod huius dei testimonii capa-
ces non sunt. et patet quod vos sua verba
[illegible] christo non creditis. perfecte
non capitis vocem patris testificantis
sed vos iudei christo non creditis. ergo

non capitis vocem patris testificantis
et hoc est quod dicit christus iudeis
neque vocem eius .s. patris umquam
audistis. i. vocem patris non obedistis
qua dixit. hic est filius meus di-
lectus. neque speciem eius .i. divinitatem
eius vidistis per apertam visionem
Et verbum eius .s. intus inspiratum
non habetis in vobis manens quod patet
ex hoc. quia vos non creditis huic
quem ille .s. pater misit. Notandum
est primo. quod hec ratio posset ali-
ter formari. [illegible] non habet verbum
inspiratum intus manens. non perfecte
audit vocem patris. Notabiliter autem
dicit manens. Illi .n. singulari-
ter verbum in se manens. qui per inter-
nam inspirationem tamquam quasi foris ma-
nentem perducuntur ad veram et naturalem
verbi cognitionem. ut .s. in ipsum verbum
credant. Et ideo dicit salvator
quod illi non habent verbum in se ma-
nens. qui in filium non credunt
Secundo notandum est. secundum Alcuinum quod
iudei vocem patris spiritualem non au-
dierunt quia cum mandatis et preceptis
eius obedire nolebant. speciem etiam
eius non viderunt. quia deus exterio-
ribus oculis videri non potest. sed fide
et dilectione. Tercio notandum est. quod per
literam istam tangitur triplex modus quo
aliquid a deo revelatur alicui. primus
modus est per vocem corporalem. et hic modus
tangitur quando dicitur. neque vocem eius audistis
de hac voce. prima petri 1º. voce
dilapsa etc. Secundus modus est per
visionem corporalem divine. et hic modus
tangitur quando dicitur in litera. neque speciem
eius vidistis. species .n. divina in
via non videtur. quia sicut dicit apostolus
prima ad cor. Cum enim sumus in cor-
pore peregrinamur a domino. 3º modus est per
internam inspirationem sive per verbum

inspiratum. Et de hoc dicitur hic
Et verbum eius non habetis in
vobis manens. ubi notandum quod
secundum Alexandrum de ales quidam verbum
audiunt. Auditum autem in memo
ria tenent et opere complent
et hii habent verbum dei manens
Quidam autem verbum dei audiunt
quidam autem audiunt. non memoria
tenent nec opere complent. et hii
non habent verbum dei manens
Secundo ad dicit Scrutamini scrip
turas. ponit christus quartum te
stimonium. scilicet scripturarum. et dicuntur hec
per inuicem per. quia primo christus
inuitat iudeos ad scrutandum
scripturas. Secundo ostendit quod non sunt
capaces fructus. qui latet in
scripturis. ibi. et non vultis venire
ad me. Tertio vero tacite quorum ibi.
Claritatem ab hominibus et cetera. Inui
tat ergo eos primo ad scrutandum
scripturas dicens Scrutamini
scripturas et cetera. quasi dicat. Scripturis
putatis habere vitam eternam. Hoc est
decepti. quia precepta scripture
vitam vitalia sunt inquantum ad
me ducunt. Ille enim scripture sunt que
testimonium perhibent de me. Nota
quod circa hec licitum quod notanter
dicit christus Scrutamini scriptu
ras. Cum non quod secundum expositionem quod
christus latet in scripturis. Et ea
que dicuntur de christo in scripturis
desuper obumbrantur. et in super
ficie non exprimuntur. et ideo christus
est quidam thesaurus in scripturis
absconditus. Secundo notandum quod scrip
ture multis modis testimonium perhi
bent de christo. Aliquando enim perhi
bent testimonium aperte in prophetiis
sicut ibi. prophetam suscitabit

vobis dominus. et ibi. non auferetur scep
trum de iuda. aliud perhibent testi
monium operibus prophetarum. vnde christus
assimilatur sed in manibus prophetarum
Aliquando perhibent testimonium figuris
et sacramentis. sicut patet de immo
latione agni veri. Secundo ad dicit
Et non vultis venire ad me. ut et
nam vitam habeatis. Ostenditur quod iudei
non capiebant fructum qui latebat
in scripturis. vita ibi latet. quia christus
sed vera vitas et vita. et vos non
vultis venire ad me. scilicet credendo. ut
vitam habeatis. venire enim et accedere
idem est hic. quod accedere iuxta illud
psalmi Accedite ad eum et illuminamini. Nota
quod quod veniendum est ad christum et per christum
et post christum. veniendum est ad christum pre
dicante. Secundum illud venite ad
me omnes qui laboratis. Secundo
credendum post christum conuersante humi
liter. per abnegationem semper ipsius. vnde
ait saluator Si quis vult venire post
me abneget semetipsum. Tertio insi
nuandum quod per christum tanquam per viam per
ducentem ad vitam eternam. christus enim
est via per quam itur. Secundo ad dicit
Claritatem ab hominibus non accipio
vero alius tacite quorum. siue tacite
suspicionem. Supple enim christus meminit
testimonium Iohannis de se. et operum suorum
ex quo probabiliter quasi. ut dicit Crisostomus
aliquos suspicari. quod ipse hoc dicat
gloriam hominum. querens. omnibus
obuians Saluator dicit Claritatem
ab hominibus non accipio. id est non sufficit
mihi. ut gloriam hominum indigeam
Sicut enim sol a luna lucem non recipit
ad dandum. multo magis ego qua gloria non indi
geo ut claritatem ab hominibus ideo accipio. id est
laudem humanam non quero. quare non veni ut
accipiam ab hominibus honorem carnalem
sed ut darem eis spiritualem et cetera

Sed cognovi vos. Postquam Christus ostendit se missum a Deo per multiplex testimonium, hic redarguit Iudeorum incredulitatem. Ubi advertendum est quod Iudei oculum mentis clauserant veritati. Hec autem clausura contingebat ex defectu vere dilectionis, de quo defectu dicitur in primo. 2o contingebat ex desiderio falsi honoris, ubi: Quomodo vos potestis credere. 3o contingebat ex defectu timoris, ubi: Nolite putare. Primo ergo ostendit Christus quod in Iudeis deficiebat vera dilectio. Et primo quidem ponit intentum suum. 2o illud probat per signum, ubi: Ego veni. Continuatio ad precedentia. Dicit Christus: Sed cognovi vos, quia dilectionem Dei non habetis in vobis. Ac si dicat: A vobis non quero, sed condoleo vobis errantibus, volens vos reducere ad viam veritatis; oculum mentis veritati clauditis, quia ipsam veritatem odientes. Si queratur aliquis utrum ipsa veritas possit odiri, videtur quod non, quia per se bonum odiri non potest. Veritas autem per se est et per se bonum, ergo odiri non potest. Dicendum quod veritas prima sive ipse Deus tribus modis considerari potest: vel secundum se, vel secundum effectus suos, vel secundum aliquem effectum in speciali. Si primo modo consideretur, sic odiri non potest. Si et 2o modo consideretur, scilicet omnis effectus, sic etiam odiri non potest, quia impossibile est quod aliquis habeat odium omnis boni, quin ad minus esse et vivere diligat. Si autem tertio modo consideretur, scilicet quantum ad effectum in speciali, puta penam et aliud huiusmodi, sic est possibile quod veritas habeatur odio, inquantum scilicet talis effectus contrariatur appetitui alicuius. Deinde cum dicit: Ego veni, probat per signum quod Iudei non habeant veram dilectionem. Et patet ratio sua esse talis: Qui habet veram dilectionem Dei accipit illum quem Deus mittit. Vos autem non accipitis illum quem pater mittit. Ego enim veni in

nomine patris mei, id est ad manifestandum nomen patris mei, et non accepistis me. Si alius, scilicet antichristus, advenerit in nomine suo, illum accipietis. Ergo non habetis veram dilectionem Dei. Notandum est quod Christus dicit se venisse ad manifestandum nomen patris, unde infra xvii: Pater, manifestavi nomen tuum hominibus. Ratio autem huius est quod per incarnationem Deus notus erat ante adventum, secundum illud psalmi: Notus in Iudea Deus. Ad incarnationem pater naturalis filii non erat notus. Unde Salomon querebat Proverbiorum xxx: Quod nomen eius et quod nomen filii eius, si nosti? Secundo notandum est quod antichristus dicitur esse venturus in nomine suo et non in nomine patris. Cuius ratio est quia non queret gloriam patris sed suam. Et ea que faciet non sibi sed patri attribuet, sicut 2 ad Thessalonicenses: extollitur et adversatur super omne quod dicitur Deus aut quod colitur. Et non sine gloria, quod quia Iudei noluerunt recipere Christum propter peccatum, huiusmodi dicis congruit ut recipiant antichristum, ut qui noluerunt credere veritati credant mendacio. Deinde cum dicit: Quomodo vos potestis credere, ostendit Christus quod Iudei clauserant oculum veritati, et hec clausura contingebat ex hoc quod querebant propriam honorem. Et potest esse ratio talis: Qui querunt propriam gloriam et non Dei, claudit oculum veritati, quia gloria propria excecat hominem. Iudei querebant gloriam propriam, etc. Et hoc est quod dicit: Quomodo vos potestis credere, scilicet veritati, qui gloriam ad invicem accipitis, id est qui queritis gloriam hominum, et gloriam que a solo Deo est non queritis. Notandum est quod Iudei ex hoc quod querebant propriam gloriam in gloriam ignominiam reputabant in Christum credere, qui abiectus et pauper videbatur. Notandum est quod veritas aliquis impugnat multis modis et tamen non recipit. Primo quidem propter naturam dissimilitudinis; simile enim salvat suum simile et impugnat suum dissimile. Veritas autem et vanitas opponuntur, et ideo homo vanus hominem verum et virtuosum impugnat, unde in Sapientia dicitur de homine vero

gravius et nobis ad intendendum · et 3 viii
malorum. Secundo oditur lux et veritas
christi nam manifestatorum ita qui male
agit odit lucem · 3o oculus lippus et
infirmus lucem odit · quia non potest portare
eius reverberacionem · et hoc modo iudei
habentes oculum lippum · quia non poterant
aspicere nisi gloriam corporalem · non poterant
portare veritatem · que manifestabat gloriam
christi · Hoc eciam modo omnes iniqui veritatem
odiunt · Secundo cum dicit Nolite putare
ostendit christus quod iudei claudicant
oculum veritati · et hoc oriebatur ex de-
fectu timoris · non enim timebant Moy-
sen qui eos accusabat · cum tamen e contra
contrarium · Dominus autem hec ? in d.
p. quia christus primo excludit quandam
opinatam · 2o concludit quandam veritatem ibi
Est qui accusat vos · Excludit ergo
christus primo quandam opinionem dicens · No-
lite putare · id est opinari quia accusaturus
sim vos apud patrem · Notandum est quod
christus in primo adventu venit ad li-
berandum et non ad condempnandum · sanguis
enim suus clamat remissionem · et non con-
dempnacionem · Ad hebr. xii°. Habetis san-
guinem christi melius loquentem quam
Abel · quia s. abel clamat vindictam
Sanguis autem christi clamat veniam
christus autem in secundo adventu veniet
ut iudex · quia pater omne iudicium dedit
filio · et non ut accusator · Et io dicit
Nolite putare · Secundo cum dicit Est qui
accusat vos concludit quandam veritatem scilicet
quod Moyses accusabit eos · Et primo quid
hoc concludit dicens · Est Moyses
qui accusat vos · in quo vos speratis
i. creditis per precepta eius habere vitam
eternam · Secundo ponit racionem accusacionis hoc
quia si non credebat Moysi · cui si credi-
dissent · credidissent et christo · Et io
dicit in littera · Si crederetis Moysi for-
sitan crederetis et michi quia de me
ille scripsit · Dicit autem forsitan propter
motum liberi arbitrii · cuius est vel-
le et nolle, 3o ponitur signum incredulitatis

iudeorum · Et io dicit christus · Si autem
litteris illius · scilicet Moysi · non creditis quomodo ver-
bis meis credetis · quasi dicat christus · licet sim ma-
ior Moysi secundum veritatem · tamen Moyses ma-
ior me est in reputacione vestra · Si ergo
non creditis Moysi quem reputatis maio-
rem quomodo credetis michi · quem reputatis
minorem · Et si tunc non creditis scriptis
Moysi · quomodo credetis verbis meis cum scriptura
magis videatur obligare quam verba
Fuerit aliquis quomodo Moyses accusabit
iudeos · Dicendum est quod hoc potest intelligi duobus
modis · uno modo sic quod eo ipso quod transgressi sunt man-
data Moysi · accusandi sunt · quia quicumque
in lege peccaverunt per legem peribunt &
transgressio enim legis eos accusabit
Secundo modo sic quia eorum quod christum re-
pulerunt · De quo Moyses scripsit · Et
mandavit recipi dicens · Prophetam
suscitabit vobis deus de fratribus vestris
tamquam me ipsum audietis · Accusandi
sunt eciam quod Moyses et alii sancti prophe-
te habebunt in iudicio · Notandum est
super illo verbo De me ille scripsit · quod secundum
Augustinum contra Faustum · Omne quod
scripsit Moyses de christo est · id est ad christum
omnino pertinet · sive quod eum figuris rerum
gestarum vel dictarum prenunciet · sive
quod eius graciam et gloriam commendet ·

Post hec abiit ihesus trans
mare galilee · Postquam
ostendit se christus dominum accusa-
torem · hic ostendit se esse dominum consum-
matorem corporum in cibo carnali · et hoc
in multitudine panum · 2o ostendit se autem
consummatorem spiritualium in cibo spirituali · ibi
Altera die · Prima in duas · quia primo ponitur eius
miraculi celebritas · 2o ponitur miraculi utilitas
ibi · Illi ergo homines · Prima in tres quia
primo ponitur miraculi precedencia ·
2o ponit veritatem perpetrandi miraculum
ibi Cum sublevasset ihesus oculos · 3o
ponit miraculi magnificenciam · ibi · Dix-
it unus · Prima ubi ponitur miraculi
precedencia · Et dividitur in tres · quia primo
describit multitudo que pascitur · 2o locus
ubi pascitur · ibi Subiit ergo in montem
3o tempus ubi pascitur ibi Erat autem
qu

proximum pascha. Contra primum. primo
ponitur locus ad quem turba sequitur
christum. 2o ostenditur ipsa sequela. ibi
Et sequebatur eum. 3o ratio sequendi
ibi: quia videbant. Circa primum ad
primum dicitur. post hec abiit ihesus
trans mare galilee quod est tiberiadis
ubi notandum est quod hoc mare diversis
nominibus nominatur. quia non hoc mare no
catur proprie. sed vocatur quedam congregatio aquarum
ex fluxu iordanis. Io aliter vocatur
stagnum. luce. v. unde est quod secundum consuetudinem
hebraici sermonis. omnis congregatio aquarum
dicitur mare. dicitur etiam hoc mare mare
galilee propter provinciam in qua est. dicitur
etiam mare tiberiadis ab opido quod est
notatum tiberias. Et est locus quidem
quem quondam edificavit herodes in
honorem tiberii cesaris. dicitur et hoc
mare genezareth. Idem est autem in
greco genezareth quod generans au
ram. quia in illo mari multus ventus ge
nerabatur. 2o notandum est quod mistice lo
quendo per mare designatur seculum turbi
dum. postquam enim christus mare id est mo
rtalitatem adiit nascendo. calcavit
moriendo. transiit resurgendo. secu
te sunt turbe multe. Isa lx. tunc
mirabitur et dilatabitur cor tuum quando conversa
fuerit ad te multitudo maris. Secundum ad dicitur
Et sequebatur eum. fit mencio de se
quela. Sequebatur enim eum multitudo
magna. quia videbant signa que fa
ciebat. Notandum est secundum Crisostomum. quod
ex hoc quod dicitur quod isti sequebantur
propter signa. apte distinguuntur inter
perfectos et imperfectos. Imperfectiores
enim et grossioris mentis existentes
sequebantur christum propter signa. Sapie
ntiores autem causam aut causam alii de
quibus dicitur in matheo xiiii° admirabantur stupe
bant in doctrina eius. Signa enim non
fidelibus. sed infidelibus data sunt.
Tertium ad dicitur Subiit ergo in montem
fit mencio de loco miraculi. unde dicitur

Subiit ergo in montem ihesus id est monte
latenter ascendit. et ibi sedebat
cum discipulis suis. Notandum est quod
congruenter christus relictis turbis
subiit in montem. ut ostendat quod
simplicioribus minora precepta co
mittenda sunt. et maioribus sive per
fectioribus altiora. Congruit etiam
locus montis refectioni spirituali. ut
intelligas quod hec temporalia que in
infimo sunt non reficiunt. ymmo qui
biberit ex hac aqua sitiet iterum.
Spiritualia autem que in supremo sunt
saciant et reficiunt. Secundum cum dicit
Erat autem proximum pascha dies festus
iudeorum. fit mencio de tempore refectio
nis. Bene autem hoc tempus scilicet pascha convenit
refectioni spirituali. quia quicumque panem
divinum ubi corpus et sanguis domini re
fici desiderant. debent spirituale pa
scha facere id est de viciis ad virtutes
transire. Notandum est secundum bedam
quod si quis diligenter consideraverit ve
ritatem euangeliorum cognoscet quod unius anni spa
cium fuit inter decollacionem Iohannis et
passionem domini. Matthei xiiii°. dicitur quod dominus
audita nece Iohannis secessit in desertum
locum. et ibi turbas pavit. Iohannes autem
dicit quod proximum erat pascha iudeorum
quando dominus turbas pavit. ex quo
perfecte aperte monstratur quod in imminente
paschali festivitate decollatus est.
Evoluto autem unius anni spacio. passus
est dominus in eadem festivitate. Tertium cum
dicit Cum sublevasset ergo oculos ihesus
postquam dictum est de precedentibus
miraculum. hic dicitur de necessitate perpe
trandi miraculi. necessitas autem fuit duplex
prima fuit habundancia populi. 2a
fuit defectus sive penuria cibi. de qua
ibi dixit ad philippum. Circa primum ergo
ad primum dicitur Cum sublevasset ergo oculos
ihesus et vidisset quia multitudo magna
veniebat ad eum. ubi enim notatur
primo christi prudencia. et honestas Sub
levavit enim oculos ut distantem

quia oculos non erigebat sicut aliqui et illi qui
sunt prudicti sed pudice sedebat attentus ad dictis
suis. Secundo notatur xpisti pietas. leuauit
enim oculum meum. ubi aduertendum est quod
oculi domini sunt acutissimi in prospiciendo
Ecclesiastici xxiiiio. Omnia uidet oculus
eius. et in prouerbiis xv. In omni loco oculi
domini contemplantur bonos et malos
Secundo oculi domini sunt efficacissimi in di-
iudicando. ad Hebreos iiii. Viuus est
sermo dei et efficax et penetrabilior
omni gladio ancipiti. Omnia autem nuda
sunt et aperta oculis eius. 3o oculi
domini sunt efficacissimi dulcissimi in
misericorditer respiciendo. psalmus Oculi
domini super iustos. et de istis
oculis dicitur hic Cum subleuasset
ergo oculos ihesus. Deinde ad discipulos dixit
ad philippum. postquam dictum est
de multitudine populi. hic dicitur de pe-
cunia cibi. Ubi notandum est quod dominus
supponens penuriam et defectum cibi
querit a philippo modum inueniendi
sufficientem cibum. Et secundum hoc est presens littera duas
partes. quia primo xpistus interrogat
2o philippus respondet ibi Respondit philip-
pus. Prima in duas. quia primo ponitur xpisti
interrogatio. 2o excluditur quedam
dubitatio. ibi. Hoc autem dicebat. Cum
ergo uidisset magnam multitudinem
dixit ad philippum. Unde ememus
panes ut manducent hii. Notandum
est quod in facto xpisti primo possumus aduertere
xpisti humilem conuersacionem. Sic enim humilis
familiariter cum philippo conferebat
xpistus. non aliis se exhibebat superiorem
discipulis. mathei xxiiio vos uocatis
magister et domine. et bene dicitis sum
etenim. Aliquando se exhibebat inferiorem
luce xxiio Ego autem in medio uestrum sum
qui ministrat. Aliquando se exhibebat
equalem. Iohannis xv. Iam non dicam uos
seruos sed amicos. Dans exemplum
prelatis ut se exhibeant superiores in
in corrigendo equales in consolando
inferiores in ministrando et in propria

reputacione. Secundo possumus aduertere in
uerbis xpisti utilem erudicionem. quia
dicit. Unde ememus panes. uolens
nos erudire quod panem spiritualem a nobis
non habemus. et ideo aliunde mendicandus
est. et emendus. panis enim sapiencie
emendus est labore studii. et assidue
oracione. Isaie lvo. Qui non habetis
argentum etc. et iterum. Quare non ap-
penditis argentum uestrum i. eloquenciam
uestram. non in panibus i. pro uerba
sacra que reficit. et laborem uestrum
non in saturitate addiscendo. i. ea que
non saciant. sed magis euacuant. De-
inde dicit. Hoc autem dicebat. Se-
cundo excludit ewangelista quandam dubi-
tacionem. dans est enim quod xpistus interrogauit
posset ergo aliquis credere quod interroga-
sset tamquam ignorans. hoc excludit
ewangelista dicens. Hoc autem dicebat
temptans eum. ipse enim sciebat quid
esset facturus. q. d. hoc non dixit ig-
norans. sed hoc dixit temptans eum
cum ipse sciret quid esset facturus. Dubita-
ret aliquis utrum deus temptet. uidetur
quod non Iacobi primo. Deus enim neminem temp-
tat. unusquisque uero a concupiscentia sua
temptatur. Ad obiectum est. dicendum est ewangeliste
dicendum est quod temptacio ordinatur
ad sumendum experimentum de aliquo
Temptat autem homo. dyabolus. et deus
sed differenter. quia homo temptat ut addi-
scat. non sic autem temptat deus. quia
deus non est ignorans nature. temptat
dyabolus ut decipiat. et secundum tale tempta-
cionem deus neminem temptat. sicut
dicit beatus Iacobus. Tercio temptat deus
et hoc tribus modis. Aliquando temptat
ad ignoranciam comminuendam. et sic
temptauit hic philippum. Temptauit
enim ut declararet ignoranciam philippi
et suam sapienciam demonstraret. Aliquando
temptat ad uirtutem ostendendam. et

temptauit Thobiam. Thobie .xij.o
Quia acceptus eras deo necesse fuit ut
temptatio probaret te. Aliquando temptat
ad virtutem demonstrandam. Gen. xx
ij.o Temptauit deus Abraham. Et sequitur
nunc cognoui .i. cognoscere feci. quod ti
meas deum. Et forte tercio hoc modo
temptator deus hic temptat phi
lippum. Io. vi. temptat ut visio phi
lippi omnibus esset manifesta. Ex
qua visione eius fieret miraculum et
maius appareret. vnde Crisostomus. Si enim
esset factum miraculum tunc non appareret
tunc autem cognouit philippum consi
derata inopia. ut cum eius discat miraculi
magnitudinem. Vnde cum dicat. Respondit ei phi
lippus. post xpisti interrogationem. post
philippi responsio. Et non dicitur in [illegible]. Respondit
ei philippus. ducentorum denariorum etc.
q. d. ducenti denarii non sufficerent quos
etiam non habemus. Per quod notatur xpisti pa
upertas qui nec ducentos denarios
habuit. Notandum secundum glo. quod dece
narios duplicatus significat duplicem
perfectionem. scilicet rationalis scientie. et operationis boni.
Sicut ergo ducenti denarii non sufficiunt
ad refectionem populi. ita hic duplex perfe
ctio non sufficit nisi tercia addatur. scilicet aptitudo
theologice. Licet enim animas per bona op
era purgatas. et per scientias rerum cre
aturarum illuminatas. perducat ad con
summatam plenitudinem perfectionum spiritua
lium. Vnde cum dicat. vnus ex discipulis
eius etc. postquam dictum est de preceden
tibus miraculum. Et de necessitate miraculi
faciendi. hic agitur de integrantibus
miraculum. que sunt quatuor. [illegible] materia miraculi et
de hac in primo discubitus populi. ibi
dixit ergo ihesus. multiplicatio panum
et eis distributio. ibi. Accepit ergo
panes. recollectio fragmentorum. ibi.
ut autem impleti sunt. Ad cuius
primi notandum est quod hanc materiam miraculi
insinuat Andreas dicens. Est

puer vnus hic qui habet quinque panes or
deaceos. et duos pisces. vbi aduertendum
est secundum Crisostomum. quod Andreas sic dicens
ad summum non peruenit. Existimabat
enim quod xpistus non esset facturus maius miraculum
quam Helizeus. qui de .xx.ti panibus
pauit centum homines. Et ideo stetit ad
hoc imperfecte dixit. Sed quid hec
sunt inter tantos. Existimabat quod qui
faciebat miracula de paucioribus pauciora
et de pluribus plura facturus esset. quod
non est verum. Semper enim facilecat de plu
ribus et paucioribus pascere turbas
ducere. aliquis quare hoc miraculum
non est factum ex nichilo. sed de quinque panibus
dicendum est secundum Crisostomum. quod hoc factum est ne
creature viderentur aliene a deo. vnde
Crisostomus. deus materia non indigebat. sed
ne creature a deo ipsius creatura putaretur
ad ostensionem miraculorum. in quo confu
duntur manichei. qui dicunt quod panis
et omnia huiusmodi creata sunt a malo deo. ne
quaquam. enim si creature male fuissent
bonus creator eas multiplicasset. No
tandum est quod hij panes dicuntur fuisse
quinque. in quibus panibus designari
possunt .iiij.or virtutes cardinales et quinta
scilicet virtus caritas. que omnes perficit. Est
enim primus panis prudencie. qui re
ficit manum [illegible] in ceteris cibauit
illos pane vite et intellectus. Secundus panis
est temperancie. qui reficit manum con
cupiscibilem. Et hic est panis vite de quo
.xxxi. Sanitas corporis et anime sobrius
potus. Et .xxxvij.o in multis escis
non deerit infirmitas. Tercius panis est
panis fortitudinis qui roborat manum
[illegible]. hic enim est qui cor hominis confirmat
de hoc Gen. .xviij.o. ponam buccellam
panis et confortetur cor vestrum. Quartus
panis est panis iusticie. que omnes
nos esurire debemus. Matth. v. beati
qui esuriunt et sitiunt iusticiam. quoniam
ipsi saturabuntur. Et nota quod hij iiij.or
panes debent esse in quolibet vere penitenti

pruca .i. pru(denti)a. d(icitu)r ee t(em)p(er)ancia ar-
tens p(ru)da. Justi(ci)a p(ro)uincens p(o)t(est)a
p(ro)uidencia declinas fictitia. fortitudo
confirmans in g(rati)a. Secundus panis
est panis caritatis. Et hic est panis sa-
pidissimus. q(ui)a caritas o(mn)ia laboriosa
sapida facit. Et no(n) signa(t) iste panis
p(ri)maria q(uo)d quid habebat omnis
suavitatis sapori suavitate. vel forte
hij panes possent sic distingui
ut p(ri)mus panis sit quo indiget peni-
tentes. de quo ps(almista). fuerunt m(ihi)
lacrime mee panes die ac nocte
Secundus panis est quo indigent est
quo indigent et ignorantes. via
no in solo pane vivit homo sed in omni et(c).
Tercio pane indigent mendicantes
et hic est panis maius distribuendus
de quo Ysa(ias). frange esurienti pane(m)
tuum. Quartus panis est quo indiget
sp(irit)ualiter inchoantes. Et hic est pa(n)is
sacramenti. qui dicitur viaticum. De quo in sta
panis quem ego dabo caro mea est. Quin-
tus panis est quo indiget con-
tantes. Hospitandi .i. pane an(ge)lor(um)
qui aie me ex adipe frumenti. Pro-
notandum est q(uod) hij panes dicuntur fuisse
ordeacei. q(ui)a o(mn)ia opera disciplinae quan-
dam asperitatem habent. unde ad He-
bre(os) .xij. Omnis disciplina in p(rese)nti
quidem non videtur esse gaudij. sed meroris.
postea autem fructum pacatissi(mum)
exercitatis. reddet iusticie. panis
(h)ordeaceus extra pungit. sed in-
tus reficit. sic et disciplina in p(rese)nti
pungere quidem videtur. sed tandem post spe-
rante eterne reficit. unde Ap(osto)lus 2a
Cor. iiij. Id enim quod in p(rese)nti est mo-
mentaneum et leve tribulacionis n(ost)re sup(ra)
modum in sublimitate eterne glorie
pondus operatur in nobis. non con-
templantibus que videntur. sed que non
videntur. Tercio notandum est q(uod) primus
dicitur habuisse hos panes. q(ui)a refec-
tio sp(irit)ualis non est nisi omnibus

i. non est nisi illis qui ita vivunt ... pa(ssi)
de quo. vino. luc. x. porro unum est neces-
sario notandum est q(uod) hijs panibus non
vescuntur .i. qui sedent sup(er) fenum .i.
qui desideria carnalia calcant. dis(cumbere)
i(n) eo fenum. Et non qui fenum portant .i.
carnalibus desiderijs premuntur. Secundum
dicit ergo Jhesus. postquam dictum est de
materia miraculi. hic dicitur de discubitu. Et
primo quod Christus precepit dicens.
facite homines discumbere. Erat autem fe(n)um
multum in loco. quod ad litteram commodum
erat discumbentibus. Secundo sequitur obedi(enti)a
discumbencium. Et io dicitur. discubuerunt
ergo viri numero quasi quinque milia. Notandum
est hic. Chrisostomus. q(uod) soli viri ab evangelista
numerantur. q(ui)a legalem consuetudinem
sequebantur. Et enim Moyses a xx(ti)
anno et sup(ra) populum numeravit. nulla
mencio facta de mulieribus. minimes
q(uo)d omne vile est indignum et honorabile
Secundum eum dicit. Accepit ergo Jhesus panes
sit mencio de panum multiplicacione. Et
primo quidem narrat panum multiplicatio
erat quod dicitur. accepit ergo Jhesus panes
videlicet. Sed multiplicat de paucis
granis segetes. Ita et in manibus
suis multiplicavit panes quinque. pote
stas enim erat in manibus Christi. panes
autem illi quinque q(uasi) semina erant. non sem(i)na-
ta mandata. sed ab eo qui terram fecit
multiplicata. Secundo ostenditur distribucio
quae dicitur. Et cum gracias egisset distri-
buit discumbentibus. Et ex piscibus
quantum volebat. Notandum est super illo
verbo. Accepit ergo Jhesus panes quod per
hos quinque panes. possunt intelligi quinque
libri Moysi. qui quidem libri in ma-
nibus Christi multiplicantur. et dilatantur
plene. unde Beda. lex vetus parva
est fiebat. quousque deus eam suis
manibus suscepit .i. opere implevit
et eandem spiritualiter intelligendam esse do-
cuit. quia lex veterum perfectum perdu-
xit. Pueri autem habentes quinque

paucos intelligitur populus iste. Secundum Au-
gustinum. qui populus puerili sensu legem
portabat non manducabat. Illa enim
que portabat clausa onerabat aperta
pascebat. Christus ergo apperuit pascen-
do et populus pastus est. Notandum est
super illo verbo. Et cum gratias egisset. quod
Christus gratias agendo oravit. et hoc
propter multas rationes secundum Crisostomum. primo
quidem oravit. ut ostendat quod cibos quos
comestionem suscipit gratias oportet deo agere.
Secundo oravit non propter se sed propter turbam
que prius erat cum sua deo oportebat quod
a deo veniat. et quod deo contrarius non
erat. tertio oravit et gratias egit ut osten-
deret se omnia a patre habere. Item notandum
est super isto verbo. Et ex piscibus quantum
volebat. quod per duos pisces secundum Augustinum
signantur due persone. quibus populus an-
tiquus regebatur. scilicet regia sacerdotalis. que
due persone dominum nostrum prefigurabat
ambas enim ipse suscepit. vel per duos
pisces. qui panibus ordeaceis sapo-
rem dabat. significatur duplex stola anime
et corporis que stola omnium tribulationum
mundi suave fecit. Sanavit enim vivum
dum quod spatium per paciam expectatum
vel forte per duos pisces intelliguntur due
suavitates mentales. dum intellectus
pascitur salutari veritate. et affectus pascitur
bonitate. Sic enim pascuntur qui usum
omnium rerum temporalium ordinat. et refe-
runt ad cognitionem creatorum. vel forte
duo pisces sunt fides et spes. in aquis
baptismi. Spes in aquis tribulationum
nutritur. Deinde cum dicitur. ut autem imp-
leti sunt. agitur de fragmentorum collec-
tione. et primo quidem occurrit preceptum
domini. secundo occurrit obedientia discipulorum. ibi
Collegerunt ergo. circa primum ad preceptum
dicitur. ut autem impleti sunt dixit discipulis
suis. Colligite que superaverunt frag-
menta ne pereant. Deinde sequitur

obedientia discipulorum. quod dicitur. Colle-
gerunt ergo et impleverunt xii cophi-
nos fragmentorum etc. Deinde querit ali-
quis quare precepit colligi fragmenta
ad hoc dicendum est. quod hoc quidem fecit
dominus non ad superfluam ostentationem
sed ut ostenderet factum miraculum non esse
phantasticum. propter hoc collecte reliquie
dum fuerat sed et aliis in cibum fuerunt
sed quare non precepit turbis ut re-
liquias portarent. sed discipulis
dicendum est quod fecit ad ostendendum quod
debeat esse magister orbis terrarum. quibus
committebantur omnia spiritualia. unde Augustinus
fragmenta sunt que populus non potuit
manducare. Restat ergo ut secretiora in-
telligentie que non potest capere multitudo
illis credantur. qui idonei sunt et alios
docere. Notandum est secundum Crisostomum. quod non
a casu factum est. sed secundum certitudinem. quod
nec minus nec plus superfluit. sed quod vo-
lebat. scilicet xii cophinos. Cophinus
enim vas rusticanum est. duodecim
ergo cophini significant duodecim apostolos
et eorum imitatores. quibus in presenti sunt
contemptibiles spiritualium tamen sacramentorum
divitiis sunt intus referti etc.

Illi ergo homines. postquam potum
est miraculum. Hic ponitur utili-
tas que sequitur ex miraculo
et dividitur hec pars in iiii or partes
quarum primo ponitur quomodo ad populum confessio
fidei ad credendum. secundo ponitur eius devo-
populi devotio ad honorandum. ibi.
Ihesus autem cum cognovisset. tertio ponitur
desiderium discipulorum ad Christum ac-
cedendum. ibi. ut autem sero factum est
quarto ponitur occursus domini ad suaven-
dum. ibi. Et tenebre iam facte erant
primo ergo ponitur confessio populi ad credendum
populus enim viso quia locutum confitebatur
eum esse prophetam. et hoc est quod dicitur in textu
Illi ergo homines cum vidissent quod

faciebat signum dicebat. quia hic est vere
propheta etc. Notandum est quod ex hoc quod
vocant eum prophetam apparet quod se-
mipleue ardebat. prophetam invo-
cabant quem deum non vocabant. Secundo
notandum est secundum Aug. super illo quod christus
et propheta fuit et dominus prophetarum. et
angelus fuit et dominus angelorum.
ex eo enim quod prius annunciavit angelus
erat. sed ex eo quod futura predixit
propheta erat. sed ex eo quod verbum dei caro
factum est. et angelorum et prophetarum // go
dominus erat. nullus enim propheta sine verbo
dei. 3o notandum est quod ex eo quod dicunt
quia venturus est in mundum. mani-
festum est quod prophetam quendam principalem
expectabant. Et ideo sicut dicit Crisostomus
quod dicunt hic est vere propheta in greco cum ad-
iectione articuli. propter ad ostendendum
Que prophetam quem expectabant esse distin-
ctum ab omnibus aliis. Secundum autem
dicit. Ihesus ergo cum cognovisset. postquam
quam dictum est de confessione ple-
be ad ardendum. hic dicitur de devo-
cione eiusdem ad honorandum. et dividi-
tur in duas partes. quia primo ponit quod
christus precognovit hunc honorem
2o ostenditur quo hunc honorem
declinavit ad primum primo dicit Ihesus
ergo cum cognovisset quia venturi essent
ut raperent eum. et facerent eum regem
quantum ad secundum dicitur. Fugit iterum
in montem ipse solus. notandum
est secundum Aug. super Jo. quod regnum christi
modo colligitur. modo comparatur
modo sanguine christi emitur. Erit autem
aliquando manifestum. quando erit aperta cla-
ritas sanctorum. post iudicium ab eo
factum. Hec autem manifestatio ab
ordinata // eterno fuit. sed nondum erat tempus op-
portunum. Cuius manifestatio venie-
rat enim christus. sed non regnare co-
modo quo regnaturus quando erit

aperta claritas sanctorum. Turba autem
ardens quod venisset ad regnandum vo-
lebat eum facere regem. Notandum secun-
dum Bedam quod turbe viso tanto miraculo
intellexerunt christum pium et potentem
pium quidem quod pavit turbas. poten-
tem autem quia multiplicavit panes
et ideo voluerunt eum facere regem. quia
homines volunt habere regem pium ad
regnandum. et potentem contra potentes
potentem ad tuendum. Notandum
est quod ex hoc quod christus fugit turbas
et ascendit in montem. docet nos
christus. ut quantum in nobis est fugiamus
vallem mundi. et ascendamus montem
celi. Est enim mundus fugiendus
quia locus mundi est locus periculosus
Secundo quia est locus sterilis et desertus
3o est locus penalis et laboriosus // quia
primo dicit fugiendus est mundus
quia locus periculosus. Ille enim locus
periculosus est qui habitatores devorat
et absorbet. talis autem est mundus
Exemplum de Datan et Abiron et Chore
quos vivos deglutivit terra. unde
dixit omnis populus Israel quod omnes nos
dicere debemus fugiamus a clamore pe-
reuntium. ne forte nos pereamus. Secundo dilo
fugiendus est mundus. quia locus
desertus et sterilis. [illegible]. quia denique enim
veris bonis et permanentibus. bona
enim mundi non sunt nisi quedam umbre
et picture verorum bonorum. et quia indi-
get veris bonis ideo fugiendum a
mundo et appropinquandum est celo ubi
distat unusquisque mundo. Illud psalmi
Ecce elongavi fugiens et mansi
in solitudine. et Cant. solutio. Fuge
dilecte mi et assimilare capree hinnu-
loque cervorum super montes. 3o fugi-
endum est a mundo. quia locus pena-
lis et laboriosus. non enim permittit
quiescere habitatores suos. Jo. xvii°

in mundo pressuram habet. sed si veniret a-
liquis ad xpistum sit ne rex quare
fugit. Secundum quod hoc fecit triplici
ratione. primo quidem ut nos eius dicti
mundanas contempnere dignitates.
Infra xiiii° cap. xiii°. exemplum dedi vobis ut
quemadmodum ego feci et vos faci-
atis. xpistus non sic gloriam mundi con-
[illegible] ut cum sponte penam subi-
ret. ad Hebr. xii°. proposito sibi gau-
dio sustinuit crucem. Secundo ratione
quia non decuit xpistum. qui est rex re-
gum et per quem reges regnant regnum
accipere ab homine. 3° quia non decuit doc-
trinam eius claritatem et robur accipere
ab hominibus. Notandum quod primo
xpistus turbas pavit. 2° ascendit
in montem. ex quo datur intelligi
quod dominus sedebat in monte cum discipulis
suis et vidit turbas ad se venien-
tes. descendit de monte et iterum in-
feriora loca turbas pavit. Sed quo(?)
post fecit ut in fugit illuc fugit in(?)
aut de monte descenderet. Secundo ad-
dicit. Ut autem sero factum est ponitur
[dilorum] desiderium xpisti ad querendum. ubi no-
tandum quod xpistus montem ascendit
nescientibus discipulis. Expectaverunt
autem eum usque ad vesperam eum puta-
ntes esse venturum. Ut autem sero fac-
tum est et non ultra sustinent eum non in-
quirere. sed amore igniti descenderunt
ad mare. et cum ascendissent in na-
vem venerunt trans mare Capharnaum
existimantes se eum illic esse venturum.
Notandum quod per predictam(?) divina pa-
ssio designatur. quamdiu xpistus
presencia corporali fuit cum discipulis. nulla
eos turbatio vel amaritudo tenebat.
cum xpo. non possunt lugere filii sponsi
sed recedente ab eis descenderunt

ad mare id est ad turbationem seculi. Prius(?)
hoc mare magnum et spaciosum. Secundo ad-
dicit. Et tenebre iam facte erant.
Postquam dictum est de exaltacione populi ad
honorandum. et desiderio discipulorum
ad querendum. hic dicitur de eius xpisti
ad sustinendum. et dividitur hec pars in tres
partes. quia primo describitur periculum in
quo fuerunt discipuli. 2° post xpisti occursus
et appropinquatio ibi Cum remigassent ergo. 3°
ponitur xpisti occurrentis exhortacio. ibi
Ille autem dixit. primo ergo ponitur periculum
discipulorum propter tempestatem maris
ut non dictum quod discipuli volentes venire
in Capharnaum ascenderunt navem. et
tenebre iam facte erant. et non venerat
ad eos Ihesus. mare autem magno ven-
to flante exurgebat. Notandum
quod ewangelista ideo fecit mencionem
et de tenebris et maris tempestate
ut exprimeret fervorem discipulorum
quos nox nec tempestas detinuit
quin xpistum quererent. Secundo addicit Cum
remigassent ergo. fit mencio de xpisti
occursu et appropinquatione. unde dicitur Cum ergo
remigassent stadia xxv aut xxx
vident Ihesum ambulantem super mare
et proximum navi fieri et timuerunt. Hic
autem timor conceptus fuit ex subi-
ta xpisti apparicione. Notandum quod
xpistus discipulis approximat. approximat
in timentibus timore filiali. Psalmus
prope est dominus timentibus eum. Secundo
appropinquat eciam amore querentibus
et ad desiderio exorantibus. et ipso
isto modo appropinquat discipulis. Psalmus
prope est dominus omnibus invocantibus
eum. id est prope est illis qui eum desideriis
et invocacionibus deum querunt. No-
tandum quod approximatio in scriptura
aliud designat xpisti incarnacionem
deus non ante incarnacionem quasi
longe erat ab homine per incarnacionem
autem quasi homini appropinquat. Tunc.

brosis lux. captiuis redempcio
infirmis sanitas mortuis vita
xpus. i. appropinquans per incarnacionem
non venit vacuus. sed hec omnia por-
tauit secum. De ista appropinquacione
Ysa. xl. Ecce merces eius venit et merces
eius cum eo. et alibi prope est ut veniat
tempus eius. et dies eius etc. Et non
reparando hominem appropinquauit homini
per passionem. Incarnacione autem appro-
pinquauit sibi per unionem. Et ex hac
duplici incarnacione appropinquacione
duplici honore honorauit hominem Nam
in prima appropinquacione honorauit
hominem faciendo hominem ad ymagi-
nem dei. In secunda autem appropinquacione
honorauit hominem seipsum faciendo
ad ymaginem hominis. immo seipsum
faciendo hominem. Secunda approximacio
et designacio continuite assistencionis
licet i. deus prope sit omnibus quantum
ad essenciam. potenciam. et presenciam. tamen
quantum ad graciam tamen est prope sanctos
et longe est a peccatoribus. unde longe
est a peccatoribus salus. sicut dicitur per psalmum
Tercia appropinquacio est designacio sup-
periorem et miraculose operacionis. et
hoc modo xpus appropinquat discipulis
sicut dicitur in textu. ubi aduertendum
est. quod in appropinquacione xpi ad disci-
pulos. triplex miraculum continetur. scilicet
ambulacio super mare tempestatis
cessacio. et nauis distanti ad portum
deduccio. ut discamus quod fideles
ex xpi appropinquacione tumorem xpi
mundi. qui mare plenum fluctibus tri-
bulacionis calcant et velociter ad terram
transeunt. secundum illud psalmi Spiritus
tuus bonus deducet me in terram
rectam. Secundum ad dicitur Ille autem dixit
eis. ponitur quo xpus occurrens con-
fortauit discipulos. et primo ponitur
vox xpi exhortacio. quod dicitur. Ille autem
dixit eis. Ego sum nolite timere
Dixit autem xpus Ego sum nichil

aliud addens. et hoc duabus racionibus
prima quidem racio est. quia familiaritas
eius cantu. quibus loquebatur
sepe audientes vocem eius pote-
rant cognoscere eum esse magistrum Secunda
racio est. ut ostenderet se esse illum qui
moysi dixit. Ego sum qui sum. Secundo
ponitur xpi exhortacionis ponitur discipulorum
associacio. quod dicitur. voluerunt ergo
eum accipere in nauem. et statim nauis
ad terram ad quam ibant. ubi non fuit
scriptum. quod xpus nauem non ascendit
volens maius miraculum operari. et
dictatem eius apertius reuelare. No-
tandum est quod ex littera ista patet habetur
quod legimus xpum se subtraxisse. Sub-
traxit. i. se xpus discipulis. primo
quidem ut sentirent quid eius ab-
sencia. hoc idem experti in tempe-
state maris Jeremie ii°. Scito et vide
quia malum et amarum est te reliquisse
dominum deum tuum. Secundo subtraxit se
discipulis ut eum quererent diligencius
Cant. vi°. Quo abiit dilectus tuus
o pulcherrima. quo declinauit di-
lectus tuus querimus eum
tecum. Secundo legimus xpum permittentem
permisit. i. discipulos tribulari. sicut
ii. dicitur Theophilus. permittit nos deus
esse in medio periculorum ut in tribu-
lacionibus existentes probabiliores fi-
amus. et ut ad ipsum solum recurramus
qui potens est ex necessitatibus nos
liberare etc.

Altera die turba que stabat etc.
Postquam xpus se ostendit
esse confirmatorem corporum ab
carnali. hic ostendit se esse confirma-
torem spirituum ab spirituali. Et diuiditur
hec. in duas partes. quia primo quid xpus
a turbis queritur. secundo inuentus interro-
gatur. ubi. Et cum inuenissent eum
Tercio interrogatus etc. in quantum ruisione

multa docet de cibo spuali. ibi Rt ei
ihus. pma p. in tres ptes. qa pmo
po motiuu ad querendu. 2o ponitur
optunitas ad transeundu. ibi. Alie no
naues. 3o po quo turba naues tra
sijt ad xpm. ut quereret. ibi. Cu go
vidisset turba. pmo go po motiuu
qd habuit turba in xpm querere. ad cuius
euidenciam notandu e. q turba co
mouebatur ad xpm querendu. qa sciebat
bat ipm transisse mare sine vehiculo
tñc aut transitus mar sine vehiculo
sit innotuit turbe. Turba. n. videbs
lp de sero no erat nisi una nauis in
littore. q erat iuxta locu vbi xpus fecit
miraclm de panibus. videbat eciam q illa
nauis cu discipulis. absq xpo transfre
tauit ad aliam ptem mar. cu de na
ne no inuenissent xpm. ex ead pte
mar vbi nulla fuerat ptti die suspicati
sunt q xpus transisset mare absq
naui. cu discipulis. nec in aa alia
qa in littore no fuit nisi una. in q
transierunt disli go transiuit sine na
ui. hoc viso pz lra que sic dixit.
Altera die a b illa. s. qua fecit miraclm
de panibus vidit. vidit. i. diligenter
inspexit. qa nauicula no erat ibi
nisi vna. i. vidit q in ptti nesse no
erat in littore n vna nauicula. vidit
eciam qa no introissent cu discipulis suis
ihus in naue. s3 soli discli eius abis
sent. ex qua s. arguebat. q xpus
mare sine vehiculo transiuit. qa no
transierat in naui discipulorum. nec
in alia. qa ibi nulla fuerat.
Deinde cu dicit Alie no naues ponitur
optunitas ad transeundu. qa alie
naues superuenerunt. vn dicit lra
Alie no naues superuenerunt a tiberi
ade. et notandu e. q p vna naui
in qua transierunt discipuli. signatur
vna ecclia que e vna vnitate fidei
na vna fides e vna vnitate sacri

qa vnu bapma. p alias aut naues
que superuenerunt. sm beda signatur
conuenticula hereticorum. qui carent
hospicio xpi. ac discipulorum eius
qui eciam querunt ihm. sicut querebat
turba. turba. n. no querebat xpum
ppter eum. s3 ppter aliquid. a. s. manducaret.
Deinde cu dicit cu go vidisset turba. ostendit
quo turba capta optunitate transeundi
transiuit. ut pm quereret. vn dicit lra
Cu ergo vidisset turba. qa ihus no erat
ibi. nec discipuli eius ascenderunt in na
uiculas. et venerunt capharnaum querentes
eum. Deinde cu dicit Et cu inuenissent eu
ostendit quo xpus inuentus interrogatur
vn dicit in lra. Et cu inuenissent eu
trans mare dixerunt ei Rabi quando huc
venisti. vbi notandu e q hec qo duo
modo potest intelligi. vno ut sit questio
de tpe. et tunc sm crisostomum. isti sic querentes
exprobrandi sunt. qa p9 tm miraculum
no querunt de modo transeundi. s. q ita
sine naui transiuit. s3 querunt de tpe
Alio modo potest intelligi questio. ut sic qd
dictum e. quando fecisti. p qualiter. notandu
e q pz dicit multorum miraculorum facta ab xpo
et multorum facta a passione. pma n.
modo fortis e. Sa aut cito transit
Turba p9 refectionem voluit xpum
face regem. et cetera no volt. cuius racio e. qa
ipm volebat eu facere regem gratia
a passione leticie tante refectionis
sicut aut a passione fuit cito transi
it. vna scilicet sicut luna mutatur.
sicut aut causa ex deliberacione et certitu
dine manet. Deinde cu dicit Rt ei ihus
posita interrogacione turbe sequitur respo
xpi. in qua responsione turba docet.
de cibo spuali. Et pmo quidem xpus
turbam reprehendit. 2o turbam docet
ibi. Operamini no cibum qui perit. pmo
go turba reprehenditur. qa no recte xpm
querebat. querebat. n. eu qa manduca
uerunt. et no qa signa viderunt
et io dicit lra Rt eis ihus et dixit

c

Amen amen dico vobis queritis me etc.
Notandum est quod hec dictio amen aliquando
aliquando tenetur nominaliter. Apocalypsis iii°
hec dicit amen testis fidelis. Aliquando
tenetur adverbialiter. Dicitur hic amen
amen id est vere vere. Aliquando tenetur verbaliter
et tunc idem est amen quod fiat. Et nota
secundum Augustinum quod amen et alleluia quamvis
possent interpretari et tamen propter sanctiorem
auctoritatem interpretata non sunt. Tamen
enim sacra sunt hec nomina. unde Iohannes in Apocalypsi
refert se spiritu revelante audivisse
celestis vocis sonitus tanquam vocem aquarum
multarum dicentium amen alleluia. Dicit tamen
Huguitio quod amen est ab a quod est sine et
mene quod est defectus quasi sine defectu
quod non videtur verum quia hebraica lingua
non descendit a greca. cum hebrea
lingua sit prima inter omnes. Secundo
notandum est quod turba reprehenditur
quia non debite querebat Christum. In querendo
enim Christum debemus primo attendere tempus
querendi. veniet enim tempus quando inve-
niri non poterit. Et Ysa. lv° dicebatur
querite dominum dum inveniri potest. Secundo
debemus attendere modum querendi. Debet
enim queri cum devota affectione. unde psalmus
In toto corde meo exquisivi te. Debet
etiam queri cum perfecta operatione. psalmus In
die tribulationis deum exquisivi ma-
nibus meis id est operationibus meis
Debet etiam queri cum debita gratiarum actione
unde psalmus magnificate dominum mecum et
exaltate nomen eius in idipsum. Et sequitur
Exquisivi dominum et exaudivit me
Tertio debemus attendere finem querendi
Debet enim deus queri propter deum et non
propter temporalia. sic querebant isti quia que-
rebant eum quia manducaverunt. unde
Bernardus Christus multum dicit de
illis qui accipiunt ecclesias non propter
deum sed propter temporalia quia ipsi as-
similantur illis qui sequebantur dominum
quia manducaverant. Sic enim dicit

Bernardus. Saciatos quippe donum sequi
et de sancta ecclesia temporalia alimenta su-
scepisse et non pro signis sed pro panibus
dominum querere et ad religionis officium non
pergere virtutibus sed pro requirendis
subsidiis inhiare. Deinde cum dicit Operamini
non cibum qui perit. Posita repre-
hensione turbe. sequitur doctrina Christi
quia docet de cibo spirituali. Secundo de sacramentali
ibi Et panis quem ego dabo. Prima
in duo quia primo ponitur Christi doctrina secundo iudeorum
murmuratio. ibi murmurabant ergo iudei.
Ad evidentiam primi notandum est quod cibus
spiritualis primo est in duratione perpetuitatem
secundo est in actu spiritualitatem. tertio est in ori-
gine sublimitatem. quarto est in excellentia
nobilitatem. Et secundum hec quatuor Christus
in quatuor docet de hoc cibo spirituali. Primo
enim docet quod hic cibus est in duratione
eternitatem. Secundo quod est in actu spiritualitatem
ibi Dixerunt ergo ad eum. Tertio quod est in
origine sublimitatem ibi Dixerunt ergo
illi. Quarto quod est in excellentia nobilitatem
ibi Dixerunt autem eis. Dixit autem
eis Ihesus. Primo ergo docet quod cibus
spiritualis est in duratione perpetuitatem
sic arguens. Operatio creature rationalis
est ordinanda ad eterna. et non ad illa
que pereunt. sed cibus mentis corrumpitur
Cibus autem spiritualis permanet. ergo
propter talem cibum scilicet spiritualem operandum
est. Et hoc est quod dicit littera. Operamini id est
operando querite non cibum scilicet carnalem
qui perit / sed operando querite cibum scilicet
carnalem qui perit / sed operando querite
cibum qui permanet in vitam eternam quem
filius hominis dabit vobis. Quem autem
filius hominis possit dare patet. Hunc enim
filium hominis pater signavit Deus.
aliquis. unde sequitur consequentia filius
hominis potest dare quia eum pater signavit
Deus. Et secundum Augustinum signare
id est quod signum aliquid ponere

Ideo autem aliquis signatur ut ab aliis disc-
erni possit. Pater ergo Christum signavit id est aliquid
proprium sibi dedit ut ab aliis distinctum
signari non debuit ne confunderetur cum
genere humano quem liberare veniebat. Genus
humanum est ergo dicit Ioh. Filius dabit
hic quod non habet sed quod possit dare. Sed unguentum
singulariter et eminenter plenitudinem gratie
precellit omnes filios hominum. Sicut ait
eum Deus pater id est signavit distinxit
ungendo eum oleo letitie pre participibus
suis. Est ergo consequentia talis plenitu-
do gratie divina omnis gratia. Sed in Christo fuit
plenitudo gratie ex eo signatus distinctus
fuit ab omnibus filiis hominum. Ergo divina
ab eo omnis gratia. Et hoc est quod dicitur
supra. De plenitudine eius omnes nos
accepimus. Alio modo potest declarari quomodo sic
filius hominis dabit id quod spiritualiter est in-
structus. Sed institutus est ut det vitam
mundo. Hunc enim pater signavit id est ad hoc
spiritualiter instituit sicut daret vitam mundo.
Infra vi° Ego veni ut vitam habeant.
Ergo filius hominis dabit vitam et per consequens
cibum spiritualem. Tertio potest declarari sic
quia ille dabit cibum spiritualem quem
pater in baptismo manifestavit et signavit
id est ab aliis distinxit. Sed hunc scilicet filium
hominis pater manifestavit in baptismo et si-
gnavit id est ab aliis distinxit dicens
Hic est filius meus dilectus. Ergo ipse
dabit cibum spiritualem. Notandum est quod
in verbo illo Operamini non cibum qui perit
duo insinuantur. Primo insinuatur cibi materialis
defectibilitas quod dicitur qui perit. Prima ad
Cor. vi°. Esca ventri et venter escis. Hunc et
hanc Deus destruet. quia sine non precipit
usus cibo. Secundo insinuatur cibi spiritualis
indeficiens perpetuitas quod dicitur que
permanet in vitam eternam. Ad cuius e-
videntiam notandum est quod hic cibus
spiritualis multiplex est. Est enim cibus

gratie et hic reddit vitam eternam. Sicut
vitam reddit primum. Ps. Flumen Dei
repletum est aquis scilicet gratiarum. Parasti cibum
cibum illorum etc. Secundo cibus spiritualis
est cibus sapientie. Eccli. xv. Cibavit illum
pane vite et intellectus. Et hic dicitur perma-
nere quia sapientia est vita eterna que perma-
nent. Tertio spiritualis cibus est cibus spiritualis
letitie. que quidem spiritualis letitia perma-
nebit in vita eterna. Ps. Qui simul
mecum dulces capiebas cibos in do-
mo Dei ambulavimus cum consensu.
Notandum est secundum Aug. de operibus mo-
nachorum. exposito verbo Operamini non cibum qui
perit. quidam monachi sumpserunt occasionem
vacandi dicentes spirituales viros non
debere operari manibus suis. Contra quorum
errorem opinionem apostolus qui fuerat vas
nos fuerit. Nunc autem operemur manibus
suis. Contra opinionem horum fuit exemplum apostoli
qui ad litteram spiritualis manibus suis
laboravit. sicut habetur ii^a ad Thess. iii°.
Est ergo necessarius ... Operamini cibum qui
non perit. operamini non cibum qui perit et ci-
bum qui perit affirmat secularibus rebus
et operari non preceptum permanentia sed preceptum
pecunia. Secundum eidem dicitur. Dixerunt ergo
ad eum. Postquam ostendit Salvator
quod hic cibus quem dabit filius hominis est
in divina eius perpetuitate ostendit quod
est in actu spiritualitate. Docens quod per
actum spiritualem et interiorem consequimur
hunc cibum. Ostenditur autem hoc ostendendo
Iudeis. Et ideo primo hic Iudeorum interrogatio
quod dicitur Dixerunt ergo ad eum. Quid fa-
ciemus ut operemur opera Dei. Ac si dicat
tu dixisti quod per opus consequimur hunc ci-
bum. Dic ergo nobis quid est hoc opus per quod
possimus hunc cibum consequi. Secundum eius
dicitur Respondit Ihesus. Primo ... in qua
declaratur quod opus Dei per quod consequimur cibum
est opus fidei. unde dicitur in littera. Respondit Ihesus
et dixit eis. Hoc est opus Dei ut cre-
datis in eum quem misit ille. Notabiliter

7

dicit in eum. Sic enim dicit Augustinus: Non omnis
qui credit ei credit in eum. Demones
enim crediderunt ei, sed non credebant in eum.
Et nos credimus Paulo, sed non credimus in
Paulum. Credere enim in eum, id est quod credendo
in eum per dilectionem tendere. Deus
enim exigit a nobis fidem que per dilec-
tionem operatur. Notandum quod in operibus
spiritualibus aliud dicitur obedientia mandatorum
dominorum. supra iiii° Meus cibus est ut
faciam voluntatem patris mei. Et aliquando
dicitur opus fidei que per dilectionem oper-
atur. sicut hic. Ubi notandum quod secundum
Augustinum opera fidei aliud distinguuntur ab operi-
bus legis quia non ex operibus legis sed ex
fide iustificatur homo, secundum sententiam apostoli.
Opera tamen bona [illegible] non distinguuntur
a fide quia nullum bonum opus sine fide.
Fides enim omnium debitum finem operum. Christus
finis enim legis. opus quod ad iustitiam
omni credenti. Tertio cibus Christi quod ipsa vita
eterna que includit veritate contemp-
landam et bonitate amandam. De
hoc cibo infra. Ego sum panis vite.
Deinde cum dicit. Dixerunt ergo ei. Postquam
quod opus Christus ostendit quod cibus quem pro-
mittit habet indeficientie perpetuitatem
et in actu spiritualitatem. Hic ostendit quod habet
in origine sublimitatem. Duo autem hic
respondendo petitioni iudeorum. Primo ponitur
postulatio iudeorum questio. Secundo responsio Christi ibi
Dixit ergo eis Ihesus. Ad evidentiam
primi notandum quod Christus opus iudeis
promittebat cibum qui permanebat
in vitam eternam, in qua videbatur iudeis
se preferre Moysi. Iudei autem reputan-
tes Moysen esse maiorem Christo, signum
petunt ab eo per quod possit probari quod ipse
maior Moyse. Et secundum hoc [illegible]
in duo per quia iudei primo signum petunt
secundo rememorant signum quoddam quod fecit
Moyses ibi Patres nostri [illegible]. Dicit (?)
tum ergo ad primum dicit Dixerunt ergo ei
Quod ergo tu facis signum ut videamus

promissio tua pretendit te esse maiorem
quam fuit Moyses. Fac ergo signum ut
tibi credamus. Deinde cum dicit Patres nostri
rememorant signum quod fecit Moyses
in mane dicentes Patres nostri man-
ducaverunt etc. quasi diceret Magna fecit
Moyses. Dedit enim manna. Sed tu maiora
promittis. Tu enim promittis cibum qui non perit.
Manna autem peribat. Manna quia si man-
na reservabatur in aliud diem scatu-
ebat. Tu tamen promittis cibum qui perma-
net in vitam eternam. Manna autem non
sic. Notandum quod iudei volentes
confirmare magnitudinem signi quod fecit
Moyses extollunt signum per auctoritatem
scripture dicentes. Panem de celo dedit
eis manducare. Deinde cum dicit Dixit
ergo eis Ihesus. Sequitur responsio Christi et primo
quod ponitur hic responsio. secundo sequitur petitio
iudeorum ibi Dixerunt ergo ad eum. Prima
in duas quia primo ostendit Christus originem panis
secundo probat istam originem ibi Panis enim
verus. Ad evidentiam primi notandum
quod iudei duo presupponebant circa panem
primo presupponebant quod iste panis esset de celo
contra quod dicit Christus Amen amen dico
vobis non Moyses dedit vobis panem
de celo. Secundo intendebant iudei dicere quod
Moyses esset dator panis contra quod Christus nec
dicit quod verus panis datur a
patre. Unde in littera: non Moyses sed pater meus
dat vobis panem de celo verum. Dicunt (?)
[illegible] aliquis utrum Moyses dedit verum
panem. Videtur quod sic per illud quod dictum
est supra sicut scriptum est Panem de celo
dedit eis. Ad oppositum quod dictum salvatoris.
Dicimus quod verum dicitur duobus modis. Uno
enim modo verum dicitur contra falsum. et secundum hanc
acceptionem Moyses dedit panem verum
et non falsum. Sic enim signa in Moyse facta a
Moyse non fuerunt falsa sed vera. Secundo modo
verum dicitur contra figurale. et secundum hanc
non Moyses dedit panem verum quia pa-
nis quem dedit Moyses figurabat

panem quem dedit xpus. Secundo que-
reret aliquis utrum manna quod dedit Moy-
ses fuit de celo. videtur quod non per dictum sal-
vatoris. Dicendum quod per celum accipitur duo-
rum. aliud .i. aereum celum per aerem. unde
illud ps. Intonuit de celo dominus. et aliter
volucres celi comederunt illud. Ali-
ter non celum aereum pro celo sidereo. Manna
ergo fuit de celo aereo. et non de celo
sidereo. Secundum ad dictum panis .i. verus
probat quod dixit. Dixit .i. quod pater
panis quem pater dat est verus panis
et quod est de celo. et sim hic dictum salvatoris
per hic verum duplex racio. Prima racio potest
esse talis. ille panis est de celo qui de celo
descendit. sed panis quem pater dat de
celo descendit. ergo etc. Secunda racio potest
esse talis ille panis est verus qui dat
vitam mundo. ergo est verus panis. Tercio quan-
tum ad utramque racionem dicit in littera. panis
.i. verus est qui descendit de celo et vitam
dat mundo. Notandum est quod sicut dicit Th-
eophilus. xpus dicit se esse panem verum. quia
dicit pater meus dat vobis panem de celo verum
Sed econtra hoc dicti statim quereret aliquis
quare xpus dicitur panis verus. Dicendum est
quod verum hic dicitur contra figurale. man-
na ergo non fuit panis verus. quia fuit
panis figuratus per manna. vnde Theophilus
xpus fuit panis figuratus per manna
manna namque interpretatur quid est hoc. nam
iudei videntes manna stupefacti unus
ad alium dicebat quid est hoc. xpus autem ita
mirabilis est ut cuilibet contingat dicere quid
est hoc. quomodo scilicet filius hominis est filius dei
quomodo est ex [illegible] natus et sit una per-
sona. Dubitaret aliquis supposito quod iste panis
quis est pater sit verus quo descendit de celo
et dat vitam mundo. Dicendum est quod in xpo
fuerunt due nature scilicet humana et divina.
descendit ergo xpus de celo assumendo huma-
nitatem. sed per virtutem divinitatis dat vitam
mundo. mundo quidem non elementis. sed
hominibus habitatoribus mundi. Secundum ad
dictum. Dixerunt ergo ad eum. posita xpi
responsione ponitur modo peticio. Dicunt

.i. domine semper da nobis hunc panem. sic-
ut samaritana cui dictum est. qui biberit
ex hac aqua non sitiet unquam corporaliter
accepit. et contra indigenciam volens
vitare dixit. Da mihi domine hanc aquam
ut isti dicunt. Da nobis panem qui refi-
ciat et non deficiat. Dixit autem eis ihesus
Postquam xpus ostendit quod ab eo spiritualis
secundum indeficientem perpetuitatem. in actu [illegible]
et in origine sublimitatem. hic ostendit quod in
essencia secundum nobilitatem dicens. quis est
iste cibus. Ipse .i. ille cibus est qui dat
vitam mundo. Dividitur autem hec pars in tres
partes. quia primo xpus ostendit se esse hunc ci-
bum. Secundo satisfacit peticioni modo [illegible]
ibi. Sed dixi vobis. Tercio ostendit modum
acquirendi hunc cibum. ibi. Omne quod dedit
michi pater. Prima in duo. quia primo xpus dicit se
esse hunc cibum. secundo hoc probat ibi. Qui venit
ad me. Circa primum ad primum continue sic legendo
posset aliquis dicere xpo. Tu multa dixisti
de cibo spirituali. dic ergo quis est cibus. et quis
est iste panis. Ad hoc respondet xpus dicens
Ego sum panis vite. Notandum est quod multis
nominibus xpus dicebatur panis vite. primo
quod xpus panis vite .i. dans vitam
effective. et hoc convenit xpo inquantum
deus. Secundo dicitur panis vite .i. dans
vitam meritorie. et hoc convenit xpo inquantum
homo. meritum .i. xpi extendit se ad
vitam spiritualem reparandam promovendam
perficiendam. et renovandam. Tercio dicitur
panis vite ad differenciam panis corporalis
panis .i. corporalis dicitur panis mortis
quia ordinatur ad restaurandum deperditum
et ruinas nostre mortalitatis. Hic autem
panis non est morte contrarius. quia
morte non reficitur. Quarto dicitur panis vite
quia in ipso vivo est fons vite. ps. apud
te est fons vite. In nobis autem sunt rivu-
li vite. bene sicut aqua est viva que
fonti continuatur. ita et illi vivunt qui
xpo adherent. et sibi continuantur. Ipse
.i. fons sapiencie est. ecclesiastici primo. Fons sa-
piencie verbum dei in excelsis sapiencia autem
vita anime est. Secundum ad dicit. et vivi

venit ad me. probat xpus se esse pa-
nem vite. et patet ex racione talis. panis
vite tollit omnem esuriem et omnem
sitim. Sed venientes ad me numquam
esuriunt nec siciunt. quia qui venit ad me
non esuriet. et qui credit in me non si-
ciet in eternum. ergo ego sum panis
vite. Notandum est quod xpus dixit. qui
venit. et qui credit. quia secundum Aug. idem
est venire ad deum. et in eum credere. Secundo
dixit non esuriet et non sitiet. quia in
spiritualibus idem est comedere et bibere
utrobique enim significatur eterna sacietas
Ipse enim xpus est cibus sustentans
et potus refrigerans. Dubitaret aliquis
quomodo qui vadunt ad xpm numquam esuriunt
dicendum est quod per hoc est eminencie. cibus est enim tante
eminencie. quod in sua sciencia continet omnem
racionem boni et racionem omnis appetibilis. et quia continet
racionem omnis boni. iam totum appetitum creature
implet. et propterea eum saciat tollendo
omnem esuriem. ps. Adimplebis me leticia
cum vultu tuo. Secundo dicendum est quod propter sui perma-
nenciam. Iste enim cibus ita eminens est quod per-
manens est. et ideo semper tollit esuriem
Si enim posset perdi esuriem. posset relinquere
in appetitu. sed quia perdi non potest. ergo nullam
esuriem potest relinquere. sed semper omnem dila-
tacionem continuat. ps. delectaciones in dex-
tera tua usque in finem. Ideo dicit cibus saciat
appetitum sua simul acceptacione. Totus enim iste ci-
bus percipitur et appetitum. et ideo saciat. Tem-
poralia enim non sumuntur simul. sed paulatim
et quasi ad motum. et ideo semper restat aliquid
sumendum. Ideo contingit quod licet in temporali-
bus sit sacietas ex sumpto. tamen est
ibi esuries ex sumendo. Secundum cum dicit
Sed dixi vobis satisfacit peticioni iudeorum
q. d. Salvator. vos panem desideratis
est tamen hic cum loquor vobis et non sumitis
quia non creditis. ego enim dixi vobis quia ego
sum panis. et vidistis me. et non credi-
distis. Secundum cum dicit Omne quod dat
michi pater. ostendit modum acquirendi cibum
spiritualem. et tria facit. quia primo ponit
modum acquirendi. Secundo ponit finem
conveniendi ibi. Et eum qui venit ad

Tertio probat quod dixit ibi. Quia descendi
Primo ergo ponit modum conveniendi ad hunc
cibum. modus autem conveniendi est quia pater
dat. et ideo dicit. Omne quod dat michi pater
ad me veniet. Ac si dicatur. Ad hunc cibum
venitur ad fidem. fides autem est donum dei
ad ephe. ii. gratia dei salvati estis et non ex
vobis. Dubitaret aliquis de hoc quod dictum
est. Omne quod dat michi pater. Si enim nullus
vadit ad filium nisi pater dederit illi. soli
vadunt quos pater dat. Si autem ita est
non debet imputari illis qui non vadunt. quia
non dat. dicendum est quod nulli imputatur. si ad
fidem sine fide xpi dei non potest venire. sed
hoc tamen imputatur qui non venit. quia
impedimentum dat avertens se a salute. deus
enim semper porrigit manum auxilii. a-
vertenti autem se ab ipsa manum impu-
tandum est. Notandum est quod ex eo quod dictum
est. Omne quod dat michi pater. secundum quod sunt
apte perpenditur. quod credere nullo modo est con-
tingens. nec cogitacionibus humanis per-
ficitur. sed ea que desuper est revelacione
dei. nota quod pater dat iustificando et
penetrando sine et premium ostendendo et
suavitatem glorie inspirando. Filius enim non
venit sic de fidelibus et amatum. pater enim
compellit exterius flagellando. Notandum
est quod filius tradit patri. prima Cor.
xv. Cum tradiderit regnum deo et patri
pertranseo autem filius tradit patrem inquantum
manifestat patrem. pater autem tradit in-
quantum facit homines adherere verbo suo. prima
Cor. primo. per quem. s. patrem vocati estis
in societate filii eius. Secundum cum dicit
Et eum qui venit ad me non eiciam
foras. ponit finem conveniendi. finis
autem conveniendi est. quod qui pervenit fo-
ras non eicietur. Dubitaret aliquis quo-
modo verum. quod dicit qui pervenit non eiciet
foras. quia multi ingrediuntur per graciam
qui tamen per peccatum eiciuntur. dicendum
est quod illi qui ingrediuntur non egrediuntur
tamquam a xpo eiecti. sed seipsos eiciunt
peccando. Sed enim modo eiectus est foras
ille qui non habuit veste nupciali

delectacionez

quia nuptialem uestem non habuit. Hoc
fuit in culpa sua. Uel secundum quod qui
introducuntur per ciuium praedestinatorum so-
nos finaliter non eiciuntur. Quia non repellit
plebem suam. Notandum quod Christus dicit
Et eum qui uenit ad me non eiciam foras
Dat nobis intelligere quoddam intrinsecum
uidendum est ergo primo quid est hoc intrin-
secum. Secundo uidendum est quo aliqui intro
ab hoc intrinseco repelluntur. Primo ergo uiden-
dum est quid est hoc intrinsecum. Hoc autem
intrinsecum est gaudium celorum. De quo Au-
gustinus. Magnum penetrale et dulce secre-
tum. Ubi secretum sine tedio. Sine amari-
tudine malarum cogitationum. Sine inter-
pellatione temptationum et dolorum. Hoc
est hoc gaudium de quo dicitur. Saluator. In-
tra in gaudium domini tui. Hoc est ab-
sconsum. De quo dicit psalmus. Abscondes eos in
abscondito faciei tue. Secundo uidendum
est per que modum introducimur ad hoc secretum
(aduertendum) Ubi notandum est quod affectiue loquendo solus
deus rex introducit. In Canticis primo
introduxit me rex in cellam uinariam
exultabimus et letabimur in te. Effectiue
autem loquendo introducit nos uirtus
humilitatis. Ille enim introducitur qui facit
uoluntatem dei. Et non uoluntatem suam
unde Augustinus super Johannem. Doctor humilitatis
uenit non facere uoluntatem suam. Sed uo-
luntatem eius qui misit me. Illum ue-
niamus ad eum. Intremus ad eum. Incor-
poremur ei. ut et nos faciamus uolun-
tatem nostram. Sed uoluntatem dei. Et non ei-
ciet nos foras. Secundo introducit nos
ad hoc secretum uirtus caritatis. Amor
enim introducit ad quietem requietatis
ad locum proprium. Augustinus. Est enim sicut pondus in cor-
poribus. Hoc est amor in spiritibus. Sicut
enim pondere suo motu introducit corpora
in regiones proprias. Ita amor in spiriti-
bus introducit ipsum honorem in quiete
propria. Bene ipse amor potest dicere quod
est dictum. Sap. viii. Intrans in domum
meam quiescam cum illa. Non enim habet a-
maritudinem conuersatio illius / nec

tedium conuictus ipsius. Sed letitiam et ga-
udium. Introducit uirtus iustitie et equitatis
nullus enim potest introduci ad hoc intrinsecum
nisi sit proportionatus. Et quod equatus huic
intrinseco. Iustitia autem est quedam proportio
et ideo iusti ad hoc intrinsecum admittuntur
[illegible]. Iusti autem ibunt in uitam eternam
Tertio uidendum est quare ab hoc intrinseco
repelluntur. Ubi aduertendum est quod ab hoc
intrinseco repellitur. Primo defectus humi-
litatis unde ps. Aperite. i. aperitur intrinse-
cum est foris mihi. Et in hunc modo uide-
bimus hic. Et sequitur. Non ueniat mihi
pes superbie. Et manus peccatoris non mo-
ueat me. Quod exponens Augustinus super
Jo. sic dicit. Iste eiciuntur cum uenit
pes superbie. Et ideo rogat Dauid ut
non moueat eum peccator. Propter pedem
superbie. Quia ibi. i. in ipsa superbia ce-
ciderunt expulsi sunt. Nec potuerunt
stare. Secundo aliqui expelluntur ab isto
intrinseco propter defectum caritatis. Ad signum
cuius ipse fuit expulsus repulsus
a nuptiis. Qui non habuit uestem nup-
tialem. i. uestem caritatis. Tertio aliqui repe-
lluntur ab hoc intrinseco propter defectum iu-
stitie et equitatis. Non enim ad hoc intrinsecum
admittitur. Nisi qui operatur iustitiam
et loquitur ueritatem ad proximum suum. Secun-
dum dicitur. Tertia descendi de celo. Probat
saluator quoddam quod dixit. Dixit enim
ingredientium se eiectum a salute et
a gratia. Et hoc probat per talem rationem
Christus qui descendit de celo propter salutem
hominum. Nullum eiciat a salute. Alias
faceret contra finem suum. Sed ego descendi
de celo propter salutem. Descendi enim ut fa-
ciam uoluntatem patris. Qui uult omnes
saluos fieri. Ergo nullum eiciam a salute
Uel potest formari hec ratio sic. Christus
descendit de celo ut faciat uoluntatem
patris. Nullum eiciat a salute. Quia uult // omnes
saluos fieri. Sed ego inquit Christus
descendi de celo ut faciam uoluntatem
patris. Ergo nullum eiciam a salute

murmurabant [illegible] sic pcedit qa primo o
dt se descendisse de celo ut faciat vo
luntatem patris. Secundo qr qr voluntas
pris est qr nullus pereat ibi. Hec est
voluntas. Tercio redditur racio huius
ibi. Hec est enim voluntas pris mei etc.
natur quo ad primum continuacio sit lra ve
nientem in illud etiam. cuius racio est qr de
descendi de celo non ut faciam volun
tatem meam. sed voluntatem eius qui misit
me patris. ut omne quod dedit michi. s. eternam
predestinacionem non perdam ex eo set resusci
tem illud in novissimo die. Notan
dum est qr dari xpo potest dupliciter modo
vel 2m presentem iusticiam. et qui sic da
ntur aliqui pereunt. vel 2m eternam pre
destinacionem. Et de illis qui sic dantur nullus
perditur. Secundo ad dictum. Hec est enim volun
tas. probat qr voluntas patris non
est ad perdendum. Et potest esse racio talis est.
illa est voluntas est que est ad vivifi
candum non est ad perdendum. sed volun
tas patris est ad vivificandum. Ergo non
ad hoc ut omnis qui credit in filium
habeat vitam eternam. ergo voluntas eius
non est ad perdendum. Hec racio qr dicit illa
Hec est enim voluntas patris mei qui mi
sit me. ut omnis qui videt filium quod
non intelligitur de visione per contuitum que
non stat ad actum credendi. sed per cognicionem
fidei formate. et non de visione corporali
et credit in eum habeat vitam eternam et ego
resuscitabo eum in novissimo die. ut
non solum habeat vitam in anima. sed eciam in
corpore. Notandum est qr dies iudicii non
dies novissima. Cuius racio est qa ulti
illum diem non erit tempus ad merendum
sed tempus ad recipiendum. Murmurabant
ergo iudei. postea xpus declaracionem respondit
iudeorum murmuracioni. Et dividitur hec pars in
tres partes. qa primo ponitur ipsa murmuracio. 2o
ponuntur verba murmurancium. ibi. Et dice
bant. 3o ponitur occasio murmuracionis. qa xpus
se dixerat panem vite. unde dicitur
murmurabant ergo iudei de illo qr dixis
set. Ego sum panis etc. Secundo ad dictum

Et dicebant. ponuntur verba murmurancium
qa xpus se dixerat panem vite. unde
dicitur in lra. murmurabant ergo iudei. unde dicitur
Nonne hic est filius Joseph. cuius nos
novimus patrem et matrem etc. Nota
dum est sm glo. qr iudei indignati
et xpo opprobria inferentes in humilitatem
generis eius offendebant. unde dicitur in lra
et dicebant. Nonne hic est ihesus etc.
Iudei enim solam xpi incarnacionem carna
lem considerabant ex qua impediebantur
ne spiritualem generacionem eius cognoscerent.
Secundo ad dictum Respondit ergo ihesus. cohibet xpus
murmuracionem iudeorum et dividitur in duas partes. qa primo
reprimit murmuracionis actum. 2o assignat
murmuracionis causam. ibi. Nemo potest venire
primo ergo reprimit murmuracionis actum. unde
dicitur in lra Respondit ergo ihesus et dixit eis. Nolite murmu
rare in invicem. Sap. Custodite vos a mur
muracione. que nichil prodest. Secundo ad dictum
Nemo potest venire ad me. ostendit causam
murmuracionis. Ad cuius evidenciam est notandum
qr causa murmuracionis fuit qa iudei non erant
tracti per patrem. Si enim pater traxisset eos
non murmurassent. et ideo per hoc loquitur hic de trac
tu. ostendens qr qui trahuntur ad filium
per patrem trahuntur. Dividitur autem hec pars in
duas partes. qa primo ostenditur qr hec tractio fit
per patrem. 2o ponitur trahendi modus. ibi.
Et erunt omnes dociles. Dividitur prima pars
in duas. qa primo ponitur hominis tractio per patrem
ibi enim trahit. 2o ponitur huius tractionis finis
et fructus. ibi. Et ego resuscitabo
eum. Quantum ad primum continuacio sic lra
quasi dicit non est si murmurant qa nondum
tracti a patre ad me. Nemo potest venire
ad me nisi pater qui misit me traxerit
eum. Exponit aliquis quare nemo potest
venire ad xpm nisi pater traxerit eum. Dicendum
est qr sicut quod non potest sursum ferri nisi
ab alio trahatur. Sic eciam homo ad cx
se ad inferiora residens non potest sur
sum elevari nisi tractus. Ymaginan
dum enim. qr in homine est quedam gravitas
trahens eum ad inferiora. Sap. ixo

Corpus quod corrumpitur aggravat animam
Iob vij°. Factus sum michimet ipsi gravis
et non indiget virtute trahente. Secundo quia
aliquis, sicut nullus potest venire ad Christum nisi
trahatur. Unde quod nulli debeat imputari
si non veniat. Quod dicitur quia si homo de se re-
sidens ad inferiora non elevatur non defec-
tus eorum potest trahentis. qui quantum est ex
parte sua nulli deficiat. sed gratiam suam potentem
pedentibus quia trahit. Si vero deus pre-
atus est dare graciam et ad se trahere non
imputatur ei si aliquis non accipiat sed
ei qui non accipit. Tercio quia aliquis quare
deus hunc trahit et non illum. Ad hoc
respondet Augustinus super Jo. sic dicens. Re-
novit vero tractus quem trahat et quem
non trahat. noli velle iudicare si non
vis errare. Quod dicit Augustinus quod in generali potest
assignari racio quare aliquis trahitur et
aliquis non. ut scilicet in illis qui non trahuntur
refulgeat ordo divine iusticie. In illis
autem qui trahuntur appareat immensitas
divine misericordie. In speciali autem quare scilicet hic tra-
hitur et ille non. non est racio nisi bene-
placitum divine voluntatis. Notandum quod
quod hic tractus, de quo loquitur hic, salvatur
potest multipliciter. Primo potest vero hic tractus
primo intelligi ipsa interior illuminacio. Sic vero
dicit Augustinus super Jo. Revelantibus illuminatus
sentit filium esse equalem patri a patre trac-
tus. unde et Simoni Petro dicitur. Beatus
es Symon bariona quia caro et sanguis
non revelavit tibi sed pater meus qui est in
celis. Mat. xvi. Ista vero revelacio ipsa est
attractio. Secundo potest intelligi iste tractus
corporis fortis alliciens. ipse vero fortis de-
lectatur. et ideo amor et delectacio voluntatis
trahit. unde Augustinus super Jo. Sic unum-
quemque trahit sua iusticia. et sempiter-
na vita. quod totum opus est. Unde in
j° Christo dicebat sponsa in Can. Trahe
me post te. Tercio modo potest hic tractus vo-
cari interior instinctus impellens ad
bona operanda. Deus vero est qui operatur
in nobis velle et perficere. ad Philip. ij°.
Quarto potest dici quod deus trahit ponderi-

beneficiorum ponens in statera sua
beneficia. ut nos sursum trahat. Jer.
xxxi°. In caritate perpetua dilexi te ideo
attraxi te miserans. Quinto dici potest
quod opus donans scilicet pro nobis nos
trahit. Unde Jo. xii°. Cum exaltatus fuero
a terra omnia traham ad me ipsum. Sexto
potest dici secundum Augustinum de questionibus
novi et veteris testamenti. quod pater trahat
p ad filium opera que faciebat per illum
ita quod hic tractus per miraculorum opera
Deum ad dicit. Et ego resuscitabo eum in
novissimo die. Postquam dictum est de
patre qui trahit. et quod ipse trahit ad
filium. hic fit mencio de fructu huius
tractus qui est resurrectio finalis. qui
vero trahentur resuscitabuntur ad vitam eternam
tercio potest dici. Et ego resuscitabo eum et
ubi notandum est quod per peccata quod Christus gessit
in carne consequimur resurrectionem fruc-
tum. Ro. v. Sicut per hominem mors ita
per hominem resurrectio mortuorum. et quia
peccata que opus gessit consequimur
hunc fructum. ideo ipse ait. Et ego resu-
scitabo eum. Deinde cum dicit. Et erunt omnes
postquam dictum est de attractionibus
modo primo. hic dicitur de attractionis modo. Di-
citur autem hoc per in tres. primo quia ponitur primo
attrahendi modus. Secundo attractionis
efficacia. ibi. Omnis qui audit a
patre. Tercio excludit opinatus modus
attractionis. ibi. non quia patrem. Ad evi-
denciam primi notandum est quod pater trahit ad filium
modus autem trahendi est per doctrinam et
internam revelacionem. et ideo dicitur in textu
quod scriptum est in prophetis. Et erunt omnes
docibiles dei. i. omnes erunt docti
dei capaces. Tercio est aliquis quare
dictum est in plurali in prophetis. Ad quod respondet
Beda. Dicit pluraliter in prophetis quia
omnes prophete uno et eodem spiritu reple-
ti fuerunt. licet diversa prophetaverunt. tamen ad idem
tendebat. quamprimum ad quemvis eorum
omnes alij concordabant. sicut ad
Iohel qui dicit. Et erunt omnes do-
ciles dei. Unde Beda dicit quod hoc

quod hic expresse scriptum est in Iohele. Dicitur glo. quod licet in Iohel expresse non inveniatur sed aliud simile habetur. dicitur enim ibi. filie Syon exultate in domino deo vestro. quia dabo vobis doctorem iusticie expressius tamen hoc invenitur in ysaia. ubi dicitur. ponam universos filios tuos doctos a domino. Notandum est secundum Augustinum super Io. quod exponit hoc quod dictum est. Erunt omnes docibiles dei a patre cognoscitur quod solus deus intus docet. Et si enim homines ab hominibus audiunt. tamen quod intelligunt intus datur. strepitus enim verborum ingerebant auribus vestris. nisi ille revelaret qui intus est. deficeret aliquis utrum sit verum quod dictum est. Erunt omnes docibiles dei. videtur quod non quia tamen hic docentur et per quos omnes trahentur ad filium. ad doctrinam et interiorem revelacionem. sit modo quod trahendi ad filium. ut dictum est supra ad oppositum est dictum Christi. ad hanc questionem potest dici sicut dicit Augustinus de predestinacione sanctorum. ubi dicit quod ad dictum est quod omnes erunt docibiles dei. sit distributio accommodata. ut sit sensus quod omnes quod omnes qui docentur a deo docentur et ponit exemplum Augustinus. sicut dicimus de aliquo litterarum magistro. qui in civitate solus est loquimur. dicimus. omnes iste de civitate litteras docet. non quia omnes discant. sed quia nemo nisi ab illo discat. quicumque litteras discit. ita recte dicimus. omnes deus docet venire ad Christum. non quia omnes veniant sed quia nemo aliter venit. Secundo modo potest dici ad hanc questionem. secundum sensum quod licet quod dictum est omnes deus vult salvari et plurimi. Tercio modo potest dici ad hanc questionem. quod omnes inquantum est ex parte dei erunt docibiles. vult enim deus omnes homines salvos fieri. et ad agnicionem veritatis venire. sed quod aliqui non doceantur defectus ex parte eorum est. Sol enim quantum est de se omnes illuminat. si enim aliquis claudat oculum. solem non videbit non propter defectum solis. sed propter defectum

sui. Notandum est quod exponit hoc quod dictum est. Erunt omnes docibiles dei a patre cognoscitur quod tractus iste de quo dictum est supra. nullam violenciam dicit. nec aliquam necessitatem imponit unde Augustinus super Io. Est quomodo trahitur quod trahit enim docendo de veritate. non necessitatem imponendo. Unde ad dicit. Omnis enim qui audivit a patre. scilicet revelante ponit attractionis efficaciam. Efficacia autem huius attractionis est. quia per hunc venitur ad filium. et hoc est quod dicit littera. Omnis enim qui audivit a patre. scilicet revelante et didicit. scilicet capiendo. ita quod non solum audiat. sed etiam audita. et auditis consenciat. venit ad me. id est incipit incorporari et membrum meum fit per fidem formatam. Notandum est quod ad Christum tribus dicitur. primo quod per cognicionem instructa veritas audiatur. et veritati audite consenciatur. et de hoc dictum est in littera 2o per desiderium et haustum bonitatis iusticie. vii o Si quis sitit. id est desiderat veniat etc. 3o venitur ad Christum per operacionem rectam. ipse enim ait venite ad me omnes. qui laboratis et onerati estis. Deinde cum dicit. Non quia patrem vidit quisquam excludit errorem huius. quod aliquis putaret hic ex littera precedenti. dictum est enim. Omnis qui audivit a patre. et didicit. ex quo dicto posset opinari quod homines visibiliter audierunt a patre. et ab eo didicerunt. hoc excludens Christus dicit. Non quia patrem vidit quisquam. Exodi xxxiii o. Non videbit me homo et vivet. vel quicumque. nec homo nec angelus videt patrem visione comprehensionis. Deinde cum dicit. Amen amen dico vobis. Postquam Christus expressit modum veniencium. hic satisfacit eorum dubitacioni. dubitabant autem iudei de verbo Christi dicentis. Ego sum panis qui de celo descendi. et ideo Christus volens eorum dubitacioni satisfacere probat

sic ergo panem vivum qui de celo descendit
et hoc probat tali racione. Ille panis qui
dat vitam mundo de celo descendit et hoc
probat tali racione. Ille panis qui dat
vitam mundo de celo descendit. Sed ego do
vitam mundo. ergo descendi de celo. Ista
habent racionem. sicut Christus predixit. quia primo
ostendit quod ipse vitam dat mundo. Secundo
quod ille panis quem manducaverunt fi-
lii Israel in deserto. non dabat vi-
tam mundo. ibi patres vestri. Tercio ostendit
quod solum ille panis qui de celo descendit
vitam dat mundo. Secundo. ibi. hic est
panis. Quarto concludit sic ergo panem
vivum. qui de celo descendit. ibi. Ego
sum panis vivus. Primo ergo Christus ostendit
quod ipse dat vitam mundo. dicens Amen
amen dico vobis. id est vere vere dico
vobis. qui credit in me fide scilicet formata
habet vitam eternam. Et verum qui credit in
me habet vitam eternam. quia Christus est panis
vite. crederet aliquis. unde sequitur
quod dixit Christus. qui credit in me
habet vitam eternam. Notandum est quod hoc potest de-
clarari duobus modis. primo sic. ac si
Christus diceret. qui credit in me habet me
habet vitam eternam. quia credendo est quod deum habet
qui autem habet me habet vitam eternam. Christus enim
summa vita est et vita. Christus sum verbum. verbum
autem est vita eterna. Secundo modo potest de-
clarari sic. quicumque continuatur pani
vite habet vitam eternam. Sed qui in Christum
continuatur pani vite. quia per fidem
formatam continuantur membra capiti Christo
ergo qui credit in Christum habet vitam eternam
Secundo ad dicat. patres vestri. ostendit quod
ille panis quem manducaverunt
patres in deserto. non dabat vitam eternam
et hoc est quod dicit. patres vestri mandu-
caverunt manna in deserto. et mortui
sunt. ac si dicat Christus. ex hoc apparet
illius cibi defectus. quia non conser-
vabat a morte. Notandum est quod

notabiliter dicit Christus patres vestri. vocat enim
illos patres. quorum isti erant filii. non solum
secundum carnis originem. sed etiam secundum carnis
imitacionem. erant enim murmuratores. sicut et
eorum patres. qui murmuraverunt in tabernaculis
suis. Notandum est quod dicitur est autem — dicit vel erat
illum cibum quem manducaverunt patres in
deserto. et cibum nostrum sacramentalem. ille enim cibus
tantum significabat. iste autem cibus continet
quod significat. continet enim ipsum Christum. et
Christus continet vitam. quia Christus est vita
et. utrumque ergo istorum ciborum. duobus modis
potest sumi. vel quantum ad signum tantum. ita
quod sumatur precise cibus tantum. non intellecto
significato. et si sic sumatur precise cibus
non tollit mortem. nec spiritualem. nec corporalem
Secundo modo potest sumi utrumque horum ciborum
inquantum sub eis intelligitur cibus
spiritualis. per quem reficitur et saciatur
gustus spiritualis. et si sic sumatur utrumque
istorum ciborum. potest manducari spiritualiter
ex qua manducacione sequitur vita spiritualis
eorum. qui spiritualiter manducaverunt manna
spiritualiter mortui non sunt / Sicut qui eu-
karistiam spiritualiter manducat spiritualiter
vivunt / Attendendum tamen quod plus et prius
eukaristia largitur vitam. Manna enim
autem spiritualem intellectum habebat per simili-
tudinem et analogiam ad cibum eu-
karistie. cuius erat figura. Notandum
est enim quod manna erat destillacio celestis
sive similitudo angelica. unde dicitur panem
angelorum. post gustacionem divi-
nam. que omnia pertinent convenienter eukaristie
est enim eukaristia cibus celestis racione
originis. Est enim etiam cibus hominum non
omnium. sed illorum qui eam per fidem formatam
in spe assequuntur societatem angelorum
Est etiam cibus vivificans. quia largitur
vitam eternam. ut supra dictum est. Secundo
cum dicit. hic est panis. ostendit quod
ille panis qui de celo descendit lar-
gitur vitam eternam dicens. hic est panis
de celo descendens etc. quasi dicat Christus

panis qui de celo descendit largitur
vitam. Ergo sic talis ego conveniret ali-
quis. videlicet quod panis de celo descen-
dens semper vivificat. Vnde et quia unum-
quodque omnibus inmittit secundum proprietatem sue
nature. Et quia celestia incorruptibilia
sunt, ideo omnibus celestibus tamquam incor-
ruptibilem vitam incorruptibilem largitur. semper
vivificando. quamdiu enim manet vi-
vificat. Deinde cum dicit Ergo sic panis
vivus. concludit Christus se esse panem
vivum. Ad cuius evidenciam notandum est
quod iste panis est in quiditate nobi-
lis. ipse enim est Christus. Et ideo Christus dicit. Ego
sum panis vivus. Secundo est in origine
sublimitate. originatur enim de celo. Et ideo
Christus dicit qui de celo descendi. Tertio
est in fine ultimata utilitate. quia si quis
manducaverit ex hoc pane vivet in
eternum. Et panis quem ego dabo. Post-
quam Christus dixit quod ipse de celo spiritua-
liter descendit, ad omnes sacramentale
descendens spiritualiter ad corpus suum. Et
dividitur hec pars in quatuor partes quia primo
quod Christus instituit. Secundo iudei litig-
ant. ibi litigabant ergo iudei. Tertio vero
litigium repressit explanando dicta
sua. ibi dixit ergo eis Ihesus. Quarto multi
non ardentes discedunt. ibi Ex hoc
discipuli eius multi. Primo ergo Christus instituit
in quibus omnibus eucharistie describit
primo quantum ad essentiam sacramenti. quod dicit panis
ubi notandum est secundum Theologum quod panis
a nobis in ministerium assumitur. non solum
significatum continet carnem Christi. sed ipse ... vera
caro Christi. transmutatus autem in eucharistia
sensibilibus nobis. sed quare non videmus carnem
Christi panem. quia si carnem videremus horror
nobis in eius sumptione invaderet. non
ut inter infideles condescendat. tale
videret nobis omnibus. secundum quod eius consue-
tudini competebat. Secundo describit
hic omnibus sacramentalibus. quantum ad
institucionem. quod dicit quem ego dabo

dicens. enim quem ego dabo pro proprietate sua
demonstrat. racione vel sacerdos consecrat. cum
Christus dat virtutem sacramento. nam
sicut Christus sua propria voluntate dedit
se in cibum. Tertio describitur hic sacramentum
quantum ad veritatem. quod dicit. Caro mea
est. quod enim sunt nec est corpus Christi. Ubi
advertendum est quod ad Christum sit caput
ecclesie. Deinde ipsum ... ecclesie
... autem mortem prius fuit ecclesie per
modum ex latere. Cum enim esset vita ...
... enim vita ad quam itur. ...
se vitam perquiditur. Nunc autem est prius
in celo localiter. et per modum primi. nobis
autem est prius sub velamine. sacramenti
et per modum habitus. Corpus enim sunt nobis dedit
in cibum. Intelligendum enim quod amor
non sinit esse ... absentem. amor
autem est Christi sponsi ad sponsam ecclesiam
ex quo sequitur quod hic amor facit
eum presentem ecclesie. Quarto describitur hic
sacramenti utilitas. quod dicit pro mundi vita
ubi aperte ostenditur quod utilitas huius sacramenti
magna est. quia nobis efficiat vitam spiritu-
alem et universalem. quia vita quam
efficiat hoc sacramentum non tantum est unius
hominis. sed est tocius mundi. Hoc autem sacramentum
sicut ait Augustinus omnes vivificat
qui Christo incorporantur. unde Augustinus
o sacramentum pietatis. o signum unitatis
o vinculum caritatis. qui vult accedat
ut accedat incorporetur. ut vivificetur.
Attendendum est tamen quod in hoc sacramento est
duplex manducatio. scilicet spiritualis et sacra-
mentalis. enim spiritualiter carnem Christi manducat
et sanguinem bibit qui particeps sit
unitatis ecclesie. Et qui Christo capiti per
caritatem incorporatur. et qui sic manducat
vitam in se ipso. Secunda manducatio est
sacramentalis. Quidam enim manducant
sacramentum dominicum. Et hii sunt qui man-
ducant sibi ad iudicium. non habentes
vitam in se ipsis. Deinde cum dicit. litiga-
bant ergo iudei. posita Christi doctrina

de sumptione tibi sacramentum. Hic ponitur iudeorum litigium. Litigabant enim iudei dicentes: Quomodo potest hic dare carnem suam ad manducandum, quasi dicerent hoc est impossibile. Ad hoc autem evidenter [?] notandum quod hic a bonis sacramentalibus [?] tibus unitatis quo reficiuntur unanimes, unde psalmus: Iusti epulentur et exultent in conspectu domini. Et sequitur: Deus habitare facit unanimes in domo. Contra iudei quia hunc panem [?] unitatis non sumpserunt, non est mirum si ad invicem litigabant. Deinde ad quintum: Dixit ergo eis Ihesus. Posita Christi doctrina et iudeorum litigatione, hic Christus explicando suam doctrinam reprimit iudeorum litigium. In hac autem litigationis explicatione primo ponit huius sacramenti necessitatem, secundo huius sacramenti utilitatem, tertio huius sacramenti veritatem ibi: Caro mea vere est. Quarto huius sacramenti attingentiam et intimam [?] situatem [?] ibi: Qui manducat carnem meam. Primo ponit huius sacramenti necessitatem dicens: Nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Quereret aliquis utrum hoc sit sacramentum necessitatis sicut innuit textus. Dicendum est quod sacramentum baptismi est necessitatis quo ad omnes, quia sine eo nullus recipitur ad vitam, unde oportet quod habeatur in re vel in voto. Sacramentum non eukaristie est necessitatis quantum ad adultos, ita quod recipiatur in re vel in voto secundum ecclesie instituta. In susceptione eukaristie exigitur actualis reverentia et devotio, quam illi qui non habent usum liberi arbitrii, sicut sunt pueri et amentes, habere non possunt. Et ideo eis nullo modo est danda. Secundo quereret aliquis de hoc quod dictum est: Nisi biberitis eius sanguinem. Secundum enim hoc videtur quod sumptio corporis et sanguinis sit de necessitate salutis. Ad oppositum est quia secundum

consuetudinem ecclesie aliquando [?] sacerdos solus communicat de solo sanguine, alii non communicant corpori tantum. Ad hanc questionem est dicendum quod secundum antiquam consuetudinem ecclesie, sicut omnes communicabant corpori, ita communicabant et sanguini. Sed propter periculum effusionis in aliquibus ecclesiis servatur ut solus sacerdos communicet sanguini, reliqui non [?] corpori. Nec tamen hoc contra sententiam domini, cum sub utraque specie Christus continetur. Secundum quantum ad corpus et sanguinem: sub speciebus tamen panis continetur corpus ex vi conversionis, sanguis non ex [?] naturali concomitantia. Sub speciebus vini non continetur sanguis ex vi conversionis, corpus non ex concomitantia. Deinde cum dicitur: Qui manducat meam carnem, ponit huius sacramenti veritatem. Hic ponit huius sacramenti utilitatem. Ad cuius evidentiam notandum est quod utilitas huius sacramenti se extendit ad vitam anime quantum ad hoc quod dicit: Qui manducat meam carnem et bibit sanguinem meum habet vitam eternam. Extendit etiam se ad resurrectionem corporis quantum ad hoc quod dicit: Et ego resuscitabo eum in novissimo die. Quereret aliquis quomodo verum est id quod dicitur [illegible]. Qui manducat [?] ... Sed multi sumunt hoc sacramentum ad iudicium. Dicendum est quod qui manducat sacramentaliter et spiritualiter, hic fuit ad vitam eternam, unde glossa: Si quis comederit in altari hanc comestionem de qua hic agitur, scilicet cum fide operante per dilectionem, hic comedit vitam eternam. Si quis non aliter comederit [?] in mortem. Quereret aliquis quid est comedere spiritualiter. Dicendum est quod comedere spiritualiter est attingere ad rem huius sacramenti. Res autem huius sacramenti est duplex: una contenta et significata, et est Christus integer qui continetur sub speciebus panis et vini. Alia est res significata sed non contenta, et hoc est corpus Christi misticum.

spiritualiter manducare [?]

ille ergo manducat spiritualiter qui xpo
coniungitur per fidem et caritatem. ille
non spiritualiter manducat qui contra tempus
et unitatem ecclesie. Secundum ibi dicit Caro me-
a. postquam dixit de sacramenti ne-
cessitate necessitate. hic dicit de sacramenti
utilitate dicens. Caro mea vere est cibus
Diceret aliquis quomodo verum est quod di-
xit xpus. Caro mea vere est cibus
quoniam est quod ille vere cibus est qui im-
mortalitatem vitam hic dicitur contra fi-
guram q. d. non intelligat quod fi-
guraliter loquitur. sed vere corpus meum et
sanguis continetur in sacramento altaris
vel quoniam est quod ille vere cibus est qui
habet effectum cibi quia vere saciat. sed
caro mea et sanguis vere saciat
ducat. u. ad vitam eternam. ubi non est
esuries. ergo habet rationem veri cibi. Tertium
ibi dicit Qui manducat meam carnem. declarat
de huius sacramenti attingencia et virtu-
ositate. et quantum dicit facit quia primo
ostendit virtutem et attingenciam
huius sacramenti. 2o manifestat quod dictum
dictum per quandam similitudinem. ibi. Sicut misit
me. 3o concludit duas conclu-
siones. ibi hic est panis. 4to se-
dat scandalum discipulorum. ibi.
Multi autem audientes. Ad cuius declarationem
primi notandum est. quod attingere xpum
i. est quod in xpo manere. et quia propter u-
nitatem huius cibi xpus manet in nobis
et nos manemus in xpo. ideo bene
dictum est. quod hic sacramentum habet supremam
et mutualem attingenciam. hoc est ergo
quod dicit xpus in litera. Qui manducat
meam carnem et bibit meum sanguinem in me ma-
net et ego in eo. Notandum est quod hec atti-
ngencia oritur ex manducatione spiri-
tuali. ita quod sit circumfluencia. Similiter
manducat spiritualiter xpo incorporatur
per caritatem. sed qui xpo incorporatur
per caritatem xpum attingit. ex quibus
patet quod dictum est. Qui manducat meam
carnem et bibit meum sanguinem in me ma-
net. habet locum ergo qui manducat

sacramentaliter tantum. ergo qui mandu-
cat spiritualiter xpum attingit.
Deinde cum dicit Sicut misit me
vivens pater. manifestat quoddam
quod dixit per quandam similitudinem dicit
enim sic. Qui manducat meam carnem
et bibit meum sanguinem. hic attamen
manifestat per similitudinem. sicut filius pro-
pter unitatem quam habet cum patre
recipit vitam a patre. ergo a simili
qui coniungitur xpo per virtutem huius
sacramenti recipit vitam a xpo. hic
autem similitudo duo ponit. primo enim po-
nit quod filius vivit per patrem. et
hoc dicit litera. Sicut misit me
vivens pater. et qui manducat me etc.
et ipse vivet propter me. Diceret
aliquis utrum hec similitudo possit
verificari de xpo. Dicendum est quod sic
Ad cuius evidenciam notandum est quod xpus
ad creaturam est quedam similitu-
do. hoc est inter xpum et crea-
turam. quia tam xpus quam
creatura est ab alio. Sed tamen
differenter. quia filius ita a patre
est quod eum recepit in se totam
plenitudinem divine nature. Crea-
tura autem est adeo quod quandam
participationem. Quantum ergo ad
hanc similitudinem dicitur in litera quod
sicut filius vivit propter patrem
ita et nos vivimus propter xpum.
Ad notandam tamen differenciam
dicitur in litera quod nos vivimus
manducando. Manducatio enim
dicit quandam participationem. Nos
enim non vivimus nisi xpo uniamur
per virtutem sacramenti. hec autem

vnio quadam participacionum acquirit
Secundo quereret aliquis. utrum ista simi-
litudo possit verificari de Christo. Similitudi-
nem. Dicendum quod consistit. et tunc quod sicut
licet. quod sicut Christus homo accepit
vitam spiritualem promissionem a deo
ita et nos accipimus vitam spiritualem
per eius sacramentum. Hec autem exposicio
licet. Duo includit. quod Christus est mi-
ssus. et quantum ad hoc dicit litera. Sicut
misit me pater. Secundo includit quod
missus vivit propter patrem. et quantum
ad hoc dicit litera. Sicut misit me pa-
ter et vivo propter patrem. Deinde cum dicit
hic est panis. concludit duas con-
clusiones. prima conclusio est de
Christi origine. Secunda de Christi virtute. ibi
Qui manducat et cetera. Quantum ad
Christi originem dicit. Hic est panis qui
de celo descendit. Non sicut qui man-
ducat hunc panem non moriuntur
sicut mortui sunt patres vestri. qui
manducaverunt manna in deserto. Et
hoc quia manna non descendit de vero celo
nec erat panis vivus. Notandum
quod Christum descendisse de celo potest
verificari duobus modis. vel quantum ad di-
vinitatem que quidem descendit non
per motum localem. sed per motum effectum
vel quantum ad corpus. virtus. id est fortitudo
corporis Christi fuit virtus celestis. sed virtus
[illegible]. Deinde cum dicit. Qui manducat hunc
panem. ponit secundam conclusionem que dicitur sit
de virtute. Qui manducat hunc pa-
nem. vivet in eternum. Sed contra sumitur
vita eterna. ergo qui manducavit
hunc panem. manet in vita eterna
vivet ergo in eternum. Deinde cum dicit. Hec
dixit in synagoga. ponit locum in quo
hec docuit. Multi ergo audientes
In ista parte Christus sedat murmuracionem
et scandalum discipulorum. et dividitur
hec pars in tres partes. quia primo enarrat
ponit discipulorum murmuracionem. Secundo
nitat explicatorem. ibi. Sciens autem
ihesus. 3o murmurancium reprehensionem
ibi. Sed sunt quidam ex vobis. Quantum
ad primum dicit. Multi ergo audientes
aure corporis non corde ex discipulis eius
familiaribus. scilicet ad gentibus dixe-
runt intra se cogitando. vel murmurando // ad murmur
durus est hic sermo id est crudelis et
horribilis. scilicet manducare carnem
suam. Quis potest eum audire id est quis
potest obedire. Notandum quod durum dicitur // quod
et quod resistat. ergo sermo est durus. vel
quia resistit intellectui. vel quia
resistit intellectui voluntati. Sermo
ergo durus et durus videbatur discipulis
vel quia excedebat intellectum eorum
vel quia voluntas eorum non perfecte
adherebat sermoni Christi. videbatur
enim eis quod loqueretur talia quibus
non esset perfecte adherendum. Deinde
cum dicit Sciens autem ihesus. ponit
discipulorum murmuracionis explica-
cionem a Christo. in qua explicatione
sedat discipulorum scandalum. Et
dividitur in duas partes. quia primo Christus
manifestat scandalum discipulorum.
Secundo removet causam scandali. ibi
Si ergo videritis. primo ergo denunciat
scandalum. Ad cuius evidenciam
advertendum est quod discipuli occulte dixe-
runt. durus est hic sermo. et hoc ut
non exaudiretur a Christo. sed Christus
qui virtute sue divinitatis occulta
manifestat. hic denunciat scan-
dalum. et hoc est quod dicit litera. Sciens
autem ihesus. quia scilicet nullum latet
secretum. sciens in quantum apud
semetipsum. scilicet sine aliorum revel-
acione. quia murmurabat de hoc discipuli. id est
aliqui discipulorum. qui secundum carnem
sapiebant. dixit eis. hoc quod dixi
de carne mea. et sanguine. vos
scilicet debiles et infirmos. scanda-
lizat. vocatur scandali. Deinde cum
dicit Si ergo videritis tollit occasionem

cau(s)a scandali. vbi notandum quod quia in-
de scandalizabantur et de persona
dicentis et de verbis dictis. Primo ergo
tollitur scandalum quod oriebatur
ex persona dicente. 2o tollitur scan-
dalum quod oriebatur ex verbis dictis ibi
Spiritus est qui vivificat. Ad primum de-
primum notandum quod isti qui credebant Christum
esse filium Joseph. quia ergo de se divina
dicebat scandalizabat. vnde Chrisostomus
dicit existimat eum de Joseph natum
non suscipiebant ea que dicebantur.
Christus autem volens tollere occasionem huius
scandali dixit. Si ergo videritis filium
hominis. acsi dicat. sicut dixit Nathana-
neli. non mireris de hiis que dixi
quia maiora hiis videbit. quando scilicet vide-
bit filium hominis ascendentem in celum
vbi erat prius. Diceret aliquis quo
Christus ascendit. vbi prius erat. Dicendum
est quod Christus ascendit secundum humanitatem.
ascendere enim non potest convenire divini-
tati ubi prius erat secundum divinitatem. Notandum
est quod secundum Augustinum. licet littera dicit legi-
tur videritis filium hominis ascendentem
ubi prius erat. etc. vel tunc videbitis
quod non eo modo. quo putatis erogat
corpus suum. sed integer ascendet in
celum. Notandum est secundum Thomam. non est
intelligendum ex dictis. quod corpus Christi
de celo descenderit. et postea ibi ascende-
rit. hic enim est Marthei heresis et Appo-
llinaris dictum. Sed est intelligendum
est. quia idem est dei filius et hominis. qui
erat in celo quantum ad divinitatem. et
ascendit quantum ad humanitatem. Deinde ad
2m Spiritus est qui vivificat. tollit
scandalum quod oriebatur ex verbis dictis
Ad cuius evidenciam notandum est secundum Christum
convenienter salvatori tale est spirituali
quod ea que divine sunt scripta audiunt. qui
autem carnaliter audit. nichil proficit
et hoc est quod dicit littera. Spiritus est qui
vivificat. id est verba mea spiritualiter intel-
lecta vivificat. Caro non prodest
quidquam. id est verba mea carnaliter
intellecta non prosunt. verba enim mea
que ego locutus sum vobis. si de carne
mea manducanda prius et vita
sunt. id est spiritualem sensum habent. et si intell-
lecta fuerint vita. Diceret aliquis
per quem modum verba habent spiritualem sensum
et per quem modum habent carnalem. Dicendum
est secundum Christum. quod carnaliter intellect-
um est quod simpliciter ea. que proposita sunt
et nichil plus imaginatur. Spiritualiter a-
utem est in misteria interioribus oculis inspicere.
Isti ergo carnaliter intelligebant. unde
intelligebant quod Christus suam carnem
divideret et dilaniaret. et daret eis
ad manducandum. Et ergo ait salva-
tor caro non prodest quidquam. non de carne
sua. sed de hiis qui carnaliter accipie-
bant intellexit. Notandum est quod secundum
Augustinum. licet verba caro non prodest quid-
quam debet sic intelligi. Caro Christi
est coniuncta verbo spiritui multum prodest
non enim caro per se ipsam vivificat. sed per verbum
a quo suscepta est. Deinde addit. Sed
sunt quidam ex vobis. posita dissolucione
murmuracionis et veritatis explicacione. hic
ponitur incredulorum reprehensio. Et dividitur
hec pars in tres. Primo quia primo Christus
reprehendit horum incredulitatem
Secundo removet quoddam dubium. 3o mani-
festat
tandem incredulitatem eorum. 2a ibi. Sciebat
bat. 3a ibi propterea dixi vobis. Dicit
ergo et reprehendit incredulitatem eorum
dicens. Sunt quidam ex vobis qui non
credunt. Notandum est quod notabiliter di-
xit. qui non credunt. et non dixit
qui non intelligunt. quia non intellectus
sequitur a non credere. unde propterea nisi
credideritis non intelligetis. Notandum
est quod certus Christus in verbis suis innuit
quod scandalum. quo isti scandalizati sunt
non fuit activum. sed passivum. quia de
Christo isti scandalizati. Causa
scandali vero non est doctrina sua.

quem eo loquutus sum vobis. sz insi-
delitas vicit. Secundum ad 3m sciebat
n. removet erroneam quorundam dubitandum
accedere ~~Credere~~ n. aliquis quod hic dominus
operibus innotuisset. erroneam autem
volens ostendere. quod a dominum dei
constitutionem suam cognoscebat
dixit. Sciebat n. ab initio ihesus
ac si dicat dominus hic non novit sed
ab eterno suam sibi materiam fuit.
Secundum ad dicit. Et dicebat propterea
dixi vobis. materiam tamen materiam durit
eorum. ubi notandum quod hec ad sunt
defectus qui attrahunt. Et 10 dicit
Et dicebat manifesto. fidem in-
credulitatis eorum. propterea dixi vobis
super eodem capitulo. Secundum nemo potest venire
nisi cui fuerit datum a patre meo dominus
quod gratis datur. quod propter se disponat
vel quod gratiam faciunt. propter deo
placet. Secundum ad dicit. Ex hoc discipuli
posita Christi doctrina. posito medio
litigio. posita circa apprehensione
huius litigii. hic ponitur quorundam di-
scipulorum dissensio. secundo ponitur discipulorum
xii examinacio. ibi. dicit ergo ihesus
ad duodecim. Dicit ergo primo quod hic mul-
ti discipuli. i. qui discipuli videbantur. sed non erant
secundum electionem. sed si erant. erat secundum
presentem iustitiam. abierunt retro a se
credendo. Christum dimittendo. et in-
de ad legendum. Et non iam cum illo
ambulabat. Quomodo a nobis requi-
ratur. ut ad deum ambulemus. respice
vi°. Indicabo tibi quid sit bonum et
sequitur sollicitum ambulare ad deo
tuo. Notandum quod secundum Augustinum. quod pe-
tro dictum quod quia. vicesimo. vade retro
me. Isti autem abierunt retro. non
quidem sicut petrus. sed post satha-
nam. vel diabolum quod. sicut dicit Christus
Abierunt retro ab ea auditione. quae
secundum intuitu et fidem qua olim ha-
bebat perdiderunt. Secundum ad dicit
dixit ergo ihesus ad xii. ponit

xii. apostolorum examinacio. et primo
ponitur hec examinacio. secundo discipulorum
responsio. 3o hec responsio corrigitur
ibi. respondit ei Simon petrus
ibi. respondit ergo eis ihesus. Dicit ad
ad primum dicit. numquid et vos vultis abire
abire. i. a mea doctrina recedere. Si
recederet aliquis quare dominus hoc quesivit
ad hoc verum est quod. interrogavit eos
vellent abire. ausus ab eis com-
munitatis. et volens eorum confidentia
detineri. hic n. volens ponit in
eorum arbitrio an velint abire
ut forte quesivit ignorare existima-
verit. sed opus quoniam facere eum non debuit.
quando Interrogat. numquid et vos
vultis abire. Secundum ad dicit. respondit ei petrus
Ingi... responsione primo quod quae dat Christus suf-
ficiencia. videns ei petrus con-
discipulis dixit. Dicit ad quem
ibimus. q. d. secundum Augustinum. da nobis
alterum te si nunc vis recedere recede
a te. Notandum quod secundum Chrysostomum. quomodo pe-
tri fuit magne amicitie. videns Christus
hortavit unum multe amicitie et ostr-
sum. quia discipulis Christus sunt honora-
bilior. quam patres et matres. Secundo
commendat petrus Christi doctrinam
dominus verba vite eterne habes. i. in quibus
ostenditur vita eterna. Notandum
quod secundum Chrysostomum. quod petrus audierat in-
quit dicentem quod resuscitabo eum
et habebit vitam eternam. Et ideo ostendit
se recordari horum verborum. dominus verba vite
vite eterne habes. i. in quibus ostenditur
vita eterna. vel habes verba quae ducunt
ad vitam eternam. 2o petrus pro-
fitetur suam fidem dicens et nos cre-
dimus et cognovimus. Notandum quod
secundum Augustinum. et notabiliter dixit pe-
trus. credimus et cognovimus. quia
credendo propter dixit cognoscere. non
nisi credideris. non intelligetis
Nota etiam quod petrus in sua con-
fessione dicit. Tu es Christus. in quo
confitetur Christum unctum quod plenitudine

sanctitat. 2o dicit filius dei q
aliquo consistit pricia et filius dei
xpus spiritus. s. christus et ambor. De
nd ad dicit. No ego vos corrigi
infusio petri. Adamus evidencia no
tandum est q petrus et nos credimus
et cognovimus. in illud expressus
xpus aut expressus iuda dicit
no ego elegi xij et cetera. queritur aliquis
quare iudas fuit electus. si non
fuit electus. videtur q electio dei fuit
cassa. Dicendum est secundum Aug. q sicut
mali male utentes virtutes
virtutum bonis ita deus bene utitur
malis usus non est de malo iude
permisit se tradi ut nos redimeret
et elegit iudam malum ut conso
laretur infirmitate. quod si mam
si aliud contingat nos ab inimic
tradi. ponit ut legimus in grecia
dictum a discipulo vel elegit iudam
non sunt sed ad aliud officium vel sta
tum fuit iustitiae vel dicendum est q in
ista electione solum commendat duo de
nainus ivus ut non ait Aug. non
quoniam vinus perijt. nominum honori ad
ceptus est. loco non illius mathias
se licet est subrogatus et cetera.

Et ambulabat ihesus in
pte ista. postquam xpus
ostendit se verum cosma
torem. hic ostendit se verum doctorem
et dividitur h.p. in d. p. quia primo ponitur
quedam precedencia doctrina xpi
2o subditur illa doctrina. ibi iam
aut die festo mediante. Circa primum
primo ostenditur persidia iudeorum ad p
sequendum. secundo vanitas consan
guineorum ad persuadendum. ibi Erat
aut in proximo. 3o humilitas ad
condescendendum. ibi dicit ergo eis ihesus
4to animositas iudeorum ad inquirendum
ibi dicitur ergo eis ihesus iudei aut di
cebat querebat primo ergo ostenditur persi
dia iudeorum ad persequendum. et no
dicitur in lra q xpus nolebat

in iudea ambulare. quia querebant eum
interficere. queritur aliquis cum xpus
non potuisset interfici. quare declinavit eum in
tempore. q nolebat in iudea ambu
lare. Ad hoc dicendum est secundum Crisostomum. q xpus
aliud ostendebat quod esset divinitas.
aliud que humanitas. fugiebat persecu
tores ut homo. aliud aut persecu
toribus apparebat. ut deus. virumque
tamen existens. Aliquo tempore reddit ... viii
theologum. sit dicitur. Recessit etiam nunc
in galilea. quia non tempus passionis
advenit. vir vanum reputabat in
medio inimicorum esse et eos nunc ad eorum
mactare. 3o pro dicta. q hic xpus fecit
condescendendus infirmitati nostre. unde
Aug. Futurum erat ut aliquis fidelis
xpi absconderet se. ne persecutoribus
inveniretur. et ne illi illi crimine
obiceretur latibulum precessit in capite
quod in membris confirmaretur. et
idem Aug. xpus potenciam suam
demonstravit quod voluit. sed infirmi
tatem nostram probebat quod non. non non tempore predi
dicat potestatem. sed nostram consolabatur
fragilitatem. Deinde cum dicit Erat aut
dies festus. ubi ostenditur vanitas con
sanguineorum xpi ad persuadendum
persuadebat non sibi ut ascenderet
ad diem festum et primo quid sit men
cio de die festo. 2o ponitur ipsa per
suasio. ibi Dixerunt aut fratres. 3o
ponitur ipsa ratio ipsius persuasionis
ibi nemo et discipuli. 4to ab evangelista fit
mencio sine assignacione talis racionis
ibi neque non sit ergo primo mencio de ipso
festo. unde dicitur Erat aut dies festus
iudeorum et cetera. notandum est q scenophegia
erat unum de solempnitatibus festis
iudeorum. et fiebat xv die mensis
septimi. Sonat aut scenophegia fixi
onem thabernaculorum. quia in festo illo
iudei per septem dies habitabant in um
braculis in memoriam. quod xl annis
habitaverunt in thabernaculis in deserto
extendebat aut hoc festum vii diebus

quorum primus et ultimus erant solem-
pnes. octauus erat dies solempnior ceteris
non quia erat de scenophegia. sed quia eo die
conueniebant ad faciendum collectam forte
in usus pauperum. vel in alios usus
quosdam. Notandum est secundum Crisostomum quod ewangelista
facit mencionem specialiter de hoc festo. Cuius
racio est. ut ostenderet quod multum tempus
pertransiit ab eo tempore. quo in miraculo de
panibus erat prope dies festus pa-
sche. Nunc autem dies festus sceno-
phegie. Et sic nichil posuit eorum que
in mensibus intermediis per dominum
facta sunt. ut intelligamus. quod licet
dominus indesignanter signa faceret. e-
wangeliste tamen precipue scribunt illa dicta
propter que aut querela aut quedam contradi-
aimdeys cio subsequebatur. Deinde cum dicit. Dixe-
runt autem ponitur consanguineorum
Christi persuasio. persuadebant enim Christo
ut ascenderet in iudeam ad diem festum
et hoc est quod dicit littera. Dixerunt autem
ad eum fratres. Notandum est secundum Theophilum
quod audiuimus fratres domini cogitare debemus
consanguinitatem nec non autem cogitare
debemus matrem eius peperisse nulla compa-
gine. Sicut enim in sepulcro positum est
corpus domini ubi nec ante nec post mor-
tuus iacuit. Sic uterus matris nec ante
nec postea quemquam mortalem concepit. De-
inde cum dicit. ut et discipuli tui. ponitur racio huius
persuasionis. Ad cuius euidenciam notandum
est quod isti persuadebant Christo. sicut homines
glorie cupidi. Est autem proprium talium. ut
quidquid sit ab eis. uel a suis osten-
datur in publico. ut uideantur ab hominibus
et ideo isti Christo persuadent. ut publicet
opera sua. unde et dicit. ut et discipuli
tui uideant opera tua que facis. nemo
in occulto aliquid facit etc. Secundo isti
in suasione quasi sub dubio ponunt
utrum Christus ea miracula faceret. unde
et dicit. Si hec facis manifesta te ipsum
mundo. Deinde cum dicit. neque enim fratres
eius assignat racionem dicti. Dictum

sub dubio

est enim quod isti quasi in dubio ponebant utrum
Christus ea miracula faceret. Huius assignat
racionem ewangelista dicens. Neque enim fratres eius
credebant in eum. Unde Augustinus. Isti consan-
guinei domini hec potuerunt. credere autem
in eum ipsa consanguinitate fastidierunt
uel sepe inuenit hostes domesticos eius.
Deinde cum dicit. Dixit ergo eis ihesus. po-
nitur qua declaratur et de perfidia infidelium ad
persuadendum. et uanitate consanguineorum
ad latendum. Hic subditur Christi humi-
litas ad diuertendum. et ad latendum
Christus enim ex sua humilitate fugiens
gloriam humanam. distulit ascendere in
templum. Et primo quidem Christus assignat
racionem quare ascendere non debuit. Secundo
ostenditur quo ascendit ibi. Hoc
ad dixisset. prima intencio. Respondit Christus
non assignando causam quare ascendere
non debuit. primo designat tempus in-
dispositum. Secundo assignat dictorum
racionem ibi. Non potest mundus. Tercio
aperte recusat ascendere ibi. vos ascen-
dite. Designat ergo primo Christus
tempus indispositum dicens. Tempus meum
nondum aduenit. tempus autem vestrum semper
est paratum. ac si dicat Christus secundum Augustinum
vos inuitatis me ad gloriam. tempus autem
meum id est glorie mee quo ueniam iudica-
turus. adhuc nondum aduenit. tempus autem
vestrum quo mundi gloriam queritis. semper
est paratum. quasi dicat Christus. Duplex est tempus
futurum et presens. Ad tempus futurum perue-
niunt sancti per tribulaciones. nam tamquam
aurum probauit eos dominus in fornace
et in tempore erit respectus eorum illorum. Et
hoc tempus non semper est paratum. sed in spe
expectatur. Aliud est tempus presens
in quo mundana gloria queritur. De-
inde cum dicit. Non potest mundus odisse
vos. assignat racionem dictorum. posset
enim aliquis querere a Christo et dicere. Quare
illorum qui querunt gloriam mundi semper
est paratum. Ad hoc respondet dicens. quod ideo semper
est paratum quia ipsi mundo consenciunt
et mundus eis. Et hoc est quod dicit Christus

no pt mundus adisse nos. ac si
dicat tpus gle mee semp est in ppetu-
u. quia sequimini complacentiam
mundi. Scdo posset aliquis querere a
xpo et dicere. quare tpus suum et scolarum
non semper est paratum. Ad hoc ipse respondet
quod non paratum non est. quia mundus odit
et a mundo oditur. nec eius gloriam
sequitur. et hoc est quod xpus dicit
Me autem scilicet mundus. vos autem me
odit. quia testimonium perhibeo de illo. i.
quia opera eius redarguo. Notandum
est quod secundum Augustinum via deviandi ad
gloriam futuram est humilitas. et non
gloria mundi. unde Augustinus. Videntes sub-
tat nos amatores huius seculi. Dicat
eis tpus vestrum paratum est. tpus autem
meum nondum advenit. excelsa non
patria humilis via. qui recusat vi-
am. frustra querit patriam. Notan-
dum est quod exprimit per hoc quod dicit quod
odium causatur ex redargutione
malorum operum. quasi dicat. xpus mundanos
non odit. quin eadem ad ipso
voluit. sed me autem odit quod apud
redarguo. Notandum est quod secundum Chrisostomum
hoc ita debet sic legi. tpus meum
scilicet crucis et mortis. nondum advenit ut
mittam in iudeam ad recipiendum
mortem. tpus autem vestrum semper est
paratum. quia sine periculo potestis commu-
nicari eis et huiusmodi est. quia non potest
odire vos eadem zelantes et ama-
tes cum eis. Notandum est quod secundum Chrisostomum
dicat hic insinuari videtur. hos con-
sanguineos xpi noluisse prius perdere
et tradere iudeis. et ideo xpus dicit.
Tpus autem vestrum semper est paratum. ac
si dicat vos non interficient. quia eadem
zelatis cum eis. Deinde cum dicit. vos
ascendite ad diem festum hunc. ponitur
tpis indispositio. et dictorum ratione
in parte ista ponitur xpi recusatio. recusat
enim ire ad diem festum. dicens. vos ascendite
ad diem festum hunc. ego autem non as-
cendam etc. Queret aliquis quare
xpus hos non retinuit secum. sed permisit
eos ascendere. Dicendum est primo quod hoc

// omnes
fecit ad docendum omnem humilitatem
et vitandam vanam gloriam. unde Chrisostomus
Si xpus vane glorie passione detineretur
retinuisset eos secum. vane glorie cupidi
consueverunt multos habere secum qui se-
quantur illos. Scdo hoc fecit ad vitandam
omnem adulationem. unde Chrisostomus. xpus dicit
vos ascendite ostendens quod eis blandiri
non vult. sed concedit eis iudaica facere
Tertio hoc fecit xpus ad ostendendum
quod ipsi querebant gloriam mundi. quasi dicat. Vel
secundum Augustinum. vos ascendite ad diem festum
hunc. vel gloriam humanam querite. ubi ex-
tendere vultis carnalia gaudia. non eterna
cogitare. Notandum est quod salvator innuit
in verbis istis duplex festum. festum scilicet con-
sanguineorum. et hoc est festum temporalis le-
ticie. Secundum festum est solempnitatis eterne
et de hoc festo dicit Augustinus. et de hoc
festo dicit salvator. vos scilicet qui consi-
deratis gloriam mundi ascendite ad diem
festum. scilicet temporalis leticie. Secundum festum est solempnitatis
eterne. et de hoc festo dicit Augustinus. de
hoc non est diebus paratus et transiens
sed permanens in eternum ipsa enim festivitas
erit gaudium sine fine. eternitas sine
labore. serenitas sine nube. hoc autem
festum nondum advenit. et ideo dicit salvator
tpus meum nondum est impletum. Deinde
cum dicit. hec cum audissent. postquam osten-
sum est quod xpus non ascendit in principio
festi. hic ostenditur quod postea ascendit. et primo
ponitur post ascendendi dilatio. 2o post ipse as-
census ibi. ut autem ascenderunt. 3o
ponitur ascendendi modus ibi non manifesto
distulit ergo xpus ascendere. et dicitur in
littera. hec cum dixisset mansit in galilea
non ascendens. scilicet cum cognatis. Deinde cum
dicit. ut autem ascenderunt. ostenditur quomodo
xpus ascendit. ascendit enim non cum
fratribus. sed post fratres. Queret aliquis
de hoc quod dictum est. de hoc quod xpus ascendit
postquam fratres ascenderunt. primo enim
dixit quod non ascenderet. nunc autem dicitur
quod ascendit. ergo videtur contrarium sibi ipsi. Ad
hanc questionem. Dicendum est secundum Augustinum

quod non ascendit eo modo quo non persuadebant discipuli. ascendit. i. non secularis temporalis. sed doctrine salubriter. et de festo ethno ad ilone. vel secundum est quod per hoc supra dixit se non ascensurum ad festum. ut putaret. Hic autem dicit quod ipse ascendit ut erudiat. unde Lira. ascendit non ut patiatur. sed ut alios erudiat. vel secundum est quod festum scenophegie celebrabatur septem diebus. supra ergo dixit Christus se non ascensurum ad festum. i. ad principium festi. Hic autem dicit quod ascendit ad festum quantum ad intermedios dies. dicit cum dicit non manifeste. posset in modo ascendendi. ascendit. i. non manifeste sed occulte. [illegible] aliquis cum Christus ex potestate sua posset declinare insidia tamen [illegible] in [illegible]. quare non ascendit manifeste. secundum est quod hoc quod fecit ut ostenderet esse factum dispensative ad ostensionem humanitatis. et ideo non est dictum in occulto. sed quasi in occulto. unde Chrysostomus. Non dixit sed quasi in occulto. ut ostenderet dispensative hoc esse factum. ubi notare debemus quod dispensatio duobus modis intelligitur. uno. i. modo dispensative factum est ad humanitatis ostensionem. secundo modo ad eorum exemplum nostrum. ut si aliquando contingat nos incidere periculum. sciamus quod nos oporteat aptat agere. vel secundum est quod Christus reuenit in occulto docuit declinare favorem humanum. unde Alcuinus. Christus occulte ascendit. quia non querit favorem hominum nec pompas comitiva se turbarum delectatur. Notandum est quod festum scenophegie idem est festum umbraculorum. Sic. i. dicit Augustinus. Ille in tabernaculis est. qui se in mundo peregrinum esse intelligit. Deinde sequitur Iudei ergo querebant. ubi persequitur dictum est de perfidia iudeorum persequentium. et de natura iudeorum consanguineorum persuadentium et de nativitate Christi ad dimittendum. Hic dicitur de curiositate iudeorum ad querendum. ubi et [illegible] [illegible] &c. primo ergo ponit [illegible] quo querebat. quia querebant eum in die festo. et dicebat. ubi est ille. Nonnulli

Curiositate

est quod querentes eum dicebat. ubi est ille. non autem dicebat ubi est Christus. sed incipit [illegible] ratio est secundum Chrysostomum. quia querebat eum ex multo odio. et multa inimicicia et ideo vel eum nominatum nominare nolebat. Deinde cum dicit. et murmur multum. ponitur diversa opinio eorum. dicebat at ista diversitas ex eo. quod quidam dicebant quia bonus est. Alii autem dicebant quia seductor est. nemo tamen. sed eorum palam loquebatur. secundum Augustinum. qui dicebat quia bonus est. non qui dicebat seductor est. hoc. i. clamans sonabat. Notandum est secundum Chrysostomum quod hee diverse opiniones diversorum fuit. Illa. i. opinio fuit nox. qua quidam dicebat quia bonus est multitudinis. Illa autem nox qua quidam dicebat quia seductor est. [illegible] principum. quia multitudo non attendebat audebat palam loqui propter metum principum. ideo dicitur in textu quod non palam loquebantur. unde Chrysostomus. Principes [illegible] corruptionem habebat. qui autem subiciebantur. sanum iudicium [illegible] iudicio. sed libertatem dicendi non habebat. Notandum est secundum [illegible] Augustinum quod seductor aliud est in bona parte [illegible] seducere. i. idem est quod seorsum ducere. seducere seorsum autem ducere potest ex duobus modis. vel a veritate in falsitatem. et sic Christus non fuit seductor. quia fuit ipsa veritas. qui in falsitatem ducere non potuit. vel econverso a falsitate in veritatem. et sic Christus seductor dici potuit. Ieremias [illegible] Seduxisti me domine. et seductus sum. Sic autem seducere idem est quod decipere. sic Christus nullo modo potuit dici seductor.

Iam autem die festo mediante. postquam premissa sunt quedam ad doctrinam Christi. Hic agitur de ipsa doctrina. et primo quid ostendit. unde originem doctrine ista. secundo invitat ad suscipiendum hoc doctrine. ibi. In novissimo autem die prima in divisione. quia primo agitur de origine doctrine. secundo de origine docentis. ibi dicebat autem quidam. prima in divisione. quia primo ponit occasionem manifestandi ipsam

tpaud origine doctrine. fuit admiratio
doctrine iudeorum. Et primo quidem ponitur
ipsa admiratio de christi doctrina quod dicitur
in littera Jam aut die festo mediante
ascendit ihesus in templum. et docebat
et mirabantur iudei. Secundo ponitur verba admi
rancium. quod dicitur in littera / quomodo hic litteras
scit cum non didicerit. Notandum est super isto
verbo. Jam aut die festo mediante. quod illud
festum protendebatur multis diebus. christus
aut non ascendit ad primum diem vel
secundum festi / sed ascendit. quando tot dies
preterissent de festo quot remansissent / et ideo
dicitur quod ascendisset mediante die festo / glo.
i. ascendit mediantibus diebus festi. scilicet quanta
die / illud in festum protendebatur. vii.tem
diebus / Notandum est super illo verbo ascendit
in templum quod christus in templo docere
voluit. primo quidem quia templum locus
sacer fuit. et conveniens doctrine / secundo aut
quia ad templum conveniebat magna
multitudo. Deinde cum addicitur Respondit eis
ihesus. ostendit christus originem sue doctrine.
Et primo quidem ponit quod doctrina sua ab
alia est. secundo dat consilium volentibus
hoc scire et cognoscere / Tercio probat priorem
quod sua doctrina a semetipso non est / Quarto
includit quandam auctoritatem / et quarta ibi Si
quis voluerit / et quarta ibi. Non moyses.
primo ergo ponit quod doctrina sua a se
metipso originatur / sed a patre qui misit
illum. et hoc quod dicit mea doctrina non
est mea contrarietatem implicat in dicto
suo. sicut dicit Augustinus. Si christus
dixisset doctrina non est mea. nulla esset
questio / sed quia dixit mea doctrina non
est mea / magnam ingerit questionem
et hoc quia meum et non meum contraria sunt. Ad
hanc questionem dicendum quod meum et non meum
diversis respectibus accepta / non sunt contraria
nec contradictoria. Si aut accipiuntur. Hic
doctrina n filii idem est quod verbum / ita quod
doctrina pro idemptitate sibi. idem est quod
filius et verbum. et tunc est sensus litterae. Mea doc
trina per idemptitatem sibi. sive est mea per
originem. ac si dicat christus Ego sum

a meipso. sic doctrina mea que est
idem quod ego a meipso. sed a patre. Ubi
notandum est secundum Augustinum quod verbum non potest
esse nullius. sed semper est alicuius. Et ideo
verbum in divinis aliquid est. scilicet patris / originatum
a patre. et quia doctrina ubi idem est
quod verbum. ideo doctrina eciam est a patre / christus
ergo suam doctrinam dixit se ipsum. Dixit
eciam non suam que patris est verbum. Secundo
potest solvi ad hanc questionem. secundum Augustinum
ut christus secundum aliam naturam dicat suam
et secundum aliam non suam. Secundum formam suam dei
secundum formam servi non suam. Scientia in est doctrina
qua habuit christus. secundum hanc naturam
originabatur a deo. differt aut hec ex
posicio a prima. quia ista loquitur
de doctrina et sciencia creata. prima aut
de sciencia increata / Deinde cum dicit Si
quis voluerit dat consilium quo accep
to cognoscit eum. ex verbo quod dixit /
Ad cuius evidenciam notandum. quod credere
precedit intelligere / verbum nisi crediderit
non intelliget / Si aut credere precedit
intelligere. quicumque non credit verbis
christi. sed eis resistit resistens ea non
intelligunt / Consilium ergo est quod quicumque
volunt intelligere veritatem declaratam a christo
primo christo credat. et hoc est quod dicitur
littera Si quis voluerit voluntatem eius
scilicet patris facere. hoc est quicumque voluerit
credere in christum. quod est facere voluntatem
patris. sicut dictum est. Secundo. hoc est
dei opus ut credatis in eum quem
ipse misit. Cognoscet de doctrina
utrum a deo sit. an ego a meipso lo
quor. i. intelliget hanc veritatem quod
mea doctrina et meum loqui sive meum
docere originatum est a patre et non a meipso
Notandum est quod passiones in voluntate
sive in appetitu. sicut ~~in finalia~~ mendia et
siles passiones excecat oculum intel
lectualem. oculus aut sic cecatus non potest
cognoscere sive intelligere veritatem a
christo prolatam Consilium ergo est quod quicumque

hanc veritatem intelligere volt · has pa-
siones abiciat · per deprimacionem af-
fectus · Abiecte autem sint passiones et
facere voluntatem patris · et hoc est quod dicitur
littera · Si quis voluerit voluntatem eius
scilicet patris facere deprimando scilicet affectum
cognoscent de doctrina et cetera · i · intel-
liget hanc veritatem · quod doctrina
mea non est originaliter a me sed a patre
Notandum est quod christus sequens hanc expo-
sicionem ultimam dicit / quod christus vo-
luit dicere in verbis istis iudeis aufer-
te iram et invidiam · et odium / que sunt
tam in me habetis / et veniet cito quod potu-
erat cognoscere quod verba dei sunt
que loquor · Secundum quod dicit · quia a
semetipso loquitur et probat per rationem
verum esse quod dixit · scilicet quod doctrina sua
non est a seipso · sed ab alio / Ad autem
evidenciam notandum est quod argumentum
et ratio christi sumitur a consuetudine
hominum / consuetudo · autem est inter homines
quod illi qui volunt instituere aliquam
doctrinam tamquam suam / querunt gloriam
propriam · propter hoc enim instituunt · ut gloriam
acquirant · Cum autem doctrinam propriam
non instituit · sed solam doctrinam alicuius
veritatis · non querit gloriam propriam
sed illius cuius est hec doctrina / Ar-
go sic christus qui doctrinam propriam in-
stituit · quasi a semetipso loquens · glo-
riam propriam querit · sed ego non quero gloriam
propriam · sed eius qui misit me · ergo
non instituo doctrinam meam tamquam
propriam · sed tamquam illam que originaliter
est a patre / hoc est ergo quod dicit littera · Qui
a semetipso loquitur · i · qui aliquid
docet tamquam a semetipso habens / quod
docet · et quod loquitur / gloriam propriam querit
qui autem querit gloriam eius qui misit
illum · i · qui doctrinam suam non sibi · sed
deo mittenti attribuit / hic verax
est · i · doctrina eius continet veritatem
et iniustitia in illo non est

quia non usurpat sibi quod dei est / Notandum
est quod secundum aliud et aliud respectum dicitur christus
quod doctrina sua est verax · et quod iniusti-
cia in illo non est / Contrarium · n · doctrina christi
causata a deo · qui mentiri non potest · doc-
trina eius verax est · quia · deus · christus doc-
trina que originatur a deo est verax · sed
mea doctrina originatur a deo · ergo verax
est · Iniustitia autem christus non querebat gloriam
propriam · sed dei / causa in eo iustitia · quia
iustitia est dare unicuique quod suum est
Iustitia ergo causat dare deo gloriam que sua
est · Secundum quod dicitur / Nonne Moyses · con-
cludit christus quandam obiectionem Ad quam
evidenciam notandum est · quod christus probavit
quod doctrina sua non est a deo / possent ergo
aliqui obicere christo et dicere sic doctrina
illius qui solvit legem et sabbatum
non est verax · sed tu solvis sabbatum · ergo
doctrina tua non est a deo / hanc obiectionem
volt christus concludere in littera ista in qua
sic procedit · quia ostendit quod ad iudeos
non pertinebat eum reprehendere ~~transgressionem~~
de transgressione legis / 2º ostendit
quod ipse legem non transgrediebatur
ibi · Circumcisionem / 3º infert quoddam utile
documentum · ibi · Nolite iudicare · Pri-
ma · d · quia christus primo probat quod dictum
est / Secundo sequitur iudeorum iniuria contra
christum probacionem · Primo ergo probat christus
quod dictum est · et patet ea ratio sua talis
ad transgressores legis non pertinet re-
prehendere de legis transgressione ·
/ alias seipsos redarguerent / sed vos
estis transgressores legis / ergo ad vos
non pertinet redarguere reprehendere
/ quod autem vos sitis transgressores legis
patet · quia Moyses dedit vobis legem
et nemo ex vobis facit legem · ipso
querit me interficere · ad tum hec sit contra
legem dicentem · non occides · Exodi · xxº
Notandum est quod Augustinus aliter legit istam
litteram · probat enim id quod dictum est · Ne-
mo ex vobis facit legem · sic · Si

legem facit in ipsis libris legis. Christus
agnoscitur. Et putem eum non interficia-
tis. ad quid queritis eum interficere. quia legem
non servatis. Aliter potest de una eadem constructione
ac si diceret Christus sit. Si me queritis interfi-
cere causa est secundum hoc. ibi. zelus legis. autem
propter odium mei. non propter zelum legis.
quia qui zelum legis habent legem facia-
nt. nemo autem vestrum facit legem.
relinquitur ergo quod propter odium mei. Falsitas ergo
ostendit quomodo me persequimini propter solutionem
sabbati. Deinde cum dicit. Respondit turba. sequitur
ubi in qua turba infert iniuriam et con-
tumeliam Christo. Respondit ei turba et dixit
demonium habes. quis te querit interficere
dictum est quod demonium habet. qui demo-
nes expellebat. Dominus autem non turba-
tus. sed in sua mente tranquillus non re-
ddit maledictum pro maledicto. sed tran-
quille audit. In quo sicut Beda pa-
ciencie nobis reliquit exemplum. ut quo-
ciens nobis in aliquo falsa obiciuntur
convicia. placent tollerare. et nec ali-
qua que possumus obiciamus. sed salu-
taria monita predicemus. Deinde cum dicit
Respondit Ihesus. ostendit Christus non solvisse
legem. quod factum fuit in auctoritate pa-
litia. secundo probat legem non solvisse ibi
Propterea Moyses. Primo ad primum dicit
unum. Respondit Ihesus et dixit eis unum opus
feci. sed quid tamen palliatum. et omnes ad-
miramini. non admiratione devotionis sed
ut Ysaie lx. videbis et afflues. et mirabitur
et dilatabitur cor tuum. sed admiratione tur-
bationis. de qua Sap. v. videntes tur-
babuntur timore horribili et mirabuntur in
subitatione insperate salutis. Deinde cum
dicit. Propterea Moyses. ostendit Christus
per racionem quod sanare in sabbato non solvit
legem. et posse tamen sua talis est.
circumcidere hominem in sabbato non solvit
legem. ergo multo magis sanare totum hominem
in sabbato legem non solvit. Hec ratio
sumitur fundamentum a circumcisione. et
hec tria facit. quia primo ostendit quibus data
est circumcisio. secundo ostendit aliud dicere sa-
bbati circumdabat et in sabbato. tertio

ex hiis concludit racionem suam ibi Si
circumcisionem accipit homo. Primo ergo
ostendit quod circumcisio data est. data
est patribus. Et hoc est quod dicit litteram
Propterea id est ad signandum opera mea. Moy-
ses dedit vobis circumcisionem. id est mandatum
de circumcisione. et licet Moyses dederit
circumcisionem. non tamen dedit eam quod in-
cipiens. quia non ipse primus accepit
circumcisionis mandatum. sed ab Abraham
ut habetur Gen. xvii. Notandum
est quod Christus facit specialem mencionem
de mandato circumcisionis. et hoc facit
ad fortificandum racionem suam. quasi dicat. Christus
mandatum de circumcisione datum est Ab-
rahe. mandatum autem de conservatione
sabbati est a Moyse datum. sed man-
datum de observatione non preiudicat
antiquo. qui totum hominem sanum fecit
in sabbato. Notandum est quod circumcisio
data fuit propter tres causas. primo
ut esset signum magne fidei Abrahe
secundo ut per eam discernerentur a ceteris
nationibus. tertio ut illa in illo mem-
bro suscipientes castitatem mentis
et corporis observare deberent. possu-
mus dicere quod data est in figuram
et signum sacramenti. unde dicit Aug.
expoliationum carnalium cupiditatum
a corde. Non autem sine causa dabatur
in tali membro. quia conferebatur
contra peccatum originale. conferebatur
autem octava die. quia post septimam
sabbati dominus die dominico resurrexit
cuius autem resurrectio nos circumdat
circumdidit a sensus carnalia desideria
Deinde cum dicit. Et in sabbato circum-
cidit quod aliud circumcidebat in sabbato. Ad e-
videntiam est notandum. quod Abrahe
mandatum est. ut circumcideretur puer
octava die. Gen. xvii. primo Moy-
si autem erat preceptum est ut
quod nichil facerent operis in die sab-
bati. contingebat autem aliquando quod
octavus dies quo circumcidi debebat

puer; uenerit in die sabbati. Et sit
ipa circūcidentes puer solvebat sa
bbatum mandatum moysi propter manda
tum datum Abrahe. Deinde ad dicit. Si
circumsionem. concludit xpus racio
suam dicens. Si circumsionem accipit
homo in sabbato ut non solvatur
lex Moysi. michi indignamini. id est indi
gnari non debetis. quia totum hominem. s.
in corpore et anima sanum feci in sabbato
circumciderit aliquis. unde sequitur ista quam
circumsio non solvit legem. ergo nec
sanare hominem in sabbato. Dominum et
ipse hoc quam. primo declaratur a Crisosto
mo dicente. prudenter xpus eos
a lege sillogizat. voluit enim ostendere
quod sicut hoc opus non erat legem sol
vere. cum racio est quia multa sunt principa
liora in lege quam lex de observacione
sabbati, per quorum non observacionem non
solvitur lex. Secundo potest declarari sic. man
datum enim de observacione sabbati fuit
figura. quia omnia in figura contingebant
eis. potuit ideo xpus cessare tali figura. s.
mandatum. s. de observacione sabbati non
preiudicat veritati. id est miraculis que sunt
veritas. 3o potest declarari sic. Circumsio
que ordinatur ad salutem particularem
non solvit legem. Deinde cum dicit.
Nolite iudicare secundum faciem. id est secundum illud
quod statim apparet. sed diligenter inquirite
Job. xxviiio Causam quam ignorabam
diligenter investigabam. ys. xio. Non
secundum visionem oculorum iudicabit. Alio
modo potest exponi sic. Nolite secundum faciem
id est nolite accipere personam in iudicio. levitici
xixo. Non accipies personam pauperis
in iudicio. Accipere autem personam in iu
dicio est pervertere iustum iudicium. Propter
amorem vel timorem persone omiserit
aliquis quare xpus dicit hoc do
cumentum ut iudicia designandi a quo

dominum et secundum quid. quod xpus hoc documentum
dedit. ac si ipse diceret. non quia Moyses
secundum modicum gloriam quam ego ex persona et
dignitate faciat suam. sed circumcisuram
nam. que ergo facio maiora sunt quam
ea que fecit Moyses. Dicebant ergo
Postquam xpus manifestavit origi
nem sue doctrine. hic manifestat
originem suppremus docentis. Et dividitur
in tres. partes. quia primo ponitur occasio mani
festandi originem. 2o ponitur doctrina
huius originis ibi. Clamabat ergo. 3o
3o ponitur affectus huius doctrine
ibi. Querebant ergo. primo ergo ponit
occasionem manifestandi ipsam originem
et primo quid. ponitur turbe admiracio
2o ponitur turbarum dubitacio. ibi.
Nunquid non cognoverunt principes
Ad evidenciam primi notandum est. quod
turba ideo admirabatur. quia xpus publice
docebat. cum tamen principes eum quererent
interficere. Et hoc est quod dicit litera. Dice
bant ergo aliqui quidam ex ierosolimis et cetera
Notandum est quod ignoranter fecit intercon
cionem est. secundum Crisostomum. ut ostenderet
maliciam principum. qui non poterant capere
signis omnibus capere mirabilioribus
querentes eum interficere. Deinde ad dicit
Nunquid ne cognoverunt. ponitur
dubitacio dubitat. non enim esset. ar
guebat non quod ceperat dicentes. Ideo
non tenetur. quod xpus est. unde dicit
nunquid ne cognoverunt principes
quia hic est xpus. quod dicit Causam
quitat sentencia quod mittunt, sed iniquam quam
postea non tenent. Secundo arguunt quod contra
parte dicentes. Sed hunc scimus unde est
quod. s. de ortus provenientur erit nobis
ignotus ys. liiio. Generacionem eius
quis enarrabit. Secundo ortus huius
est nobis notus. math. xiiio. Nonne pa
tris Joseph et cetera ergo iste non est xpus.
Deinde ad dicit. Clamabat ergo ihesus
3o ponitur affectus huius doctrine. ponit
suam doctrinam in qua manifestat

suam originem et suam principium. Et primo
manifestat secundum carnem. 2o secundum dei-
tatem. ibi. Et a meipso non veni.
Circa primum dicit / Clamabat
igitur ihesus in templo docens. ysa. xlviij. Clama
ne cesses. non enim clamabat secundum quod
clamat clamor importat impati-
enciam et contencionem. ysa. xlij.
Non clamabit neque accipiet personam
docens in templo ihesus et docens
dicens. Et me scitis etc. q. d. dicit
nescitis etc. ego autem dico quod me scitis
per carnem. sciebatis enim quod in bethleem
natus et in nazareth nutritus. licet
ignorarent virginis partum. Secundum autem
dicit. Et a me non veni. manifestat
suam originem secundum deitatem ostendens quod
hec origo est certe occultissima dicens
Et a meipso non veni. sed a patre a quo
scilicet habeo originem. Et est pater verus
id est scilicet promisso. quia que promisit conve-
nientia adimplevit. Quem scilicet patrem
vos nescitis. Secundo ostendit quod hec
origo est sibi notissima. dicens ego scio eum
scilicet a quo habeo originem. Et si dixero quia
nescio eum ero similis vobis mendax
quod est impossibile quia deus mentiri non
potest. Sed ego scio eum. Quod ideo est quia
ab ipso sum eternaliter. et ipse me misit
scilicet in mundum. Johannis xvi. Exivi
a patre meo et veni in mundum. q. d.
Et nunc sunt unius sic sunt unius cogni-
tionis. Ego sum unius nature cum patre. quia
per originem communicavit michi naturam. Et
ideo sumus unius cognitionis. unde cog-
nosco eum scilicet scientia cognitionis comprehen-
sionis. sicut et cognoscit seipsum. Secundum
primo deum nemo vidit unquam
id est scilicet comprehendendo nisi unigenitus filius
qui est in sinu patris ipse enarravit.
Notandum est quod esse a patre est duobus
modis. vel per rationem creationis. vel
ratione creationis que non creato non ar-
guit perfectam comprehensionem cognitionis
Et ideo loquitur ad homines creature di-
cens vos nescitis. Alio modo per generationem

que arguit rationem comprehensionis et
cognitionis. unde hylarius. vjo
de trinitate. dicit. quod esse ab ipso non
arguit naturam creationis. aliis
omnia creata noverint eum secundum naturam
generationis. ad quam sequitur perfectas
cognitionis. Ita quod filius ego habet
scientiam qua dicit se nosse patrem quo
sicut est se esse a patre alio modo quam
per creationem. Secundum autem dicit quere-
bant ergo. ponitur effectus huius
doctrine. Et primo quoad turbas
secundo quoad phariseos. ibi. Au-
dierunt pharisei. Prima in duo. quia
primo ponit effectum quoad tur-
bas in malivolis. 2o in bonis ibi
De turba autem. Circa primum ad malivolos
ergo dicit. Querebant ergo eum compre-
hendere. non apprehensione pia
de qua canticorum vij. Ascendam
in palmam et apprehendam fructus
eius. sed ut occiderent. per hoc Compre-
hendimus et persequimur eum. Et nemo
misit in illum manum. quia nondum ve-
nerat hora eius. q. d. ipsius non
potuit comprehendi per horam quam
determinavit. sed illa hora nondum vene-
rat etc. Notandum est quod hec hora
de qua evangelista non arguit non ar-
christum fuisse sabbato. quia ista hora
non dicit necessitatem facti. sed oportunitatem
voluntatis. non licet optimo tempore
nasci. et optimo tempore mori. quod autem
hec hora non dicit necessitatem facti
patet per dictum augustini. qui dicit. Non
enim est dominus natus sabbato. quod
licet credendum est. Si igitur tua hora
nobilitas illius est. hora illius
ubi nobilitas sua. non ergo dixit // hora
qua cogeretur mori. sed qua dignaretur
occidi. patet etiam per rationem
quia intellectus vel liberum arbitrium
non habet determinatas horas ex causis
celestibus. sed ex deo quia liberum
arbitrium transcendit corpora

cetera / hec ergo hora fuit determinata secundum voluntatem dei. Et hoc patet quia postquam christus dixit sitio. dixit consummatum est. ubi Augustinus videns peractum moriens. Hic autem docuit complentur ad mortem futuram. Notandum est secundum Augustinum in omel. quod duplex est hora passionis de qua dictum est. et nativitatis de qua Augustinus dicit quod hec hora fuit expectanda. cuius ratio est quia in hac hora factus est homo. qui fecerat ne periret quod fecerat. in hac hora factus est propter nos. in tempore per quem facta sunt omnia. In hac hora factus est in tempore. ut signum eternitatis in qua iam nulla sunt tempora. Secundo ad dicit. De turba autem. ponit effectum doctrine in bonis. Effectus autem quia multi crediderunt. Ubi advertendum est quod illud verbum christus cum venerit potest esse vocum non firmiter credentium ac si dicat christus cum venerit plura signa faciet. et melior erit quam iste. ergo dubitandum est utrum iste sit christus. Vel aliter secundum Augustinum in omelia potest esse nullum sit argumentum. si duo christi non erunt. hic est christus. ac si dicat. christus promittitur venturus. sed hic qui promittitur non plura signa faciet quam iste. vel

est ergo hic faciet christus. vel erunt duo christi. duos autem christos non est possibile. sicut nec duos mediatores. Deinde cum dicit. Audierunt pharisei ponit effectus doctrine phariseis et primo ponit phariseorum machinationem secundo christi confutationem. dixit ergo ihesus. tertio iudeorum dubitationem. Dixerunt ergo iudei. primo ergo ponit iudeorum

phariseorum machinationem. unde dicit. Audierunt pharisei. ac si dicat evangelista. Audientes pharisei turbam acquiescentem christo turbati sunt. et miserunt mini-

Ewangelium feria 2ª post Iudica

stros ut eum apprehenderent. ex quo patet secundum Crisostomum quod solutio sabbati non fuit tota causa odii. sed quia turba eum glorificabat. Deinde cum dicit. Adhuc modicum tempus vobiscum sum. ponitur ministrorum confutatio per doctrinam. ut quia non poterant apprehendere eum volentes audierunt eum docentem. confutat autem eos duobus modis. primo quia eum non possent modo capere. et ideo dicit Adhuc modicum tempus vobiscum sum. et quasi dicit modo capere me non potestis. quia hoc est tempus conversationis vobiscum et non tempus mortis. Sum enim vobiscum per conversationem. Ibo autem ad patrem per passionem. secundo confutat eos. quia non invenient. et ideo dicit. Queretis me. id est meam corporalem presentiam. et non invenietis. cuius ratio est quia ego sum deus. Notandum est super illo verbo. modicum tempus conversationis christi. fuit modicum quidem ad ostendendum virtutem christi. qui tam modico tempore mundum immutavit. Secundo autem ut dicunt aliqui in eo finitum ponentes. Quantitas enim christi fuit in ea perquam decentem ad plenum in christo pervenit et virtus. Notandum est super eodem quod voluit christus. primo vi satisfacere voluntati persequentium. ac si dicat. quod modo vultis facere ~~futurum~~ fieri est non modo. quia modicum tempus vobiscum sum. Secundo ostendit desiderium bonorum ac si dicat. audire audire debetis me quia modico tempore vobiscum sum. Notandum est super illo verbo vobiscum sum. queretis me quod potest intelligi duobus modis. primo quidem queretis me. scilicet voluntate nocendi. et non invenietis potestatem offendendi. Ex quo patet quod voluntas nocendi est unicuique a se. potestas a deo. Aliter est intelligendum secundum Augustinum. ut sit sensus. queretis me post resurrectionem. quia modo non agnoscitis presentem. queretis absentem cum videritis in eam multitudinem iam credentem. licet autem sit queratis tamen invenire non potestis. Non dicit non poteritis

qa tales tunc erant ut no possent se
qui. vnd dicitur petro. quo ego va
da no potes sequi mo. Notabilit aut
dixit. vbi ego sum et vos ubi ego eo. qa
semp erat tempus quo fuerat reddit
Sic iam venit ut no recedit. vnde
in alio loco nemo descendit de celo. filius
hois qui est in celo no dixit qui fuit
et qui est. qa sm carnem fuit in terra
et sm maiestatem fuit in celo et in terra
Secundo cum dicit. dixerunt ergo iudei
quo iturus est et cetera. q. d. de ubi proprie du
bitandum est. Quiuit ii se iturum ad
gentes dispersas et perceptas et doc
turus eas. Notandum est q iudei sic
dicendo de scripturis glabantur et ge
tibus exprobrabant q. impdicent in v^m
collecti. et gentes ubiqz disperse. No
tandum est etiam q sic dicentes p di
xerunt salutem maxime nescientes qd
dixerunt. vnde aug. Domini ituru
erat ad gentes. no sua presencia corp^li
sed cum pedibus suis. misit. ii. ad
nos membra sua. et fecit nos
membra sua. In novissimo aut
die. posita xpi doctrina. hic po^r
invitacio ad eandem doctrinam. Et
primo quidem ponitur ad fidem invitacio
secundo audiencium varia opinio. Ex illa
turba. 3° ministrorum reddencium re
prehensio. ibi venerunt ergo ministri
4to p nichodemum phariseorum re
darguicio. dicit. nicodemus. circa
primum primo ponitur tempus invitacionis
secundo ipsa invitacio. Siquis sitit. circa
primum dicit In novissimo aut
die. i. ultimo aut die festivitatis q
tendebatur illa festivitas. p vij.
dies. qua celebrata. dns dd^t
cis viatica ad salutem. stabat p
immobilitatem malach. iij^o Ego
dns et no mutor. et clamabat
p caritatem. ps. Ela. nun sit sup
famas mee. Secundum cum dicit Siquis
sitit. po^r ipsa invitacio. et p^o ponitur
quid offerant benignitas. et io
dicit. Siquis sitit. ac si dicat. ne
mine invtolencia trahe. sed si quis
desiderium hz. hunc gratum feci que
offero. Hunc voco ut bibat cum b
ro. Venite et comedite panem
meum. et bi. vi. qd miscui vob
Eccle. xv. Aqua sapientia. po
illud. Siquis ergo. i. quicumqz sit
sit ille veniat. quia offero sine
remuneracione meritorum. sine excep
tione aliquorum. sine diminucione
donorum. sine confusione et ob
probriorum. De hijs quatuor Jacobi
primo. Siquis indiget sapientia po
stulet a deo qui dat quo ad p^m
omnibus quo ad s^m. affluenter
quo ad t^m. et no improperat quo
ad q^m. Secundo in ista invitacione po^r
accipiendi facultas. Qui credit
in me. Nam credere est in ptate mea
et aut hec facultas no multum sump
tuosa. ys. omnes sicientes veni
te ad aquas. Non multum laboriosa
Eu. Qui ingum laborantis et cetera. 3° in ista
invitacione. po^r utilitas consequens
flumina de ventre eius fluent. Alio
p dici sit. q in ista invitacione p^o
ostenditur qui invitentur. qa desideran
tes et sicientes. Deus. n. coacta
servicia no accipit acceptat. et io
dicit. Siquis sitit. aug. l. v. [illegible]
qui esuriunt et siciunt iusticiam. Secundo
ostenditur. ad quam invitentur. qa ad potum
spiritualem. et io dicit. veniat et
bibat. Ysa. pl^ro. Qui me bi
bent. et nos sicient. Tercio ponitur
invitacionis fructus. et io dicit. q
credidit in me. et primo quidem
ponit ipsum fructum. 2° ipsum ex
ponit. ibi. Hoc aut dixit de
spiritu quo ad primum. sicque ad se
cundum. Notandum est iste fructus
est intrinsecus insistens. et io dicit
aug. q quibz credendo in xpm

quidem offerens benignitas. Et io
dicitur: Si quis sitit. Haurit a fonte
quo hausto vivescit consciencia que
conveniunt interiores homines. Et ecce fons
est. Secundo iste fructus est copiosus
et fecundans. Et io dicitur flumina. Unde
Ysidorus: flumina dicitur. Et nomine fluminis
copiositatem et nobilitatem vel al-
titudinem insinuans. Tercio iste fructus
perficiens et redundans. Et io dicitur
fluent. Super quo Augustinus in omelia
fluvius qui manat de ventre in-
terioris hominis est benivolencia que
vult consulere proximo. Si non pru-
dencia quod bibit solus pro se debet suf-
ficere, non fluit aqua viva de
ventre eius. Si autem proximo fe-
stinat consulere, ideo non siccatur quia
manat. Quarto iste fructus est con-
tinuans et operans. Et io dicitur aque
vive. Viva vero aqua continua est
fonti. Et iste fluvius continuus spiritui
sancto. De quo in psalmo. Apud
te est fons vite. Aqua ecce viva
secundum Crisostomum dicitur aquam agentem.
Spiritus vero gracia cum in mentem intraverit
ad fontem magis manat. Et neque
deficit neque evacuatur neque stat.
Videbit autem hic quis ad sapienciam
Stephani et ad Petri linguam
ad Pauli fluxum nichil vero eos
detinebat sed sicut flumina in tanto im-
petu delati omnia secum trahentes
abibant. Deveniret aliquis super eo
verbo sicut dixit scriptura. Ubi hic
dicitur scriptura. Secundum quod flumina flu-
ent de ventre ardencium. Ad hoc
non de te Ezechielis xlvii in prologo
Jeremie viii quod dicitur in proverbiis: ubi di-
ducuntur fontes tui foras et in
plateis aquas tuas divide.
Alio modo secundum Crisostomum non scriptura dicit ita
ad literam sed ad intellectum Ysa.

lviii. Eris quasi ortus irriguus
et quasi fons cuius non deficient aque.
Et secundum Ieronimum debet sic legi et puncta-
ri: Qui credit in me sicut dicit
scriptura, id est secundum scripture documenta
supra v. Scrutamini scripturas, flumina
de ventre eius fluent aque vive.
Si vero sic ponatur: Qui credit in
me sicut dicit scriptura, flumina de
ventre eius etc., non videtur conveniens
quia hoc in scriptura invenitur scriptum
ad literam. Deinde cum dicit: Hoc autem
dixit de spiritu, exponit sermonem dictum. Et
Hoc autem dixit de spiritu quem accep-
turi erant credentes in eum. Actuum
ii^o. Factus est repente sonus. Sed nondum
acceperant, propterea dicit: Nondum enim spiritus
erat datus, quia nondum erat Christus
glorificatus. Infra: Nisi ego abiero, para-
clitus non veniet ad vos. Cum
abiero, mittam vobis eum. Diceret ali-
quis ad hoc: Cum dicitur, Spiritus nondum
erat datus. Contra, nam legimus
quod de Iohanne baptista dixit: Dictum est:
Spiritu sancto replebitur ex utero ma-
tris sue. Et spiritu repletus Zacharias
invenitur. Spiritum vero sanctum accepit Maria
ut dominum conciperet. Ad videtur Augustinus
in omeliis dicit: Licet spiritus sanctus fuit
datus ad quam donum sanctificacionis
resurreccionis eius tamen non eo modo quo
post ea. Unde autem erant intelligendi
de datore habundanti invisibilis sig-
nis. Nam post resurreccionem dictum est
eis: Accipite spiritum sanctum insufflatum
in faciem eorum quo flatu primum hominem
vivificavit et de limo erexit, signi-
ficans eum esse qui insufflavit in fa-
ciem eorum ut a luto exurgerent et
lutis operibus renunciarent. Item post
hec: Misit eis spiritum sanctum in sig-
nis igneis. Et sic possumus dicere quod
ante resurreccionem Christi quam vocat
hic glorificacionem fuit datio sed
manifesta manifestior post ascensionem.

qa in signo visibili · sicut in flatu
manifesta · p9 ascensioz · qa in sig°
visibili et audibili · Secdo quereret ali
quis quare talitate hz glorificat° xpc
addatur · ss que talitas innuitur
in lra qd dicat · ctra xpus nodum
erat glorificatus · Ad hc dm qz · q
datio spus est quedam cura rcepcois
future · sicut arr° p hz aliquam simi
litatem · et rpus talitate rcru re futur
Ita hz rcru quam curr · Alio° pt dici sm
Aug in omel · q ss · ad hoc datum
nobis · ut erigat corda nra a ba
more seculi · in resurrectoe futura · vo
luit go dare hunc spud · p9 quam glori
ficatus · ut p resurrectoem facta
mag flagitum in resurrectoem fu
turam · Taco mo pt dici sm Chm · q
ss no debuit dari · nisi reconciliat
p hostiam xpd in cruce · et io nisi
p9 glorificatoem · Nam sm Chm
glam hic notat saluator · Quartu
dum cu dicit · Ex illa go turba · po
turbacionis varia opinio · et primo po
hec varia opinio · 2° inde orata di
ssensio · ibi · Dissensio itaqz · Circa
ad pm ponit opiniones duas quo
rdam accedencium in xpm · Scdo po
za reslienciu · ibi · quidam aut · Circa
tu ad pm dicit · Ex illa go hora
audissent · hos smones dice
bant · s · illuiati ex doctrina · hic
est vere pphta · forte intelligebat de
illo pphta · de quo deut · xviij° · pp
ham suscitabit vobis dominus et cet ·
Alij aut mag illuiati dicebant · hic
est xpus · similes petro dicenti ·
Tu es xpus filij dei viui · Scdo
cu dicit · Quidam aut · ponit tcia
opinioz · quorumdam sic arguencium
xpus no venit a galilea · sz ex
semine dauid · ps · De fructu ve
tris tui ponam et cet · Venit ergo in
bethlem · cpt · v · Et tu bethleez
effrata paruulus es et cet · sed iste venit
a galilea · go no est xpus · Scdo
cu dicit Dissensio itaqz · Scdo cu
dicit · Dissensio itaqz · ponit dissen
sionem consecutam dicens · disse
sio itaqz facta est ppter eum · i · ppter xpm
in turba quibusdam volentibus eu
dimitte tamquam bonum · quidam at
ex eis qui dixerant · numquid a
galilea et cet · voluerunt eu apphen
dere ad occidendu · Exod · x · dixit
inimicus psequar et comphendam · sed
nemo misit sup illum manus · qa
cogitacoes hominu vane sunt · sz con
silium dei manet inetnum · q quidam
nodum decerat xpm apphendendu
ps · Dominus dissipat consilia gencium
et cet · Scdo cu dicit · venerunt go mi
nistri ponitur ministrorum rephensio · sco
ponitur ministrorum excusatio · ibi · Rn
derunt ministri · Tercio phariseorum contra
arguicio · Numquid et vos seducti estis
Circa ad primum dicit · Venerunt go
ministri · qui · s · missi erant ad capi
endum xpm ad pontifices et pha
riseos · et dixerunt eis · quare
non adduxistis eum · Scdo cu dr
Rnderunt ministri · ponitur ministrorum
excusatio · excusabant · n · se quia
numquam sic homo · sicut hic homo
loquitur · ac si dicat · qui loquitur vba
vera virtuosa · sapida · et utilia
capi no oz · hic homo est huius · loquitur
n · vera · ps · principium vborum tuorum
veritas · virtuosa · actu vij · Erat do
cens sicut potestatem habens · sa
pida ps · quam dulcia faucibus
meis eloquia tua dne · utilia ·
Dne vba vite eterne habes · Scdo
cu dicit · Rnderunt go eis · ponitur
phariseorum arguicio · ac si dicat no
loquitur vba utilia · sed apparencia

cap^m viij

ostendit quod signum est quia si talia loqueretur
aliquis ex principibus credidisset.
Nullus credit ergo non loquitur utilia sed
seducti estis ex apparentia verborum
non enim loquitur consona legi. Eius signum
est quia qui noverunt legem non cre-
diderunt in eum. sed turba que legem
non novit. Et ideo maledicti sunt. iuxta
illud Deut. xxvii. Maledictus qui
non permanserit in lege. Nondum
est super illo seducti. Secundum Alcuinum
ministri erant mala seductione quia ad-
misso malo infidelitatis transierunt
ad fidem. de qua Ier. xx. Seduxi-
sti me domine. Notandum est quod secundum Chrysostomum
commendandi sunt isti ministri. Primo
quidem quia non a signis sed a doctri-
na capti. Secundo non a longo sed a brevi
sermone. Cum enim mens intercep-
et de po^ta ta sunt non a longo sed brevi tempore
opus est. Tercio audacia phariseis
loquebantur. Deinde cum dicitur Nicode-
mus ponitur phariseorum reprehensio facta
per Nicodemum. Et primo hic ponitur
Secundo ponitur conditio phariseorum ibi
Responderunt. Tercio ponitur dissensio et
reversi sunt. Circa primum dicitur
arguunt sunt Nicodemum. Reprehendendi
sunt qui aliquem iudicant in au-
dito. Eccl. xi. vii. cum ~~audies~~ a-
udieris inquisieris diligenter. Sic
observabat Iob xxix. Causam quam
nesciebam diligentissime investigabam.
Vos iudicatis Christum. Et tamen eum non a-
udistis ergo reprehendendi estis. No-
tandum est quod ex verbo Nicodemi a-
pparet eos falsum dixisse quod nemo ex
principibus credidit. quia Nicodemus
tamen princeps erat et credidit. Secundum enim
Augustinum credebat Nicodemus. quod si isti pa-
tienter audirent forte sicut illi
qui missi fuerant. Et ideo ex-
hortabatur eos ad audiendum. Responderunt

aut voluerunt esse dampnatores ma-
gis quam cognitores. Deinde ad dicitur Respon-
derunt pharisei Nicodemo. ac si dicat
Vestra nulla est. quia patet ex duobus
primo quia loquitur quasi seductus. Et ideo dicit Numquid
et tu galileus. i. seductus a galileo
dicebat enim Christum esse galileum quia Na-
zareth nutritus. non enim attendebat
locum ubi natus. sed ubi conversatus.
Secundo fatuebat que non perscrutati scrip-
turam. Et ideo dicit Scrutare scripturas. Et
vide quia propheta a galilea non surrexit.
Contra quos Augustinus. Et si non surrexit propheta
dominus prophetarum. Hoc certum per [?] sunt
Ysa. xi. flos i. nazareus de radi-
ce eius ascendet. Deinde sequitur. Et reversi
sunt unusquisque in domum suam va-
cui fide et frustrati utilitate

Ihesus autem perrexit in montem Sabbato ante Letare
oliveti. Postquam Christus ostendit
se doctorem. hic ostendit
se esse liberatorem. liberator autem oportet esse
liberum ipsum. liberatorem autem ostendit imprimis
quia liberavit mulierem in adulterio
deprehensam. Et quia liberator debet esse liber
ostendit in isto capitulo se multipliciter esse li-
berum. quia quidem primo a servitute legis
in liberando mulierem. sed a cecitate cordis
ibi. Iterum locutus est eis. Tertio a servi-
tute ibi. dixit ergo iterum. Quarto a damp-
natione debite mortis. ibi. Amen amen
dico vobis. Prima in tres quia primo ponitur
Christi erudicio. secundo iudeorum calumpnio-
sa temptatio. ibi. Adducunt autem scribe.
Tercio ex parte Christi virtuosa evasio. ibi
Ihesus autem inclinans se. Circa primum ad e-
rudicionem Christi. primo ponitur locus doc-
trine. Et ideo dicit. Ihesus autem perrexit in
montem oliveti. Et iterum diluculo venit
in templum. Consuetudo enim erat Christo
sicut dicit Alcuinus. ut in diebus
dei predicaret. et signa et miracula
faceret. Et ostenderet in templo. Secundo

aut reuertebatur in bethania ubi a
pud sorores lazari hospitabatur. Et io
ultimo die sermonis sui ad tota die
predicasset. perrexit in montem oliueti
Secundo ponitur doctus auditor. Et omnis
populus ueniebat. ps. Sinagoga
populorum laudabit te. Tercio introducitur do
ctor. quia sedens docebat. q. d. cwantum
doctrina eius fuit diligens. quia diluculo
uenit in templum. prouerbiorum viii. Qui
mane uigilauerit ad me. inueniet
me. fuit publica. qui omnis populus ue
niebat ad me cum. lucae xxi. Omnis
populus uenit audire eum in templo. fuit
attentiua. quia sedens docebat. quia ma
gistri est sedere. mathei. xxiii. Super kathe
dram moysi sederunt scribe et pharisei
Secundo ad dictum adducunt autem scribe. ponitur
phariseorum questio. Ubi attendendum
est quod questio illorum fuit temptatiua
temptantes enim est summe opprimentem
deuidente. Sic autem temptabat. quia
uolebat summe opprimere de iusticia
christi. In christo enim fuit ueritas. et hanc
fuerunt experte. cum uera loquebatur. Secundo
fuit expertem. cum uera loquebatur. Secundo
in christo fuit mansuetudo. quia libcatori
et hanc fuerunt experti. quia cum inimicis
loquebatur non mouebatur. Tercio in eo
fuit iusticia. de hac uoluit summe
opprimentem. statuentes enim in medio
mulierem dixerunt apud seipsos. Si
eam dimitti consuluerit iusticiam non
tenebit. quia lex iniustum iubet non per
secundum hoc ergo duo sunt. quia primo ponitur
ipsa questio. Secundo ostenditur quod est tempta
tiua. hoc autem dicebant. Circa primum ad
primum dicitur. adducunt ei scribe et phari
sei mulierem in adulterio deprehensam
scribe inuidentes sapientie. sed pharisei
inuidentes bonitati. lucae xi. Cepe
runt pharisei et legisperiti grauiter insi
stere. et os eius opprimere. de multis insi
diantes et cetera. Et statuerunt eam in medio
de ea uolebat inquirere. et dixerunt ei
magister. magistrum uocabat. cum noluit
magistrum discipuli. hec mulier modo deprehensa in
est in adulterio. q. d. Tu de hoc moue
culpe nouitas. modo culpe eui
dentia. deprehensa est culpe enor
mitas. in adulterio fidelem. Omnis mulier que adulterauerit
peccabit in lege dei sui et cetera. In
lege autem mandauit moyses
huiusmodi lapidare. deuteronomii xxii. Si dor
mierit uir cum muliere. uterque morietur
proximi sui utraque moriatur. Tu ergo
quid dicis. hoc querebat non studio
discendi. sed dolo decipiendi. deinde
cum dicitur. hoc autem dicebant. ostenditur
quod fuit temptatiua. Et non hoc autem
dicebant temptantes eum ut possent
eum accusare. tamquam legis
preuaricatorem. Credebant enim quod si
diceret eam dimitti. ne uel condempnet
pro dicta mansuetudine. in qua populis
amabilis factus erat. Deinde ad dictum
Ihesus autem inclinans se. ponitur christi
responsio. et diuiditur in duas partes. quia primo dicitur
quod sua responsio non declinauit a iu
sticia. Secundo quod non declinauit a mi
sericordia. Ihesus autem se inclinans. prima
in duas. quia primo ponitur christi responsio
secundo phariseorum confusio. Audien
tes autem. Circa primum christus tria
facit. quia primo scribit in terram
secundo dicit. tercio dicitur. Ihesus autem
inclinans se deorsum digito scri
bebat in terra. scribebat scilicet id quod
peccata contulit. Alio modo. scilicet in terra
alterum digito scribebat peccatorum corum
secundo christus sinam confert uerbo
tercio dicit. Qui sine peccato est uestrum
et cetera. Augustinus. non dixit. non lapidetur
ne contra legem diceret. in deceret
nec dixit lapidetur. uenit enim non
perdere quod inuenerat. sed quod perierat re
parare. sed dixit. Qui sine peccato est
ac si diceret. uox iusticie est. uere pu
niatur peccatrix. sed non a peccato
ribus impleatur lex. Tercio dicitur
iterum se inclinans. scribebat in terra
scribebat autem secundum augustinum ut ostenderet
deleri peccatores tales non in celo

sed in terra eos scribendos. vel sicut
eundem scribebat in terra ut osten-
deret se legislatorem. unde Beda
Illud se forte monstravit qui quondam
legem in lapide scripsit. Secundum quod
dicit. Audientes autem. Postquam phariseorum
confusio. unde dicitur. Audientes autem
hec id est vocem iusticie zelo percussi sese
inspicientes. et reos non invenientes
unus post alium exibat incipien-
tes a senioribus. forte magis rei
erant vel suas culpas cognoscebant
Et remansit Ihesus solus. et mu-
lierem in medio stantem. Augustinus Remansit
sit miseria ex parte Christi. et miseria ex
parte mulieris. Et ideo sequitur. Erigens
autem se. ubi ostenditur quod sententia sua non de-
viavit a misericordia. ubi advertendum
est quod in sententia Christi claruit misericordia. ad
hoc quod mulierem liberavit. Justicia
autem claruit ex hoc quod peccatum dam-
pnavit. Primo ergo hec sententia declaratur misericordiam
secundo iusticiam ibi. vade. Inclinatio est
autem nunc primo eius inclinationis ex-
aminatio. unde dicitur. Erigens se autem
Ihesus. scilicet a terra in qua scribebat. dixit
ei mulieri. ubi sunt qui te accusab-
ant. nemo te condempnavit. Que
dixit nemo domine. Secundo eam ab-
solvit. dicens. nec ego te condempnabo
a quo te dampnari timuisti. quia
in me peccatum non invenisti. Secundum quod
dicit. Vade. Ostenditur quod in sententia Christi cla-
ruit iusticia. quia scilicet liberavit mulie-
rem. tamen dampnavit peccatum. dicens. va-
de iam amplius noli peccare. Nam
si peccati auctor esset. Christus hoc non
diceret. Notandum est super illo verbo
Ihesus autem inclinans se etc. quod illud
verbum ex parte scribentis declarat primo
incarnationem. Et ideo dicit Inclinans
se. ps. Inclinavit celos et descen-
dit. celos id est potentiam sapientiam et

bonitatem ex parte istius secundo scriptura de-
signat mentalem distributionem. et ideo
dicit Alchuinus. per digitum qui articulorum
compositione flexibilis est subtilitas discretionis
exprimitur. nos ergo instruit ut cum
quibusdam mala proximorum conspicimus
non statim ea dampnemus. sed prius ea digi-
to discretionis sollicite inquiramus. Tercio
ex parte scribentis scriptura ostendit primam
dispositionem ad fructum. et ideo in terra scilicet
et hec terra de qua dictum est Semen cecidit
in terram bonam et ortum fecit fructum etc.
Iterum ergo locutus est eis. In hac parte
ostendit Christus se esse liberum a cecitate
errorum. in hoc quod dicit se esse lucem
ubi enim lux est ibi non error. et in ora fatetur
primo quia primo se ostendit esse lucem utilem et
necessariam. secundo eternam. dixerunt ergo ei phari-
sei. 3o occultam. dixerunt ergo ei. Quo
primo sanans hec verba locutus est eis. Ihesus
primo ergo ostendit quod ipse est lux necessaria
et utilis. et patet esse ratio eius talis. lux
que expellit tenebras. et dat lumen
necessaria est et utilis. sed ego expello tenebras
et do lumen necessarium ergo etc. Contra istam
rationem nondum est. quia Christus omnem se esse
lucem increatam nisi enim Christus fuisset
deus. non dixisset ego sum lux mundi
et ex hoc concluditur error Nestorii qui
posuit Christum non esse filium dei. nisi
per gratiam inhabitantem. Theophilus. Non
dicit in me est lux mundi. quod in eo sit
deus per inhabitationem. sed ait ego sum
lux mundi. ipse namque qui homo vide-
batur. idem et filius dei. et lux mundi
erat. Secundo fuit Christus lux utilis. et ideo
dicit mundi. id est hominum existentium in mundo
unde Jo. primo. Ipse illuminat omnem hominem
venientem in hunc mundum. Et ex hoc
excluditur error manicheorum. qui sicut dicit
Augustinus posuerunt deum esse quandam corporalem
et quandam lucem infinitam. Christum autem
posuerunt solem istum materialem. visibi-
lem lucentem ex participatione apparens

lucis. Hoc concludens xpus dicit se esse
lucem hominum. ita quod est lux intellectualis
et non sensibilis. 3o xpus est lux utilis
et io dicit. Qui sequitur me non ambulat
in tenebris. primo culpe. quia hec lux dat
lumen gratie. Prima Jo. ijo Tenebre transie
runt. et lumen iam lucet verum. Secundo non
ambulet in tenebris ignorantie. quia
hec lux dat lumen sapientie. Ad Ephe
siatis aliquando tenebre. nunc autem lux
in domino. de hijs tenebris dicitur in ps. non
cognoverunt neque intellexerunt in te
nebris ambulant. 3o non ambulat in
tenebris dampnationis et miserie. quia ista
lux dat lumen vite. i. lumen in quo
lucet attingemus fontem lucis. vnde in
lumine t. v. lu. Deinde cum dicit. Dixerunt
ergo ei pharisei. ostendit xpus quod ipse
est lux vera. et primo ponitur ostensio contra
2o ipsa ostensio ibi. Circa autem primum
hec ostendendum quod pharisei probabant
quod testimonio suo non erat standum. tamquam
non dicentes. tu de te ipso testimonium perhibes
dicendo Ego sum lux mundi. et ideo te
stimonium tuum non est verum. i. acceptum et co
gnitum. Cor. x. Non enim qui seipsum co
mendat probatus est. sed quem deus
commendat. prouerb. xxvijo. laudet
te alienus et non os tuum. Et deinde cum
dicit. Respondit ihesus et dixit. ostendit se
esse lucem veram. qui dat testimonium veri
cui non potest subesse falsum. ergo sum lux na
tura habet rationem perdit sic xpus
quia primo ostendit. quod hoc testimonium
procedens a luce est verum. Secundo ostendit
quod hoc lux in anima veritate datum hoc te
stimonium est ignorantie a phariseis. ibi
vos autem nescitis. Tertio autem ostendit
quod hoc testimonium datum in veritate lucis
est legittimum. Et in lege vestra scriptum est.
Circa primum duo facit. quia primo ponit
conclusionem probandam. d. Respondit ihesus et
dixit. Et si ego testimonium perhibeo de
meipso testimonium meum verum est. Deinde

Secunda ergo artum ab effectu sicut ista lux que dat testimonium

cum dicit. Quia scio etc. probat conclu
sionem intentam. et potest esse ratio
tal. Qui nouit perfecte vnde a quo est
et ad quem vadit. potest verum testificari
de seipso. quia ad deum sit unitas a qua
venit. et ad unitatem vadit. sed ego scio
vnde venio aut quo vado. ergo possum
testificari de meipso. Alio potest sic for
mari ratio. Ille potest verum testificari de
seipso. qui perfecte nouit seipsum. sed
ego perfecte noui meipsum ergo scien
do vnde venio aut quo vado ergo po
ssum verum testificari de meipso. Tertio
potest sic formari vero. deus est sibi ipsi
sufficiens. quia deus est lumen lucis
aut est manifestatiuus sui et alia. Sed
ego sum deus. scio enim vnde venio
aut quo vado. Scio vnde eo prima
men. Scio enim eo medium ex deo ergo
possum testificari mihi ipsi. Deinde cum dicit
vos autem nescitis. ostendit quod hec
lux est ignorata ab eis. et primo dicit
Secundo ponit causam ignorantie vos secundum
carnem. Deinde ostendit quod hec igno
rantia non est in eo. et causa non indicato
Et dicendum ad primum aduertendum est
quod xpus est lux de luce. quia ratio
sua est in ortu a patre. ex quo sequitur
quod quicumque ignorat ortum istius lucis
ignorat ipsam lucem. iudei autem
ignorabant ortum istius lucis. ergo ig
norabant ipsam lucem. Et hoc est quod
dicit littera. vos autem nescitis vnde ve
nio aut quo vado. i. nescitis eternum
meum processum a patre. Job. xxviijo
vnde ergo venit sapientia. Ysa. liijo Generationem
eius quis enarrabit. Deinde cum
dicit. Vos secundum carnem iudicatis. ponit
causam ignorantie. Vbi notandum
est quod iudei ignorantes erant. quia
nichil attendebant xpo. nisi sicut
puro homini. vnde et dicebant quod iude
ceus erat sibi. sicut et vnitamque

alteri hominum testimonium perhibere
de ipso. Hanc ignorantiam ostendit
Christus dicens: Vos iudicatis, id est
sententiatis de me secundum carnem, id est
secundum hominem, id est ac si esset purus homo
quem non decet laudare se ipsum. De-
inde cum dicit: Ego non iudico quemquam,
ostendit eorum ignorantiam non esse in eo.
Et ideo dicit: Ego non iudico quemquam,
scilicet iudicio suo et damnationis. Cuius
ratio est quia veni non ut iudicarem
mundum, sed ut salvarem mundum. Et si
ego iudico, id est de aliquo sententiam,
non ignorantiae hoc facio sicut vos
facitis. Et iudicium meum est verum
quia solus non sum, sed ego et qui misit
me pater. ac si dicat: pater meus est
qui me generando, generando autem me
communicat in essentia sua, communicando
autem essentiam communicat veritatem. ex quo
sequitur quod ego sum veritas. veritatis autem
est reddere testimonium verum. Notandum
est quod in verbis istis datur intelligi du-
plicem adventum. Primum in quo
non iudicat, sed salvat, et secundum quo
iudicabit, quia pater omne iudicium de-
dit filio. Secundo datur intelligi quod inter
patrem et filium est distinctio personarum
in persona et unitas essentiae. Non
enim dicit: ego sum pater et ego sum filius,
sed dicit: non sum ego solus, quia mecum
est pater. Et ex hoc excluditur error
Sabellii qui ponebat quod pater et filius
non distinguerentur nisi secundum nomina.
Deinde cum dicit: Et in lege vestra scriptum
est, ostendit quod testimonium suum est legitimum
et ponit talis ratio: testimonium quod est
consonum legi est legitimum; testimonium
meum est huiusmodi. Antecedens ratio est quia secundum
legem statutum testimonium duorum. Sic
autem est in testimonio meo, quia non solum
testimonium perhibeo de me ipso, sed testi-
monium perhibet pater. Ibi: Ego hodie
genui te. Et ibi: Hic est filius meus
dilectus. ac si dicat Christus in verbis
istis: lex vestra approbat testimonium duorum
hominum, qui decipi possunt multotiens. Debet
approbare testimonium meum et patris qui
non possunt decipi. Obiceret aliquis
de hoc quod duorum iterum testimonium sunt pro-
bat per legem, quia duorum testimonium
verum est. Sed hoc argumentum valere non videtur
quia in lege quando aliquis testatur de se
et alius de eo non reputatur nisi pro uno
testimonio. Et sic videtur quod testimonium Christi non fuit
nisi unum. Ad hoc dicendum est quod Christus
facit questionem istam. Dicendum quod hic datur
est ad ostendendum quod filius non est minus
testis a patre. Et pro eius eque bene testari
potest de se ipso sicut pater. ac si dicat: non
est simile de homine et deo, quia deus in re-
spectu creature testari potest de se ipso; et pro eius
filius et testimonium verum est. Deinde cum
dicit: Dicebant ergo ei, ostendit quod lex est
occulta. Hic autem ostendit Christus respondendo ad
interrogationem phariseorum. Primo ergo
ponitur interrogatio. Unde dicit: Dicebant
ergo ei: Ubi est pater tuus? vel potest dici
quod Iudei hoc dixerunt. Notandum
est quod Iudei credebant Christum habere patrem
purum hominem. Et ideo quia Christus di-
xerat: non sum ego solus, sed ego et qui
misit me pater, interrogant ubi est pater
tuus. vel potest dici quod Iudei dixerunt
hoc ironice, ac si dicat: ignotus est
et ignobilis pater tuus. quid ergo
sic ad frequentiam inducis? Deinde cum dicit
Respondit Ihesus, ostendit quod lux patris et
filii est occulta. Et primo hoc ostendit. Secundo
quod via deveniendi ad patrem est
filius, ibi: Si me sciretis. Dicit ergo
ad primum: Neque me scitis secundum divinitatem
scilicet neque patrem meum. ac si di-
cat: ego et pater habitamus lucem inac-
cessibilem. Et ideo non est mirandum si ea

ignoratis. Deinde ad dicat: Si me sciretis, ostendit primam dicendi ad patrem, et quia patri similis est filius. Ubi advertendum est quod illud verbum ostendit quod inter patrem et filium est unitas in substantia. Aug.: Quid in ipsis aliquo alio silentio cottidiana locutio est. Et si quem vidisti et illum. Eo modo hic ostenditur: Si me utique sciretis et patrem meum sciretis. Non quia pater est filius, sed quia patri similis est filius. Theoph.: Si cognito filio cognoscitur et pater, igitur patri consubstantialis est filius. Notandum est quod hoc dictum non est, forsitan non est positum hic dubitative, sed increpative. Aug.: Homines de rebus quas certas habent aliquando verbum dubitationis ponunt, non si indigneris servo tuo et dicas: contemnis me, et forsitan dominus tuus sum. Sic et dominus dubitando increpat infideles cum dicit: forsitan et patrem meum sciretis. Notandum est quod aliquis possit sic arguere: Iudei cognoscebant deum et non cognoscebant patrem christi, ergo videtur sequi quod pater christi non fuit deus quem colebant in veteri testamento. Ad hoc patet dicendum quod deus quem colebant erat pater christi, sed tamen non cognoscebant ipsum sub hac ratione. Cognoscebant eum sub ratione deitatis et non sub ratione paternitatis. Deinde ad dicat: Hec verba locutus est, ostenditur quod ipse liber et virtuosus, quia repellit persequentium. Ad. n. [?] docuit, apprehendi non potuit a persequentibus, quia sermones eius fortiores erant illis qui persequebantur eum. Et hoc est quod dicit: Hec verba locutus est ihesus in gazophilacio docens in templo, et nemo apprehendit eum, quia nondum venerat hora eius. Non quidem fati. Notandum est quod gazophilacium dicebatur locus ubi mittebat

oblationes ad sacra tecta templi. Et dicitur gazophilacium a gaza quod est divitie, et philasse quod est servare. De hoc habetur Marci xii°: Respiciens iesus vidit eos qui mittebant munera sua in gazophilacium. Alius locus sine repositionis dicebatur corbanam, quod erat deputatum ad oblationes quo continebat sacerdotes, Matthei xxvii°: Non licet eos mittere in corbanam, quia precium sanguinis est. Tertius locus sine repositionum dicebatur nummularium, ubi reponebantur tributa regum, Matthei xvii°, [illegible] sabbati. Notandum est secundo quod gazophilacium aliud erat capsa in qua reponebantur divitie, iiii° Regum xii°: Tulit Ioiada gazophilacium et aperuit [?] ubi divitie non servantur. Et hoc modo accipitur hic. Notandum secundum Aug.: gazophilacium est locus nummismatum in honore dei et dispensatione pauperum oblatorum. Ista numismata obtulit christus in celestiali gazophilacio, quia verba dei protulit; verba autem dei sunt quedam numismata imaginem regis celestis habentia impressa. Secundum autem Bedam tunc christus loquitur in gazophilacio quando ad Iudeos in parabolis loquitur. Tunc autem gazophilacium aperitur quando discipulis celestia reserantur. Dixit ergo eis iterum ihesus. In parte ista ostendit christus se esse liberatorem. Ubi advertendum est quod christus mediator fuit et ideo peccatum non habuit. Si enim peccatum habuisset, mediator non fuisset, sed magis mediatore indiguisset. Et quia christus fuit mediator et liber a crimine, sequitur quod sine eo nullus liberatur.

actuat. Secundo sequitur quod peccatum est
ne libertatis adeptio. 3o sequitur
quod nullus potest nec gloriari de libertate
nisi habeat Christum. Et primum hoc
hoc. patet. textus patet. quia primo osten
ditur quod sine Christo est servitutis
perpetuatio. Secundo ostenditur quod per Christum
fit nec libertatis adeptio. ibi. Dice
bat ergo Ihesus. 3o ostenditur quod frustra
gloriantur aliqui de libertate sine Christo
ibi. Scio quia filii Abrahe estis. Prima
in se. quia primo ostenditur quod nullus sine
Christo liberatur a peccato. 2o ponitur
conditiones Christi libertatis ibi Di
cebat ei. Circa primum nondum
quod peccatum prohibet libertatem inter
deum et animam. unde iniquitates
vestre diviserunt inter nos et deum
Secundo quod sequitur quod peccatum privat gloria
dei. Et primum hoc Christus duo facit
quia primo dicit quod suum eorum peccatum
ad in peccato. Et amissio glorie. 2o ma
nifestat intentionem. ibi. Dicebat ergo
iudei. Prima in se. primum duo que dicuntur
sunt ibi. quo vado. Circa primum
dicit sic. Dixit ergo eis iterum Ihesus
ego vado et queritis me. Et in pec
cato vestro moriemini. Dicit ergo primo
ego vado omnes quod sua perfectio et
vita [illegible]. post duo mortis perfecto
fuit. illuc unum veniat. et unum non
discesserat de ista perfectione. ad
Philip. 2o. Factus est obediens usque
ad mortem mortem autem crucis. propter
quod et deus etc. Secundo dicit queritis
non desiderio sed odio. Nam postquam
abscessit ab oculis hominum quesierunt
eum. et qui amabant eum hoc rapiendo
de quibus in psalmo. [illegible] et
vincite anima vestra. Quesierunt car
nali eum persequendo vel infamando
Matt. xxvii. Recordati sumus quia
seductor ille dixit. adhuc vivens

suis. Act. ix. Saule Saule quid
me persequeris. De sic querentibus psalmo
unum fugiebat qui querebat animam
meam. Tertio dicit in peccato vestro morie
mini. scilicet ubi lebemini. Unde autem dicit in pec
cato quia quidam sunt qui moriuntur
peccato. et hec mors est desiderabilis. quia
hec mors consistit in acceptatione gratie
extinguentis peccatum. De hac Ro. vi.
Qui enim mortuus est peccato. iustifica
tus est a peccato. Quidam moriuntur
propter peccatum perimens gratiam. et hec mo
rs est detestabilis. De hac morte Ez.
cordie. Tertio quidam moriuntur in peccato
et hii sunt qui finaliter perseverant in
peccato. et hec mors multum est for
midabilis. Unde hanc timens David
dicebat. Illumina oculos meos ne um
quam obdormiam in morte. in peccato.
Secundum ad dicit. ~~quo ego vado~~ scilicet post
~~mortem~~. vos non potestis venire
Tria autem innuit salvator. primo
innuit quod voluntarie moriebatur
Et ideo dicit quo ego vado. scilicet voluntarie
Secundo ostendit quod suam mortem sequitur
gloria. Theophilus. per hoc manifestat
quod resurget in gloria et sedebit a
dextris dei. Tertio ostendit quod solum viventes
vita gratie eum sequuntur. Et ideo dicit. Non
potestis venire. scilicet qui estis mortui
in peccato. Non mortui laudabunt
te domine etc. Secundum ad dicit. Dice
bat ergo iudei. Exponit Christus dicta
sua. Et primo ponitur exponendi occasio
que fuit dubitatio iudeorum. 2o sequitur
ipsa expositio. ibi. Et dicebat eis
Circa primum. Dicebant ergo iudei
Numquid interficiet semetipsum. quia
dicit etc. Augustinus. Stulta verba. Si
Christus interficeret semetipsum. numquid
illuc irent. ad omnes erunt mor
tui. ergo quo ego vado. dixit non
quo itur ad mortem. Nondum

scilicet super illo verbo quo ego vado. dixit
non quo itur. quod hoc idem dictum est
discipulis. sed non dicit vnde Augustinus. quod
et alio loco discipulis dixit. non tamen dixit
in peccato vestro moriemini. Sed quo ego va
do vos non potestis venire. scilicet modo. unde
non abstulit spem sed predixit dila
cionem. unde dictum est Petro quo ego
vado non potes me sequi modo. sequeris
autem postea. Dicebant aliqui quod dic
tum est quo ego vado etc. quod propter eis
revelavit suam dampnacionem. et quod
quibus cogitabat eos deserere. ad hoc potest
dici uno modo. quod propterea hec dixit non re
velando. sed comminando. unde et infra
addidit. nisi credideritis. Alio modo potest dici
quod hoc non est dictum credentibus. De
quibus dicit. Et dicebat eis. Exponit
dictum suum. et primo sic. scilicet quod sine eo non
ibunt ad locum suum. Secundo secundum. scilicet quod in
peccato moriemini dixi ergo vobis. Notan
dum ad primum potest esse racio talis. nullus
potest ad locum ire ad quem vado. nisi
proporcionetur illi loco. vos autem non estis
proporcionati. quia ille locus est supernus
vos autem deorsum estis. propterea. ille
locus non est de mundo. vos autem non
estis de mundo. ergo non potestis ire ad
illum locum. Ad cuius declaracionem
notandum est. quod mundus id est amor
mundi. est proporcionata potencia cognitiva
ad deum cognoscendum. Secundum primum in
mundo erat. et mundus eum non cog
novit. Secundo est improporcionata ca
effectiva ad deum amandum. propter verba pre
ti primo. Omne quod est in mundo aut
concupiscencia carnis est aut concupiscencia
oculorum. aut superbia vite. Tercio est
improporcionata motiva ad divinum lo
cum assequendum. et hoc est quod dicitur in littera
vos habet originem infima. Et non
non est proporcionati nisi eleve
mini per graciam. Secundo notandum est quod
secundum Augustinum est triplex mundus. Primo

quidem dicitur mundus malis. qui
quidem dicitur sub luce continetur. et ita
quod differt mundus deorsum. quia
deorsum est una pars mundi. Mundus
autem continet deorsum et sursum. De
hoc mundo non erat Christus quantum
ad affectum. quia ubi est thezaurus tuus
ibi et cor tuum erit. Erat autem in eo
quantum ad situm. et loquor de Christo secundum
quod homo est. Secundo modo dicitur mundus
intellectualis in quo sunt invisibilia
omnia cuius visum et decorem induebunt
hii qui mundo sunt corde. Tercio dicitur
mundus propter sapiencia. filius dei in
tantum differens a mundo mali. in quantum
differt racio tocius mundi a ma
mundata. a mundo existente in ma
teria hoc mundo erat Christus. secundum quod
filius dei. Et ideo dicit. Ego non sum
de hoc mundo. quia in me est racio quam
factus est mundus. et ex hoc apparet
quod intellectus Apollinaris ... fuit // f
dicebat. id est quod Christus non fuit de mun
do. et hoc quia corpus eius fuit delatum de
celo hoc autem est falsum. Apostolus id est dictum
est. vos non estis de hoc mundo. et tamen
ex hoc non arguitur quod corpora eorum
sint delata de celo. sed magis quod
conversacio eorum erat in celis. Deinde
cum dicit. Dixi ergo vobis quia moriemini
secundum. scilicet quid est mori in peccato. dicitur scilicet
quod illi moriuntur in peccato. qui Christo
non incorporantur per fidem. ubi primo
datur intelligere necessitatem sacramenti
regeneracionis. sive sacramenti fidei. Et ideo dicit
nisi credideritis. ac si dicat nullus
potest evadere mortem. nisi induatur novum
novum autem non potest induere nisi per fidem
et sacramentum fidei. Secundo datur intelligere
quid ipse in quem credere debemus est
verus deus. et ideo dicit. quia ego sum
inmutabilis. quod est idem qui dixit in
Exodo. Ego sum qui sum. unde Exodus

dispute imitatores inimicus fuit et
cit. Cogita de inimicis. Est ubi
temporis petitum esse non possit in ali-
quo dixisse hiis verbis. Nisi crediderit
quia ego sum deus. Deinde ad dictum. Dice-
bat ergo manifestavit conditores sue
liberationis. Et primo ponitur modus interro-
gationis. 2o responsionis. Dixit eis ihesus
principium in medio ad expectationem et non cognos-
cerunt. Et ideo cum expectationem remanent
dictum. Dixit ergo eis ihesus. quia ergo vos dixi
peccatis. nisi credideritis. dicebat ei. tu
quis es. ut si facerent quid de illo
credere deberent. Deinde ad dictum. Dixit eis
eis ihesus. ponitur responsio ubi manifestat
conditores sue liberationis. Et primo
manifestat quod est creator. 2o quod est
doctor. Qui et loquor nobis. 3o quod
est index. Multa habeo etc. Circa primum
dicit sic ego principium. scilicet arguens. Ego principium
omnium principium facta sunt. Dicitur autem principium
duobus modis. personaliter. Et non quo
dicimus. quia pater et principium totius
deitatis. Et hoc modo non dicitur filius sic ego
principium. Sed debet sic legi principium es-
sentiale. Et hoc modo dicit sic ego principium
Et non secundum Augustinum. quod principium hic non
est casus. Et ideo sic non legitur. Ego
sum principium. sed debet sic legi principium me
credite. Et non moriemini in peccatis vestris
Hoc autem manifestius est in greco
ubi principium est femininum genere. ac si dicat
credite me principium. id est veritatem. principium
enim apud nos est neutri generis. Et ideo bene
distinguitur utrum sit nominativus casus vel accusativus
Deinde ad dictum qui et loquor. ostendit
quod doctor est. ac si dicat veritas et
principium sum ab eterno. sed factus sum vo-
bis doctor loquens in tempore. ad hebreos
primo locutus est nobis in filio quem
constituit heredem universorum etc. Deinde
cum dicit. multa habeo. ostendit se esse
iudicem. Et primo hoc ostendit. 2o
ostendit principium iudicium suum esse verum. ibi
sed qui me misit. Circa primum
dicit. multa habeo de vobis loqui. id est con-
vos iudicare. que non remanebunt
indiscussa. Augustinus in omelia. Non dixit
iudicio. sed habeo iudicare. quia iudicare
dicit actum. hic iudicare. Et dicit potestatem
primum refertur ad presens. secundum ad futurum
velit ergo dicere habeo iudicariam potestatem
quam nunc non exerceo. quia non veni iudi-
care mundum. sed salvare. sed exercebo in
futuro. quia pater omne iudicium dedit filio
Deinde ad dictum. sed qui me misit. ostendit
quod iudicium suum est verum. Et ideo est non tale
secundum Augustinum. quod filius veritas est. quid
magis verax sicut pietas. quid pius
et castitas. quid castius et pulchritudo
quid pulchrius. videtur quod filius sit maior
patre. sicut veritas verace. Ad hoc respondet
Augustinus. quod ratio non sequitur. autem non est.
quia pater verax non dicitur eo modo quo anima
vel angelus. anima enim dicitur verax. quia
participat veritatem. Et ideo in tali sensu quod
veritas sit quid maius quam verax
sicut participatum participante. quia in
participato est plenitudo rei participa-
bilis autem ut sic loquor pro modo capacitatis
illius. pater autem dicitur verax. quia est
ipsa veritas per essentiam. Et sic est verax
de suo et non participative. genuit enim
ipsum filium qui est veritas. Respondendum
est per illud verbum. Sed qui me mi-
sit. pater alii continuant ad precedentia
et sic non secundum Crisostomum. ad tacitam que-
stionem. Diceretur enim multa habeo
iudicare. posset ergo aliquis querere
ab eo quare non iudicas. respondet. quia
pater non misit me. ut iudicem mun-
dum. sed ut salvem. verax autem est pater
qui misit me salvatorem. Et ideo ve-
rax quia exhibuit quod promisit

et ego que audivi ab eo · sic verba lo-
quor in mundo. Alchuinus. Audisse filium
a patre idem est quod esse a patre. quia ab
illo i. et audientiam a quo et essen-
tiam. Secundum ad dicit. Et non cogno-
verunt: post exspectatio in deo. Cum v-
audissent verax est · qui me misit
non intellexerunt quia de patre di-
cebat. non enim corporales oculos aptos ha-
bebat animales erant. aliis autem
homo non percipit que dei sunt. Secundum
ad dicit ergo ponit eis remedium con-
tra cecitatem. remedium autem est quia
post passionem suam cognoscent, cum
et tria facit. quia primo ostendit p[ro]prium(?) ven-
turi sunt ad fidem. Secundo ostendit quod
et de eo credendum. quia ego sum. Tertio
post effectus doctrine sue. ibi: Hec
illo loquente. Circa primum
dicit. Cum exaltaveritis filium hominis. ex-
altatione. s. crucis. tunc cognoscetis. s.
aliqui ex vobis per fidem. vel cum
exaltaveritis filium hominis tunc cognoscetis
i. cognoscere poteritis. qualis sum non solum
per gloriam resurrectionis sed etiam per penam
destructionis vestre. Notandum
et quod in hiis verbis primo insinuat sue
passionis modum. Cum exalta-
veritis. Secundo insinuat sue passionis
fructum. Tunc cognoscetis. Circa
quod primum notandum est quod Moyses ex-
altatus fuit in fama. unde Jo. Illum
oportet crescere me autem minui. unde Ps.
Exaltent eum in ecclesia plebis. Secundo
exaltatus fuit in pena. De qua
exaltatione hic. exaltavit eum
iudiciaria potestas. unde consequitur
ipse est ps(e)mo. Exaltatus autem s.
a iudeis in cruce. humiliatus sum
et conturbatus. Tertio exaltavit eum
propria caritas. Et hoc est quod promittit
per Ysa. lii^o. Exaltavit eum
mea veritas. Jo. iii^o. Sicut exal-
tavit Moyses serpentem in deserto
ita exaltari oportet filium hominis. ut omnis

qui credit in eum non pereat. Secundo
Circa secundum exaltatus fuit in gloria
Actuum v^o. Deus patrum nostrorum su-
scitavit. quem vos interemistis suspe-
dentes in ligno hunc deus exal-
tavit in ligno principem et sal-
vatorem in dextera sua. Secundum ad
dicit. Quia ego sum. ostendit quid
et de eo credendum. Est autem de eo
credendum primo quod sit immutabilis
eternitatis. et dicit. Quia ego sum. ac
si dicat. Scitote michi quod non sum
quia immutabilis sum. per se enim autem solus
ipse est. Secundo et de eo credendum quod
est originem in persona. et ideo dicit
Et a me ipso facio nichil. ac si dicat
Sicut a me ipso non sum, ita a me ipso
non facio. quia pater per opera per filium. quia
in patre et auctoritas et in filio sub
auctoritas. Tertio est de eo credendum
quod in eius doctrina sit veritas. et ideo
dicit. Sicut docuit me pater hec lo-
quor. et ideo sicut pater mentiri non po-
test ita nec ego. Aug. Non sic eum docuit
quasi indoctum genuit. sed hoc est sic eum
docuisse hoc scientem eum genuisse.
Si non simplex est natura veritatis. hoc est filio
esse quod nosse. quemadmodum ergo gig-
nendo dedit ei quod esset. ita dedit ei ut
nosset. Quarto credendum de eo quod patri est
coequalis per eandem unitatem. et ideo dicit
Et qui misit me mecum est et non
reliquit me solum. Missio qua me misit
dispensatio est. quod autem mecum sit divinitatis
qui ergo me misit, i. cuius auctoritate
incarnatus sum, non me relinquit
solum. Misit enim pater filium, sed non recessit
a filio. non enim quo misit filium non
ibi erat pater qui dixit. Celum et terram
ego impleo. Quinto de eo credendum quod
perfecte ad patris voluntatem conformem
et ideo dicit. Que placita sunt ei facio
semper. Ubi notandum est quod illud unum
que placita sunt ei pre ceteris signum p-
bavit predicacio. Et hoc est sensus
mecum est. Et non reliquit me solum

cuius signum est quia que placita sunt
ei facio semper. Proverbiorum viii°. Eram cum eo cun-
cta componens. Alio modo potest dici causa
intelligendo quod non reliquit me quia propter-
quod me quia que placita sunt ei. Et
notandum quod super illo verbo non reliquit
me quod est derelictio multiplex. Dispensationis
qua dereliquit pater filium exponens
eum passioni. Psalmus Deus deus meus
quare me dereliquisti. Hoc verbum ergo
dum dictum intelligitur de derelictione in-
audientie non dispensationis sive sapientie
Secundo est derelictio probationis et hoc est
in iustis. Sicut dereliquit deus Job
in manum sathan. 3° est derelictio eterne
dampnationis que est in hiis qui finaliter
dampnantur. Deinde ad dictum hoc illo lo-
quente posuit effectus doctrine Christi
quia multi crediderunt in eum. Et propter
efficaciam doctrine eius. Johannis iiij°. Multo
plures crediderunt propter sermonem
eius. Dicebat ergo Ihesus. Hic ostendit
Christus quod per eum ne libertatis adoptio
preditum autem sit. quia primo libertas
promittitur. 2° a iudeis premium dicitur. ibi
Responderunt ergo iudei. 3° a Christo ... ibi
ibi Dixit Ihesus. Ad evidentiam primi no-
tandum est quod libertas que promittitur
aliquid supponit in eo cui datur. Et
ideo dicit. Si vos manseritis in sermone
meo. ac si dicat. nullus potest fieri liber
nisi maneat in sermone meo per fidei
stabilitatem continentia medita-
tionem. Psalmus In lege eius meditabitur die
ac nocte. per ferventem affectionem.
In lege eius fuit voluntas eius.
Secundo hec libertas aliquid confert. primo
enim confert sublimitatem in gradu. Et
ideo dicit vere discipuli mei eritis. Magnus
enim est gradus esse discipulum. Secundo confert
hec libertas illuminationem intellectus.
Et ideo dicit cognoscetis veritatem. Augustinus
hec veritas incommutabilis est. hec veri-
tas panis est. reficit et non deficit
mutat nescientem non mutat inne-
scientem. Sic ergo discipuli eritis per fidem

Et cognoscetis veritatem per spem ita quod co-
gnitio spei et amoris. Tertio hec libertas
reparat statum veritatis. Et cognita liberabit
nos. scilicet a morte. quia veritas est immobilis
a corruptione. quia veritas est incorrupta
a commutatione. quia veritas permanet in-
commutabilis. Ipsa est eternitas. Ubi est
notandum secundum Augustinum in omelia. duplex
est libertas. Inchoata et perfecta. Prima
potest haberi in via. Sed non secunda. quia in via
caro semper concupiscit adversus spiritum
sed potest haberi in patria. Hec est quam ex-
petebat Apostolus. ad Romanos. Infelix ego
homo. quis me liberabit de corpore
mortis huius. Notandum est super illo
verbo. Si vos manseritis. quod primo nos
hortatur ad observationem verbi. Ille
enim manet in sermone qui sermonem
auditum observat. Observat Jacobi
primo. Non auditores tantum sed factores
iustificabuntur apud deum. Secundo nos
inducit ad consecutionem status. Disci-
puli mei eritis. Ubi notandum est quod triplex est sta-
tus discipulatus consequitur quis per imita-
tionem operum. Luce xiiij°. 2us status
consequitur quis per dilectionem proximorum.
Johannis xv. In hoc cognoscent quia discipuli mei e-
stis si dilectionem habueritis ad invicem.
Tertio hunc statum consequitur quis per obser-
vationem mandatorum. De hoc hic di-
citur. tertius status loquitur psalmus. Nunc et
erudimini domine et delectamini ...
Tertio invitat nos ad consecutionem
premii. Et veritas liberabit nos. Ubi
notandum est quod est veritas doctrine que
liberat ab errore. Johannis xviij°. Ad hoc
veni ut testimonium perhibeam veritati. Et
hec est veritas quam docet Christus. Secundo
est veritas gratie. que liberat a culpa
et hec veritas quam Christus dat. gratia
et veritas per Ihesum Christum facta sunt. Ul-
timo est glorie. in qua Christus permanet.
Psalmus In eternum permanet verbum tuum. id est
veritas tua. Et de ista loquitur hic. scilicet que
liberat a corruptione. Romanos viij°
Ipsa creatura liberabitur. Deinde ad dictum
Responderunt ei iudei semen Abrahe

et nemini vmquam seruiuimus. quomodo tu dicis
nobis libertas promittitur. Notandum est
quod iudei errant in equiuoco ad xpo. quia
xpus loquebatur de libertate spirituali
et ipsi intelligebant de corporali. secundum etiam
Aug. iudei mentiebantur dicentes. Ne-
mini vmquam seruiuimus. quia Joseph venun-
datus est et seruiuit. populus etiam in egyp-
to in luto et lateri seruiebat. populus hic etiam fuit
in captiuitate ducti. Ipse etiam tributa
soluebat Romanis. Alio modo potest dici quia
non mentiebantur. quia duplex seruitus est. i.
seruitus originis. et de ista intelligebant
semen Abrahe sumus etc. Alia seruitus
possessionum domini et de ista intelli-
gebant. Tercio modo potest dici quod intellige-
bant de illa seruitute de qua dictum est
Leuit. xxv. Seruus et ancilla sint
tibi de nacionibus que in circuitu vestro
sunt. Secundum ad dicit. Vt eis etc. ost.
quod ista libertas est necessaria. primo quidem
quia sine ea sunt serui peccati. Secundo quia
de hac seruitute non possunt se eripere. ibi Ser-
uus autem est. quia filius eos eripuit
ibi. Filius autem manet. Tercium ad
primum sic continuatur. dicitis quod non estis
serui. Ego autem probo vos esse seruos. quia
omnis qui facit peccatum seruus est peccati
vos fecistis peccatum ergo estis serui peccati.
Queritur quis vtrum peccator sit seruus
videtur quod non. quia peccator facit quod vult
sed qui facit quod vult non est seruus. Ad
oppositum est dictum saluatoris. Dico quod
peccator est seruus. Cuius autem ratio potest ostendi
ex parte illius quod vult. Nemo enim dyon.
operatur ad malum aspiciens. peccator
in voluntate vult actum delectabilem
et ad hoc aspiciens operatur. Malum autem
annexum puta quod sit contra deum libe-
nter vellet non esse. sed quia vult hoc cum
malo annexo. quia ratione ergo mali annexi
est aliqua ratione inuoluntarium. et per consequens
seruitutis. et hoc ii. quia peccator non potest
subiacere actui tali qui subiacet
malo. Secunda ratio potest sumi ex parte appeti-
tus cui se subicit. et potest esse ratio talis

subici alicui et inferioribus est quedam
seruitus. Homo peccator subicit se suo
inferiori. scilicet appetitui. Nam suum superius
est ratio. subicitur ii. quodammodo alicui est
suum proprium et esse rationale. ergo peccator est
seruus. Tercia ratio potest sumi ex hoc quia
peccator est spiritus vadens et non rediens
vadit in voluntate ad peccatum. sed
non potest fieri acceptus a deo quod vult
quia hoc est in voluntate dei. ex quo
sequitur quod homo peccator seruus est. quia
licet voluntarie inceperit. tamen redire
non potest. In peccato enim licet actus transeat
tamen priuacio gratie et reatus manet
quibus subicitur peccator. vide Aug.
[illegible] seruus peccati. Seruus hominibus
dum impetus domini sui fatigatus fu-
giendo requiescat. Seruus peccati quo
fugit secum trahit quocumque fugit.
peccatum non transit preterit quod delecta-
bat. remansit quod pungat. Quarto
peccator est seruus. quia habet condiciones
serui. admodum enim serui vilibus et ii. [illegible]
panno. [illegible] filius eius peccato-
res. vel vilibus admodum seruis vilibus
vestitur. de filio prodigo. Luc. xv.
Filius prodigus cupiebat implere ven-
trem suum de siliquis porcorum. Ad-
modum serui vilia operatur. Exodi primo
operibus duris luti et lateris omni quod
famulatu premebantur. admodum serui a-
licuius et obseruii. [illegible] stans
et non est quamquam in eis non facit quod
[illegible] quod si efficiatur alicui tamen de ut
tamen admodum serui alicui est a secre-
tum sui. Johannis xv. Jam non dicam
vos seruos. sed amicos meos. De-
inde dicit Seruus. ostendit quod non potest
se ipsos liberare. Vnde notandum est quod
liberari a seruitute idem est quod introduci
in domum dei per gratiam in presenti et per
gloriam in futuro. Nullus autem potest
introducere in domum. qui non habet potesta-
tem in domo. Seruus autem peccati non
habet potestatem in domo quia peccatum
eicit de domo etc. Hoc potest solum

non sit. Nullus potest liberari a servitute peccati qui non habet potestatem in domo. Servus non habet potestatem in domo quia non manet in domo in eternum. Servus non manere signat potestatem donandi. Et non sacerdotes veteris legis non habebant potestatem peccata legaliter peccata dimittere. Omnes enim peccaverunt. Et sacerdotes qui conscripsisset ut dicit Apostolus nec habebat sacrificandi offitium. Non dum est quod secundum Augustinum. Ecclesia est domus sunt boni et peccatores. In hac autem domo et si peccatores sunt, apparet. ad tempus non manent in eternum quia licet mali non sint separati nunc a fidelibus, sed multo tamen in futuro tunc separabuntur. Unde nunc ad Galatas. Eice ancillam et filium eius. non enim heres erit etc. Deinde cum dicit filius autem manet in ea in eternum ergo filii et liberalitas ostendit quod solus filius liberet. Cum oportet esse talis. Servus et liberator autem est habet potestatem in domo quia manet in ea in eternum. ergo filii est liberator.

Notandum est quod eius est liberator a peccatum est introductor in domum hanc filii autem est introductor quia mediator est quia solus mortuus liber fuit. Et non solus nec mediator fuit qui nunquam fuit eiectus de domo propter peccatum hic autem solus est Christus. Unde de aliis a Christo dicit Apostolus. Omnes peccaverunt et egent gloria dei. Et ita introducit in gloriam dei de Christo dicit 2. Cor. 5. Christus qui non noverat peccatum pro nobis fecit, id est sacrificium pro peccato. ut nos simus in iustitia dei in ipso. Ac si diceret. Christus factus est verum sacrificium pro peccato quia nullum habebat peccatum. Deinde cum dicit Si filii Abrahe estis evacuat gloriam eorum. Et primo ostendit quod non sunt filii Abrahe per imitationem. Secundo non filii dei esse probat utrumque. 3o quod non sunt filii diaboli. ibi vos ex patre diabolo estis. Prima

in se. quia primo ponit dominus quia filiationem. 2o ostendit quod non sunt filii Abrahe ibi. Responderunt. Circa primum facit tria quia primo supponit eos esse filios abrahe secundum generationem dicens. Scio quod filii abrahe estis secundum carnem. Isa. li. Attendite ad Abraham patrem vestrum et ad Saram que peperit vos. Secundo ostendit filiationem habere per imitationem. dicit. Sed queritis me interficere in quo non imitamini abraham. Tertio aliud 3o reddit duplicem causam huius imitationis. prima est non capiebat verbum dominum et ideo dicit. quia sermo meus non capit in vobis. Secunda causa est suggestio diaboli. Et ideo dicit. Ego que vidi apud patrem meum loquor. quasi dicat non solum loquor audita sicut alii prophete. sed visa. Supra in 1o. Deum nemo vidit unquam. nisi unigenitus. Et vos qui vidistis apud patrem vestrum facitis. Ac si diceret. Non estis filii alterius quam Abrahe per imitationem quia facitis ea que vidistis diabolo suggerente. Notandum est super illo verbo Scio quia filii Abrahe etc. secundum Augustinum Ego neglexo Agnosco semen abrahe. Et bene autem non est quia semen dicit quod in forma. semen enim dicit hic in sermonibus eius autem est semen non in actu. Et ad hoc manentes et parati. vel ad hoc in ipso. filius qui dicitur actum et includit similitudinem generationis deinde ergo si isti filii carent tamen per originem et non per imitationem. Et non sunt non carent informes. quia nondum omnino assecuti similitudinem patris. Et ideo melius dicuntur semen quam filii. Notandum est super illo verbo. Sermo meus non capit in vobis. Uno modo intelligitur quod verbum non capiat propter cordis maliciam. Sicut lex dicitur Sap. Quia nos stultum omnem sapientiam non tenebit. Secundo non propter sui excellentiam. Cor. primo. Alius homo non percipit que dei sunt. Tertio non per intellectum secundum Augustinum super Io. Ut sermo tuus non capit quod non capitur. Est enim sermo sicut hamus. Et hoc fit pisci

Unde consequenter eius sermones capiens .s. proveniunt. Sicut ergo hamus nunquam capit nisi quod capitur, ita et sermo dei capit quod cadendum ad dicit. Responderunt et dixerunt. Ostendit quod non sunt filii abrahe. Et primo ponitur ostensio. Secundo. Secundo ponitur opera ostensio ubi dixit eis ihesus. Dicit ergo quia iudei responderunt et dixerunt ei: pater noster Abraham est. Secundum ad dicit. Dixit eis ihesus. Ostendit quod sunt filii abrahe quia filii abrahe imitantur eum in opere. Vos autem non imitamini eum, ergo non estis veri filii eius. Licet habeant carnem sic traditum, quia primo innuit maiorem, s. quod filius imitatur patrem in opere. Et ideo dicit: Si filii abrahe estis. Dicit autem dubitative: Si filii. Supra autem dixit affirmative: Scio quod filii abrahe estis. Ratio est secundum Augustinum super Jo. in omelia, quia supra asserit originem carnalem, nunc autem negat imitationem spiritualem. Secundo innuit minorem, s. quod non faciunt opera abrahe. Et hoc quia quaerunt eum interficere. Unde et dicit: Nunc autem quaeritis me interficere hominem. Notabiliter autem dicit hominem. Primo secundum Augustinum quia verbum et deus non moritur. Secundo quia si deum scirent, primo Cor. ii: Si cognovissent, numquam dominum glorie crucifixissent. Notabiliter autem hoc dicit: quia veritatem locutus sum vobis, ut arguerent peccatum eorum. Nam qui veritatem loquitur non meretur mori. Hec autem veritas quam locutus est christus fuit quia dicebat se equalem deo. Hanc veritatem dicit audivi a patre etiam per eternam generationem, quia per generationem habuit et esse et nosse. Tertio innuit s. quod carent filii abrahe, sed habebant alium patrem. Unde et dicit: Vos facitis opera patris vestri. Notandum ergo super illo verbo: Si filii abrahe, quod notabiliter dicit opera abrahe, quia multa fuerunt. Primo quia credidit deo firmiter. Nam credidit abraham deo et reputatum est ei ad iustitiam. Secundo quia obedivit humiliter. Gen. xxii: Temptavit deus abraham et dixit ad eum et cetera. Tertio quia dixit

concordiam. Unde dixit Abraham ad Loth: Ne quaeso sit iurgium inter me et te. Gen. xiii. Quarto quia obtulit fideliter. Gen. xiiii. De decima ex omnibus. Quinto quia miseretur miseris. Gen. xiiii. De liberatione Loth. Sexto quia fuit homo hospitalis. Ad Hebr.: Hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc placuerunt quidam angelis hospitio receptis. Septimo quia mortuus est laudabiliter. Gen. xxv: Mortuus est in senectute bona provecteque etatis et plenus dierum. Et inveniet aliquis de isto verbo: Hoc Abraham non fecit. Tempore enim Abrahe christus non veniebat, et ideo non est mirum si secundum eum non potuit ad hoc videre. Dicendum prima visio est quia licet christus non fuit tempore abrahe, tamen aliquis erat similis sibi qui loquebatur veritatem, quem tamen abraham spiritualiter non querebat occidere. Secundo videtur quis adventus spiritualis christi in quo defuit sanctis. Et sic tempore Abrahe advenerat christus spiritualiter, quem non querebat occidere, i. a mente sua per peccatum mortale expellere. Secundum ad dicit. Dixerunt itaque ei. Et primo quidem iudei probant se esse filios dei. Secundo christus probat contrarium. Est autem probatio iudeorum talis. Tu dicis quod non sumus filii dei per generationem spiritualem. Apparet autem contrarium, quia qui fornicatur a deo spiritualiter non est filius dei. Nos non fornicamur spiritualiter, quia non sumus ex fornicatione, ergo habemus unum patrem deum. Notandum est secundum Aug. super Jo. quod iudei appellabant fornicationem spiritualem quando anima que est quasi sponsa dei diis subicitur. De hac fornicatione Jer. ii: Sub omni ligno frondoso fornicabatur. Est de prohibitione huius fornicationis Exod.: Non habebis deos alienos coram me. Secundum ad dicit. Dixit ergo eis ihesus. Probat quod non sunt filii dei, et procedit ratio talis. Si deus

patrem et vester diligit ipsum deum
sicut filius patrem. Sed contra sumus de
gratia processi per eternam generationem. sicut
deus ex deo. et veni in mundum
veni autem sicut procedens ab alio
nec enim a me ipso veni. sed ille. scilicet
deus pater misit me. ac si dicat vos
Nunquam amatis patrem ut deum
amatis me. quia ego et pater sumus unius
essentie et unius deitatis. processi vel
abeo. sicut deus ex deo. Notandum
quod proprius in verbis istis primo ostendit se esse verum
hominem. et ideo dicit veni. scilicet per incar-
nationem et assumptionem humanitatis
de hiis duobus infra xiv°. Exivi
a patre et veni in mundum. de primo
in psalmo Ante luciferum genui te etc.
Supra primo. In principio erat verbum. de 2°
ibidem in propria venit etc. Deinde cum dicit
Quare loquelam meam etc. ponit vi-
cium. scilicet quorum non diligebat. unde
dicit intuitive. Quare loquelam meam
etc. ac si dicat signum odii. et non di-
lectionis est non libenter audire hominem
loquentem. sed vos non auditis me
libenter. Sap. 2° Gravis est nobis ad
videndum ergo non diligitis me. Qui
enim amat libenter audit amicum
Cantic. ii° Sonet vox tua in auribus
meis. Cantic. vii° Sonet vox tua
in auribus meis fac me audire vo-
cem tuam. Deinde cum dicit vos ex patre
diabolo estis probat quod sint filii diaboli
et sic procedit quia primo ponit con-
clusionem probandam. 2° eam probat
ibi. Ille homicida erat. Tertio remo-
vet quandam obiectionem possibilem
ibi. Quis ex vobis. Circa primum
dicit vos ex patre diabolo estis. non per
creationem. sed solum per imitationem. quod patet
quia desideria patris vestri. scilicet diaboli vultis
perficere. de hiis desideriis. prima Thi-
mothei ultimo. desideria multa que
mergunt homines in interitum et perditionem
ista imitatione. Ezech. xvi° pater

tuus Amoreus. et mater tua Cethe-
a. Deinde cum dicit. Ille homicida
erat probat intentum. et ideo est talis
Nam imitantur diabolum in peccando
contra proximum. puta quia est homici-
da. et in peccando contra deum. propter
quia audit sermonem dei et filius
eius per imitationem. vos estis huius ergo
etc. Iuxta ideo sic procedit. quia primo
dicit quod diabolus peccavit in proximum
per homicidium. Secundo quod peccavit in
deum et in veritate. 3° concludit quod in
hoc peccaverunt isti. ibi. Ego autem.
Circa primum dicit. Ille homici-
da erat ab initio. id est post initium hominis
scilicet audi. et in hoc innuitur quia
… aliquis
… sit vera. Ille homicida
erat ab initio. Dicendum quod hoc verbum potest
habere multiplicem intellectum. primo
ut sit sensus quod ille erat malus
ab initio. id est a principio in inicio ita
quod ab initio malum teneatur. talis et
iste intellectus est impossibilis quia
deus non facit nisi eius et bonum
Gen. primo. Vidit deus cuncta que
fecerat. et erant valde bona. Alius
intellectus possibilis eo quod nunquam fuit
bonus. sed semper malus. et ideo ab initio
sue creationis. Itaque in eodem in-
stanti fuit creatus et malus. Hanc
tamen maliciam non habuit ab initio
a principio creante. sed a libero arbitrio
Iste intellectus non est possibilis quia
contra tenet quod angelus non potuit
peccare in primo instanti sue creatio-
nis etc. Tertius intellectus concordans scripture
Dicitur enim Ezech. xxviii°. de diabolo
sub persona regis Tyri. In deli-
ciis paradisi fuisti. et Ysa. xiv. sub
persona regis Babilon. Quomodo ce-
cidisti lucifer qui mane oriebaris
Tertius intellectus est Augustini in
in omelia super Jo. ut sit sensus

Ille est ab initio non suo sed huma-
ni generis. quia non poterat occidi homo
nisi factus fuisset. Hoc enim homicidi-
um fuit quia hominem primum ad mortem
perduxit vitam. et negando mortem
Gen. iii°. Nequaquam moriemini sed
eritis sicut dii. De hoc homicidio Sa-
piencie ii°. Deus creavit inexterminabi-
lem hominem. invidia autem diaboli mors
intravit in orbem terrarum. De hoc
homicidio dicit Augustinus. quare dictus
est homicida ab initio. non quia unum per-
emit unum singulum. sed totum genus
humanum. quia omnes in Adam morimur.
Secundum quod dicit. Et in veritate non stetit
probat quod diabolus peccavit in Deum. et
per consequens sua est talis. Unusquisque autem
se a veritate non stando vel permanen-
do in ea peccat in Deum. quia Deus veritas
est. diabolus ex propriis loquitur. ergo peccat
in Deum. Circa hanc racionem. sic procedit.
quia primo ponit quod diabolus pec-
cavit avertendo se a veritate. unde et
dicit et in veritate non stetit. et hoc
fuit quatuor racionibus. Secundo po-
nit primum signum quod probat eadem modo
enim ibi. quia veritas non est in eo. Tercio
ponit 3m signum ibi. Cum loquitur
loqu. i. mendacium ex propriis loquitur. Queret
forte aliquis. unde inscitatur id quod
dictum est. quod illud unum potest habere dup-
licem intellectum. uno modo ut dicatur
non stetisse in veritate. quia nunquam
fuit ibi. et hoc quia naturaliter malus
nam si naturaliter fuisset malus. naturaliter
fuisset aversus a veritate. vel certe quia
peccavit primo instanti. Si enim pec-
casset primo instanti. numquam fuisset
in veritate. Et iste intellectus non est
verus. quia ut dictum est. quia diabolus
non est naturaliter malus. Unde Augustinus
de Civitate Dei xi. Si naturale esset peccatum non esset. nec
certe potuit peccare in primo in-
stanti. Alius intellectus est in primo
instanti ut intelligatur. sicut Augustinus

super Joh. in omelia. quod ibi fuit sed in
veritate non stetit quia non permanendo
cecidit. Secundo quereret aliquis. de primo
signo de quo dicitur. Quia in veritate non stetit
Secundum est quod signum est per istum modum
Si permansisset in veritate esset in eo ve-
ritas. si veritas non in eo ergo non perman-
sit. De hoc in omelia Augustinus xi. de Civitate Dei dicit
quod hoc argumentum est a signo. et non a cau-
sa sicut et ibi in psalmo. Ego clamavi
quia exaudisti me Deus. Cum secundum fuisset
videlicet exaudisti me quia clamavi
Sed ad hoc David dicit a signo. ac
si diceret. ostendo me clamasse. quia
exaudisti me. Secundum modum in proposito
dicit et in veritate non stetit. quod non
est veritas in eo. tamquam sit causa
quod in veritate non stetit. quia non est veritas
in eo. cum potius est sit causa. ut in eo
non sit veritas. quia in veritate non stetit
quia non est veritas in eo. Et argumentum
a causa. sed ab effectu. Tercio quereret
aliquis de 3o signo. quo ex proprio
loquitur et mendacium est signum primum
ad hoc secundum est quod quis est in veritate
loquitur secundum instinctum veritatis existentis
in eo. et ideo loquitur verum. Non loquitur
certe ex propriis. sed loquitur suggesta a
veritate. Corinthios primo. Nemo potest dicere
Dominus Ihesus nisi in spiritu sancto. Et
Ambrosius. verum a quocumque dicitur a spiritu
sancto est. Queret aliquis utrum
ex propriis loqui. et loqui menda-
cium. convertantur. Secundum est quod non. cum-
que est. quia Deus loquitur ex propriis et
tamen non mentitur. loqui ergo ex propriis
hic accipitur. quod homo avertit se a veri-
tate divina docente et illuminante de quo
Ro. iii°. Est autem Deus verax
omnis homo mendax. Et notandum
est quod tunc homo loquitur proprie menda-
cium. ex propriis quando mendacium invenit
et inventum loquitur. Quarto quereret
aliquis quo illud intelligitur-

illud verum quia mendax est et pa-
ter eius. s. dyaboli est mendax et iste
intellectus est falsus. hoc enim non ponunt
manichei. alius intellectus est ut
sit sensus. dyabolus est mendax. et pater eius
s. mendacii. et iste intellectus est
verus. quia loquitur ex precedentibus
ut sit sensus ex propriis loquitur quia est pater
mendacii ipsum s. inveniendo. Et est
mendax inventum confingendo. Sed ijo
nequaquam moriemini. Secundum cum dicit
Ego autem. ostendit quod iudei pecca-
bant attendendo sc. veritatem. Et ideo dicit
Qui dyabolus peccavit. quia in veritate
non stetit. ideo vos peccatis sic filii
sui quia veritatem dico vobis et non
creditis mihi. Tertium cum dicit. Quis
ex vobis arguit me. Christus opus ad
quandam obiectionem possibilem. Et propter
ponitur hic ostensio. Tertio iudeorum ca-
lumpniacio ibi. Responderunt ergo iu-
dei. Circa primum notandum est quod
iudei potuissent dicere Christo. non a-
udimus te non propter defectum nostrum
sed tuum. hoc volens excludere Christus
ostendit quod non est defectus ex parte
sui sed ipsorum. Et sic procedit quia primo
ostendit quod non deficit bonitas ex
parte docentis. secundo quod non deficit ve-
ritas ex parte doctrine ibi. Si veritatem
Tertio ostendit quod non deficit amor
in audientibus. Qui ex deo est
Circa primum vero sic arguitur
doctor non deficit in bonitate. qui
non potest argui de peccato. Ego non sum ar-
guendus de peccato ergo non deficio. Et
hoc est quod dicit Quis ex vobis ar-
guet me etc. Notandum est quod Christus peccare
non potuit. si attendamus puritatem
sacerdotii. Si enim peccare potuisset me-
diatore indiguisset. qui eum in deum
reduxisset. Et non fuisset primus

sacerdos. Nec primus mediator. Sacer-
dotem attendens Apostolus ad Hebreos
dicit. talis enim decebat ut nobis esset
pontifex sanctus innocens impollutus
segregatus a peccatoribus. Et ideo segreg-
atus quia de omnibus aliis dicitur in psalmo
Omnes declinaverunt simul inutiles facti
sunt. de Christo dicitur prima petri 2o. Qui
peccatum non fecit etc. Secundo peccare non
potuit si attendamus peccati diffinicionem
Nam peccatum est quedam recessio a deo
Cum ergo Christus fuit deus propter gratiam
unionis. sic non potuit recedere a seipso
ergo ita non potuit peccare. Tertio peccare
non potuit si attendamus in ipso pleni-
tudinem gratie. et immensitatem. Nam
peccatum non cadit nisi in animam que patitur
nisi aliquid vacuum. ubi autem est gratia ple-
nissima. ibi non cadit peccatum. Sic autem
est in Christo. Supra primo. De plenitudine
eius omnes accepimus. Secundum cum dicit
Si veritatem dico. ostendit quod non est defectus
ex parte doctrine. Nam illa doctrina non
deficit que veritatem continet. et tali
credendum est. Et talis fuit doctrina Christi
et ideo dicit Si veritatem dico etc. Et ideo ad
intendendum est quod est veritas doctrine. Et hec
est de qua dicit salvator. quod loquitur et cre-
dendum. hec est quam debemus loqui. Ephesiorum
4o. Deponentes omne mendacium lo-
quimini veritatem etc. Secundo est veritas
operis. et iusticie. Et est hec est veritas quam
debemus facere. Supra 3o. Qui facit ve-
ritatem venit ad lucem. De ista super
in veritate non stetit. Tertium cum dicit. Qui
ex deo est ostendit quod deficit amor ex
parte audiencium. ac si dicat. Si non a-
uditis non est defectus ex parte docentis
nec ex parte verbi quod docetur. sed ex parte
vestra. vos enim non libenter auditis. quia non
libenter auditis non amatis deum. nec etiam
verba eius Qui non est ex deo. s. per a-
morem. Responderunt iudei. Ponitur
calumpnia iudeorum. Et ponitur calump-
nia. primo. Secundo Christi responsio ibi. Respondit
Jhesus. calumpniantes ergo iudei

xpo dixerunt. Nonne bene dicimus nos quia samaritanus es et demonium habes. Quereret aliquis unde poterant arguere quod demonium haberet. Ad hoc videtur Chrysostomus. ex hoc arguebant eum demonium habere quia revelabat cogitaciones eorum. Aliter dicendum secundum Augustinum et melius quod ex hoc arguebant eum demonium habere quia demonium est ea capere que non capiunt homines. xpus autem dicebat sermones transcendentes capacitates hominum. puta quod processisset ex deo. et quod esset equalis patri et similia. Secundo quereret aliquis unde arguebant eum esse samaritanum. Cum enim sicut dicit Augustinus negavit futura scriptura nusquam legitur quod dixerunt xpm esse samaritanum qui tot dixit de iudeis et nunc de futuris. Ad hoc dicendum quod samaritani erant adversarii iudeis. et quia xpus dixerat quod non erant filii abrahe. nec dei. sed diaboli. ideo arguebant quod hic qui dicebat tot iniurias de iudeis. vel erat samaritanus. vel sequebatur vias eorum. Deinde cum dicit. Respondit Jhesus excludit calumpniam iudeorum. Ubi notandum quod iudei arguebant eum xpm demonium habere quia dicebat sermones transcendentes hoc excludens xpus arguit sic. Demonium est querere in homine in suis sermonibus gloriam propriam. et ostentacionem sciencie. Ego autem in sermonibus meis quos vocatis transcendentes non quero gloriam propriam. sed magis gloriam patris. Dixi enim me esse a deo. Dixi enim me sciam hinc a deo. et non ex me. ergo non habeo demonium. In hac ratione procedit sic xpus. quia primo dicit sic habere honorem patris. secundo dicit ego demonium non habeo. quia queres ostentacionem propriam sed honorifico patrem meum. Sed dico sic dico me hic a deo venisse et sciam. Secundo ostendit quod ipsum patrem non honorabant iudei. et ideo dicit. et vos inhonoratis

me. et per consequens ipsum filium patrem. Secundo vero Qui non honorificat filium non honorificat patrem qui misit illum. Tercio ostendit quod licet non quereret gloriam propriam in quantum homo. tamen querebat eam deus pater. et ideo dicit. Ego autem gloriam non quero meam. Est pater qui querit et qui iudicet. pater qui querit dum dicit. Hic est filius meus dilectus. vel querit dum tonat xpum honorandum gloriandum et honorandum. Iudicat autem qui discernit inter gloriam aliorum hominum et hominum et non. nam quia homo eo comparandus est et aliis hominibus. quia pro nobis cum peccato. ille autem sine peccato. vel quereret gloriam xpi deum recipientes xpm glorificat. Judicat autem deum contradicentes xpo condempnat. ita quod iudicare primo est discernere. Alio modo est quod condempnare. Amen amen dico vobis. Hic est una pars tocius capituli in qua xpus se ostendit liberum a dampnacione mortis. circa hoc sciendum quod sermo suus dat vitam. In hac autem parte sic procedit. quia primo iudeis contrariantibus sua contradicunt ostendit sui sermonis efficaciam. Secundo ostendit iudeis contrariantibus sua contradicentes dixerunt ergo iudei. Tercio iudeis persequentibus ostendit suam potenciam. et benignitatem. ibi. tulerunt ergo lapides iudei. primo ergo ostendit sua efficacia dicens quod sermo suus liberat a morte. unde et dicit. Si quis sermonem meum servaverit mortem non videbit in eternum. Ubi notandum est quod sermo domini servatus est veritas iusticie. sicut ergo veritas iusticie ducit ad veritatem glorie. de qua dictum est supra et veritas liberabit vos. ita et sermo servatus ducit ad eandem veritatem que liberat a morte. Intelligendum ergo sic est. veritas doctrine ducit ad veritatem operis et iusticie. et veritas iusticie ducit ad veritatem glorie que liberat a morte. de hiis tribus veritatibus dicit hic salvator. Si quis sermonem meum. scilicet doctrina servaverit. id est fecerit quantum ad veritatem iusticie mortem non videbit

ineternum propter ingenuitatem glorie. Secundo no-
tandum est quod verbum dei est sicut semen
quod est custoditum in terra bona est verbum semina-
tum in anima. Sicut ergo ex semine custo-
dito percipitur fructus, sic glorie liberalis (?)
a morte. Ecclesiastici viii°: Qui custodit pre-
ceptum non experietur quicquam mali.
Et Sap.: Custoditio legum incorruptionis
consumacio est. Tercio notandum est quod verbum
vite est sicut lignum. Sicut ergo lignum
vite preservasset primos homines a morte
sic et verbum sapientie servatum preservat a mo-
rte. Et loquitur de sapientia ubi: lignum vite
est hiis qui apprehenderint eam, et qui tenue-
rint eam beati. Secundum cum dicit: Dixerunt
ergo iudei, ostendit Christus contradicentibus
sua excellentia. Et primo ponitur
iudeorum contradictio. Secundo Christi responsio. Circa
primum iudei contradicentes primo imponunt con-
tumeliam. Secundo quod dicit preter rationem dicit et pro-
rationem. Primo quod dicat verbum stultum ibi: Ab-
raham mortuus est. Tercio quod dicat verbum
arrogantie et superbie ibi: Quem teipsum
facis. Contumeliam ad primum dicunt: Nunc co-
gnovimus quia demonium habes, scilicet
in spiritu cuius loqueris verba extranea
et preter rationem. Nam preter rationem experientie est
quod homo non moriatur. Secundum cum dicit
Abraham mortuus est, probant Christum
dixisse stultum. Et comparatio est talis:
Abraham servavit mandatum domini.
Gen. xxii°: In semine tuo benedicentur
omnes gentes quia obedisti voci
mee. Et tamen mortuus est. Prophete etiam serva-
verunt mandatum domini et mortui
sunt. Ergo stultum est quod sermo servatus pre-
servat a morte. In hac ratione sic proce-
dunt quia primo supponunt Abraham
mortuum. Unde et dicunt: Abraham
mortuus est. Secundo recipiunt dictum domini
et ideo dicunt: Et tu dicis: Si quis sermo-
nem meum servaverit mortem non vi-
debit ineternum. Tercio introducunt
verbum de comparatione sui ad patres dicentes:
Numquid tu maior es patre nostro Ab-
raham qui mortuus est? Acsi dicat

non. Ipse (?) preterea sequitur dicens: Si quis sermo-
nem meum et cetera. Secundum cum dicit: Quem teipsum
facis, imponunt Christo verbum superbie et arro-
gancie quasi dicant: Quare teipsum laudas
et teipsum extollis. Notandum est super
illo verbo mortem non gustabit quod iudei
mutaverunt dictum Christi. Ipse enim dixit
non videbit, ipsi autem dicunt non gustabit.
Credentes forte idem quia et visionem et
gustum accipiebant pro experientia mortis.
Est tamen diversa. Nam videre mortem est eam
perfecte experiri. Gustare autem est aliquem
mortis gustum seu participationem habere
sicut plus est ad penam habere videre
quam gustare. Ita plus est ad gloriam non
gustare quam videre. Illi enim non gustant
mortem qui intellectuali loco statum
observant. Matthei xvi°: Sunt quidam de hic
stantibus aliqui tamen sunt qui etsi non
videant mortem mortaliter peccando
aliquid tamen gustant per aliquam terrenorum
affectionem. Et talis est imperfectus qui habet sta-
tum elevatum. Nec est visio nec gustus
mortis spiritualis. In imperfectis autem et si
non est visio tamen est gustus. Hec sunt ac-
cepta ab Origene. Secundum cum dicit: Et Ihesus
ponitur responsio Christi. Primo ostendit quod non dixit
verbum superbie. Secundo quod non dixit verbum stultum ibi
Abraham pater vester. In primo vitat arrogantiam.
In secundo ostendit suam excellentiam. Circa ad
primum sic arguit: arrogancia est querere
gloriam propriam et seipsos glorificare. Ego
autem meipsum non glorifico quia gloria mea
nichil est. Ergo non sum arrogans. In hac
ratione sic procedit quia primo dicit non glo-
rifico meipsum. Secundo dicit quod pater eum glorificat
ibi: Est pater meus. Tercio dicit hec
gloria est ignorata a iudeis. Et tamen est cogni-
ta ab eo ibi: Et non cognovistis eum. Circa
tamen ad primum dicit: quid a me quem
meipsum facio, scilicet per gloriam et iactanciam,
et ego dico quod si ego glorifico meipsum gloria
mea nichil est. Nunc ex aliquis non
glorificans seipsum nichil est quod gloria
hec manifestatur per tribus modis primo

de filio dei. sit q nil hz n natu ab
alio. Si gl'ictur in aligno. q illud
hcat a se. gla sua nil ez. qa glat
in eo qd no ez. z filius nil hz nisi
natu ab alio. go si glar in aligo
q illud hrt a se gla sua nulla
est. Alio mo pt intelligi de xpo
hoie qui no poterat glari in aliqo
q a se hrt illud. qa quidqd ez in ea
tua ab alio ez. pa Cor. Qd hes
qd no accepisti. si aut accepisti q
glar. Alio mo pt intelligi ut sit
sens. Si eo glifico meipm gla mea
nichil ez. i. vana a nob reputabi
sicut vana reputabi illius qui q
mendat seipm. Deinde cu d. Est
pr meus. ostendit q pr eu glifi
cat. Ubi advertendu ez q illud vin
pt intelligi duobus mo. vno mo
de xpo sm divinitatem. ut sit sens
pr glando me. qntat in eternitate
qntando aut eternaz. qntat glaz
z ex isto intellectu. no pt argui q
q pr sit maior filio. sicut argue
bat arrius. qa qrio no argt maio
ritatem in pre. Et ita gla qua qnti
tat pr filio. Ad Ebr. pmo. Qui
cu sit splendor glo zc. Scdo pt
exponi de xpo. sm hnanitatem
Alcuinus. Clarificauit pr filiu. z in
tpe baptismi. z in monte. z in tpe
passionis coram turbis. vox facta est
ad dnm. z pq passionem eu resu
scitauit. z collocauit eu ad dex
teram sue maiestatis. nec ex ista gli
ficatoe pt argui. q pr ez maior
filio. qa ecia inveni. q filius glifi
cauit prem. infra. xvijo. pr venit
hora clarifica filiu tuu. ut filius
clarificet zc. Notandu ez sm Aug
in omel. sup Io. q ex isto vbo p
intelligi eundem fuisse prem xpi
z veteris testati. pmo n. dicit. Est
pr meus. s. quem vos dicit esse
deus vr ez. z sic manifestat q
pr suus ez deus ex eternia. pr ex
qpectat. Deinde cu dicit. Et no cog
novistis. ot q gla hcc ez eis ignoti
ata. z no. s. z io dicit. z no cogno
vistis eu. s. prem. z pq ns no cog
novistis filiu glam. quam qntat
in zz qnando. licz n. iudei cogno
scunt deu sub roc dei. no tn sub roe
patris qntant glam filio suam
Ego aut novi filiu eu. s. no tn sb
roc dei. ez pris michi qntantis
glam. Et si dixero qa nescio eu
consilis eo vob mendax. qd no
ez pole. qa eo sw vitas qui menti
no pt. Sed scio eu. s. scia speculatia
z sermonem eius sno. p conformitate
voluntatis mee ad suam. Sup
vio. de sandi de alo no ut faciam
voluntatem meam zc. Io. pmo
Qui dicit se nosse deu. z madatu
eius no custodit mendax ez. Deinde
cu dicit Abraham pr m. ot xps
se no dixisse falsu. ex hoc q invenit
se maiorem Abraham. qa pmo est
vinificat. z arguit sit. Qmnis
expectat bonu ab alio vr esse
minor illo. sed Abraham expectat
diem meu. go minor ez me. de hac
roe no ponit saluator plq nisi q
Abraham expectauit diem suu
vnd z dicit Abraham pr zc. No
tandum ez pmo. q exultao Ab
rahe tenuit mediu int spem z
visionem. vnd Augg. sup Io.
Non ait exultauit quia vidit
sz ait exultauit ut videret. cre
dens n. exultauit spem. sperando
ut videret intelligendo. z sic q
sm hoc gaudiu consistebat int
visionem fidei. z intellectu Ac
si dicat vidit fide. z gauisus
ez quo gaudio exultauit. ut
videt diem meu. i. diem pnae

apta visione. Tercio notandum quod
luce x. multi reges et prophete volu
erunt videre etc. Secundo notandum quod secundum
Augustinum in omel. 30 libet quod dies quem
vidit Abraham per fidem ad quam as
piravit per spem. fuit dies sine etermi
qui nescit occasum. hanc non diem cre
didit Abraham. quia credidit deo
et reputatum quod ei ad iusticiam. fuit
eciam hec dies incarnacionis christi. hanc vi
dit Abraham fide et gavisus quod. gra
nderis aut exultavit. vel ad gaudio
desideravit. ut liquet et eandem diem
videret apta visione. Tercio notandum
quod secundum Gregorium Abraham vidit
christum fide. cum in signa summe trini
tres angelos hospicio recepit. Secundum
aut Crisostomum christus diem suam notat
diem autem. quam Abraham fide pre
figuravit in oblacione filii et sic
hoc ostendens. quod non invitus ad
passionem suam venit. ostendens
eciam eos esse alienos ab Abraham
qui dolent in hijs in quibus ipse ex
ultavit. Secundum aut Augustinum in omel. super
30. Abraham fide vidit diem ipsam
quod dixit servo suo pone manum super
femore meo. et iura per deum celi. In
tellexit intellectum duas naturas in christo
vnde Augustinus in hoc significabatur quod
Abraham venturum in carne deum
celi. semen. non sum dicendo mitte
manum super femore meo. deum aut sum
significat addendo. et iura michi per
deum celi. dixerunt ergo iudei. Iudeis
admirantibus ostendit suam eternita
tem. et primo ponitur iudeorum admiracio
secundo christi ostensio ibi. dixit ergo eis ihesus
quantum ad primum admirantur iudei di
centes. quinquaginta annos nondum habes
et abraham vidisti. quod dicat. hoc
quod impossibile. Et nota quod non dicat Ab
raham vidit te. sed tu Abraham
quod semper reputantes maiorem Ab
raham. deinde cum dicat. dixit ergo
ihesus ostendit christus suam eternitatem
dicens. Amen. Amen dico vobis
i. in veritate assero. antequam Abraham
fieret sicut creatura in esse produceretur. ego
sum. Non dicit. ego factus sum. quia
esse eius non cepit. nec dicit. ego
fui. quia preteritum tempus divinitas non habet
quod semper est. sicut dicit. ego sum. quia eius
quod eternum. et intransmutabile. Exodi iijo
Ego sum qui sum. Eccli. xxiiijo Ego
ex ore altissimi prodivi primogenita
etc. deinde cum dicit. Tulerunt ergo lapi
des. ostendit christus iudeis persequentibus
suam humilitatem. et primo ponitur
iudeorum persecucio. secundo christi humilitas
ihesus aut. quantum ad primum dicit. Tu
lerunt ergo lapides etc. quod volentes
eum lapidare. sicut blasphemum. deinde
sequitur christi humilitas. ihesus aut ab
scondit se et exivit de templo.
vbi primo videndum quod quare se ab
scondit. dicendum primo in signum. de
quo signo dicit Gregorius. Abscondendo
se dominus significat quod eis veritas
ipsa absconditur. quia eius verbo se
qui contempnunt eum. quippe quem
non invenit humilem. veritas mente
fugit. secundo abscondit se in exemplum
de quo exemplo Gregorius. quod aut christus
hoc exemplo loquitur. nisi ut eciam ei re
sistere possimus nam superbientem. de
clinemus. Tercio abscondit se in documento
ut ostenderet nobis quod ipse erat verus
homo. vnde Augustinus in omel. super 30
Tamquam a lapidibus fugit. sed
ut illis a quorum lapideis cordibus
deus fugit. Secundo videndum quod ubi
se abscondit. dicit aut textus
quod abscondit se et exivit de temp
lo. super quo Augustinus. Non abscondit
se in angulo templi. quod timens

aut in domicula fugiens. vel per
murum aut columpnam dimittens. Sed
propter eum invisibilem se insidiantibus
constituens per medium illorum exivit
Hec ergo absconsio fuit quia invisibilem
se constituit non quia ad locum abscon-
sum divertit. Tertio circa istam absconsi-
onem videndum est a quibus se xpus
spiritualiter abscondit. Et dicendum est quod
xpus se abscondit a superbis. Math.
Abscondisti hec a sapientibus et pru-
dentibus et revelasti ea parvulis. Ab-
scondit etiam se a maliciosis. Deu-
m qui te genuit dereliquisti et oblitus
es domini creatoris tui. Et sequitur abscon-
dam faciem meam ab eis et con-
siderabo novissima eorum. Tertio abscon-
dit se propter peccatum impudicitie et carna-
litatis. Ezech. xxxix°. Iuxta in-
mundiciam eorum et scelus feci eis
et abscondi faciem meam ab eis. Quarto
abscondit se propter peccatum cupiditatis
et avaricie. Ysa. propter iniquitatem ava-
ricie eius iratus sum et percussi
eum et abscondi a te faciem meam

Et preteriens Ihesus. Iuxta ita
xpus ostendit esse illumina-
torem. ita quod hec illuminatio cor-
poralis intellectualis illuminationem mentis. Est
autem hoc capitulum tres partes. quia primo
ponitur ceci miraculum. Secundo phariseorum ca-
lumpniatio maligna. Et dixerunt
ei. Tertio ponitur spiritualis illuminatio ceci ibi
audivit autem Ihesus. Quantum ad primum
quatuor facit. quia premittit domini appli-
cationis aspectum. Secundo addit domini
dispositionis intentum. ibi Et interroga-
verunt eum. Tertio subdit domini opera-
tionis miraculum. ibi. Hec cum dixisset. Quarto
Qua° concludit domini admirationis dubium. ibi itaque
vicini. Primo ergo ponitur divinus aspectus. Et
preteriens Ihesus vidit hominem cecum
a nativitate. vidit id est oculo misericordie

respexit vel vidit id est diligenter
aspexit. unde discipuli videntes eum diligenter
aspicientem interrogaverunt. quis peccavit. Secundo
causam vel preteriens Ihesus inclina-
tus phariseorum furorem. vidit hominem cecum
a nativitate. in quantum sanctitate de-
buit emolliri eorum duricia. Secundum ad-
ditur Et interrogaverunt eum. sic quod
de intento dicit dispositionis. Et primo
quid sit hec questio. Secundo visio ter-
tio Ihesus. 3° ponitur visionis ratio. ibi me
oportet operari. Primo ergo ponitur quod querunt
discipuli. Rabbi quis peccavit hic
aut parentes eius ut cecus na-
sceretur. Quereret aliquis quare
ista moti discipuli quesierunt hanc
questionem. Ad hanc quidem videtur
Crisostomus quod ad interrogationem venerunt
quia prius xpus super paraliticum curans
dixit. Ecce sanus factus es iam noli
peccare. Isti autem cogitantes quod propter
peccatum fuerat paralisi resolutus. In-
terrogaverunt de isto si peccavit. Secundo
quereret aliquis utrum iste cecus fuit
propter peccatum proprium. Dicendum est quod non
Nam iste fuit cecus a nativitate
anima autem eius non prius fuit peccatas
quam infusa corpori. Unde apostolus
Non prius suscepit apli nubes ge-
tilum dicenam. quam anima glorie sce-
lo vincens peccavit. Tertio queritur
aliquis utrum quis possit puniri
pro peccato parentum. videtur quod non Ezech.
xviii°. Non portabit pater iniquitatem
filii neque filius iniquitatem patris.
Ad oppositum Exod. xx. Visitans
peccata parentum in filios. Dicendum est quod duplex
pena spiritualis. quedam consistit
in privatione gracie. hec non punitur
unus pro alio. quia anima est a deo
et non a patre. Ezech. xviii°. Omnes anime
mee sunt anima filii sicut anima patris

Alia est pena corporalis. et hec pu-
nit vnum pro alio. sicut patet quod filii so-
domorum occisi sunt propter peccato patrum. et
hoc quia filius quoddam est aliquid
patris. et eciam quia non est inconveniens
quod infligatur pena corporibus in re-
medium anime. que nobilior est et po-
cior. Secundo cum dicit Respondit Jhesus ponitur
responsio Christi. cuius summa est. quod hec cecitas
non accidit huic propter peccatum proprium
vel parentum. sed ut opera dei manifesta-
rentur in illo. Quereret aliquis
numquid neque hic peccavit. Dicendum est. in-
nuit huic peccatum actuale neque originale.
Ad hoc vide Augustinum. quod iste habebat pec-
catum et eciam parentes eius. sed non peccatum
propter quod infligeretur. hec pena ceco.
Secundo quereret aliquis utrum omnis pe-
na sit inflicta a deo propter culpam.
Dicendum quod duplex est causa. Causa sine qua non
et hoc modo omnis pena est ex culpa sicut
causa. quia si non fuisset culpa nulla
fuisset pena. Alio modo est causa meritoria
et hoc modo non omnis pena respicit
culpam. Aliquando enim infligitur pena
ad virtutis probacionem. et manifesta-
cionem. sicut in Thobia et Job. Ali-
quando ad virtutis conservacionem. sicut in
Paulo. 2a Cor. 12o. Datus est mihi
angelus sathane etc. Aliquando propter
divini consilii dispensacionem. sicut
in Christo. aliquando propter virtutis divine ma-
nifestacionem. sicut in hoc ceco. Secundo
cum dicit. Me oportet operari. ponit racionem
sue responsionis. Et patet ex hoc racio talis. vni-
cuique est operandum in die que apta
est operacioni. vel dies est dies operandi.
sed nunc est dies operacionis per quam ma-
nifestetur ille qui misit me. ergo in-
nuit est operandum. operacione miraculosa
sicut est illuminacio ceci. In hac racione sic
procedit. quia primo ponit conclusionem

intentam. scilicet quod oportet eum operari. Secundo
ponit virtutem racionis. per quam pro-
batur conclusio. ibi donec dies
est. Circa primum dicit. Me oportet
operari opera eius qui misit me. id est opera
a patre michi mittente commissa.
Infra 17o. Opus consummavi quod de-
disti michi. Hec autem sunt opera mi-
raculosa que manifestant patrem.
Alio modo sic. Me oportet operari opera eius qui
misit me. id est me oportet facere opera que
manifestant me equalem esse patri
mittenti. et hec sunt opera miraculo-
sa. Secundo sic pater me mittens facit
miracula. que sunt opera eius. et hec
hec eadem oportet me facere. Supra 5o.
Quecumque pater facit. hec similiter et filius
facit. Secundo cum dicit. Donec dies
est. ponit virtutem sue racionis. scilicet quod
nunc est dies operandi. et tria impli-
cat. quia primo dicit quod hec dies est
Secundo innuit quod non semper erit. Venit
nox quando nemo potest operari. Tercio pro-
bat hanc diem esse. et est racio talis
dies est presencia lucis. sed ego sum
lux quamdiu sum in mundo. lux
scilicet mundi. ergo dies est presencia
lucis. Quereret aliquis quid nomi-
netur hic dies. Notandum est quod
Christus intellexit hic quod mundus in
absencia sui erat sub quadam tene-
bra. Ipso autem adveniente in mundum
advenit lux. Christi enim presencia facta
est dies in qua die Christus aliquid
manifestabat. quid agendum
puta mandata vel consilia. aliud
manifestabat quid timendum. scilicet
comminabatur supplicia. Sic ergo ma-
nifestabat Christus quid credendum
de eo. scilicet opere enim miraculoso voluit
credi verum deum. Ac si dicat
veni in mundum. sicut lux faci-
ens diem. et non sum in mundo. et

et nunc manifestatur. quem si prius esse
mei veniret, non mox abscederet nec te-
lis. que non est apta gerit manifesta-
tioni. Notandum est quod licet dies aliter
possit intelligi secundum Augustinum in omelia super
Jo. Judicatur. quod ipse christus est dies
que dies est nobis prius usque in ass-
umptionem seculi. In hac die operandum
est. quia in silencio potest operari. scilicet quod di-
citur. Item maledictum in ignem eternum
de hac die. et de hac nocte Ecclesiastici viij.
Quodcumque potest manus tua instanter
operare. hoc dictum est quo ad dicens. quia non
opus non est apud inferos. hoc dictum
est quo ad nostrum. acsi dicat christus
in omnibus ubi sit nunc operandum est
quia hoc tempus est deputatum ad merendum
postremum autem tempus deputabitur ad premium
recipiendum. deinde cum dixit. hec cum di-
xisset. ponitur effectus miraculosus. sub
hoc ordine. quia primo ponitur luti factio
unde dicitur expuit in terram. et fecit lutum
ex sputo. secundo ponitur oculorum linitio. et
linivit lutum super oculos eius. Tercio ponitur
ceci missio. vade et lava. ultimo ponitur
ceci sanatio. abiit et lavit. primo queritur
quare christus in sanatione huius ceci fecit
lutum ex sputo. dicendum est quod hoc factum est
ad rememorandum primam operationem. ut
scilicet ostendat quod ipse qui formavit primum
hominem ex luto. unde Crisostomus. voluit do-
cere esse creatorem. qui in primo usus est
luto ad hominis creationem. hoc autem lutum
fecit ex sputo ut ostendat quod virtus
de illo exhibat et quod virtute propria sana-
bat. Non ergo ex alia aqua. sed ex sputo
ne virtus fonti attribuatur. Secundo hoc
fecit ad designandum suam incarnationem
de hac dicit Augustinus in omelia super Jo.
[illegible] misticum christus commendavit
de saliva sua lutum fecit. quia verbum caro
factum est. acsi dicat saliva tunc cum conjungi-
tur deus filius ex origine nasceretur. saliva
non sapientiam signat. de qua Ecclesiastici xxiiij.
Ego ex ore altissimi prodivi. lutum autem
signat carnem. Secundo queritur aliquis

quare oculi huius ceci liniuntur luto
dicendum est quod hoc factum est ut christus ma-
nifestetur creator omnium. unde Crisostomus
Inter universa creata homo melior est homine
inter membra autem hominis nobilius est
oculus hic cum omne corpus gubernat
hic ornat visum sicut sol est in orbe
terrarum sic est oculus in corpore. Et sic
ergo quod christus informat membrum princi-
pale ostendit se esse creatorem to-
tius hominis. Secundo hoc factum est ad
ostensionem nostre spiritualis reforma-
tionis. saliva enim luto vertitur dum
verbum fit caro. oculi autem nostri hoc luto
unguntur dum credentes christum in-
carnatum illuminantur unctione spiritus
sancti. de qua primo Jo. 2o unctio vos
docebit de omnibus. 2o quereret ali-
quis quare iste missus est ad Sy-
loe dicendum quod factum est primo ut
ostenderetur virtus christi qui Syloe interpretatur
missus. ut ostenderetur ergo quod in
virtute missi aperte illuminat. Iste
missus est ad Syloe unde Crisostomus
et dixit ei vade et lava 2o ut
discas quod non indiget luto ad
oculos faciendos. quia in Syloe erat
virtus per quam omnia operabatur. Sicut
enim apostolus quod petra erat christus. Ita et
christus erat spiritualis Syloe. 2o hoc
factum est ut ostenderetur obediencia
ceci et fides eiusdem de hac
ratione. Crisostomus. Non enim aliquis aug-
ustiatur queritur scandalizatur dicens
Et nunc opus est luto cum oculos
unxisti cum quod lavare precepisti
nichil horum reputat sed adorna
persuasus obedivit. 3o hoc factum est
ut ostenderetur virtus precepti primo enim
obedivit. 2o illuminatur ut ostenderetur
quod mandatum illuminat. ps. lu-
cidum intellectum. primo
mandatum lucerna est et lex lux
ps. preceptum domini lucidum illu-
minans oculos. Quarto hoc factum
est ad publicationem miraculi. Crisostomus
[illegible] ut miraculo inducere [illegible]

Mendicantes cum erat omnibus vid=
ere eum cecum ad lutum super oculos
linitum hac si dicat consequenter fuit
miraculum publicum quia cecum
eum viderant et cum luto vn-
alii cecant(ur) iste illuminatur De-
inde eum dicit Ita quod vicini pos
hunnac ad miraculum dubium
sublicorne quia primo vicini du=
bitant/ 2o dubitacionem dissolve=
runt 3o dubitantes certificantur fa-
ibi/ alii ~~dubitant~~ dicebant 2a
ibi Ille autem dicebat quantum
ad dubium dicit Ita quod vicini qui
viderant eum prius quia mendicus
erat dicebant Non ne hic est etc.
Deinde eum dicit Alii dicebant
hic quo dissentiebant/ alii conside=
rantes figuram corporis dice=
bant quod hic est Alii autem con=
siderantes in mutacionem factam per=
sonam restitutam dicebant Ne=
quaquam sed similis eius erat Dein=
de eum dicit Ille autem dicebat
secunda certificatio facta primo et primo
certificat de se ipso/ 2o de mira=
culo ibi dicebat quo modo etc. Quantum
ad primum dicit Ille autem diceb=
at quia ego sum/ qui mendi=
cabam quod cecum eram nunc autem
video Sequitur Unde quantum doctor
ad sensum lucistorum Unde Crisostomus
Non est verecundatus de priori ce=
citate neque formidavit furo=
rem plebis/ neque renuit osten=
dere se ipsum ut predicet benefacto=
rem Deinde eum dicit dicebant
quo certificat eos de miraculo et
primo que certificatio petitur pete=
bant quomodo ab eo quo aperti sunt
tibi oculi/ secundo certificatio datur et primo
certificat eos de auctore mira=
bilis dicit Ille homo qui dicitur Ihesus
Ecce cum iste cecus eum non vidi

disset/ quod cecus recessit ab eo vadens
ad syloe tantum cognovit eum gran=
ditum et collocucione hominum de
ipso/ 2o certificat eos de modo fa=
ciendi miraculum et ideo dicit lu=
tum fecit et linivit oculos meos in=
cos/ et dixit cum lutum et consputo
to ut ostenderet se veritatem. Crisostomus
qui mendax est/ Certe cum non
noverat iudicabit neque eum
scirent qui ei purgit veritatem/ quod
bant super viros ille tactus dedi=
cit/ 3o certificat eos de effectu
miraculoso et ideo dicit abii lavi
et vidi/ Et dixerunt ei post
miraculo ponitur iudeorum calu=
mpniatio sublicet ordine quod primo
mittitur miraculum deprehendere/
2o negare ibi dicunt quo modo itaque
cecos 3o occultare ibi vocave=
runt igitur eum Circa primum sic
procedit quod primo ponitur reprehen=
dencium sollicitudo in inquirendo
2o ponitur reprehendendi causa 3o
ponitur inreprehendendi discussio
2a ibi/ Erat autem sabbatum 3a
ibi iterum quo/ Quantum ad primum
primo sollicitant interrogando
ab ipsos et dixerunt ei ubi
est ipse iste et ait nescio 2o
sollicitant in adducendo in add=
ucendo eum ad phariseos et ideo
dicit Adducunt eum ad phari=
zeos qui cecus fuerat addu=
xerunt eum ad phariseos/ quod
ut credebant/ phariseorum autem
approbare iudicium probare opus
ideo adduxerunt eum ut pha=
risei vehementius eum interro=
garent/ et post interrogacionem
vehementius miraculum repre=
henderent Deinde eum dicit Erat
autem sabbatum ut corpus malam
interpretem demonstrarent et causam
ipse quam eum querebant ut s.

ortuz contra eum inveniret ut de-
traherent miraculo pepsimiacoz
legis pravitatez. Deinde cum dicit
Iterum ergo interrogaverunt eum pro
reprehendendum in dissensio sub hoc
ordine quia primo ponitur phariseorum
interrogatio et ceci reprehensio
Secundo ponitur eorum secreta dissensio
ibi dicebant ergo. Tercio ad primum
ponitur phariseorum interrogatio unde
dicitur Iterum ergo interrogaverunt etc.
Secundo ponitur ceci responsio. Ille autem
dixit eis in qua responsione etc.
Primo ponitur admiranda ceci constan-
cia quia in tanto periculo constitu-
tus in quo phariseorum neque negatio
contraria dicit primo rebus. Secundo
admiranda hominis industria quia
magis sinceritate dixit quam pius.
Tacuit enim nomine dicentis vade
et lava et statim dixit lu-
tum posuit etc. Deinde cum dicit Di-
cebant ergo ponitur dissensio secreta
sub hoc ordine quia primo ponitur
unus pars ex his nos scimus quia hic
Secundo ponitur alterius partis. Tercio
pars ipsa petebat. Tercio ponitur ipsa dis-
censio et scisma erat inter eos
Secundo prima pars erat ex his nos scimus
quia homo hic qui sabbatum non custo-
dit ergo etc. Sic ergo arguentes
decipiebat. Primo quia sabbatum
ipse prohibet opus servile. Unde
omne opus servile non faciatis in
eo et ideo ipse prohibet peccatum
peccatum quia omnis qui facit
peccatum servus est peccati. Et quoque
secundo quia pharisei sabbatum carnaliter ob-
servabant spiritualiter autem viola-
bant. Christus autem quia sine peccato erat
spiritualiter sabbatum observabat. Secundo
decipiebant quia Christus erat dominus
sabbati. Secunda vero aliorum erat ex his
nos scimus quia homo peccator facere si-

gna magis quam iste facit et quoque
sequitur quia non est peccator. Erant argu-
entes sum. Ceterum imbecillis dis-
positi erant quia non credebant
ipsum esse verum deum. Si enim hoc cre-
didissent dixissent cum non sol-
visse sabbatum quia dominus ideo non tenetur
ad legem sabbati cum sit dominus ipsius.
Deinde cum dicit Dicunt ergo ceco
iterum. Ponitur negare miraculum
sub hoc ordine quia primo ponitur phariseo-
rum versutia ad celandum. Secundo
eorum duritia ad credendum ibi
Non crediderunt ergo. Tercio eorum di-
ligencia adquirendi ibi et in-
terrogaverunt eos. Quarto paren-
tum ceci timiditas ad responden-
dum ibi Responderunt ergo. Primo ergo
interrogabat ad temptandum et
propter ponitur eorum interrogatio. Tu quid
dicis de eo qui aperuit tibi
oculos. Secundo ponitur responsio. Ille
autem dixit quia propheta est. De
interrogatione istorum notandum est
quia tribus de causis interrogare
potuerunt. Primo ad temp-
tandum cecum. Temptabat enim quid
de Christo sentiret ut si male sen-
tiret cum negare Christi miraculum.
Si autem bene crederet sibi et huic
non introducta est ista litera. Alia
litera introducendi est ut sit vox
illorum qui dicebant Christum non
esse peccatorem sed signa facere. Un-
de Theophilus quis unde querunt videm
dixerunt. Tu quid dicis de eo
de eo qui sabbatum non observat sed
miraculum commemorat qui ape-
ruit tibi oculos. Quia dicit bene
fecit tibi et ideo debes predicare
Tercia causa interrogandi est ut augmen-
tarent ex responsione sua talia
calumniarentur cum calumpniis

aut eiceret extra sinagogam No-
tandum quod super illo verbo quia prophetia
quia cecus homo dixit Ipse dominus
de seipso dicit Non quod propheta sine ho-
nore nisi in presentia sua si aut
vere diceret tamen non dixit sicud
perfecte illuminatus alias esset con-
fessus eum esse verum filium dei De-
inde tamen dicit Non crediderunt
ergo de illo quia cecus fuisset et
vidisset donec vocaverunt parentes
eius qui viderunt super quo di-
cit Theo[philus] quod hec est natura
veritatis quia quod [?] est fit fortior
unde putatur insidias pati
Isti enim vocaverunt parentes eius
ut eos[?] calumpniaretur miraculum
et cum quod dicto parentum fit miraculum
clarius Deinde cum dicit Et in-
terrogaverunt eos primo diligen-
tia iudeorum ad interrogandum
Interrogaverunt enim parentes ceci
Primo de persona dicentes Hic est filius
vester quasi dicat numquid hic est
Secundo interrogant de conditione
dicentes Quem vos dicitis quia
natus sit cecus Non aut dicunt
qui fuit cecus sed quem dicitis id est
quem finxit esse cecum Tercio in-
terrogant de conditionis muta-
tione et ideo dicunt Quomodo ergo nunc
videt q. d. [?] Theo[philus] aut hec
videt quia [?] nunc videt aut primum
est falsum quod nunc videt aut primum
quod fuerit cecus Sed constat
quod fuerit cecus Sed constat ergo
verum quod nunc videt ergo falsum est quod
fuerit cecus Deinde cum
dicunt Responderunt ergo primo
timiditas parentum ad respon-
dendum et primo ipsa responsio
timida Secundo subdit ratio
timoris ibi hec dixerunt parentes
eius Circa primum notandum
quod in hoc apparuit responsio
illorum timida quia de tribus in-
terrogati de duobus tantum re-
sponderunt Primo enim cum fuit in-
terrogati de persona dixerunt

Scimus quia hic est filius noster
Interrogati de conditione dixe-
runt Scimus quia cecus natus
est Interrogati aut de conditionis
mutatione dixerunt Quomodo aut
nunc videat nescimus aut qui
aperuit oculos eius quia forte pu-
tes non fuimus ut eos[?] vos inter-
rogare sed ipsum unde ipsum inte-
rogate etatem habet id est sufficit
per quod parentes non fuerunt confes-
si Primo ad hoc enim Et primum pronun-
ciatio fecit est Nullus alius
sed hic qui curatus est et qui
erat dignus fide hic confite-
Deinde cum dicit et tunc dixe-
runt parentes eius hec propter timo-
rem Iam enim conspiraver-
unt iudei ut si quis eum confi-
teretur extra sinagogam fieret
Sed aut non sunt timendi primo
quia perfecta caritas foris mittit
timorem et christus dixit salva-
tor Nolite timere eos qui oc-
cidunt corpus iiii. l. Ezechias tu
ut timeas ab homine morta-
li et a filio hominis qui quasi fe-
num agrum arescit Secundo
non sunt timendi quia sicud dicit Au-
gustinus Illi extra sinagogam ex-
pellebat et christus suscipiebat
Deinde cum dicit vocaverunt ergo
rursus hominem conantur miraculum
obumbrare et hec quia conan-
tur cecum a christi nomine retrahere
Primo blandiciis Secundo con-
viciis ibi dixerunt ergo illi
Primo ergo retrahunt ipsum cecum a
confessione nominis christi sub
ordine quia primo ponitur cecus vo-
catio Secundo dei commendatio
Da gloriam deo Tercio christi minora-
tio nos scimus Secundo ceci responsio
ibi dixit ergo ille Primo ergo vocant
cecum usque parentes miserunt
ad phariseos eos qui curatus est
unde sumitur ergo vocaverunt hominem
qui cecus fuerat Deinde

cum dicit da gloriam deo / pontifices
dei quia deceptio / hic si dicebant illi
pro danda gloria de hoc miraculo / quasi
pro in primo miraculo deceptus
sit puer ipse / deus pro huiusmo-
di ergo da gloriam deo / scilicet confitendo
veritatem / dare enim gloriam deo
per veritatem de aliquo confiteri /
teste deo precepit Josue vii fili confitere
et da gloriam deo hec autem veritas
erat / ut hoc miraculo non possit deo
attribuere / Exposicio quarto pro quia sub specie
religionis eum temptabant
ut ad malum induceret unde a-
micus negare quia accepisti non
pro gloriam deo dare pro potuit
blasphemare Deinde cum dicit
Nos scimus pontifices ponit minoratio
ac si diceret tibi non pro danda
gloria de miraculo quia pro hic peccator
pro nos scimus quia hic peccator
pro ergo non pro ille danda gloria de-
miraculo Deinde cum dicit dixit
ergo ille ponitur responsio ceci Re-
spondet enim dixit Si peccator est
nescio / unum scio quia cecus essem cum
modo video / Diceret aliquis Ergo
quia dixit cecus Si peccator pro nescio
Quomodo enim dixit / Scio quia propheta
pro Si propheta erat / ergo non erat
peccator Ad hoc respondet Crisostomus
quia cecus iste noluit facere
responsionem suam fide dignam /
et credibilem magis ab accepto
beneficio quam arte sua et
ideo debet sic legi hec litera q.
d. nichil modo de hoc dico nec
emitto utrum sit peccator et sic
nescio id est quod non emitto sen-
tentiam non dico licet vos dicatis
Sed item dico licet non dicatis
quod manifeste novi quia tu cecus
essem modo video Deinde dixe-
runt ergo illi Rursus(?) ...

tertium quietis hoc autem quietud(?) ter-
tium hic responsione ibi Respondit
iste / Secundo quietis illatio ibi Male-
dixerunt ei / Tertium ad primum di-
xerunt ergo illi / Quid fecit
tibi Quomodo aperuit tibi oculos
tuos Non autem dixerunt Quomodo
vidisti / pro quo aperuit tibi /
volentes dare occasionem detra-
hendi quasi operatorem Christi / Deinde
cum dicit respondit iste ponitur
responsio ceci q. d. respondebo
Quid iterum vultis audire iam dixi
vobis Si maliciose queritis non
respondebo vobis amplius Si
studiose Numquid et vos vultis
discipuli eius fieri Deinde cum
dicit Maledixerunt ei ponitur
quietis illatio / et primo facit qui-
etem / secundo ponitur ratio illationis
ibi Nos Moysi discipuli sumus
dicit ergo primo Maledixerunt
ei / et dixerunt Tu discipulus
illius sis Augustinus maledictum
pro sicut discutias quia isti quod
malo corde dicebant Nam
si vere perpendas / quia non pro ma-
ledictio pro benediccio / etc / disci-
pulum Christi Deus autem maledi-
ctione impius maledicerent illi
et tu benedicas et nos vero sicut
erit cum maledixerit vobis
homines Deinde cum dicit Nos
Moysi discipuli discipuli sumus
Inferebant enim ei maledi-
ctionem / quia cum essent discipuli
Moysi imperabant eius eos eius
discipulatum Christi Ipso dicunt
se esse discipulos Moysi / dicunt
Nos discipuli Moysi sumus
secundo prefer(?)unt Moysi scilicet ... /
Nos scimus quia Moysi locutus
pro deus Exodi xxxiii loquebatur deus
ad Moysen facie ad faciem sicut
loquitur homo ad amicum suum

hunc autem nescimus unde sit. Et si
dicant a phariseis est tanti meriti quod
cum illo loquebatur deus, et ideo ma-
gnum est esse discipulum eius. huius
autem non est magnum esse discipu-
lum quia nescimus unde sit id est nul-
lius auctoritatis est sicud sunt ho-
mines cogniti et famosi. Ergo
Illi sicud excecati reputabant
minora illa que sciebant per visum
quam illa que sciebant per auditum
Nam de moyse sciebant per auditum
a progenitoribus. De christo autem scie-
bant per visum cum vidissent mira-
cula. Deinde cum dicit Respondit ille
intur en vetigare a nomine christi
in iniurijs, et primo ponitur in iniurie
acto, secundo in iniurie illato ibi Respon-
derunt et dixerunt ei etc. In iniurie
fuit quod cecus arguebat contra eos di-
centes quod christus non erat mage
auctoritatis. In hac ratione sic pro-
cedit cecus, quod primo miratur de op-
pinione eorum tamquam de re falsa et ideo
dicit sic In hoc mirabile est quod nes-
citis unde sit, et aperuit etc. in quo
dicit. Ammiranda est vestra opinio, que
ponit quod homo apparens de clari-
tate non est auctoritatis. Secundo ponit
quod peccatores non exaudiuntur a deo. Sci-
mus quod deus peccatores non exaudit
tercio ponit quod exaudiuntur etc. Si quis
dei cultor est et voluntatem eius
facit hunc exaudit. Quarto
concludit quod christus est exauditus etc.
a seculo non est auditum quod aliquis
illuminaverit alium sic. Unde magis
quo probat quod fuit a deo quod alias deus
non exaudisset eum in tali et
tanto miraculo. Deinde cum dicit
Responderunt et dixerunt ei In pec-
catis
in iniuria dicunt tu in peccatis natus
es totus et tu doces nos et eiece-
runt eum foras. Et si dicant In
prima etate in peccatis es, quod a prima
etate fuisti cecus, credebant enim
quod cecitas esset pena peccati

et culpe. Quereret aliquis de hoc
quod dicimus quia peccatores deus non ex-
audit quod hoc videtur falsum, quia luce
xviii° dicitur de publicano quod descendit
iustificatus in domum suam. Ad hoc
dicendum est quod deus non audit pecca-
tores in quantum tales id est in quantum in peccato
persistunt sed in quantum sunt in statu
penitencie. Alio modo respondet
Augustinus in omelia super Io. quod iste ce-
cus non erat unctus adhuc perfecte in-
telligens et per consequens non est mirum si
loquitur falsum. Secundo queret aliquis
de hoc quod Si quis dei cultor est hunc
exaudit videtur enim hoc esse falsum Paulus
enim fuit cultor dei et tamen non fuit ex-
auditus dum peteret a me auferri stimulum etc. ii
Cor. xii. Ad hoc respondet Augustinus
super psalmum 8.i.8. Quod quidam exau-
diuntur ad voluntatem et non ad
utilitatem, quidam ad utilitatem
et non ad voluntatem. Primo modo
fuit exauditus dyabolus petens
Job temptandum. Secundo modo exauditus
paulus. Unde Augustinus eger petit
a medico que medicus non dat ut eo
exaudit ad voluntatem ut exaudiat
ad sanitatem. Ita et deus non exaudi-
vit paulum ad voluntatem non est ma-
gnum adeo exaudiri ad voluntatem
sed ad utilitatem. Tercio queret ali-
quis de argumento ceci, arguit enim
sic christus fecit miraculum, ergo est
cultor dei et bonus vir. Cum esse contra
hoc quod dictum est, Mathei vii quibusdam
dicentibus domine nonne in nomine tuo
prophetavimus etc. respondit christus non novi vos
dicendum est quod miraculum aliquando fit in
testimonium doctrine et non persone et
tunc necessarium est doctrinam esse
veram et non est necessarium personam esse
bonam. Cum fit miraculum in testi-
monium persone et doctrine tunc nece-
ssarium est esse doctrinam veram et
personam bonam et tale fuit mi-
raculum christi quia prohibeat etc.

testimonium de doctrina et de persona Deinde cum dicit Audivit ihesus post hoc est de illuminatione cordis cecitatis hic sequitur illuminatio spiritualis eius sub hoc ordine, quia primo postquam ceci illuminato pro phariseorum murmuratio ibi et audierunt quidam ex phariseis Secundo ex parte eorum confutatio ibi dixit ergo ihesus pro iussis illuminato ceci fit sub hoc ordine, quia primo illuminato in venit secundo in veniens vocatur et interrogatur ibi dixit eum 3o interrogatus respondet Respondit ille, quarto docetur et illuminatur ibi dixit eis ihesus, quinto illuminatus profitetur ibi At ille ait volo profiteri sexto confessus comendatur ibi et dixit eis ihesus Ait sic dicit ewangelista Eiecerunt eum iudei de templo et invenit eum dominus in templo et invento sufficit de ista inventione luce xv. Accendit lucernam et evertit domum et querit diligenter donec inveniat Deinde cum dicit dixit ei Inventus interrogatur An credis in filium dei Interrogat autem de filio secundum hylarium vi de trinitate, quia quelibet confessio de patre non sufficit confiteri eum enim creaturam non sufficit Deinde cum dicit Respondit ille postea ceci primo Responsio Respondit eum et dixit Quis est domine et credam in eum Hec est vox querentis et desiderantis et ideo in sequitur Unde sequitur et dixit ei ihesus ubi ponitur instructio sine illuminatio ceci Instruxit autem eum primo de sua potentia, et ideo dixit vidisti eum mirabilia facientem Secundo instruxit eum de sua doctrina et ideo dicit et qui loquitur tecum primo mirabilem instructorem ipse est, quasi dicat Ego sum, qui operatur mirabiliter et qui instruit utiliter de hiis duobus Osee vi Ego primum qui loquor in vobis et Osee Quarto ego sum qui loquor tecum Alio modo potest dici quod expresse dicit se hic divinam naturam et humanam Quia nec sunt eum cecus quis est filius dei, et vidit expresse ipse est qui loquitur tecum et postea confitetur se esse filium dei et loquentem ut ex primo intelligas ipsum esse verum deum ex secundo verum hominem, Deinde cum dicit At ille ait ponitur professio ceci et profitetur ore dicens Credo domine, Ro. x Corde creditur ad iusticiam ore autem fit confessio ad salutem Secundo protestatur opere et procidens adoravit eum tamquam deum qui latria est adorandus Deutronomio xviii dominum deum tuum adorabis etc. Deinde cum dicit Et dixit ei ihesus comendatur illuminato et hoc quia ad hanc faciendam ego veni et ideo dicit In iudicium scilicet discretionis veni in mundum et ut qui non vident id est non reputant se videre ex humilitate videant id est illuminatur et qui vident id est ex superbia reputant se videre ceci fiant id est a cognitione cadant Contra vero aliquis Contra non ipsius veni in iudicium Ioh. 3o dicitur Non misit deus filium suum ut iudicet mundum sed ut salvetur mundus per ipsum, dicendum est, quod primo modo intelligitur de iudicio condempnationis Hic autem dicitur intelligitur de iudicio discretionis quo discernuntur superbi ab humilibus de quo dictum est in expositione textus de qua discernuntur gentiles a iudeis Iudei enim reputantes se videre ceciderunt a cognitione, gentiles autem illuminati sunt de hac discretione Ro. ix, Gentes que non sequebantur iusticiam Israel vero sectando legem iusticie in legem iusticie non pervenit Alio modo potest dici quod aliud

est venire ad iudicium et aliud est veni-
re in iudicium primum dicit finalem
intencionem 2^m non venit christus in
primo adventu Unde dicit glosa
et sic venit christus in primo advent-
u sic enim venire in iudicium idem
est quod convenis ad ventu sic enim ve-
nire fieri aliquod iudicium / quia op-
portuit tamen ad hoc non venit
Deinde cum dicit Et audierunt
quidam pharisei dominum dicentem
nemo ut qui vident ceci fiant
reputantes hoc propter se dictum dixerunt
Numquid et nos ceci sumus Ac si di-
cant nobis conveniat cecitatem
corporalem dicit se ad hoc venisse
ut cecos illuminet et nos fiamus
ceci Deinde cum dicit / dixit eis Ihesus
post phariseorum confutacio confutantur
aut quia dicit eis quod bonum eos non
cecos esse a salvatore dicente
reputant magnam laudem / esse
non cecos et ego dico vobis / quod
hoc est vobis ad supplicium / quod si ceci esse-
tis i. si reputaretis vos cecos
non haberetis peccatum Nunc vero quia
dicitis videmus i. quod reputatis vos
videntes peccatum vestrum manet Unde
dicit super Augustinus in omelia super
Io. ipsa cecitas peccatum est si quo vos
cecos reputaretis reputaretis vos
peccatores / et per consequens curreretis
ad medicum / ut peccatum aufferet
Nunc autem quia non reputatis vos
cecos et per consequens non reputatis vos
peccatores / et sic non curratis ad medi-
cum ex quo sequitur in infirmitas /
peccatum manet in vobis aut aliter
sic Si essetis ceci i. insipientes scriptu-
rarum nunquam tam grande peccatum
haberetis / quia per ignoranciam pec-
caretis Nunc autem quod vos doc-
tores et legislatores asseritis /
vos ipsos condempnabiles facitis

Tercio sic si essetis ceci corporali-
ter haberetis cecitatem / non haberetis peccatum
Nunc autem quod videtis peccatum ha-
betis / quia ego non creditis mi-
raculum quod vidistis

Amen amen dico vobis qui
[?] Christus primo ostendit se esse illu-
minatorem hic ostendit
se esse verum pastorem et dividi-
tur per iii partes / quia primo po-
nitur ostensio sub [?] secunda
dissensio ibi Dissensio iterum
facta est Prima in duas / quia primo ostendit
que conveniunt pastori in generali 2o
ostendit se esse verum pastorem ubi
dicit hoc eis iterum Prima in duas / quia
primo ostendit que conveniunt pastori
2o ostendit quod hec ostensio fuit occul-
ta iudeis ibi hoc proverbium di-
xit eis Prima prima in tres scilicet
quod ostendit qui non est pastor 2o
ostendit qui est / ibi Qui autem
intrat per hostium / 3o ostendit quod effectus [?]
ibi et proprias oves vocat nomina-
tim Primo ergo ostendit quid est quia
non est fur et quia fur non in-
trat per hostium et hoc est quod dicit
Amen amen dico vobis i. vere
vere qui non intrat per hostium
i. per Christum in ovile ovium i. in
congregacionem populi Ille fur est
et latro / fur quia alienum dicit
suum / latro quia bona alterius
destruit et occidit Deinde cum
dicit Qui autem intrat ostendit
quid est pastor secundum 3es con-
diciones / prima est quia intrat
per hostium 2a est quia huic hosti-
arius aperit hostiarius enim co-
gnoscens bonum pastorem in-
troducit in ovile ovium Tercia
condicio est / quia oves vocat

eius audiunt .i. sicud bono pastori
obediunt Hebr. vlt. obedite prepositis
uestris et quiet aliquis / quid notet
hic hostium dicendum est / quod hostium
materiale dicitur quod introducit in-
teriora domus Sic in quod diuisa sunt
intrinseca / pt accipi diuisimode hic
hostium intellectum enim scripture est
quod intrinsecam quod latet in scriptura
ad hoc intrinsecam intrat per fidem in
ys. vij. Nisi credideritis non intelligetis
i. non intendit per hostium fidei intrabi-
tis ad interiora / et ad medullam
scripture / Qui ergo cogitat se in-
trare ad interiora scripture sine
fide fur est quia usurpat sibi alie-
num De isto hostio loquitur Augustinus
ubi .. omelia super Io. .2. quod si duo
sunt qui non intelligant scripturam
si unus credit alius non / plus qui
credit dignus est / non alius / ac-
cipitur intrinsecam scripture Alio modo
pt dici quod primus est quod intrinsecam
et quia ad hoc intrinsecam peruenitur
per opus meritorium id est opus meritori-
um est quoddam hostium perducens ad in-
trinseca domus / Sed tamen quod nullus
pt mereri sine christo id est christus est
quoddam hostium / Sed huius modum
de hoc modo Augustinus in principio predicte
omelie vbi dicit in .. quod
Quis vnde perducat ad semper viuere
vocamus bene viuere meritum / semper vi-
uere premium Sic in quod .. est quod
nullus bene viuit sine christo et .. io
phi qui multa locuti sunt de uir-
tutibus / non habent veras uirtutes
quod non habuerunt verum finem uirtutum
.. sed .. duobus ... quo bene
viuere est hostium introducit per fidem
que operatur per dilectionem est .. in fine
... et ... in quod intrinseco
et quia ad hoc intrinsecam non in-

nisi per proprium eius ... est quia .. re-
mouet hostiarium .. puta petrum /
et confert gratiam per quam .. qui .. hoc
hic s. intrinseco id est christus est hostium
de hoc hostio dicit Augustinus in omelia
predicta quod per hoc hostium nullus intrat
qui errat .. hostium sicud errauit sa-
bellius d. quod pater est filius / sicut er-
rauit Arrius d. quod pater est aliud quam
filius Sicut etiam errauit fonti-
nus qui dixit quod christus est purus ho-
mo per hoc hostium etiam non intrat superbi
quia hostium humile est per quod non
intrat ergo nisi inclinet caput
Tertio modo pt dici quod intrinsecam est quod
hostium aut ductus ad hoc intrinse-
cum est scriptura / vnde .. .. Scru-
tamini scripturas etc. Ex quo sequitur
quod scriptura est hostium introdu-
centis ad cognitionem dei et christi de
hoc hostio Theologus hostium vocamus
saluator scripturas / hec enim co-
gnitionem dei aperit / hec oues cu-
stodiunt / hec lupos super venire
non permittunt hereticos introitum pre-
cludentes / Qui ergo scripturis ho
vtitur sed aliunde ascendit fur est /
dicit aut ascendit ad similitudinem
nem furis materia trascen-
dunt et omnia periculose ... aguntur
Tunc 20 aliquis utrum christus
sunt hostiarius dicendum est quod ..
est via veritas et vita / est initium
ad quod nunquam in .. est via est ho-
stium per quod nunquam ad christum enim quam
est vita peruenitur per fidem christi
sic peruenitur per hostium Sic primo
modo peruenitur per opus ordina-
tum ad christum et tales peruento est per
hostium / Secundo modo peruenitur etiam
per remissionem peccati et collationem
gratie et quia hoc facit christus
ideo christus est via et hostium
Sic .. modum hostium alio modo
christus est veritas et sic est hostia

vius veritas enim est lumine / lumen autem
est manifestare se et alia / que ma-
nifestatio est aptio hostii quia ego
operibus manifestamur se ut sic
loquamur aperiunt se et quia ipse ho-
stium ideo est hostiarius aperiens host-
ium De hostio notandum quod hosti-
um est multiplex est hostium conscien-
cie quod est observandum contra tempta-
tiones 2a Reg. 6 videte cum venerit
nuncius i. temptacionibus claudite
hostium et non sinite eum introire Est
eciam hostium observandum ad oracionem
Mat. vj. Tu orans intra in cubiculum
tuum et clauso hostio ora patrem
tuum Tercio est hostium reserandum
apertum in spiritacionem Cant. 5 pessul-
um hostii mei aperui dilecto meo
Quarto est hostium sciencie quod invenitur
studiosa meditacione Ezech. 8o
Cum perfodissem parietem apparuit
fructuosa predicacione Col. ul-
timo orantes nobis ut deus
aperiat nobis hostium Tercio apertum
impeditur maliciosa inpugnacio-
ne i. Cor. xvj hostium michi ap-
ertum est magnum et evidens et
adversarij multi Ultimo est hosti-
um glorie quod culpabiliter impeditur
Gen. xix percusserunt eos ce-
citate ita ut hostium non possent
invenire liberaliter aperitur
Apoc. 4o vidi et ecce hostium
apertum in celo 2o salubriter rep-
eritur Jo. x ego sum hostium per me
si quis introierit salvabitur
Deinde cum dicit et proprias oves
ponit actum pastoris i. vocacionem
et ponit tres actus Secundus
ibi et educit eas 3us ibi et cum
proprias oves / Circa actum ad primum
actum dicendum quod pastor proprias oves
vocat nominatim recognoscat quod

cognicione quod de pastoris est cognoscere
diversitatem peccatorum et omnium de omnibus enim
spiritualibus alie indigent consolacio-
ne alie correctione / De ista enim cog-
nicione prov. xx vij dilligenter co-
gnosce vultum pecoris tui / Quod enim
habebis nescit preterit quod dicitur ve-
niet tempus quo dicetur tibi redde
luc. xvj. Redde racionem vilicacio-
nis tue etc. / Amplius non vilicabis
de cognicione boni pastoris quo
cognoscat diversitatem omnium dicitur in quadam
glosa Zach. xj bonus pastor con-
solatoria peccatoria visitat dispersa
perquirit relicta aufert lassa su-
stentat / Deinde cum dicit et edu-
cit eas / hic ponitur 2us actus quia
pastor educit oves ad pascua
ministrando Ezech. 33. Educam eas de
populis et congregabo eas de terris
et educam eas eas in terram suam
que lacte et melle manat vel
educit eas de societate impiorum
ps. eduxit eas de tenebris et
umbra mortis vel educit eas in
salutem aliorum Mat. x Ecce ego
mitto vos sicut oves in medio luporum ut de lupis
faciat oves Deinde cum dicit Et
cum proprias oves emiserit ponitur 3us actus
et primo iste actus competit pastori
2o convenit sine proposito natus
competit omni ibi et oves / Circa
ad primum dicendum Et cum proprias oves e-
miserit scilicet ad pascua docendo eas
scilicet exemplum prebendo ut pascat verbo et
exemplo Jo. ult. pasce oves meas et ite-
rum pasce agnos meos quod dicitur
pasce oves i. maiores verbo et ag-
nos i. minores exemplo vel ante
eas vadit i. sicut in dignitate
precellit ita vita et doctrina precedit

unde gladiis dicitur Iosue .1. vos
transite armati ante fratres vestros et
Item ubi grad actitatur prelibat
ante eum. Notandum quod ipsi 3es actus
specialiter conveniunt primo pastori scilicet Christo
vocat enim nominatim oves per eternam
predestinationem. Unde ait discipulis suis
gaudete quia nomina vestra scripta sunt
in celis. Secundo emittit eas per peccatorum re-
missionem. Unde Augustinus in omelia super
Jo. et quas eas emittit nisi quia
peccata dimittit ut liberi a vi-
nculis duris possint eum consequi.
Tertio antecedit eas premissionibus
unde ibidem Cum quas eas precess-
it quo eum sequuntur nisi qui resur-
rexit ex mortuis iam non moritur.
Sequuntur autem eum oves quia sicut ipse
resurrexit et nos resurgemus. De-
inde cum dicit Et oves eum sequun-
tur ut actum perrationalem moni-
bus hic autem actus est quia sicud pasto-
res est quod debent precedere ita omi-
nes est sequi et ideo dicit et oves
illum sequuntur scilicet per imitationem Job. ve-
stigia eius secutus pes meus quia
sciunt vocem eius id est approbant
eius doctrinam tamquam veritatem vel
eius vitam tamquam beatam vel sa-
nedunt vocem eius consolantem
ait Mt. xj. venite ad me omnes qui
laboratis et hanc vocem Can. So-
net vox tua in auribus meis. Alienum
autem non sequuntur sed fugiunt id est mercenarium
pastorem et lupum sive docto-
rem hereticum quia non nove-
runt id est non approbant vocem
alienorum tamquam falsam et mendacem
ps. filii alieni mentiti sunt michi
hos non sequi monet Attendite
ait Mt. vij. a falsis prophetis qui veniunt
ad vos in vestimentis ovium etc.
Notandum quod super illo verbo oves eum

non sequuntur per bonorum omnium ad
pastorem attende per caritatis dil-
ectionem. Petrus 2o. Eratis enim si-
cut oves errantes sed conversi nunc
estis ad pastorem et episcopum anima-
rum. Secundo earum est cognoscere pa-
storem per caritatis actionem. Infra eodem
cognosco oves meas et cogno-
scunt me mee. Tertio earum est audi-
re et per obediencie promptitudinem
Infra eodem oves mee vocem meam
audiunt. Quarto earum est post pastorem
ire per imitationem de hoc supra Deinde
cum dicit Hoc proverbium dixit quia hec
fuit occulta eis. Ubi adverte-
ndum est quod proverbium
est autem proverbium secundum Hugonem simi-
litudo vel parabola ubi unum dicitur
et aliud intelligitur. Unde proverbium quasi
proverbio positum vel quia verbum pro
alio positum. Et quia salvator di-
cebat aliquid de pastore corporali
volens intelligere de pastore spiri-
tuali vel de seipso ideo dicitur dixisse
in proverbio. Secundo advertendum quod quandoque
locutus in proverbio ad hoc dicendum
est quod hoc fecit ut excitaret bonos
ad inquirendum. Unde Augustinus pascit
dominus manifestissimis scilicet fideles
turbas. Exercet autem obscurioribus
scilicet discipulos vel hoc fecit aliquando ut
celestia sacramenta lateant ma-
los. Luce 8. vobis datum est nosse
misterium regni dei ceteris autem
in parabolis. Dicit ergo eis iterum
ihesus etc. ostendit se esse pastorem. Ubi ad-
vertendum quod specialiter de ipso et aliter
de aliis pastoribus. In aliis quod
a ipso non est idem pastor et ho-
stium. Unde Augustinus super Jo. Quod
ipse pastor est dicit nobis

sunt Nam et petrus pastor et pau
lus / hostium aut vni se dicit vni
paulus quibus scilicet irascatur plura
hostia nolebant facere in eccia=
sutes / ego quidem sum pauli ego
aut cephas / xpc aut idem est pa=
stor et hostium intrando se pa=
stor aut intrando pse / etiam dicit
Aug9 in omel super Jo quod sicut in
tellectus intelligit se et alia / ita xpc
manifestat se et et alia et sicut
vbo dicimus omnia alia ita et xpc
dicit i manifestat se et alia / et quia
xpc est pastor et hostium go hec pars
hz duas ptes et primo manifest=
at se esse hostium / 2o manifestat
se esse pastorem / ibi ego sum
pastor bonus po probat se esse
hostium sub hoc ordine / et quia po
pot se ee hostium 2o quest pot differe
inter pastorem et furem / et omnis qui
qui venit 3o probat intentum suum
ibi ego sum host: quod ad primum
dt Amen amen dico vobis i ve
ve ego sum hostium ouium i
per quod omnia intrat ad ouile / qui
dicit / per me hostium non solum intro=
ducuntur pastores ad interiora
domus puta ad gratiam et ad gloriam
sed et oues de hoc hostio in ps ...
porta dni iusti intrabunt in eam
De hoc gressu ch. vii intrate per
angustiam portam / et hoc quia
xpus fuit pauper et modicus hec
porta est difficult intrat diuites
ch xix facilius est camelum intr=
are per foramen acus etc Dein=
de inde cum dicit omnes quotquot venerunt
xpus ostendit quod est hostium ponit differen=
tiam furem et pastorem / ac si
diceret pastoris est intrare per hosti=
um furis est intrare aliunde Dicit
go sum ego sum hostium go
omnes qui intrauerunt per me et ouile

pastores sunt / Dicit quod aut vene=
runt preter me hostium i non intran=
do per me fures et latrones sunt
tamen signum est quia oues non audi=
erunt eos / audiuissent aut si fu=
issent pastores / Notandum est super isto
vbo quod quotquot venerunt arguerunt
manichei / quod vetus testamentum
non sunt a deo et prophete et patriarche
fures fuerunt et latrones / ad
hoc potest responderi sicut vult
Aug9 supponendo primo quod / eadem
fides fuit antiquorum et moder=
norum unde nos antiquorum fuit
Credidi propter quod locutus sum / nos
aut modernorum est / et nos nos
credimus propter quod loquimur Dicit
fuit una fides nra et illorum
sed quod illi venerunt per xpm ho=
stium Dicit enim in eum credebant p=
illum ad vitam tendebant / Dicit in
quod supposito Aug9 dicit quod prophete fue=
runt precones domini vbi Dici=
tur ego missus non sum mittere
Ita et prophete non venerunt sed
non unde Aug9 non venerunt
preter illum qui cum illo venerunt
venturum enim precones mittebat
sed corpora corda quos inserat posside=
debat / debet go sic intelligi / quod
quod venerunt sine propria auctoritate
de quibus dicit Jere. xxiii° non mitte=
bam eos etc fures sunt inquan=
tum usurpant sibi auctoritatem
docendi sicut principes tamen in fide=
les scilicet heretici fures sunt et latrones
inquantum per falsam doctrinam alios
occidunt / Deinde cum dicit ego
sum hostium probat conclusionem secundam
cam probat per me si quis in=
troierit / Tertio manifestat suam
probationem vbi fur non venit

Primo ergo ponit conclusionem dicens
Ego sum hostium Deinde cum
dicit per me probat conclusionem
et probat duobus modis secunda pr-
obatio ibi Ingredietur Primo ergo pr-
obat sic per hostium ingreditur quis
ad domum gubernantem et salvatur
Ergo si quis per me introierit salvabitur
Dicit ... Non est aliud no-
men datum sub celo hominibus in quo
oportet nos salvos fieri ipsum eum salvum faciet proprium
suum apostolus ergo sequitur quod sum
hostium Deinde cum dicit Et
Egredietur ponit secundam probationem
que est talis hostium omne est per
ingressum et egressum omni
quia si quis per me intraverit in-
greditur et egredietur et pa-
scua inveniet ergo in me vero hosti-
um Deinde cum dicit Fur non
venit manifestat suam proba-
tionem ut in probando eum esse
hostium domino differat primum
est quod nos per ipsum consequimur salu-
tem Secundum est quod per ipsum ingreditur
et egredimur Et secundum hec duo di-
cibus modis per contrarium ista litera pri-
mo sic verum dico quod salvabitur quia
non venit sicut fur ad perdendum
sed sicut pastor ad salvandum fur
enim non venit nisi ut furetur oves
alienas ducendo et mactet in peccatum
inducendo et perdat per eternam dam-
pnationem Ego veni ut vitam habe-
ant et habundantius habeant
quia veni ad dandam salutem eter-
nam que non solum est vita sed
vita habundantior De hac vita
infra xvii hec est vita eterna ut
cognoscant te solum deum De ha-
bundancia huius vite Luce vi mensu-
ram bonam et confertam et cogi-

tatam et supereffluentem dabunt
in sinum vestrum Secundo modo potest
continuari sic verum dico quod ingredietur
et egredietur quia non veni sicut
fur mactans et perdens sed veni
ut vitam habeant per ingressum
ad gratiam presentis iusticie de qua
vivit Abacuc secundo Iustus ex
fide vivit et habundantius
habeant per egressum a corpore
in quo quidem egressu recipi-
unt eternam que est habundantior
Notandum quod hec verba Ingredietur
et egredietur possunt multis modis expo-
ni ut iam dictum est alio mo-
do secundum Augustinum super Iohannem Sic in-
gredimur quando agimus interius spiritualiter
cogitantes Egredimur autem quando
post bonam conceptum aliquid ope-
ramur per exhibitionem ad opus
suum Alio modo sic Ille ingredi-
tur cum est cura interior et homo
ut Egredi vero ille dicitur qui
homine exteriorem id est membra
que sunt super terram in ipso mor-
tificat et qui hec pascua in futuro
seculo reperiet Deinde cum
dicit Ego sum pastor bonus
postquam ostendit Christus se esse hostium
hic ostendit se esse pastorem sub
hoc ordine quia primo ponit conclu-
sionem intentam secundo ponit offi-
cium eiusdem pastoris ibi bonus
pastor tertio ponit offitium ibi Mer-
cenarius autem quarto probat
conclusionem intentam ibi Ego
sum pastor bonus Circa primum
primo dicit Non solum hostium
sum sed etiam pastor sum bo-
nus Et hic secundum Augustinum
quod potest intrare per se ipsum quia

ipe ꝫ pastor et hostium/ Sicut
enim xpc pse nominat patrem/ vos
aut pretium sit intrat in omib
pse ipm qr ipe ꝫ pastor et
hostium/ nos aut p ipm De-
inde cu dicit bonus pastor pot
boni pastoris officium hc officium
cu qr aiaz suaz dat pro om-
ibus suis Ergo vo debem9
pro attendere pastorum distin-
ctionem de qua distinctione Au-
gus9 no solu dicit se pastorem
ꝫ bonum/ vero aut addit bo-
num/ nisi essent et pastores
mali de his pastoribus bonis
dicit dabo vobis pastores
ꝫ in cor meum de malis aut
Eze. 34. ve pastoribus israel q
pascebant se ipos/ Secundo
debemus attendere pastoris ma
nifestacionem de hc/ Gregorius
in omel/ utrum ne pastor sit
aliquis an mercenarius co-
gnosci vealit no pt si occo ne-
cessitatis de ꝫ/ Tranquillitatis
enim tpe plerumq gregis custo-
dia sicud verus pastor sic et
mercenarius stat/ ꝫ lupus
veniens indicat quo aio sup g-
gis custodiam stabat/ 3o de-
bemus attendere boni pastoris
officium et condicionem Est aut
pa codicio qua debz ee pius i
supportando p benivolenciam
pietatis unde ps Sicut pastor
gregem suum pascet in bra-
chio suo congregabit agnos/
et in sinu suo levabit fetas
ipe portabit/ 2a codicio qua
debz esse ꝫ pius in deducen-

do p semitas honestatis sup
eos et cu pprias oves emisit
vadit an eas/ 3o debz esse
strenuus in protegendo p co-
stanciaz virtutis/ De hc officio et
condicione hr' aiaz suaz dat p-
omnibus suis Vo aut hmo9
officium est/ qua nullus ꝫ bon9
pastor/ nisi sit membrum p'mi
pastoris scilicet xpi Primus aut
pastor dedit aiaz suaz pro
nobis/ et io alij pastores
debent ipm imitari/ pt
imitabatur apls in Corinth
Ego aut libentissime impe-
dam et sup impendar ipe
pro aiabz vris/ De hac ait
sup eplam Jo. pfecta caritas
iam prox9 pfecta summo ut
pficiatur nascitur cu fuerit na-
ta nutritur cu fuerit nutrita
roboratur cu fuerit roborata
pficitur et cu ad pfectum venerit
dic cupio dissolui et esse cu
xpo/ Deinde cu dicit Mer-
cenarius aut pot condicionem mer-
cenarij Est aut condicio eius
quia fugit veniente lupo
et io dicit/ Mercenarius aut
et qui no ꝫ pastor cui9 non
sunt oves pprie/ quia oves no
amat/ ꝫ magis amat lucrum
pro quo servit ovibus. Merce-
narius ꝫ qui locum pastoris
tenet/ ꝫ lucrum querit non
querit terrenis comodis
in habitat honore plationis
gaudet/ impensa sibi ab ho-

hominibus reuerencia letatur te=
mporalibus lucris pascatur, videt
lupum venientem lupus iste potest
dici diabolus temptans Sec=
undo modo hereticus mactans
Act. xx Ego scio quod intrabu=
nt post discessionem meam lupi
rapaces 3o tyrannus seuiens Eze
xxii principes eius in medio
quasi lupi dimittit oves et
fugit fugit quidem non muta=
ndo locum, sed subtrahendo
solacium fugit etiam quia dum
sola temporalia requirit interiora
gregis dampna negligit, ve=
niente pastore et lupus rapit
et dispergit oves Eze 34 super fa=
ciem terre disperse sunt greges
mee et non erat qui requireret
Mercenarius autem fugit quia
mercenarius est et non pertinet ad
eum de ovibus ac si dicat In=
mercenario non est amor in grege
sed respectu lucri et ideo imminen=
te periculo gregi fugit sic non
amans de grege quod non am=
at Queret aliquis de isto
vero mercenario fugit nam
et apostoli pastores fuerunt non
mercenarii et cum fugerent dice=
ntes eis domino Cum vos perse=
cuti fuerint in una civi=
tate fugite in aliam, Ad quod re=
spondet Augustinus scribens ad ho=
noratum tunc de locis in quibus
sumus premente persecutore fuge=
ndo est potius ministrorum qui ibi ple=
bis Christi non fuerit cui mini=
strent aut per se implere possunt
necessarium ministerium quibus
non est causa fugiendi Cum
autem plebs manet ministris quod
deserunt quid erit in fuga nisi
mercenariorum quibus non est cura
ac si dicat (Augustinus) tunc fugere
potest minister ecclesie quando omnis perso=
na queritur quia eius mini=
sterium ab alio potest suppleri
Non autem omnino episcoporum clericorum
et laicorum est ecclesie periculum fugere
qui aliis indigent non debet
deseri ab hiis quibus indiget
Si enim ipsi recedant comple=
tur in eis id quod dictum est hic merce=
narius fugit quia mercenarius
est Notandum est quod malus pa=
stor aliquando dicitur ydolum gregem
non cognoscens Zac. xi O pa=
stor et ydolum derelinquens
gregem quandoque dicitur lupus gre=
gem demoliens Eze. pa=
stores demoliti sunt quandoque
vero dicitur latro gregem abdu=
cens, Disperse sunt oves
mee, quandoque mercenarius gregem
dimittens et deserens Et hoc
notat Augustinus quod pastor est dili=
gendus, latro autem cavendus
est mercenarius est tollerandus
tamen ideo est quia licet non habeat
caritatem licet doctrinam et ideo
doctrina est audienda et non vita
Multi quippe in ecclesia commoda
terrena sectantes, Christum predi=
cant et per eos vox Christi auditur
et sequuntur oves non merce= vocem
narium sed vocem pastoris per mer=
cenarium Queret aliquis utrum
mercenarius vituperandus
videtur quod non Luce xv Qu=
anti mercenarii in domo
patris mei habundant panibus

ubi dicit Ambrosius quod habundat
spe, fide et caritate ad oppositum
est illud dicendum quod dicitur mercena-
rius et fur, quia fur furtalitatem
dicit, sicud hereticus, et ideo om-
nino est fugiendus mercenarius
autem necessitatem predicat sed tamen respectum
ad mercedem est duobus modis
vel enim mercenarius sed respectum
solum ad mercedem temporalem et
non ad bonum gregis, et talis est to-
llerandus propter doctrinam, sed non
est laudandus propter aspectum vel
solum sed respectum ad mercedem eter-
nam et talis est tollerandus et
laudandus et de tali dicitur Luce dignus op-
erarius mercenarij etc. Deinde
cum dicit Ego sum pastor bonus
probat propositum conclusionem intentam
scilicet quod est pastor bonus, et primo
replicat conclusionem proba-
dam. Secundo probat eam per
tria signa quorum primum est ibi et co-
gnosco oves meas, secundum ibi si-
cut novit me pater, tertium ibi et
alias oves habeo. Quantum ad pri-
mum signum patet sic arguitur: boni
pastoris est diligere oves suas et
diligi ab eis. Sed ego diligo
oves meas et ab eis diligor
Ergo ego sum pastor bonus.
De hac ratione non ponit salvator
nisi minorem dicens Cogno-
sco oves meas et cognoscunt
me oves mee. Gregorius in omelia ac
si aperte dicat propositus diligo oves
meas, et ipse me diligentes
obsequuntur. Qui enim veritatem
non diligit adhuc minime cogno-
vit. Hec est notitia approbatio-
nis de qua Jo. 21 oves cogno-
scunt me a minimo usque ad su-
mmum. Deinde cum dicit Sicut
novit me pater patet secundum signum
consequens patet sic arguitur signum bo-
ni pastoris est animam ponere
pro ovibus, sed ego animam meam
pono pro ovibus meis, ergo sum
bonus pastor. De hac ratione non
ponit salvator nisi minorem
dicens Sicut novit me pater et ego co-
gnosco, id est cognosco voluntatem
patris que est ut animam pono pro
ovibus, et ideo cognoscens eius
voluntatem animam meam pono
pro ovibus meis. Nota quod
hic sicut patet non est equali-
tas et tunc dictum illud intel-
ligitur de persona divina, nam
quod primum est filius cognoscere patrem
sicut est cognitus ab eo. Secundo li
sicut similitudinem importat
et tunc habet notitia communicari
aliam creature de qua i. Cor.
xiii Cognoscam sicut cognitus
sum, id est sicut cognitus sum sine ne-
quam ita et cognosco. Deinde que-
ret aliquis, utrum ponere animam
pro ovibus sit de esse boni
pastoris. Dicendum quod propositus
vero aut pertinet secundum ordinem di-
ligendorum, de quo loquitur Au-
gustinus prout dedicata christiana
Sunt autem iiij^or diligenda
et de ordine diligendorum est ca-
ritate que sunt diligenda et
de ordine diligendorum est cari-
tate. Debet enim homo diligere seip-
sum et deum et proximum et
corpus proprium. Sed autem est ordo in
diligendo, quia primo debet

diligere quod supra nos / hoc est quod nos sum-
mus i. animam nostram / 3o quod iuxta
nos i. animam proximi / 4o quod est
infra nos i. corpus proprium / cum ergo homo
teneatur propter mittere ~~corpus proprium~~
diligendum propter magis diligendum
tenetur pastor propter mittere corpus
proprium quod in quarto loco diligen-
dorum propter salutem anime et pro-
ximi et hoc quia spiritualis salus
gregis preponderat vite corporali
pastoris / Secundo queritur aliquis
quomodo Christus potuit ponere animam suam
Dicendum quod ut habetur glosa querit
Augustinus in homelia in qua tractat
primo modus quod proprius nomine dua-
rum naturarum in una persona / quia proprius
verbum et homo et quia homo est caro
sed quod Christus est anima et caro / Non enim
fuisset verus homo nisi habuisset
naturam carnalem et animam intel-
lectivam Secundo considerat et notato ar-
guit Augustinus ad glosam Si enim Christus
ponit animam aut potest secundum verbum /
et hoc est impossibile quia si haberet anima fu-
isset separata a divinitate quod est falsum
quia licet mors separavit corpus ab
anima / tamen non separavit animam a verbo
vel intelligitur quod Christus posuerit animam
quia anima potest se ipsam / et hoc est impos-
sibile quia nichil deponit se ipsum
et per consequens anima non deponit se ipsam
vel intelligitur quod caro deponit
animam et hoc non potest stare per se
quia ille deponit qui resumit / Con-
sequenter potestatem habeo ponendi animam
meam et iterum sumendi eam secundum
carnem secundum carnem non habet potestatem sumen-
di eam ergo ut deponendi eam
a deo se solo Augustinus dicit

quod caro posuit secundum virtutem verbi et
caro sumit secundum potestatem secundum potesta-
tem verbi / verbi notandum quod anima potest
dici hic vita / et tunc secundum sensum potesta-
tem habeo ponendi animam
meam i. vitam meam per mortem
et potestatem habeo iterum sumendi
eam per resurrectionem / Vel anima potest sumi
pro ut secundum alteram partem componitur / et
tunc dicitur Christus ponere i. deterius
ponere verbo quia caro de se hoc
faciat secundum virtutem verbi Deinde cum
dicit et alias oves habeo ponit
3m signum / et primo quid ponit hoc
signum / sed reddit super primum ...
propterea me diligit pater etc.
3o signo potest sic argui boni
pastoris secundum ad unare in omnibus
secundum ergo ad unam caulam / ergo sum
bonus pastor de hac ratione non
potest salvator nisi moriendo dicit
et alias oves habeo que non sunt
ex hoc ovili i. fideles ex gentibus
credituros et illas oportet me addu-
cere / que errantes sunt per ... Ier-
emie sicut oves errantes quia
conversi estis nunc etc. / et vocem
meam audient i. in obedient
et fiet unum ovile comprehend-
ens Iudeos et gentiles / Ad
Ephesios 2o Ipse est pax nostra qui
fecit utraque unum et unus
pastor Ezechielis 34 suscitabo super
eas pastorem unum servum meum
David / Arguet aliquis de isto
verbo Alias oves habeo cum ge-
nites adhuc non crederent ut

vt q adhuc no habebat ducenz
z q pprius habebat eas petitaz
p despmatoz / adducebat aut eas
eas du eas notitbat / et eis gra=
ciaz dabat Sic querret aliqs
de isto vbo et illas oz me add=
ucere Si enim eas eu no optebat
adducere eas missus erat ad pdi=
tam eis tu tam ipe dicit
ch^t pv Non sum missus nisi
ad oues que pierunt domus
isrl / ad hanc go respondet
Aug^s in eoml / q pprius eu
dicat tu se missu ad oues q
pierunt domus isrl / q eis
tu exhibuit psenciaz corpalez
et p se ipm pdicauit alias at
oues de gentiby adduxit mo=
du le paplos Notandu z sup
illo vo et oues mee vocem
meaz audiet / q bene oues
debent ee mites pinocenciaz
vt r nlt Ego sum q peccaui
ego qui inique egi / isti qui
oues sunt etc Zo debent esse
vtiles p fructu habundanciaz
/ pt oues fetose gemi i gyss etc
Zo dent esse subiecte p man=
dati obseruanciaz et io dr in
lra et fiat vnu ouile et vnus
pastor Deinde tu dicit / ppterea
me pr diligit x reddit ad se=
cundum suu signum Erat aut
illud signu q aiam suaz po=
nebat etc Sic aut procedit
qr p^o ostendit q sua mors
fuit signu dilectionis diuine
Sc^o ondit q sua mors fuit
voluntaria ibi Nemo tollit
eam ame Tertiu ad p^mu
dicit / ppta pr me diligit q
d. hc signu z q pr me di=
ligit q ponit aiaz meam /
q faciens voluntatez suaz
et ma^tu s. eius / Deinde au
dicit nemo tollit eaz ame o^t
q mors fuit voluntaria dicit
Nemo tollit eaz ame i pui=
olenciaz / z ego pono eam s.
p mortez et ptatez ponendi
eiaz habeo ytis hiij oblatus z
q ipe voluit et ptatem habeo
sumendi eaz s. p vitaz et vita
hmq z s. q pono aiaz et hc
mandatu accepi apre phil
zo factus z obediens usqz ad
mortez Unde sic pv Calicem
quem dedit michi pr non
vis ut bibam illu Ternet
aliquis de isto vo ppta pr me
diligit / vt enim i me quad=
datum sit eu dilectionis diuie
et hij z fcim / qua ipe pus di=
lexit nos dicendu z q illud
vm pt intelligi duobus modis
vno mo ut hij dilecto dicat
tiuj et effectum dilectionis puta
ut exaltauit me et glorificauit
Non aut pt intelligendu z / q
hec mors meruit glam i eaz
cu ee xpo indebita Prima p^a
debe^t una via i uno mo s. op=
tima voluntate interiori sit
debitu / alio mo s. ope exterio=
ri sit debitu / Alio mo pt in
telligi ut sit sensus / ppterea pr
me diligit i ad hoc me diligt

ut ponam animam meam et redimi
am quam genuit Adam. Ro viii
proprio filio suo non pepercit deus sed
pro nobis omnibus tradidit illu
zel Dissensio ita postquam christus
probavit se esse pastorem
bonum. Iuxta istam scripturam
dissensio que est orta in verbis
christi et dividitur in duas partes quia po-
no primo meam ... ponit ipsa
dissensio que fuit exorta in Iude-
is secundo ponit disceptatio que fuit in-
ter christum et iudeos ibi facta sunt
autem encenia. Prima in duas quia
primo ipsa dissensio concluditur secundo spe-
cificatur ibi dicebant autem multi.
Circa primum dicitur dissensio ita
quod facta sunt inter iudeos propter sermo-
nes hos ac si dicat lux doctrine
christi lucebat in tenebris quam
non comprehendentes tenebre di-
scindebantur ad invicem aliis di-
centibus verba insana aliis autem
dicentibus / dicat verba incomprehensi-
bilia / Deinde cum dicit dicebant
autem specificatur ipsa dissensio secundum dua-
as opiniones quarum ad primam opi-
nionem dicitur dicebant autem / ex phariseis
multi / demonium habet et insanit quid
eum auditis. Christus quia eum esse ea
que dicebant a posteriori maiora erant
quam eum hominem / demonium eum
habere dicebant ac si dicat christus
alius homo non percipit ea que di-
sunt / Stultiam eum et ideo isti se-
cundum animales non percipientes verba
christi reputabant ea stulta et
digna audiri / unde et dicunt
quid eum auditis. Secundo ponit aliam
opinionem aliorum autem dicebant quod
dicat secundum illa / ut ipsa

verba non sunt demonium habentis
si verba non sunt hominis a demonio pe-
titi spiritibus animo mentium. Opus
autem christi manifestat ipsum non
habere demonium cum demonium
non possit aperire oculos ceci
nati / Deinde cum dicit facta
sunt autem encenia ponitur disce-
ptatio facta inter christum et iude-
os sub hoc ordine / quia primo introducitur
disceptatio que fuit inter
iudeos interrogantes et christum
respondentem ibi circuie-
runt eum iudei. Circa autem
primum quia invenerunt christum
ambulantem in porticu salomo-
nis / dum esset festum ence-
niorum et ideo quod in quantum ad istud
circumstantia fit primo mentio de festo
secundo de tempore ibi et hiemps erat
tertio de loco et ambulabat / Circa
primum ad primum dicitur facta sunt en-
cenia in ierosolimis ubi not-
andum est quod secundum Augustinum hug. et
patet etiam habetur ab Aug. in omel.
tenon idem est quod novum / unde ence-
nium quod est novum et encenia in pro-
posito encenia encenia quidem
est quod initiare ad primo unde
vulgo dicitur iste hodie encenavit
mantellum suum cum primo portavit
Sicut etiam encenatur id est de-
novo dedicatur et ideo encenia
encenniorum sunt festa nova de-
dicationis ecclesiarum. Sic ergo festa
sunt encenia id est festum in me-
moria consecrationis templi
Dicit autem encenia in plu-

nuo / quia hoc festum durabat per
septem dies dierum .i. machabeorum
Statuit iudas et fratres omnes ut
agantur dies dedicationis ab
anno in annum et hoc viij dies
Deinde eciam dicit et yemps
erat quando templum erat consecra-
tum tribus vicibus primo quidem
a salomone et tempore autumpni 2o
a zorobabel et ihesu sacerdote tempore
veris / Hec autem de qua hic loquitur
fuit facta a iuda machabeo tempore
yemps yemis / Deinde eciam dicit
et ambulabat ihesus in porticu salomonis
Alchimus porticus salomonis
dicitur ubi rex ille adorando stare
consueverat / templum nomine cog-
nominat / hoc est .i. indicare esse / quia illa
destructa erat dicendo hoc quia alia
reparata erat ad similitudinem
illius qui suo nomine vocabatur /
Deinde eciam dicit Circumdede-
runt ergo eum iudei ponit dis-
ceptacionem inter iudeos et christum et
ponit iudeorum interrogacionem / secun-
do christi responsionem ibi Respondit eis
ihesus. Circa primum ad primum ostendit
Circumdederunt ergo iudei propter cir-
cuederunt intra intra / et dixe-
runt ei Quousque animam tenes
nostram in suspenso desideramus
enim scire / Opus autem quod dicit
affligit animam / hec autem dicebat
hoc est fictam adulacionem / ut eum pro
vocantes aliquam capcionem in-
venirent Si tu es christus dic nobis
palam / ut scirent si de christo hii
homines sapiebant secundum humanitatem

christi in prophetis non intelligebat
et patet quia dicit Ego sum christus
hoc est quod ipsi sapiebant de semine
david calumpniarentur / quia sibi ar-
rogaret regiam potestatem Deinde
Deinde eciam dicit Respondit eis ihesus
ponit christi doctrina responsiva in
qua doctrina sit procedit hoc
ordine / quia primo ostendit quod defectus
fidei in eis erat defectus intellectus
Secundo ostendit quod hic defectus non est
ex parte christi ibi opera que ego
facio / 3o ostendit quod per vacuo fidei
causavit defectum intellectus non
hoc in eis ibi Sed vos non cred-
idistis Circa ad primum dicit lo-
quor vobis si vera et operibus
patet comprobare me esse christum et non
credidistis id est verbis meis perfidem
non adhesistis / et propterea non intel-
lexistis quia nisi credideritis non
intelligetis Deinde eciam dicit opera
opera que ego facio ostendit quod de-
fectus fidei in eis non potuit
causari ex defectu credibilis
sed magis ex defectu ipsorum ut patet
circa textum Sermo confirmatus per
miracula est sermo credibilis. ser-
mo autem de defectu autem meus est hoc
ergo est autem sermo meus ergo sermo
credibilis / Deinde ponit po ratio-
nalior. et ideo dicit opera que ego fa-
cio in nomine patris mei ipsa testi-
monium perhibent de me .s. quod a deo
non alia enim opera non potest facere
nisi a deo opera enim que transcen-
dunt totum cursum nature sic-
ut hoc illuminacio ceci a solo deo

sunt Deinde cum dicit Sed vos
non credidistis et quod licet iste de-
fectus fidei sit in eis quia non
erant oves dei cum non sit in om-
nibus complexis / primo ergo concludit defectum
fidei in eis dicens Sed vos non cre-
didistis quia non estis ex ovibus
meis augustinus Eos dicit non esse
ovibus suis quia eos videbat
ad sempiternum interitum ordinatos
Secundo concludit huius defectum
ab omnibus complexis / oves mee vo-
cem meam credendo quia fides ex
auditu et ego cognosco eas a-
malis destruendo ad hebreos 4 di-
scretor est cogitationum et in-
tencionum cordis / et non est ulla
creatura invisibilis in conspectu eius
et thymothei 2 Novit dominus qui
sunt eius / et qui secuntur me
et ego vitam eternam do eis et
non peribunt Sed in omnibus
videt filium et credit in eum
habet vitam eternam / Ecclesiastici 3 Sa-
piencia filiis suis vitam inspi-
ravit / Notandum quod salvator
tangit hic tria in quibus consistit
perfecto ovium / consistit enim primo in fi-
dei adhesione / et ideo vocem me-
am audiunt / 2o consistit imita-
tione ideo dicit secuntur me / 3o
consistit in finali consumacione ideo
dicit vitam eternam do eis hic
enim vita non datur nisi perseveran-
tibus Deinde cum dicit et non
rapiet eas quisquis probat quod
dixit / Dixit enim quod non possunt pe-
rire / nunc autem probat

quod non possunt rapi de manu sua
ac si dicat / ideo non peribunt / quia custo-
diens eos non potest pati violenciam
probat duabus racionibus primo quia ibi et
nemo potest rapere / quia ideo esse talis
quod est maius omnibus violenciam
pati non potest et hoc est quod dicit Illa
bene dico quod non peribunt / quia
illud perire non potest nec potest esse
corrupte primum quia primum est eternum
Eciam aliud non potest / nec potest eas
cum violencia rapiet / quia non
rapiet eas quisquis de manu me-
a id est de potestate mea augustinus ideo est
qui ea / quod dedit michi pater meus
est maius omnibus per eternitate quia
quod dedit pater filio / est essencia
divina et hoc augustinus in omelia de-
dit michi pater ut sim verbum
eius ut sim filius eius ut ymago
intuitus eius ut sim filius eius
ut sim splendor lucis eius /
Deinde cum dicit et nemo potest
rapere de manu patris mei quod
ostendit est pater Ps. tu terribilis es
et quis resistet tibi / Ecclesiastici 9
Sermo eius plenus potestate est
Et una est manus manus patris
et manus mea / quia ego et pater unum su-
mus ergo nullus potest rapere de ma-
nu mea / Notandum quod secundum
augustinum in omelia manus potest ac-
cipi duobus modis / uno modo ma-
nus est potestas et isto modo accipi-
tur unde augustinus Sed manum intelli-
gimus potestatem una est patris et
filii potestas / quia una est divinitas
Secundo modo manus patris di-
citur filius et ideo ita dictum est tertio

dicimus humana formaz et ipsi
corpis membra habeat / sed quia
p(er) ip(su)m facta sunt omnia / ita
solent ho(m)i(n)es manus suas dic(er)e
alios homines p(er) quos faciunt q(uo)d
volunt / et h(oc) mo(do) dictu(m) est
p(er) p(ro)ph(et)am brachium domini
cui revelatum (est) / ergo (est) h(oc) ne-
mo rapit de manu p(at)ris m-
ei / h(oc) (est) nemo rapiat michi
(est) aut(em) h(u)i(u)s duob(us) mo(d)is dic(itur)
manus / tu(m) mag(is) sonat l(itte)ra
p(ri)m(u)m mod(um) / notandu(m) e(st)
q(uod) i(n) illo v(er)bo ego et p(ate)r unu(m)
sumus excludit(ur) p(ri)mo error
Sabellij in h(oc) q(uod) d(icitu)r sumus / Un-
imus e(ni)m d(icitu)r de plurib(us) / et
sic no(n) (est) una p(er)sona p(at)ris et
filij / excludi(tur) s(ecundu)m error
Arrij q(uod) c(ontra) h(oc) dic(itur) unu(m) ubi ho(c) tali
(est) q(uod) unu(m) d(icitu)r dur(um) p(ro)fer(r)e
q(uod) unu(m) p(er) h(oc) ...
cuius noluerit / alio mo(do) unu(m) p(er)
essenciam dixerunt e(n)i(m) h(er)etici
q(ui)nda(m) sicud arrianj q(uod) int(er) p(at)re(m)
et creaturam est p(ri)ma condic(i)o
unitas / et no(n) s(ecund)a et q(ui)a pon-
ebant filium et creaturaz no(n) po-
nebant ip(su)m e(ss)e unu(m) cu(m) p(at)re p(ro)-
mo et no(n) secundo h(ab)unt mod(um)
i(n)p(u)tabat hylarius u(nu)m de(us) in d(iv)i-
(ni)tate sit unu(m) sunt p(er) n(atur)e necessita-
tem d(icit) e(ni)m nichil deus meo p(re)te(r)
(con)gnic(i)o(n)e cu(m) de(us) q(u)i(d) ac si diceret
filius dixit q(uod) p(ate)r meus dedit m(ichi)
s(ed) (con)tinuando maius (est) omnib(us) / ex q(u)o
s(equitur) q(uod) ista unitas no(n) (est) p(ro)p(ter)
volu(n)tatem (est) p(ro)pt(er) nature habi-
litatem q(ui)a (est) p(ate)r a se et filius
ab alio / deinde s(ecundu)m l(itte)ra(m) hylarij
q(uan)do sunt p(ate)r et filius / d(icitu)r q(uonia)m
de ma(n)u ei(us) non rapiunt no(n)
rapiunt de manu p(at)ris d(icit) e(ni)m
in opante se opat(ur) p(ate)r / d(icit) e(ni)m
ip(s)e p(ate)r in p(at)re et in eo p(at)er est

quasi dicat hylarius unitas
volu(n)tatis no(n) p(otes)t h(oc) dare q(uod)
q(uod) no(n) rapiunt(ur) de manu fi-
lij (est) unitas n(atur)e filij et p(at)ris
p(otes)t dare / nec p(otes)t h(oc) dare
nisi q(uod) opante p(at)re operetur
et filius h(oc) ergo dat unitas n(atur)e
et essencie s(ed) e(ni)m si no(n) rapi-
unt(ur) de manu p(at)ris / no(n) rapi-
unt(ur) de manu filij / una aut(em)
p(otes)tas exigit una(m) n(atur)am / ideo
ec(ia)m opante p(at)re operat(ur) fi-
lius q(ui)a una (est) n(atur)a et opa-
(ti)o(n)e usq(ue) / dicit e(ni)m dicat hyla-
rius / h(oc) no(n) prestat creatura
nec necessitas / non effecit volu(ntas)
s(ed) potestas no(n) cog(noscitu)r una
fat (est) potestas no(n) ...
nimitas sed n(atur)a / deinde cu(m)
dicat Sustulerunt lapides
iudei po(nitu)r p(er)secucio h(er)e(tic)a iu-
dei ...
doctrina xp(ist)i sub ordine / et p(ri)mo
po(nitu)r ip(s)a p(er)secucio z(secund)o p(er)secucio-
nis racio / respondit eis ihesus
Non ne scriptum est / q(uo)d p(ro)s
p(er)s(e)quebantur h(o)i(e)s declin-
acio ibi / ... aut(em)
eu(m) / ... credencium ...
... ibi et multi ...
ad eu(m) / po(nitu)r ergo p(ri)mo ip(s)a p(er)-
secucio / q(ui)a cu(m) dixerat ego
et p(ate)r unu(m) sumus (con)dignati
iudei / tunc sustulerunt lapi-
des ut lapidarent eu(m) / Simil(it)er
ex e(n)i(m) lapidibus p(ro)pt(er) duri-
ci(am) ad lapides cucurrerunt
... loquebatur illis in pu-
p(er)s ... gnabat due graves deinde
cu(m) dicit p(ost)ea eis ihesus reddi(tur) p(er)se-
cucionis racio reddi(tur) aut(em) racio
... respondent p(ri)mo
ab eis ... q(uod) respondent p(ri)mo
(secun)do ergo p(otes)t dictu(m) xp(ist)i secundo
responsio eor(um) ibi respondet
ei iudei ... aut(em) in dicto

Iste primo commemorat eis bene-
ficia dicens / Multa opera bona
ostendi vobis ex patre meo ac
si diceret sicud una glosa aliter
in Multa opera bona ostendi
in sanitatibus infirmorum in con-
bitione doctrine et miraculorum
que ex patre ostendi quia omnibus
semper gratiam que sunt Secundo
deprehendit eorum seviciam dicens
propter quod opus me lapidatis quasi di-
ceret beneficium oportebat
honorare non lapidare / Ber-
nardus Nunquam reddis pro bono ma-
lum etc et ipsi retribuebant ma-
la pro bonis / Deinde tunc
quod respondierunt ei / ponitur
persecutorum verba ubi advertendum
quod iudei primo videntur confi-
teri bonum opus factum a Christo quod
dicunt de bono opere non lapi-
damus te / glosa non possunt bonum
negare se accepisse / Secundo
imponunt blasphemiam ei unde
et dicunt / sed de blasphemia lapi-
damus te / Levitici 24 Qui bla-
sphemauerit moriatur / 3o specifi-
cant blasphemiam dicentes /
quia tu homo cum sis facis te ip-
sum deum ac si dicant blasphe-
mia est quod homo faciat se equa-
lem deo / siue quod sibi attribuat
quod dei est tu homo facis dicendo
ego et pater unum sumus ergo
blasphemas / Notandum est
quod Augustinus in omelia medi-
...me intellexerunt illud verbum
ego et pater unum sumus quam
arriani / ideo enim mirati sunt
quia intellexerunt quod esset unum
unus sit non potest veritatem
nisi ubi est equalitas et

unitas in patre et filio / et quia hoc
est impossibile / dicat creatura
sic quod sit equalis deo Deinde
ait dicit respondit eis Ihesus
ponitur persequentium confutacio /
confutacio enim est quod ipse probat
se non esse blasphemum /
ubi notandum quod christus
non improbat opinionem
eorum quia credebant quod ipse
ego et pater unum sumus
non potest verificari de creatura
et deo quia non verificatur nisi de
illis que sunt unius nature
sed solum probat quod non est blasphe-
mus ex hoc quod dicit se esse deum
Inquit autem probando duo facit
quia primo probat quod hoc non
est blasphemia ex testimonio
legis 2o ex testimonio operum circa
primum potest sic formari racio
Scriptura vocat quosdam
deos ad quos sermo dei fa-
ctus est et tamen non bla-
sphemat ergo multo magis
ego quem pater sanctificavit
et misit in mundum non blasphe-
mo dicendo me esse deum
Applicatur racionem sic pro-
cedit quia primo ostendit quod
lex quosdam vocat deos Secun-
do ostendit quod hec lex mentiri
non potest et per consequens blasphe-
mare vel illos decipere
deos / tercio ex hoc concludit quod
multo minus ipse non blasphe-
mat ubi que pater sanctifi-
cavit Circa ad primum dicit
Non ne scriptum est in lege vestra
quia ego dixi dii estis / ubi
notat Augustinus quod lex accipit

tribus modis / Alii enim diuidunt
contra prophetas / et eam legem que
prehendit psalmos et sic accipit totam
legem et prophetas ut ad Iohannem / et in
Mathei / In hiis duobus preceptis tota
lex pendet et prophete / Alii
diuidunt contra prophetiam et psalm-
odiam sicut in evangelio oportet impleri omnia
que scripta sunt in le-
ge et prophetis et psalmis de me /
Alii accipiunt legem pro toto ve-
teri testamento / Videtur ergo primo le-
gis nomine nuncupavit ubi
scriptum est ego dixi dii estis
Notandum secundo quod homines alii
vocantur dii propter virtutes quas
tionem unde super illo verbo Tu
es filius dei vivi dicit Io-
Cristum deo loquitur non ho-
minem / quos dii appellavit et pro-
appellabant dii propter spiritum pro-
tutem potestatis et operantur vir-
in actibus dii similes homi-
nibus descenderunt ad nos et
etiam ~~[...]~~ dictum est nomi-
ne Ego dedi te deum pharaoni / Secundo
appellantur dii propter participacionem
gratie et sanctificacionis unde
Augustinus super isto verbo deus deorum
dominus locutus est / Notandum quod
omnium quibus factorum deorum dedit
eis potestatem filios dei
fieri hiis qui credunt
in nomine eius vocat autem ca-
dam gratia quod deus dicitur talibus
modis vocati de patre et filio
et spiritu sancto adoptione de hominibus
sanctis participacione de modis
Deinde cum dicit Si illos
dixit deos etc. quia scriptura non
blasphemat et potest esse vacua

talis blasphemans est qui sibi
nec alii attribuit quod sibi non
est sed dei sed scriptura non potest mentiri
ergo non potest blasphemare tribu-
endo alicui quod sibi non / De hac
vero ponit solum veritatem et
quia etiam vacua et sic talis quod scrip-
tura non potest mentiri et ideo dicit
Si scriptura illos dixit deos
ad quos sermo dei factus est ut
prophetas et alios sanctos Eze. primo
Et factum est verbum domini ad Eze-
chielem et non potest solvi scriptura id est
falsitatis argui ait ut iota
unum aut unus apex non preter-
ibit. Deinde cum dicit Quem
pater sanctificavit post conclusionem
intentum dicit Quem pater sanctifi-
cavit id est sanctum genuit et mi-
sit in mundum per carnis assumptionem
vos dicitis quia blasphemas quia
dixi filius dei sum quod dicit inna-
tenabiliter dicitis / Deinde cum
dicit Si non facio opera patris
mei sunt argumentacio talis
Ille qui facit opera que nullus
potest facere nisi deus / non blasp-
hemat si dicat se esse deum
Sed ego sum talis ergo etc. / Alio
modo sic Ille qui operatur opera
patris ita quod ipse operante ipse
operatur / de ipso potest argui et
cognosci quod ipse est in patre et
pater in eo et per consequens non blasp-
hemat si dicat se esse deum
Sed ego sum talis de me potest
cognosci quod sum in patre et pater
in me Circa hanc racionem
sic proceditur quia primo dicit

quod sine opibus essent excu-
sabiles unde dicit [?] Si non facio
opera patris mei nolite credere
michi dicit me esse equa-
lem patri quod ex operibus
eis conuincit [?]. Si autem fa-
cio opera patris mei id est que pater fa-
cit et si michi id est sermonibus
meis non wltis credere operibus
credite deinde infert conclu-
sionem intentam dicens ut co-
gnoscatis et credatis quod pater in
me est et ego in patre Infra
pri[mum]. Ergo in patre et pater in
me est Notandum est super illo uerbo
quem pater sanctificauit quod secundum hi-
larium in christo filius hominis sa-
nctificatus est ut sit filius dei
naturalis non optimus et hec perti-
nencius de ista sanctificatione
paulus Romanorum i predestinatus
est filius dei in uirtute secundum spiritum san-
ctificacionis et sic sanctificatio
refertur ad hominem uni[tum] uerbo et
tunc secundum hylarium debet sic argu-
i filius adoptionis non bla-
sphemat attribuendo sibi deita-
tem ergo multo minus blasphemat
filius naturalis Secundum autem au-
gustinum in omelia super Iohannem Sa-
nctificare duobus modis di-
citur uno modo quia de non sancto fit
sanctus et sic sanctificari conuenit
Christo secundum diuinitatem natura
Sic enim sanctificauit eum pater quod
genuit eum gignendo eum de-
dit ut sanctus esset et sic secundum
augustinum debet sic argui sanctifi-
catio secundo modo fuit illum

qui sanctificatum esse deum sancti-
ficatio autem primo modo
non blasphemat dicendo se
esse deos multo minus blasphe-
memus ego cum sim sancti-
ficatus secundo modo Racio talis
quibus de racione christi uidetur
cum non ualere scriptura nota-
bat eos deos per adoptionem
Si autem notabat se deum
per essenciam uerum aut uer-
o quia ille non blasphemat
qui se notat deum per ad-
optionem ergo non blasphemat qui
me notat se deum per essen-
ciam poterant enim iudei
sic arguere sic Racio conuenit
esse deum per adoptionem et ideo
non blasphemat si sic notat
uerum autem potest sibi conuenire
quod sit deus per essenciam adhuc
autem doctores dicunt quod quando qui
dominus disputabat cum iude-
is aliquando dominus dispu-
tabat ad iudeos aliquando re-
spondebat ad hominem ut ad
aduersanti animo ad respondendum
est quia a aduersanti animo
ad uersandum est eat unde cum
ipsi peterent ab eo in qua
potestate hec faceret respondit
baptismus Iohannis de celo erat an
ex hominibus eadem modo christus
hic respondet ad hominem quia
aduersanti animo ad respon-
dendum est alio potest dici quod argu-
mentum est bonum supposito quod
supponebat et supponebat

eam se illum quem quem pater
sanctificavit hoc enim sancti-
ficacio ut dictum est intelligi quod
sanctificatus ut sit communis
dei personem non quia
sanctus genitus est et hoc
supposito arguit christus si-
cut non blasphemant qui
attribuunt sibi deitatem per
operacionem qui non attribuunt sibi
alienam / ita non blasphemo
ego dum dico me deum / quia
ex sanctificacione hoc habeo
quod sum deus habens autem suppo-
nitatem deitatem quod sit ille
quem pater sanctificavit / pro-
bat per quartum argumentum dicens
Si non credideritis michi di-
centi credite operibus et co-
gnoscite primum argumentum fortius
est per hoc. Secundo quereret aliquis
de illo verbo ut cognoscatis quod
pater in me est ut ipse sit verum
verum / quod pater sit in filio et
non quod non / quia si pater est in
filio et filius est in patre sequitur
quod pater est in se ipso quod est im-
possibile ergo et cetera ad oppo-
situm / Unde salvator dicen-
do est quod pater est in filio vero ad
probandum est talis In quocum-
que est sola pars est pater est in filio
est sola pars ergo in toto pater quod
ista non bona sit patet per sylla-
bismum in [illegible] dicitur dicendum
sit plenum in filio et filium in
patre esse plenitudo in utroque
divinitatis perfecta est quia

eam plenitudo deitatis in filio
est quod in patre est est et filio est quia
esse in altero dicit distinctionem
eius ab aut a se ipso non dicit dicit
necessario secundo argumentum dicens est
est quod gratia non tenet cuius racio
est quod esse in non est perfectas nisi
quod esse in non est perfectas nisi
distinctionem eius / eius ab aut a se ipso
non est distinctio et ideo proceden-
do in re unde tenet gratia pater
petrus est similis martino et
martinus johanni ergo petrus
est similis johanni sed in refle-
tendo tollit distinctionem unde si
petrus est similis martino et
martinus petro ergo petrus est si-
milis sibi ipsi Et eodem mo-
do in proposito sed spiritus sanctus est
in filio et filius est in patre ergo
spiritus sanctus est in patre sed tamen
non sequitur filius est in filio et filius
in filio ergo filius est in se ipso de-
inde tu dicas Querebant ergo
eum apprehendere ponit persecucio-
nem declinacio et primo ponit
ipsa persecucio secunda ipsa declinacio
ibi et exivit de manibus eorum
Circa ad primum dicit Quere-
bant ergo eum apprehendere non
credendo non intelligendo
sed sensibiliter et occidendo appre-
hendere volebant ut non
crederent tamen apprehendas ut
Deinde cum et ponit per
christi declinacio declinavit
eum omnibus quod non poterat
detineri omnibus quod malicia

malorum de templo dicta predicto
dixit et exivit de manibus
eorum et abiit iterum trans Jor-
danem in eum locum ubi erat
Johannes baptizans pri-
mum in aprimena etate de
quo loco Christus ex quo eo in
erat Joh. baptizans in e-
no et mansit ibi scilicet abscon-
ditus a iudeis deut. 37
absconderat faciam meam
ab eis dem ad dicit et
multi venerunt ponit
multiplicato credentium
sub hoc ordine quod primo po-
nit motiva que movebat
eos ad credendum Secundo
concludit ipsa fides ibi et mul-
ti crediderunt primo ponit
duo motiva quantum ad pri-
mum dicit et multi vener-
unt ad eum et dicebant quod
Joh. quidem signum nullum
fecit etc quasi dicat argue-
do Joh. nullum signum fecit
hic autem multa signa ergo
est preeminentior Johanne ergo
quam preeminentiam est sibi
credendum Secundo ponit
secundum motivum dicentes omnia
autem quecumque Joh. de isto
vera sunt / quasi dicat ar-
guendo credendum est illi &
quo tot vera et bona dicta
sunt hic hoc est ille etc Deinde
cum dicit et multi crediderunt
in eum concludit fides

eorum apprehendebat eum
opinio credendo / quem
male volebant apprehen-
dere persequendo Querere
aliquis de illo verbo Johannes
nullum fecit signum quod vid-
etur ut dicitur luc. 1o Ubi
dicitur ipse precedet eum in spiritu
et virtute helye Sed virtus
elye fuit ad faciendum mira-
cula dicendum est quod Joh.
nullum signum fecit unde
Augustinus Johannes nullum signum fecit
id est nullum miraculum non
demones fugabat nec cecos
illuminabat nec mortuos
suscitabat etcetera aut fuit
quod Joh. non faciat aliquod mi-
raculum ratio est et Joh.
hec autem duo non debuit da-
ri penes sanctitatem unde
quoniam Jo. venit ut testis
testem autem decet esse sanctum
et fidelem Restat ergo quod debuit
dari dici penes miracula ad
illud quod dicitur quod Jo. venit in
spiritu et virtute helye dicen-
dum est quod quoniam verbum Joh. fuit
virtuosum efficax et motivum
sicut et verbum helye
rat quidam langu-
ens lazarus post
Christus ostendit se esse verum
pastorem hic ostendit se esse
verum / unde reparatorem in suscita-
tione lazari et io evange-

nolentes etc. Unde describit mi-
raculum de lazaro. Circa quod
descriptione primo premittit mi-
raculi difficultatem et hoc pre-
mittendo infirmitatem et mor-
tem lazari. Secundo subdi-
tur miraculi celebritas ibi Ihesus
autem elevatis sursum oculis. Tertio
concluditur miraculi utilitas
ibi multi ergo crediderunt. Circa
primum est procedendum quia primo
ponitur languoris conditio. Secundo
languoris intimatio ibi mi-
serunt ergo. Tertio infirmitatis ratio
audiens autem Ihesus. Quarto cura-
tionis dilatio ibi ut autem audi-
vit. Primo describitur infirmus et
postea ipse describitur. Secundo quod dictum
manifestatur ibi Maria autem. Descri-
bitur autem infirmus a nomine et
loco ~~vico~~ dicitur. Erat autem quidam
languens lazarus. Lazarus
interpretatur adiutus. Fuit enim omnibus enim
mortuos quos dominus suscitavit
magis ab eo adiuvatur quia
hic non solum mortuus sed quadri-
duanus suscitavit. Iste lazarus
peccator
languet in peccati delectatione.
Et iste languor moritur consequenter languore
prolixior gravat in medium
sed moritur in consensu. Iacet secundo
concupiscentia cum ceperit parit pec-
catum. Peccatum autem cum consummatum fuerit
generat mortem. Iacet. i. concupiscentia generat mor-
tem. Quadriduanus efficitur
dum a consensu pervenit in opus
et opus in consuetudinem a con-

suetudine in peccati impudentiam
quam factis in lucis mentibus se-
quitur ut iam volunt erube-
scere sed et tunc fetidus est quia peccatum
eius iam in alios diffunditur.
Secundo describitur a patria cum dicitur
dicitur a Bethania in quo loco
solebat dominus venire. Erat
autem Bethania villa quedam
prope Iherosolimis. Interpretatur
autem Bethania domus obedien-
tie et per hoc intelligamus quod
in personis obedientibus amicus curam
ita quod obedientia est prima cura
spiritualis. Tertio describitur a patria
cum dicitur de castello Marie et Mar-
the sororum eius. Luce x. intra-
vit Ihesus in quoddam castellum. In-
troducuntur autem hec Maria et
Martha ~~et~~ ut principales quia et
si mulieres essent sexu cum firmi-
tate animi et virtute lazarum
excedebat sed etiam quia magis
fidei carnem lazarus suscita-
tus est ut patebit in sequentibus. Deinde
cum dicitur dicit Maria autem erat
Maria. Manifestatur de qua Maria dixit
unde quedam glosa, quia plures
fuisse legimus nomine erant
ne erraremus quam ostendi-
tur, devotissima actione quia est
illa que unxit dominum unguento
et extersit capillis suis ista
Maria que unxit dominum fuerit
illa de qua dicitur Luce vii.
vii. Et ecce mulier que erat

in ciuitate peccatrix ad hanc quod
spectare est quod quatuor euangeli-
ste dicunt christum unctum fuisse a
muliere. Mt. xxvi dicit/ quod in do-
mo simonis leprosi unxit pe-
des christi. Joh. autem xii dicit quod ma-
ria in bethania mulier allaba-
strum unguenti effudit super caput
eius quod Mt. dicit unxit caput et
non pedes. Illud idem dicit Mt.
primo/ Luc. autem vii capitulo nar-
rat quod mulier peccatrix in domo
simonis leprosi unxit pedes
christi. Jo. autem xii dicit quod maria
in bethania in domo sua unxit pe-
des ihesu/ Expositores sunt opini-
ones quidam enim dixerunt tres
fuisse mulieres diuersas et cogno-
scuntur ex personarum qualitate et
ex modo agendi et ex circumstancia temporis
Joh. quidem narrat de maria soro-
re lazari quod vi diebus ante
pascha unxit pedes ihesu in
ipsa domo. Mt. autem post quam dominus
dixerat. Scitis quia post biduum
pascha fiet/ subdit quod in bethania
in domo simonis leprosi mulier
fundit unguentum super caput do-
mini. Non autem unxit pedes ut
maria de qua narrat Jo. Mt.
consentit Mr. Mt. Luc. autem non/
est tempus pasche sed in medio
euangelii sui refert/ et sic fu-
erunt tres mulieres de una men-
tionem facit Mt. et Mr. de alia
Luc. et alia Jo. Secunda opinio

sunt Expositorum quod fuerunt due
tantum de una narrat Jo. de a-
lia narrant ceteri unde vi-
Expositores illud quod nec ... sed
dicere quam illa de qua dicit
Joh. non fuit illa de qua di-
cit Luc. quia illa peccatrix Jo. hec
autem deuota et studiosa
circa susceptionem domini/ De ha-
bat autem maria deuota di-
Joh. xii sit mentio Jo. propter
quandam anticipacionem et hec
ut sciret de qua maria lo-
quebatur euangelista/ quod dixit
de castello marie et mar-
the. Tercia opinio est Aug.
qui dicit quod fuit una et
eadem hoc fecit bis primo quando
accedens ad lacrimis et hu-
militate meruit remissio-
nem peccatorum et de hac nar-
rat Luc. vii. Secundo circa
mortem Joh. xi qui dicit
maria autem erat que unxit
dominum unguento quod [at] in
bethania rursus fecerat ad
sed quod ad Luc. narracionem non
pertinet sed prius narratum ...
bus. De hac etiam quedam
glosa ... super illo verbo
mulier habens allabastrum
unguenti etc. mulier fuit ma-
ria soror lazari quem
suscitauit dominus ipsa enim

est et non alia que quondam
adulter peccatrix ut luc scribitur pe-
des domini lacrimis irrigavit
et unguento unxit unde aut
iustificata et familiaris facta non
tam pedes ut jo. dicit sed et
caput aut unxit et conversa
est Notandum secundum quosdam doct
pro solucione omnis dissonancia
[illegible] que videtur esse inter evan-
gelistas de hac maria prima
dissonancia videtur inter luc et
alios tres quia ille vocat eam
peccatricem quod non vocant alii
quorum aut racio est quia quondam
peccatrix fuit aut iustifica-
ta et familiaris Secunda disso-
nancia videtur ad esse inter
luc et alios tres quia i
luc narratur hoc factum in domo
simonis leprosi Joh aut
in domo marthe narrat
ceteri hoc factum circa medium
evangeliorum suorum alii aut in
conclusione passionis hec dissona
ncia solvitur quia maria bis hoc
fecit De prima ante narrat
pro ceteris Tercia dissonancia
videtur inter mt et mr ex una
parte et joh ex alia videntur
enim dissonare primo quoad tempus Nam
[illegible] dicit Joh hoc factum esse
ante sex dies pasce mt aut et
mr quod post biduum et
Patet quia post biduum et
mr dicit Erat aut pascha
et azima post biduum et pre

videntur sentire quod in sua biduum
hoc factum sit hanc aut dissonanciam dis-
sonanciam solvit augustinus quia Joh
servavit ordinem hystorie
mt aut et mr recapitulando
hoc posuit quod prius fuerat factum
ante predicionem iude que videtur ha-
buisse ortum ex hoc alia disso-
nancia inter eosdem ex loco quia
mr et mt dicunt hoc esse factum
in domo symonis leprosi et
marie et marthe Jo aut in
domo marthe ad hoc aut quidam
quod eadem fuit domus simonis
leprosi et marie et marthe Item
quod simon fuit leprosus pater lazari
quod simon prius fuit leprosus
lazarus quam prius fuit leprosus
postea fuit curatus alia dis-
sonancia videtur esse inter eosdem in
effecto quia mr et mt dicunt quod
unxit caput Joh aut quod pedes
unxit hec aut dissonancia solvitur
dicendo quod unxit utrumque ita
quod utrumque factum est secundo est
ab utroque dictum Deinde eu dicit
miserunt ergo sorores eius
infirmitatis nuncio mandant ad
hoc sorores in significando pro po-
tentes et dicit domine ecce quem
amas hec aut mulieres tam
[illegible] insinuat quod quidem insinua-
tio primo manifestat eorum fidem
et fide eius credentes christi po-
testatem non rogabant quod
veniret sicut regulus rogavit

Secundo monstrat earum re-
verenciam et humilitatem
Reverencia enim quam habe-
bant ad christum non audebant eum
rogare 3o monstrat earum am-
orem quia magno enim amore quem
habebant ad christum crede-
bant quod sufficeret ei insinu-
are Est autem insinuacio si-
gnum quedam species oracionis
que aliquando fit ex confidencia sicut
Jo. 2 de matre domini insinuan-
te defectum vini aliquando fit in
reverencia sicud hic Secundo cum
dicit Audiens autem ihesus po-
nit infirmitatis racionem Secundo re-
dit racionem eius dampni dicti id est di-
ligebat autem ihesus Primo autem
ihesus infirmitatis finis fuit ut
manifestaretur gloria dei propterea
dicit salvator infirmitas hec
non est ad mortem sed pro gloria
dei, id est infirmitatis huius est ad hoc
quod mortuus resuscitetur unde
resuscitacione glorificetur resu-
scitator et probetur deus qui
eum amisit et sic non
est ad mortem tamquam ad fi-
nalem finem, quia id non pro-
venit autem christus in verbis istis
se esse filium dei dicens sed dicit
filius dei debet glorificari in
hoc miraculo sicud resuscita-
tor sed ego sum ille resusci-
tator ergo sum filius dei De-
inde cum dicit Diligebat autem
ihesus assignat causam
eius dampni dicti quare
sorores lazari non vener-
unt ad deum hoc enim fuit
ex confidencia spiritualis dilecc-
ionis unde augustinus Ille langu-
ebat iste tristes anime dilec-
tionem habebant ergo spem quam
diligebant ab eo qui est
dolencium consolator et
languencium salvator ergo dicit
lazarus per quem peccator signifi-
catur ad domum eius qui non
venit vocare iustos sed peccatores
Sorores peccatoris sunt bone
cogitaciones que peccatoris
dissolvendo orant deum
cum dicit ut autem audivit po-
nit dilacionem ut enim audivit
quia infirmabatur tunc quidem
mansit in eodem loco duobus
diebus distulit autem venire propter
duas causas prima fuit certitudo ut
sic mortuus expiraret et
sepeliretur et diceret quod fe-
tet ita ut nullus posset dicere
quod non de defectu suscitat
quod stupor in eo fuit et non
mors ergo prima causa fuit certitudo
miraculi secunda fuit maio-
ritas miraculi Johannes xi vero di-
stulit ut maius quam
faceret maius enim fuit in

fuum curare / Veneret aliquis
ut in causa mortis lazari fuit gloria
dei / verum quod non causa infirmitas
et mortis eius fuit causa naturalis quo
non fuit alia causa. Dicendum
quod quod sicud non est impossibile quod eadem
infirmitas compareretur causa ad causam
naturalem et providenciam divinam
ita non est impossibile quod infirmitas
lazari causa naturali ordine ad re-
~~suscitacionem~~ ad resuscitacionem
que tamen relata ad providenciam
divinam ~~ordinatur~~ ordinetur ad resus-
citacionem ex qua deus glorificatur.
Ubi advertendum quod quedam infirmitas de
qua hic loquitur est infirmitas pe-
ne / et non culpe. Talis enim infir-
mitas semper est fugienda. Infir-
mitas autem pene potest esse reprehen-
siva mali. Eccli. xxxi. infir-
mitas gravis sobriam facit animam /
Secundo conservativa boni. Unde
per multiplicacionem sunt infirmitates
corporum peccata acceleraverunt et secundo
quod conservativa donum. ii. Corinthios xii.
libenter gloriabor in infirmitatibus
meis etc. Ultimo hic hec quaedam
est glorificativa dei. Unde infirmitas
hec non est ad mortem

Inde post hec dicit di-
scipulis suis pq [illegible] me-
cio de adventu iudicii / hic est se-
dine quia est infirmitas de inde
ciato de inde hic fit mencio de ad-
ventu medici primo infirmat
securitas. Secundo remedium

necessitas ibi / hic autem et post hec dicit
eis secundo ad accentus utilitatis
dixerunt ergo discipuli / quo Thome
ad remedii ambiguitatis i. dixit ergo
Thomas. Unus adventus tarditatis
ibi / veniet itaque ihesus ... loci oportunitas
ibi Erat autem bethania primo
ergo post securitatis sub hoc ordine
quia postquam proponit prius ire secun-
do discipuli dubitant ibi dicunt ei
discipuli. tertio christus assecurat ibi respondit
ihesus ~~primo~~ primo ergo proponit ihesus
ire et io di. Deinde post hec i. post
duos dies dicit discipulis suis /
Eamus in iudeam iterum dicit
unde discessit ut esto sit reducendo
quasi ablutus infirmitate ... potestate
Deinde cum dicit dicunt ei discipuli
ponitur timor discipulorum time-
bant enim dixerunt rabi nunc
te querebant iudei lapidare et
iterum vadis illuc etc. si d. spon-
taneus vadis ad mortem
frustra autem timent discipuli cum
quia fortitudo ... dominus
illuminacio mea et salus mea
quem timebo ... ps. ... etc.
Deinde cum dicit respondit ihesus ponitur
assecuracio facta ... et post
formam ... Nonne ... am-
bulat in luce ... di-
ei / non ... unde ... tunc
... qui ambulat in ~~morte~~ no-
cte ... offen-
... multo magis qui am-

ambulat in luce gratie mee non
debet timere quia magis protegit
lux gratie mee quam lux naturalis di-
ei de ista itinere non potest salua-
ri nisi antecedens Non ne xii
hore diei sunt in quibus s. non
oportet timere quia Si quis ambul-
auerit in die non offendit quia
videt lucem huius mundi i. quia lux
huius mundi i. quia lux huius mu-
ndi eum protegit et dirigit
unde non offendit i. non est p-
robabile quod offensam inferat et
quia timeat penam sibi inferri
Secundo potest sic formari racio
quia Christi sibi conscius est nich-
il non habet timere Sed ego nich-
il conscius quia ambulo in luce
gratie et non in luce peccati ergo non est
timendum Tertio formari racio vobis non
est timendum nisi imminente nocte per-
secucionis et passionis mee et
cum percutiam pastorem et dispergentur
oues gregis sed hec nox adhuc (?)
ad huc non imminet quia dies
ergo nobis non est timendum Quarto potest di-
ci quod Christus innuit duas rationes
quia commutatione iudeorum ibi non
ne xii hore sunt diei Ac si di-
ceret Sicut xii hore habent potest hom-
o mutari Secundo innuit
comparacione lucis albi Si quis am-
bulauerit in die etc. Ac si diceret
ubi est gracia lucis non est ra-
cionis sed nunc est gracia lucis ergo
non est racio timoris Notandum est

est super illo verbo Non ne xii
hore sunt diei quod sicut dicit aug-
ustinus Christus respondet ad
consilium discipulorum unde ita
notat primum est quod discipuli Christi
preuenerunt Christo ne moreren-
tur et petrus qui dixit ab-
sit a te domine propicius tibi
esto Secundum quod notat augustinus
quod dicit responsum est petro
vade post me sathanas ita
responsum est istis Ac si di-
ceret Christus apostolis Ego sum
dies vos autem estis xii dierum
hore diei hora autem debent
sequi diem et non dies horam
contra et vos debetis me sequi
qui cum non sequimini me sathan-
as sed Christi autem me sequi
debitis Tertium quod notat augustinus
quod quomodo dicitur quod apostoli sunt
duodecim hore dubium est propter
iudam Sed cum iudas fuit
hora lucebat et ideo hec necessa-
rium est ad duodenarium num-
erum et deinde unde cadente
iuda successit mathias Se-
cundo notandum est quod multiplex est
dies Est enim dies naturalis aut
post est artificialis dicitur esse hic
duodecim hore inequales di-
cuntur autem hore inequales
que accipiuntur secundum secciones diei
propter eius obliquitatem in-
quantum non equaliter ascendit

sunt hore inequales de quibus
inequalibus quelibet dies ar-
tificialis habet duodecim horas
tam quoad diem et in de nocte
Sed illa que ascendunt in recta-
te sunt tardiores ascensiones
quam illa que ascendunt in o-
bliquo tamen sunt alie hore
equales que accipiuntur
secundum circulum equinoctialem / de qui-
bus aliquando dies habet plures
aliquando pauciores ut dicit ha-
bere nisi in equinoctio Quintus
dies civitatis Christi in quo scilicet
civitas sua diminuitur contra
vero Egressus eius absumo a
diebus civitatis / Secundo est
ibi redemptionis sive narra-
tione patet In aut ipse est
et anni tui non deficient
Zach. xiiii In die illa erit
unus dominus et nomen eius u-
num Zo dicitur dies quintus / quarto est
dies dicitur apta ad operandum Un-
de prius dictum scilicet / Me operari
opera eius qui misit me donec
dies scilicet venit nox Sexto Secun-
do scilicet secura ad familiandum /
unde Christus Si quis ambulat in
die non offendit Quarto
scilicet dies glorie / in qua die fragi-
litas perpetua erit et temperantie
insapientia et in die agnito-
nis inveniens firmamentum Quintus

paupertas revelabitur prov. 3 lon-
gitudo dierum dextera eius
et in sinistra eius divicie et
gloria Zo tristicia letificabitur prov. 31
in ultimo fortitudo et decor
indumentum eius et videbit in die
novissimo Deinde cum dicit hec
ait subditur ostendi necesse quem
necessitas oritur ex duobus primo
cum necesse sint eius commemi-
nere quis sunt per miraculosa
operatione manifestare gloriam dei
futurum amicus necesse parcere
et ideo dicit / Lazarus amicus
noster dormivit notandum autem dormi-
tationem mortem sicut et apostolus
1 Thess. 4 nolumus vos ignorare
de dormientibus / sicut et
ceteri qui spem non habent
Zo quemquam sunt per miraculosa
operatione manifestare gloriam
dei / et ideo subditur sed vado ut
a sompno suscitem mortuus est eum
enim ex sua affectione suscipi-
gloria dei / Deinde cum dicit dix-
erunt ergo discipuli eius ponitur
adiectus utilitas subditur ordi-
ne quia primo ponitur discip-
ulorum tarditas ad intelligen-
dum verbum dei Zo verbum Christi expo-
nitur ibi dixerat autem Ihesus
Zo utilitas manifestatur agi-
tur ut ergo dixerit dominus
ad primum dicit dixerunt ergo

discipuli eius domine si dormit
saluus erit. Et si dicatur som-
pnus egrotancium solet esse
saluatis illorum et ideo si dormi-
it non est utile ut tu vadas ad
excitandum eum. Deinde cum dicit
dixerat autem ihesus exponit d-
icende dictum xpi quod dixit de
dormitione quietis sed videtur
quod deceperunt propter intelligere
eorum quod dicit vado ut assump-
no excitem eum tunc non inde-
betur. nec simile quod debet ire
per tam spacium ut excitaret eum
assumpno ad hoc respondet quod
quod forte existimabat hoc enigma-
a esse qualia multa loqueba-
tur. Deinde cum dicit dixit go
eis ihesus manifeste utilitas
que secuta est ex morte pre-
mortis causa / et ideo dicit et
~~et gaudeo propter vos ut utilita~~
~~tem vestram ut est hic~~ lazarus
mortuus est i. subijt omnem
universam legem mortis prop-
terea est hoc quia vincit et non
videbitur mortem. Secundo
utilitas exprimitur et ideo dicit
propterea et gaudeo propter vos i.
utilitatem vestram ut esset
firma exprimentum divinitatis
mee / autem absencia mea ut
credatis quia non eram ibi
et si dicatur absencia non erant et
tamen in dicto et hoc ad augendum
fidem vestram quia debetis

credere me esse illud autem
absencia ~~mea ut cred-~~
~~atis quia non eram~~ aliquo-
ste. Sic ergo gaudeo propter
vos quia non eram ibi vestra
mora non est ibi confert ad
maioritatem fidei vestre quia
si astitissem egrotantem
curassem quod est modicum si-
gnum ad mee virtutis indica-
cionem / quia vero me absen-
te super venit mors ~~parum~~
parvus in fide vestra corrobo-
ramini cum videbitis me pos-
se defunctum defunctum eciam
putrescentem suscitare. Zo
manifestatur propositum xpi de
excitando et ideo dicit Eamus
ad eum. Deinde cum dicit dixit er-
go Thomas post admonitionem
Thome adeo dicit. Ad veritatem
est tam est quare tamen ceterorum non
fuit nobis audimus sed timi-
dus dixit infirmior cum esset
aliis propterea omnibus forcior
factus et irreprehensibilis /
Et go Thomas dixit dubi-
tatione Eamus et moria-
mur cum eo q. d. non timet mo-
rtem pacientis ut vos esti-
matis / ut autem bedam loquitur Th-
omas contornitancia et
quadam audacia / unde
beda Thomas parumbus.

pacos cohortatur ut veret et induc-
tur cum illo angnio magna eius
mdecenter constancia / sicut cum Ezechias q
facere posset quando alios hortatur
Immemor sue fragilitatis sed
tamen et petrus. Notandum est sicut
ille non dormit sed augustinus in
omnibus plus dolens ad notetur
dormitantes iniquitatem quia
hec mors Sororibus fuit mors
lazari sed fuit dormicio ipso
vero domino tanta facilitate
suscitabat de sepulcro quanta
tu vos excitatis dormientem
de lecto Secundo debemus
attendere dormientem dominum
quia dormiunt boni et dor-
miunt mali sed tamen resurgunt
boni et illi tamen differenti tamen sompno
quiescit omnis sed augustinus ad causa
sua dormit et cum causa sua
surgit Effectus autem dormie-
ti causa secundum diversa receptacu-
lorum vero receptus est paup-
er et receptus sed dives sed ille in
sinu abrahe ille autem ubi
sit vet et guttam non in
veniret Deinde tamen dicit venit
autem martha primum martha
autem fidelis confessio constitue autem
martha duo de ipso ipso primum
sed quod in sua presencia potuit preve-
nire mortem lazari venit
ita quod ihesus primum advenit
tarditas / tarde enim venit quia
non prevenit mortem sed

tarde venit quia prevenit mor-
te suscitavit / dum quia venit
ita quod ihesus et invenit eum
quatuor dies iam in monumento
habentem Et post obdormierat dominus
diebus duobus diebus
et cum duas dies venerat
nunciavit in quo die lazarus de-
functus sed et quarta die acce-
ssit dominus Notandum sed quod
quatuor diebus sed augustinus intelli-
gitur propter quatuor multiplex in-
alicia vero in prima die i-
telligitur transgressio mansit in
quarta die transgressio evan-
gelii Secundo notatur propter
ipsi benivolencia qui non
dignatur venire ad hos sic mo-
rientes Deinde tamen dicit Er-
at autem bethania iuxta ieru-
salem quasi stadiis xv et
per quibus 20 miliaria vero
miliare habet quasi octo stadia
et sic propter propinquitatem facilius
poterant visitari sorores
Sicut et hec quod subditur mul-
ti autem ex iudeis venerant ad
martham et mariam ut consolarentur
eam post quam dixit de infir-
mitate languidi et de ad-
ventu medici / quod de deum
confessione et deploracione
sororum lazari et post quod in-
plorat marthe martha 20 me-
ditando manere ibi Et cum hec

dixisset. Tercia mentio marthe fit
prout dicitur / quia primo describitur
eius prompta accelleratio. secundo
describitur eius fidelis confessio ibi
Dixit autem martha ad ihesum. tercio
describitur eius utilis instructio ibi
Dixit ei ihesus. primo ergo ponit mar-
the sollicitudo et accelleratio et ideo
dicit martha autem ut audivit quod
ihesus venit occurrit illi maria
autem sedebat domi. ubi notatur
differencia inter activam vitam et con-
templativam quia activa significa-
ta in martha occurrit xpo sa-
lutari operatione sed contempla-
tiva significata sed in maria se-
debat perfectam contemplacionem
de cursu ipsius vite. Item pariter
occurrere fugienti de obsessione
Item vero secundo Sedebat solitarius
et tacebat quia levavit se supra
se. Item ne aliquis quare ma-
rtha non nunciavit marie ad
ventum xpi / ad hoc posset assign-
ari duplex racio prima quia
ipsa voluit primo loqui et eius
dicere factum / et eius alico spe-
fuisset cum maiori gaudio po-
sset annunciare sorori adven-
tum medici. Secunda racio potest
esse propter circumstantes quos vo-
lent celare adventum xpi. iam
enim conspiraverant iudei in mor-
tem eius. Dominum cum dicit dixit
autem martha post marthe fi-

delis fidelis confessio confite-
tur martha duo de xpo
primum sed quod in sua presencia po-
tuit prevenire mortem lazari
et ideo dicit domine si fuisses hic
frater meus non esset mortu-
us. Secundo confitetur quod post
iam mortuum morte potue-
rat suscitare et ideo dicit
Sed et nunc scio quia quecum-
que poposceris a deo dabit
tibi deus. notandum quod in con-
fessione marthe possumus
primo advertere ipsius discretionem
de qua augustinus in omelia. Non
dixit martha rogo te ut fra-
trem suscites fratrem meum. Nesci-
ebat enim utrum hoc esset utile
sed ait scio quia potes facere
si vis. ac si diceret tu probes si
facere / sed utrum facias iudici-
um sed non presumpcionis mee. 2o
possumus advertere in confessi-
one marthe imperfectionem et hoc
ex duobus primo qui predicabat
quod non nisi in presencia poterat
separare et prohibere mortem
fratris et ideo dicit Si fuisses hic.
Secundo pretendebat quod non
nisi rogando / et quod ab alio
impetrando poterat resusci-
tare / et ideo dicit Sed et nunc
scio etc. loquebatur quod martha
a xpo tamquam homine virtuoso et

adeo approbato non credentes ipsum
esse deum. Deinde tamen dicit ei
Ihesus. Resurget frater tuus. Martha et primo
quid instruitur 2o a beata confessio-
ne reputatur ibi Credidi. Circa
primum 3a fiunt quia primo
clarificat dominum, et primo
2o de vita ibi Ego sum
vero et vita 3o de respon-
sione ibi qui credit in
me. Primo ergo clarificat dominum
et primo ponit ipsa clarificatio
2o intellectus marthe ibi dicit
ei martha Scio. Dicit ad primum
quod resurget frater tuus
non autem dixit ihesus surget
et ideo sed nunc scriptum dicit ei
martha Scio quia resurget
in resurrectione in novissimo die
Et si dicat de illa nunc
dicit. Si dicat de illa vita
eterna sed de qua vita
loquitur. Et venit aliquis
quod scribat martha dicere
in hoc quod potuit sic credens
dixit quod hoc potuit sic esse
salvatorem. Et postquam audierat
hec multa cum alia a christo de-
clarante loquente ut Mathei xj
Ecce Ego resuscitabo eum
in novissimo die. Poterat etiam
hoc audivisse ex scriptura danielis
xij. Multi ex his qui dormiunt et scrip-
tura Job. Et in novissimo die de
terra surrecturus sum. Deinde
tamen dicit dicit ei ihesus. Ju-
stificat martha de resurrectione
ita dixit ei martha scio

quia resurget, sed non expectat
tempore et propter non sentiat men-
tionem de vivifice causa de qua
causa instituit eam. Locutus
dicens Ego sum resurrectio et
vita. i. ego sum resurrectionis
causa, et vite ita quod ista per
dicato pro causalis et non for-
malis, ac si dicat per me, Martha
quod me pro resurget frater tuus
per quid resurget frater tuus autem
et vocandum sum angelus quod
opus non est resurrectio. i. causa
resurrectionis quod est vita de-
inde autem angelus pro sic decla-
rari vita per essentiam est ca-
usa vite ~~vite~~ vite et hoc vita
per essentiam ergo est causa
vite. Et vero et redito ad vitam
ergo hoc est causa resurrectionis, et sum
quod intellectum per vita for-
tius causaliter. Deinde tamen
explicit vero causaliter. Deinde
dicit Qui credit in me primum
ponit modum vobis videndum
quia sicut est duplex mors ita
et resurrectio. Est enim mors
anime, et hoc est separatio a deo de-
inde separata morte incipit salvator
ista morte incipit Salvator
Dimitte mortuos sepelire mor-
tuos suos. i. mortuos spiritu sepe-
lire mortuos corpore ab
hac morte resurgit anima
per fidem et gratiam unde angelus
in anime vita est fides

Secunda mors scilicet corporis cui
respondet resurrectio corporis et
id fit in christo. Sic ergo secundum modum
in resurrectione prima pars resur-
rectio corporis et id fit in christo
quantum ad reversionem anime quia dicit qui
credit in me etiam si mortuus
fuerit corpore vivet anima et id fit
in christo de reversione corporis. Unde
sequitur et omnis qui vivit et credit
in me, id est omnis qui habet vitam
anime credendo eum in me et
si moriatur in corpore ad tempus
non morietur in eternum, id est quia
aliquando resurget, quia vivet
aliquibus. Unde sequitur primum
omni populo quia qui credit in me vi-
vet. Dicendum scilicet quod fides ope-
rans per dilectionem secundum quam spirituali-
ter adhesio corporis autem secundum fontem
vite ipsius apud te secundum fontem vi-
te et haurietis aquas aquas
in gaudio et fontibus salva-
toris. Quia ergo credens sit adhe-
rens qui credit in Christum adheret
Christo quia autem adheret Christo co-
niunctus fonti vite. Qui autem co-
niunctus fonti vite vivet, quia
cum dixerim qui statuerit
de fonte. Secundo queret aliquis
de eo quod Christus dixit si quis
vivit in anima non morietur in
eternum. Dicendum est quod sicut
christus mediator habuit
aspectum super totum hominem et

respectum super utrumque anime et co-
corporis et ideo qui adheret
mediatori per fidem non solum
resurget in anima sed in cor-
pore. Unde in I Cor. XV quia
quia quidem per hominem mors
et per hominem resurrectio mor-
tuorum. Ac si dicat: Sicut pri-
mus homo per suum peccatum primum
hominum habuit aspectum super
mortem anime et corporis, ita et
secundus homo super utrumque vitasse et
sicut per peccatum primi hominis
anima recessit a deo in quo
recessit anime scilicet mors anime
anime et ideo corpus recessit
ab ipsa, ita per gratiam secundi
hominis anima accessit ad deum
qui accessus facit primam resur-
rectionem et accedente accedit cor-
pus ad ipsam in secunda resurrectione.
Deinde cum dicit: Credis hoc?
requiritur confessio marthe et
primo requirit Christus dicens ibi
Ait illa: Requirit ergo primo
credis hoc. Secundo queret ali-
quis quare dominus credit quesi-
verit cum sciret totum ad hoc
dicendum scilicet quod hoc non quesi-
vit propter ignorantiam sed propter
eruditionem nostram ut ostenderet
doceat quod non sufficit cre-
dere corde nisi hoc confitea-
mur ore. Corde creditur ad iustitiam

ore autem confessio fit ad salutem
et est advertendum quod quamvis possu-
mus dicere quod fides inter omnes vir-
tutes multum ordinatur ad impetra-
tionem miraculorum. Eodem ver-
ne dixi si credideris etc. Item
Marci ix: Si potes credere omnia pos-
sibilia sunt credenti et ibidem
dicitur quod dominus dixit apostolis quod
non potuerunt eicere demonium
propter incredulitatem, et infra: Si
habueritis fidem ita ut
montes transferatis etc. Item cum
dicit de illa profitetur ipsum esse
filium dei dicens: Ego credidi quia
tu es Christus filius dei vivi qui
in hunc mundum venisti. Quereret
aliquis de confessione Marthe
Tu enim Christus queret de voce
postea: Ego credidi quia tu es Christus
filius dei vivi et sic non videtur respo-
ndisse ad questionem ad hoc
respondet Augustinus in
omelia dicens quod quando Martha quod
hic quod confessa est Christum esse filium
dei confessa est totum ad quam
virtute eius scilicet vita et incar-
natio mortis et omnia alia.
Item cum dicit et cum hoc dixis-
set post confessionem Marthe se-
quitur ordine quia post Maria vocata
accelerat et ut audivit ip-
sa Mariam Iudei secuti sunt ibi
Iudei hic qui erant cum Maria
... a Maria hoc primo
hic Maria vocatur a Martha
et cum domina hec cum audisset abiit

et vocavit Mariam sororem
suam silentio dicens Magister adest et
vocat te. Quod hic oriuntur duo
dubia. Primum quare Martha vocavit
eam silentio quando etiam plurimi
eam dixit magister adest et vocat te.
Ad hoc respondet Augustinus in xx
omel. dicens quod silentium hic non
vocem suppressam. Secundo
dubitatur quia non legitur quod dominus
vocaverit eam. Ad hoc respondet
Augustinus ibidem sic evangelista non
dixit ubi vel quando vel
quomodo iam verbis Marthe po-
tius intelligitur veritate
brevitate servata. Aliqui
non possunt dicere quod Martha pu-
tavit Christi non putaverunt ...
d. ... non erat
ut eo putet tu non vocatus
obviam ei. Item dicit cum dicit:
Illa ut audivit potius ac-
celerato magis quia ut audi-
vit surrexit cito et venit
ad eum et quo scilicet Augustinus
quod illam non prevenisset
Martha si ei non tunc fuisset
ad ventus Christi. Notandum
enim venerat Ihesus in ca-
stellum scilicet erat ad hunc in
illo loco ubi occurrit ei
Martha, ubi notatur Crisostomus
quod Christus tardius ibat ideo
eius in illo loco remansit
ut non videretur ingerere miracula

miracula Sed dum rogatus q
cum vacuitu [illegible] rogatus
consistet lazarus mortuus de-
inde ad dicat Iudei ergo post sep-
la mortuorum Iudei cum qui ve-
nerant ad eam consolandam
ad sanct etiam amica xpi Se-
cundo aut erat ut si quis xpm
confiteretur fiet extra synagogam
ad hoc respondet ad Lo. q
hii qui advenerant et venerant no
erant mali sed credentes multi
ti enim iam crediderunt ut habetur
factum sed propter reverentiam istarum
mulierum Veniebant enim eas
sicud nobiles Secundo quere-
ret aliquis quare cum tanta fecit
mentionem de multis iudeis sci-
entibus ad hoc [illegible] in
Dicit ut ex hoc intelligamus q
plures fuerunt testes miraculi
Iudei enim sciunt sunt ea ex quo
accidit ut tam grande miraculum
quatriduani fratris resurgentis
testes plurimos inveniret
Sed ergo sequitur propter [illegible] [illegible]
[illegible] divina providencia factum est
ad Dem cum dicit maria ergo post
[illegible] confessio marie et post quod
post quedam [illegible] quod ad ve-
nisset ubi erat Ihesus videns
eum cecidit ad pedes eius Se-
cundo [illegible] dicit Domine si
fuisses hic frater meus non fuisset
mortuus Notandum quod [illegible]
[illegible] marie [illegible]
[illegible] post [illegible] non [illegible]
ta ut [illegible] suspicionem [illegible]

Iudei de xpo habebant eu
tamen aliqui essent pre
putes sed [illegible] [illegible]
tempsit [illegible] [illegible] non solu
[illegible] [illegible] [illegible]
Secundo [illegible] quod hic ce-
cidit ad pedes xpi quod non
legitur de martha et ideo mer-
uit accipere doctrinam xpi
Deut 33 Qui appropinquat
pedibus eius accipiet de
doctrina illius 3o [illegible] quod
hic quod non dixit [illegible] sicud
martha tunc [illegible] ideo sed [illegible]
[illegible] consuetudo [illegible]
propter lacrimas non potuit [illegible]
[illegible] proferre que voluit Ihesus
ergo [illegible] dictum sed de infir-
mitate languoris et de adve-
tu medici et de imploratione
[illegible] [illegible] sed de affectu
xpi ad monumentum ubi primo
ostenditur affectus [illegible]
2o potestatis imperantis ibi
erat autem spelunca et lapis
superpositus Circa primum sciendum
[illegible] primo affectus ostenditur
2o de affectu dubitatur ibi dixe-
runt ergo iudei 3o affectus
consummatur ibi [illegible] Ihesus ergo ru-
[illegible] affectus [illegible]
[illegible] [illegible] tribus primo
quod [illegible] 2o quod interrogat
de loco sepulture [illegible] dixit 3o
quod lacrimatus sed ibi Et lacri-
matus sed Ihesus [illegible] ad [illegible]
[illegible] Ihesus ergo [illegible] [illegible]

plorantem et iudeos qui
venerant cu ea plorantes
i fremuit spu et turbavit se
ipm Jncipitur vnb za oste-
dit p mu q ipse t'bato
et hic fremitus fuit ex pieta
tate et id dr. Vt vidit eam
plorantem i d apli pm Gau-
d' cu gaudentibus flere cu fle-
tibus et fuit ecia iusta Se-
cundo dr q fuit discreta et
id dr / Jnfremuit spu qz
possuit modu et ordinem
fremitui et t'bacoi 3o oñ-
q fuit ex ptate et id dr tur-
bavit se ipm / Alij eni hom-
ines passionat' et no ex del-
iberata ea Hic aut no fuit ea
Hic aut no fuit in xpo p mitt-
it eni quia videt eam plo-
rantem alij eni homines passi-
onat' ex debita ca fienon
habent debitu modu hoc
excludit' a xpo / cu dr Jnfre-
muit spu alij passio pue-
nit racom et hoc excludit'
a xpo qu dr turbavit se-
met / Est eni Notand' q'm
Tpom / q turbato vno mo
p passio alio propassio / passio
p 2m q ascendit ad racionem
ad et hoc mo no fuit in xpo
Alio mo p propassio et hoc q co
sistit in sensualitate et hoc du-
plicibus modis qz aut est in

sensualitate de necessitate et
non p in ptate racionis eam
repellere et hoc no fuit in xpo
Alio mo p in sensualitate et
ptate quia voluntarie as-
sumit' et pt repelli et hoc mo
fuit in xpo et id dr q tur-
bavit semet ipm Secundo eu
dicit ibi posuistis eu pom'
secundu signu affectus xpi q
bu interrogat de xpo loco
sepulture / signu q velit
resuscitare Tercio eu dr
et lacrimatus p ihus pom'
3m signu veram lacrime si-
gnificant affectum Circa hoc aut
tria p'mo debemus attende
penitencie integritatem ut eni
penitentes p delicti freme in
Contritione p'u 33 Sicud fremi-
tus leonis ita et ira regis
q' d sicud ad fremitu leonis
ita et ira regis alia ita ad
fremitu contritionis consistit omnis
motus bestialis 2o debet tur-
bari p confessionem Et 3o
Dnp omnes vias turbabu-
tur ministra 3o debet lacrima-
ri in oracione q' pdiderat
deu ppetuu ps ffluit in lac'
mercedis lacrime luce pa. die
ac noc du dr in 2o Secundo
debemus attende pcti dete-
stacione q nota ibi cu dr

vbi posuistis eum dicunt ei domine
veni et vide Non quia dixit xpistus
quasi ipse ignoraret locum sed magis quia
detestatus peccatum eo modo loquendi quo
dicit se ignorare peccatores dicens
in veritate nescio vos et Gen. 3o ad
Adam vbi es nec dixit quia non ipse
ignoraret vel nolens discere
sed magis ut illi cogitarent lazari
mortuum et miraculum sit clarius
Tercio debemus attendere quare christus
lacrimatus est / quia cum fecit pro re
assumpte nature designacionem ut se
probaret verus homo Secundo
propter lazari restitucionem unde
Ber. non flevit dominus lazarum
mortuum sed redivivum et ad mise-
riam vitam miseriam rediturum / vbi
attendendum est quod christus pro duobus dicitur flevisse
in suscitacione lazari et tunc flet
humanitatem nativitatem et infirmitatem 2o
dicitur flevisse super civitatem luce
xix vbi flevit maximam cecitatem
et io dicit quia si cognovisses
et tu 3o dicitur flevisse mortem ad
hebr. v. cum lacrimis offerens et
et tunc dicitur flevisse malignitates
iudeorum et hec sunt 3es pene
infirmitates s. infirmitates cecitatis
et malicia Decimo cum dicit [illegible]
erunt ergo Iudei post disceptacio-
nem de affectu xpisti quibusdam dicenti-
bus ecce quomodo amabat eum quibus-
dam autem qui possint dixerunt non po-
terat hic qui aperuit oculos ce-
ci nati facere ut hic non mori-
retur sed dicat sed quia amabat eum

ut pretendit debuit prevenire
mortem eius ergo qui aperuit
oculos ceci potuit et preve-
nire mortem Decimo dicitur
eum dicit ihesus ergo post
ostensionem affectus quia eadem
affectus affirmat [illegible]
fremitum et io dicit ihesus
autem rursum fremens in
semet ipso venit ad mo-
numentum Notandum est quod
fremuit se in spiritu pecca-
tum quia autem ostendit Aug.
in omel. sic / per fidem christus
habitat in nobis ergo christus
fremere idem est quod fides fre-
mere. In voce cum flevit
apparet spes resurgentis flet
christus flevit se peccator qua-
re cum flevit christus nisi
quia flere docuit hominem qua-
re fremuit et turbavit se-
met ipsum nisi quia fides homi-
nis sibi displicentis fremere
debet in accusacione malorum op-
erum ut violencie penitudinis
cedat consuetudo Secundo
quia fremuit se in spiritu
compatientium / fremuit
iterum quia christus compatiens Iude-
is dubitantibus et de affectu
eius ad lazarum vel de potestate
eius ad faciendum miraculum
et quia hic in spiritu nos ut fle-
amus compaciendo ceteris et

vel pcto aliorum vnde et facto ex
dr qd dns precepit sepe vult ad
misteriorum patris tesire prim-
diam terram et misterium dei
vtrum sup quem non i nenerint
than . s[ed] q[uia] erat signum gemi-
tum et dolentium sup auctus
ab ymaginacionibus quas faciebat
in mo eius. Et ideo dicit inte-
ligi quod qui paliis peccatis non
doluerit spiritualis intrat se-
pt geniete ppetuis dicit ps
vidi pueritates et thabe-
rebaz. Dein tunc dicit Erat
aut spelunca pro quia dictum
est de affectu audiret ihesus po-
stea auctoritas impeditus
et pro quando xpus impcat
ro martha 3o xps, misit ubi
dicit et ihesus ei Xo manda-
tu impleto. Tulerunt go
Ista prima sit precedi tr-
pmo sit metro de lapide et
spelunca vnde dr. Erat
aut spelunca et lapis sub-
positus ei. Ipsi tibi cum illis
cauernas ad modum spelunce
ad homines sepulturis. Juxta fiere bat
nervia erat femine quibus lap-
ide claudebatur. Dicit beda
Spelunca est rupis cauata
porro monumentum dr eo quod
to quod mentem moneat hor-
est mortuos ad memoria re-
no at deinde tunc dicit aut tha
ihesus ponit mapin xpi impat

em et dixit Tolle lapidem Qz
statim dubitaret aliquis
sicud dubitat Thomas Non ne
poterat qui corpus mortuum mo-
uit / necte aura multo magis
lapidem moue ad hoc respon-
det Crisostomus. Ut fecit xpus ut
cos testes faceret miraculo ut
non dicant quod in recto dixeant
Non est hic mamus saluator
cum et accessit ad monumen-
tum testabantur quod ipse est de-
tum dicat dicat ei martha so-
mortthe tua Sed quereret aliquis
vtrum martha dubitauit ad hoc
respondet theophilus quod sit d mar-
tha aut tanquam diffidens dixit
due iam fetet quatriduanus
enim est in poste ardens frem re-
surrectionis. Adhuc d[icit] intellectus
Secundum aut bedam vba sunt
vba dubitantis magis ad mira-
tis. Notandum est quod in quatriduano-
no mortuo pt intelligi quar-
tus gradus peti de quo dicit
Aug vny confessis et voluntate
prima fetida est libido 2a consue-
tudo 3a uicis. Dein tunc dicit
dixit ei ihesus ponitur illa ps
in qua pt argumento misit ca-
et ideo dicit Non ne dixi si
credideris videbis gloriam dei i
gloriosam operacionem pos alique
glorificatur. In hijs aut vbis in-
nuit xpo quod cui est gra pncipa
dio pre dicit et filii Qui n dixit

ut glorificetur filius nisi glorificet
pr/ 2o innuit quod visio est in-
crementum fidei i. gloriosam visio-
nem/ quia si credideris videbis
3o innuit quod miraculum debet
fidei et hoc ibi scilicet Ut credant quod
videbis gloriam dei i. glorificationem
operacionem desuscitacionis fratris tui
Deinde cum dicit Tulerunt
ergo lapidem ubi ostenditur effectus
precepti Notandum scilicet quod in lapi-
de cooperiente defunctum potest in-
telligi peccatum quod peccatum ad modum
lapidis durum facit duriciam
in mente unde Eze 3 6 Auferam
a vobis cor lapideum Secundo per
peccatum ad modum lapidis prim-
it quia peccatum scilicet est pondus sicut
tum pssura iacet anima unde dd
theli' xy deprimentes omnes per-
dus et constans nos peccatum per
pacienciam curans 2o 3o peccatum
ad modum lapidis cooperiet lazarum
arum operit mentem peccatum optime
iniquitate et in pietate sua
Job xx operuit faciem eius
crassitudo quia quasi transfodit qui
operuit cum desiderata verum
habundancia oculos mentis operiunt
2o sicut lapis ille quo includebatur
lazarum animantibus sic peccatum de-
includit nos et deum Jhesus
autem elevatis sursum oculis post
quod dictum scilicet de miraculi difficul-
tate hic dicitur de miraculi cele-
britate Jhesus autem collebatus
scilicet ipsa facta inferius ficcione po

ocurrit xpi oracio Secundo ocurrit
graciarum accio ibi pater gracias
ago tibi Tertio ocurrit lazari
vocacio ibi et cum dixisset supposuisset
Quarto ocurrit vocis effectus ibi di-
cit eis Jhesus Primo ergo xpus ex
orat et io dicitur Jhesus autem ele-
vatis sursum oculis Dicitur ele-
vavit oculos sursum sursum
quia intelligenciam humanam erigit
adducens illam per oracionem ad ex
celsum patrem Ostendit autem in
verbis origine comparacio est quod
mentis erectio 2o dicitur quod scilicet quod
mentis adductio 3o et originem quod
oracio xpi fuit exemplaris
unde originem necesse scilicet nobis
tempore orare de exemplar xpi
elevare oculos cordis sursum
et erigere illos a pravibus vi-
neis cogitacionibus atque intenci-
onibus Deinde cum dicit pater
gracias ago tibi ponit graciarum
accio unde dicit gracias ago tibi
quod exaudisti me gracias agit
pro exaudicione et ne aliquis
crederet quod ista oracio fuisset
magis propter diligenciam suam
quod propter nos secundum sed propter populum
qui circumstat dixi ut credat
quia tu me misisti i. ut non
existimet me dominum nec
dicat miraculum nisi scilicet de deo ut
ostendam scilicet tua voluntatem
miraculum fieri Et tamen aliquis
quibus ut vnum opus oravit sicut quod

homo aut[em] ... q[uod] oravit s[ecundu]m q[uod] ho[mo]
q[uod] ~~homo~~ suscitavit sed suscita-
uit s[ecundu]m q[uod] deus ergo ora-
uit s[ecundu]m q[uod] deus ad opposita cum
s[ecundu]m exaudire orationem / eius no[n]
s[ecundu]m orare diceret s[ecundu]m q[uod] oratio est
gratiarum actio in xpo uno mo-
do ~~[illegible]~~ includit affectu[m]
eius ad nos et s[ecundu]m q[uo]d non orat
s[ed] pro nobis gratias egit deo q[uia]
[illegible] 3 ... [illegible]
non proficiat deprecationibus s[ecundu]m
ad p[re]sens tu ... fideliloque
ba[tur] non a[d] ops doctrine [illegible]
oratio designat complete xpi
necnon humilitatis q[uia] s[ecundu]m q[uod] ho[mo]
fuit minor patre et q[uia] minor
s[ecundu]m exemplare maiorem ideo xpus
oravit s[ecundu]m q[uod] ho[mo] et q[uod] d[icitu]r in
principio primo argumento q[uod]
xpus suscitavit s[ecundu]m q[uod] oravit
negando s[ecundu]m y[mo] oravit s[ecundu]m q[uod]
ho[mo] et suscitavit s[ecundu]m q[uod] deus 30
s[ecundu]m in [illegible] gratiarum actio et
unitatem voluntatis ...
et filiud unde exponens illud
vm ego aut[em] sciebam q[uia]
me semp[er] audis dicit pe ...
ab orando et d[omi]n[u]s ... suaz
q[uasi] d[icat] ad q[uo]d q[uod] fiat voluntas m[e]a
nunc non indigeo oratione cum
ratio s[ecundu]m q[uia] una s[ecundu]m voluntas
mea non indigeo oratione cum
ratio s[ecundu]m q[uia] una s[ecundu]m voluntas m[e]a
mea q[uae] s[ecundu]m impleta absque

Dom[ini] ad dicit et ad d[e]p[re]cesset
ponit[ur] vox xpi Nam voce
magna clamavit lazare
veni foras Hec aut[em] vox q[ue]
lazarum suscitavit i[n] dictu[m] s[ecundu]m
tube magne forme sonat et
in q[uo]d ... et id d[icitu]r dixit
veni lazare p[ro]p[ri]o nomine s[ecundu]m
aug[ustinum] ne omnes mortui co[n]-
gerent exire vocatus s[ecundu]m q[uod]
h[oc] v[erbu]m xpi declarat complete
peccatoris magna necessitate
sup[er] te ... peccatorem inclusum
et q[ui] incarceratum i[n] spelunca
peti de qua spelunca 30 sue
vox aperuit os spelunce
et producite ad me q[uia] q[ui]
p[ro]rigeb[a]t c[u]m in calatitant ap-
to spelunce et undie indi-
tu[m] cum apicet absconditate
tu[m] ... tenebras / se ... quos
tue domus videbat ad p[eniten]ciam
[illegible] ~~[illegible]~~ idem verbum xpi de-
clarat difficultatem resurgen-
di ap[e]cto ... aug[ustinus] sup[er] 30
ioh[annis] xpus fremuit clama-
uit voce mag[na] om[n]ibus q[ui]b[us] diff-
icile q[uo]d moles male consue-
tudinis premit 30 idem verbum
xpi declarat complete ipius xpi
effectum sua[m] benignitatem
q[uia] q[ui] ... peccatorem de altitudi-
ne p[ec]c[a]ti de latitudine gr[aci]e
d[icens] veni foras de hac latitu-
dine g[ra]cie pro ubiore ... in-
ducam te p[er]petuitas eq[ua]litat[em]

quas eu ingressus feceris non
contabuerunt gressus tui Et
eduxit etiam de festinodatz uiteri-
ori tenebrarum ad quedam exte-
rius lucidum Ecclesia za mi-
serere mei deus et respice et ost-
ende nobis nobis lucem mi-
seracionum tuarum Deinde eum
dicit Et statim prodiit qui
effectus uocis qui apparuit
duobus primo quia mortuus qui
prodiit uiuus et ideo dicit et
statim qui fuerat mortuus
Secundo apparuit quia liga-
tus prodiit unde dicit ligatus
manus et pedes institis et fa-
cies eius erat sudario ligata
de hoc utroque inquit apparuit potest
potestas augustinus super iohannem mirantes
quomodo processit ligatis pedi-
bus et non miramini quomodo surrexit
quatriduanus iacebat Quod ponitur
diu erat non uiues mortui
Notandum secundum Augustinum quod ter-
mino quaternario innuitur quidem
spiritualis status esse quod prodiit
Nam illud prodire significat
quaedam exitum a carnalibus vicijs
Secundo innuitur quod ligamen
ligamen a quo non absoluitur per
corpus in uita ista unde augustinus
adhuc in corpore constituti alie-
ni a uoluntate eternus esse
non possumus et hoc significatur
significat in ligatura manuum
et pedum Tertium autem sudario

faciens eius tecta erat hoc
significat quod de deo in
hac uita plenam cognicio-
nem non possumus Deinde
eum dicit conclusus eis ihesus
post mandatum ipsi de so-
lucione lazari unde dicit
soluite eum et sinite ab-
ire Queret aliquis
quare ipse met non soluit
ligamenta sed precepit aliis
ut soluerent potuit enim
per se ipsum soluere adhuc
respondet beda Quod
lex ipsius potuerit per se ipsum
soluere sicud suscitare tamen
aliis precepit ad insinua-
cionem unitatem et indiui-
duam caritatem Nam et
si et per se ipsum potuit facere
uoluit eum inseruire cetere
suam potestatem quam tante de
hoc augustinus in omel Quod
soluite et sinite abire
nisi que soluerit super terram
erunt soluta et in celis
Et queret aliquis utrum
minister ecclesie soluat a cul-
pa. uidetur quod non quia soluere
a culpa secundum ipsum dei uni-
cuius sed qui etiam peccata di-
mittit lucem ad oppo-
situm aqua baptismi et
in ui uel sacramenti cor-
pus tangit et cor ab-
luit ergo a solo deo est remissio

penitentie predicavit Johannes
[illegible] dicens [illegible]
remiserit peccata remittun-
tur eis. Ad istam questi-
onem dixerunt aliqui quod
deus per se ipsum solvit a
culpa et reatu pene eter-
ne, et hoc signatum est in sus-
citatione Lazari quem per se
suscitavit, ministri autem
ostendunt eum esse absolu-
tum per graciam precedentem. Eucharist-
iam sed dicta, nec sacramenta
veteris et nove legis
quia illa ostendebat graciam
futuram quia lex fuit umbra
futurorum. Sacramenta autem
nove legis ostendunt graciam
precedentem, et secundum istam opi-
nionem ministri ecclesie non ab-
solvunt nisi forte a parte
pene temporalis. Sed hec
opinio parum dat sacramen-
tis. Alia opinio, scilicet quod sacra-
mentum penitencie sit efficax et
causale ad remissionem
culpe et collacionem gratie, et
hoc quia aliqua virtus cre-
ata sit in sacramento vel sacerdo-
te instrumentaliter, propter quam virtutem
differunt a sacramentis antique
legis, et hec opinio nimium
videtur dare sacramentis. Secunda
modo dicendum est et magis
consonum tamen quod peccatis tan-
tum ex opere operato remittit

culpam et confert graciam non
tamen causative, sicut di-
cebat predicta opinio, sed quia
ex opere operato quia ex institutione
et institutione virtus di-
vina assistit, quod confert gra-
ciam. Quia quod quidem dicitur sacramen-
tum dat graciam, potest intelligi
duobus modis: vel quia tamen dat
sicut dicebat prima opinio, vel
quia dat ex opere operato propter quod
assistencia virtutis divine,
nec obstat si dicatur quod aliqui
cum absolucionem sciterem a
ministro peccator consequitur graciam
quia quando dicitur quod baptismus
vel penitencia dat graciam hoc est
intelligendum scilicet quod facit quantum
est de se et ex opere operato nisi
deus aliquo modo suppleat. Vnde
si quis cum absolucione
ministri plenam contritionem fuerit
consequens remissionem peccato-
rum, iste tamen in novo notabiliter
ut publicat se clavibus,
alias non esset perfecte contritus.
Si autem accedens ad ministrum
non sit consecutus remissionem
peccatorum propter indispositionem di-
spositionis; tamen cum per ab-
solucionem ministri divino non
ponat obstaculum spiritui sanc-
to, ipse tamen quo peccator sol-
vitur a ministro utpote aliquo
solvat se ipsum dicendo quod
postea dicit unde vera est

Notandum quod licet solvere a culpa et
a pena eterna et a parte pene
temporalis pertinet ad deum et ad
ministros ecclesie tamen ad culpam
consuetudinalem concurrit diffi-
cultas ad bene cogitandum
que designatur in ligatura
faciei que dicitur erat facies eius
ligata sudario Secunda est
difficultas ad bene operandum
que designatur in ligatura
manuum Tercia est difficultas
ad bonum volendum signata in li-
gatura pedum ab hiis diffi-
cultatibus potest quis solvere peccator-
em absolutum a culpa per predica-
cionem operis assuefaciendo con-
traria eorum Deinde cum dicit
Multi ergo ex iudeis post quam dic-
tum est de difficultate mira-
culi et de celebritate eius
hic fit mencio de utilitate sub
hoc ordine quia primo ponitur con-
fessio multorum credencium in quo
ostenditur utilitas miraculi Secundo
ponitur iudeorum persequencium conspi-
racio ibi collegerunt ergo / prima
in duo quia primo ponitur ipsa confessio
Secundo ipsius denunciacio ibi
quidam autem ex ipsis Ad primum
dicit multi ergo ex iudeis qui ve-
nerant ad mariam et ad mar-
tham et viderant que fecit cre-
diderunt in eum / in quo patet
quod miraculum christi habuit efficaciam

dixerat eum posse supponi pro-
phetam / quem credebant hoc
dixisse ut crederent / Vel quia
nullus eorum credente hoc
dixisse velud aliquis
horum instinctu futurorum /
Unde ad hoc removendum subdi-
dit multi ergo ex iudeis quasi
dicat exhortacio [illegible] sermo quod non
fuit in cassum Deinde cum
dicit Quidam autem ex ipsis
ponitur confessionis denunciacio ubi
ad videndum quod sermo ambiguus in
sensu / et sic omnes quod sermo
iste est ambiguus / potest enim
intelligi quod illi qui vene-
runt ad phariseos fuerunt
aliqui non credentibus
volentibus invidie et iudeorum
zelo phariseorum contra christum
et tunc est sensus videtur valeat
Quidam autem ex ipsis
de numero ipsorum multi ergo cre-
diderunt quidam autem ex ipsis
abierunt ad phariseos
et dixerunt eis que fecit ihesus
non ut irritaret ad fidem
sed ut incitaret ad zelum
et invidiam Alio modo potest
sic intelligi quod isti abeun-
tes fuerunt de numero credencium
et tunc est sensus Quidam autem
ex ipsis id est de numero ipsorum cre-
dencium abierunt ad pha-
riseos et dixerunt eis que

fecit ihesus ponentes primum ne-
cem nativitatis conciliare phari-
zeis christo Deinde cum dicit Col-
legerunt ergo pontifices ponitur
credentium confessione Et fide
ponitur iudeorum conspiratio secundum
ordinem hoc quia primo po-
nitur conspiratio Secundo christi se
implacabilis declaratio ibi ihesus
autem non in palam 3o ponitur la-
tentis christi inquisitio ibi proxi-
mum autem erat pascha Circa pri-
mum ad primum dicit ~~Collegerunt~~ Collegerunt
sic procedit quia ponitur
consilii congregatio 2o con-
siliantium dubitatio ibi
quid facimus 3o dubitationis
determinatio ibi unus autem ex
ipsis etc Circa primum ad primum
dicit Collegerunt ergo ponti-
fices et pharisei concilium
adversus ihesum ubi ostenditur
quod concilium eorum fuit ex deli-
beratione quia collegerunt
Secundo quod fuit ex prava
intentione quia adver-
sus ihesum plus peccati hoc est
cogitabant quomodo nocerent
et perderent quam quomodo sibi
consulerent ne perirent
Deinde cum dicit et dicebant
quid facimus ponitur eorum dubi-
tatio et primo dubitant
secundo assignat causam
dubitationis ibi si dimittimus
eum sic ubi advertendum est
quod secundum augustinum in in-
telligitur hic sensus hic
homo multa signa facit quia
que signa si dimittimus eum

multi credent in eum quo
facto non remanebit qui
defendat civitatem et tem-
plum contra romanos et
eius probatio quia doc-
trina in quem credunt est
contra templum et contra
privatas phariseorum leges et sic
non erit eis cura defensio-
nem ipsorum Secundum autem
exponitur hic sensus hic
est homo multa signa fa-
cit ex quibus signis seducun-
tur adunabit sibi in-
numeram gentem ex qua ad-
unatione romani suspicabu-
ntur tyrannidem et nos
quasi velle consurgere contra
rem publicam et sic veni-
ent et destruent civitatem
nostram et templum Et nota
primum eius quod hoc dictum fuit
predicto futurorum licet hoc non
intenderet Loco eius gentem
~~Romani~~ Romani ponitur
Romani ergo occupaverunt locum
iudeorum quia per causam eorum
aliis gentibus evenit
Deinde cum dicit unus autem
ex ipsis ponitur consilii terminatio
et primo ponitur ipsa determinatio
2o ponitur determinationis exposi-
tio ibi hoc autem a semet ipso
3o ponitur ibi ab illo ergo die
Circa primam partem primo describitur deter-
minans 2o ponitur ipsa deter-
minatio ibi vos nescitis
quicquam ad primum dicit unus
ex ipsis Caiphas nomine

cum esset pontifex anni illius
et ista quod pontificatu habe-
bant quod pontificatu aucto-
ritatem et propter hoc consil-
ium magis reddebat aut
attentiorem Deinde cum dicit
dixit eis / vos nescitis
ponitur complementum caiphe
quod contionatus prorum / et sit
argumentum / vir bonum plura-
tum secundum extingui praedicitur
cum bonum privatum est ex-
tinguendum .. secundum bonum istius
ipsi praedicitur bono cum
tamen ipse viperit tota gens
perit quod expedit eum mori
et secundum hoc determinato quaestionem re-
spondet dubitationi inde-
rum dicebant eum si dimi-
ttimus veniant Romani et
tollent gentem et locum
sed aut Caiphas magis
expedit eum mori quam
gentem et locum tolli et
destrui quod dicitur secundum sic vos sede-
tis et eum tenet seguimus rem
attendentes unius hominis
salutem pro qua republi-
ca est contempnenda alio
modo possent formari consi-
lium Caiphe sit magis
expedit hunc seducere totum
mori quam totum in ad
perditionem et hoc secundum quod dicit hic
expedit vobis ut unus
moriatur pro populo et non tota gens
pereat qui dicunt dux
te eum de medio nec ex
medium fuerat eorum ma-
gistrum corrumpit vel quod de-
duxerit eum quia timeo quod
modicus error in principio
magnus est in fine scilicet quod
tota gens est seducta de-
necessit aliquis de ipso vo-
cat esse pontifex anni illius
hic enim videtur esse falsum
cum dominus constituerit unum
sacerdotem cui mortuo alius
succederet ad hoc videtur
dicendum quod per ambitiones et con-
tentiones inter iudeos pretium
constitutum secundum ut plures plu-
res essent et per annos suc-
cederent sicut vicibus ministra-
verunt Nam et de zacharia di-
citur factum secundum aut cum sacerdo-
tio fungeretur in ordine vicis
sue exiit ut incensum po-
neret aut dicunt Iosephus opponit
plures fuisse eius Nam in
templum non licebat poni
nisi summo sacerdoti et secundum
dicunt quod forte unus anni
plures administrabant / et isti
alio anno alii succedebant
ex quibus forte erat quis
ponere Natandum secundum de isto
vo expedit nobis et quod secundum
intentionem spiritus sancti et
non secundum intentionem cay-
phe refertur ad passionem
ipsi quoniam quid verbo de ipso
dicitur patientis fuit singula-
ris quia non fuit cum aliis

sed unus distinctus ab omni-
bus aliis distinguebat ac
eum puritas et sanctitas de-
itatis in quo factus sum sicut
homo sine adiutorio inter
mortuos liber quia [illegible] existi-
matus sum ab hominibus
sicud ego sum vere sine adiu-
torio cum tamen inter mortuos
esset liber quia inter peccatores so-
lus sine peccato Secundo
describit necessitatem cum
dicit expedit nobis hoc autem
non est simpliciter necessarium
per ordinationem divinam quia non potu-
isset per mortem Christi homi-
nes redimere hoc autem ex-
pediencia fuit quia mor-
te Christi remittet offensam
ad Romanos v Cum inimici
essemus reconciliati sumus
deo per mortem filii eius secun-
do absolvit culpam Romanos
[illegible] sumus cum
illo per baptismum in mor-
tem eius et iterum Quicumque
baptisati sumus in Christo
Ihesu in morte ipsius bapti-
zati sumus 3o confert gra-
ciam [illegible] sicut Christus surrexit
[illegible] mortuis per gloriam pa-
tris ita et nos [illegible] Quarto
[illegible] introducit
ad gloriam [illegible] et ideo no-
vi testamenti mediator
est ut morte intercedente etc.
et sic expediebat eum

mori pro populo suo. remittitur
offensa cum absolvitur culpa
cum confertur gracia et cum
datur gloria Deinde cum dicit hoc
autem est de semet ipso penitus
exponit verba Cayphe sub
hoc ordine quia primo introdu-
cit verba actoris secundo verborum expositio
quia Ihesus moriturus erat quo
adducit ad verba Cayphe ibi
et non tantum quantum ad primum
dicit hoc autem a semet ipso non
dixit dicitur duo dicunt quod aliqui
prophetas divinus nulla indu-
cere virtute ad profferendum
Quedam vero dicunt sua ad
ducere nobis quadam virtute
[illegible] non accipiamus inte-
rius dictum sicud patet
in Cayphe qui dixit et
tamen prophetiam dicti non accepit
pisset sed cum esset pon-
tifex anni illius prophetavit
Et sic unde quanta est virtus
spiritus sancti et caritate et mala vo-
lunt vera pro prophesie profert
vide etiam quanta est ponti-
ficalis virtus potestatis pon-
tifex enim constitutus et si indi-
gnus tamen prophetavit Refert
quidem dicit In hoc autem da-
tur quod deus multa nobili-
a opera facit per malos sacer-
dotes unde paulus apostolus
Cum maledixisset summo
sacerdoti etc. dicit nesciebam quod
Christo quod esset summus pontifex

dixit nesciebam fratres est vera-
cia sacerdotum quod dicit Si sim-
pliciter non maledixissem quia
summo sacerdoti debebar reverencia
et non blasphemia. Deinde cum
dicit quod Jhesus moriturus erat
pro gente potest exponi utroque
modo secundum intencionem Cayphe qui dicit
intellexit Cayphas quod cum
dicebat xpm mori ne gens
periret temporaliter. Spiritus autem
prophetie intellexit quod expedi-
ebat xpm mori pro gente
scilicet iudeorum ne perirent spiritualiter.
Deinde cum dicit et non tantum
pro gente addit evangelista ad ta-
lem autem evidenciam nota sunt
verba Augustini in omelia super dictis
tamen prophetas de sola iudeorum gente
prophetavit in qua erant oves
de quibus ait ipse dominus non sum
missus nisi ad oves que pe-
rierunt domus Israel sed nove-
rat evangelista esse alias oves
que non erant ex hoc ovili eis
oportebat adducere et ideo dicit
quod xpus non erat moriturus
tantum pro gente sed ut filios dei
qui erant dispersi congregaret
in unum ut scilicet fieret unum ovile
et unus pastor. Deinde cum dicit
ab illo ergo die ponit effectus consilii
Cayphe quia propter consilium Ca-
tum cogitaverunt ut xpm
interficerent unde dicit Augustinus
quod si Cayphas non prophetat a
spiritu sancto et tunc spiritus ille
placuit quod ille spiritus qui in
citavit pontificem ipsum Caypham

ad quod loquendum incitavit crucia-
tores ut xpm vellet interficere
Si autem prophetia est a spiritu sancto
conceperunt quia xpm interficerent
unde dicit Augustinus Respondendum aliqui
bona male utuntur puta vo-
luntatem scripturarum sive susci-
piunt ita ipsi prophetiam pro lo-
cutione edita non dubitat
debito modo perpetrato consili-
ati sunt xpm interficere. Tene-
ret aliquis utrum hec prophetia
fuit a spiritu sancto unde dixit
quod prophetia non dixit unde quia
dixit Jhesus erat moriturus
pro gente iudeorum si enim hec
est vera tunc salvati sunt illi
qui in pretorio adversus
xpm inclinabant, instabat in
addicione quod expediebat secundum
ipsorum fictam spem sic dicentes
Expedit nobis etc. Responsio
dicit ipse istius potuit conside-
rare ipse vera prophetie. Ad hanc
questionem dixerunt quidam
sicut dicit Augustinus mori expirando
argumento quod hec prophetia non
fuit a spiritu sancto. Tamen dicit ipse spiritus
eius dicit quod a spiritu sancto est
et tunc est prophetia ab eo locutus
ut nesciat quid est ac si dicat quod
xpm ignorat nichilominus
est ipse est veritas et sapiencia et iusti-
cia et pax et sic per a pro
prophetie et quod hec mors est ex-
pediens quibuscumque et ideo dicit
expedit etc. id est hec mors de se
necessaria est et expediens

et efficatio quatz mo no cuius est cor-
piant haut efficatiaz et p hoc
pz ad p'mu argumentu qr no
s3 sep si fuit expedieus dest
q hoc ppt hoc salvati sunt
Unde et scriptu q si no fuit salva-
ti q ppt hoc no fuit salvati
expedieus / 2o queritur utrum
caiphas pphetauit fuit ppha
vr q sic / qr ille ꝫ ppha q
pphizat Contra aut dr in
lra caiphas pphauit / ergo fuit
ppha ad oppo3 qr deratione
pphe ꝫ non solu annunciat-
vim ppheciu ad vtilitatem
alior ꝫ etiam q intelligat
vim annunciatu Secunda ppha/
ppe accepty lꝫ visionez cuius
q annunciat et intellctu visi-
onis / caiphas aut no visione
ne intellctu visionis habuit ꝫ
solu annunciat mort xpi vti-
litatem ad hanc erz dr quod
q caiphas no fuit ppe ppha
hoc confirmatur p'cem aug qui
dicit caiphas pphauit quod
non tamen fuit ppha quia
sicud no sequitur iste ~~agit~~ agit
aliquod opus iustu ergo iustus
ita non sequitur iste lꝫ aliqz actu
ppheciu ergo ꝫ ppha Si cu
aliquis agat aliqd opus
iustu ppt vanam gloriam no
pt ex hoc dici iustus Ita a-
pli Si aliquis lꝫ actu fecit
aliquem ppheciu vel pphiae
no pt ex hoc dici ppha Sic
aut fuit in Caiphas quia

solum habuit denunciare vtili-
tatem mortis xpi Unde =
Crisost gratia spus sancti solu
ꝫ vsa. ore caiphe elec-
aut contaminatu non tetigit
vr esse sima bti grg qui
dicit s.s. qui tangebat corda
pphetarum denunciatu ad veritatem
tm aut in ppha caiphe qui
lz sermonem ppheciu ptulit
no tn habuit intellctm smo-
nis / ut etiam intellexit quod erat
smo pphecius / et id ppe po-
tuit dici annunciator pphie
et non ppha Secundo spus
sanctus tangebat corda pp-
hetarum aliqn quantu ad veritatem
et quantu et quntu ad mentem
ut in Jona qui dixit adhuc
xl dies et niniue subuer-
tetur qui lꝫ meruerat
hic spm ppheciu et etiam
habuit aliquo mo visionem no
tn habuit intellctm visionis
qr no intellexit quomodo deꝫ s.
q niniue esset p penam spum-
aliter sub vertenda visio at
sine annunciatio non sufficit ad
plenam ronem pphie / alias
pharao et nabuchadonosor
fuisset veri pphe qui et
habuerunt visionem et eam
annunciauerunt non sunt at
pphe qr non habuerunt in-
tellctm visionis visio enim et
intellctus visionis et annuncia-
cio cumpsis ta sunt et spus
sanctus pt mouere ad vnum

non movendo ad aliud. Secun-
do quia spiritus sanctus tange-
bat corda prophetarum et quantum
ad vocem et quantum ad mate-
riam et quantum ad visionem se-
cundum interiores sensus quantum ad
intellectum et hoc modo fuit propheta
ysaias qui dixit ezechie morie-
ris tu et non vives intellexit
quod deberet mori secundum causas inferio-
res, non tamen intellexit quod deberet
liberari secundum causas superiores
ut fuit sibi revelatum quod dum
esset sibi additus xv annos
ad vitam quando s. s. tangit cor
prophete et quantum ad divinum
consilium intelligendum et hoc modo
tetigit cor ysaie qui dixit
ecce virgo concipiet etc. Tertio
quereret aliquis utrum cayphas pro-
phetans peccavit iudicando expe-
dit nobis ut unus moria-
tur homo, et dicitur quod non quia assumitur
ipso non dixit sed a spiritu sancto
dicendo quia cayphas hoc
non intendebat dare consi-
lium ut xpistus ut xpistus occide-
retur. Ad hanc quia dixit pro-
ptimum quod licet cayphas peccave-
rit mala voluntate tamen in
proferendo verba non peccavit quia
spiritus sanctus movere in omne [illegible]
eius fuit sicut instincto [illegible]
in azina balaam et cay-
phas in hoc quod tamen prophetas se-
cum fuit annuntiator prophetie
tamen fuit dissimile quia ca-
yphas protulit ad verbum

ad malam intentionem et non tamen
protulit ut asinus sed ut ho-
minis et ideo peccavit / prophetat
per argumentum quia sub
alia intentione / quia sub verbo
fuit a spiritu sancto et sub alia
a caypha qui non respiciebat
nisi ad malum finem.
Deinde cum dicit Ihesus ergo post
[illegible] declinatio tamen cum non
in palam ambulabat apud
iudeos sed abiit in regionem regi-
onem iuxta desertum in civi-
tatem que dicitur effrem et ibi
morabatur cum discipulis suis /
Causa autem huius declinationis
[illegible] fuit non impossibile
ut daret exemplum discipulis / non
esse peccatum se substrahere ab oculis
persequentium et furorem sceleratorum
[illegible] / potius de iniuria [illegible]
se offendo magis attende.
Sed circa hoc [illegible] quod [illegible]
quod [illegible] honestum [illegible] subire
mortem / ita non [illegible] honore
[illegible] non ingerit se temptationi
tamen propter ignorantiam utitur [illegible]
quia ignorat rei ad [illegible]
alia [illegible] potest dari quia in subtra-
hendo se a furore [illegible] malis ne
male agatur [illegible] est
super illo [illegible] abiit in regionem
iuxta desertum quod in [illegible]
intelligitur quod [illegible]
[illegible] ad gentes [illegible]
[illegible] multi filii [illegible]
[illegible] eius qui [illegible]
[illegible] autem [illegible] desertum fuisse iuxta

effre / effrem enim interpretatur fer-
tilitas / effraim dicitur frugifer. In
manasses qui dicitur oblitus quia
per ipsum in oblivione traditum /
sive pretermissum prodijt habun-
dantia crescentibus. Deinde
cum dicit proximum autem erat
pascha iudeorum vagi de in-
quisitione christi latentes sub ho-
rdine / quia postea fit mencio de fe-
sto Secundo querunt prima in illo
festo ibi querebant 3o ad-
mirantur qualiter novit litteras et co-
lloquebatur Quarto reddi-
racio temporis inquisitionis in de-
rato tempore [?] Quinta
dederunt enim pontifices Qua-
tum ad primum dicitur proximum
tunc ad primum dicitur proximum
erat pascha iudeorum et ascen-
derunt multi ierusalem de reg-
ione ante pascha Mandatum
enim erat in lege iudeis / ut
in die festo quo pascha erat
omnes iudei qui convertio
ante pascha preveniebant et
ut sanctificarent seipsos quia
quicunque peccaverunt inter vel
spontanee pascha non celebra-
bant nisi prius expiarentur
ut mores erat balnacioni-
bus ac ieiunijs et rasura
rasura / quia eciam aliquas
deputatus oblaciones offe-
rendo / hij ergo qui expiacioni
celebrabantur nisi dicebant
duo / et ideo dicitur querebant
ergo ihesum scilicet ad prehendendum pro eo
fundarent et neciant qui
quererunt autem meam

Deinde cum dicit Colloquebantur
admirantur quare non venit
ad diem ubi eius gloriam ille
quebant ihesum non latentem / nec
aut quamvis cum stantes in te-
mplo dicentes mutuo nos et exhor-
tando ut ante veniat ad festum
ut ad et sua ~~presentia~~ presentia nos
sanctificet quod dicit glosa adiungit libet
esse festum ut post sit in medio
congregacionis christi xpianus ubi
ubi sunt duo vel tres congre-
gati in nomine meo etc. Deinde
cum dicit Dederunt enim pontifi-
ces post ea inquisicionis que-
rebant eum cum ad prehendendum quia
dederunt pontifices et phari-
sei mandatum ut si quis cog-
noverit ubi esset indicet ut
apprehendant eum Simile ma-
datum dedit Saul et David P'

xxiij Ihesus ergo ante sex dies
pasche postquam di-
ctum est in prima parte evan-
gelij de persona media-
toris et in 2a parte de
institucione sui successoris In
hac 2a parte agitur de ~~reb~~
reconciliacione creatoris
scilicet per passionem domini dividitur
autem hec pars in duas partes quia primo
agitur de gloria christi que fuit co-
dam uno acto ipsius passio-
nis Secundo agitur de passione
tio xiij / Prima pars sic proce-
ditur quia primo agitur de gloria christi
eo de insensibilitate iudeorum
Cum autem tanta signa fecis-
fecisset coram eis dicit opera post

ostendi quo xpus est glori-
ficatus ad bethaniam 2o quo
glorificatus a deo ibi mit
cena in ea facta 3 valde
plurizet quia pro xpus glori-
ficatur a familiaribus secundo
ab hiis in domo ibi cogno-
uit quod turba 2o agentibus
ibi erat autem gentiles qui-
dam Secundo ad primum Nota-
dum 3 quod xpus glorificatur
a familiaribus in quodam
conuiuio 3 in qua glorificacio-
ne sunt procedi quia pro pont
quinque de septo/ pro vngenti
effusio ibi maria quod 2o inde
indignacio ibi dixit quod ihesus
Secundo ad primum describitur
quinque quanto ad tempus/ sexto
dicitur ante sex dies pasche 2o de-
scribitur locus et ideo dicitur venit
bethaniam vbi fuerat lazarus
mortuus quem suscitauit ihesus
3o Secundo ad primum describitur
festum et ideo dicitur fecerunt autem
ei cenam ibi et martha mi-
nistrabat lazarus vero erat
vnus ex discumbentibus cum
eo Secundo ad primum dicitur sic quo
ad tempus primo in dicendo 3 quibus
ad tempus fuit ad quod res theo-
logus dicitur quod fuit nona die in-
cepit d. quod fuit nona die de-
cet primo vnde sicud dicit de-
cima die mensis in die ag-
num ceperunt ymolandum in
die pasche Exodus cum sit
in [?] perlibabant semp-
er a quam ipse in die que 3

3 nona dies mensis et pre-
dit septem dierum an pascha
complauit splendide et cordi-
mi festi habent dierum constituit
quo quod sunt ut ihesus quondam
per genus bethaniam quinque a-
ffluar dicto theo/ sed secundum
sub pascha quod pascha non acci-
pit hic proximus dies 3 pro
xv que in ullo anno fu-
it vi feria sub dies dominicus
in quo dominus intrauit ierusalem
cum ramis palmarum et in
die precedenti sub in die sabbati
venit ihesus bethaniam Secundo Conue-
nit aliquis de quo dicitur ante
sex dies pasche hoc est ante
sextum diem quam dicitur quod mane
inquit dominus ante sex dies
pasche Magister autem dicit quod
sic aliquod bidium quod dicit Scitis
quia post biduum pascha fiet ad
hoc respondemus 3 quod predicti
tale ubi dictum 3 quod 4o fuat
ordine historie sed ad nota-
pittat id quod festum 3 ante
sex dies pasche 2o notandum
3 de loco quod dicitur venit ihesus
in bethaniam 2o ierusalem
In ierosolima ut ibi patet
In bethania vero ut resu-
scitato lazaro hominum me-
tibus fortius imprimeretur di-
in bethania domus obedi-
encie in quo innuit quod xpus
veniens ad passionem
obediens patri pater ideo factus

est obediens usque ad mortem
Inmitur 2o quia factus passionis
datur obedientibus ad hebr
v. factus est omnibus obtempa-
rantibus sibi causa salutis 3o in-
mitur quia spiritualiter mortui in do-
mo obediencie suscitantur 3o
est notandum de festo cui dñ et fece-
runt ei cenam Unde nota-
ndum quod sicut legimus sic tres
convivia dño prima a mattheo
publicano conviso mat. ix et
hoc signat convivium peniten-
tium 2m convivium symonis pha-
risei luce vij et hoc significat
convivium proficientium quia pha-
rizei legem servabant Tercium
est convivium perfectorum et hoc fit
in bethania i. in domo obe-
diencie Ultimo notandum est
de assistentibus assistebant autem
tres persone martha in qua
notatur status activorum quia
martha sollicita erat lazarus
in quo notatur illi qui per so-
licitudinem activorum redu-
cuntur ad graciam maria in qua
notatur status contemplati-
vorum Deinde cum dicit maria go
post hoc dictum est de quinque distri-
buncione quia per unguenti effusio-
nem que accepit cum maria libram
unguenti nardi pistici preciosi
et tersit capillis suis pedes
eius Est autem nardus aro-
matica que ex se emittit
odorem Unde cum esset
rex in accubitu suo nardus
mea dedit unguentum pro hoc
erat de spicis nardi i. de foliis

unde dicit pinum nardi pistici
dicit autem pistici ubi dicit
augustinus in omel. quod per pistici
debemus intelligere locum
in quo oriebatur herba de qua
fiebat unguentum vel pistici
i. fidelis non sophisticati per
aliquam admixtionem dicit
autem preciosi quia fuit mag-
ni valoris et magni precii
ubi docemur quod debemus offerre
preciosa deo Notandum est quod in isto
eo maria accepit 2o preciosum
complete unguentis de quibus locus
nominis interpretacio nam maria
interpretatur amara Primo secundum
hoc statum incipientium de quo
amaritudine Job vij Non
parcam ori meo loquar in
tribulacione spiritus mei confa-
bulabor in amaritudine ani-
me mee 2o maria interpretatur
illuminata et sic statum pro-
ficientium de hoc statu ephes v
Eratis aliquando tenebre nunc
autem lux in dño ut filii lucis
ambulate i. in bonum profici-
te quia fructus lucis est in omni bo-
nitate quo ad se et ipsum
iusticia quo ad proximum
veritate quo ad dominum Tercio
maria interpretatur stella et sic
statum perfectorum quorum est diffun-
dere virtutes in alios de hiis
baruch 3o stelle dederunt
lumen in custodiis suis Secun-
do attendendum est in eo predicto
quo ungebat quia unguento

facto conuiuio ubi notandum
quod est unguentum notatum quo
unguntur penitentes de sua
unctione in psalmo penitenciali quem compo-
suit david de illa et dicitur
unctus quod de illa i. de peccato de
hac unguento Cantica i a Canti-
cis unguis reges ad penam et
sic hoc unguentum quod amaritudo
penitencie. Secundo quod unguentum
quo unguntur perfecti et hoc
quod unguentum pietatis et clemen-
cie de quo Cant. i. Ubera
tua fragrancia unguentis
optimis et Eccl ix oleum
i. compassio de capite tuo non
deficiat de hoc unguento et
omnes capilli tui superflua
sunt corporis tui hoc compag-
es de superfluis tuis tibi
superflua sunt necessaria pedes
cum pauperes vocat Augustinus
unde dicitur quod est unum conu-
ui fecistis michi Luc
unum hoc pedes. Tercio quod un-
guentum prelatorum de quo Exo-
di 29 Cum lauaris aaron cum
filiis suis aqua indues eum
vestimentis suis et oleum
unctionis fundes super caput
eius in hoc signatur prelatum qui
exuunt vestimenta corporalia
vetera et induunt spiritualia
noua de hoc unguento Exodi 30
hoc unguentum erit nobis sanctum
tamen hominis i. ipso carnaliter
non ungetur. Quarto hoc quod ge-
neralem de bonis operibus et com-
municantibus celestis zonam

eodem vero de bonis adiute
unctionis effectum cum dicitur et do-
minus in plectra quod ex odore un-
guenti in quo effectum a primo
ad ultimum de bonis quod opera
que edificant sunt opera mi-
sericordie quod notatur in unguen-
to nam unguentum lenit et
mitigat. Secundo opera humilitatis
et obediencie quod in sicut humilia-
tionis sicut humilitatem
Tercio sunt opera vera non sophi-
stica quia illa sunt opera in po-
tentiarum unde dicit psalmista
fidelis. Quarto sunt opera
in caritate facta et ut dicit
propositus quod caritas dat precium
omnibus virtutibus et iocundat
effectum. Unde Augustinus in omni
quod eodem bono odore aliqui
vivunt et aliqui moriun-
tur. Apostolus: bonus odor
sumus aliis quidem odor
vite in vitam et aliis
odor mortis in mortem.
Unde amasti bene agentem
supposita bono odore commu-
nitati bene agenti mortuus
est bono odore et hoc modo
mortuus quod iudas qui in-
murmurauit de obsequio
marie et xii Dominica ca-
dit quod unguentum potuit nummaria
inde et quod spiritus indas
in murmurando pretendit
quedam zelum ad paupe-
res et caritatem et claudit hunc
zelum ibi dixit autem vinus

ex discipulis suis iudas scarioth
qui erat eum venditurus quia
habebat unguentum ut habetur capitulo 12 ut quod
perditum habet / potuit vendi et dari
pauperibus. Queritur aliquis
dicitur uno modo dicit unus. Nam //
alii evangeliste dicunt discipulos //
murmurasse de effusione un-
guenti / Ad hoc respondet augustinus
evangelistarum quod nomine disci-
pulorum iudas significatur more scripture
ponentis pluralem numerum
pro singulari et ideo dixerunt
alii evangeliste quod discipuli hoc di-
xerunt / sed Johannes ipse expressit quis
fuit. Alio modo potest dici quod alii
discipuli dixerunt hoc vel
senserunt / sed alia intentione
a iuda quia illi propter amorem
pauperum iudas autem quia
fur erat et ideo Johannes solum facit
mentionem de iuda et eius ex-
cusione. Credit eum esse fu-
rem. Deum tunc dixit dixit et
cetera hoc quod non dicit quod
prophete unde dicitur dixit autem
hoc non quod de egenis pertinebat
ad eum i. non habebat mo-
rem compassivum ad pauperes
quia ut dicitur proverbiorum ~~11~~ 12
viscera impiorum crudelia
sed quia fur erat i. habebat
consuetudinem furandi et pe-
cunias pauperum defraudandi
contra ecclesiastici 4 filii elemosinam
pauperis ne defraudes / et
loculos habens eaque que asporta-
bat ei que mittebantur

portabat ministerio sed asspor-
tabat furto / et ideo gaudebat
quod plura dabantur ut posset fu-
rari unde pecuniam suam dominum
vendidit et dixit capitulo 26. Cupiditas
avaricia cor in sensum redegit
hoc iudam proditorem fecit
giezi leprosum et ananiam
morti tradidit. Queritur
aliquis cum propheta sciret iu-
dam esse furem / quare quo com-
mittebat ei loculos. Ad hoc
respondet theophilus quod aura
hoc commissa sed sibi tamquam
minimo domino / vel commisit autem
ad ministrandum ad ministratione
doctrine inferiorem / sed quod dicit
apostolus in actibus Incepimus nobis re-
linquere verbum dei et ministrare
mensis. Alio modo respondet
augustinus in omelia quod factum est
in exemplum ut bonum discant
tollerare malos. Notat autem
hic augustinus quod iudas non tunc
primo perversus sed qui tradidit do-
minum quia prius fur erat et
tamen apostolus erat duodecim aliis
apostolis / quo decedente et alio
succedente / suppleta est apostolica
veritas et numeri perma-
neat integritas / Notat etiam
augustinus quod iste fur sacrilegus
est cum dicat sed omnis interfu-
rtum quod sed ~~rapinam~~ rapina-
te et peccatum quod sed furtum
de re publica et sacrilegium quod
sed furtum de re publica et
sacrilegium quod sed furtum non

vnius eius quod est de terra qui
quod aliquid de terra furatur
sicut dicit augustinus Inde pro-
ditam comparatur. Secundo que-
ret aliquis cum propius esset pa-
uper quomodo faciebat portare lo-
culos ad hoc videtur Ieroni-
mus quod dominus habuit loculos
non ad usum suum sed paupe-
rum vnde ait in Amando-
solent diuitia misit petrum
ad mare vbi inuenit staterem
in ore piscis quia volebat ea que
data erant pauperibus conuer-
tere in usus suos suos alios
respondet augustinus in omelia de
sic exemplum dum accipite quia
habuit loculos ait augustinus
ministrauerunt nisi quia e
ecclesia ipsius loculos erat habitura
quod hoc secum et accordatur lici-
tum esse ecclesie habere diuicias
Deinde cum dicit dixit ergo ihesus
excusatur mariam de effusione
vnguenti et pro ipsius excludit
calumpnia. Sinite illam. i.
nolite prohibere quod faciat
hoc ut in die sepulture mee
seruet seruet illud quod quasi
melius est quam dare ege-
nis Secundo excludit eam
quam pretendebat de paupe-
ribus Et pauperes enim semper ha-
bebitis vobiscum quibus
si faceritis poteritis benefa-
cere me autem non semper habe-
bitis Queret aliquis dicitur
[illegible] ut in diem sepulture
mee seruet illud Cum enim

effundit super caput ihesu quod
seruauit ad hoc respondetur
glossa glossa interlinearis Sinite
illam ut si non rem tamen ad
deuocionem impleat post mor-
tem quasi dicat Seruet id est re-
uocauit si vngendi quia vol-
uit corpus domini vngere
quod iam iam vixit uel sic
Seruet id est non id quod effusum
fuit sed simile in specie uel
vnguentum uel opere. quasi dicat Non
perditur hoc vnguentum quod
cum interea funditur. Per hoc
quod mortuorum corpora condiuntur
perdi non dicitur sed seruari hoc
ergo vnguentum non perditur sed
obseruatur in diem sepultu-
re procurando [illegible]
[illegible] preuenit corpus meum
vngere in sepulturam eadem
tamen glosa dicit in expositione
[illegible] pretium vngenti sicut
sed tamen non licuit ei vngere
mortuum nisi deuocione sola
Secundo queret aliquis de
illo verbo pauperes semper hab-
etis vobiscum me autem non semper
[illegible] cum alibi
dicat ipse Ego vobiscum
sum usque ad consummacionem
seculi ad hoc respondet augu-
stinus in omelia duobus
modis primo modo quod sicut in
petro fuit corpus ecclesie cui
dictum est Quecumque ligaveris
super terram erit ligatum et in
celis et quecumque solueris

sup(er) terram est solutum et in celo
Non tamen dictum est petro sed
ecclesie quam petrus cui dice-
batur significabat corpus ecclesie et
audias sicut totum corpus malorum
quod dicit salvator sequitur pau(pe)-
res semper habetis vobiscum me habe-
bitis deum Alio modo solvit
augustinus quia presentia non fuit pre-
sens sunt secundum magestatem sua(m)
secundum providenciam sed in
effabilem et invisibilem
gratiam et de ista intelligitur quod
dicit Ecce vobiscum sum
usque ad consummationem seculi Co-
gnovit ergo turba predictum
de honore quem que habuit [illegible]
[illegible] habuit de ho-
nore quem habuit de tumulo
et p(ro)pterea visitantibus eo
conveniunt ibi in castellum et
p(ro)pterea in quia p(ro)pterea ponitur
visitatio turbe Secundo ponitur
principium Cogitaverunt et
causa ad primum dicitur cognovit
ergo turba multa ex iudeis
quia illic esset et venerunt
non propter ihesum tantum sed ut laza-
rum viderent Causa autem
quare volebant videre laza-
rum Ad hoc respondet augustinus
quod curiositas eos [illegible] non
caritas quod dicit miraculum tantum et
ita magnum fuit ut sicut
curiosi volebant videre laza-
rum resuscitatum Alio modo resp(on)-
dit theophilus quod visores
suscitati fieri cupiebant
expectantes de misteriis aliquid
lazaro resurgente respondere
De eo dicit Cogitaverunt
autem principes sacerdotum et hoc
dicit cogitaverunt autem prin-
cipes sacerdotum ut lazarum
interficerent et non tantum ihesum
(Primo) qui anima sua magis
plene sunt et hoc subditur
quia multi propter illum abibant
ex iudeis et credebant in
ihesum Queret aliquis qua-
re magis cogitaverunt interfice-
re lazarum quam ceterum
cum vero bis factum est mira-
culum Ad hoc respondet au-
gustinus in omni quod mira-
culum de lazaro fuit ita publi-
cum et diffusum quod nulla ter-
giversatione potuit negari et
ideo cogitaverunt lazarum
interficere ut per miraculum
reperirent aliam rationem re-
ddit Crisostomus quod in miraculo
de lazaro non potuerunt im-
ponere christo solutionem ergo
~~[illegible]~~ sabbati zelo nostro
ecce per [illegible] ihesum christum
in domum obediens [illegible] amme
venisse veniamus illuc cont-
emplatione non propter honorem tantum
quem in cena suscitatum
videamus sed ut lazarum in terram
mittamus et postea ad misterium
ihesum perveniamus sicut in mi-
raculo dicto decreto et ideo
non valentes maculam
imponere christo machinabantur
contra lazarum Tercia res

est quia propter hoc miraculum laza-
ri factum est in imminente festiui-
tate propter cuius miraculi no-
minis ~~homines~~ homines diuul-
gabant factum et ueniebat
bethaniam ut uiderent laza-
rum / et propter hoc concilium princi-
pes cogitauerunt eum inter-
ficere Deinde cum dicit Jncrasti-
num autem agitur de honore ex-
hibito xpo et habet obuiam auti-
bus subtili ordine quia primo
ponitur ipsa honorificatio 2o
honoris ratio i. testimonium
ergo 3o phariseorum estimatio
ibi pharisei autem pro … d.
Quantum primum agitur de honore
turbarum 2o de aduentu xpi
ibi et uenit ihesus a. Circa
primum sic procedit quia primo po-
nit honoris occasio Secundo honoris modum
modus ibi acceperunt ram-
os palmarum Occasio autem fuit
quia audierunt xpm ue-
nire et ideo dicit Jncrastinum
autem turba que conuenerat ad
diem festum cum audisset quia
ihesus uenit ierusolimam Con-
siderandum quod quid Crastinum
fuit decima die primi men-
sis unde Exodi preceptum legis
erat ut decima luna primi mensis
agnus … in
domo recluderetur usque ad 14
lunam eiusdem mensis ~~primi~~ qui
ad vesperam immolabatur
… et uenit agnus dei
… sine macula …

ipsa sanctificatio i. immolan-
dus … eius diebus i. decima
a luna ierusalem ascendit
Deinde cum dicit acceperunt
ramos pall palmarum agitur
de modo honorandi modus
autem fuit duplex et …
et ideo dicit acceperunt ramos
palmarum et processerunt ob-
uiam ei Ramos p-
almarum laudes sunt signi-
ficantes uictoriam quia erat dominus
mortem moriendo superaturus
Secundus modus fuit in laude
… et clamabant
osanna benedictus qui uenit
in nomine domini rex israel No-
tandum est quod isti in suo cla-
more primo petunt suffragium
Secundo reddunt debitum
obsequium primo sibi petunt suf-
fragium dicentes osanna
id est quod salua … sal-
ua / ana … co-
rruptionem / ana autem
integritatem et sic obedientia
debet dici osana dicit
osanna et sic isti in isto
uerbo petunt suffragium sal-
uationis de quo suffragio ysaie
33 ipse ueniet et sal-
uabit nos / et in ps. Exci-
ta domine potentiam tuam et ueni et
fac … istum modum ossanna
… quod saluifica et
… secundo autem …

in exemplo non est verum sed intelle-
ctus / tunc id est quia / magis
est indicativus affectus quam rei
alicuius significet. Sicut enim in latina
lingua sunt interiectiones / uel cum
dolentes dicimus heu / uel cum
admirantes dicimus o quam
magnum tu es et nichil si-
gnant nisi mentalem affectum. Ista
sunt interiectiones in hebreo / et
est osanna eius signum est / que
neque grecus neque latinus
hoc interpretari possunt / sicut et
illud quod dixit fratri suo ra-
cha / racha et hec interiectio de-
precative affectum indignantis. Omnes
ergo reddunt debitum obsequi-
um cum dicunt benedictus qui
venit in nomine domini quibus
cum tenetur deum benedicere et
co in omnibus locis propter immen-
sam potestatem maiestatis sue. Psalmus
in omni loco dominationis eius bene-
dic anima mea domino. Secundo
in omnibus horis propter continuam
influentiam pietatis. Iacob
? dum tempore benedicere domino
Tertio omnibus modis propter in-
finitam affluentiam boni-
tatis. Iacob iii benedicite do-
minum o sancti eius. De hiis
duobus scilicet de suffragio et de
obsequio dicit in psalmo O do-
mine salvum me fac. Quar-
tum ad primum scilicet osanna. Be-
dictus qui venit in nomine
domini quantum ad secundum

O domine bene prosperare. Bene-
dictus qui venit in nomine
domini. Dicit autem in nomine
domini quia ut Augustinus dicit ipse christus
venit in nomine suo / quia ipse
est dominus deus id est deus pater deus
filio vel melius in nomine
domini id est nomine patris / quia
omnia que faciebat ordina-
bat ad gloriam patris. Dicit
autem rex israel. Ubi theophilus
Iudei regem israel ipsum nun-
cupabant quia sensibilem reg-
em solempnizantes expec-
tabant magis quam suscipere christum
regem maiorem quam secundum
dominum humanam naturam
salvatorem eos ad romanorum
dictione. Secundum Augustinum ipse
deus rex ab effectu dicitur enim
rex / eo quod inventos regat vel
eo quod ad celorum regnum per-
veniat. Ergo rex esse volu-
it israel dignatio est non potesta-
tis nec honoris a dicam non potestatis
augmentum. Deinde cum dicitur
veniet ihesus postquam dictum
est de honore christi hic dicitur de
eius ad ventum / et primo hic
hoc dicitur secundo dicitur consummatur prophetiam
ibi secundum septimum est tantum
ad primum dicitur quod populus invenit
asellum et sedit super eum. Tantum
vero aliquis de hoc non
cum videtur esse consonum dictis
aliis ubi enim dicitur quod ihesus misit
in castellum in quo debebat
invenire asinam cum pullo
ita quod misit primo in castellum
pro asino deinde turba venit

obviam ei. De hoc autem non
fuit hic mencio ad hoc videlicet
Augustinus movet quod Johannes hec suppo-
nens dicta aliorum evangelistarum solum
cum dixit quod invenit asellum
et sedit super eum quemadmodum modo
est factum / apud alios ewan-
gelistas plenissime legitur. Secun-
do querit aliquis de hoc quod Johannes dicit
et sedit super asellum, Mattheus autem
dicit quod sedit super asinam et pul-
lum. Ad hoc potest dici quod pot-
uit esse quod primo quamdam occur-
rerit primum sedit super asse-
llum asine post aliquamdiu
dum sedit super asellum / et Jo-
hannes narrans illud quod factum est
potius ad ultimum tam brevius dicit
Invenit Jhesus asellum et sedit
super eum non curans tamen dicere
quod alius deposuit / Tercio autem sedit
super asinam patet et super pul-
lum in quo nemo sederat
hoc significat secundum Augustinum quod sedit
super veterem synagogam ad
modum asine assuetam iugo
legis / et super gentilitatem
signatam in pullo secundum cum
pullus non fuerat sessus sessor
ab aliquo ita nec populus genti-
lium fuerat pressus ab onere legis
Deinde cum dicit secundum scripturam testa-
menti veteris prophetam et Jo-
hannes quod ipsum ponit 2o osten-
dit quod quo se habuerunt di-
scipuli ad id ibi hec non cog-
noverunt. Quantum ad 1m testi-
monium prophetam notandum quod primo
hic hec scribitur Noli timere filia
Syon et Zach. autem scribitur

exulta et iubila filia Je-
rusalem cum magna auctoritate
de sententia quamvis dissimilis
verborum / et idem ipsum quod dixit
iste per vim exultacionis iste
dicit per vim non timendi Secun-
do notandum quod in non prophetico
describitur primo persone quantum ad
suam dignitatem et id dicitur
rex ipse est cum rex autem nobi-
litat excellentiam angelorum in ce-
lo et ordines electorum in mundo
Job 21. numquid est numerus militum
eius. Secundo quantum ad pro-
prietatem tuus i. tibi datus ut
ad Romanos 8 quod
proprio filio suo non pepercit sed
pro nobis omnibus tradidit il-
lum quomodo non cum illo
omnia nobis donavit ... quod
dicit utique. 3o quantum ad
utilitatem tibi venit i. ad
utilitatem tuam venit cum
ad illuminandum intellectum quod
lux Jo. 8 ego sum
lux mundi ad accendendum
affectum quod ignis ... vero
nomine Deus noster ignis
consumens est ad ditandum
animas ... quod thesaurus
bonorum omnium est Col. 2o
In quo sunt thesauri sapien-
tie et scientie absconditi Se-
cundo describitur quantum
ad mansuetudinem Sedens super
pullum asine super quam non
... Noli timere filia
Syon / quod id est non venit

sicud ceteri reges in curru sed
mitis et mansuetus / spondit
ab azino vel aliter secundum Augustinum
Noli timere quia ille sangui-
nem effundit pro te quem tuum
delictum delicti deleatur et in-
ta redimatur. Deinde cum dicit
hec non cognoverunt discipuli
eius etc. quo se discipuli ha-
-buerunt ad verum eum dici-
tur / et ideo dicit hec non cogno-
verunt discipuli eius pri-
mum id est ante passionem sed quando
glorificatus est ihesus recorda-
ti sunt etc. id est post glorificacionem
plenius cognoverunt quia
plenius acceperunt accepe-
runt spiritum sanctum et scripture
de ipso sunt eis lucidiores
late / vel tunc aperuit eis sen-
sum ut intelligerent scripturas.
Deinde cum dicit testimonium ergo
perhibebat populus id est obviacionis
que fuit exhibicio testimonii quod
perhibuit turba que vocavit
lazarum de monumento dicit
ei veni foras et suscitavit
eum a mortuis et propterea venit
obviam ei turba quia audie-
runt eum fecisse hoc signum et
sic perhibuit testimonium turba
simplicium cum eciam perhibet
testimonium turba sapientum
dicentes id est quod omnes perhibent testi-
monium perhibent. Deinde cum
dicit pharisei autem dixerunt ad se ipsos pha-
riseorum invidencium et dicen-
cium / videtis quia nil proficimus
nos valentes eum impedire

dicit cum Christo quod hoc non fuit
verbum phariseorum invidencium
sed magis credencium volencium
latitare alios ab assentacione
Christi q. d. Christum hoc apparet quod
adeo est quia nichil proficimus
in persequendo eum immo quan-
to magis eum persequimur
tanto magis crescit quia
ecce totus mundus post eum
abiit. Deinde cum dicit Er-
ant autem gentiles quidam
agitur de honore quem Christus
habuit a gentilibus sub hoc
ordine / et primo ponitur gentili-
um peticio secundo discipulorum
intercessio ibi venit Philippus
tercio Christi ad recipiendum con-
descensio ibi ihesus autem re-
quarto receptorum informacio ibi
amen amen dico vobis. primo
ergo gentiles petunt videre
Christum et ideo dicit Erant autem
gentiles quidem ex hiis qui
ascenderant ut adorarent in
die festo secundum Bedam templum
domini ubique situ adeo famo-
sum erat et in diebus festis
non solum vicini sed eciam
multi ex longinquis regi-
onibus ad eum venirent sicud
de eunucho candacis regi-
ne ethiopum dicit actus apostolorum de-
clarat. Sed hanc ergo consuetudinem
hii gentiles venerant ado-
rare secundum autem intellectum quidam
hii erant proseliti conversi ad ri-
tum iudeorum hii ergo accesse-
runt ad philippum / qui erat
a bethsaida galilee et

rogabant eum dicentes domine
volumus ihesum videre. Et isti
illi quidem erant qui cla-
mabant benedictus qui
venit in nomine domini Ysaie(?)
contumacione. Illi clama-
bant isti volunt vide-
re velud duo parietes duo pariet-
es de diverso venientes et
in unam fidem Christi pariter
ostio(?) coniuncte. Deinde cum
dicit venit philippus ponitur
intercessio apostolorum que ordi-
nate facta est quia philippus
retulit andree sicud po-
cius(?) prius eum fuit quam phi-
lippus ait et andreas ret-
ulit Christo. In hoc autem doce-
mur quod inferiores ducuntur ad
superiores per medios. Deinde
cum dicit Ihesus autem respondit pon-
itur glorificacio Christi conde-
cens ad iudeos recipiendum.
Ubi notandum quod cum 2um dic-
tum Christus hic predicit futu-
ram conversionem gentium
videns eum quod isti desidera-
bant eum videre occasione
accepta annunciat futuram
plenitudinem gentium et pre-
nunciat iam adesse horam
sue glorificacionis qua facta
in celo gentes fuerant con-
dituri(?) et ideo dicit venit ho-
ra ut glorificetur filius
hominis scilicet in sua passione.
Hec vero Christus non semel
hominem glorificavit si qui lo-
cutus est adeo clarifica-
tus est Christus in passione
miracula sicud in ob-
scuracione solis et lune
et in aliis. Hinc non glori-
ficatus(?) est etiam quia trium-
phavit de principibus et
potestatibus tenebrarum ut supra.
Venit hora ut glorificetur
filius hominis in resurrectione
et ascensione quando gentil-
es nunc querunt petunt
quod quidem tenetur quod hic quod prope
glorificacionem meam que per
passionem meam et ascensionem
meam ostenditur. Deinde cum dicit
amen amen dico vobis per-
informacio receptorum et
primo quidem Christus informat
de modo sue exaltacionis
2o exhortatur ad suam imi-
tacionem. Tercio annunciat suam
Circa primum notandum
quod cum Christus dixisset per-
altari posset ergo aliquis
querere per quem modum deberet
exaltari et ideo Christus sub-
dit exemplum sicud granum
non fructificat nisi moria-
tur primo in quo quidem vero dicit
filium hominis esse granum et
cadens in terram et moriturus
et fructificaturus. Cecidit
enim Christus in terram per carnis
assumptionem mortuus est per passi-
onem. Qui autem mortuus sit
multum fructum attulit primo
quidem in remissione peccatorum
Petri quod Christus semel mortuus
est pro peccatis mortuus iustus pro in-
iustis vel 2o in conversione

xpi Jus cordium. Vi quod altarum
fuerit arida omnia trahant ad
amorem ipsius / Dulcior fructu dice-
bat salvator apostolis posui
vos ut eatis et fructum affera-
tis Jo. xv. Tercio spiritu-
ad fructum glorie / quia per passionem
xpi consequimur glorie fructum
Heb. x. habentes fiduciam in
introitu sanctorum in sanguine
xpi qui initiavit nobis
viam novam. Delectat fructu
Sap. 3 bonorum laborum gloriosus
est fructus. Deinde cum dicit Cr-
isti amat animam suam
suam invitat ad imitationem
sue passionis et hoc habens
motivus primum motivum sumitur ex
ratione veri amoris. Secundum ex
ratione veri ministerii ubi Cri-
sti ministerium amplificat. Tercio ex ratione
premii. Ita quod ibi motivum sumitur
a fine. Si quis amicus mi-
nistravit primum quod motivum sumitur
ex ratione veri amoris
Notandum quod ille non
vere amat ut qui amando
perdit eam. Cristi autem in
amat vitam suam quia
non vult exponere pro xpo
pro utilitate proximi
in futuro perdet eam sicut fu-
turo at si perdit vult ami-
care ne perdat vult amare
in hac omnia ne perdat in
futuro. Cristi autem odit eam
ut inveniat eam quia perdit
inordinatum amorem autem fa-
cit eam pure ordinatum aut
ordinatum facit eam in veni-

quia si male amaveris tu
disperdi. Vi. legem odoris tue
amicitie. Notandum quod si quis
veraciter amat xpi per-
mittit minus bonum propter ma-
ius bonum. Maius autem
bonum est spirituale quam corporale
et ideo ille vere amat qui ex-
ponit ad perdendum corporale
ne perdat spirituale et ille
odit se ipsum qui perdit bo-
num spirituale pro corporale
unde ps. Qui autem diligit
iniquitatem odit animam
suam / quod hoc dicto per hu-
ius talis non quia sumus per Cr-
amat animam suam id est vitam
suam non amare perdendo
id est exponit eam ut ut perd-
atur an quod bonum spirituale
quod d. Ille vere amat qui
aut vult perdere corpus minus
quod ut habeat quod maius
est et qui odit animam in
hoc mundo eam exponendo
perditioni in vitam eternam
custodit eam id est inveniat
eam melioratam et habeat
quoniam [illegible] Augustinus
dicit de Cristi amat perdere
id est si amat perdat hoc
exponendo causa pro xpo
Vi. Ergo capud ut tamen be-
ne in xpo [illegible] mori-
tem tunc pro xpo. Deinde
cum dicit Cristi [illegible] mini-
strat hortatur ad eandem
[illegible] ratione ministerii
ut si vacas [illegible] mini-
sterii [illegible] quod [illegible] quod

sua sunt / scilicet que sunt domini
sui. Tercio bonum ministri est primi-
tive seipsum propter dominum suum
sic quod minister ipse exponit
vitam suam pro ipso / ali-
o modo posset suam ista
ratio patet / bonum ministri est sequi
dominum / scilicet dominus noster ihesus christus
exponit seipsum pro aliis / ergo
et nos amore debemus vi-
tam nostram exponere pro ipso
et hoc est quod dicit hic / Item
mihi si quis ministrat me non ho-
norando bonum proprium scilicet honorem
mundi me sequatur in passi-
one et crucis que sunt hono-
rem mundi / [illegible] qui [illegible] spi-
ritualem [illegible] ego
sum illic et minister meus
erit non tamen ad locum corporis
ad locum scilicet eterne ad glo-
riam patrie / Notandum
quod christus verbo isto describit
suorum fidelium conditiones
quia dicit qui mihi ministrat
bonum autem ministri est / ut patet
in nocentibus sine offensione /
patet ambulans in via in-
maculata qui mihi ministra-
bat. Psalmus ut patet scriptum ad
[illegible] passionem [illegible] cal-
[illegible] factus sum ego paulus
minister qui nunc gaudeo in
passionibus pro vobis / 3o patet
[illegible] ad obediendum [illegible]
[illegible] ad implendum patet
minister eius qui factus vol-
untatem eius. Secundo
christus in eodem verbo in [illegible]
[illegible] ad suam imitationem quia
dicit me sequatur quia per

et [illegible] perduxit secum
virginibus Apocalypsis 14 hii sunt
qui cum mulieribus non
sunt coinquinati. Secundo
per communitatem paupertatis cum
apostolis suis Matthei 19 Ecce nos
reliquimus omnia / 3o per tolle-
rantiam passionum tunc
[illegible] 1 Petri 2o christus pro
nobis passus est vobis relin-
quens exemplum ut sequa-
mini vestigia eius. Secundo
christus in eodem verbo promit-
tit remunerationem et eo
dicit ubi ego sum illic
et minister meus erit. Declarat
remunerationem in [illegible]
in fidelis servo [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] et Apocalypsis 3o Item
qui vicerit dabo illi sede-
re mecum in throno meo. De-
inde cum dicit Si quis mihi
hortatur ad imitationem suam
Exponitur primum dicit Si quis
mihi ministraverit non quere-
ndo que sua sunt sed que mea
[illegible] sequendo vias suas
sed meas / honorificabit eum
pater meus de hoc aut ho-
nore 3m ubi ego sum
illic et minister meus erit
hoc aut honore nullus
maior ut [illegible] adep-
tatus [illegible] et patet ho-
norificabit eum pater meus
[illegible] honorificavit me
[illegible] 3o Item honorificabit

me honorificabo ego et ho-
norificabit me pater meus qui de [illegible]
facit filium Ro. viii ipse spiritus
reddit testimonium spiritui nostro quod
filii dei sumus si autem filii et
heredes heredes quidem dei ~~[illegible]~~ co-
heredes heredes quidem dei
coheredes autem Christi. Nunc anima
mea turbata est valde Post-
quam dictum est de gloria quam
habuit Christus agentibus
hic dicitur de gloria quam habitu-
rus est et primo quid hec glo-
ria petit Secundo quare ibi
ponit quod nos ad evidenciam
primum notandum est quod glorifica-
tio quam petit Christus fuit
per passionem nam per passionem per-
glorificandum erat propter hoc quod fa-
ctus est obediens usque ad mor-
tem mortem autem crucis
propter quod et deus exaltavit illum
per passionem sed circa vero de-
dilatandum erat ingentibus
habuit autem passionem naturalis fu-
giebat sensualitas et tamen ra-
acceptabat ratio et secundum hoc
Christus sic procedit quod primo
ponit fugam sensualitatis quam
ratio orat petere ibi et quid
dicam 3o ratio orat per se ipsa
ibi et propterea veni primo
quod ponit fugam sensualitate
ut nunc anima mea turbata-
est sic naturalis fugiunt passionem
debebat etc. Et [illegible] tur-
bari et mestus esse Demum
cum dicit et quid dicam

petit ratio per sensualitate
[illegible] cuius ac si di-
ceret vero sensualitatis respuit
et quid dicam hoc est per-
tem me petit Certe pe-
tam et hoc est quod sic proposita
[illegible] me ex hac hora
ut si possibile est transeat a
me calix passionis De-
inde cum dicat Sed propterea
veni petit ratio per se ipsa ac
si diceret non est iustum quod li-
beret ex hac hora passionis
quia propterea veni in hanc ho-
ram scilicet ut moriar [illegible]
pater ~~glorifica~~ clarifica nomen
tuum id est diffunde notitiam
tuam per passionem meam in
gentibus Notandum est istum
passum exponit Aug. Et sic
et quid dicam etc. dicit si [illegible]
dicet et si turbeat non fu-
giam et [illegible]
anime vestre petam salutem
non petam et si dicam quid
dicam pater non dicam [illegible]
pater salvifica me ex hac
hora sed magis dicam pater
pater clarifica nomen tuum id est
diffunde quia propter hanc
claritatem meam in hac ho-
ram passionis [illegible]
aliquibus de isto vero anima me-
a turbata est utrum Christus
potuit turbari videtur quod non
quia turbatio alium adducit
rationem a sua quiete [illegible]
potuit turbari si ratio Christi

non potuit a sua quiete quo
non potuit turbari. Ad
oppositum [illegible]. Ad questionem
dicendum quod turbatio aliquando
excedit limites rationis et tra-
hit rationem a sua quiete et
hoc modo non fuit in Christo.
Aliquando turbatio sistit in sensua-
litate modificata sub imperio
rationis et hoc modo potuit
esse in Christo aliter tamen quam in
nobis quia in nobis sunt
commotiones [illegible] illate
ab extrinseco. In Christo autem ex
imperio rationis et quia vi-
res inferiores in Christo non
agebant nec patiebantur
nisi quando ratio ordinabat. Secundo
queritur aliquis utrum Christus
debuit turbari. Dicendum est
quod sic [illegible] ad bonum [illegible]
humane nature quod aliqui
permittebat agere quod sua erat
de hac [illegible]. Quando [illegible]
re in Christo non [illegible]
nec [illegible] appetere
[illegible] autem et [illegible] contra
appetitum habuit non tamen [illegible]
tum [illegible] naturalibus et [illegible]
propinquius morti [illegible] humanum
est [illegible] et [illegible] non valere
mori. Secunda ratio est quod
exemplum [illegible] eius fue-
rit alios ad passionem dis-
[illegible] suam [illegible]
medicina facilius [illegible] confor-
tari quia est passionibus [illegible]
respondet [illegible] turb-
ata [illegible] passionata est

[illegible] mortem [illegible] quod
[illegible] aliquis [illegible] pr-
[illegible] autem [illegible]
quod [illegible] in hac hora
passionis [illegible] pre clarificata
non tamen [illegible] quod Christus or-
avit et tamen non fuit exaudi-
tus petiit liberari a mor-
te et tamen mortuus est. Ad quartam
dicendum quod hoc petiit in
propria sensualitate. Hoc autem
dicit [illegible] voluntatem ra-
tionis et sensualitatis quia ratio-
nis voluntas semper con-
formis deo in volito et ideo in
omni eo quod ratio petiit exau-
ditur. Sensualitas autem non
conformis in volito quia natu-
raliter fugit quod deus acceptavit et
ideo petens ex sensualitate
non semper exauditur. Hoc
etiam petiit ratio non ut
exaudienda sed magis ut ex-
primeret fugam sensualitatis
de petitione rationis in Christo
ex sensualitate horrescente
mortem. [illegible] dicit [illegible]
[illegible] non [illegible] peti-
tio et conceditur. In hanc autem
[illegible] procedit hoc ordine et
primo [illegible] non permittebat
glorificatam. Secundo hanc vocem
[illegible] turbatam ibi [illegible]
[illegible] explanatio [illegible]
[illegible] et dixit. Tertio [illegible]
explanatione [illegible] dubitatio
ibi [illegible] turba [illegible]

ad primum premittitur quod clarifica-
tio vocis dicitur venit vox
de celo dicens et clarificavi et iterum
clarificabo. Queritur primo de
ista voce utrum proprie significaverit
verbum dei. Quod non quia licet vox
facta fuit a tota trinitate, quia
opus ad extra sequitur quod ducat totam
trinitatem. Ad oppositum licet
vox illa significabat quia
filium clarificavit deus cum
clarum genuit quia filius non
est nisi quedam claritas et sp-
lendor patris. Sap. vii. Can-
dor est lucis eterne. Hebr. i. Qui
cum sit splendor glorie et figu-
ra substantie eius. Ad hanc questionem
dicendum est quod sicut probat ar-
gumentum ultimum illa
vox significabat patrem sicut et
illa hic est filius meus di-
lectus. Ad argumentum primum dicen-
dum est quod non sequitur licet vox for-
mata est a tota trinitate et tamen
fuit non fuit assumptum nisi
ab una persona. Similiter co-
lumba significabat tantum
personam spiritus sancti et tamen for-
mata fuit a tota trinitate.
Secundo queret aliquis de
isto verbo et iterum clarificabo
clarum quia iterum non clarificatur
non habet perfectam claritatem
corpus autem habuit semper per-
fectam claritatem quia ipse
est claritas et splendor patris.
Ad hoc dicendum est quod aliud

est clarum esse aliud et appa-
rere clarum. Sic autem corpus semper
fuit clarum est tamen licet clari-
tas non fuerit manifestata et tunc est
sensus hic: Clarificavi, id est
clarum genui, et iterum clarifi-
cabo, id est claritate manife-
stabo. Alio modo potest dici quod
aliud est de non claro fieri
clarum quod non convenit Christo,
aliud est idem quod prius clarum
est clarum esse primo modo est facere
clarum alio modo et hoc modo
intelligitur hic potest. Clarifica-
vi cum virgine natus est cum
multa mirabilia fecit cum de-
scendit spiritus sanctus in
specie columbe supra [illegible]
est et iterum clarificabo
est cum resurget a mortuis et exal-
tabitur super omnes celos. De-
inde tunc dicit Turba ergo
facta voce opinio turbarum diver-
se quidam enim dicebant toni-
truum factum esse alii dicebant
angelus ei locutus est. Ubi notat
Chrysostomus quod vox illa aperta et
et tamen significativa erat tamen
cito evolavit eo quod non senci-
tum est quod quidam corporales tamen fu-
erunt grossi sensu et illi
dicebant tonitruum factum esse
alii vero qui noverant quod
erat articulata et tamen significa-
tum eius intelligebant tamen
dicendum est quod quidam corporales
ad tres magis magnitudinis

et propter sensibilitatem vocis dice-
bant tonitruum factum esse
non autem dicebant eam factam
a spiritu sancto quia nullum
separatum spiritum ponebant et
alii erant de saduceis de
quibus Act. 23 Non dicunt
esse angelum neque spiritum. Ali-
qui ponebant separatum spiritum
spiritum sicut pharisei dicebant
hanc vocem factam ab angelo an-
gelo unde Act. 23 Quid si
spiritus ei locutus est aut ange-
lus. Deinde cum dicit Respondit
Ihesus ponit explanationem vocis
et primo quid videtur vocis
ponit quare facta est secundo po-
nit eius expositionem ibi Nunc iudi-
cium est mundi. Circa ad
primum Non propter me haec vox
venit sed propter vos. Augustinus
ostendit illa vox non propter se indi-
cavit quod iam sciebat sed
eis quibus quibus indi-
care oportebat et ideo dicit
Non propter me quia ego omnia scio
sed propter vos qui ignoratis.
Notandum quod secundum Crisostomum quod
ipsi putabant non esse a deo
dicebat haec autem vox facta
est propter eos instruendos quando
deum putabant esse a deo quod eum
adeo glorificaverit a deo. Deinde
cum dicit Nunc iudicium est
mundi secundo quid significat
illa vox. Ubi notandum
quod vox dixit clarificavi
et iterum clarificabo et ideo
ostenditur quod significatum
vocis est ostendere quae clari-
tas fuit illa et ideo salv-
ator ostendit quod haec clari-
tas est quia princeps huius
mundi eicitur de cordibus ho-
minum et introducitur notitia
Christi per quam clarificari
idem est quod clarum habere et cla-
re cognosci sic ergo vox
significat sicut Christus cla-
rificatur quia princeps mundi
eicitur sed nunc eicitur per pa-
ssionem filii hominis quo ipse
clarificatur. Unde haec vox
sic procedit quod primo ponit
quod princeps eicitur mundi huius
secundo dat modum eiciendi
ibi Et ego si exaltatus fuero
dicitur Nunc iudicium est mun-
di quia dictum est ~~princeps~~
plus quod non iudicat est quod
dicendum est quod hic loquitur
de iudicio discretionis et non
condempnationis ac si diceat
Nunc imminet tempus passio-
nis mee in cuius virtute
multi salvabuntur cuius
etiam virtute quidam vero re-
probi damnabuntur et sic
distinguentur boni a malis et hoc
est iudicium discretionis.
Secundo quaeritur aliquis
utrum dyabolus sit princeps
huius mundi quia videtur quod
ille princeps est mundi mundi

qui scilicet creator et gubernator
scilicet mundi hoc quem nunc autem poli-
tico ad depressum scilicet lex ad hoc
quem respondet Augustinus in
omel. Ad. quidus hic appel-
latur in malis hominibus
Quando cum dicimus homo do-
minus scilicet ut mala dominus
non est difficiendum sit homo vel
omnia scilicet propter mores in hu-
manitatem ita et denominamus
mundi homines mundanos et
ideo dicitur princeps huius mundi
id est malorum hominum qui sunt
in mundo dicit autem Augustinus quod
mundus aliquando accipitur pro celo et
terra non accipitur hic aliquando pro ho-
minibus qui tantum sunt in
mundo scilicet qui ponunt in celis
sicut tibi ibi deus est in
corpore mundi sed mentaliter animus
et tamen non scilicet diabolus prin-
ceps / est de cordibus eorum scilicet
electus Augustinus homo non appellatur
mundus homines mundani quorum
princeps scilicet diabolus non
quo ad naturam scilicet quantum ad ex-
cellenciam in culpa ipse enim
scilicet rex super omnes filios super-
bie Job. 41. Augustinus hoc quenter
aliquis princeps mundi dia-
bolus indicatur scilicet et ...
eiectus scilicet foras ad hoc resp-
ondet Augustinus quod diabolus
sustinet vindictam corporis
facit in nos per quem fe-
cit in proprium sicut si esset al-
iquis qui debitores esse

creatus ut faciat et in vinc-
tula mittat Dominus et ca-
rcerem de mercia et eum qui nunc
tempus debet subire carcerem
ducat / hic et corporis qui in
alios facit dabat vindictam
quod dicit Augustinus Nos eramus
debitores pene propter nostra autem
non et non iudicatis scilicet in dy-
abolum quia proprium esse per-
tinebat cum non esset debitor
pene dicto non dicit Augustinus
quod diabolus scilicet eiectus non enim
eiectus quin temptet scilicet ne re-
gnet quamdiu homines
in peccato sunt regnat alibi
tenere Augustinus precepto autem
peccato et per diabolus tem-
ptet consentimus tum non inclusus
eiectus scilicet contra alias non
est et per aliquem voluerat ad
esse qui fallunt / non beatus
Jo. 14. Augustinus tam sua hoc scribo
nobis ut non peccetis Sed si quis
peccaverit ad non tu habemus
apud patrem Augustinus quare
nunc aliquis debeat quod demum
scilicet eiicietur foras / scilicet cum hic
videtur quod eiiciet in futurum
et per actus in preteritum quod tunc
scilicet tantum / quia eiectus fuit de co-
rdibus peccatorum et propter
... et veterum auctorum ad
hanc quam / respondet quod
Augustinus in omel. Ad. 10
magis dicitur citius nunc quia
prius / est quod tunc in hominibus
paucissimis factum scilicet nunc
fit in multis et magnis

ro eni dr cita pn̄cipes ter
demo) quidi qui a mllia ce-
deneu ad natu ad dyabo-
li liberant et ipsi corpi
copulant et vno spu ue-
getant Dein cu dicit et
Ego si exaltatus fuero ppr
assionez a tra post qua di-
xit de certaut pn̄cipis hu-
ags de modo eiciendi qui
cit p passione et hoc ȝ expdi-
dicit et ego si exaltatus
fuero a tra .i. cu exaltatū
fuero p passione Vez emxi
ponit hic dubitatiue qua
no dubitat xp̄us futuz
esse conuenit ad imple-
~~ssam~~ ~~a~~ traham adme
ipm q d. Donec atyrau-
do et apudipe et incipiunt
p spos acced' ad me sed
stitue passionis traherit
atyraude et reponunt in
mulis ceco hoc aut dicebat
et signis qua morte esset
moriturus. q d. p hoc iō
dic exaltatum dixit passi-
one ipse et modo sue
mortis Deincēt aliquibus de-
illo no omnia tr̄ham
ad me ipm dr cu esse fa-
ctum / qua no omnes tra-
hunt ad ipm et pcipit no
omnes trahunt Dicendum
q illud vni et ego si exal-
tatus fuero a tra .i. ȝ cu illo q
qd superius dictu ȝ Nisi
granum frumenti cadens
in tra mortuum fuit ipm mon-
solum manet si aut mor-
tuū fuit multum fructum
affert Ita eni q eni ibi
dixit mortem hic dicit
p passionez et q ibi dixit fru-
ctum hic dicit tra tractum
qui dicit omnia traham q
duobus modis intelligi pōt
Uno modo quod p̄mo quod
q hoc non refertur ad v-
niuersitatem hominum quia no
omnes trahunt s refertur
ad integritatem hominis et io
non dixit oēs ȝ oia s. aīa
corpus et spm alio modo pōt
traham omnia .i. de omnibus
linguis de omnibus statibus
de omnibus gradibus deco-
bus p fessionibus Dein cu
dicit R̄t ei turba postq̄ȝ
posita ȝ vacis exp lanacio
hic ponit turbarum dubita-
cio et p̄mo quod dubitat
eo xp̄us respondet ibi di-
xit q eo ei xp̄us s̄ q eo tra
dubitat Ubi no tandem ȝ si
debet exaltari p passionez
et mortem cum hoc no dubit-
at turba q sit argueret eu
dicit te debere mori sedo
cum lege habemus q xp̄us
non moritur et illud nō
sunt multiplicamus in eius
imperium et dam .i. ptas
eius ptas et ha tr̄, q eo eu
non est xp̄us d hac sua
dubitatione se procedit
ba / qua p̄mo adducit leg-
em in testimony d. Nos
audiuimus ex lege quia

aut legem pro toto veteri te-
stamento quia christus in ae-
ternum et cetera. Secundo que-
runt dicentes et quomodo tu
dicis exaltari debere, ut quasi
non sit christus, quia quod dixe-
runt iudei oportet exaltari fi-
lium hominis et tu proprie dixisti
Si exaltatus fuero. Sed dicen-
dum quod iudei erant iam assue-
facti verbis domini, unde ne-
mo retinuerunt quod alias pro-
vocabat se filium hominis.
Sed quaeret aliquis quomodo
iudei intellexerunt per exal-
tacionem mortem crucis. Dicen-
dum quod christus consueverat
eis loqui parabolice et ideo
in ista [illegible] quae ab eo dice-
bantur intelligebant. Vel di-
cendum ad hoc quod dixit exaltacionem
mortem crucis suspicati sunt.
Deinde cum dicit Dixit ergo eis
Iesus ponitur responsio ad
quaestionem quidem respo-
sione primo christus probat
[illegible] de se. Secundo hort-
atur eos ad profectum ibi
ambulantem primo ergo
[illegible] illi deficiunt iustitia
in quibus est modicum lu-
men, scientia autem manifestat
substantiale quomodo potest
scientia per lumen probat
[illegible] modi-
cum lumen probat quod lumine
suo non intelligebant inte-

gralem legem quam dice-
bat. Nos autem audivimus
ex lege quia christus ma-
net in aeternum. Non enim so-
lum lex dicit christum debe-
re manere in aeternum sed etiam
christum debere mori secundum id Ysaie
tamquam ovis ad occisionem
ductus est et secundum id psalmi Ego
dormivi et soporatus sum.
Ideo modicum lumen
scientiae quia scripturam debe-
bant intelligere quod non mor-
talitate christi nullum impe-
dimentum factum sed per passi-
onem et mortem eius quod
humanitate mortuus est et
secundum divinitatem manet in aeter-
num quod etiam secundum humanitatem
mortuus sed tunc resurrexit
ut maneat in aeternum. De-
inde cum dicit Ambulate
hortatur ad profectum et primo
ponit ipsam exhortationem
esse utilem illis et quia
ambulat in tenebris quod
ad primum quod dicit per ista quod
modicum lumen in vobis
est, id est parvum intellige-
ntis de christo intellige-
re eum esse deum quod manet
in aeternum. Ideo dum lucem
habetis ambulate, id est in
ea proficite ut totum christum
intelligatis. Sed debetis eum
intelligere non solum
in aeternum victurum sed etiam

meritum et non solum mo-
ritur nunc sed etiam in sub-
limia ascendit ut non
tube non comprehendant
q. d. tenebre nostre non com-
prehendant sed eo non crede-
ret Christo et humilitatem ut
misterium eo mortalitatem hu-
militatem. Deinde cum dicit et
qui ambulat etc. exorta-
tio est utilis et hoc duobus
modis primo quia cavet
periculum. Secundo quia dat
premium ibi dum lucem
habetis ambulate in lu-
ce quia sine luce est peri-
culosum ire quia qui am-
bulat in tenebris nescit
quo vadit q. d. propter
Si non habetis plenam
lucem de Christo periculose
ire quia potest offendi
sicut tamen et hoc modo offen-
derunt iudei quia in perfect-
as eorum contempserunt mortuum
et ipsum etiam assumpsit ita quod Christus
fuit eis lapis offensionis
et petra scandali. Deinde
cum dicit dum lucem habe-
tis etc. dum aliqualiter non
tamen plenam habetis de Christo
qui est lux credite in lucem
id est perfidem in credendo ut filii
lucis sitis id est amici qui si-
milis q. d. filiatio est per as-
similationem et ideo filii lucis
sunt qui assimilantur
luci. Hii autem sunt qui

habent perfectam cognicionem
et fervi plenam de luce
hec locutus est ihesus et a-
biit et abscondit se ab
eis consulens nobis in fugi-
endo et non devitandis su-
perbi. Sed quare aliquis
tunc ipsi ut levaret lapides
ut blasphemaret eum
gratia abscondit se ad
hoc videt. Cum autem eum non
erat circa corpore et non
expectavit ut opus esse
ut compleat id est sed Christus non
expectavit per facultatem
mitigavit corpus in iudicatum
Cum autem tanta signa fecis-
set propterea dictum est de gra-
vitate Christo Sed contra & in
fidelitate iudeorum et primo
ponit iudeorum cumulatum con-
tento quia signis non
crediderunt. Secundo po-
nit simplicium effectum quia ex
fidei esse consueverunt ibi
veritatem zelo dicitur amaro
corrobarato quia propheta ad tim-
uerunt ibi quibus autem
annunciavit. Tercio repell-
endum vero Christi contemp-
to ibi Si quis audierit
audientem. Circa primo considerandum
iudeorum persequendi quia
primo ut dicit propheta loco
mentem deorum in fidelita-
te ibi ut suo rursum. Circa
tamen ad plenum continuatum

continuat se lra abscondit se
ipius et non sine causa quia
noverat eorum furorem et eorum
in fidelitatem. Cum autem tan-
ta signa fecisset coram eis
ut non possent dicere signa
nra non vidimus non credide-
runt in eum. Notandum autem hec signa
secundum Crisostomum que supposita sunt
sicud de mutacione aque in
vinum et de cura paralitici et
de illuminacione ceci et de re su-
scitacione lazari. Deinde cum
dicit ut sermo ysaie Introducit prophe-
ciam, et duo facit, quia primo
introducit propheciam de eorum in-
fidelitate quam ponit ysaias liiij. Secundo
causa infidelitatis ibi propterea
non poterant credere. Dicit ergo
primo Sic ergo non crediderunt ut
sermo ysaie prophete impleretur quam
dixit domine quis credidit audi-
tui nostro et c. id est rarus vel nullus
et brachium domini id est filius dei
cui revelatum est et c. Propheta pa-
tri non crediderunt verbis que audi-
primus credendum et nec revelavimus
fuerit aliquis de illorum
ut impleretur. Si enim necesse
fuit impleri propheciam non potue-
runt non peccare et per consequens ne-
cessario peccaverunt quod tamen
est falsum. Dicendum est quod propheta est
quedam racionis prescie di-
vine vel predestinacionis. Se-
cundum enim prescia non infert
necessitatem libero arbitrio nec to-
llit contingenciam actibus Ita
nec prophecia Intelligendum non quod
suo modo ita se habet memori-
a ad preteritum sicud prescia ad
futurum. Secundum autem hoc
memoriam hominis ergo hoc fuit
non tamen scripsit quod necessario
hoc fecerit. Eodem modo prophe-

hoc erit non tantum sequitur
quod necessario eveniet eius racio est
quia prescia non solum est de re que
evenient sed eciam de modo eve-
niendo. Non solum enim deus
novit quod hoc eveniet sed quod
contingenter eveniet. Alio
modo respondetur ad quod sit in
est. Secundum Crisostomum quod li ut non tenetur
causaliter sed consecutive
ita quod li ut non notat ibi
causam sed eventum. Non enim
quia dixit ysaias ideo non credi-
derunt sed quia non erant
credituri ideo dixit ysaias secundum
responsionem sequitur. Augustinus in
omelia sic dicens dominus pro-
pheciam dixit infidelitatem
iudeorum non fecit. Non enim pro-
pterea deus quemquam ad pecca-
ndum cogit, quia futura homi-
num peccata iam novit quia d. prescia
sua nullam necessitatem in-
ponit peccantibus ad argumentum
per predicta. Secundo queritur
aliquis de hoc quod dictum est brach-
ium domini est filius eius vi-
detur hoc esse falsum quia brachium
non facit duas personas et
sic in hoc pater et filius non esset
due persone. Ad hoc dicendum est
quod filius id est brachium, quia
sicud homo omnia operatur per bra-
chium ita pater omnia operatur
per filium. Secundum omnia per ipsum
Si autem aliquis homo tanto
potestatis esset, ut sine ullo motu
corporis sui quod diceret fiat fieret
diceremus quod verbum eius brach-
ium esset eius. Sic autem est
in deo quia ipse dixit et facta
sunt. Ad argumentum dicendum
est quod sunt argumenta illud
illorum qui non ponunt nisi unam

personam in divinis non intelli-
gentes quo propter aliquam simi-
litudinem uba de rebus aduer-
res aliaas tulerunt non in-
telligentes et quo unus esse
patrem agens nisi illum per-
tractum sum ita quod non pertractum
tractatio et cum sub tractatione
exigunt unam personam Deinde
cum dicit propterea non poterant
credere quia iterum dixit
ysaias capitulo vi° Excecavit
oculos eorum non quidem inmitta-
do maliciam nec impellendo
ad peccatum sed permittendo in
pleuentiam eius quia peccatum
lumen repellit et indurat
cor eorum ysaias vi° Excecata cor
populi huius et aures eius
aggrava etc et ideo tradidit
eos in reprobum sensum ut non
videant oculis spiritualibus
intelligendo propter divinitatem
christi / oculis fuit et non vide-
bunt et non intelligant
corde Job x° et quia illius
intelligit in corde suo et (?) videbunt
pro volunt intelligere ut
bene agent et convertantur
et sanem eos hec ut in-
telligendo convertantur et
convertendo sanem eos Jeremie 3 etc
Convertimini ad me et sana-
bo aversiones vestras Convertat
aliquis de illo verbo propterea
non poterant credere Si enim
non poterant credere non
tenebantur credere quia nullus
tenetur credere ad impossibile / ad
istam questionem respondet Augustinus
in omelia quod illud non posse
culpa sed voluntatis humana-
ne / quando enim non posse etc

negare se ipsum / laus sed dei ita
non posse credere culpa sed volun-
tatis est quod Augustinus Augustinus vero non
posse hic non dicit impossibi-
litatem absolutam sed magis
dicit obstinationem abstinentiam volun-
tatis et elongationem alienatio-
nem quo dicimus de male-
dicto malo Non potest bene facere
hic modus loquendi habetur Jeremie
xiii Si possit ethiopes
mutare pellem suam et pardus
varietates suas potestis bona facere
cum sitis filii mali potestis pote-
stis bene facere cum didiceritis
male facere etc Secundo quere-
ret aliquis de illo verbo excecaverunt
oculos eorum et indurave-
runt cor hoc enim non videtur con-
venire deo / et si dicatur de
dyabolo 2 Cor iiii° Deus
huius seculi excecavit mentes
infidelium / tunc de deo non potest
dici / ad hanc questionem respondet
Augustinus in omelia quod ideo
non poterant credere quia non
possent credere in melius sed
quia cum divina tria scripta non
possunt credere et hinc est
quod excecavit et induravit
quia negando divinitatem ad in-
teriorem non ad mentem quod deo
non excecat quia ponunt ob-
staculum luci / quod ipsa lux
quantum sit de se illuminat omnes
homines etc Sapientie ii excecavit
eos malicia eorum et
ideo obduravit quia pon-
unt obstaculum gracie divinam
de cetero quantum sit de se mult-
omnes salvos fieri Unde
quando non sit godefroi lucas

quod homo qui claudit fenestram ne non videat / sed ex defectu claudentis. Ita non sed ex defectu dei quod homo non videat per lucem gratie sed defectu peccatoris ponentis sibi obstaculum. Notandum sed super illo verbo et convertant quod secundum Augustinum illud potest legi sic non et tunc sed sensus excecavit eos / ut non videant et excecant et excecatate sunt mulieres et similiter excecat deus et sic convertantur et sanet eos quod deus permittit eos dimittere quod ad tempus ut fortius resurgant ad iusticiam ex quo recognoscant quod sine eius cooperatione ceciderunt. Secundo alio modo potest legi ut Ironia aliquo modo potest legi ut repetatur non et tunc sed sensus Non intelligant et non convertantur / et non sanem eos conversio eorum ad deum sed via ad penitentiam. Trenorum v. / Converte nos domine et convertemur ad te. Deinde cum dicit Hec dixit ysayas / ponitur locus propheti\[e\] unde dicit quod ysayas dixit hec verba quando vidit gloriam eius scilicet Christi et locutus est de eo. Notandum sed quod ysayas / non vidit deum sicuti est. Hec enim promittit sanctis in patria in principio vi capitulo primo sicut mentionem facit in sua visione dicit Vidi dominum sedentem super solium excelsum et elevatum et ea que sub ipso erant replebant templum. Seraphin stabant super illud. Secundo notandum sed secundum Augustinum in originali quod iste ysayas non vidit dominum sicuti est sed hec enim promittit sanctis in patria ubi beatus Jo. iii. Cum apparuerit similes ei erimus quoniam videbimus eum sicuti est. Vidit ergo deum in quadam significatione / sicut prophete in visione fuerat informanda et sed vidit visionem ymaginariam cum intelligentia ex pre-ssima visionis. Notat etiam Augustinus quod errorem sed errorem illorum qui dicebant patrem esse invisibilem / filium autem fuisse visum in visionibus prophetarum sicut dicit ysayas vidi dominum sedentem / preterea volentes probare filium esse creaturam reprobant autem isti ex hoc quod Christus dixit Ego et pater unum sumus nam si unum sunt in essentia sicut essentia patris sed in visibilis ita essentia filii Reprobant etiam isti ex hoc quod Christus dixit Qui me videt videt et patrem meum. Notandum sed etiam quod ex hoc quod dictum sed de eo excluditur error illorum qui dixerunt nullam prophetiam processisse in veteri testamento sed illa prophetias esse verba dei et tractata propter presens adaptatione hoc etiam ex hoc patet quod dictum sed. Quinto demonstratur ille scripsit deum cum dicit multi principum crediderunt quorundam electo et plures viventium quod crediderunt verum deo quod non possent ibi sed principes phariseorum. Quarumvis

ad primum dicendum licet dictum sit quod
non crediderunt verumptamen
men multi ex principibus cre-
diderunt in eum Deinde cum
dicit Sed propter phariseos po-
nit defectum fidei istorum quia
propter phariseos non confiteban-
tur ut de sinagoga non eice-
rentur Jo ix iam enim conspi-
raverunt iudei ut si quis
eum confiteretur extra sinagogam
fieret Et hoc quod timuerunt imper-
fecti dilexerunt enim magis
gloriam hominum quam gloriam dei
et hoc stulte secundum quod dicit quod isti
amiserunt vere peccatis ne
timerent scilicet quia gloria eorum ster-
cus et vermis est Deinde
cum dicit Ihesus autem clamavit
ponit quia dictum est de imperfectione
fidei fidei illorum istorum hic in-
format ipsi in perfecta Informat
eos propter omnes quo dicun-
tur eum confiteri et hoc dua-
bus rationibus Secunda ibi Ego lux
prima est talis Illa fides que
ducit in patrem non solum
debet teneri in corde sed etiam debet
exprimi voce verbo Sed est talis
fides quia quis credit in me
videt et eum qui misit me
ergo fides est quis credit in me
quia qui credit in me scilicet non
sed in eum qui misit me et qui
videt me videt et eum qui
misit me ergo fides est quis
credit in me non solum est
tenenda in corde sed etiam est
exprimenda voce Secunda ratio ali-
quis dicto voce qui credidit

in me credit in eum qui misit
me Ad hoc dicendum quod istud
verbum adductum est ad ostendendum
quod Christus non erat aliquis secunda-
rie q. d. sicut Exemplum Aliquis accipit
aquam fluminis non eam que
est fluminis accipit sed originalem
sed eam que fontis quia fluminis
originatur a fonte ita a Christo
incipit salvator Aliquis credit
in me credit in me originatam
credit in ipsum originatorem Alio
potest declarari potest ut ostendat
indissimilitatem patris et filii
Quantum ad essentiam q. d.
tanta est indissimilitas patris
et filii quod qui credit in unum
credit in alium et hoc est quod dicit
sequitur littera Qui videt me
Alibi enim in dimisso respondens
est propter unitatem essentie Jo
xiiii Philippe qui videt
me videt et patrem meum
non credis quia ego in patre
hoc est ratio quare qui videt
me videt et patrem meum quia
ego in patre et pater in me est
propter unitatem essentie De-
inde cum dicit Ego lux posi-
ta ratio et potest esse talis Illa
fides que expellit tenebras
mentales non solum tenen-
da est in corde sed etiam exprimen-
da voce Sed talis est fides
quia quis credit in me
ergo in illius debet teneri me
confiteri Quantum ad hanc
rationem dicit littera Ego lux
veni in mundum ut omnis
qui credit in me non maneat
in tenebris Notandum

est quod in hiis verbis distribuitur adven-
tus Christi tribus modis. Primo enim
commendatur adventus eius digni-
tas. Ego lux in mundum veni secundum digni-
est quod in hiis verbis distribuitur ad-
ventus Christi tribus modis. Primo
enim commendatur adventus eius di-
gnitas cum dicit Ego lux in mundum
veni secundum dignitatis causam quae ve-
nerit ~~filius~~ deus filius dei vivi de
celo. Ipse proprium dicens ego lux
etc. Circa quod ad primum cognoscendum
quia a principio lux vocatur ibi et
angelum in causa declarat dignita-
te dicit quod proprius est lux quia se-
ipse vera non potest quia in-
commutabilis est et aequo quibus
recessit tenebrabit. Secundo
commendatur adventus humili-
tatis cum dicit veni in mundum
Sed in propria venit et in sua eos
Exponit apostolus et veni in mundum
Tertio commendatur adventus eius
ex sua utilitate cum dicit omnis
qui credit in me non maneat
in tenebris. Unde propter primo in-
nuitur quod in mundum in quorum
omnes invenit in tenebris
quia omnes peccaverunt et
egent gratia dei. Ephesios v.
Eratis aliquando tenebrae. Secun-
do innuitur quod in angelum quod licet
dictum sit apostolus vos estis lux
mundi tamen non sunt eo modo lux
sicut Christus quia Christus est lux quae
eripuit a tenebris. Apostoli autem
erant lux qui comprehendebant
et de tenebris. Tertio quod innui-
tur ab angelo quod licet credentes
sicut apostoli perfecte sicut lumen
illuminato non tamen credimus in

et perfectam secundum magis in eum
qui utrumque illuminat utrumque quod
illuminat eum ratio secundum quia
credere in aliquo id est in se operare
dendo in eum tendere. Tertio ten-
dentia autem viva dilectione
in deum sicut ultimum finem.
Deinde cum dicit Si quis
audierit verba mea ponit
repellentium verbum Christi
condempnatio et continet ple-
na. Qui credit in me non
maneat in tenebris. Sed qui
non credit condempnabitur.
In hac parte precedit sic
quod primo Christus ostendit quod
contempnentes verba sua non
condempnabit alios. Secundo
ostendit quod primo non saluatur
condempnat eum ibi Qui
contempnit me. Secundum ad pri-
mum dicit Et si quis audi-
erit verba et non custo-
dierit scilicet credendo in corde
confitendo ore et opere
complendo in ope ego non iudi-
co eum scilicet modo. Et huius
ratio secundum quia non veni ut
iudicem mundum secundum ut salvi-
ficem mundum. Lu. xix filius
hominis non venit animas per-
dere sed salvare quasi dicit sicut in
Christum venit secundum tempus miseri-
cordie in ultimo autem ad iudicium erit
tempus iudicii. Deinde
cum dicit Qui spernit me
etc. ostendit quod non credentes non
evadent iudicium et primo
ponit condempnationem intentam
Secundo manifestat ibi Quia

Sermo secundum ad primum co-
tinet pt lra sicut mo non
iudicetur pt non credentes / in
cuadet iudicium quia qui sper-
nit me et non accipit ver-
ba mea hz qui iudicet eu
Sexta racio q quia qui non
accipiat va xpi contempnit
dum / tunc ipse q viii sanctus q
non obedit mandato dni
contempnit donum Deinde cum
dicit Sermo pbat quantitas
intentum s. q tales iudicabitur
ubi advertendum q quod qui
non credit in sermonem viii
eo ipse reddit dignum iudicio
et dampnacione et pena et
secundum hec sumuntur due racio-
nes ad propositum Prima ibi Sed
qui misit me primo patrem ma-
ste racio dicit si dicat xpus quod
sermo patris / qui mentitur non
pt non creditus non acceptus
reddit hominem dignum damp-
nacione Sed tales q sermo meus
quia a me ipso non loquar
q capitulo 7o et hec q quod dicit
lra Sermo quem locutus s-
sum ille iudicabit eum p. co-
tempnentem et spernentem in
nouissimo die quia ego ex
me ipso non sum locutus
q magis capitulo eius verba non
sunt contemptibilia Notandum
q quod hunc passum aliter expo-
nit Augustinus supponit enim quod
filius secundum q verbum patris ita
et sermo Supponit etiam quod
xpus annunciat se ipsum et
quia id quod annunciat q sermo
id xpus pt dici sermo et
secundum hec sequuntur tria quod

primum est quod xpus iudicabit
in nouissimo die ipse est enim
sermo qui iudicabit Secun-
do ostendit quod istam ptatem
non hz a se ipso q capitulo et io
dicit Tercia ego ex me ipso
non sum locutus q. d. Sicut
ab eo ut loquar ita habeo ut
iudicem Tercium quod sequitur q quod
primo ad tu xpus xpus no
venit ad iudicandum q in 2o et
io dicitur nouissimo die illo
enim die iudicabit filius in
forma sui apparens Sed v. pta-
tem dedit ei iudicium facere
quia filius hominis q q in no
iudicabit ex ptate humana
Sed quia filius hominis est
et q quod dicit lra quia ego
ex me ipso non sum locutus
Deinde cum dicit Sed qui mi-
sit me po secunda racio
et pt esse tales Secunda
tum quod observatum dedit vita
eternam q custodiendum et no
contempnendum Sed sermo meus
q mandatum dans vitam et-
ernam ergo non est audiendus
In hac racione pt procedit
xpus quia primo ponit quod
sermo suus q mandatum d.
Sed qui misit me pater ipse
mandatum michi dedit quid
dicam et quid loquar q.
d. michi ... ego dedit
mandatum ut vobis lo-
quar Secundo ot quod mandatum
dat vitam eternam d. et
scio quia mandatum eius q
vita eterna i. dat vitam
eternam capitulo xix Si ...

ad vitam ingredi serva mandata / et ego loquar sicut mihi di-
xit pater sic loquor Notandum
quod cum sunt passim alibi legi-
tur supponitur enim quod filius est
sapientia patris Sicud enim in sapientia
dei sunt rationes omnium cognos-
cendorum ita sunt rationes omnium
agendorum Mandatum autem est
ratio agendorum et hoc recipit
filius accepit mandatum a patre
et non apud quod eius filius non ha-
buerit quod prius cum quatenus ha-
buerit quod per eam sapientiam et verbum ita
a patre quod sapientia et verbum ita
habeo quod in eo lucerat ma-
data patris Et hoc recipit quan-
tum / quod secundum ipsum modum loquen-
di mandatum quod vita eterna esse-
tialiter / quia mandatum quod filius
filius autem vita eterna essentiali-
quia mandatum eius quod sapientia
quia quod dicitur secundum
cum / quia pater secundum loquitur sic lo-
quitur mihi pater secundum loquitur
quam / quia dixit filius secundum
genuit eum Nam pater gignendo
genuit eum vitam / ita quod
do genuit intellectum ita quod
dicere fuit gignere et hoc
dicit dominus dixit ad me filius
meus es tu

Ante diem autem festum
pasche postquam dic-
tum de quo modo prambu-
lo ad passionem secundum de quo
recepit Christus hic agit de
passione et dividitur in duas partes
quia primo confortat discipulos secundo
ponitur consummatio sue passionis
Capitulo 18 Circa primum sic procedi-
tur quia primo confirmat di-
scipulos contra instantem
tribulationem et sue tribu-
lationis et hoc in capitulo isto
secundo vero erudiendo in 15 ca-
pitulo Tertio subsidio orati-
onis capitulo 17 In hoc capitulo

quod de humilitate Christi ostensa
discipulis In quo sic pro-
cedit quia primo ponit se
in exemplum secundo inducit alios
ad imitandum ibi postquam ergo la-
vit secundo detegit inde proditorem
adde mandatum ibi et cum ergo
dixisset Ihesus Primo ponit in
similitudinis discipulorum ad confi-
cendum passionis Christi Cum ergo
dixisset In prima ergo parte ponit
se Christus in exemplum sub hoc
ordine / quia primo inducit
tempus congruitatis / secundo inducit Christi
humilitatis ibi et cena facta
tertio inducit reverentia petri ibi
venit ergo ad symonem petrum
primo ergo inducit tempus optimum
quia tempus pasche et tempus tran-
situs Christi ad patrem quod tempus in
quo Christus debuit ostendere
affectum suum ad discipulos et
10 dies ante diem festum
pasche Sciens Ihesus quia venit
hora eius ut transeat ex hoc
mundo ad patrem quia de Non in-
vitus moriebatur quod sciens et
voluntarius passus quod infra
1 8 Sciens Ihesus omnia que
ventura erant super eum Et
cum dilexisset suos qui erant
in mundo in finem dilexit eos
Notandum quod cum circumstantia in verbis
istis / primo dicit presciam pass-
ionis in Christo unde dicit Sci-
ens Ihesus quia venit hora
eius Christus enim multis vicibus
ostendit se prescivisse passionem
suam Semel post claram collo-
cutionem Matthei 16 postquam cum dixit
petro Tibi dabo claves re-
gni celorum / statim dixit
Oportebat enim me venire

Jerosolimam et multa pati etc.
In hoc autem ostenditur quod remissi-
o peccatorum que fuit per legem
non fit nisi in virtute passi-
onis Christi. Secundo ostendit
se ascendisse per sustinuisse pas-
sionem per eius transfiguracio-
nem per eius transfiguracionem dicit
Nemini dixeritis visionem do-
nec filius hominis etc. In quo
notatur quod visio dei non est
nisi per virtutem passionis Christi.
Tercio predixit etiam passionem
discipulis per eius curacionem luna-
tici capitulo xvii unde post cu-
racionem illam dixit filius ho-
minis tradendus est in manus
hominum. In quo ostenditur quod libe-
racio a potestate dyaboli non est
nisi in virtute passionis Christi.
Quarto predicit eandem passionem
Christi per parabolam de remunera-
cione laborancium in vinea unde
post illam parabolam dicit capitulo
20 Ecce ascendimus Jerosol-
imam et filius hominis trade-
tur. In quo ostendit quod remune-
racio non est nisi in virtute passionis
Christi. Ultimo predicit eandem pa-
ssionem per eius determinacionem electorum
ad regnum unde post illam deter-
minacionem ultimam dictam capitulo 25
dicit Christus capitulo 26 Scitis
quia post biduum pascha fiet
et filius hominis tradetur etc.
In quo notatur quod electi non con-
sequuntur effectum nisi virtute pa-
ssionis Christi. Secundo circa terci-
um istud facit mencionem de ho-
ra ascensionis Christi. Secundo cir-
ca terciam in istis facit mencionem
de hora ascensionis Christi et
ideo dicit in textu de hoc etc.

mundo ad patrem. Ubi Augustinus
notat 3a per modum quod aliud est
transire de mundo aliud est transi-
re de mundo et aliud est transire
ad patrem et aliud est transire
ad hostem. Qualis enim transivit
de mundo ad hostem, Christus autem
transivit de mundo ad patrem.
Secundo notat Augustinus hunc processum
transeundi ad patrem est data
membris in misterio capitis i. Christi
Unde et etiam Ieronimus ait
quod circa sui transitus quod hoc
quod Christus transiit. Tercio notat
Augustinus est quod pascha dicitur transitus
secundum iudeum enim quod si consideraverint
quod pascha nomine grecum dictum
a passione quod est passio est melius
dictum est quod pascha est nomen
hebreum quod interpretatur transitus
quia prius dei tunc primum pa-
scha celebrabat quando transiit
de Egipto et quando transiit ma-
re rubrum et ideo evangelista quasi
interpretans hoc nomen dixit
ut transeat de hoc mundo ad
patrem. Non est intelligendum
quod transeat de loco ad locum quia
ipse dicit Ieremie 23 Celum et
terram ego impleo est sed
Christus dicitur venisse a patre
non tamen descendendo est mag-
assumendo naturam humanam
ita dicitur ad eum transisse in
quantum est in humanitate se filius
est consors paterne glorie per sessionem
omnis lingua confiteatur quia
dominus Ihesus Christus in gloria
est dei patris. Tercio circa tercium
in unitatem istius quo ad
Christum ordine amoris sed quod dicit
In finem dilexit eos qui erant

cum autem est ordinatus qui
est in finem id est in xpm xpus enim
est finis perfectus Dilexit ergo
xpus dilexit eos aut perduxit (per-)
ducet in finem id est in se ipsum qui
est finis vel in finem id est in vitam
eternam de hoc fine dicitur ad
Ro vi habetis fructum vestrum in
sanctificationem finem vero vitam
eternam Ultimo exponitur in fine
id est usque istius fervorem et vigorem
amoris xpi ad genus huma-
num et sic est sensus hic In finem
dilexit id est in mortem quia dum in-
tum dilexit eos quod ipsa dilectio
perduxit eum usque ad mortem
ephes v dilexit nos et tradidit
se met ipsum pro nobis / Queritur
aliquibus dicto vero an diem
festum pasche ut cum sit hoc
quod dominus fecerit de facto Cum
cum pascha esset 14a luna
et hoc fuit factum in 13a
luna in qua incipiebant fermenta
apud iudeos Unde sicud di-
cit et preceptum erat quod 14a lu-
na ad vesperam usque ad vice-
simam diem mensis non in-
veniretur fermentum apud eos
Ad hanc questionem dicendum quod fuit
discordia inter grecos
et latinos Greci enim dicunt
quod xpus confecit in fermento quorum
ratio est sicud dicit glosa quia
dicunt quod pascha dicebatur
dies qua immolabatur agnus
et in illa die dominus xpm conf-
ecit ad meridiem hoc ergo
xpus sciens esse debere confi-
ci die in non Latinus tempore
agni hoc est in quarta decima luna
in qua inveniebant fermentum

Secundo argumentum eorum est
quod dicitur cum sit preuenit illam
diem ut comederet agnum
paschalem cum discipulis suis
et in 13a luna Non in tro-
ierunt in pretorium ut non
contaminarentur sed manduca-
rent sed manducarent pascha
ex quo patet quod ante dictus
est ad passionem qua mand-
ucaret pascha sicud prius
Aliud argumentum eorum est
quod dicitur luc 23 Et mulieres
inde reversae paraverunt
parant aromata et in sabba-
to die quieverunt aromata ut
dicit Glosa quod non licebat
aliquid parare secundum legem /
ex quo patet quod magnus dies
festi fuit in crastino coniuncta
dominus sed magis dies primus
dies azimorum ergo etc / Alia
est opinio latinorum dicencium quod
dominus celebravit pascha in
14a luna per ex ipse concor-
dant alii tres evangeliste
ipsi dicunt Mt 26 Mr 14
et luc 22 Et tunc fuit prima
dies azimorum qua debebat
immolari pascha nec valet
quod dicunt greci scilicet quod Jo sic
de pascha conscripsit alios 3es
etc Et nec cum omnes evangeliste
sunt locuti uno spiritu omnes
scripserunt et sic vera intelli-
gencia quod manducarent tipica
evacuata est pura ducacione
agni veri debent scripi quod
non prius pie Unde quia luna
xpus dominus pascha fecit qua
non comedebat nisi azima
patet quod dominus in azimo confecit

ad primum argumentum quod dicit
de. 30. quod dicit ante diem
festum pasche dicitur aliquibus
quod ibi legitur de die primo ante
quam facta est cena / alii dic-
unt sic quod solempnitates pa-
sche dicuntur apud aliquibus
quod ibi dicitur de die incipiebat
a vespere precedentis diei et
terminabantur in vespera diei
pasche sicud eciam apud nos
incipit festum in vespera vigi-
lie festi et isto sensu modo
loquendi illud quod festum in
vigilia nativitatis domini
dicitur esse in festo quod ad modum
servatur alii circa hec dixer-
unt cenam esse factam
primo die azimorum que facta
fuit die precedenti ad vesperas
quia iam pertinebat ad pri-
mum diem azimorum ideo vo-
catur hic dies festum pas-
che pro isto die quod totus
celebris erat non autem pro isto
tamen vespere solum celebre erat
erant et ideo dicit ante di-
em festum pasche id est ante diem
pasche qui totus erat cele-
bris de hoc [illegible] quod dicit quod
introierunt in pretorium etc
dicendum est quod pascha uno
modo dicitur azima que per vii
dies comedebantur [illegible] et
hoc modo accipitur Jo. quod dicit
ut non contaminarentur sed man-
ducarent pascha Secundo mo-
dicitur pascha agnus pascha-
lis [illegible] [illegible] [illegible] neces-
[illegible] [illegible] pascha Tercio
modo dicitur pascha agnus
verus scilicet Christus [illegible] pascha nostrum

immolatus est [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] de [illegible] dicendum [illegible]
[illegible] [illegible] que essent [illegible]
ob reverenciam sabbati non [illegible]
esset [illegible] dies quia in
pascha die licebat aliquid pa-
re [illegible] advertendum quod [illegible] illa
vii dies erant omnes dies
festi sed primus per excellenciam
hoc [illegible] sabbatum [illegible] [illegible]
[illegible] illas erat dies festum
in quo licebat parare Deinde
cum dicit et cena facta / agit
de humilitate Christi hoc autem
humilitatis ostensa [illegible]
[illegible] obsequio / unde po-
nit [illegible] obsequii [illegible]
[illegible] magnitudo obsequii
ibi sciens [illegible] [illegible] ad ob-
sequium Surgit a cena
[illegible] [illegible] obsequium ibi
Deinde misit aquam in pelvim
[illegible] [illegible] ad primum [illegible] et ce-
na facta cum dyabolus iam
misisset in cor ut traderet
eum Judas Symonis Scarioth
quod autem dicit cena facta
non debemus intelligere quod
iam fuit iam consumpta et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
cum cena [illegible] [illegible] et po-
[illegible] discipulis [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] Sed in-
telligendum quod cena facta id est iam
ad communem usum [illegible]
ta Deinde cum dicit Sciens
ponit magnitudo obsequii / ut
magna reluceret eius hu-
militas eius autem magnitu-
do est in [illegible] et ideo dicit

Dacius Spualet eu deua ignor=
rare non debent in corde corpo=
ralis spiritus non habemus unde accipi=
mus ut sciamus que a deo donata
sunt nobis / et ideo xpus sciebat
que a deo donata sunt nobis / et
ideo xpus sciebat quod a deo donata
erant sibi Secundo magnitudo po=
testatis in potestate et ideo dicitur / et quia
omnia dedit pater ei in manus / qui
ultimo Tradita sunt michi omnis
potestas in celo et in terra Jn sua pri=
ncipio exiui a patre et veni in mundum itero
relinquo mundum et vado ad
patrem Notandum sed c xx augustinum
in omel[ia] [illegible] ideo fecit mai=
orem deuotionem ut ostenderet humilitatem
xpi Jn hoc enim apparuit eius
humilitas quod non est dedigna=
tus eius pedes lauare / cum
manum eius prudebat [illegible]
ad ostendendum etiam eius humili=
tatem fecit maiorem de magnitu=
dine xpi Jn hoc enim apparuit eius
humilitas / quod cum omnia dedisset
ei pater in manus ille discipulorum
non manus sed pedes lauit / et
cum se sciret a deo exisse et ad
deum pergere / ideo dicit domini sed homi=
nis serui implevit officium Se=
cundo cum dicit Surgit a cena
post prandio obsequitur quod cum ad
modum boni ministri surgit a
cena et quod omnia possit vi=
dere que sunt necessaria ministro
Tertio ad modum boni ministri
surgit a cena deponit vesti=
menta sua quod in peditura
ministro ministerium Quarto ad mo=
dum boni ministri accepit ne=
cessaria ministerio / et ideo cum acce=
pisset linteum precinxit se
Secundo autem xpus deponit
vestimenta sua quod cum in for=
ma dei esset exinaniuit
semetipsum ut esset quod deponi=
ceret maiestatem suam
sed quia deum abscondit sed
superinduit nova Secundo precin=
xit se linteo / quod formam
serui accipiens habitu inventus
est ut homo Tertio cum dicit mi=
sit post ipsum obsequium quod
consistit in tribus et quia
aquam misit in pelvim / et
quia lauit pedes / et quia
extersit Jnquo notatur Chry[sostomus]
humilitatem magnam xpi [illegible]
sed solum humilitas eius osten=
sa in lavando sed aliis / Nam
non solum lauit sed et vestim=
enta deponit / linteum pre=
cinxit / implet et non ab aliis
impleri iussit / sed et omnia operatur
per se ipsum / et per humilitatis
eius augmentum obsequio / quia
humiliauit se usque ad pedes
discipulorum / et quarto modo quia
per se ipsum / omnia fecit augustinum
in omel[ia] xpus misit aquam
in pelvim / quia sanguinem
in terra fudit lauit pedes
discipulorum / quia sanguine
suo lauit in medicinam peccatorum
linteo tersit tersit / quia car=
ne qua erat indutus ne=
[illegible] evangelistarum consor=
tium / dicunt aliqui de=
de isto uo cum diabolus im=
misisset in cor ut traderet eum
[illegible] quia si diabolus immitt=
it nobis noli homo petabit
sed hac sed [illegible] et primo ad
hoc respondet in augustinum in
omel[ia] ubi duo innuit primum
sed quella in suo [illegible] fuit spiritu=
alis suggestio / et non necessaria

Nō ff [illegible]

in pressio Non enim sic immit-
tit dyabolus / quia ipse a-
git et implet et mens cui
immittit necessario recipi-
at Ita ut mens posset ref-
ugere actor immittentis sed
immittit dyabolus sugge-
rendo scilicet offerendo aliquid
delectabile quo abiciat vol-
untatis sed tunc in voluntate pota-
te sed accipere et propter hoc Non co-
gitur ad peccatum Secundo
quod inmittit dyabolus est quod spirituale
non semper accipitur in bonum
et hoc / quia sed aliqua sug-
gestio spiritualis mala apostolus
etiam dicit et quoniam spiritualia
nequicie in celestibus adversus
que sed nobis colluctacio
Secundo queritur aliquis quo
quo intelligere dedit omnia dedit
ei pater in manus dicendum quod
hoc verbum declarat Christus etiam
generacionem et tunc sed secundum In-
manum domini sunt omnia sed pro-
genito sicut genuit dominus ergo
genuit eum sicut tenem omnia in
manu sua Secundo illud
verbum declarat Christus etiam gen-
eracionem et passionem et tunc sed
secundum In manum domini sunt omnia
virtute passionis Christi est
salus omnium / et quod se quod
pater sponte sua passioni
tradidit id est commisit in manus
eius id est in virtute eius omnia
in salutem omnium / et quod hoc
quamvis sciebat Christus dedit
eum efferre omnia quecumque
spectant ad salutem omnium
Sed hoc autem Christus humili-
tatis et eius emanacio propter quam
dixit Sciens Ihesus / quia
omnia dedit ei pater in ma-
nus statim intulit actum humi-
litatis Tercio queritur aliquis
de isto verbo et cepit lavare
pedes discipulorum Origenes enim hoc
vult quod prius lavit discipulis alii
aliis quam petro / quia post
illud dicitur Venit ergo ad
Symonem petrum ad hoc respo-
ndet augustinus nolens quod prius
quod primus apertio incepit Non
enim ita intelligendum sed est quod
prius lavit aliis et postea venit ad
petrum sed quod primo laverit petro-
evangelista ergo per quam anticipacionem
narravit factum Cepit lavare eius
pedes discipulorum sed postea exponit factum
dicens / quod primo lavit petro Aug-
ustinus dicit quod prius lavit aliis / cuius
racio sed ut magis significaret quod
magis indigebat introitu quam
petrus Medicus enim spiritualis
debet incipere ab aliis qui magis
indigent sicut et Christus exordi-
tur ab aliis qui magis indig
indiget sicut et Christus exordi-
ab aliis qui magis indiget et
sicut ultimo venit ad petrum
lavandum tamquam minus indigentem
Crisostomus autem dicit quod primo venit
ad petrum sed ad primos sed cre-
dibile est quod proditorem tamquam
presumptuosum an eum vero ubi
ipse quod nullus certum causat
sunt hoc autem insinuavit evan-
gelista cum dicit Cepit lava-
re hoc enim quo ad presumptuo-
sum Deinde venit ad petrum
Deinde cum dicit venit ergo ad
Symonem petrum propter quam intro-
ductus Christi humilitatis intro-
ducitur petri reverencia sed
hoc ordine Prima repetitur
Christi humilitas / quia monstra-
bat Secundo petri reverencia etc

que in oriebat[ur] operire ibi Et
dicit ei petrus Tercio xpus pro=
mittit docere errantem ibi q[uo]d t[u]
ignoras q[ua]rto petrus co[n]tricia recu=
sat absc[on]ditus ibi dicit ei pe=
trus / ultimo p[ro]pt[er] co[m]mi[n]at[ionem] recus=
anti ibi Si no[n] lavero te / ul=
timo ponit[ur] obediencia pet[ri]
ibi dicit ei symon petrus Et=
nauti ad p[ri]mu[m] / co[n]tinet[ur] p[ri]mi=
p[ro] Anp[???] Quando lavit alios sequit[ur]
q[uod] magis indigebat lavatura
inticiori Et tunc demu[m] deinde
venit ad symonem petru[m] ut p[atet]
co[n]tinet[ur] s[e]c[un]d[u]m augu[stinum] lavit pe=
des discipulorum quia hoc ordine
fecit q[uia] quia p[ri]mo ve[n]it ad sym[onem]
petru[m] q[uia] co[n]venit petro tamq[uam] ad veraciss[imum]
inmo apl[ost]orum Deinde cu[m] dicit et
dicit ei petrus In s[ec]u[n]da reue=
cia petri nam quasi [???]ea=
cia petri nam quasi co[m]pa=
ciendo domine tu michi etc tu
domine michi servo / tu magister m[eu]s
discipulo tu creator omni[um] michi misero
Tuis ma[n]ibus quibus oculos ap[er]uisti
misti leprosos mundasti mortu[os]
suscitasti michi lavas
pedes Et videret aliquis quare
solus petrus recusavit dicendo
q[uod] q[ui]a xpus p[ri]mo venit ad pe=
tru[m] q[uia] si p[ri]mo venisset ad alios
q[ue] tunc petrus q[uia] salutis co[m]munis
causa ideo alii no[n] recusavit
quasi castigati co[m]minatione
facta petro Si aut[em] p[ri]us venit
ad alios et deinde ad petru[m] / et
tunc in hac ou[m] dicere fuit petri
q[uod] non p[er]mittens eu[m] dubitare
alii indeliberate cogitavit
q[uod] non irracionali hoc faceret
petrus aut[em] no[n] deliberavit q[uia]
magno fervore tamq[uam] reverens
recusavit absc[on]ditus Deinde
cu[m] dicit / p[ro]pt[er] ignorans petro du=
bitanti p[ro]mitti[tur] doctrina q[uia] s[ed]

xpus Non dubites neque
lavare quia ego facio / non su[nt]
tempus est / que causa p[ro]p[ter] ca=
manifestatur Et videret aliquis
q[ui]d fuit hoc manu[m] / dicendo
q[uia] q[uod] xpus in actu suo quo la=
vit pedes manifestat animu[m] de=
fectu[m] / omnes eni[m] discipuli et
no[n] indigentem lavatura ass[um]pt[um]
q[ui]a ergo xpus lavit pedes disci=
pulis in signu[m] corp[or]e des[ce]ndens
aut in signavit eis q[uia] disp[osui]t
in scr[iptur]a Et lo[cutus] q[uia] no[n] indi=
gent nisi ut pedes lavet Sed
xpus in suo actu in s[ec]u[n]do nos
ad exemplu[m] ut si magister fuit humi=
lis erubescat discipulus esse
superbus / et hoc manifestavit
xpus q[uia] dixit Exemplu[m] eni[m]
dedi vobis etc et p[atet] p[er] ex[em]p[lum]
misso facta petro et s[ec]unde
actus soluta q[uia] in duobus lo=
cis Deinde cu[m] dicit dicit ei
petrus ponit[ur] recusacio pet[ri]
dicens non lavabis michi
pedes in eternu[m] i[d est] michi hoc pa=
cietur hoc q[ui]ppe in eternu[m] no[n]
erat hoc michi fit Deinde cu[m] dicit
Si non lavero te no[n] habebis
partem mecu[m] / partem dicit co[m]par=
cium et [???] dei / q[uia] in p[ro]
dono p[ro] hereditate mea et cal=
ix meus et item porro mea
in terra viventiu[m] et ma[ria] dicitur
q[uod] maria optimam partem elegit
etc Et videret aliquis utru[m]
co[m]minacio xpi fuit iusta / et vi[detur]
q[uod] non quia nullus debet priva=
ri terra viventiu[m] nisi p[ro]pt[er] pecc[atu]m
q[uia] no[n] lavare pedes non q[uia] pecc[atu]m
ergo p[ro]pt[er] hoc no[n] debuit p[ri]vari
petrus / ad opp[osi]tu[m] q[uia] q[uod] xpus
errare no[n] potuit ad solucionem

huius quantum questionis notandum
est quod petrus ex bono zelo propo-
to dixit quod sibi non prodesset
Domine non lavabis michi pedes
in eternum nam hoc dicens pro-
hibebat petrus opus quod et
perduceret ad partem christi non
quidem in se sed in sua signi-
ficatione quia lotio pedum
fiat lotionem affectuum in sine quam
non habet partem cum christo et ideo christus
volens petrum reducere tamquam
errantem et non videntem quod
sibi proderat dixit Si non
lavero te etc. Unde crisostomus dicit
quod illi qui recusant tropologice
dicere hec et similia non habent unde
solvere questionem quod si aliquis
primarie ratione mite esse christus non
lotionem pedum ad argumentum
in contrarium dicendum est quod christus in-
telligebat de lavatione interiori
vel dicendum est quod licet non lava-
re pedes non sit malum de se
tamen malum est quod christus volebat
quod in illius scilicet loquentis. Deinde
cum dicat dicit ei symon petrus
ponitur ipsa obediencia et primo ex-
pressa obediencia petri. Secundo vero
christi ibi dicit ei ihesus. Circa
primum obedientiam dicit Domine non tantum
pedes sed et manus et caput
id est totam animam ipsum expono ad
lotionem cum quod ante seperaverit
Circa hec et aliquis quare petrus
non lavit manus et caput
sed tantum pedes dicendum est quod per
petrum intelliguntur hii qui
sunt in statu salutis. Hii autem
non intelligunt indigent lo-
tione capitis. Cuius ratio est
quia caput in mente ipse ratio-
ne est. Ratio autem aliud in mente
quiete [illegible] non

indigent lotione manuum quia
opera manuum eorum iusta sunt
indigent tamen lotione pedum. Cuius
ratio est quia sunt in angustia et sunt in cog[illegible]
quia impossibile est hominem aliquam
non peccare venialiter et non habere
aliquid inordinatum in sua
sensualitate que est quod pedes anime
Unde dicit Impossibile puto non
conspergi contaminari extrema
anime etiam in fabula nisi fama cu-
ius quod quod ad homines pertine-
quis esse putet. Deinde cum dicit
dicit ei ihesus ponitur christi re-
sponsione primo dicit verum docu-
mentum. Secundo adaptat
ad propositum ibi et vos mundi
estis. Primo ergo dicit documentum
quod quicumque responsionem petri
intraverit cum petrus non tantum pe-
des sed et manus et caput
vult autem ille de manu et capi-
te non sit tibi cura quia iam lo-
cutus est. Circa autem locutus
est non indiget nisi ut pedes la-
vet sed est mundus totus. Circa hunc
aliquis de dicto christi quare
debuit dicere qui locutus est
non indiget ut pedes lavet cum
totus mundus est non indiget lavatio-
ne in aliqua parte sui dicendum est
quod illud verum primo dicitur puri-
ficationem scilicet in bap baptis-
mo et tunc est sensus Circa locu-
tus est scilicet in baptismo non indi-
get nisi ut pedes id est affectus puri-
ficet. Cuius ratio est quia conso-
versione contraria inter contra-
rium nigra et aliqua in
ordinata affectum. Secundo
illud verum refertur ad supe-
riorem anime et tunc est sensus Circa
locutus est in suo supremo quod
est caput anime non indiget

nisi ut lavet(ur) secundum instinctum quia sed
pes anime debet hac enim [illegible]
sunt qui ecclesia post baptismum
repleantur pulvere peccatorum usque
usque ad verticem Alii vero le-
gittime discipuli Christi sunt qui
solos pedes indiget lavacionem
Deinde cum dicat et vos mundi estis
sed non omnes / et ne aliquis
crederet propter quod dixit non omnes
subdidit evangelista Sciebat enim
quisnam esset qui traderet
eum propter ~~mundiciam~~ dixit Non
estis mundi omnes quod de evangelista te-
hac dixit et Christus propter iudam
in iudam / primo quidem quia
pauperes non erunt [illegible] cure
[illegible] aut quia dyabolus iam
inmiserat in cor eius ut proderet
Christum Notandum sed de lotione
pedum quia hec lotio notat primo
pie Christi summam pietatem
Nam hec hec signat quia per
portavit languores et ini-
quitates nostras Unde augustinus
expectavit lavari pedes disci-
pulorum aliqui ut mundiciam pedum
discipulorum susciperet incorporis
sui proprium et ipse nam quibus ta-
languores nostros portabit quod
idem secundum de pedum lotione de-
clarat doctorum ydoneitatem et io-
dicit augustinus / Ac doctores et predi-
catores patet hic affectus lecto-
et iudicare eius vaco sed quia
sunt omnes populo ut secundum et
io Christus loquitur apostolis docto-
ribus dixit eis Qui lo-
cutus est scilicet in baptismo
non indiget / nisi ut pedes
lavet id est affectus / ex hac autem
vo accepit augustinus asserere
quia petrus fuit baptizatus
unde sicut dicit ex hac intel-
ligi quod petrus fuerat iam baptizatus
baptizatus Intelligimus enim eos
discipulos per quos baptizabat
iam fuisse baptizatos sive
baptismo Johannis unde non ulli arbi-
trantur sive quod magis credibile
sed baptismo Christi Tercio hac secundum
de lavans et omnes sive magi-
ster hac enim debet esse sicut
magister ut discipulus assimile-
tur magistro / et hoc sed quod dicit augustinus
patet quam sicut apostoli ut
magister et dominus indiget lava-
cro pedum vel in sufficientes di-
scipuli ad hunc sapientes spiritum
servitute Qui autem aliquis
corporis iam lotus attingerit
statum magistri potest et pedes
lavare aliorum predicacionem et
quo patet quia nullus debet sibi
usurpare magisterium nisi
primo sit lotus per primum magistrum
Christum / Post hec quo porro ex
Christi hic Christus hortatur discipu-
los ad imitandum eum sub hoc
ordine / quia primo evangelista
commemorat secundum Christi Se-
cundo ponit Christi exhortacionem /
ibi dicitis quod faciam Quan-
tum ad primum quod dicit evangelista
quod Christus postquam lavit accepit
vestimenta sua et iterum recu-
buit ubi insinuatur Christi
passio Christi resurrectio Christi ascen-
sio et Christi adventus ad iudi-
cium primo enim Christus lavit
purgaturus peccatorum faciens
per sanguinis sui effusionem
secundo accepit vestimenta sua quia
tercia die resurgens [illegible] corpore
in mortali vestitu sed 3o iterum
recubuit quia ascendens in ce-
lum et sedet ad dexteram etc

patris unde ueniunt 9 quod iudicare
re ad iudicandum Deinde cum
dicit Scitis po exhortatorie
quia exhortatur discipulos ad imi-
tandum suum exemplum exemplum actum
hortatur autem eos tribus modis
Primo ratione magisterii secun-
do ratione premii ibi Si hec
scitis 3o ratione meriti Amen
amen dico vobis Circa primum
ad primum primo xpus reddit disci-
pulos attentos 2o ibi ponit suam
exhortacionem ibi vos vocatis me
Circa primum ad primum dicit Scitis
quid fecerim vobis quod fecim
non ociosum sed dignum consi-
deracione cum hec dixit xpus
uel interrogatiue ut audiat
rem magnum uel imperatiue
ut discipulos erigat intellectum
Deinde cum dicit vos vocatis post
xpus suam exhortacionem et potest
esse racio exhortatiua talis di-
scipulus debet imitari magistrum et
seruus dominum sed ego sum magister
et dominus vos autem estis discipuli
et serui ergo debetis me imitari
In hac racione xpus procedit
sicut quia primo ponit minorem
secundo conclusionem ibi Si ergo
ego laui 3o ponit maiorem ibi
maiorem ibi Amen amen
dico vobis ponit minorem quod
sicut quod xpus sit magister et dominus
vos vocatis me magister et bene di-
citis sum etenim Est autem xpus
magister qui habet cathedram
in celo et in terra docet interius Est
eciam xpus dominus unde david
dauid vocabat eum dominum suum
in psalmo dixit dominus domino meo
Deinde cum dicit Si ergo ego laui
ponit conclusionem concludebat enim quod
si dominus et magister lauat quod deinde
discipulus et seruus debet imitari
eum et hec est quod dicit Si ergo ego
laui vestros pedes dominus magister
et vos debetis alter alterius la-
uare pedes philippenses 2o In humili-
tate superiores inuicem arbi-
trantes et per hoc sequitur in
vobis etc Exemplum enim dedi
vobis ut quemadmodum ego feci
et vos ita faciatis dedit xpus
signa sue potestatis sicut miracula
et hec imitari non possumus
dedit exempla sue sanctitatis
et hec imitari possumus dedit
enim exemplum xpus salubre
humiliacionis passionis operacionis
primo exemplum salubre humilitatis
et hoc ut assimulemur ~~deo~~
de hac dicit et ait xpus discite
a me quia mitis sum et humi-
lis corde dedit exemplum
actiue passionis et ut hanc
imitemur I pet 2o Christus
passus est pro nobis nobis
relinquens exemplum Tercio dedit
exemplum aliqualis accionis et
hoc ut conformiter operemur
nobis cum dicit illud Exo inspi-
ce et fac secundum exemplar etc
ideo omnes prelati debent esse
exemplum subditis secundum phetam
actorum 1o cepit ihesus ad
facere et docere et ibi apo-
stolus exhortatur eum de ibi ipso
tito 2o in omnibus prebe te ipsum exem-
plum bonorum operum in doctrina
et integritate et grauitate De-
inde cum dicit amen amen
dico vobis ponit intentum ma-
iorem sicut aut vero maior
quod seruus et discipulus debet
imitari dominum et magistrum maxime
tantis bus humilitatis vero at
hoc est quia minor debet imitari

maiorem et hoc est quod dicit bea-
dam ante dicto nobis quia
non est seruus maior domino suo
nec apostolus eo qui misit illum
Queret aliquis de isto verbo nos
vocatis me magister et domine et bene
dicitis sum etenim Contra illud
quod dicitur proverbiorum laudet te alienus
et non os tuum ex quo videtur quod dominus
dominus male fecit laudendo se
Ad istam questionem respondet augustinus in
omelia de ... est si placeat
vel Cauendum est superbire ex
quo potest summi vana ratio potest
illi est cauenda laus qui potest extra
superbire sed deus non potest super-
bire ex aliqua laude ergo non est
cauenda sibi sed solum homini
Quod ait augustinus contra vanitatem
quod laudet se deus non sequitur
quod se extollit non potest dici ar-
rogans deus ex quo dicto potest
accipi secunda ratio scilicet illi cauenda
est laus qui potest sibi attribu-
ere quod non habet ex qua attri-
butione dicatur arrogans Sed
deus nichil potest sibi attribuere
quod non habeat cum ipse sit per-
fectissimus ergo sibi non est
cauenda laus Item dicit
augustinus Nobis magis expe-
dit deum nosse quam illi ut cu-
ius quod cognouerit per sermonem
suum docet ipse qui nouit Se-
cundo non se laudando quam per
arrogantiam intrare value-
rit nobis sapientiam denegare
bat ex hoc dicto accipi 3a ratio
scilicet non ipse se extollit qui se
nouit esse ad vtilitatem sed laudando
se proprius manifestabat se esse
magistrum et dominum ad vtilitatem
discipulorum ergo non fuit ibi extol-

lencia culpabilis Secundo queret
aliquis de isto verbo bene dici-
tis quomodo concordat cum eo quia vo-
cabant eum magistrum et dominum tamen
alibi dicitur Non omnis qui
dicit michi domine intrabit
in regnum celorum Ad hoc dicen-
dum quod quidam dicunt eum dominum
et magistrum tamen ore tantum non
confitentur se magistro opere et
hii non intrant regnum celorum
Quidam autem dicunt eum dominum
et magistrum conformant se magi-
stro opere et hii sunt quos
laudat christus in quo dicit
non necesse est ut opus sermone
et sermo opere probetur
regni dei continuatur et non no-
minis nuncupatione est ut illud apostoli
ad corinthios vbi prolatio dicitur
de an... tate vnde apostolus
ait Nemo potest dicere dominus
ihesus nisi in spiritu sancto
Tertio queret de isto verbo et
vos debetis alter alterius la-
uare pedes Sed contra quod
hoc quod homo tenetur la-
uare pedes pro omni dictum
est quod est lauacrum multiplex
Est enim lauacrum quo
... lauat christus de hoc dictum in apocalipsi
dilexit nos et lauit nos
a peccatis in sanguine suo
Secundum est lauacrum renouationis
baptismalis Tytum primo per la-
uacrum regenerationis et renoua-
tionis spiritus sancti quem effu-
dit in nos habunde et hoc
lauacro lauat deus principaliter
homo baptisans ministerialiter
Tertium est lauacrum informationis
personalis quo homo lauat aspectu

actuali et sic lavare pertinet
ipse ad prelatos qui virtute
clavium remittant peccata. Infra
18o non accipite spiritum sanctum
quorum remiseritis peccata etc. Hoc
etiam lavacro lavat se peccator
vel disponendo se ad primam
vel satisfaciendo de quo in ps. David
lavabo per singulas noc-
tes lectum meum etc. Lacrimis
lavatur spiritualis candidatio-
nis quo cunctis peccatis ulti-
mum lavat affectus sive con-
tagiis venialibus et hoc lavacro
quotidie debet se lavare de
fidelibus iste lavamini mundi esto-
te malum cogitationum vestrarum
ab oculis meis. Ultimo est la-
vacrum mutue remissionis prout
puta cum unus fidelis remitt-
at peccatum alteri et ad hoc lava-
crum tenentur omnes fideles de hoc
Augustinus in omelia confitemini invicem
delicta vestra et invicem delicta
donemus et pro invicem delictis
nostris oremus. Ait ita ita
quod non pedes nostros invicem
lavemus et sic hic confessio Aug.
quod confessio et offense condonatio
et oratio sunt quibus lavamur
lavantur. Secundo est lavacrum corporale
condescensionis puta quod cum superior
humiliat se ad pedes fratris con-
descendat et hanc debemus non
refugere ait continuo magnus
ad hoc monet primo Christus Aug.
exemplum Christi non dedignetur facere
christianus et manibus ipse fecit ...
Secundo ad hoc movet exemplum in-
teriorum virorum et sanctorum de
quibus dicit Aug. in omelia
magna quidem humilitas
et faciunt sibi hoc in vicem fratres
cum se in plenum hospicio suscipiunt

Est enim apud plerosque hoc
consuetudo unde et apostolus Thimo.
thy. ... vidua eligatur si
hospicio receperit si sanctorum
pedes lavit. Tercio ad hoc de-
bet movere argumentum devocio-
nis et humilitatis de hoc Aug.
in omelia cum ad pedes fratris in-
clinatur corpus etiam in corde
ipso vel excitatur vel si iam in-
erat confirmatur humilitatis
affectus. Notandum super 10 verbo ex-
emplum enim dedi vobis quod
sicut ... nos debere ...
quod et ipse fecit sicut Luc.
6 Estote misericordes sicut
pater vester misericors est. Matth. 18
Non oportuit et te miser-
eri conservi tui sicut et ego
tui misertus sum et ibi cap. 5 dili-
gite inimicos vestros etc. Illum
exemplum posuit se in exemplum in
quo primo ostendit quod ipse est
unius essentie cum patre et sic
pater est exemplum infallibile ita et
ipse ... ostendit quod sicut ipse pre-
cedit opere ut ars et exemplar
nostre creationis. ... Ita ipse
est exemplum nostre recreationis
et sic in eo sunt quod ars est
plenitudo rationum et idearum
ita in eo sunt omnia exempla
nostre recreationis plena virtu-
tum. De hoc Aug. Contra
superbia sanari potest si filii
dei humilitate non sanatur
contra avaritia sanari potest
si paupertate filii dei non sanatur
et sic de aliis. Et Aug. in
... exemplum sursum vide-
tibus datum exemplum de ...
... hominibus exemplum in

infirmus ad convalescendum contra
saucius ad sanandum contra mortuus
ad non timendum contra mor[tem] ad res-
urgendum. Deinde cum dicit Si hec
scitis hortatur discipulos ad imitandum
suum exemplum ratione primi et
secundo quod ponit sicut exhor-
tationem. Secundo ponit quandam ex-
ceptionem ibi Non de omnibus etc. 3o ponit
exceptionis rationem ibi Sed ut ad-
impleatur. Circa primum contin-
net sic littera Dixi vobis quod in eis
sic facere debetis quia non instruc-
tio sufficit sed beatitudo et hoc quod
ipsi facere. Beatitudo et hoc est quod
dicit littera Si hec scitis scire bonum
est et non facere non potest ad bea-
titudinem sed ad condempnationem. Sed
Sciunt bonum et non facient
ti peccatum est illi et servus sciens
voluntatem domini sui et non
faciens vapulabit plagis multis.
Deinde cum dicit Non de omnibus
ponit unam exceptionem dicentem
pono necesse aliquis
beatus credat quod omnes essent beati
sed dicit non de omnibus hec dico
sed qui erunt beati sed de electis
Ego autem scio quos elege-
rim multi sunt vocati pauci
vero electi. Item Iohannes 6 Novit
dominus qui sunt eius. Deinde cum
dicit Sed ut impleatur scriptura
ponit exceptionis rationem que
fuit impletio scripture ut dicit
Sed ut impleatur scriptura Qui
manducat panem id est frequens
commensalis levavit calcane-
um suum contra me. Tropus hoc est
aliam translationem homo pacis
mee in quo speravi qui ede-
bat panem etc. Dicit autem ut imple-
atur scriptura non quod scriptura
cogat sed quia futurum predicit.
Dicit etiam quod frequens comme-

salis levavit calcaneum id est
calcem in quo in-
serit? sed Iudam ? quod si qui assa-
sinatis aut alii aliquibus
villioribus paciuntur aliquam
malum non scandalizemur
respicientes unde contra in quo
contra benefactores levaverint cal-
caneum. Amen amen dico
vobis id est meam fidem prius quam
fiat ut cum fuit credatis quia
ego sum id est qui annuncio nobis
futura quod proprium est dei Isaie 41
ventura que sunt annunciate nobis
Et sciemus quoniam dii estis quia
creavit omnia sunt cognita.
Deinde cum dicit Amen amen
dico vobis hortatur discipulos
ad sequendum exemplum suum propter mei-
nimum dignitatem quod debet alter
alterius lavare pedes
In quo intelligi quod membra Christi
debent Christo mutuo servire
et se mutuo honorare et
se mutuo caritative recipe-
re posset quo aliquis querere quomodo
mereatur hominem Salvator
Amen amen dico vobis qui
accipit si quem misero me ac-
cipit id est qui honorat missum ho-
norat me mittentem Christi 10
Qui vos recipit me recipit
recipit etc. Qui autem me accipit
accipit eum qui misit me id est
qui honorat missum filium ho-
norat patrem mittentem. Vide
Sicut legitur Mathei 10 Qui vos re-
cipit me recipit etc. Exclu-
ditur aliquis de illa expositione id est
Non de omnibus dico vobis
sed excipe Iudam a beatitudine
predicta in facie exceptionem
ibi illo ? Si hec scitis

beati erit. Secundo cum illud verbum non
pateat exceptionem quod sit verbum
comunicabile potest dici de iuda
et de quolibet alio peccatore quod
si serviret et faceret salvaretur.
Ad primum argumentum respondet
Augustinus in omelia quod iudas ad
aliquid fuit electus scilicet ad id
ad quod fuit necessarius sed
non fuit electus ad beatitudi-
nem. Vel dicendum est quod aliud
est eligi ad presentem dignitatem
et aliud eligi ad eternam felici-
tatem. Primo modo fuit electus iu-
das et eliguntur multi mali.
Secundo autem modo non et hoc mo-
do patet hic exceptio. Ad secundum
argumentum videtur aliquibus quod
argumentum est bonum et est conce-
dendum nec illa exceptio debet re-
ferri ad illud si hec scitis beati
eritis sed ad illud non est servus
maior domino nec apostolus iudas
enim cum esset servus peccati non
erat servus domini nec domini
erat apostolus diaboli. Secundo (?) in gre-
gorio (?) in [illegible] omnis. Secundo queret
aliquis dicto de isto verbo ut
cum factum fuerit credatis si enim
hoc verum quod prius non credebat
ad hoc videtur dicendum quod hoc est
dictum est ut credatis non quod apostoli
prius non credebant sed ut credatis
id est ut credentes operum et in fide
confirmemini cum videritis scriptu-
ram perfici et adimpleri
quod predixi. Tertio queret aliquis
de hoc quod dictum est qui accipit
si quem misero me accipit.
Cum enim hoc est verum quod honor mis-
si refertur ad mittentem sicud
honor imaginis refertur
ad prothotipum. Sicut ergo imaginem

adoret adoratione latrie propter
relationem quam habet ad protho-
tipum ita et immediate christi de-
bemus adorare adoratione
latrie propter relationem quam habet ad mi-
ttentem scilicet [illegible] est filium [illegible] propter
et videtur dicendum quod sicud se habet imago
ad filium ita se habet filius ad
patrem sed imago est minor filio
ergo filius est minor patre. Ad pri-
mum argumentum est dicendum quod in-
tendens est finis et motum quare
missus debeat honorari non
autem est obiectum honoris sed obiectum
honoris est ipse missus et id-
eo debetur honore dulie honora-
ri et non latrie. Honor ergo
missi refertur ad mittentem
sicud ad finem et motum et
non sicud ad obiectum honoris.
Honor autem imaginis refertur ad
prothotipum sicud obiectum quia
non honoratur lapis sed deus et
ideo non debetur nisi adoratio
latrie. Ad secundum argumentum di-
cendum est quod prius argumentum
moti fuerunt arriani ad po-
nendum quod filius esset minor patre
et per consequens ad ponendum gradus in
trinitate. Hos autem arrianos
repellit Augustinus in omelia 28 (?)
[illegible] primo quod hoc si sit dicen-
do non servabat proportionem
suam veram solebant ponere
spiritum sanctum per filium et quo
sed quod si ita quod spiritus sanctus
est [illegible] filium et apostolus plus
distabit filius ab apostolo quia
pater a filio. Vel oporteat di-
cere quod tantum distat spiritus sanctus
a patre sicud filius et ipsi non
dicunt. Secundo repelluntur etc.

arriani quia illud verum non attig-
nit gradatorum imitate secundum ipsi
attigunt sed magis attigunt tertiam
speciem que est in filio / ita quod secundum
primam speciem que est cum apparet (?)
et tunc sed ipsius quantum ad speciem
Qui me accipit sed quem misero
me secundum hominem accipit Sed in
aliam speciem que est filius cum
patre et quantum ad istam sequitur Qui
autem me accipit scilicet sed deum accipit
eum qui misit me id est patrem Secundo
repelluntur arriani quia vera ita
non adducunt apostolos ad omnes
gradus imitate licet possunt esse
ponere de unitate et gratia ne-
ut ea dictum sed tamen non adducunt
ad quartum sed magis ad quindecim (?)
auctoritatem mittentes in missio
ut sit unus quisque cum quo mi-
ssus sed accipiat ut ideo qui
misit attendat Si enim atten-
dis christum in petro / invenies
discipuli preceptorem Si autem
attendas patrem in filio invenies
unigeniti genitorem Deinde cum
dicit Cum hec dixisset
ihesus postea christus proponit se
in exemplum postea etiam induxit
apostolos ad imitandum In ista parte
detegit inde proditorem ad demon-
strandum sub hoc ordine quia
primo ingerit (?) ponitur per ... ut
in turbato Secundo proditores in-
quisito ibi Aspiciebant ergo
Tertio christi inquiret secreta
Quo ibi Audiit ihesus Quar-
to prodentis (?) dicta manife-
stato ibi et postquam buccellam
panis Primo ergo intimatur prodi-
tor christus enim commoveri pa-
ssione turbatus spiritu id est volu-
ntarie / et protestatus sed secundum

certissime sacius et dixit Amen
amen dico vobis quia unus
ex vobis tradet Beatus
sed ... Turbatur quod iudas
quia iudas dupliciter consolatio-
ne promissa apostolis debentibus
eius ire per iudicium primo consola-
tur ... beati eritis si faceritis
ea Secundo consolatur
... Qui accipit sed quem misero
me accipit et ideo quantum
Cum hec dixisset ihesus sed de ...
promissione turbatus et quasi
... iudas Deinde cum dicit
aspiciebant ergo post inquisitio
proditoris sub hoc ordine quia
primo discipuli hesitant Secundo
querunt proditorem per medium
discipuli ibi Erat autem recu-
bens Tertio ad primum aspi-
ciebant ergo ad invicem hesi-
tantes de quo diceret quia unus
dubitabat de alio Augustinus in
omel. Erat quippe ~~...~~ de
eis erat erga magistrum suum
pia caritas ut tamen humana alterum
de altero stimularet infirmitas
Deinde cum dicit Erat ergo re-
cumbens Tertio ad primum post
inquisitio fit secreta per discipulum
et primo describitur ipse discipulus
Secundo excitatur ad interroga-
tionem ibi Innuit ergo symon pe-
trus Tertio interrogat ibi Ita quod
cum recubuisset describitur ergo
discipulus ~~Secundo excitatur~~
quia familiaris christo et ideo
dicit Erat autem recumbens
unus ex discipulis eius in sinu
ihesu Secundo describitur quia dilectus
adeo ibi Quem diligebat ihesus
hic autem discipulus fuit Johannes
qui dilexit christum quodam
spirituali modo primo quidem

propter cordis mundiciam quia virgo a-
deo dilectus virgo mens in pri-
ma p[?] prov. 22 Qui diligit
me s. mandata mea serva-
bit diligentur a patre meo p-
roverbiorum 8o Ego diligen-
tes me diligo Tercio propter de-
corem honeste conversacionis
Quia tamen placuit deo factus est
dilectus Quarto propter gradum
sublimis contemplacionis con-
versabatur continue cum dilecto
Cant. Ego dilecto et dilectus
meus mihi Unde eciam dicit
Innuit ergo symon petrus pon[?]
cessacio ad interrogandum que-
tavit ei petrus Jo ut interro-
garet quis est de quo dicit Cr[isostomus]
quare petrus non interrogat
per se ipsum Respondet Crisostomus quia ubique
invenitur petrus pro caritate
obsecracione in petrum faciens sed
quia primo increpatus est non zelo-
cutus sumere Johanni vult discere
ubi eius scriptura et per se fer-
vidus et familiares humerum
ad Jo. Unde eciam dicit Item quia
ubi rotundus est quod qui petrus
innuit ut interrogaret Jo re-
cumbebat in sinu nunc vero cum inter-
rogat recumbit super pectus
quia appropinquabat ad eos et ut
magna secrete responsum
acciperet ut dicit Beda in
eo quod Jo quod recubuit in sinu et
super pectus familiaritatis fuit
indicium et futurorum signum quia s-
inde noctem sumeret quam primus
auctor plus mandaret eminenter
Presumit eius et pectus designa-
secretum dilecti de quo sacro
hausit Joh. secreta cum et

tonitruum appropinquavit de sinu ad
pectus quia appropinquatus ad
Christum illuminatur per accedi-
te ad deum et illuminamini Jac[?]
amiciat deo amico suo quod
possesso eius sicut Unde eciam dicit
sicut Ihesus per insinuacionem proditoris
Nam insinuat eum per panem
intinctum unde dicitur sicut Ihesus ille
est cui intinctum panem porrexit
et cum intinxisset panem dedit
et symonis scarioth Augustinus
in omel. panis datus tradito-
ri demonstrat gracie est ingra-
tior fuit ingratus Unde mag-
istro Chrisos. i p. Qui inimicus
meus maledixisset omni utique
sustinuissem utique et dicit autem Augustinus
ibidem quod panis tinctus autem ac-
cipi in bono vel in malo sed
in malo pro sequenti ficcionem unde
qui cum fluctibus se colore con-
terrori ad pertendebat etiam
et aliud unde Si autem accipi-
in bono tunc signat ingratitudi-
nem unde qui gracie pre certe ad
modum panis sapor fuit in-
gratus Unde eciam dicit et
post buccellam post dyabolus in festa-
to ad perdendum christum et primo
quidem post hec secundo effectus
infestacionis ibi Luc. ergo acce-
pisset pa[?] unde quia post hec post
Glosa ostenditur quod hec non licet
ut christum ibi et dixit ei Ihesus
Ambrosius Primo ad primum dicit et ptg[?]
intro buccellam introivit
mens sathana est ut efficacius
possideret et nequiciam corpo-
raliter eius confirmaret / per [?]
Constitue super eum peccatorem

et dyabolus fecit ad effectum eius
Et non secundum ordinem quo primum
dictum est / quod dyabolus immisit
in corde iude. Nec autem dixit quod
introiuit in quo instruimur ut
caveamus ne aliqua mala
concupiscentia nobis immittatur quia post
in maiorem statim diabolus
queret introire. Dein cum dicit
et dicit ei ihesus quod facis cito. Non
legitur precipientis sed cognoscentis
cor eius dixit. Quod facis, id est quod
cogitasti facere fac citius glosa id est
velocius. Non precipit sed predicit id est
de malo / nobis autem bonum
quia nisi sic cito fieri non tam
festinando illius penam quam
in salutem fidelium. Hoc autem
nemo scivit discumbentium ad
quid dixit ei. Quidam autem pu-
tabant quia loculos habebat
iudas etc. quod dicit emere. Glosa et
dixit iude / sed cum non intellex-
erunt discipuli sed magis intelle-
xerunt quod pareret sibi ut aliquid
emeret ad diem festum vel
aliquid daret egenis. De-
inde cum dicit Cum ergo accep-
isset buccellam post introitus
dyaboli. Quia cum accepisset
buccellam exivit continuo ut
cito impleret quod conceperat. Erat
autem nox. In quo notatur inde
tenebritas quia nox tempore eodem te-
nuit ab a peccato. Nox etiam
sensibilibus instar fuit tenebre
intelligibilibus in anima. primo
querere aliquis debet quod dicitur
Turbatus est spiritu. Cum enim in
in christo omnia essent perfecta
et quieta / videtur quod in eius etiam

spiritu nulla ulla fuit turbatio
dicendum est quod hec turbatio de-
signat concepte christi veram
humanitatem ostendit enim hoc
in ipso fuisse verum hominem unde
Augustinus / in eo quod dicit turbatus
est spiritu humanam est passio ad
veniebat. Secundo ista turbatio
est informata nostre ut secundum
christus cum turbatus est spiritu con-
itum inde ita et nos turbari-
emur de desperatione fratrum / ne
forte cum zizania eradicetur
et frumentum unde Augustinus Turba-
tus est christus non carne sed
spiritu / Spirituales enim eius huius
scandalis non perversitate sed
caritate turbantur / ne forte
in separatione zizaniorum aliquid
eradicetur et tritici. Tertio
hec turbatio christi excludit
opinionem stoycorum qui ponebant
quod in sapientem virum non cadit
turbatio. Hoc est enim stoycorum In mi-
entes enim sapientes non possent
homines in christo que statuit cum
pit aliquis / christo concupiscentiam
acquiri homines hec autem sunt
quatuor passiones animi scilicet ti-
mor et tristitia amor et leti-
tia. Ad argumentum dicendum est quod
christus fuit turbatus spiritu / non
quod turbatio fuit in ratione eius
vel spiritu rationali / sed dicitur
turbatus spiritu id est potestate unde Au-
gustinus Non est dubitandum christum
turbatum non infirmitate sed
potestate ne nobis desperatio salu-
tis oriatur cum non potestate sed ani-
mi infirmitate turbamur. Secundo

querret aliquis de isto verbo
primus cum nolim me tradere
Si enim christus presciuit iudam
malum quare ipsum elegit
ad dignitatem apostoli dicendum
quod christus hoc fecit propter duas ra-
tiones / primo hoc fecit ut daretur
intelligere quod nulla socie-
tas hominum sine aliquo in-
ali quamdiu futura esset
Unde Bernardus Quam libet inter
spirituales etc Augustinus in quadam
epistola epistola non audeo mihi
arrogare quod domus mea me-
lior sit cetu apostolorum Secunda
ratio quod ut si alii contingat aliquem
esse elegi ab aliquo prelato
ut postea cum fiat malus non fit
dampnacio prelati Judas enim
electus apostolus et proditor effectus
Sicut etiam dicit una glosa super illud
Christus assumpsit symonem
magum Unde queret aliquis
de isto verbo aspiciebat Jhesus Quod
enim apostoli non erant sibi conscii
videtur quod non debuerunt hesi-
tare et hoc potest solui duobus mo-
dis / primo modo quod unusquisque conscius
tam tamen de conscientia sua tamen
erat incertus de conscientia alterius Secundo
modo secundum eundem / quod licet non
esset sibi conscius tamen sciebant quod
affectus hominis est alterabilis
et susceptiuus contrariorum et ideo
timebat ne affectus corpori ra-
cionaret Unde potest solui secundum
alios / quod licet non essent sibi
conscii tamen auctoritatem Christi qua
dixit unus vestrum putabant credibiliorem cogitatio-
nibus propriis et propria verifica-
cione ignorabant Quarto
queret aliquis de isto verbo Jn-
nuit ergo Symon petrus vtrum
ipsa innuicio fuit peccatum notandum
ad hoc respondet Augustinus in omeli-
a quod locucio pet non fuit aliquid
communicando secundum innuendo ex quo
notat Augustinus quod triplex verbum
primo enim dicitur conceptus mentis
de quo verbo dixerunt apud se
metipsos Secundo potest dici verbum ipse
nutus et hoc modo hic accipitur verbum
de petro quod innuendo i innuendo dixit
quod ipsa dicto fuit ipse nutus
Tercio modo dicitur verbum ipsa vox pla-
cita aliter videlicet vox dicit quod petrus
primo innuit dominum non
contentus nutu postea dixit
Quintus est de quo dicit Voltio
queret aliquis de illo verbo
cum panem intinctum etc utrum
ille panis fuit corpus Christi
dicunt aliqui quod sic sed
Augustinus in originali dicit quod
non erat sed datus est inde pa-
nis Christi per quem mancipatus
dyabolo cum iudas apostolo da-
tum angelum dyaboli percipie-
ret sicut in Christo / postea cum sub-
dit Augustinus Et micius mandu-
caverit panem aut bibe-
ret calicem domini indigne
reus erit etc Ex quo videt se-
quitur quod hoc fuit corpus Christi
Alia opinio est quod cum ceteri
pont Augustinus de concordia etc
evangelistarum quod hic panis non

fuit corpus xpi / quia corpus
xpi iam distributum erat di-
scipulis et iudas cum aliis suppe-
rat et post ea xpus porrexit ip-
sum panem Sexto quereret ali-
quis de illo verbo Et post buccel-
lam panis cum enim buccella esset
quid bonum videtur quod non debuit
signum mali / sed quod iudas esset
sumptus malus videtur quod non intrat
Dicendum ad primum argumentum
potest responderi secundum augu-
stinum quod si ista buccella fuit
corpus xpi non intravit dya-
bolus propter ipsum bonum / sed quia
proditor male usus fuit bono
Si enim aliqui sunt qui utun-
tur bene malo sicut dictum est
de apostolo quod exemplo temptatio-
nis profectus ita sunt aliqui qui
male utuntur bono et talis fuit
Judas proditor Unde augustinus
ultimum quippe ut sit non quid
accipiat sed quis accipiat Ideo
et bona obsunt et mala pro-
sunt Si autem iste panis non
fuit corpus xpi potest dici quod intravit
dyabolus quia tot modis exci-
tatus et notatus quo peniteret et
non penituit Ad secundum argu-
mentum potest dici secundum augustinum quod
plus intraverat Fuit enim in
illo qui de pretio tradendi dominum
pactus erat cum iudeis cum licet
dicat intravit autem sathanas
in judam et abiit et locutus
est cum principibus sacerdotum sed
post buccellam intravit inter-
sius possideret Alio modo
quereret aliquis de hoc quod facis
fac citius Secundo hoc enim videtur
quod xpus imperavit actum prodi-
tionis ad hoc dicendum est quod verbum
illud primo commendat xpi scien-
tiam prognostic / id est quod iste
erat facturus et secundum hoc est

solvit argumentum quod non est verbum
imperantis sed predicentis Secundo
hoc verbum declarat maliciam iude
et secundum hoc dicit Crisostomus quod illud
verbum non est precipientis nec con-
sulentis sed exprobantis et osten-
dentis quod ipse volebat suam pro-
ditionem impedire / quasi diceret fac quod
inceptisti et ego non impediam
Tertio hoc verbum declarat ex parte xpi
desiderium et amorem ad passionem
et secundum hoc dicit augustinus manifestum
quod hoc verbum non est ~~[illegible]~~ iubentis
voliti sed ad passionem pati dis-
posuit quod facis fac citius non
tam in perniciem perfidi sed magis quod
ad salutem fidelium festinando
Decimo quereret aliquis de isto
verbo hoc autem nemo scivit discum-
bentium hoc enim verbum cum in-
tellexerunt discipuli illud ~~[illegible]~~
verbum Judas sed cum intinctum panem
et ad hoc videtur Crisostomus quod xpus
latenter hoc dixit ut nullus
audiret et propterea Johannes residens
super pectus interrogavit ad
aurem christi volens illud manifeste
dici forsan nisi petrus audi-
disset illum interfecisset Secundo
dicit Johannes intellexit quod
dixit quod facis fac citius quia
nequaquam putavit quod discipulus
tantum vicium iniquitatis perficeret
Ultimo quereret aliquis quod xpus
habuit loculos / cum ipse precepit
non cogitare de crastino Ad
hoc potest dici quod xpus consilium per-
fectissimum ita egit opera perfectionis
ut et aliis condescenderet infirmis sed
patet in fuga et de loculis dicit
enim augustinus quod tunc primum ecclesiastice
pecunie forma data est id est forma
data est ecclesie potest pecunias reservare
et hoc et hoc ad duo / primo ad

diuinum cultum et ideo dicit
scit aut exemplis aliquis docet
ad argumentum dicit Augustinus
in originali Et si illud de catissi-
no id fuit preceptum ut non
nec penitere fuerit a sanctis
sed ne deo propiciari fuerat
et ne propter in opere timorem
misericordiam deseriret. Augustinus
cessisset primo quam ego dixit enim
tu de proprietate. Inde ad pro-
dendum hic dicit dei similitu-
te applicans ad sequendum passio-
nem sub hoc ordine quia primo
premittit passionis triumphum
quam xpistus per passionem glorifi-
candus erat. Secundo discipu-
lorum metum ad parandum ibi
filioli. Tertio inducit i similitudinis
remedium ibi mandatum novum.
Quarto requirit responsum
per ausum et presumptionem ibi
dicit ei simon petrus.
Quantum ad primum notandum
quod iudas incipiebat appropinqu-
are passioni xpisti. Et quia pa-
ssione xpistus glorificatus est
quia post passionem suam re-
surrexit immortalis, quia im-
mortalis fuit quedam glori-
ficatio et ideo primo premittitur exi-
tus inde et dicit Cum ergo exisset
iudas dixit ihesus quod dicit nunc in-
clarificationis filii hominis fuit
exitus Jude alio loco ubi ait xpistus
Deum cum dicit Nunc clarifica-
tus pro exitu inde dicit se pro-
glorificandum. Ubi advertendum
quod xpistus facit mentionem de du-
plici claritate prima claritas
est ipsa claritas gratie acquisita
carnis est hoc quod xpistus est exalta-
tus et adoratur ab hominibus
tamen est deus de hac clarita-
te philippus ... quod et deus

corporal et de illa non quod est super
omne nomen prima gloria
dicitur ad carnem continente
divinitatis et ideo est glorifica-
ta ipsa carne prior glori-
ficatus est ipse deus in cuius
virtute facta est ... quia non
potest esse glorios sine effectus si-
gloria resurgentis. Secunda
gloria est hoc quod humanitas xpisti
induit in gloriam divinitatis ita
quod quasi sua humanitas xpisti
induit in gloriam divinitatis
ita quod quasi sua humanitas
transtat ipsum deum non preter sup-
terminum nec quia gloria que
est dei communicatur homini, quia pro-
xima in qua est humanitas est
deus hec aut claruit plus
xpisti ascensionem et ideo dicit
glorificatus quia deitas cla-
ruit in eo. Hic ergo homo
duplicem gloriam quia prima in
primo de ea, ibi Et deus glo-
rificatus est in eo. Quantum
ad primam claritatem dicit
xpistus Nunc clarificatus est
filius hominis i. in proximo
est plus quam iudas exiuit ut
clarificet filius hominis per
resurrectionem et gloriam carnis et
deus est in cuius virtute est facta
ista gloria clarificatus est in
eo sicud exigens in effectu glorio-
so. Deum cum dicit Et deus
agit de secunda gloria qua ipsa
humanitas quasi assumitur indui
et ideo dicit Et deus in cuius
virtute est facta gloria divinitatis et
clarificatus est in eo i. in filio et
deus clarificavit eum i. filium
in semet ipsum ipso i. assumet
humanitatem ad semet ipsum
ut homo sit deus et statim sed
continuo i. semper clarificabit

eum / quia sic magis claresceret ipsum
esse deum. Queret aliquis cum
sit claritas dicatur [illegible] christi utrum
potest dici ipsa passio. videtur quod non
quia passio est memoriosa / cla-
non ritas autem est memoriosa sed per-
fectus. Dicendum est quod potest dici quod
christus loquitur de claritate passionis
et resurrectionis simul. christus enim cla-
ruit in passione quia triumpha-
vit de adversario / quia sol quasi
obscuratus est, terre petre scisse
sunt / et de sublimibus et hoc totum
factum est in virtute dei. Secundo
hic nota: primo agitur de claritate
passionis / et dicit et nunc clarifi-
catus est filius hominis id est in proxi-
mo est quod per passionem clarificetur
et deus clarificatus est in eo quia
in passione apparuit eius virtus et
potestas. Secundo agitur de gloria resurrectionis
unde subditur Si deus clarificatus
est in eo in passione et deus cla-
rificavit eum in proximo est
quod clarificet per resurrectionem / et hoc est
in semet ipso id est per se metipsum et
continue id est statim clarificavit
eum quia eius resurrectio non potest
differri. potest [illegible] Non dabis sanctum tuum
videre corruptionem. Ad argu-
mentum dicendum est quod passio ut pa-
ssio non est claritas sed bene potest esse
via ad claritatem quia potest eam
mereri. Secundo queret aliquis
utrum hoc dictum est possit intelli-
gi de claritate iudiciarie potestatis
videtur quod non quia christus dicit
Nunc clarificatus est sed iudicium
non erit prius. ergo non potest intelli-
gi de ista claritate. Ad hoc autem
quod solvit augustinus in omelia ad
cuius solutionem est notandum
est quod exitus unde aliqualiter significat

separationem zizaniorum a tritico / que
fit in die sicut in die iudicii
quod nullo bono et malo et
nullo malo est bene. Dicendum
quod notandum / quod hec separatio est quedam
claritas christi quia separatis in-
quis manebit in claritate cum
eis sanctus. Alio quod notatur est
quod scriptura aliquid appellat
rebus signatis tamen illas
res signatas et ideo christus exitum
que signat et ideo christus exitum
unde appellavit clari-
tatem suam / quia id est eo significatur
signata est. Ad primum argu-
mentum patet. Non enim intelligitur
quod nunc sit claritas quia nunc
signatur. Alio queret aliquis
utrum hoc dictum potest intelligi de
claritate glorificationis videtur quod sic
quia dicit in presenti esse nunc
clarificatus est / sed illud quod prete-
rit erat et conversatio sua
ergo etc. Dicendum est quod preter dict-
os iam modos potest intelligi
de claritate glorificationis ubi
tria sunt notanda. primum est
quod sicut per malos nomen dei
blasphematur ita per sanctos nomen
dei extollitur. [illegible] sic quia
in christo sive filio hominis dum
peccatum non fecit / nec dolus in-
ventus est in ore eius clarifi-
catus est id est clare glorificationis
[illegible] est / et deus clarificatus
est in illo quia in eo nomen
dei extollitur in eo et deus de-
buit sibi reputare conferendo
sibi gloriam resurrectionis et hoc est
est quod dicit textus ibi Si deus
glorificatus est in eo quia per
eum nomen dei extollitur
et deus glorificavit ipsum

met ipso enim i in proximo
est q clarificet confundo
gloriam resurrectionis et hoc est
non differet quia continuo
i statim clarificabit Tercio
tertio quereret aliquis de isto
vo et deus clarificatus est
in eo utrum deus teneat esse
ncialiter vel personaliter Dicen
dum est q pt dictus exponendus
e uno istius pt probatur q
xpus est verus deus et hoc
pt ipso clarificato in carne
sua humana saluator clarifi
catus est deus hoc autem est
quia xpus est verus deus
et tunc deus tenetur essencia
liter et ita tunc xpus est deus
et xpus est glorificatus quo deus
est clarificatus alio modo deus
deus tenetur personaliter propter
persona patris et tunc sicud primo
ostendebatur q xpus est deus
ita nunc ostenditur q est unius
essencie cum patre quia clari
ficato filio y clarificatus est
filius hominis et filius homi
nis est filius dei quia idem
est in persona filius dei et filius
hominis Clarificato autem filio
dei clarificatus est deus pater
quia pater et filius sunt unius
essencie Deinde cum dicit filio
li ponit in persona discipulorum
ad sequendum dixerat enim sibi in
passionem hic autem dicit
q non possunt eum sequi discipuli
et vobis dico filioli i dimi
nuti filij propter imperfectionem
qui tunc erant filij perfecti per con
firmationem spiritus sancti ad
huc modicum tempus vobiscum
sum propter presenciam corporalem

et sicud dixit iudeis Jo. vij
et viij queretis me et quo
ego vado non potestis ve
nire et vobis dico modo sicut
prius venire quo vado Ter
tio quereret aliquis de isto vo ad
huc modicum tempus quod sunt
illud modicum ad hoc videndum
dicendum q est duobus mo
dis Secundum primum modum est
sensus q continuo clarificabor
de resurrectione non tamen conti
nuo ascendam celum sed ad
huc modicum tempus vobiscum
sum quia per xl dies videbit
xpus post resurrectionem xl
diebus fuit visus et comedit
et manducavit cum eis non
quidem propter necessitatem sed
propter infirmandum carnis vita
tem et sic secundum hunc mo
dum illud modicum tempus xl
dierum ~~alio~~ Alio modo pt esse
vita sensus ad huc modicum
non aut fuit sic in finibus et mor
talis potero videri vobiscum
cum exhibicione corporalis presencie
est non confirmatio in filiacionem
humane Secundo quereret ali
quis quare discipuli quare
discipuli non poterant sequi
xpum cum omnes erant
morituri ad mortem autem
ibat xpus dicendum est secundum
dicendum est quod primo
modo pt videri pt Tercio licet
discipuli essent ydonei ire
ad mortem non tamen ido
nei erant ire ad vitam que
non habet mortem et hoc quia
corpus nostrum in perfecta ad huc
non erat capax talis immedia

Alio modo potest responderi quod christus
ibat ad gloriam per pas-
sionem et martirium discipuli
autem non erant ydonei
ad hoc ad martirium, postea autem
ydonei fuerunt et ideo christus dixit
vobis dico, modo dicit quod dixit
iudeis dixi quod non potestis sequi
me vobis autem dico quod non
potestis sequi me autem postea
sequemini. Tercio potest esse sensus
vado ad passionem continuo
resurrecturus ad quam resurrectionem
non sequemini me, modo quia
resurrectio vestra differtur usque in
finem. Deinde cum dicit manda-
tum novum, postquam dictum
est de imperfectione discipulorum hic
agitur de remedio contra imperfectionem
hoc autem remedium est mutua
dilectio. Hec autem dilectio manife-
statur a christo subiecto nomine, quia
mandatum est ideo dicitur mandatum
quia ligat ad sui observacionem.
Nam quia non diligit manet
in morte. Dicitur eciam
mandatum novum quia semper
debet esse recens in corde et
quia semper debetur dilectio
et numquam inveteratur. Ro. xiii.
Nemini quicquam debeatis nisi ut in-
vicem diligatis, et numquam Christo
manifestatur dilectio hec sub
certo modo, et ideo dicit ut dil-
igatis invicem sicud dilexi
vos in modum mee dilectionis
qua vobis exhibui, et sciendum
attendendum quod christus fuit deus
et ideo homines debent se di-
ligere ad invicem non sicud se
diligunt qui corrumpunt mun-
dum sicud se homines qui

homines sunt sicud se diligunt
quia dii sunt quod dicit christus sicut
dilexi vos ut animam meam
ponerem pro vobis, et ita di-
ligatis invicem efficaciter
et universaliter quia patens potest exponi
modo sequenti pro comparacione proximi
ut solum diligatis ~~de~~ lingua
et verbo sed opere. i Io iii° Non
diligamus verbo neque lingua
vel aliter potest dilexi vos gra-
tuite et ideo diligatis ad in-
vicem nullo premeditato sed
expectantes magis benefacere
quam premiari. Tercio
manifestatur dilectio subiecto eff-
ectu quia facit disciplinam christi
et ideo dicitur in hoc cognoscent
omnes quia discipuli mei estis
si dilectionem ad invicem habueritis
habetis quod dicit propter alia dona sicut
prophecia scientia fides distribucio re-
rum in pauperes quia fuerunt in
eis et alienis sed dilectio tan-
tum meis. Tercio queret aliquis
de isto verbo mandatum novum vero cum
quod non sit novum, quia in antiqua
lege scriptum est diliges pro-
ximum tuum sicud te ipsum
preterea mandatum de dilectione
dei manet sed quam illud de
dilectione proximi ergo non de-
bent permitti. Ad primum argu-
mentum dicendum est secundum
Augustinum in omni mandatum
dicitur propter novum effectum quam
habet ad proximum dilectio cum faciat nos
exuere veterem hominem secun-
dum cum actibus suis
et induere novum hominem
secundum christum et ideo hec dilectio facit
novum populum de quo in Can

sm lumen aug^9 Et ne est ita
que ascendit de albata Sed
dr nouum ppt affectum quaz
sz dilectio ad proximum facit
q[uo]d unus proximus in corpore
alteri de ipsa incorporatione
apostolus Si patitur unum membrum compa-
tiuntur omnia membra Et tercio
dr nouum ppt nouam formam
et nouum modum / licet enim hoc
mandatum esset in veteri lege
non tamen sub ista forma sicud
dilexi vos Est autem hec for-
ma quod corpus dilexi nobis
ut dum haberemus et ita q[uo]d
libenter debemus diligere proximum
suum vel quidquid quia dum sz
vel ut dum hoc erat Et uocatur
hoc mandatum nouum ppt
nouum effectum quod hoc respectu
caritatis et iudicii facit enim
hominem mori mundo et viuere
deo de quo in Cant. fortis
est ut mors dilectio de ista mor-
te apostolus mortui estis et vita
vestra abscondita est cum christo
in deo Ad secundum argumen-
tum respondet aug^9 in omni
actu i dilectione proximi i te-
lligi dilectio et christo Nam
qui diligit deum non potest eum
contempnere precipientem ut di-
ligat proximum / et qui sancte
et spiritualiter diligit pro-
ximum in eo non diligit nisi
deum Notandum est super illo verbo
In hoc cognoscent omnes etc.
et dilectio cognoscitur et discipli-
natus / et primo videndum est de
cognitione dilectionis que co-
gnoscitur tribus modis primo

in uerbo et opere sub instancie
Jo. j. in Et nunc hunc sciant homines
mundi quod diligit fratrem suum etc. Se-
cundo cognoscitur in infirmorum compassione
visitatione Eccl. vii Non te
pigeat visitare infirmum ex hoc
in dilectione firmaberis Et tercio co-
gnoscitur in oracionis deuota
interpellacione Jac. v. orate
pro inuicem ut saluemini Et se-
cundo ut discipulatus cognoscitur
tribus modis / primo in obe-
dientem subiectione Jo. vi
Si non lauero te non habes partem mecum
Simoni non discipuli mei i ewangelio
Secundo in pluriolentiam
et dilectionem et hec hoc in hoc
cognoscent omnes Et tercio per
paupertatem et abdicacionem Luc
xiiij Si quis uenit et non
odit parentes suos etc. et se non potest
meus esse discipulus Deinde cum
diceret dicit ei Symon pe-
trus respondit ihesus petrus
hec ordine prima primo tangit
petrus / Secundo ihesus videlicet
ibi respondit ei ihesus Jo. petrus
primum ibi dicit ei petrus domine
quo vadis Amore enim potius
ardentissimus ideo potuit ei
pati habundancia dilectionis / et
io interrogat quo vadis q.
promptus ad sequendum Deinde cum
dicit Respondit ei ihesus quo
ego vado Et no ego vado
per passionem non potes me sequi
nunc scilicet per infirmitatem / sequeris
autem postea confirmatus virtute q.
d. Christus noli extolli presumendo
quia non potes nunc nec noli ita
deicere desperando quia sequeris
postea Deinde cum dicit / dicit ei
petrus propter presumptionem petri etc.

non cognoscentibus virtutem suam et dicentibus / Quare non possum te sequi modo animam meam pono pro te et hoc est perfectum sequi in Jo. xv. maiorem caritatem nemo habet ut animam suam etc. / Deinde cum dicat petrus ei ihesus respondit ausus petri apostoli apostolo dicenti animam tuam pro me pones, Augustinus pro patrem qui te esse credis / audi quid postea amen dico tibi non cantabit gallus donec te ter me negabis / et propter qui promittis tibi negabis vitam tuam. Quereret aliquis super modo de hoc quod dixit dominus petro ter me negabis, ex hoc enim videtur quod petro revelavit lapsum suum / et quod cogeret petrum desperare. Dicendum est quod dicit Chrysostomus in quodam omelia hoc dicit propter dicendo quamvis revelando / Non enim revelavit ex intentione ut sic. Secundo vero potest dici quia aliquando est commune dictum / aliquando vero sub condicione / Ita et petrus sub condicione accepit, et non credidit et non desperavit et non scilicet Augustinus in originali quod quidam volentes petrum excusare / dixerunt quod non negavit christum quia interrogatus ab ancilla dixit se non nosse hominem. Tales sunt isti qui nituntur excusare petrum quem christus accusat, petrus enim negavit et hoc promittendo ut exaltatus ad principatum disceret se similia sentire et peccatoribus ~~fratribus~~ subditis compati ad heb. v. dr de p° Non enim habemus pontificem qui non posset compati infirmitatibus nostris et temptatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Quod in petro valuit et

temptacio usque ad culpam in ipso autem non. Secundo errant isti qui credunt / quod negare hominem non sit negare christum quia filium est quia christus est deus et homo. Negare enim hominem / non fuisset modicum quia per obedienciam unius hominis sicut dicit apostolus iusti constituuntur multi. Sicut et hominem fuit mors / ita et per hominem est resurrectio mortuorum prima corinthiorum xv. capitulo. Secundo quereret aliquis de ista predictione negacionis. Nam Matheus et Marcus eam subiungunt / postquam dominus egressus est ex illa domo ubi manducaverat pascha Lucas vero et Jo. antequam non esset egressus et sic videtur esse contraversia inter evangelistas. Ad hoc respondet beatus Augustinus de concordia evangelistarum quod ut ista duo scilicet Matheus et Marcus dixerunt recapitulando quod prius prius fuerat dictum ut illi duo scilicet Lucas et iohi. dixerunt per occupacionem quod posterius fuit dictum. Tercio quereret aliquis utrum eadem negaverunt negacione quia non videtur esse concordia inter verba que premittuntur tunc negacioni. Nam Jo. subvertit ista verba sicut predictum tunc predicacionis negacionis ex hoc quod petrus interrogavit dominum quo vadis et dixit ei Quo ego vado non potes me sequi modo dicite autem petro animam meam pono pro te. Christus enim

Amen amen dico tibi et cetera. Illud autem
alius subuertit. Cum enim dixis-
set Christus petro: Ego rogaui
pro te ut non deficiat fides tua, et tu
aliquando conuersus confirma fratres tuos. Respondit
autem petrus: Domine tecum paratus
sum et in carcerem et in mortem
ire. Contulit Christus: Non canta-
bit gallus hodie et cetera. Et sic illud
omnino premittit ad motiuum quo
promotus petrus presumeret et cetera
Jo. et capitulo et cetera premittitur ad
motiuum. Nam dixerat Christus: Omnes
vos scandalum patiemini in me
in ista nocte. Percuciam
pastorem et dispergentur oues
gregis. Postea autem surrexero et cetera.
Contulit petrus: Si omnes scandali-
zati fuerint in te, ego numquam. Cui
dominus ait: Amen dico tibi et cetera. Ad hanc
autem videtur Augustinus ut supra quod
propter diuersitatem motiuorum proba-
bile est quod petrus ter terque
presserit presumpcionem suam et
ter adeo sit illi responsum
quod ter esset dominum negaturus,
quia non est incredibile ali-
quanto interuallo temporis distincte
petrum commotum fuisse ad presu-
mendum et dominum ei respondisse.
Cum eciam post responsionem nul-
lus alius interposuit. Dominus pe-
trum interrogasset ter vel quater
dimittens et sibi hoc et idem
respondenti dat idem manda-
tum scilicet de pascendis gregi-
bus. Ex tanto quereret aliquis
de tali negacione nam forsan
contradicere cum capitulo et illud
dicit: Non cantabit gallus
donec ter et cetera. Capitulo autem dicitur
quia tu hodie hac nocte prius
quam gallus vocem dederit et cetera. Per-
dicte hec dicit Augustinus ut supra quod
non est discordia aliqua inter
euangelistas. Quia capitulo nichil expres-
sit parabolis tibi tercio. Cum eciam
euangeliste dicit tercio prius quam
gallus cantet ter me nega-
bis, de inchoacione agunt
et est sensus: Terciam negacionem
inchoabis. Capitulo enim loquitur de con-
plecione eiusdem. Nam prius
primam negacionem petri statim
gallus cantauit et sic hec
tercia negacio non fuit tota
pacta antequam gallus inciperet
cantare. Aliquis hic frustra
dixisset capitulo 4 prius quam gallus
bis et cetera. Nec tota tercia ne-
gacio incepit post primum galli
cantum, aliquis forsan dixissent
alii tres qui dixerunt: Non
cantabit gallus nisi antequam
gallus cantet et cetera.

Et ait discipulis suis:
Non turbetur cor vestrum.
Post hec confortabit discipulos
a capitulo xiiii usque ad 24 capitulum tribulacionis. Iam
confortatur eos verbo consolacionis
et primo quidem hortatur eos
ad fidei constanciam et sta-
bilitatem, secundo ad amoris concor-
diam et caritatem, per v capitulum, tercio
ad sufficienciam et securitatem
xvi capitulo primam. Tercio quia
primo exhortatur discipulos de
suo recessu in quo eos
ad fidem. Secundo ac fides sit
mortua, hortatur eos ad legis
legis obseruanciam ibi: Si diligitis
me. Tercio facta exhorta-

tatur. d(icit) / tome p(er)d(i)cit actenacio(n)
s(uu)m recessus / ubi h(abe)t locutus
s(u)m p(ri)mo g(ra)o consola(n)t eos
de suo recessu / Ubi notand(um)
q(uod) m(aj)or(ibus) modis poterat t(ur)ba-
ri discipuli de recessu x(risti) /
quia p(ri)mo q(ui)a credebant ip(su)m
omnino esse moritu(ru)m S(ecund)o q(ui)a
timebant se e(ss)e p(er)ituros 3o
q(ui)a credebant ire et non
reddi(re) q(ua)rto q(ui)a s(i) x(ristu)s
ibat recedens ab eis nesc(ie)b-
ant viam p(er) q(u)a(m) irent ad eu(m) / et secundu(m) hoc q(uod) p(a)t(ri)b(us) h(abe)t h(ic)
q(uatu)or p(ar)tes q(ui)a p(ri)mo x(ristu)s
exclu(d)it p(ri)mu(m) motu(m) q(uod) po-
sset inducere eos ad t(ur)bacione(m)
S(ecund)o s(u)m ibi Jn domo p(at)ris mei
3o 3(u)m ibi et si abiero ue(n)i(a)m
ibi et quo ego vado p(ri)mo q(uo)d
x(ristu)s excludit p(ri)mu(m) motu(m) d(icens).
Non turbe(tu)r cor v(est)r(u)m / de m(ort)e
or(te) mea sicud de morte p(ro)
p(ri)a hom(in)is moritu(r)i s(ed) mag(is)
sublevet(ur) p(er) fide(m) Credit(is)
in deu(m) et i(n) me credite q(uo)d
s(u)m deu(m) q(ui)a s(ed) s(i) in deu(m)
credit(is) ut in me crede(re) deb(e)-
at(is) q(uia) q(uod) esset q(ui)a ei s(i) x(ristu)s
non esset deus morte s(ua)
in h(o)c a(ut) p(ar)te metuet(is) Non
turbet(ur) cor v(est)r(u)m s(ecundu)m scitabit
forma(m) ista(m) forma dei S(ecun)d(u)m
t(e)r(ti)u(m) cu(m) dicit in domo p(at)ris mei
excludit(ur) 2(u)m motu(m) q(uod) pote-
rant crede(re) se moritura(s) p(er)i-
turos S(ecund)u(m) dicit x(ristu)s Jn do-
mo p(at)ris mei mansiones
m(u)l(t)e s(u)nt q(uasi) d(icat) Non timeat(is)
p(er)ire / q(ui)a mansiones iam
p(ar)ate s(u)nt eis / q(ui)a s(i) p(ar)ate no(n)
essent dixissem vobis / q(ui)a
vado eis p(ar)are et h(oc) q(uo)d q(ui)a
s(e)c(un)d(u)m. S(ecundu)m q(uo)d minus n(on) s(u)nt ma(n)-
siones no(n) essent p(ar)ate p(ro)p(ter) de-
s(er)uacio(n)e(m) dixissem vobis q(ui)a
vado vobis p(ar)are locu(m) s(e)d no(n)
s(ed) posse q(uod) ego no(n) p(ar)arem
q(ui)a ip(s)a p(re)p(ar)acio s(ed) ip(s)a p(re)desti-
nacio Nullus aut(em) de novo
p(re)destina(tu)r s(ed) om(ne)s s(u)nt ab e-
t(er)no / T(er)c(iu)m cu(m) dicit et si ab-
ie(r)o Excludi(tur) 3(u)m motu(m) po-
terant n(on) t(ur)bari q(ui)a x(ristu)s
ibat / nullo reu(er)su(ru)s h(oc) ex-
cludens x(ristu)s d(icit) et si abiero
et p(re)p(ar)avero vobis locu(m) iter(u)m
venia(m) s(cilicet) in fine mu(n)di in di(e)
i(udi)cii Quartu(m) ad modu(m) in di-
s(cipul)is eius / et accipia(m) vos ad
me ip(su)m glorificatos in cor(pore) et
in a(n)i(m)a vel iter(u)m veniam visi-
tandas vos sp(irit)ualit(er) et acci-
piam vos vos ad me ip(su)m
q(uasi) traham vos ab appetitu
t(er)renoru(m) ad amore(m) celestiu(m)
ut possit(is) dice(re) cu(m) s(an)c(t)o ma(n)
niclib(us) possit(is) etia(m) dice(re)
vivo ego iam no(n) ego vivit
aut(em) in me x(ristu)s ut ibi s(i)t vbi s(u)
nos s(u)nt / Q(uia) p(ri)mo Q(ui)a q(ui)a m(ihi)
ministrat me sequa(tu)r et ubi
ego ibi et minist(er) me(us) T(er)c(iu)m
cu(m) d(icit) Et quo ego vado q(ua)r-
tu(m) excl(udit) 4(u)m motu(m) Et p(ri)mo
q(ui)dem excludi(t) h(un)c motu(m)
s(ecundu)m q(uo)d c(on)tra c(on)clusione(m) ordi(na)t(ur)
q(uo)d thome ibi d(icit) e(i) ei tho-
mas p(ri)mo q(uo)d excludi(tur) 4(u)m
motu(m) / potuisse(n)t eni(m) t(ur)ba-
ri t(ur)bari s(i) x(ristu)s ita recessisset
q(uod) nescivisset via(m) eundi
ad eu(m) h(oc) excludens x(ristu)s
d(icit) et quo vado scit(is) et via(m)
scit(is) / Quarit aliquis de
illa c(on)sequentia p(er) quo(d) sequit(ur)

Credit in dominum et i me cred-
ite dicendum ꝫ q lij deus ptte-
neri essentiali et tunc qa ꝫ
natura Cum ipe filius sit deus
qui credit in deu credit in fil-
ium qui ꝫ deus Sº lij deus
pt teneri psli ut stet ppre
et tunc ꝫ sensus Creditis in deu
i. prem et i me credite quia
nullus honorificat prem qui
non honorificat filiu non
ꝫ pr sine filio et id fides
pris arguit fidem filij Sº
queret aliquis utrum i domo
pris sunt multe mansiones
vr q non quia xxº dr 44
unus denarius da omnibus
laborantibus Sꝫ denarius ꝫ
ipa mansio ḡo etc̄ Respondeo ipa
mansio est ipa beatitudo cui
est finis et presto no recipit
magis et minus Ad oppositum ꝫ
dictum salvatoris ad hoc aut quod
sint quidam vuspo eronea
opinio sicud dicit aug i
Angeli dixerunt ḡo quid-
am q illud dixit salvator
ut esset esse mansiones qua
extra regnum celorum erat
aliquid ubi beati mane-
ant i nocentes sunt i do-
mo dei ꝫ non in regno qr
non sunt baptisati qui
ex hac vita sine baptismo
cum fuerunt ita q isti in
nocentes sunt i domo dei ꝫ
in regno quia no sunt bap
tizati dicunt ꝫ sup io Ni-
si quis r renatus etc Hanc
opinionem reprobat aug hec
opinio separat domum dei a
regno celorum que separa-
cio ꝫ in po lis ad hoc ꝫ sepa
racio e in aug quia hec
domus e in qua sancti lau-
dant deum in secula seculorum
ps beati q hic in do tu dnē Sꝫ
hic non pt esse nisi i regno
celorum et Sª racio ꝫ ad hoc
quia omnis ps ꝫ in toto sed
domus ꝫ ps regni ḡo pt sed
excludi a regno alia est
opinio vera de qua notat etc
aug ca in similitudine quod ꝫ
q sicud stella differt a stel-
la in claritate quia alia
ꝫ gla solis alia lune
alia stellarum ita differt
sanctus i merito et pmiis
in premio quia sicud dic-
sibatem meritorum ꝫ dinsi-
tas p miorum quia melius
facit honorem proporcionatum
premio et io sicud diversi
proporciones sunt diversa pre-
ma Sa q notat ꝫ q hec di-
versa pmia ia parast
a domino precedit racionem
et hoc ꝫ q dt salvator i ewa
In domo pris mei ma mult
sunt no dicit erunt ꝫ sunt
quia hec pmia no sunt
nisi diverse raciones pmi-
orum que ab eterno fuerunt
in mente divina Tercium op
notat aug ꝫ q licet sint
diversa pmia ꝫ aut unum
da denarius premio quidem
propter eternitatem cum aug
in denario significat nita

eterna, ubi amplius alio uno
vivit qui unicuique non secundum diversa
meritorum mensura. Quod secundum unum
denarium propter unitatem ca-
ritatis, licet enim unus amplius
gaudeat quam ceteris, id est faciat
quod unus faciat secundum alterius pecu-
ritatem cum sit ut quod habuit com-
mune sit omnibus. Et ideo dicitur
unus denarius quia omnes
sancti gaudent in amore et
visione unius dei et si eum
aliter unus alter amplius exultat
omnes cum gaudium suum conditoris
visione letificat. Ad primum
argumentum patet propter predictum. Ad
secundum dicendum quod beati-
tudo per essentiam non suscipit
magis et minus, beatitudo autem
per participationem potest suscipere
magis et minus sicut et ipsa
participatio. Et ideo queret ali-
quis de illo verbo et si albedo
et participatio universum essent dicte
iam dictis dictum quod omnes quod
maiores partes sunt ab
eterno sed quod patimur quod amplius
non patitur cum maius potest quod in
potentia et in actu generaliter etc. Ad hec
quod augustinus videt in ordine
ad eum cui devenientis. Notan-
da sunt tria per ordinem.
Primum quod quod diverse mansiones
sunt diverse participationes
domini sicut enim in civita-
tibus secundum diversitatis status
sunt maiorem et minorem partici-
pationem eorum qui distribuunt
in civitate ita in regno
dei secundum diversa participatio per

primum secundum diversas sed diversas pro-
nes receptas in participantibus
2o notandum quod quod hee diverse
sunt participationes sicut
bonum esse verum esse sicut
in cognoscente sicut et ho-
nores civitatis sicut esset
principe qui distribuit eos
3m esse sicut in participanti-
bus existit secundum tertium si-
militer domus et quod quod hee
diverse participationes earum primum
esse sunt ab eterno secundum
autem esse sunt pariter in suo
tempore. Cuius ratio quod quia
hoc esse ut dictum quod in partici-
pantibus hec ergo participatio
nichil aliud quod nisi sit partici-
pante et participato integra-
tur maior sanctorum. Cum
ergo habeant causare propor-
tionem in participantibus patet
quod precessit tantum et maior
ad argumentum dicendum est
quod non quod negantes quod maio-
res sunt unde non sunt
parte si possunt sunt in partici-
patibus. Quarto queretur
aliquem utrum necessarium propter
sunt causa huius participationis
videtur quod non, cum participatio re-
effectus non quod absentia cau-
se sit magis in presentia. Ad op-
positum quod littera que dicit et si
albedo et participatio dicendum quod quod
causa participativa huius ma-
ioris sunt primo predicatio
cuius ratio quod quia hec participatio
idem quod quod proportio a. n. ad
duum videntium visio autem

est dei scilicet veritatis si dei vni-
nisi credideritis non intelli-
getis / ex hoc sequitur quod fides
habeat proporcionem cum Quin-
to predicacio christi ordina-
tur ad inducendam fidem
in corda hominum sequitur quod pre-
dicacio christi sit causa pro-
xima Secundo causa proxima
fuit christi passio Ex hoc
enim homines provocantur quia ad
patrem trahuntur per graciam
ut patet ca porrectionem ma-
sione in effectu christus at
dixit Iohannis Si exaltatus
fuero a terra omnia traham
ad me ipsum Tercio causa
proxima fuit christi resurreccio
Cuius racio est quia comple-
mentum est in nostro corpore
clara aut similis veritas ta-
men illa est in christo resurg-
ente i Corinthios Quando re-
surrexit et nos resurge-
mus Alia racio est ad hoc
quia hoc operacio est per nos
spiritualem cuius signum est et fi-
gura fuit resurrectio christi ad
Romanos vi Consepulti sumus cum
illo per baptismum in mor-
tem ut quomodo christus a mor-
tuis surrexit per gloriam patris ita nos
in novitate vite ambule-
mus Quarto causa proxima
fuit christi ascensio cuius ra-
cio quia est quia hoc opera-
cio fit per donum spiritus sancti
quem autem christus ascendit est
misit spiritum sanctum unde
Iohannis vii Spiritus non dum erat
datus quia christus non dum

erat glorificatus Ad ephe-
sios iiii ascendens christus in al-
tum captivam duxit dedit dona
hominibus Ad primum dicendum est
quod licet christus fuit absens
corporaliter tamen erat presens cum bonita-
te Ad argumentum quod fuit
in oppositum dicit Augustinus in libro
Ad recessus christi fuit causa
operacionis Cuius racio est
secundum eum quia fides perfici-
tur aut est de absente
unde fides non est meritoria
cui humana racio prebet ex-
perimentum per fidem christi ab-
sentes pati sunt maio-
res etiam in passionibus quod
credenti tollitur meritum
videnti aut redditur premium
de operacione quod facit fides
dicitur in actis fides purificans
corda eorum et i Timothei i mun-
do corde et conscientia bona fides
operatur quia credens deperdat
a deperdicionem aut capacit-
atem ampleat Ultimo
querit aliquis de ipso
vado et quo vadis scitis vo-
cem vestri hoc est xiiii Si
cum scivissent non dixisse
Thomas domine nescimus quo
vadis / dicendum est quod sciebat
viam et terminum / sed non sci-
ebat racione sub qua loque-
batur / secundum quod possumus cognosce-
re per se non intelligitur scilicet noti-
cius / et non possunt cognoscere
de ipso et de aliis dubita-
re ita in proposito * x[?] cum

erat terminus et via quam nos minus
ad patrem patrem christum apposi-
cionem christum cognoscebant
quia non sub eum ratione qua
erat cognoscibilis In eo enim
erat ratio vie et termini / et hec
voluerunt scire apostoli Dicit
ei thomas primo quia christus dixit
dixit quod apostoli scirebant
viam terminum / secundo petitio thome
quia petit ut via ei osten-
datur et primo quod thomas
petit Secundo christus respondet
ibi dicit ei ihesus 3o christus
probat responsionem suam
esse bonam Nemo venit
ad patrem Quarto expresso
christi oritur petitio philippi
Dicit ei philippus primo ergo
Thomas interrogat domine
nescimus quo vadis et quo-
modo possumus viam scire quasi dicat Tho-
mas / nec terminum nec viam scimus
profuit enim dubitatio Tho-
me ad profectum nostrum quia
christus docuit / unde sequitur
dicit ei ihesus / Ego sum
via veritas et vita Augustinus
dixit quod sciebant viam et
terminum Thomas dicit se
nescire / ergo tu christus non poss-
it mentiri secundum sed sic quod christus
non dixit verum et non Tho-
mas sciebat ergo thomas
scivit se scire sed scire nesci-
ebat Ubi advertendum quod quia
christo erant due nature scilicet huma-
na et divina quantum ad huma-
nam erat via quantum ad

divinam erat veritas et vi-
ta et ideo christus volebat
qui perfecte cognoscebat
christum cognoscebat viam
et terminum quia christus est via
quantum ad humanitatem terminus
autem quantum ad divinitatem
que est veritas et vita et
ideo christus volens ostendere
Thomam dicit Ego sum
via et cetera usque Si cognovis-
tis me cognosceretis viam
et terminum / Deum tu dicit Ne-
mo venit et suam respon-
sionem fuisse bonam et probat
quantum ad hoc quod dixit dixit
se esse viam secundum quantum
sed quantum ad hoc quod dixit
se esse veritatem et vitam
ibi Si cognovissetis me
Quantum ad primum arguit
sic christus via est per quam
pervenitur ad terminum sed per me
pervenitur ad patrem tamquam
ad terminum / quia nemo venit
ad patrem nisi per me ergo et
ego sum via Ubi adver-
tendum quod quia christus fuit homo
et quantum ad hoc fuit ad
terminum / tum patre unde Au-
gustinus verbum assumendo hominem
factum est via / ambula per
hominem et pervenies ad deum
Melius enim in via claudi-
care quam preter viam fortiter
ambulare quia qui clau-
dicat in via et si lente
tamen vadit versus terminum qui
autem extra viam quanto

fortius ambulat tanto t
tanto magis deviat a sco
dem cum dicit Si cognouo
uissetis me et patrem suum
fuisse bonam / quo ad
secundum dixerit eum se eo
vitium conformitate Hic autem
ostendit quod ipse est unius
substantie cum patre quia
est unitas et unita q. d.
dixi nobis quia via su
met dico vobis quia sicut
aliquis sum sicut pater et e
unius substantie sum cum patre io
si cognovissetis me / ss i.
meam probam et meam di
gnitatem / et patrem me
meum utique cognovissetis
i. scivissetis probam patris
et dignitatem et amo co
gnoscetis eum sicut cum spiritus fuit
datus in fine .x. pro Cum
venerit spiritus paraclitus quem
ego etc. ille vobis docebit
omnia / et indixit en vide
bunt eum ipsum in carne et
et patrem in ipso Non quod
pater esset in carne prius
talem tatem personae sed
cat in uno per unitatem
ne Sed ii vidimus gloriam
eius etc. Cum venerit aliquis
aliquibus utrum ipsus sit
via vel quod non / quia via
dicitur quod introducat ad prin
cipium Sed ad primum introd
venit populus meritorie
Cum ergo ipsus non sit
principium operis / ergo ipsus
non est ipsa via / ad oppositum
dictum scilicet dicendo

est quod ipsum esse viam pt
ostendi tribus modis / primo
quia ipsus est vim et inquan
tum homo de racione cum
viis vi est / quod ducat in corpo
tu / ipsus autem assumere eo
eternam quod est factum verbum
sensibile Ibi aug. xv. de
deum xi. cap. Sicud verbum
nostrum ad manifestacione sui
induit vocem sensibilem / ita
filius dei ad manifestationem
sui induit carnem et non
mutatur in carnem Sic ergo
ipsus fuit via inquantum in
duit carnem inquantum manife
stavit cum Sed Secundo ipsus
fuit via inquantum exemplar
opera enim Christi fuerunt opera ex
emplaria exemplaria / et
ro nulla opera sunt nisi
sunt via ad Deum / nisi in
quantum sunt conformia ope
ribus Christi Ideo dicit
quod sicud opus Christi est
principaliter in exemplum / ita est
principaliter in via ut supra xiii
Exemplum enim dedi vobis
Tertio ipsus est via inquan
tum est hostium Ioh. x. Ego sum
hostium / est via ad introitum
domus et ipsus est via ad
intrandum gratie Huius autem
est racio / quia non possumus
introire in domum gratie
nisi per opera meritoria / nec
per sacramenta / nec autem opera
meritoria ut sacra habent
efficaciam nisi per virtute Christi

et quia christus est hostium id
dictum est Omnes Augustinus super
hostium dicitur etiam christus via
quia intravit precursor pro nobis
in patria / Hebr. vi confugimus
ad tenendam propositam spem
quam sicut anchoram habemus
animae tutam ac firmam et ince-
dentem usque ad interiora
velaminis ubi precursor pro-
nobis introivit etc. Ad argume-
ntum patet quia opus non est in
[illegible] nisi in virtute christi
Secundo quaereret aliquis utrum
ex hoc quod christus est via possit
argui quod sit veritas. Videtur
non, quia christus est veritas in quantum
deus et est via in quantum
homo ergo non arguitur
ad / ad oppositum quia christus
prout doctrine fuit via est
verum et non est via nisi sit
vera ergo etc. Dicendum est quod
christum esse veritatem potest
ostendi tribus modis. Est enim
veritas rei, veritas conceptus
et veritas signi. Primam veri-
tatem habet christus in quantum
deus. Unde verum est quia
veritas rei est quod res habeat quod
quod sibi debetur. Deus autem
cum sit perfectus [illegible]
nichil sibi deest de perfectioni-
bus entis. Secundam habet
veritatem in quantum verbum
quia veritas conceptus est ve-
ritas verbi. Quod autem christus habe-
at veritatem patet quia christus
veritas verbi est in quantum perfecte
sciencie de qua gignitur verbum

aut individuum est plenitudo
sciencie de qua gignitur. Unde
Augustinus per v de trinitate dicit
etc. verbum individuum est verum
quia non est ibi est et non
est non. Non hoc est dicere quod
quod est in scientia est in verbo et quod
quod non est in scientia non est in verbo.
Tertiam veritatem habet christus
in quantum in assumpta carne
testimonium perhibuit veritati et
quantum ad hoc unde probat
argumentum quia via argu-
ebat veritatem quia christus
non potuit perhibere testimo-
nium veritati nisi prolatum verum
quod quidem verum fuit via con-
ducens ad veritatem rei
vel conceptus. Tertio quaereret
aliquis utrum ex hoc quod christus
fuit vita possit probari
quod sit vita. Videtur quod sit quia
christus ut dictum est est ve-
ritas / secundo quod est verum est verum
vivit intellectuale ergo etc.
Ad istam questionem duo sunt no-
tanda primum est secundum Augu-
stinum de verbis domini christum
alius est via et alius veritas
et vita. Ipsum enim esse veri-
tatem et vitam omnis homo
capit quod deus est quo magis co-
gitare non potest et postquam deus
est, cui nichil deest vel de perfectio-
nibus sunt quibus / quibus
etiam homo concipit quod viven-
cia preponuntur non viventibus. Ex
quo potest argui quod deus est vivens
intellectualis. Christum autem
esse viam non omnis homo ca-
pit quia via est in assumpto
homine quod non omnis homo

concipit / incarnacionem n
magis credit fides quam
concipiat intellectus / Et hoc pe
secundum. Si enim Christus est
lex et veritas quia est via in
tellectualis per eandem quod veri
tas arguit vita quod intellet
nalitas et quedam vita ad
vertendum tamen / quod inter
veritatem et vitam potest sic dis
tingui / ut dicamus sicud dicit
Thomas / quod Christus est via acti
ve quia regulat corpus iter
et est veritas contemplativus
quia perficit corpus intellectum et
est vita activis / quod et activi
ve deficit et contemplativi
periculum perfectura vita quod
non intercedit morte / et sic in
hac lex veritas et vita dicat
finem tamen vita nunc dicit rem
fruicione set quam veritas
alias potest dici quod Christus est via
veritas et vita / via quidem
quia per ipsum imus / unde dicitur est
via ambulate in ea ysa
est veritas ad quam pervenimus
quia veritas est finis cogni
macionis. I Canonica beati Jo. vi
debimus eum sicuti est. Et ipse
est vita in qua permanebimus
ita quod intellectus dicat actu non
intercessum delectatio purioris
[illegible] qui me invenerit i
venerit vitam. Deinde cum dicit
dicit ei philippus ponit peti
cio philippi. Et primo quidem
petit secundo Christus [illegible] ibi
dicit ei ihesus primo ergo phi
lippus domine ostende nobis
patrem et sufficit nobis /
[illegible] aliquis in patris

et filii sit una essencia et
per consequens sit una sufficiencia qu
are philippus petivit ostendi
sibi patrem / quia pater non
sufficiat sine filio ut quod ipso
ad hac potest videri sic / primo
modo quod philippus petendo oste
ensionem patris petebat oste
sionem filii viderat enim
filium in assumpta carne. Et hec
visio non durat in patrem qui
genuit et petit ut filius se
ostendat tali modo ut per illa
ostensionem intelligat patrem quod
philippus visio filii corporalis
non sufficit quia non ostendit
patrem et ideo ostendit secundum deita
tis / quia cognita cognoscit
pater et filius sic per solucio ad
argumentum quia licet filius
in quantum habeat scilicet una suffi
cienciam cum patre tamen non in quantum
homo alio modo potest dici si
dicatur in omnibus cum filippus
sicud in presentibus [illegible] crede
bat patrem preter sufficienciam
filio et ideo petebat sibi ostendi
[illegible] quod filius non sufficeret De
inde cum dicit ei ihesus ponit
[illegible] Christi [illegible] ibi notandum
est quod philippus in petendo
unum supponebat scilicet quod filium
cognoscebat et aliud pete
bat scilicet ostensionem patris et sic
hoc Christus duo facit quia
primo destruit eius suppo
sicionem ostendendo / tamen eum non
cognovit [illegible] [illegible] [illegible]
eius peticionem [illegible] tu
dicis [illegible] ad primum
go [illegible] [illegible]

supponunt te cognovisse
me et patrem petis patris oste-
sionem / et ego tibi Tanto
tempore nobiscum sum et non cogno-
visti me sicud supponis quia
si cognovisses me cogno-
visses et patrem et non peteri-
s ostensionem eius quia qui
videt me videt et patrem me-
um Notandum quod clausula
ista potest aliter continuari ad pre-
cedentem / primo quidem sic in
gilando unius de verbis ut patet
ipsius petis tibi ostendi aliquid
quod corpore ostendatur et pater
sit autem debuisses cognoscere
quia tanto tempore nobiscum sum
Item enim ea que gerebat per se
essent ipsa domino sicud celi-
care videbat Jude hectis et
mortuus vitam reddere et sic
cognoscere discipuli debue-
runt cognoscere esse deum
et per consequens debuerunt aliquid
cognoscere in eo unde cogno-
scitur pater alius modo potest conti-
nuari potest / secundum Augustinum primo
de trinitate / ut in isto sermone redu-
cit filium Philippum ad intel-
lectum Intellexerat enim Philip-
pus se posse dicere de patre / quod
in visione eius esset suffi-
ciencia Juxta illud psalmi Adim-
plebis me leticia cum vultu
tuo sed non dum intellexerat se
hoc dicere de filio / et ideo ut in-
telligeret se posse hoc dicere
responsum est ei dictum a domino
tanto tempore nobiscum sum et
ac si diceret per prius fui vobiscum
magno tempore et non cogno-
vistis me Quia si cogno-

vissetis me sicud dicit cande
nobis patrem et sufficit nobis
Ita potuisset dicere ostende no-
bis te ipsum et sufficit nobis
quia una sufficiencia est patris
et filii Notandum super illo
verbo Qui videt me et patrem
quod in illo verbo excluditur solitu-
do adversus et in excluditur
unitas essencie / Cum enim
dicit et patrem excluditur solitu-
d...cant unitatem intelligencia
quia copula et cum non est unius
sed duorum Cum autem dicit Qui videt
me ipso filio videt patrem intelligitur
unitas essencie / ita quod est
... habere unitatem in
personis et eorum unitatem esse-
ncialem Deinde cum dicit Quomodo
tu dicis corrigit peticionem phi-
lippi philippi / Ubi advertere
debet quod corpore et visio est
inveritas fidei et ideo pater prius
prius debuit credi quam
videri et ideo prius volens
prius vivere ex fide qua videt
patrem corrigit peticionem
suam ostendens quod de patre
credendum et duo facit quia
primo ostendit quid de patre
credendum secundo invitat
ad fidem ibi Non creditis
Circa tamen ad primum duo facit
sic in quo sunt duo credenda
de patre / primum est quod est unius
essencie cum filio secundum est quod
filius est ab eo / secundum ibi Verba
que ego loquor Quantum
enim ad primum dicit Philippe
Philippe Quomodo tu dicis ostende
de nobis patrem quasi diceret prius
debes tenere patrem fide quam
petere eius ostensionem

Unde subdit Non credis quia. Credere debes ut merearis visionem quia ego in patre et pater in me est. Deinde queritur aliquis utrum pater sit in filio vel econverso. Quod non, quia si pater est in filio quidquid est in patre continetur a filio. Hoc autem est falsum quia paternitas est in patre que tamen non est in filio. Ad oppositum est dictum salvatoris. Ad hanc questionem dicendum est quod pater est in filio et econverso. Hoc autem ostendit Hylarius in 7 de trinitate primo excludens falsum intellectum et dicens quod pater non est in filio per modum corporalium continentium generaliter nec est ibi per insertionem naturam capacitatis substantie. Non est ibi per modum corporalem sive ille modus sit per continentiam sive per insertionem. Cuius ratio est quia corporalis necessitas hoc requirit quod exteriora non possunt fieri intrinseca illis quibus continentur. Ideo autem totum in totum patris est in filio et econverso. Secundo concludit verum intellectum dicens Deus filius est in patre per nativitatem unitatem [?] ... convincere. Dicit non aliud quod deo [?] est quam deus. Nescit nasci quod deus filius per nativitatem habet totam divinitatem patris. Ubi autem est deitas patris ibi est pater ex quo sequitur quod pater est in filio. Considerandum quod quando dicitur quod aliquid est in aliquo continetur ab alio et dicitur ab aliquibus hoc est verum esse si est ibi per continentiam sed non si est ibi per circumincessionem. Cuius ratio est quia quod intelle-

pro est duorum suppositorum distinctorum que habent unitatem essentie per quam unitatem unum suppositum est in alio et ideo non requiritur amplius nisi quod essentia sit in utroque et non proprietas que dat distinctionem alterius ab aliis quod licet ideo non sit paternitas [?] tamen est et sic pater ergo in filio quasi per se. Paternitas autem quasi accidens ut sic paternitas est in filio. Ideo filius est pater quia paternitas non est in filio per modum forme ut quasi sed magis per circumincessionem. Deinde cum dicit Verba que ego loquor vobis a me ipso non loquor quasi existens a me loquor quod est enim a me ipso non loquor nisi a me ipso non sum qui loquor ei quippe tribuit ut quod facit de quo est ipse qui facit. Pater autem in me manens ipse facit opera quasi diceret nequaquam alter facit pater alter ego sed que facit pater facio ego et similiter. Deinde cum dicit Non creditis invitat ad fidem et hoc duobus. Duobus modis primo propter opera que ipse facit. Secundo propter opera que credentes erant facturi ibi: Amen amen dico vobis. Circa primum dicit Non creditis quia ego in patre et pater in me est alioquin propter opera ipsa credite quia ego in patre et pater in me est. Nam

enim si separati essemus insepa-
biliter operari nulla ratione
possemus dicit Augustinus. x. Si non
facio opera patris mei nolite
credere mihi. Et venerit ad de-
illo verbo a me ipso non loquor
sed aperte sed hoc enim quod filius
sit verbum patris. Ad hoc videt
Augustinus in omelia in qua expo-
nit ea verba. Primum est quod
tempore Christi orti sunt duo
errores contrarii. Primus error
fuit Arrii, qui dicebat
inequales esse patrem filium, quia
a se ipso non loquitur. Secundus er-
ror fuit Sabellii qui ori-
tur ex illo verbo et pater in me
manens ipse facit opera. Si
est enim pater in me manens
ipse facit opera, nisi in me
maneo qui facio opera p(atris)
quibus pater est in manente ipse filius.
Sic quod notat Augustinus est quod
isti duo errores qui con-
trariantur in se non sunt
unum contraria falso sed secundum falso
filium falso eliditur per aliud
verbum salvatoris. Ego et pater
unum sumus. Et hoc enim quod
dictum est unum, eliditur
error Arrii quia quod est unum
cum alio non est minus illo.
Et per hoc enim quod dictum est sumus
in plurali eliditur error Sabelli-
i quia sumus in plurali non est pro-
fessio solitarii sed plurium perso-
narum. Et unde quod notat Au-
gustinus est solutio argumentorum
Arrii et Sabelli. Solvitur
enim, quod cum dicit a me
ipso non loquor datur in-

telligere quod est a patre esse
aut denotat originem
et non inequalitatem quia
aliud potest esse originatum
ab alio et tamen equale illi. Se-
cundo etiam quod cum prius dicitur pater
in me manens ipse facit
opera non potest argui quod pater
et filius sit unum suppositum
sicut arguebat Sabellius
sed magis arguitur quod pater operatur
per filium quia ipsum
genuit opificem omnium.
Quo quereret aliquis de eo
verbo pater in me manens ipse
facit omnia opera, quare postea
statim dixit verba que
ego loquor et statim subdit
opera de pater in me ma-
nens. Ad hoc videt Augustinus quod
verba ipsa sunt opera, quia
per verbum edificabat David
corpus opera, loquebatur enim
per prius et credebant apostoli et
et fratres illorum verbo credentes
fides illorum. Deinde cum dicit
amen amen dico vobis
invitat eos ad fidem propter
opera que fiebant credentes ac-
cedentes, et primo quod promittit
hec opera, secundo reddit ratio-
nem promissionis ibi. Et ma-
ego. 3o dat modos faciendi
ista hec opera et quod cum. Et
nantur ad primum dicit qui
credit in me opera que ego
facio ipse faciet et maio-
ra horum faciet. Augustinus xx. Qui
habuit fidem secundum quod
Capharnaum dicet ... sunt
ut. Deinde cum dicit Et ma

vado vedit vacuum hunc
ac si diceret facietis maiora quia
ego ad patrem vado quasi
in pretaritum hec maiora
Joh. 1. ad nostri clemus ad
patrem ihesu xpistum et sicut qui
diceret maiora facietis quia
dum fui in terris miracula feci
cum autem ad patrem vado
et vos facietis miracula virtute
mea ut q. d. non est mirum
si facietis maiora quia vado
ad patrem ubi glorificatus
potero vobis maiora conferre
cum ei dicat et quibus dat
modum faciendi et est quod facturi
erant miracula in nomine virtu-
te xpisti et hoc est quod dicitur et que-
cumque petieritis patrem in nomine
meo hoc faciam / dicit autem
faciam in futuro et non facio
in presenti / quia aliquid differt deus
facere ut augeatur desiderium
dantis / leniter dabo vobis
plenitudinem temporibus suis ut dicit ille Jn-
die salutis exaudivi te ut
glorificetur pater in filio q. d. petere
debemus a patre in nomine filii
ut pater honorificetur quia filius
propriam gloriam non querit dicitur in
Jo. 8. non querit gloriam eius qui
misit illum hic verax est quod
Venit ad maiorem certitudinem
repetit eandem promissionem
d. Si quid petieritis in nomine
meo hoc faciam Vbi autem ite-
rat nomine patris et in meo in-
nuit se esse equalem patri / quod
si a ea petant in nomine suo in-
petrabunt / Joh. 14. Si non
reprehendit nos cor nostrum fi-
duciam habemus ad deum
deum ut quecumque petierimus
faciemus Queret aliquis
de isto non faciet et cum facere
miracula sit potentie infinite non
quod sit proprium dei / quia ipso deus
solus habet posse Sed non / confer-
tur autem homini facere mirabi-
lia in virtute dei Secundo queret
aliquis de hoc quod dictum est
Qui credit in me faciet quod
hoc cum sequitur / quod qui non
facit miracula non credit et est sile
Qui diligit mandata mea
custodit ea Sed cum quod qui
non custodit non diligit / ad
secundum est qui credit in me licet
moriatur vivet secundum vi. quod qui
quod qui non vivet non credit est
multi sunt qui credunt quod
tamen non faciunt miracula ad
hanc questionem videtur augustinus in omnibus
supponens duo quod credere in
xpistum est opus xpisti sed ius est quod
opus sine credere non operatur xpistus
in nobis sine nobis Ex his
duobus supponit solvitur ille
Augustinus dictum salvatoris qui
dicit opera que ego facio facit
credere et iustificare et ipse
credentes iustificatus faciet
et sic quedam sunt miracula
corporalia sicut suscitare mor-
tuos et similia et talia non
faciunt omnes credentes Quidam
est miraculum spirituale
sicut iustificatio impii et hoc
secundum augustinum intelligit
hic salvator vel dicendum
est ad questionem quod primus intellexit
propter tantum ecclesie primitive
in qua propter novitatem ho-
mines indigebant miraculis
Tertio queret aliquis utrum
apostoli fecerunt maiora
quam xpistus vel quod non / quia
qui facit maiora aliquo

sed maior eo sed apostoli non fuerunt e-
maiores Christo ergo etc. Ad oppositum
sed littera et maiora horum faciet. Ad
hoc potest videri duobus modis
primo enim Augustinus sic quod apostoli non
fecerunt maiora Christo quantum
ad opus operatum quia Christus
suscitavit mortuos quod maius
fuit sed quantum ad modum est
operandi quia transeuntibus
apostolis corporis umbra sanabat.
Sanavit etiam fimbria Christi
tacta sed maius est ut sanet um-
bra quam fimbria. Secunda re-
responsio secundum Augustinum quod ma-
iora facit Christus per apostolos quam
ipse et hoc non arguit defectum
sed designatur in Christo hoc autem
maiora fuit quia pauci fuerunt
illi qui crediderunt ad verbum
Christi vero illorum qui crediderunt
evangelizantibus apostolis, et potest
maiora facit predicatus audi-
entibus quam locutus crede-
ntibus. Ad argumentum dico quod
non sequitur apostoli fecerunt maio-
ra Christo ergo fuerunt ~~maiores~~ maio-
res quam apostoli quia apostoli
fecerunt in virtute Christi et illa
eadem maiora que fecerunt apostoli
facit Christus per eos. Quarto que-
reret aliquis utrum alii creden-
tes ab apostolis fecerunt maio-
ra quam Christus. Videtur quod non quia
Christus creavit celum et terram
sed nichil maius ergo etc. Ad oppositum
sed littera que dicit Qui credit in
me opera que ego facio ipse faciet
et maiora horum faciet. Ad hoc re-
spondet Augustinus in omelia ponde-
rans illud verbum et maiora
horum faciet id est maiora quam
illa que illa hora faciebat.
Illa enim Christi erant opera eius
verba. Unde dixit verba que ego lo-
quor a me ipso non loquor et
pater in me manens ipse facit

opera. Ex quo dicto solvit Au-
gustinus ad questionem credentes
non faciunt maiora omnibus
hiis que facit Christus sed illo que
faciebat in illa hora quia
minus vera iustitie predicare q-
tur facit Christus per nos qua-
(?) impios iustificare, ut ita facit
Christus in nobis ut faciamus
et nos. Ad argumentum primum
iam patet, quia non intelligitur de om-
nibus operibus Christi, sed de illis que
fecit in illa hora vel potest dici
sicut dicit Augustinus sed non continet
hoc iustificare impium sed maius est
quam creare celum et terram
quia celum et terra transibunt,
salus autem et iustificatio per-
manebunt in illis. Etiam in celo
et terra sunt opera dei iustificatio
autem est in imagine dei. Quinto que-
reret aliquis de illo verbo Quodcumque pe-
tieritis utrum deus semper ex-
audiat, videtur quod non, quia Pau-
lus petiit ut amoveret ab eo
angelum sathane, et tamen non fuit
exauditus. Ad oppositum sed littera
Quodcumque petieritis. Ad hanc
questionem respondet Augustinus in omelia
ubi primum supponit quod nomen Christi
est nomen salvatoris. Non enim est
aliud nomen in quo oportet nos
salvos fieri. Dicit in Actis Non est
aliud nomen datum sub celo etc.
Ex quo sequitur quod ille petit in no-
mine Christi qui salutem petit.
Ex hoc supposito solvit Augustinus
questionem. Dicit quod duobus mo-
dis non exaudit deus. Primo
modo quia ex ignorantia quis
petit quod sibi non prodest ad
salutem et sic non exaudit. Sic
exaudivit Paulum quia pete-
bat quod sibi non proderat. Alio
modo non exaudit, quia licet
illud quod petitur sit salus

vel ordinet ad salutem non tamen
secundum desiderium illo tempore quo petit / licet
enim petamus adveniat regnum
tuum dei non tamen statim concedit
ut regnemus / differtur enim quod
petitur non negatur / Et quia
honestum aliquis petit quod sibi non
expedit non dicitur ro. viii. Ali-
quid enim sicut oportet nescimus quid
[illegible] Nescit quid petat et
salvator docuit nos ora-
re / docuit nos dicere
Et ne nos inducas in tempta-
tionem sicut enim dicit Augustinus
Nonnunquam indicitur temptatio
si gloria tua cum tua pastu-
ra fiat ad argumentum patet
quia apostolus non petivit et non
qui petivit exigitur via sibi
non expediens Sexto quere-
retur aliquis utrum propterea exau-
dientibus semper exaudiat / ut sal-
vator / patet quod sic / quia exaudit
secundum salvare ad oppositum quia
dyabolus semper petivit affli-
gere Job et tamen non secundum exaudivit
ad salutem ad istam questi-
onem videtur Augustinus in omni
quod propterea aliquis exaudivit ad
voluntatem petentis et ad sa-
nitatem / et [illegible] eius et
tamen non secundum dubium / quod exaudit
ut salvator / aliquis ad bonum
exaudit et sanitatem pete-
tis non tamen ad voluntatem
eius / quia ille petit contrarie
et tamen etiam exaudit ut sal-
vator quia non solum salva-
tor secundum qui facit quod petimus verum
etiam qui non facit / Novit enim
medicus quid prosit quod contra
salutem suum postat egro-
tus et id contrarium poscentis non
facit voluntatem ut faciat
sanitatem / aliquis demum exau-
dit ad voluntatem et non
ad sanitatem et sic exaudit
dyabolum aliquis sic fecerit sicut
dicit Augustinus Non ut salva-
tor facit quia ipse ipsi propter
dampnator qui dignatus
fidelibus esse salvator Si
diligitis me propterea quia salva-
tor hortatus secundum discipulos ad
fidem et constanciam / hic
hortatur eos ad legis obser-
vanciam / et hoc ne fides sit
mortua / et primo quid pos-
suam exhortacionem / 2o ponit
exhortacionis racionem / ibi et
ego rogabo patrem / primo ergo
exhortatur eos dicens Si di-
ligitis me mandata mea
servate / patet autem continua-
cio illius verbi ad precedencia / primo
patet hortatus sum nos ad fidem
d. Creditis in deum et in me
credite secundum hoc fides debet manife-
stari in opere / et ideo Si diligitis
me mandata mea servate Quod
patet continuari sic dictum est Quecumque
petieritis in nomine meo hoc fa-
ciam quod dicit tunc faciam Si di-
ligitis me mandata mea servetis
Ideo unde patet continuari sic quia
propterea dixerat ad patrem vado
que erat eos turbare et ideo
propterea hoc prohibens dicit
Si diligitis me quod dicit / hoc non
secundum me amare ut tenemini / sed
ut faciatis mandata mea
hoc secundum enim amor obediencie et
[illegible] et qui diligit Notandum
secundum quod mandata dei servanda sunt
primo / quia sunt sint vel bona
ne utilia plurimorum verum Que
mandata mea et vives et
salvator Si vis ad vitam in-
gredi serva mandata quod propter
Secundo quod sunt observanda

facilia deut° 30 Mandatum
quod ego precipio tibi hodie non
est contra te aut procul
positum aut in celo situm sed
iuxta te est in ore tuo ut facias
illud et brevis Jo. dicit et man-
data eius gravia non sunt
2° suadentia sunt quia transgres-
sione pericula penalia probat
Si iustitias meas profanaverint et
mandata mea non custo-
dierint visitabo in virga iniquitates
eorum etc. Deinde cum dicit Et
ego rogabo patrem ponitur ex-
hortatione post exhortatio-
nis que est promissio auxi-
liatoris / ad observantiam enim man-
dati multum valet auxilium
promissum et ideo primo
eis promittit auxilium spiritus
sancti / 2° auxilium sui ibi
Non relinquam vos orphanos
Spiritum sanctum autem promissum
describit a quo per promittentem primo
quantum ad suam originem
quia a patre 2° quantum ad
suum effectum ibi Spiritum veri-
tatis 3° quantum ad suum hospicium
ibi [illegible]
quo ad primum ergo ad primum dicit
quare mandata / quia auxilium
opus est / quia rogabo patrem etc.
i. est spiritus et alium paraclitum i.
advocatum vel consolatorem
dabit vobis In hoc autem primo
innuit se esse advocatum nam
dicendo alium paraclitum innuit
se esse paraclitum i. advocatum
Johannis i. Advocatum habemus
apud patrem ihesum christum
etc. Innuit se esse etiam con-
solatorem Ysa. lxi Spiritus domini ysaye
misit me etc. Innuit ut po-
nens consolationem etc. ut ma-
neat vobiscum in eternum

In hoc autem innuit secundum
Chrysostomum quod spiritus sanctus non
patietur mortem sicud ipse qui
neque abibit Innuit etiam
quod hoc donum spiritus sancti
est perpetuum quia prophetia tamen
enim datur ad tempus alicui
bene data Innuit etiam quod da-
tio spiritus sancti est in omni statu
Datur enim hic ut illustrans
et docens et suggerens / post ea
autem dabitur ut introducens ad
spem Deinde cum dicit Spiritum veri-
tatis / quia ducit ad cognitionem
veritatis describit spiritum sanctum
dicit enim spiritum veritatis quia
ducit ad cognitionem veritatis
Infra xv Cum venerit paraclitus
quem ego mittam vobis etc. et
infra xvi° Ille me clarificabit
est qui sit veritas quia de me-
o accipiet prima Cor. xii
Nemo potest dicere dominus ihesus nisi
in spiritu sancto Deinde cum dicit
Quem mundus etc. dicit quod mundus
non est hospicium spiritus sancti dicendo
quod discipuli erant hospicium
spiritus sancti vos autem cognoscetis
eum primo dicit quod mundus i. ama-
tor mundi non potest accipere et est
ratio / quia non videt eum i. non
est capax per visionem interiorem sui
ad deum cognoscendum [illegible]
suos statuit declinare in-
terram ratio est quia non [illegible]
eum i. non est capax cognitionis
illius / quia animalis homo non
percipit ea que dei sunt prima
Cor. ii / Cor. / et hoc ipse spiritus
sanctus discipline effugiet fictum
et auferet se a cogitationibus
que sunt sine intellectu De-
inde cum dicit Vos autem cognosce-
tis quod discipuli erant hospicium

spiritus sancti et ideo dicit vos autem
cognoscetis eum apoc. 2° vincenti
dabo manna absconditum et in
calculo nomen scriptum quod nemo
scit nisi qui accipit de hac
noticia Sap. 15 nosse te consumma-
ta iusticia est et scire iusticiam
tuam et veritatem tuam radix
est immortalitatis. hunc autem discipuli co-
gnoscunt spiritum sanctum quia
non acceperunt spiritum mundi 1
Cor. 2 Nos autem spiritum huius mundi
non accepimus quia apud vos
manebit et in vobis erit Ro-
tabili autem secundum augustinum dicit
in nobis supponit exponitur non
non intelligat se non esse
visum spiritum sanctum visibilem
secundum intellectum Exponitur scilicet quod spiritus
sanctus est in constancia inti-
ma cordis videmus enim constan-
ciam nostram licet non videamus
alterius cuius constancia est in
oculo corporali Nam faciem meam
non videt alterius autem video
sed dato quod spiritus sanctus ut sit in
nobis secundum videri quemadmodum
videri non est vero per ea nobis
sit ut non sit in nobis
[illegible] aliquis de illo ve-
Quomodo diligit me spiritus eum
dat mandatum [illegible] per
ea dicit se esse [illegible]
spiritum sanctum quod tamen scire non potest
quia non diligere ut man-
data servare possumus
sine spiritu sancto et sic obser-
vacio mandati presupponit spiritum
sanctum Sed autem supponitur
non petitur ut plus habeat
sicut hic secundum illud Iohannis
baptiste deus dat spiritum ad
mensuram ad hanc questionem
respondet augustinus in ordine et

in qua quidem responsione
primo excludit falsam solucionem
posset enim aliquis dicere quod
primo precedit in nobis caritas
qua diligimus christum exemplum et ex eius
diligendo et mandata eius
servando meremur accipere spiritum
sanctum caritas spiritus diffunditur
in nobis hec solucio peccat
in duobus primo quia nullus
potest diligere christum sine spiritu
sancto unde apostolus 1 Cor. 12
nemo dicit dominus ihesus nisi corde
ore et opere nisi in spiritu sancto
Secundo peccat quia nemo
potest diligere filium nisi diligat
patrem (ex quo sequitur quod caritas qua
diligimus christum non expectat
diffusionem caritatis per spiritum
sanctum qua diligimus patrem
Exclusa hac solucione augustinus
ponit veram solucionem in qua
supponit unum (et est quod spiritus sanctus
potest haberi secundum magis et minus
Primo racio signum est quod helias
helizeus petivit ab helya ut
spiritus qui erat in eo duplex
esset in ipso et hoc suo supposito
concludit solucionem quaerimus et
est quod iste qui diligit spiritum sanctum
potest mereri ut plus habeat
sic eciam apostoli habebant spiritum
sanctum secundum unum modum et
et in pentecoste secundum alium
unde primo christus insufflavit
dicens accipite spiritum sanctum secundo
spiritus sanctus missus est de celo
et sic spiritus fuit bis datus ut
ex hoc intelligamus quod spiritus sanctus da-
tus secundum unum modum expectat
secundum alium ad augmentum primi
patet ad secundum dicit augustinus et

in oct. d. Ay vm Joh bapte
refferi ad xpm / xpus eni no
fuit sy q tunc vacto ꝫ quia
ty filius esset equalis pri no
fuit gre ꝫ ne / ꝫ qp tho esset
assumptus in unitate pso-
ne. no fuit. ne / ꝫ gre / que
quid gra dicit non ad me-
suram ty pstat gram no so-
lu deo ꝫ cu tene ꝫ homo
ꝫ deus / Secundo queret ab
de 1o. vo / Ego aut rogabo
prez q et alud paclitu et
Si em filius rogat prem
se qp sit minor eo / et pquus
opio arriyna fuit zo prs
filius rogat prez pmissioe
spus procedet qp s. s. ꝫ aplo
pri pre qui mitit eu et p
qus ꝫ nea opio grecorꝫ /
A co pt / Si filius rogat
patio necessitas actionis de-
argnit alienitatez i na de-
pmu argumetu dicedꝫ est
qp xpus rogat i quitu hō
et quitu ꝫ tlis minor pre In
quitu aut deus dat spm
sanctu xpus em in quitu
tho meruit nobis spm sctm
duobꝫ modis p passione et
ꝫoz ad pmu argumetu
dicendꝫ ꝫ qp spus s. ꝫ a pre
et filio / sicud dicunt latini
quia et pr spirat et filius
ut cogit ty dictu ꝫ quia
filius rogat pmissionez. s.
sut homo qui tamen pmit-
tit aut deus vnde alibi
dicit / Cu autem abiero mit-
tam vobis eu / et dedꝫ in
argumetu dicedꝫ / qp lit
aliu no designat alien-
tatem nature / in patre et

filio / ꝫ alud nomen quo
utitur ꝫ consolator et advo-
catus / xpus eni fuit advoca-
tus / sic pugil in agone
pugn pugnavit eni p nob
cont hostem / sicud brachiu
dom ꝫ ne lig brachiu
dom revelatu ꝫ hac de-
sidecabat Jacob Job qui dice-
bat libera me dne et pone
me iuxta te / Nob iuxo
se p ponit cu carnez uratz
assumpsit sctus emanuel
i nobiscu deus / xpus ꝫ
fuit et advocatus qp dicit
Est etiam advocatus in ce-
lo in quitu dat nobis
s. s. et incedit amorez
in cordibꝫ nris / Spus
aut sctus / dr advocatus
quitu ad officiu / et non
quia sit mediator / sicud
xpus officiu aut advoca-
ti triplex / pmu ꝫ postula-
re de hoc lꝫ spm s. ad ko-
rum Spus postulat pro
nobis gemitibus gemitibꝫ
enarrabilibꝫ Sm ꝫ vn-
de de hoc et hoc facit s. s.
sic i
spm ille arguet mdu
de pcto ait p Nolite cogi-
tare quo aut quid loqi
non eni nos est qui loqi
ꝫ Aliud ꝫ ad nersariu ptz
argue / et hoc facit s. s. ipe
spm Ille arguet mdu
de pcto / ꝫo queret aliqs
de illo vo spm veritatis / ut
dr spus veritatis quia
originat a veritate et hoc
no dr vnu / quia veritas
in deo est eru / sicud aut

essencia non generetur ita ut
spiratur. Vel dicitur spiritus veritatis, quia sibi
appropriatur manifestare veri-
tatem, et hoc etiam ut filium
quia non manifestativa est
non ut manifestatur memo-
riam. Ex quo sequitur quod ma-
nifestare magis appropriatur
non quam spiritui sancto. Secundo tamen ali-
quorum potest dici quod tribus modis
dicitur spiritus veritatis. Primo potest,
dicatur eum filius se roga-
turum a se ipso, vocat eum spiritum
veritatis, id est qui est a se ipso
quia est veritas. Unde Ego eodem
Ego sum via veritas et
vita. Secundo modo spiritus sanctus
dicitur spiritus veritatis, quia mani-
festat veritatem cuius ratio est
quia spiritus sanctus est amor amicorum et
ideo spiritus sanctus amor dans amicos
suos suos. Tertio spiritus sanctus dicitur
spiritus veritatis qui a fugat
spiritum falsitatis, de quo in Regum
xxii. Egrediar et ero spiritus
mendax in ore omnium pro-
phetarum. Sed unum vindicatur
et pro emis, Ad argumen-
tum dicendum quod licet spiritus sanctus
sit idem quod essencia divina
tamen appropriatur non in effectu
manifestationis licet etiam
materialiter super unum modum ap-
petitur non quia unum sed plus
memorie et proprius manifestat
eam tamen secundum aliam rationem
potest appropriari spiritui sancto
inquantum amor est et ideo in
amico propter quia amicus
revelat secreta sua alteri
Secundo tamen quaeret aliquis

de illo non est. Tercium
mundus non potest accipere co-
gnoscere eum sed quia spiritus sanctus
est deus. Deus autem est ubique
et presens est tam in malis quam
in bonis. Dicendum est quod
unum quem mundus non potest
accipere secundum unum modum
composicionis et excludit spiritus
sancti incarnationem quasi
eum sicut non mundus accepit
filium, qui per incarnacionem
consortus factus nobis quasi
ergo dicat propius Ego sum
particulus quem mundus acce-
pit per incarnacionem, alius
autem veniat qui accipiat
humanitatem personae. Secundo
non illud unum declarat opi-
nionem quae est inter peccatum et
gratiam unde Augustinus in margine
Sicut in iniusticia iusta esse
non potest ita amor mundi. In-
mundi dilectores non possunt
spiritum sanctum. Tercio non declarat
in disposicione intellectus medi-
orum hominum quoad ad videndum
deum unde Augustinus Non
habent in videre in medicina
dilecto per quos spiritus sanctus
videri potest. Tercium illud
unum autem in eius hominibus
declarat in disposicionem affectus
unde primus non mors hominis
mundus non accepit quia
ad diligenda invisibilia
non assurgit, Secularis
enim mentes quanto se foris
sparsas per desideria dilatant
tanto ad reprobaciones
illius sinum cordis arctant

augustinum ad argumentum
dicendum quod licet deus sit presens
in omnibus per essentiam / et po-
tentiam / tamen non est presens ubique
per gratiam / Deinde cum dicit Non
vos relinquam orphanos po-
quam promisit auxilium
spiritus sancti s. promittit auxilium
suum / et hic quod promittit se
venturum ad eos / et primo quantum
ponitur ipsa promissio de ipso ad-
ventu / Secundo modo ponitur modus
adventus ibi adhuc modi-
cum 3o ponitur fructus huius ad-
ventus ibi / In illa die
quarto ostendit qui sunt
receptivi huius fructus ibi qui
habet mandata mea Circa
ad primum dicit Non relinquam
vos orphanos veniam ad
vos quasi dicat et si recedam
a vobis per mortem tamen non
relinquam vos orphanos i. sine
pupillos Illud enim est grecum
hoc autem latinum quia veni-
am ad vos s. per resurrectionem
De quo adventu [illegible] venit
Ihesus et stetit in medio discip-
ulorum [illegible] aut proprie quili-
bet se orphanum / quia qui
destituti sunt patre carnali
hii sunt qui tunc sentiunt in
dampnatorem patris spiritualis
per Christum patrem meum et matrem
meam etc. et per oblivionem
peccati mei etc. Deinde cum
dicit Adhuc modicum po-
ad adventum [illegible] adhuc modi-
cum s. usque ad passionem / et
mundus me non videt autem
passionem tamen videtis me

videbat carnem non autem vide-
bat et vim christi carnem habe-
bat vivam autem corpus carnem
suam incorruptibilem
quia non solum videbant
sed etiam contrectabant demonstra-
vit suis i. voluit demon-
strare suis sed his testibus
preordinatis unde subdit
vos autem videbitis me quia
ego vivo et vos vivetis
quasi dicat ego vivo quia si mor-
tem passus tamen resurgo
et vos vivetis / hoc est tamen me
videbitis / videntes letabimini
et tamquam mortui qui rem-
misissent in apparitione mea
Deinde cum dicit In illa die
ponitur fructus huius adventus
Est autem fructus iste cognitio
et ideo dicit in illa die s.
post resurrectionem cognoscetis
et hoc quia vivo docebit
vos et cognoscetis / mecum quia
ego in patre s. per equalitatem
nature Secundo per Ego et pater
unum sumus Et secundo i. et vos
autem apud deum et nos in
me s. sicut contentum cum
cum continente hoc non eundem
tamen quia regimur in regno
dei per vitam ipso vivimus
movemur et sumus ut se
palmites in vite in fra xv
Ego sum vitis vos palmi-
tes et ego in vobis sicut
habitator in templo. i. Cor
iii. templum dei sanctum est
quod estis vos vel ego in vobis
s. operando per vos sed 2a Cor
[illegible] autem experimentum

quærit eius qui loquitur
in me xpus Deinde cum dicit
Qui habet mandata mea
dicit quorum iste sunt tres
unde dicit quia nos omnia
in ꝫ in hunc mandata
et primo quid hoc audit
Secundo et ditione salua
tali dubitat iudas i dicit
ei iudas Tertio adhuc in
quinque pt lra cognoscet
me ꝫ data cognitio nostri
enim ꝫ observatum mandata
mea qui habet mandata mea
in meo et servat ea ſ sicut
ut qui habet mandata mea
in sermonibus et servat
ea in moribus ut qui habet
mandata mea in audien-
do et servat ea faciendo
aut qui habet mandata mea
faciendo et servat ea perseve-
rando Ille ꝫ qui diligit
me quia probatio dilectionis
exhibitio ꝫ operis Inquit Augusti-
nus illius in fide sermonis
qui sibi testimonium in eis
et in memoria sunt manda-
ta ipsius ad fa: ea Ille i
quantum diligit me non verbo in
ꝫ in opere j Joh. iii Non dili-
gamus verbo neque lingua-
ua ꝫ in opere veritate Quarto
aut diligit me diligitur
a patre meo et ego diligo
eum et hanc dilectionem
ostendam in primo vide et
manifestabo ei meipsum
et hic ꝫ primum unde patet oste-
dam illi salutare meum
Infra xvii hec hec ꝫ vita

eterna ut cognoscant te Quarto
vet aliquibus de illo verbo ve-
niam ad vos utrum possit inte-
lligi de adventu ad iudicium
videtur ꝙ non quia dicit adhuc
modicum tempus quare ꝫ usque ad
iudicium non erat modicum
quare etc Dicendum ꝫ ꝙ hoc potest
intelligi de adventu ad iudi-
cium tunc sunt quattuor notanda
per ordinem primum ꝫ ꝙ omne tempus
quantumcumque prolixum est mo-
dicum in conspectu dei unde Au-
gustinus in glossa modicum enim dicit
quia i prolixum videtur homi-
nibus brevissimum ꝫ aut ante
oculos dei de hoc modico Joh.
e in canonica filioli novissima
hora ꝫ Secundo notandum ꝫ quod
mundus aliquando accipitur pro parte mun-
di aliquando pro amatoribus
mundi et hoc modo accipitur
in lra qui dicitur et mundus eum
non videt hoc est et qui
in fine seculi auferetur ab
oculis damnatorum ut
illi dilectos videant eum
in gloria apud quos servat
me ponem per quarum Tertio
ꝫ notandum ꝙ resurrectio xpi ꝫ
nostre resurrectionis quia per eius
mors et per eius resurrectio et
mortuorum et secundum mandatum
omnes moriuntur ita et in
xpo omnes vivificabuntur
De ista causa in lra ſ quia
ego vivo ſ victor dicit autem
putat vivo quia eius resur-
rectio non debeat differri differi
et nos vivetis ſ in finali re-
surrectione quia resurrexi et
nos resurgetis Quarto notandum

q̄ est notandu͞ ꝫ q̄ xp̄us nu͞c
ꝫ in nobis p gr̄am completiꝰ
erit q̄n erit in nobis p glaꝫ
cognito eciā dei nu͞c inchoat̄
ꝫ p̄ficet̄ succedet fidei de-
qua successione in l̄ra s. /
in illa die scꝫ̄ quando evacua-
ta fide nos cognoscetis q̄z
ego sum in p̄re ꝯ eciā ad ar-
gumentu͞ p̄ꝫ quia id tp̄us d̄r
modicu͞ respectu et̄nitatis
quia om̄e q̄d finit̄ modi-
cu͞ ꝫ respectu illius q̄d fin-
em n͞o h̄ꝫ / Secundo quereret
aliquis de illo v̄bo quia ego
ego in p̄re et nos in me /
Ex hoc enim vr̄ q̄ dicere salu-
ator q̄ ista discipli erant
in filio sicud filius in p̄re ꝫ
discipli ita erant in filio
q̄ erant minores eo et n͞o
eiusdem sb̄e cu͞ illo ḡo et filiꝰ
ita est in p̄re q̄ non ꝫ eius-
dem sb̄e / sed minor isto h̄t
aut ꝫ filium / ḡo ꝯ l̄ Dicend͞
ꝫ q̄ l̄ꝫ discipli essent in fil-
io et filius in p̄re et tn̄ o͞z
non o͞z q̄ h̄t sit secundum
eundem mod͞ essendi h̄ sic
sicud / vt concludere argume͞-
tu͞ / Unde h̄ylarius viii
de tri͞ ille s. filius ꝫ in p̄re
p natura diuinitatis / nos at
in eo p corꝑalem natiuitatem
in q̄tu͞ s. assumpsit natura
ura͞ ad h̄ebe / Non enim
apprehendit angelus ꝫ semen
abrahe vir ipsum ꝫ in nobis
p sacrame͞ti sup̄ eundem ioh
vi° Qui manducat mea
car. / et bibit meu͞ sang-
vinē in me manet et ego
in eo ad argume͞tu͞ p̄ꝫ /
quia arguit / ac si modꝰ

essendi unitas idem q̄ tn̄ ꝫ filius
ut ostensum est / Tercio quere-
ret aliquis de illo v̄bo ego
diligam eum / ꝫ hoc enim vr̄
q̄ tn̄ dilecturus sit et nu͞c
non diu diligat / hoc aut
ostendit esse filiu͞ / sic dupciat
eum diligere a diligere a p̄re
meo ꝫ si p̄r diligit et filiꝰ
quia opa p̄ris et filii sunt
inseparabilia et hoc eciā ostend-
esse filium quia dilectio dei ꝫ
eterna ad hanc q̄oꝫ r̄ndet
dingg in orib' nolens / q̄ di-
lectio dei ꝫ eterna dicit mani
festabo ei meipsum i. effectum
mee dilectionis ei ostendam /
Sic ḡo dr̄ l̄ꝫ dilectio dei sit
eterna / tn̄ effectus n͞o est esset eternꝰ
et ꝫ hoc patet argumentum
Deinde cu͞ dicit / dicit ei Iudas
po͞r dubitacio et p̄mo Iudas
dubitat Secundo xp̄us r̄nd-
it ibi r̄t ihūs / dubitat aut ihūs
quia xp̄us dicebat se mani-
festaturum discipulis et non mundo
vnde dr̄ dicit ei Iudas non
ille s. scarioth ꝫ iste cuius
ep̄la int̄ scripturas canonicas
leḡr cu͞ dn̄e quid factum i. que
causa est q̄ ꝫ / quia te ipsum
nobis manifestaturus ꝫ es et
non mundo / Deinde cu͞ dicit
ihūs Rn̄dit ihūs po͞r r̄nsio
xp̄i / In qua r̄nsione duo
facit / quia p̄mo ostendit q̄
sui manifestacio et eciā p̄ris
debetur discipulis / et hoc quia
ꝫ p̄mittitur seruaturi mandata
discipuli aut mandata s'uab-
ant / secundo ostendit q̄ sui re-
manifestacio et eciā p̄ris non
debetur mundo / et h̄at quia ma-
data n͞o s'uat / s. qui non
diligit me / p'a pos duo

includit meum et proximum est autem meum observatio mandatorum de quo dicitur Joh. 14: Si quis diligit me scilicet non solum lingua sed opere sermonem meum servabit. Luc. 6: Quid vocatis me domine domine et non facitis que precipio vobis. Tercium primum autem sed dilectio dei et visitacio et mansio de quibus subditur: et pater meus diliget eum scilicet quantum ad effectum dilectionis quia ab eterno dilexit quantum ad voluntatem bene faciendi. Malachie primo: Jacob dilexi et ad eum veniemus id est cum visitacione et per adventum domini omnia bona venerunt. Sap. 7: Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa et mansionem apud eum faciemus. Quidam in cordibus iustorum et corda aliquorum venit deus et mansionem non facit quia sicut demum recipiunt ut in tempore tribulacionis tempore ab eo recedant. In quorundam etiam corda venit deus et mansionem facit, quia sicut amor cordium eorum penetrat ut ab amore eius tempore temptacionis non recedant. Ille enim me amat cuius mentem delectatio prava consensu non superat. De hac mansione Prov. 8: Delicie mee esse cum filiis hominum. Deinde cum dicit: Qui non diligit me ostendit quod discipuli merentur adventum patris et filii et manifestacionem eorum propter observacionem mandatorum. Hic ostendit quod hoc non merentur indigni quia non servant mandata. Et hoc est quod dicit: Qui non diligit me sermonem meum non servat. Requiris non merentur inde me ut preceptum. Job 36: In manibus id est superbis qui resistunt mandatis dei abscondit lucem et annunciat de ea amico suo Job et 8uo abyssum dicit non

in me sed mecum. Et sermonem quem audistis non est meus sed eius qui misit me patris. Quasi dicat talis non diligit me scilicet qui non servat mandata Christi quibus ut patrem quia sermonem quem loquor non sed ame sed a patre. Concurrit aliquis dicto vero: Si quis diligit me verbis quod diligens servat mandata diligendi. Sed qui amat aliquem amat verba illius. Et ideo qui diligit deum diligit verba eius quod legitur Eccl. 2: Qui timent dominum inquirent que beneplacita sunt ei et qui diligunt eum replebuntur lege ipsius. Ecce quod dicit amantes querunt beneplacere dilecto. Et ideo querunt implere legem dilecti que lex includit mandata. Secundo potest ostendi eadem conclusio sic: amor est virtus motiva semper cum inquiet amantem ad amatum et ideo ubi est amor movetur amans per opera ut per ipsa perveniat ad amatum. Quare vel cum amans omnem viam per quam posset devenire in amatum. Hec autem via per opera est. De hac via Eccl. 2: Qui timent dominum non erunt incredibiles verbo illius et qui diligunt illum servabunt viam illius. Tercio ondunt potest ostendi eadem conclusio sic: amor est in voluntate sed voluntas movet monte se et alias potencias per opera concesso sed quod voluntas per amorem movet se et alias potencias, ut Gregorius amantum ita quia ipse amor non sinit ipsam voluntatem esse ociosam sed semper instigat eam ad operandum

166

Secunde Gregorius: amor dei num-
quam est ociosus, operatur enim ma-
gna si est, si autem operari
renuit iam amor non est. Secundo
quereret aliquis quo dilectio
est prima disposicio ad manifesta-
cionem filii et patris, et secundum
in litera dicendum est quod res
preciosa non debet dari nisi de-
sideranti et non despicienti.
Illuminacio enim intellectus et mani-
festacio patris et filii est res preciosa
et ideo non datur nisi desidera-
nti et anhelanti ad eam per
amorem, et ideo sequitur quod hec
manifestacio supponit amorem
sicut primam disposicionem, unde
Ecclesiastici ii: Qui timetis dominum
diligite illum, et illuminabuntur
corda vestra. 2o potest etiam dici causa
conclusio, sicut oculus non potest videre
spiritualia nisi vacet a terrenis
per vacate et videte, sed amor
dei facit vacare a terrenis. I
Jo. ii: Si quis diligit mundum
non est caritas dei in eo, et ideo
sequitur quod caritas est prima ad viden-
dum spiritualia. Tercio potest etiam dici quod
sicut anima videns deum quiescit
in deo sicut conservatum in tran-
quillitate. Nam sicut est quod pondus
pondus rei movetur res ad
centrum et quiescit in eo, sic centrum
animarum est deus, pondus
animarum est amor, et ideo sequitur
quod amor dei disponit animam
ut moveatur in deum propter opera
et observacionem mandati, et
idem amor facit eam perfecte
quiescere in deo. Nam anima
non perfecte quietatur nisi possi-
deat amatum, ad quod desiderio
ardentissimo movebatur, et idem
amatum teneat per amorem,
ita quod appetitus in quo inde fiat
amor rei et cetera, quod autem caritas
sit pondus mediante quo

animus reponitur in amato et
econtra patet I Jo. iiii: Deus caritas
est et qui manet in caritate
in deo manet et deus in eo.
Quarto dubio quereret aliquis de isto
verbo et sermone quem quem au-
distis non est meus sed patris, non
potest esse contrarium sibi. Supra
dixit: Qui me non diligit ser-
mones meos non servat. Augustinus
in omelia quod sermones sunt sui,
hic autem dicit quod sermo eius
non est suus sed patris. Quomodo
potuit Augustinus in omelia dicit quod
forte salvator fecit distin-
ctionem inter sermones ipsos et
sermonem in singulari. Sermo-
nes cum dixit suos esse, sed
sermonem non, quem in sermone
intellexit verbum. Verbum autem semper
semper est alicuius vel alterius,
et ideo semper est patris. Jo. 1: Et
verbum erat apud deum. Alio
modo potest dici ad omnes quod nulla
contrarietas est in verbis Christi quia
sermo accipitur hic pro doctrina.
Doctrina autem est a filio
in quantum eam docet et non est
a filio quia filius non est a se ip-
so. Jo. vii dixit: Mea
doctrina non est mea. Glosa: hec
doctrina non est mea docente
sed quod doceam hoc habeo a patre
qui genuit me doctorem.
Hec locutus sum vobis. Hic
sequitur 3a pars huius capituli in
qua postquam salvator exhortatus est
discipulos ad fidei constanciam
et ad legis constanciam obser-
vanciam hic secundo observacione
predicat eis accelerationem sui
recessus, et duo facit ne eum
turbarent de recessu. Primo pre-
mittit eis consolacionem, secundo
predicat suum recessum ibi et
nunc dixi vobis prius in qua-

in me ar/ quia primo consolatur eos
consolator spiritus sanctus scilicet contra
Secundo comparatur donatione ibi
pacem relinquo vobis/ 3o contra
promissione sue visitationis ibi
Non turbetur cor vestrum neque formidet
congaudio sue exultationis ibi
Si diligeretis me gauderetis utique ad
primum quantum pertinet haec
locutus sum vobis apud vos
manens ne debetis turbari
sed non intelligitis quia intelli-
gitur in adventu spiritus sancti/ et ideo se-
quitur autem spiritus sanctus quem
mittet pater in nomine meo. i(d est) in
fide nominis mei/ quia spiritus sanctus non nisi
credentibus in Christum datus est
Joh. 7. Qui credit in me sicut
dicit scriptura flumina de ventre
eius fluent aquae vivae. Ille
nempe spiritus sanctus nos docebit omnia et
suggeret nobis omnia quaecumque
dixero vobis (Sap. 7. omnium
artifex docuit me sapientiam sa-
pientia/ est enim in illa spiritus
intelligentiae sanctus. Et veniet
aliquis de illo vero in nomine
meo. Si enim in nomine meo
filii mittitur spiritus vero quod pater filius
quem est filius/ scilicet quod spiritus sanctus
nominetur filius ad hoc di-
cendum est/ quod spiritus sanctus venit in nomine
filii potest intelligi 3bus modis
primo modo quia veniendo in
mentes nostras adoptat nos fi-
lio/ unde dicitur de spiritu sancto
Spiritus sanctus datus est spiritus filii
per adoptionem/ sed filios
faciens eos/ qui enim nuper
voluissent ut sicut filius in
in suo adventu subiciat fide-
les patri. ita spiritus sanctus subiciat eos
fideles filio. Secundo potest intelligi
eo modo quo dicimus/ quod filius
venit in nomine patris/ non quod pater

pater sed quia est unigenitus patris
ita et spiritus sanctus dicitur venire in no-
mine filii/ non quod pater filius
sed quia est spiritus filii ad Gal.
iiii. misit deus spiritum filii
sui de hac expositione dic-
imus quod non sunt qui in nomine
domini venit non sunt domi-
ni/ sed sunt portant nomen
eius per hoc quod unige-
nitus indicant domini/ Sic et
filius qui venit in nomine
patris/ portat nomen eius
per hoc quod unigenitus dei filius
approbatur. Tertio potest dici quod
spiritus sanctus venit in nomine filii/ quia
sicut dictum est in expositione
hic spiritus sanctus datur in fide nominis
Christi ad argumentum patet per
predicta. Secundo quaeret aliquis
de illo vero suggeret nobis
omnia haec cum veritas filius quia
suggerere est minoribus sed spiritus sanctus non
est minor filio ut esset minor
nobis/ quibus suggeratur
quod ad hanc quaestionem dice-
ndum est quod spiritus sanctus dicitur hic quatuor
actus primus est ad vocare
quia paraclitus dicitur advocatus
advocare autem dicitur spiritus sanctus prius
sine verbis quia pavore
de incepcione apud magistrum
patris implevit/ dum eos
repleverit ornantes facit
Secundus actus spiritus sancti est consola-
tor quia paraclitus etiam
dicitur consolator/ consolatur autem
nos spiritus sanctus sine verbis quia
pavore/ nobis mentibus
de pectore spe veniae dat/ quod
quia spe veniae recipit con-
solationem. Tertius actus/ spiritus
sanctus est dare doceri actu quartus
inspirat spiritus assistit cordi ad

audientis ociosus s(ed) s(er)mo
doctoris. Intelligemus ergo
q(uod) tota t(ri)nitas docet quia
inseparabilia sunt op(er)a pie-
tatis t(ri)nitatis s(ed) t(ame)n s(ecundu)m aliq(ua)s
raciones approp(ri)at(ur) filio quia
filius e(st) v(er)bu(m) v(er)bu(m) aut(em) e(st) ma-
nifestare docendo. Aut aliaz
raciones approp(ri)at(ur) sp(irit)ui sancto
in quantu(m) facit homines ca-
paces huius doctrine elevan-
do cor ad sp(irit)ualia et p(ri)-
mo depurando affectu(m) car-
nalem. Affectus enim carnalis
et alibi impedit intellectum
ne p(er)cipiat sp(irit)ualia et ideo
ad p(re)parandu(m) sp(irit)ualium i(n)tellig-
enciam homines depuratione
affectuu(m) carnalium. Secundus actus
sp(irit)us sancti e(st) suggerere. Dicit
sp(iritu)s sanctus suggeret scilicet p(ro)p(ter)
longu(m) in ext(er)ius i(d est) commemo-
rare et ad memoriam re-
ducere quia ap(osto)li non pot(er)ant
in p(er)fectu(m) habuisse memoriam
omnium verbo(rum) Christi vel in ven-
tu(r)e sp(irit)us sancti. Alio mo-
do sp(iritu)s s(anctus) suggerit s(ecundu)m Greg(orium)
quia scientiam ab intimo inspi-
rat s(ed) magis ab occulto ena-
rrat. Q(uod) suggerere hic idem e(st) q(uod)
veritatem a(li)q(ua)m de occulto
trahere. Alio mo(do) p(otes)t dici
q(uod) t(ri)plex e(st) veritas p(ro)mitt-
endo, intendendo, in sugg-
erendo. Veritate promissio(nis)
illuminavit sp(iritu)s sanctus
p(ro)ph(et)as. ij Petri j. Sp(irit)u sancto
inspirati locuti sunt sancti
dei homines. Veritate doct(ri)-
ne docuit ap(osto)los. Veritate
aut(em) suggestionum aliorum
fidel(es) fidelis et de hiis du-
bius v(e)ritatis in l(itte)ra do-

cebit vos omnia et sugger(et)
nobis omnia ad argumentu(m)
p(er) p(re)dicta quia suggerere hic
non e(st) idem q(uod) sub inspirare
s(ed) magis idem e(st) q(uod) memorie
vel occulte scientiam ingerere.
Deinde cum dicit pacem relin-
quo vobis etc. promittit eis
donatione(m) pacis d(icens) pacem
relinquo vobis pa(cem) m(eam) do
vobis. Ingeminat aut(em) pacem
p(ro)pt(er) pacem gr(ati)e et gl(ori)e. Unde
Aug(ustinus): pacem suam relinquit
in qua manentes hostes vin-
cimus, pacem suam dat nob(is)
q(ua)n(do) sine hoste regnabimus.
Hom(ilia) lxxvii. Facit pacem
in non quo modo tempora-
lem i(d est) ad t(em)poralem vitam co(n)-
aut(em) et(er)nalis i(d est) et(er)nalem finem
mundus dat et(ern)us vero non tunc ma(n)ife-
stat interiorem h(ab)ere his lum-
(n)on e(st) pax in p(re)s(enti)bus ergo aut(em)
do pacem ad quietem in
thronis celestibus. P(ost) pax in-
ulta dicat et p(ost)ea ultimo
et pax dei que exup(er)at om(n)em
s(ensu)m custodiat corda v(est)ra et
intelligencias v(est)ras. Queri-
ret aliquis quare Christus pa-
cem quam relinquit non vo(cat)
suam s(ed) simpliciter dicit pacem
relinquo vobis s(ed) pacem qua(m)
dat vobis suam dicens pacem
meam do vobis. Ad solutione(m)
huius q(uestio)nis notandu(m) est no-
tanda primo e(st) q(uod) t(ri)plex e(st)
pax. Est enim pax peccatorum
affectus carnalis quem facit in-
mundos de qua in ps. zelavi
sup(er) iniquos pacem peccatorum
videns. Secundo pax iustorum q(ue)
in se ipsis pacifica in corpore vel
pacifica cum proximo vel

pacificatur cum deo. In seipso pax multa i. quies multa diligentibus legem. In proximo ad ephesios. Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Cum deo ad Ro. v. Iustificati igitur ex fide pacem habeamus ad deum. Tercio est pax eterna. Sap. 3o et quod a nobis est iter exterminium illi autem sunt in pace et in ps. Posuit fines tuos pacem et adipe frumenti satiat te. Secundo quod notandum est quod primam pacem xristus excludit, ait xristus Non veni pacem mittere. Secundam pacem xristus nobis relinquit quia dicit pacem relinquo vobis ut scilicet pacem habeatis in vobis. Tercio notandum est quod 2a pax et 3a differunt duobus. Primo quia pax secunda in perfecta. Nam in vita animalis [illegible] non potest esse perfecte pacificus [illegible]. Est enim in nobis pax aliqua qua delectamur legi dei sed non plena quia videmus aliam legem in membris repugnantem legi mentis. Pax enim cum proximo in via non est perfecta. Cum variatur secundum Augustinum quia unus proximus non videt cogitationes alterius et ideo licet unus proximus credat se diligi ab alio tamen hoc nescit. Pax autem 3a quia est beatorum perfecta est quia excludit omnem repugnantiam in homine et etiam quia nihil latet in patria sed unus cognoscet cogitationes alterius et ideo unus proximus non solum credet sed etiam sciet se diligi veraciter ab alio. Ex hoc dicta scilicet patet quia pacem 2am non dixit xristus suam sed simpliciter dicit suam pacem relinquo vobis licet enim hec pax sit ab eo sicut ab agente tamen non est in eo tamen nullam habuit penitus nullam repugnantiam

habuit pacem autem 3am dicit suam quando ait pacem meam do vobis et hoc quia pax est ab eo et est in eo. Deinde cum dicit Non turbetur cor vestrum per quam promisit eis pacem promittit eis suam visitationem dicens Non turbetur cor vestrum neque formidet. Et cetera. Non audistis quia dixi vobis vado et venio &c ad vos. Quasi diceret et si abeo et preparo vobis locum tamen venio. Timeret aliquis quod xristus ibat et veniebat ad hoc videtur Augustinus in omelia ubi dicit ponit exemplum quod discipuli turbari et formidare poterant quia xristus ibat ab eis et licet iam venturus esset tamen in illo intervallo lupus poterat invadere gregem. Augustinus non dicit Augustinus sed quod xristus ibat et veniebat manebat et ideo non oportebat eos turbari quia ita ibat ut homo quod eos non deserebat ut deus. Venit ergo xristus sua potestate moriendo et venit resurgendo vel ivit ascendendo quasi homo iste formosus in stola sua gradiens &c et venit ad iudicandum sicut [illegible] videbitis filium hominis. Deinde cum dicit Si diligeretis me promittit eis consolationem ex sua exaltatione. quasi diceret xristus recessus meus est mea exaltatio quia ad illum qui est me maior. Amici amatores non turbantur de exaltatione amici sed magis gaudent. Ergo nec vos debetis turbari de recessu meo et hoc est quod dicit litera Si diligeretis me &c.

gauderitis utique quia vado ad
patrem et hec est mea exalta-
cio quia pater maior me est de hac
exaltacione ad Heb. i° Sedet
ad dexteram magestatis in ex-
celsis tanto melior angelis
effectus etc. Deinde cum dicit Et
nunc dixi vobis / premissa con-
solacione predicit recessum suum
et primo ponit racionem predicendi
secundo ponit racionem accelerandi / sed
Iam non multa / primo predicit / et
racionem quare predicit est argu-
mentum fidei / unde dicit Nunc
dixi vobis priusquam fiat et
cum factum fuerit credatis / et hoc
enim firmati sunt in fide quia
viderunt ita evenisse sicut
predixerat / unde post resurreccionem
hec ad memoriam reducebat
Luc. ult. / hec sunt verba que
locutus sum vobis cum ad-
huc essem vobiscum Deinde cum
dicit Iam non multa ponit racionem
accelerandi / que fuit dyaboli
et infestacio dyaboli / qui
armabat satellites ad eum
comprehendendum / et machinam
parat / Et sic ibi Sed ut cogno-
scat mundus Et narratur ad pre-
mu dicit Iam non multa loquar
vobiscum propter brevitatem temporis
Supra xiij° Filioli mei adhuc
modicum etc. [illegible] quia non du-
capaces estis / xvi° adhuc
multa habeo vobis loqui
sed non potestis portare modo
venit enim princeps mundi huius
i. dyabolus qui veniebat
in satellitibus suis licet non
venit tamen in me non habet quicquam
i. suis peccatis ad me non
extendit quia sua potestas non
est nisi propter peccatum / Non enim
dicit princeps mundi quia pro-
prius ~~mundi~~ mundane sed
sed magis mundane cupiditatis

Zabulus ipse est rex super omnes
filios superbie / sed in me nulla
est culpa vel peccatum propter quod potestas in-
terim peccatum non facit quod sui
iuris principatus non extendit ad
me. Deinde cum dicit Sed ut cog-
noscat mundus ponit 2a racionem
accelerandi et debet sic continuari
secundum Augustinum dixerat enim quod
hic princeps huius mundi in eo non
habebat quicquam / tunc potuisset
aliquis dicere Cur ergo morie-
ris si non habes peccatum / cui debe-
tur mortis supplicium Respondit
[illegible] ut cognoscat mundus quia
diligo patrem et sicut manda-
tum dedit michi pater sic facio
surgite eamus hinc Discumbens
enim [illegible] discumbentibus loque-
batur et ideo dixit Surgite eamus
hinc autem non dixit ad istum lo-
cum ubi fuerat tradendus Iudeis
ostendit se voluntarie pati
Unde hic Matth. xxvi Surgite
eamus Ecce appropinquabit qui
me tradet Notat hic Augustinus
quod populus soluit / quod non rapuit /
rapiebant enim Adam peccatum qui
manum in arborem per supersticionem
precepti extendit / ut in glosa [illegible]
non dum [illegible] in mandato populus
autem solvit que non rapuit est
mortuus sed cum in eo non esset de-
bitum mortis / et ad hoc concur-
rit triplex causa / primo dileccio
dei / et hoc in littera ut cognoscat
mundus quia diligo etc. Ad hoc secunda
secunda causa s. obediencia / Nam
qui diligit servat mandata De
hac causa in littera Et sicut
mandatum fuit in consilio fuit
in spiritum anime Christi quod pa-
ssio sua esset necessaria quia huma-
no / et ideo sequitur 3a causa s. amor gene-
ris humani Supra iij° Sic enim
deus dilexit mundum etc. Deinde

Arguet aliquis de illo pro-
cutiona pater maior me est. Si
enim pater maior est et filius minor
sequitur quod filius sit creatura quia
quicquid minus deo est creatura
est. Ad hanc questionem videtur dicen-
dum in breui. Ubi primo notandum quod
christus est unum suppositum in dua-
bus naturis scilicet in diuina et huma-
na. Christus enim deus et homo
est unus et non duo. Et hoc est
propter unitatem suppositi. Et hoc
notato sequitur sic: est quod de christo
aliqua dicuntur secundum diui-
nam sicut cum dicitur christus fuit
passus. Et hoc modo dicit quod hic
pater maior me est. Hoc enim modo
dixit se recessurum a nobis
et iturum ad patrem. Et [illegible] ibat
quia corpus suum quod nobis susce-
perat de mortali fiebat im-
mortale. Ad argumentum patet
predicta. Hylarius enim dicit tamen
ipso dicit quod pater maior est filio ex
auctoritate quia genuit eum
et non tamen filius non potest dici
minor patre quia est sicut a-
pre tamen eandem habet essentiam cum
patre. Et sic sunt in [illegible] christus
cum dicit pater maior me est
[illegible] secundum autem Hylarium ista
maioritas refertur ad auct-
oritatem patris.

Ego sum vitis vera etc.
In qua christus hortatur
discipulos suos ad fidei
constantiam. Hic ortatur eos ad
unitatem caritatis dilectione
caritatis est quod diligant
deum super omnia et amicum in
deo et inimicum propter deum. Et
sic ista hoc capitulum habet
partes quia primo christus hortatur
discipulos ad dilectionem dei
secundo ad dilectionem amicorum ibi
hoc est preceptum meum ut

diligatis. Tertio ad dilectionem
inimicorum ibi Si mundus
nos odit. Primo [illegible]
in [illegible] nos ad dilectionem
dei [illegible] ubi primo notandum
est quod per dilectionem dei locatur
quis in deo. Unde deus cari-
tas est et qui manet in ca-
ritate in deo manet et deus
in eo. Caritas enim est quasi
pondus quo [illegible] amans
in amatum sicut ergo pondere
locatur corpus in loco. Ita
per amorem locatur quis in
amato et sic in hoc christus
duo facit quia primo hortatur
discipulos ad spiritualem lo-
cationem sive inpositionem
secundo ortatur eos ad dilec-
tionem que est causa huius ma-
nsionis ibi Sicud dilexit
me pater. Prima in duas quia
agitur de locatione habet
tres partes quia primo agitur
de loco in quo fit hec lo-
catio ibi Ego sum vitis ve-
ra. Secundo agitur de lo-
cabili ibi Et pater meus.
Tertio agitur de ipsa locatione
ibi Manete in me. Primo
ergo agitur de loco in quo fit
hec locatio unde dicit Ego
sum vitis vera id est christus
sicut in vite [illegible] locantur
palmites ut possint por-
tare fructus ita in me loca-
ntur membra ecclesie ut possi-
nt fructificare. Vocatur
[illegible] vel videbatur
[illegible] in pagina tres
a christo in quo sunt tres
substantie scilicet deitas, caro et
anima [illegible]
penultimo ligatus ad [illegible]

vitem filii mei asinam etc. i.
ecclesiam / ecclesiam enim ligat ad vi-
tem i. christum / quia ipse est vitis
et membra ecclesie sunt quasi
palmites. Deinde cum dicit
et pater meus agricola est agit
de locali. Ubi advertendum
est quod id quod locatur in vite est
palmites / et ideo agit de pal-
mite est agit de locali / pal-
mes autem spiritualis nisi pur-
getur / quia incorporatur illi
christo / cum est vitis nisi pur-
getur / ex quo sequitur quod ratio
locabilis oritur ex pur-
gatione / et postea agit de pur-
gatione palmitis est agit
de eo quod facit locabile et ideo primo
loco agit de eo quod locat
in vite scilicet de palmite agit
de purgatione palmitum
et primo dicit quod talis purga-
tio est a patre secundo dicit quod talis
purgatio est a christo ibi Iam
vos mundi estis / primo ergo
ostendit quod pater purgat / et
primo purgat ex parte
mala removendo secundo purgat
meliorando bona ibi / et
omnem etc. Quantum ad primum dicit
et pater meus agricola est / non
tamen quia exterius colat / sed
quia interius augeat / Corinthiorum
iii. Ego plantavi apol-
lo rigavit / deus autem in-
crementum dat et ibidem
dei agricultura estis omnem
palmitem in me non ferentem
fructum tollet eum scilicet a
vite christo in Matthei iii Iam enim securis ad ra-
dicem arborum posita est
omnis arbor que non facit fru-
ctum bonum abscindetur etc.
Deinde cum dicit et omne quod
fert fructum dicit quod purgat

agricola meliorando bonos
et ideo dicit et omnem qui fert
fructum purgabit eum i. meli-
orabit et in virtute augmen-
tabit / prius ibunt in virtute de vir-
tute in virtutem Apocalypse ultimo Qui
iustus est iustificetur adhuc
ut fructum plus afferat. Ergo
Sed nunquid meliores sunt indiget
agricole opere ut purgetur
per tribulationes quia tribulatio
patientiam facit et magis
probat unde in psalmo Probasti
nos igne nos ex-
aminasti etc. Deinde cum dicit
Iam vos mundi estis dicit quod christus
quod etiam per ipse purgat / ita quod
non solum est vitis in quantum
in eo manent palmites sed
etiam est agricola in quantum pur-
ificat palmites unde dicit
Iam vos mundi estis scilicet
ab errore per sermonem scilicet fidei
quem locutus sum vobis / quia
sed christus cum agricola / sed
sermo meus a vobis creditus
purificat vos palmites etc.
Actuum xv fide purificans cor-
da eorum. Ego ego sum agri-
cola / Deinde et primo aliquis
de illo etc. Ego sum vitis
vera / pater eius filius quia vera
vitis est realiter vivus et eius
germinant est christus non fuit re-
aliter vitis / ergo non fuit vera
vitis / sed hec vera dicit Augustinus
in omelia dicit / quod christus fuit
vera vitis / hoc tamen quod dicit vera
non refertur ad illud / unde
ista similitudo translata est /
ut quasi christus sit illa vitis /
materialis / que naturaliter produ-
cit vinum / sed magis de alia
vitis vera per similitudinem

ita quod vinum excludit alienum
et includit solucionem Augustinus
Notandum secundo primo quod Christus dicitur
vitis non per proprietatem sed
per similitudinem sicut dicun-
tur Augustinus agnus leo etc.
Similitudo autem est in hoc quod
sicut vitis habet exterius despectum
et tamen intus habet virtutem latentem
ad producendum fructus
suavissimos ita et Christus hic
videtur despectus exterius
tamen ex virtute eius producitur
fructus suavissimus. Ecclesiastici xxiiii
Ego quasi vitis fructificavi suavi-
tatem odoris. Secundo fructus
suavissimus ut in Iudicum ix. Iudicia
erit germen domini in magni-
ficencia et fructus terre subli-
mis. Tercius fructus pinguis
et durans et dominus continu-
atus Ezechielis xlvii non de-
fluet folium eius et non de-
ficiet fructus eius. Secundum quod
est notandum est quod vinum aliquando di-
citur similitudinaliter
eo modo quo dicimus quod hic pic-
tus non est homo verus, et hoc
modo Christus non fuit vitis vera
sed similis. Secundo non dividitur
contra alienum et corruptum
eo modo quo dicimus et acetum
non est vinum, et hoc modo
Christus dicit se esse vitem
veram. Tercium quod est notandum
est sicut in vite per proprietatem
intelligimus vinum et non vinum
dicimus eum verum vinum
qui habet effectum vitis, ita in
vitis vite per similitudinem intelli-
gimus vinum et non vinum dici-
mus eum nec verum vinum qui
habet effectum vitis non verum

aut quia sicut dictum non
habet effectum vitis ita in vi-
te per similitudinem intellige-
mus vinum et alienum [illegible]
et hoc modo dicit Augustinus quod
Christus fuit vitis [illegible] vera
domus autem Israel fuit
vitis aliena et non vera
quia per hoc habuit effectum vitis
in producendo vinum spiritua-
le quod fuit vinum compunctionis
vel vinum in ebrietatem de-
vocionis etc. Et alibi vinea
[illegible] quod plantatus est
domus autem Israel fuit vitis
aliena quia [illegible] in a-
maritudinem [illegible] est
ut faceret uvas et fecit la-
bruscas ad argumentum
predicta. Secundo queritur
aliquis utrum Christus fuit vitis
vera secundum humanam naturam
an secundum divinam. Videtur quod secundum
divinitatem quia sicut vitis ma-
terialis in se habet humorem
vilem ita vitis spiritualis in
se habet humorem gratie et
dei et non hominis. Sed in
Christo humor gratie est dei et
non hominis. [illegible] ad
oppositum est Augustinus in [illegible]
qui dicit quod secundum hoc Christus est
vitis secundum quod [illegible] maior
[illegible] est secundum hoc [illegible] secundum
Augustinus in [illegible] dicit
quod Christus est vitis ut homo
[illegible] est ad hoc
quod vinum [illegible] et pal-
mites Christus autem ut deus
non est [illegible] nobiscum quod
sumus palmites sed ut homo
et [illegible] esset deus cum

ne non sumus securi quod homo
ut in illo esset unus huma-
na natura tum et nos palmi-
tes esse possemus perpetui
Quia quod ad hoc quod Christus sit
hoc quod vitis / sed solum quod est
caput ecclesie ut media-
tor hoc autem licet sit … quod hoc
… necessario consequatur
ut sit deus / quia purus
homo / non sit hec vel hoc /
vel caput ut non medi-
ator … argumentum …
augustini in omelia 8. et si
non esset unus nisi homo
esset / tu haue gratiam pal-
mitibus non preberet nisi deus
esset ut autem mediator sanctus
aug. / Notandum quod aliqua con-
veniunt Christo sine divina nam
etiam qui non querent sibi
si non esset deus sicut esse
eternum et omnipotentem et si-
milia / Quedam conveniunt si-
bi secundum humanitatem sicut esse
passibilem et mortalem / Que-
dam conveniunt sibi secundum
humanitatem et iuncta dei-
tate / sicut esse vitem et esse
mediatorem et esse caput
ecclesie. Quarto queret aliquis
aliquis de illo verbo et pater
meus agricola est hoc enim non
videtur verum / quia cum quod agricola res-
pectu creature colit creaturam
hoc autem est falsum / quia creatu-
ture est colere deum et non
econtrario / Ad quod hoc dubium
respondet augustinus de verbis domini
sermo. Quia deus colit nos
et nos deum et tamen non eodem
modo / Cultura enim dicitur quod in
nobis quia non cessat verbo suo
extirpare mala semina de
cordibus nostris / aperire cor
nostrum tamquam aratro sermo-
nis plantare semina preceptorum
expectare fructum pietatis / et
sic deus colit nos quia me-
liores nos facit / nos autem coli-
mus eum / non quia faciamus
eum meliorem / Colimus enim
eum non arando sed adorando
Quarto queret aliquis de illo
verbo omnem palmitem in me non
ferentem fructum tollet eum hoc
enim non videtur verum / quia Christus
sicut vitis sit autem nullum ullum
separat a Christo cum separari a Christo
cum separat a Christo sit semper in-
alium / sed ea ipso quod palmes
non facit fructum et tenetur facere
quod separatus ante et post
aliquis non separatur dicendum quod
separari ante quod quod duobus mo-
dis uno modo per peccatum / et hoc vel
quia facit malum / vel quia
non facit bonum / ad quod textus Nota
non solum eum qui mala faciunt
sed et qui bona negligunt fa-
cere abscindunt ante …
apocalypse iii. quia tepidus es
incipiam te evomere / et Matthei xxv
dicitur quod talentum ablatum est
ei qui non fructificavit ex eo et
Luce xiii dicitur quod dominus ficulneam steri-
lem precepit abscindi hoc non
peccatori eo quod peccat abscinditur
ante / et non deus abscindit
eum nisi pro tanto / quia iusto
dei iudicio gratiam non dat / tum
peccatum quod causa que concludit re-
manere gratie / Alio modo abscindun-
tur palmites potius damp-
nacione qui mali per separabuntur
ab eis non solum merito sed
etiam modo / et hoc in fine eorum.
Qui quis in me non manserit mit-
tetur foras et hoc non deus

separat puniendo de hoc in sa-
cram. Ad quintum in me non mane-
vit mit rel. Ad primum argumen-
tum patet quia petrus tollit se-
parate, sed adhuc tollendus est pro
culpis dampnatorum. Ad secundum
argumentum dicendum est quod petrus
ex ipso quod petat separatus est me-
rito, sed adhuc restat quod separet
mundo. Hoc autem est ultima sepa-
racione que transponet in ge-
henam et palea comburentur
igni. Circa tercio queritur aliquis
de illo verbo Et omnes qui fert
fructum purgabit eum. Nam
nullus potest facere fructum nisi sit
purgatus quia bonum opus
est ab aliquo operante et bo-
nitas in opere supponit bonitatem
in operante quia bonitas fructus
supponit hominem purgatum et
mundum. Non ergo bene dicitur quod
ille qui purgatur fert fructum.
Dicendum est quod aliquis purgari
potest intelligi duobus modis.
Primo modo quia de immundo fit
mundus et hoc modo non
accipitur hic purgatio. Alio
modo quia de purga-
to fit purgatior et hoc modo
accipitur hic, quia nullus est
in vita qui non indigeat pur-
gari. Hoc enim purgatione est
illa de qua dicitur est supra
Johannis 13° Qui mundus
non indiget nisi ut pedes
lavet. Et per hoc enim quod pedes
nostri, i. affectus inclinatur ad
terrena. Et per hoc contrahimus
aliquam rugam et maculam,
aliquam indigemus mundari, et
non solum Johannis. Si dixerimus
quia peccatum non habemus nos
ipsos seducimus et veritas in
nobis non est et circa in

originis carnis est cum in hac
vita sit mundus, ut vero
magis et magis quam mundus.
Ad argumentum patet de se.
Quarto queritur aliquis de
de illo verbo Jam vos mundi
estis propter sermonem quem lo-
cutus sum cum quod debuit dicere
vos mundi estis propter baptis-
mum est quod illud verbum potest
duobus modis continuari
ad precedencia. Primo modo
ut videat se esse agrico-
lam inquantum mundat pal-
mites per verbum suum sicut
cum verbis magistri purgat
intellectus discipuli ab errore
et ignorancia, ita etiam
fidei predicatum a Christo pur-
gat intellectus discipulorum
ab errore. Unde Crisostomus mundi
estis estis propter sermonem quem lo-
cutus sum i. tam lumine doctrine
iam suscepistis et a iudaica-
no errore eruditi estis.
Quod dicit Crisostomus illius est pur-
gare tales tales in-
aut ipsi sunt verbum lu-
minosum. Alio modo pur-
gat quia ex verbo predicatoris
flammatur affectus ex qua
inflammacione elongatur
a vicinis sicut a palmi-
tibus superfluis et tolli-
tur ad celestia. Secundo potest
continuari hoc quod clausu-
la ad precedentem dixe-
rat enim superius quod pater pur-
gat palmites ferentes
fructus, ex quo dabat in-
telligere, intelligere quod
iam erant purgati,
non cum ferret fructum vel

ri non essent purgati et
io statim subdit xpus vos
mundi estis / quia tu hoc indigen-
tis ut scilicet mundiores essent
aut mundificati in baptismo
o non tu dixit per p. baptis
sed per sermonem. Cuius ro
quia s. augustinus in omelia / quia
accedit verbum ad elementum
et fit sacramentum sacramentum ipsum
in cum non bene quis corpo-
pula se in sacro non quia
dicit quia quando credit facite
cum vero corpus tangit et
cor purgat. Manete in
me per quia salvator dicit
de loco sive de vite et de
locabili sive de palmite
Juxta istam invitatus ad
ipsam locacionem ut scilicet simus
palmites manentes in in-
te per graciam et non absci-
di perpetuum et primo ponit
ipsa invitacio. Secundo invi-
tacionis racio ibi Sicut
palmes / Circa primum ad in-
vitacionem dicit Manete in
me scilicet sicut palmites in
vite et ego vos in vobis
scilicet sicut vitis in palmitibus
Declarat mansione istam Iste
in Christo manet ... unita-
te unde manet et deus
in eo. Hec mansio quia ex hoc
quod palmes recipit humorem
a vite et vitis in fluit ...
Non cum dicit Sicut p-
palmes / ponit xpus raci-
ones ... quas quis debet
moveri ad manendum in
vite et sunt tres / prima
respicit omnes operantes
Secunda respicit petentes et
orantes ibi Si manseritis

in me Tertia respicit docto-
res et predicatores ibi In hoc
clarificatus est Circa primum ad pri-
mum notandum quod quis operantes
debet proficere in bonum in
faciendo opus acceptum
a deo et debent declinare
malum ad quod malum sit pe-
na eterna et sic hoc primo ro
racio ... quia primo
sunt ro effectum in bonum
Secundo sumitur racio ex parte
ne mali ibi Si quis non
... ego ... racio et ... esse
... quod faciendo sine
... ullum actum fructuo-
sum ut acceptum a deo quia sine
mansione in vite spirituali nullum
actum quod fructuosum ... in
vite spirituali manendum quod In-
hac racione pandit ... sal-
vator / quia primo adducit
quedam ex ... de vite
materiali dicendum Sicut
palmes / sicut mundus non
potest facere fructum a se metipso
nisi manserit in vite scilicet una
mali. Secundo adducit eum
ad propositum sic dicit. Sic nec
vos scilicet potestis facere fructum nisi
in me manseritis. Cuius
racio quia Christus est sicut vi-
tis dans humorem gracie
et nos palmites recipie-
tes hunc humorem Christum ma-
net in me scilicet sicut palmites
in vite recipiendo humorem
a vite et ego in eo
fluendo hunc humorem in
hic fert fructum multum
quia sine in fluente humo-
re ego / ut potestis facere, i

in nullum actum acceptum deo
preterea si re contueretur aliquis
de isto verbo Ergo sunt virtutes
meritorie non cum illum quod fructus
est vitis. Sed propter quod fructus
benedictus in mulie-
ribus et benedictus. sicut ven-
tris tui. fructus vero sunt acce-
pti ex gracia quod gracia
adeo efficiet et non aliter
merita tantum Christi tamen quod vitis
in nobis quod bene dixit qui se
dixit esse vitem in nobis
virtute sunt fructus vite dic-
endum quod ista fructus dei qui ca-
piunt ex arbore. nam fructus
ad tempus quod virtutis arboris
fructus et non sicut quod variatur
arbor variatur fructus quod hoc
non obstante. Aliquando autem
alia arbor dei ipsa beata
virgo cum arbore fructus quod
ipsa benedictus Christi sicut
fructus matris quod filius et
sic non dictum quod ipse proprius
quod fructus. quod hoc non obstante
potest dici vitis in quantum est
principium meritorum nostrorum
alia arbor facientes fructum
vocatur ipsa crux Christi cum vi
ascendam in palmam.
Aliquando arbor vocatur volun-
tas que sicut fructum facit
Unde depetto [illegible] facit
bonum in fructu dignos fructus
penitentie quod [illegible] factio non potest
fieri nisi in virtute meriti Ihesu
Christi. Ex quo sequitur quod palmes
non potest ferre fructum bonum
nisi in virtute meriti que
quod proprius aliquando voluntas
facit fructum et hoc quod facit

opera meritoria glorie aut in
arbor bona fructus bonos
facit Et Ecclesiasticus xxiiii
flores mei fructus hono-
ris et honestatis Sed
opera nostra non sunt suffi-
ciencia ad merendum gloriam
nisi in quantum sunt per ea
ti agitur et in quantum fun-
dantur super merito Christi quod
quodammodo non fuit infinitum
infinitum. Ex quo sequitur quod pal-
mes etiam non potest bene
bonum fructum nisi in quantum
coniungitur Christo qui quod vitis
ad quod unum argumentum potest
opera propter quod fructus et
vitis dimpsit (?) respondendo
ad secundum dicendum quod
licet gratia sit adeo efficiens
cum Christus obediendo patri
etiam meruit nobis Est
specialiter hec gratia non data nisi
accedentibus in Christum fides
aut qua Christus credit con-
iungitur cum Christo quod
vitis et potest palmes non
habet graciam nisi coniunctus vi-
vite Sed contra venit aliquis
aliquis de illo verbo Sine
me nichil potestis facere
Sed in hoc enim dicitur quod non voluntas
non potest libera ad bene facere
et male ad istam sententiam
dicitur Augustinus in [illegible] Et
quod sunt qui totam
bonitatem operis arbi-
tri absoluerunt libero arbitrio
hii autem reprobantur ex
verbo salvatoris dicentis
Sine me nichil potestis

fare et loqui licet de ope-
meritorio / quod non potest fieri
a palmite nisi maneat
in vite sicut aut virtus
quia opus non est bonum
meriti bonum nisi operans
sit preventus a deo / et hoc est quod
petat petrus quia opus
factum ab homine non preve-
nto non est acceptum / quia
prius debet esse accep-
ta natura quam opus Sed
preveniens gratia et pure-
di apto est a deo effective
et a passione christi merito-
rie / quia liberum arbitrium
non sufficit ad opus meri-
torium Ad aliud argumen-
tum dicendum est quod auxilium
gratie concurrens ad opus meri-
torium non excludit liber-
tatem arbitrii / sed primo est
[illegible] ita concurrit ad meritum
quod ita concurrit ad liber-
tatem arbitrii Vero quod
dicit quod liberum arbitrium
non potest in opus meritori-
um per se non est dicere quod non
attinet liberum [illegible] quod
quod non potest in actum suum
cum efficacia et vigor
actus que non est actus
simpliciter [illegible] est nisi primo
operans sit deo accepta-
tus Deinde cum dicit Si
quis in me non manserit / ondit
quod qui non manet in vite
[illegible] incurrit malum culpe
et non evadet penam eter-
nam et hoc est quod dicit [illegible]
lita Si quis in me non
manserit mittetur foras
sicut palmes id est separatus

a societate bonorum a populo
fores tamen non sunt et impii
Et arescit quia amittet hu-
morem quem habebat viri-
dem arescet etiam destitutus
omni auxilio / hoc est cum male
operari non videatur aliquis
in dignitatem [illegible] / in die
iudicii apparebit corpore [illegible]-
at [illegible] dicit tamen testa-
ta [illegible] mea et eos colliget
[illegible] angeli messores ut supra po-
nent eum in fascem vel [illegible]
ut sicut zizania reponat-
in igne igne [illegible] et ignem
mittent et ardet Similem
ait [illegible] mittet filius hominis
angelos suos et colligent
Dum de duobus palmite co-
git aut ignis aut vite si
in vite non est igne est / ut Glo-
[illegible] non sit in vite / [illegible]
et aliquis de illo vero Quest-
ione non manserit mittetur
foras Quam hoc cum cum [illegible]
pres veti testamenti fuit
missi foras Quoniam / tum adhuc
non esset ista virtus non pote-
rant manere in ea quia ullo
[illegible] in eo quod non [illegible]
cendum est quod eadem fides salvavit
precedentes et sequentes / et hoc
signatum est quia et qui preibant
et qui sequebantur clamabant
osanna filio david [illegible]
clamaret eandem fidem fuerit
quia iste clamor [illegible]
est in persona antiquorum prius
credidi propter quod locutus sum
et nos credimus propter quod et nos
loquimur / Ad argumentum patet quod
hec virtus non esset in effectu tamen
erat in fide credentium / quia
sicut nos credimus hunc venisse
venisse / ita credebant ipsum
venturum [illegible] aut quod est in

in fide et in spe aliquis non oportet
quod sit in effectu / sed plerumque suffi-
cit quod sit venturum. si enim non
esset venturum spes esset cassa
Deinde ei dicit. Si manseritis in
me. prius quod dictum est de fructu
operantium hic dicitur de fructu pe-
tentium / quia qui manet in
Christo et in quo manent verba
Christi quecumque petierit fiet sibi
et hoc est quod dicit textus. Si ma-
nseritis in me scilicet sicut palmites
in vite et verba mea in vobis
manserint ut non solum ha-
beatis verba in corde sed etiam in
opere sicut dicitur in psalmo / Qui servant
testimonia eius / et memores sunt
mandatorum eius ipsius ad fa-
ciendum ea / Quecumque volu-
eritis petetis et fiet vobis. Ioannis
ix / Si quis voluntatem
dei facit exaudit. Adverte autem
de hoc quod dictum est Quecumque p-
hoc enim videtur falsum nam paulus
[illegible] manebat in Christo et etiam
verba Christi manebat in paulo
et tamen non fuit exauditus ad
literam secundum quod videt augustinus in
[illegible] ubi sunt tria notanda
per ordinem primum est quod duo sunt
que disponunt ut homo exaudi-
atur a deo primum est et secundum perse-
verantia / et hoc hic dicit salva-
tor Si manseritis in me effectus
enim aliquis manens in vite
qua recipit humorem [illegible]
hic autem humor receptus est
gratia preveniens de qua in psalmo
prevenisti eum in bene-
dictionibus dulcedinis etc. Se-
cundum est gratia operans de qua
ait apostolus i. Cor. xv. Gratia

dei in me vacua non fuit et
idem apostolus ii Cor. vi. Exhor-
tamur ne in vacuum gratiam dei
recipiatis De hac gratia
salvator et verba mea in
vobis manserint Tunc enim
verba manent in nobis quando per-
mittimus agere aut operari sicut
prevenit / [illegible] augustinus
in [illegible] Tunc dicenda sunt
verba eius in nobis manere
quando facimus que precepit / et
diligimus que promisit
quando autem verba manent in me-
moria ut [illegible]
vita non computatur pal-
mes in vite quia [illegible]
[illegible]
Secundum quod est notandum est quod verba
de quibus loquitur hic
possunt accipi duobus modis
primo eius precepta et tunc
verba dicuntur manere in nobis
quando precepta opere implemus
Secundo hec verba possunt dici
promissiones promissa Christi / et
tunc verba eius manent in
nobis / quando Christi promissa
diligimus. Tertio possunt dici
Christi verba petitiones quas
docuit nos in or-
atione / pater noster que est
[illegible]
duobus [illegible] ad
questionem. Iste enim impe-
trat quod petit qui manens
[illegible] in Christo nichil
petit quod sibi gratiam et
mansionem est et ideo quod posset
[illegible] abesse a
mansione paulus enim
petivit et non est exaudi-
tus

quia continuo illum magis
ordinabat ad maiorem
quia magis sanabat mea
pro dictum est paulo petenti
ut amoveretur ab eo angelus
sathane ii Cor. xii Sufficit
tibi gratia mea nam virtus
in infirmitate perficitur Alio
modo potest dici quod iste exaudi-
endo manet vel promissi-
o id enim quod promittitur est salus
eterna tales autem exaudit qui
nichil petit contra salutem
Tertio modo potest solui solum ad
questionem est quod vera sunt ipse
petitiones ponite in oratione
dominica unde augustinus monet
alterum orationem patris nostri
et sufficit non curamus in pe-
titionibus nostris et sic nos
quod petimus / unde augustinus
Cum verba manet in nobis
tunc in petitionibus nostris non
assistimus sic concordamus
orationibus et tunc exaudimur
Decimo tertio dicit In hoc clarifi-
catus est pater quia dictum est
defectu petentium hic dicit
defectu predicantium / ubi adver-
tendum est quod tunc predicantes fru-
ctificant / quod manet in illis
te tunc christus est Sicut autem fructi-
ficantes sunt discipuli christi
quia in hoc imitantur eum
quia ipse est inundator pal-
mitum per sermonem Item ipso
quis discipulus christi est / inquan-
tum nititur per doctrinam pal-
mites reducere ad vitem / et
hoc est quod dicit littera In hoc cla-
rificatus est pater meus id est ad
gloriam patris mei est ut fructum
plurimum afferatis / ut scilicet ho-
mines conuertantur / illud Matheo
et quinto capitulo v Sic luceat lux ves-
tra coram hominibus ut vide-
ant vestra opera bona / et glorificent
patrem vestrum etc. Et efficiamini
mei discipuli id est mei imitatores
quia multi mundat palmites
suos et etiam christo augustinus christus est
quod homo natus est / est quod deus agri-
cola / qui etiam palmites suos
operatos facit / Nam et si non
dant incrementum dant tamen aliquid
adiumentum scilicet nutricionem pal-
mitum unde apostolus i Cor. iii Ego
plantavi apollo rigavit /
deus autem incrementum dat
et quia solus deus dat in-
crementum ideo soli sibi dan-
da est gloria de nutricione palmi-
tum / et hoc voluit christus quando
dixit In hoc clarificatus est pater
meus augustinus sive clarificatus
sive glorificatus dicitur ab
uno verbo greco ut patet quia latine
tum est doxa id est gloria latine
dicitur gloria / dixit ergo In hoc
clarificatus est pater meus id est
glorificatus est pater meus ut fruc-
tum vestre glorie attribuamus scilicet
fructum afferentes / tamen quia tales
fructus nobis inest ipsis habe-
re concedimus Sicut enim est hoc quod
et ideo in hoc non vestra est eius
est gloria Decimo tertio dicit Sicut dile-
xit me pater propter quam dilec-
tionem est nos ad imitationem
ut scilicet lateremus in christo sicut pal-
mites in vite hic ortatur
nos ad dilectionem que est eius
primo in sermonibus / et primo potius
suam exhortacionem / est ad
utilitatem Secundo ostendit quod hec
exhortacio est ad utilitatem
nostram ibi hec locutus sum
vobis / parum ante quia primo
ponit id quod debet nos movere

ad diligendum Secundo hort-
atur nos ad manendum in di-
lectione ibi Manete 3o pot
dilectionis signum ibi Si pre-
cepta mea servatis ad primum
notandum quod ad amorem si-
militudo nos movet quia
ipse prior dilexit nos i Jo iiii
Et nos diligamus quoniam ipse
prior dilexit nos et ideo christus
volens nos invitare ad di-
lectionem dicit Sicut dilexit
me pater et ego diligo vos
dubitaret aliquis de illo
verbo Sicut dilexit me pater
etc quia dilectio patris ad fili-
um est naturalis ad nos autem est
pure gratuita Ergo non est
similitudo hinc et inde ad hanc
quaestionem questione dixerunt
arriani quod hic sicut importat
equalitatem ex quo probabant
christum esse puram cre-
aturam et minorem patre quod
dicit christus in verbis istis Sicut dile-
xit me pater minorem se et
ego dilexi vos minores me
Sed augustinus dicit hic sicut non
notat equalitatem sed simi-
litudinem i v notat augustinus quod
christus notavit se esse medi-
atorem inter deum et homines
qui dixit Sicut dilexit me
me pater et ego dilexi vos
Ecce hic est similitudo atque
diceret Sicut dilexit me
et hoc scilicet ut essem media-
tor et ad hoc ut essem deus
et homo ita et ego dilexi
vos ut esset quodam modo
dii per participationem quae post Ego
dixi dii estis et hec simili-
tudo ondit gratiam unionis
in christo qua fuit mediator
dei et hominum et gratiam singularem

pater in nobis per quam efficiamur
domus non nec consortes
alio modo potest legi hec littera
ut potest Sicut dilexit
me pater communicando in naturam
divinam quia ipse hoc est Sed in
et b pater diligit filium
et omnia dedit in manu
sua Et ego dilexi vos
communicando vobis gratiam
Deinde cum dicit Manete in di-
lectione mea hortatur
vos ad manendum in dilectio-
ne Sed quaerit augustinus in originali
quia christus dixit dicit
manete in dilectione de
qua dixit utrum de illa
dilectione qua diligimus eum
aut in illa qua ipse di-
ligit nos Respondet augustinus
quod consuperiori littera solvitur
quod dixit cum christus Sic-
ut dilexit me pater et
ego diligo vos At si
diligo vos Similiter vos
gratiam caritatis quam in di-
lectione mea i in gratia
mea velut quod secundum presentis
in hoc statu ut amen di-
ligamur per effectum gratie
Ergo in quadam nota-
tione ymitis quibusdam nota-
tus est 2o Deinde cum dicit
Si precepta mea agitur
de effectu et signo di-
lectionis non enim sicut dicit
augustinus Sed nisi vos
diligat precepta eius
servare non possumus
quod dicit augustinus observato
preceptorum est effectus di-

diuine dilectionis / non solu
eius / qua nos deum dili-
gimus / sed etiam eius / qua
nos diligit / qua nos di-
ligendo monet ad imple-
ndum precepta / Est enim si-
gnum diuine dilectionis qua
nos diligit vnde in ewangelio
/ Et est si precepta mea
seruabit seruauerit manete
in dilectione mea / id est
hoc scietis quod in dilectione mea
qua vos diligo manebitis
si precepta mea seruabitis
et deinde sequitur Sicut et ego
precepta patris seruaui et
maneo in eius dilectione
posuit se christus in exemplum
obediencie et sicut obe-
diendo seruabit seruauit pre-
cepta / ita et nos serue-
mus / Et si queratur que
sunt ista precepta que ser-
uauit respondet apostolus ad
philippenses ii / quia factus est
obediens usque ad mortem
de hoc precepto Johannis xiiii ut
cognoscat mundus / quia diligo
patrem et sicut mandatum
dedit michi pater ita facio
Respondet aliquis de isto
ro Et maneo in eius di-
lectione vbi christus dicit
se manere in dilectione qua
diligit eum pater / an in illa
illa / qua diligit patrem
Ad hanc questionem respondet au-
gustinus in omelia vbi notat
gratiam christum sed quod christus sed
mediator dei et homi-
num in quantum deus sed in

quantum homo Omnino quod notat
est quod hec humanitas non per-
tineat per naturam ad personam
vnigeniti filij / pertinet tamen
per gratiam Ex gratia enim fuit quod
deus suscepit hominem / que
hanc susceptionem nulla /
merita precesserunt / sed ab
ea omnia merita inceperunt
Et quo sequitur quod christus fuit
mediator per gratiam / et hanc
gratiam notat christus / cum
dixit Sicut dilexit me
pater scilicet in faciendo me media-
torem et assumendo ad
vnitatem persone / et ego dile-
xi vos assumendo vos per
preparationem gratie Tandem con-
cludit augustinus ex hiis solum
hominis / id est quod filius manet
in dilectione / qua dilexit
eum pater id est in ea gracia qua
factus sed mediator / Fratrem
vnigenitum coeternum patri sed
vt mediator nobis dare-
tur per ineffabile gratiam vn-
cto factum sed Deum omni de
hec locutus sum vobis et
christus / quod exhortacio iam dicta
puta / maneat in vobis sed ad
vtilitatem eorum / quia ad
hoc sed eis vt gaudium suum
sit in eis et gaudium eorum
impleatur Magna enim vti-
litas sed creature vt gau-
dium dei sit in ea et gau-
dium creature impleatur
Ad intellectum autem huius lit-
tere notandum sed quod christus in quan-
tum deus gaudebat ab eterno
de salute salvandorum / quos
presciuit et predestinauit sed

tum illud gaudium non erat in
nobis ab eterno / quod cepit
esse in nobis / cum cepimus
esse participes tamquam salutis
de qua erat gaudium ab eter-
no / participatio autem salu-
tis est per participacionem gracie
et ideo dicit salvator Hec
locutus sum vobis scilicet ut
maneat in gracia / et ut ser-
vetis precepta / et hoc ut
gaudium meum id est gaudium
de salute vestra / quod fuit
meum ab eterno in nobis
id est participetur a nobis / quod fit
per participacionem gracie et
salutis / Aut enim gaudium
sit in nobis / cum bonum
de quo deus gaudebat ab
eterno / dum nos predestina-
vit / ut in nobis deus sancti-
ficaremur et in sanctitate
maneamus / et gaudium
vestrum impleatur id est gaudium
quo nunc gaudetis de gracia
nobis collata impleatur
in gloria / et sicut gaudebat deus
de salute nostra / cum nos pre-
destinavit et hoc gaudium
cepit esse in nobis cum nos
ad graciam vocavit / de qua
gracia nunc in ecclesia gau-
demus dum sumus in fide
renascentium / quod perfecte gau-
debimus / cum erimus in premio
resurgencium / et sic
gaudium Christi semper est plenum
quod gaudium vestrum inchoatur
et implebitur / Hoc est preceptum
meum postquam prius hortatus
est nos ad dileccionem dei
hic ortatur nos ad dileccionem
amicorum / et dividitur in

duas partes / quia primo
ponit suam exhortacionem
Secundo exhortacionis racionem
ibi / vos amici mei estis
primo ergo exhortatur nos ad
dileccionem proximi / ad-
vertendum est quod dileccio pro-
ximi obligat / Nam qui
non diligit manet in mor-
te / sicut enim homo tenetur
diligere deum / ita obliga-
tur ad diligendum proxi-
mum / et quia dileccio ligat
ideo dicit salvator / hoc est
preceptum scilicet obligatorium
Augustinus xiiii / Mandatum no-
vum do vobis Secundo dileccio
et preceptum de dileccione quod
radix aliorum preceptorum
et ideo salvator dicit speci-
aliter illud esse preceptum su-
um dicens meum / Gregorius
quasi de spirituali manda-
to dominus dicit hoc est precep-
tum meum / nisi quia solum
omne mandatum de sola di-
leccione est et omnia om-
nium precepta sunt / licet
enim precepta sunt multa
per diversitatem operis / tamen sunt
unum in radice caritatis
Tercio dileccio debet mutua
esse ut diligatis invicem
Ubi notandum est quod mutua
caritate est reciproco actu
unde quod notatur cum dicitur in-
vicem / Est autem in dileccio-
ne reciproco benivolen-
tie in diligendo Secundo bene-
ficencie in largiendo 3o
clemencie in parcendo et
remittendo delicta unde
Ephesios iiii Estote in

vitam benigni. s. in dilige-
do quo ad primum / et miseri-
cordes. s. in largiendo quo
ad secundum donantes invicem
sicut deus christo donavit nobis
in christo quo ad tertium / Quar-
to hec dilectio debet esse exem-
plata unde dicitur / Sicut di-
lexi vos / propter eum dilectio
christi sicut exemplum et se dil-
ectio nostra sicut exemplat
[illegible] primo dilexit eum nos
prius gratuitate / ita et
nos debemus diligere pro-
ximos. Secundo dilexit nos
non non verbo vel lingua
sed veritate / et nos debemus
invicem diligere non lingua
tantum / sed opere. i. Joh. iii. filio-
li mei non diligamus verbo
neque lingua sed opere et
veritate. Tertio dilexit nos
ordinate / quia ut docu-
imus [illegible] diligere in ordine
ad meritum sed sicut ego dile-
xi vos / ut quod eum nos
dilexit prius / nisi ut
possimus equare cum christo
ad hoc ergo nos invicem
diligamus ut dilectionem
nostram [illegible] distillamus
qui non ad hoc se [illegible]
dum [illegible] diligunt / ipsi
se diligunt / Quarto [illegible]
nos dilexit efficaciter et
[illegible] in [illegible] maio-
rem hanc dilectionem nemo
habet ut animam suam poneret
quis pro amicis suis / [illegible]
di / prius diligite in-
vicem / sicut dilexi vos
qui passus carnem mortem
pro nobis diligere quem

ad mortem prius animam suam
pro nobis posuit / Sic et
nos debemus animas pro
fratribus ponere / hoc ar-
dentis dilectione fecerunt
martires / ideo eos ad mensam
christi non commemoramus
sicut alios / alios enim com-
memoramus ut pro eis
oremus [illegible] autem comme-
moramus ut eorum vestigiis
inhereamus dicit Aug. super Joh. in
In hoc cognovimus carita-
tem dei quia ille animam
suam pro nobis posuit
et nos debemus pro fratribus
nostris animas [illegible] animas po-
nere Si autem aliquis de-
illo [illegible] hoc [illegible] propter [illegible]
[illegible] eum propter dedilectio-
ne dei / potest maius quam
de dilectione proximi [illegible]
debent dari propter dedi-
lectione dei quam proxi-
mi [illegible] quem solum
diligere in [illegible] ad [illegible]
[illegible] sunt [illegible]
da / primo [illegible] [illegible] [illegible]
mentionem [illegible] de ca-
ritate quam de fide et spe
[illegible] [illegible] / [illegible] diligim
quia ubi est caritas nichil
potest deesse / ubi autem non
est nichil potest prodesse / [illegible]
demo credit non tamen
diligit / [illegible] [illegible] dile-
ctio supponit fidem et spem
dilectio [illegible] includit alia
precepta / quia caritas [illegible]
[illegible] et finis omnium [illegible]
[illegible] caritate [illegible]
corde hominis [illegible]

homo ad implendum omnia
alia precepta / Ro xiii Qui
diligit proximum legem
adimplevit. Est etiam
caritas finis omnium precep-
torum quia ad hoc ordinantur
precepta / ut homo benefaci-
at proximo i Thim i finis
precepti caritas. Quarto nota-
ndum quod in dilectione proxi-
mi intelligitur dilectio dei
primo racione / secundum Augustinum
quia qui non diligit deum
nec etiam proximum racio-
ne / quia licet deus et prox-
imus sint duo obiecta ire
tamen sunt unum secundum quandam. Nam
qui diligit deum necesse est
quod diligat que sunt dei
proximus autem est aliquid dei
et qui diligit proximum
propter deum necesse est quod dili-
gat ipsum deum. Quinto notandum
est quod salvator fecit hic men-
cionem de dilectione proxi-
mi / Primo racione est ut indi-
cat eos ad sequendum vestig-
ia sua / ut sicut ipse venit
in mundum pro utilitate
nostra ita nos obmisso a-
more privato non quer-
amus que nostra sunt / sed que
proximorum. Quarto quereret
aliquis dicens Maiorem
caritatem quam qua magis
diligamus proximum est ponere
animam pro inimicis quam pro
amicis ad Ro v arguit
apostolus per locum a minori ad maius
Cum tamen inimici essemus re-
conciliati sumus per mortem
filii eius multo magis

reconciliati salvi erimus
in vita ipsius / et idem
approbavit. Commendat
deus caritatem suam
in nobis / quia cum inimi-
ci essemus etc. Ad hoc
quidem videtur dicendum quod
dominus pro inimicis
mori veniebat et tamen
ponit ipse animam suam
pro amicis dicebat /
ut nobis ostenderet quia
in diligendo inimicos lu-
crum de inimicis facere fa-
cere possimus / ipsi ami-
ci sunt qui persecuntur / ac
si diceret / dum diligimus
inimicos amici sunt
quia amantur / et sic po-
nens animam pro inimicis ipse
ponit animam pro illis quos
amat / et sic sunt amici
quia amici / et non quia
amant / Alio modo potest dici
quod christus ponit animam pro
inimicis et hoc ut fierent
fierent amici ad hoc etiam
eum ordinabat passio
christi ut inimici fierent a-
mici. Tercio modo potest di-
ci quod salvator non loque-
batur de perfectione dilectionis
simpliciter sed in genere / loque-
batur enim de dilectione ami-
corum tantum in hoc autem genere
nichil perfectius est quam
animam ponere pro amicis
Nam cum diceret vos ami-
ci estis / postea hortatus
est eos ad preceptum

dilectionis respectu proximi
sic reddit racionem quare
debemus servare hoc preceptum
proximi. Et est duplex racio.
Prima pars sumitur ex racione
amicitie. Secunda ex racione
dilectionis electionis. Quantum ad ibi
Non vos me elegistis.
Prima ergo sumitur ex racione ami-
citie et potest esse talis.
Signum amicitie est servare
precepta amicorum. Sed vos
estis amici mei et non
servi ergo debetis servare pre-
cepta mea. Alio modo potest
formari sic: Magna res
et preciosa est amicitia mea,
ergo intuitu amicitie mee
debetis servare precepta me-
a tamquam veri amici. Secun-
dum formatur primo modo sic
ergo: Res fundatur super duo
fundamenta, primum est quod
signum amicitie est observ-
acio preceptorum. Secundum est quod non
erant servi sed amici. Secundum
fundamentum ibi: Iam non
dicam vos servos. Circa
tamen ad primum dicit: Vos
amici mei estis si feceri-
tis que precipio vobis.
Deinde tamen dicit: Iam non di-
cam [illegible] secundum fun-
damentum etiam dicit: Iam
non dicam vos servos. Sed
[illegible] ad [illegible]
Non accepistis spiritum servitu-
tis iterum in timore sed
spiritum adopcionis filiorum
dei, quia sumus instituti
quod fecit dominus cuius
vos autem non potest. Sed nos

dixi amicos quia omnia
que audivi a patre meo
nota feci vobis. Christus [illegible]
[illegible] datum est nosse myste-
rium dei etc. Sequitur aliquis
de isto: Vos iam non dicam
vos servos. Ut enim quidam dicunt
sibi ipsi: Dixit enim quod ami-
ci servant precepta et qui
servat precepta sunt Christi
[illegible] Euge serve bone
et fidelis [illegible] Sed nomi-
naverunt se domini corporis [illegible]
quos [illegible] quia erant servi ad-
huc quem videtur Augustinus
in omelia super hoc quod duo
genera timorum sunt. Est enim
timor servilis quo quis
servit solum ut evitet penam.
Est alius timor qui di-
citur filialis quo quis servit
et castus quo quis servit
intuitu boni, etiam si nulla
pena deesset. Hoc timore
nos docet intelligere apostolus
qui dixit: Non enim acce-
pistis spiritum servitutis iterum
in timore, sed spiritum adopcio-
nis filiorum dei. Primum ti-
morem foras mittit
caritas, quia amantes
sunt propter amorem boni
et non ut evitent penam
nisi parcius. Secundus timor
manet in caritate semper.
Racio est quia est timor
reverencie, amans autem reveretur
rem amatam et subdit se sibi.
Hoc supposito solvit Augustinus
ad questionem quia hii duo timo-
res faciunt duas servitutes

primus cum timor facit servitu-
tem que non stat cum amicitia
Cum vero est quia amicus dicitur
ab amore, talis autem non sunt ex
amore boni est solum ut evitent
et penam, et sic non sunt in cha-
ritate ex principio intrinseco, quia
est amor et magis extrinsecus
quia est amor et magis extrinseco
quod est pena, et ideo est violen-
tum, cum sua servitus alicui intrinse-
co non procedat de ista servi-
tute dixit salvator Iam non
dicam vos servos servos. Cum igitur
timor facit servitutem que stat
cum amicitia, cum vero est quia
si sic sunt ex amore quia tales ad
[illegible] amicitia autem ab amore
dicitur. Ad argumentum patet per dicta
de servitute videlicet de servitute quod
quia aliqua servitus est commenda-
bilis, et aliqua non, et quia ali-
qua servitus est commendabilis
et aliqua non, et quia aliqua
servitus stat cum amicitia, et ita
aliqua fortis mittitur ab amore.
Quo queret aliquis de illo
verbo Servus nescit quid facit
dominus eius quare servus ex ra-
tione servitutis ignorat quid
facit dominus. Dicendum est quod triplex
ignorantia, primo potest
assignari ex defectu amoris
amor cum est causa quia cer-
tioris amicorum cum est cor unum
quia amor est unius proximi
et ideo amicus amico revelat
secreta que non potest esse ex-
traneo sed in eo qui est sicut
ipse. Cum ergo servus qui non
est amicus habeat defectum
amoris, scilicet quod ut amat ut
amatur et sic sibi non sit
communicatio secretorum, talibus cum
communicatio sit in illis qui
ex amore deo adherent et

est unum efficiuntur cum eo
alio modo assignatur ratio
ab Augustino in originali dicit enim
quod hoc est differentia inter servum
et amicum quia servus sibi
attribuit quod facit et in se et
non in domino gloriatur et
propterea nescit quid facit
dominus in eo, dominus quidem in eo sit
quod ipse non agit, amicus
autem dicitur (?) solo in corde
quod agit, et per quod dicitur scire
quid faciat dominus, dominus
venit quod non ipse est dominus fa-
cit de hoc apostolus Non enim
spiritum huius mundi accepimus
sed spiritum qui ex deo est, ut scia-
mus que a deo donata sunt
nobis. Tertio queret aliquis
de illo verbo omnia quecumque
audivi a patre meo nota feci
vobis, hec non videtur verum
quia in hoc sermone quem
dominus ante passionem habuit
ad discipulos multa inquit
habeo vobis dicere sed non po-
testis portare modo, et quo
scilicet quod non omnia revelavit
eis quia non erant capa-
ces ad hunc quem videt
Augustinus in originali supponens
quod scriptura aliquando loquitur de
de futuro quod non dicitur est, ac
si esset preteritum sicut ibi fo-
derunt manus meas et
pedes meos, ut ait foderunt sicut
tamen fuisset futurum et fode-
runt et ostendunt hoc certi-
tudinem prophetie que ita certa
est licet sit de futuro
sicut et preteritum quod
iam venit ex hoc suppo-
sito solvit Augustinus questionem, et
quod dominus omnia se nota

fecisse discipulis dicit non quia
iam fecit sed quia nouit se
extraordinarie facturum / ita quod
propter certitudinem rei loquitur de
futuro / ac si esset preteritum
hoc modo loquendi certia vsus
est apostolus / Nam ipse dicit / nos
saluos factos esse lauacro
regenerationis / ad tytum quin-
tum alibi dicit Spe salui facti
sumus adhuc non simpliciter
saluati / quia nullus sperat
quod habet alio modo soluit Crisostomus
ad questionem vbi primum supp-
onit etiam / quod ista reuelari
discipulis erat gaudium im-
mense caritatis / et festum supreme
solemnitatis Ex hoc supposito sol-
uit questionem Quod hoc reuela-
tum iam notum factum quia
dum affectum discipulorum impo-
nuntur diuino amore sit in
eis quedam prelibacio illius
gaudii et illius festi et
per consequens quedam notitia per
punctualis / dum enim prelibi-
acionem gaudii et festi
iam in spe cognoscitur / cum
sit gaudium et festum et pre-
bitur dicuntur facta non quod
discipulis non in sui complemen-
to / hic enim expectatur quan-
to / hic enim spectatum est et eua-
nescit quod presens est et eua-
nabit in presentem sed in sui
prelibatione Tercio modo sol-
uit Crisostomus dicens Quod dicta
sunt nota non simpliciter sed
quantum capere potuerunt audire /
Deinde cum dicit Non uos
me elegistis / posita causa ex
parte amicitie ponit causam ex parte
dilectionis / Vbi notandum
quod amor proximi debet
esse ut nos nos diligamus
proximum vel quia dominus

hoc / vel si non hoc ut attra-
hamus eum ad hoc / et ideo
loquens de dilectione proxi-
mi discipulis dicit / Quod ipsi
ad hoc sunt electi ut tra-
hant homines ad deum / et sic
hoc afferunt fructum / tria
autem facit saluator quia
primo dicit discipulos esse elec-
tos ad agendum / et fructifican-
dum secundo ad recipiendum ibi
et quodcumque pecieritis / Tercio
repetit mandatum de dilectione
ibi hoc mando vobis Quan-
tum ad primum sic continuetur licet
debeatis seruare preceptum de di-
lectione / quia amici / et eciam
quia electi ut diligatis pro-
ximos fructificatis dicitis /
Non enim uos me elegistis
sed ego elegi uos dicit passus.
Elegit uos autem mediante constitu-
tionem ut essemus sancti
etc. et ad aliquid elegit sci-
licet et posui vos id est statui
dispensatiue vel posui id est sub
ordine locaui / ordo enim
apostolorum fuit / ad hoc relatum
ut fecit sic in ezechiele de proximo
ut essent primum discurrendo /
et totum orbem ad fidem
ad vltimo Eunti id est in omnem
mundum predicate euangelium
vel eatis id est de bono in melius
proficiatis per augmentum de virtute
in virtutem et fructum affe-
ratis scilicet in conuersione aliorum
quod fit per predicationem verbi dei
Est enim verbum dei semen
enim sicut quod receptum in terra
affert fructum / huius verbi
Semine in terra bona hii sunt
qui corde bono et optimo
verbum dei audiunt et fructum
afferunt in paciencia de hac

fructum vobis i. ut aliquis fructum facia-
amus/ vel fructum afferatis
secundum actionem et spiritualem ad
Gal v. fructus autem spiritus est
et fructus vester maneat secundum
gratiam fidelium in vita eternam
producat ut fructus vester spiritualis
maneat sicut vitum manens
in primo secundum philosophum perseverat. Cum
posui vos i. ad gratiam pla-
ntauj ut eatis volendo
quia in velle merere
est/ et fructum afferatis operando
temporalem aut fructum afferre
debeant secundum dicitur ut fructus vester
maneat Cum enim premia
eterna agitur sequatur etiam post
mortem/ talis ergo fructus op-
timus/ qui maneat/ qui
sine mercede curta vel limitat
ipsi secundum ordinem amorte sumat
Notandum est quod istud verbum posui
vos pertinet ad thema de
apostolis/ ubi primo quaeditur a-
reglari in gressu posui vos
imitatum eum reglaris in gre-
ditur sicut deus eum ponat
Gen. i. fecit deus duo lumina
ria magna et posuit ea
in firmamento celi/ Secundo
quaeditur animalis progre-
ssu/ ubi dicitur ut eatis post Cum-
tes ibant et flebant et fle-
bant Tertio quaeditur ad sa-
lutari egressu ubi dicitur et
fructum afferatis/ post certa-
quam lumina est plantatum
est secus decursus aquarum
est fructum suum dabit in tempore suo
Deum eum dicit et quae cumque
petieritis etc. Ostenditur est electi sunt
ad recipiendum/ quod etiam ad hoc
electi estis et posui ut essetis
digni recipere a patre quid
est quid petieritis in nomine
meo. i. Jo. v. Cum tot rium
verum non reprehendit vos
etc. Deum eum dicit hoc
mando vobis/ Repetit
preceptum/ iam dictum ut
magis infigat cordibus
eorum de hoc mandato. i. Ce-
sset in decaritate fratrum
non quam sepe vobis ipsis
adeo dedisset dicitur sepius
ut diligatis in vicem. Jo
in. Cum diligimus in vicem
et ipsius in nobis manet etc.
et ideo iij diligamus con al-
terum sicut dedit vobis
Quam/ Crederet aliquibus de-
isto quod Non vos me ele-
gistis/ Contra meritum con-
sistit in electione liberi
arbitrij Cum ergo non elege-
runt non meruerunt sa-
tiamur ergo in dominum ele-
gistis ut fit etc. Ad quaes-
tionem dicendum est secun-
dum Augustinum in originali quod in
verbis illis primo creditur
quod vera bona presumit/
nos Cum enim primo eum ele-
gissemus nos provenisse
et non ipse hic autem est falsum
uerus eum crederemus
in eum ut elligeret vos Secun-
dum omnibus credentibus ellig-
at Cum elegisset nos
credentes/ sed elegit nos
ut credemus sicut non
elegit nos quia boni
eramus sed magis ut boni
essemus Secundo secundum esse
Augustinum in eodem verbis cli-
ditur error illorum qui
quam previa dei defendunt
contra gratiam dei/ dicunt eum
quod non deus vos elegit ab

ab eterno / quia presciuit nos
futuros bonos / Et hoc cum
non sit contra dictum salu-
atoris qui dicit Non vos
me elegistis etc / Vnde cum
preterea nos elegit quia presci-
uit nos futuros bonos / cum
nullus sit bonus nisi deus
eligat / secundo quod ideo nos elegit
quia presciuit nos electuros
et hoc non est verum / Non ergo
elegit nos quia presciuit nos
futuros bonos / sed ut essemus
boni ita quod sua electio est
causa omnium bonorum nostrorum
et est prima electio nec
est ex causa scilicet quod electio nostra
sit prima electionis diuine
Ad argumentum dicendum est
quod duplex est electio vna eterna
qua ab eterno predestinauit
Eph. 1 Elegit nos in ipso
alia temporalis qua ab ipso vo-
cauit / Ita quos predestinauit
hos et vocauit / Et vtra-
que de lecto precedit electionem
nostram / Nam et predestina-
uit ad bonum et vocauit
non quia boni sumus sed ut simus
boni / nos autem per modum eli-
gimus deum quod sit constitutiuus
vocationis / et sit libertatis
attributum non perit. Vnde in-
dubiis nos odit agitur de dile-
ctione inimicorum / hortatur
enim Christus discipulos ut pa-
cienter portent odia perse-
quentium et procedit hoc
ordine / quia primo predicit
eis mundi inimicitias / exhort-
atur eos ut pacienter por-
tent / Secundo predicit mundi per-
secutionem et tribulationem ma-
liciam ibi Cum dixit venit

pacientiam / primo ergo exhort-
atur eos ut pacienter persequen-
tia mundi odia aduertendum
est quod ex tribus causis pacienter
aliquis sustinet persecutiones
aliquorum / primo si maiores
vel meliores eo sustinue-
runt Secundo si hec persecutio est
eis ad argumentum virtutis
Tertio si hec persecutio est eis
ad argumentum virtutis / est
propter necessitatem qua sustin-
ent / primo ergo Christus hort-
atur eos propter exemplum quod pre-
cessit in eo qui erat mai-
or discipulis / Secundo propter argu-
mentum virtutis ibi Si de
mundo fuissetis / Tertio propter
necessitatem et iusticiam quia
defendit ibi Mementote
sermonis mei / primo ergo pot-
sic in exemplum dicens Si mundus
nos odit scitote id est considera-
te quia priorem me vobis
odio habuit de ceteris hominibus
Joh. 7 Me odit mundus quia
ego testimonium perhibeo quod opera
eius mala sunt. Augustinus
Non debent membra esse super
caput cupiunt ut si pot-
caput passus est odium et
membra non debent hoc re-
cusare / recusat enim esse in
corpore qui odium non vult
sustinere cum capite. Ad Hebreos
12 Recogitate eum qui ta-
lem sustinuit etc Secundo
cum dicit Si de mundo fuissetis
ponit secundam causam que su-
mitur ex argumento virtutis
Vbi notandum est quod amor
bonorum est argumentum virtutis
et odium eorum est argumentum

vicium bonum cum amat bonum
in quocumque id est id est in mun-
dum et odium ne quando de
rebus bonis non sentiunt quod iusti-
cia sit amanda in quocumque
sit/ sed de hominibus quorum
non novit conversacionem unde
dicitur super Joh. pertinet ad
nos quia non passimus
indigna conscientiam decipimus re-
bus habemus veritatem etiam
quod sanam/ cum in multis ar-
guimentum sed vitat sedem
odium alterius et hoc est quod dicit
salvator in litera Si de mundo
fuissetis similes hominibus
huius mundanis et peccatoribus
mundus quod suum erat diligeret
id est vos similes amaret
et hic amor arguit vos
peccatores/ quia de mundo non
estis id est similes mundo in
conversacione non estis sed ego
elegi vos de mundo id est emen-
data conversacione vos vo-
cavi/ propterea odit vos mundus
sicut sibi dissimiles in
conversacione et statu/
vos enim estis in statu vite
et mundus in statu mortis
id est corporis in realiter nisi
si odit vos mundus vel
nil odit vos mundus/ quod si
cum corripitur amor
vel odio tunc corripitur
in plurali praeterito vii aut
odit scilicet mundus quia testi-
monium perhibeo de illo Deinde
cum dicit Mementote sermonis
mei primo za ca. scilicet quod parati-
mini propter iusticiam et pro
veritatem/ persecutiones tollerare
debetis/ et primo predicit

corporum persecutionem/ Secundo perse-
cutionem ibi Sed hec omnia
Circa primum dicit
Mementote sermonis
mei quem ego dixi vo-
bis/ Supra xiii Non est
servus maior domino suo
Si me persecuti sunt et
vos persequentur et hoc debetis
vobis esse ad gloriam Cui
Christi xxiii maxima gloria
domini sequi Sufficit
discipulo ut sit sicut magister
eius Si sermonem meum
servaverunt et vestrum servabunt
quia pari ratione sunt mea
quia Non enim vos estis
qui loquimini ut illud Luc
x Qui vos audit me audit
vel sic Si sermonem meum
servaverunt id est observaverunt
ad calumpniandum/ Matth. xx
in abeuntes pharisei consilium
inierunt ut ihesum caperent cap-
erent in sermone et vestrum
servabunt id est ad calumpnia-
dum observabunt postea obs-
ervabit peccator iustum/ Dein-
de cum dicit/ Sed hec omnia pro-
pter persecutionibus persequentur
autem eum eos propter nomen
meum/ quod est nomen iusticie
Ibi. i. Corp. i. Factus est nobis
sapiencia dei et iusticia et
sanctificacio et redemptio
et hoc est quod dicit litera Sed
hec omnia scilicet odire persequ-
ni sermone quod contemptu
facient vobis propter no-
men meum scilicet quod in vobis
oderunt/ vel propter nomen
debebunt defendere et hec

faciunt, quia nesciunt eum
qui me misit. Nesciebant
enim quod deo esset acceptum
quod christo adhaerent. Nescie-
bant propter christum et propter
nomen eius. Hoc enim fac-
tum est quod confirmatus. Quaereret
aliquis de illo verbo: Si
de mundo fuissetis, mundus
quod suum erat diligeret. Vi-
detur argumentum christi esse
contra hoc quod omne simile diligit
suum simile. Hoc enim non vi-
detur verum, quia homines eiusdem
artis sunt emuli ad in-
vicem et tamen sunt similes.
Superbi etiam sunt similes et
tamen inter superbos sunt iurgia
a proverbiis. Unde dicendum quod
qui eiusdem artis odit alium
similem sibi in arte, hoc non
est quia odiant artem. Di-
co: si odiret artem in quantum
artis, odiret eam in quolibet
et per consequens odiret eam in seipso.
Nec hoc est quia odiat simi-
les in quantum tales, sed simili-
tudinem illam, quia diminuit
gloriam eorum, delectationem et eorum
utilitatem. Et ideo inter superbos
semper sunt iurgia, quia
unusquisque imaginatur quod ex
consortio alterius et simi-
litudine diminuitur eius gloria.
Alio modo potest dici quod ad quaerentem
potest contra: ille qui odit sibi
similem non amat eum in quo
est similis propter verum amo-
rem, sed propter delectabile
et utile quod consequitur per eum.
Si enim medicus amaret
medicinam propter se, amaret

eam in quocumque, et per consequens non
odiret eam magis in alio
quem imaginatur esse ad
damnum suum utilis et sui
delectabilis. Secundo quaere-
ret aliquis de illo verbo: Ela-
ni de mundo non esse, propterea
odit vos mundus. Videtur eni-
m quod mundus non propter in-
dium. Contra hoc est quod ma-
li principes persequuntur malos
latrones et meretrices e-
ratio mundi. Ad hoc videtur
Augustinus in omelia dicit quod mundus
qui intelligitur homines mundi
et odit quod suum est et diligit
quod suum est et diligit quod suum
est. Diligit tamen respectibus odit
eum sceleratum, sed ipse sit scele-
ratus sceleratum, sed ipse sit
sceleratus, et sic tamen scele-
ratus et diligit quod suum est
contra parte qua sceleratus
sanctus quod dicit Augustinus supra-
pre scelerato est aliquis in
statibus rationis recte propter quod
aliquem recte sceleratus nocet
et est ibi persequitur et cumulat laus
rerum propter propter quod sceleratus
sanctus, vel quod dicit Augustinus prae-
ter sceleratus diligit sibi
similes in quantum eorum simi-
litudo ordinatur ad con-
tractionem sui utilis et sui del-
ectabilis et odit sibi similes
in quantum eorum similitudo potest
diminuere suum regnum et
suus honor et sua sua
utilitas. Tertio quaeret aliquis
Non est servus maior domino
suo. Suppositum quod discipuli
sunt sicut servi, tamen

contrarium dixit supra d. Iam non
dicam vos servos etc. Dicendum
quod secundum Augustinum quod duplex servitus
est. Est una que dicitur a timo-
re servili que timorem foras
mittit caritas et de hac dicit-
ur quod supra super Iam vos non
dicam servos etc. Est alia
servitus que dicitur a timore
casto qui permanet in seculum
seculi et de hac servitute loquitur
hic salvator cum vocat apostolos
servos. Tercio queritur aliquis
de isto verbo hec omnia facient
vobis propter nomen meum, id est propter
iusticiam. Quia cum mali persequen-
do bonos hec faciunt propter
iniusticiam, quia boni paciun-
tur propter iusticiam. Eodem modo
videtur sequi, quod cum boni per-
sequuntur malos, quod paciuntur ma-
li propter iusticiam, quia boni
hoc faciunt propter iusticiam. Quia
cum mali persecucionem faciunt
[illegible] propter iusticiam, ut quod ma-
li possunt persecucionem pati a
bonis propter iusticiam. Ad hanc
questionem respondet Augustinus in qui-
libet modis. primo sic ut idem
sic faciant id est quod paciuntur ab
eis. Mali cum in persequendo bo-
nos hoc agunt propter suam
iniquitatem et tamen tamen boni
paciuntur propter iusticiam, quia
non sunt agentes, quod actio sit ini-
qua et tamen passio sit iusta.
Secundo non videtur quod mali perse-
quendo bonos hoc faciunt et
propter iniquitatem quam ipsi
ipsius habent et propter iusticiam
quam oderunt oderunt in bonis.
Beatus autem et boni qui persequun-
tur malos hoc faciunt propter
iusticiam quam diligunt et propter
iniquitatem quam oderunt
in malis. Domini cum dicit Si
non venissem etc. quia perdiderunt
malorum persecucionem hic perdiderunt
malorum excusacionem quia
non poterant se excusare
de peccato duobus autem modis
reddebantur inexcusabiles.
Primo quia audierant Christum
docentem. Secundo quia viderunt
ipsum Christum operantem.
Sed quia ibi Si opera non fecissem.
Quantum ad primum sic ergo con-
tinuetur littera. Sic ergo peccabu-
nt vos persequendo ut excusa-
re se possint de isto peccato, quia
si non venissem et locutus
eis fuissem va. fidei et
erudicionis peccatum non haberent
si ita grande quale illud. Ser-
vus qui cognovit vo-
luntatem domini sui et non
facit vapulabit plagis
multis, qui autem non cognovit
vapulabit paucis. Et ideo
si non audissent excusabi-
les essent aliquo modo pigro-
vacio. Nunc autem excusacionem
non habent de peccato suo, scilicet
quod non crediderunt. Hoc non
ex ignorancia sed ex odio
que oderunt me. Et hoc
odium redundat in patrem.
Nam qui odit me et patrem
meum odit. 1 Io. d. Ego sum
veritas et qui odit veritatem
odit me et per consequens patrem
quia ipse est veritas. Et cum hoc
veritas sit aperta tamen hec nescire
volunt mali. Consequenter sequitur quod
ipsum precium nescierunt et ode-
runt, oderunt quod quia

cum veritatem oderunt non possunt
et ipsum patrem a quo non
odire / et tamen ipsum non nescie-
runt quia non consideraverunt quod
veritas a deo oritur. Quereret
aliquis de isto verbo Si locutus
non fuissem eis peccatum non
haberent hic cum vix esse sine
Nam antequam eis loqueretur
multa peccata habebant / vel
potuerunt habere. Ad hoc
dicit Augustinus ubi duo in-
venit primum quod salvator
non loquitur de quolibet peccato
sed de peccato infidelitatis quod
si non venissem et locutus
eis non fuissem non haberent
peccatum / ex hoc quod non crediderunt
quia fidem quam ex auditu non
audit salvator peccatum infideli-
tatis generaliter esse nomine pecca-
ti. Nam vero quod secundum Augustinum
quia hoc peccatum quo te-
nentur cetera peccata / qui enim
hoc peccatum non credit in
christum sine cuius fide non
fit remissio peccati alicuius.
Unde quod invenit Augustinus quod
adventus christi non quibus-
cumque salvator tamquam
credentibus et quibusdam
fuit essencialis tamen non
credentibus / sicut esse dicit
apostolus Aliis quibusdam erat
odor mortis in mortem
Secundo quereret aliquis
de eodem verbo Si locutus non
fuissem eis etc quia licet ipse
non fuisset locutus / tamen
prophete fuerant locuti in quorum
locucione dei poterant
christum nosse vel etiam de filio
dei aut promissionem per prophe-
tharum suos de filio suo etc.
Dicendum quod licet prophete fue-
rant locuti / tamen non omnes
Iudei intelligebant verba
prophetarum / et non indigebant
divino auxilio docente
Quamvis enim prophetarum
verba erant clausa. Unde
Eunuchus in actibus dice-
bat et quomodo possum intelli-
gere nisi aliquis ostendat
michi. / Tercio quereret aliquis
de isto verbo Nunc autem ex-
cusationem non habent / vel
ad quos non venit christus
nec eis quod locutus excusationem
habeant / Ad hoc respondet Au-
gustinus in omelia et ver-
ponitur Iohannes in epistula
dica quibusdam per discipu-
los suos predicatores. In
quibus predicatoribus et
ipse loquebatur / unde apostolus
an vultis experimentum acci-
pere eius qui in me loquitur
christus et isti etiam excusationem
non habent quia qui spernunt
predicatorem spernunt et illum
qui misit eum / unde qui
vos spernit me spernit / et
qui vos recipit me recipit
alibi patet etiam qui ut audi-
erunt a christo ut aliena et
de illis dicit Augustinus / quod si
tales essent excusationem
haberent non de omni peccato sed
de hoc quod in christum non credi-
derunt / Quarto quere-
ret aliquis de illis qui
preventi fuerunt morte antequam
christus loqueretur et post
ipsum vel apostolos suos per

pecliam ut illi excusacoz
habuerunt de pcto / et dist
vidca dupp dicens q ysa
pnt hic excusacones sed
ty ppt hoc no effugiunt
effugiunt dampnacionez
qua dampnat qua sunt
infra massam pdicionis
ac nullus extrahit nisi
p bn fico dei / no dampnat
go ppt pctm infidelitatis
sz qua pnati bn fico dei fi
dei / non purgant a pcto
originali ul actuali / Deni
cu dicit Si opa no fecissz
em et q sunt in excusabi
les ppt opa fcta / et pmo
ponit q sunt in excusabi
les a pcto infidelitat / Scdo
ponit radicem hmo pcti
ibi hic aut zo vidcat tan
tate qm ibi / Sz ut in p
catur Crisostu ad pmu
dicit Si opa no fecissz
in eis que nemo alius
fecit pctm no hret .s. no
credendo ita magnum q
sicut Ioh v. opa que ego
facio testimonium phibent
de me Crisostus ad scdm
radicem radicem pcti dicit
nunc aut viderunt et
oderunt me et patrem
meu et pt sicut et ex
malicia recusant crede
et nunc pcerunt et sic sunt
in excusabiles / Deni cu
dicit / Sed ut impleat
vidca tacite questionem poss
em aliquis dicere Si ex
malicia xo resistunt hz
ego facis miracula in te
bus / vidca xpus ut in

pleta est sermo qui i lege
eorum scriptus est / applat
eius hic legem largo
mo .s. q pt extendit ad
ps dicit ecia hanc le
gem esse eorum / Vno qua
sunt a deo in meta sz
sunt eis data / qua od
io habuerunt me gratis
q. d. faciendo mala
aut eis ego eis benefi
cia conferendo aut b nficia
debem ab eis amari et
no odiri / cu go me od
oderant pz q oderunt
me gratis et non ex aliq
causa aliqua occone eis
data / Nota aut Crisost
xv. mor / Est odire
doctorem bonum sz mag
nu pctm et magis qua
facere bonum / contingit em
aliqn ex fimitate q ho
amat bonum / sz imple
no pt Criscicuz aut
ex studio ul ex malicia
petat no bonum amat
ut bonum a ppetrat Sic
go non uliis gravius
sz pctm diligere qua ipm
ppetrare ita nequius est
odisse iusticiam quam no
fecisse / Nota ecia idem
Crisost q illi qui non
solu bonum faciunt sz faci
entes pcerunt / et bonum
qd in se non hent ma ipis
detestant peccant non p
ignoranciaz ul in firmi
tatem sz ex certa malicia
Crisost aliquis de illo

verbo Si opera non fecissem que
nemo alius facit Contra hoc
est quia maximum opus quod
facit xpc videtur fuisse suscitatio
mortuorum. hoc autem factum est
ab antiquis hoc enim fecit he-
lyas. hoc fecit heliseus Dicendum
est quod opera eius miracula [illegible]
et aliorum quam miraculorum fuerunt
maiora Primo quidem in multi-
tudine et diversitate. quia nullus
fecit tam multa et diversa sicut
xpc Secundo in virtute quia xpc
faciebat in virtute propria. quod
non faciebant alii Tercio modo
faciendi quia ad tactum fim-
brie vestimenti xpi fiebat
miraculum quia de nullo prius
ante xpm legitur Secundo quereret
aliquis de hoc quod dicitur Si
opera non fecissem peccatum non
haberent Contra hoc enim videtur
si xpus non fecisset maiora
aliis non credidissent peccatum infi-
delitatis Dicendum est quod nemo venit
ad fidem nisi trahatur a xpo
Tractus autem alii sunt per doct-
rinam exteriorem. alii per opera
miraculosa. aliqui per instinctum
interiorem, quando ergo dicit xpc
Si opera non fecissem peccatum
non haberent infidelitatis potest
intelligi de omni opere per quod
tractus ad fidem. Si enim
nullum opus tale esset factum
excusationem haberent de peccato Secundo
quereret aliquis de hoc quod
dicitur est Oderunt me et patrem
meum Contra hoc enim quod nullus
odit quod non cognoscit Sed
supra dixit xpc quod non noverunt
illum qui misit eum Preterea
pater xpi est deus. Sed deus non
potest haberi odio secundum [illegible]
ad argumentum primum dicendum Augustinus
quod sicut aliquis ignoratio
potest diligi. ita et odiri. Possum
enim amare iusticiam ita quod
nullus curat quia omnes

concipiunt quod iusticia est amanda
et quia quod iusticiam amo illud
quem audio esse iustum. hic non no-
verim illum, immo alii curo ta-
lem quia potest contingere quod non sit
iustus talis. tamen curo non ut peccatorum
ita sicut fallimur ex rebus [illegible]
[illegible] Cum de rebus quod appetendum
est appetimus et quod devitandum est
devitamus Ignorat nobis quod
non de occultis hominum alii non ha-
sentimus. hoc enim pertinet ad tem-
tationem humanam sine qua ista
vita duci non potest ita quod apostolus dicit
Temptatio nos non apprehendat
nisi humana. Hic tamen amor quo
amo aliquem quem credo esse iustum
licet non sit non fundatur propter igno-
rantiam sed propter noticiam quam habeo
de re scilicet de iusticia Et sicut est
de amore. ita est de odio Odit
aliquis iniusticiam. et per consequens
illum quem audit esse iniustum
licet alius non sit. hoc tamen odium non
fundatur propter ignoranciam sed propter
iusticie noticiam iniusticie Sic
iudei oderant veritatem quam xpc
predicabat, et per quam patrem licet
nescirent illam veritatem esse in
voluntate patris Ad secundum argumentum
potest dici quod deus in quantum prohibet
voluptatem vel delectationem et infert
penam potest haberi odio Dein-
ceps Cum venerit paraclitus Post-
quam xpc manifestavit persequentium
malitiam hic ostendit quod spiritus sanctus
reddet testimonium de sua innoce-
ntia Ubi advertendum est quod hic littera
potest continuari duobus modis
Primo sic dixerat enim xpc se fecisse
magna opera que iudei viderunt
et tamen oderunt eum et patrem
poterant ergo discipuli xpo dicere
Si te oderunt qui tam magna
fecisti quid nos erimus digni qui
de quia ad tanta non sufficimus
facienda Dicit xpc quod veniet
spiritus sanctus ex cuius virtute repleti po-
terunt perhibere testimonium

de veritate. Secundo modo potest continu-
ari ut sit sensus odio habuerunt me
gratis. cum tamen venerit paraclitus
tale testimonium de mea veritate et in-
nocencia perhibebit ut eos non cre-
dentes faciat in me credere et secundum
istam continuacionem primo hic agitur
de spiritu testificante. Secundo de apostolorum
6 testimonio ibi et vos. Circa primum ad
primum primo ostenditur qualis est spiritus
sanctus cum dicit Cum venerit paraclitus
id est consolator. Paraclitus enim grece
latine consolator. Missus est enim
6 spiritus sanctus ad consolandum apostolos velut
tunc cum apostoli dolebant et lugebant
propter absenciam Christi sicut ipse predi-
xerat Mathei ix Numquid possunt filii sponsi
etc. Secundo ostenditur a quo mittitur
scilicet a patre cum dicitur Quem ego vobis
mittam a patre primo namque
missus est filius a patre ut nos
liberaret Johannis viii Si filius vos
liberabit etc. Deinde missus est spiritus sanctus a patre
et filio ii ad Corinthios i Dedit pignus
spiritus in cordibus nostris qui est pi-
gnus hereditatis de regno secundum eum.
Dicitur autem mitti spiritus sanctus non quia
sibi aliquid accidat cum sit ubique
sed accipienti aliquid accidit quia de illo
est quod prius non erat. Sed patet in ceco
qui positus in luce non sentit lucem.
Si autem cecitate depulsa lumen vi-
deat dicimus lumen venisse in oculos
eius. cum tamen nullus motus sit
factus circa lucem sed circa videntem. Dicit
autem Quem mittam vobis a patre
quod duobus modis intelligi potest.
Uno modo ut sit sensus Quem mittam
vobis et pater. Eadem enim est missio
patris et filii quia non mittit spiritus sanctus
sine filio nec econverso. Alio modo potest
intelligi ut sit sensus Mittam vobis
spiritum sanctum et hoc habeo a patre quia non potest
filius quicquam facere a semetipso ut
supra v. Tercio ostenditur processio spiritus sancti. etiam
procedit enim spiritus sanctus eternaliter a filio et
a patre propter quod dicitur spiritus veritatis
id est spiritus filii qui est veritas. Ad Gal-
athas iiii Misit deus spiritum filii sui in
corda vestra propter quod precipue dicit Qui
a patre procedit. Quarto ostenditur
ad quid missus est spiritus sanctus quia
ad testificandum. Et ideo dicit Ille testi-
monium perhibebit de me. Testimonium
autem de Christo primo pater in baptismo
in tonitruo et voce: Hic est filius
meus dilectus in quo etc. Secundo opera
Christi Johannis x Opera que ego facio ipsa
testimonium perhibent de me. Tercio
scriptura Johannis v Scrutamini
scripturas etc. Testimonium etiam
perhibuit spiritus sanctus descendens
in columbe specie. perhibuit eciam
testimonium descendens super apostolos
in igne. Deinde cum dicit Et vos
testimonium ponitur testimonium
apostolorum. Ubi notandum est quod apostoli
fuerunt testes ydonei propter spiritum
quem acceperant qui eos doce-
bat Mathei x Non enim vos
estis qui loquimini etc. et propter
fiduciam quam eis prebebat. Et ideo
dicit in litera Et vos testimonium
perhibebitis scilicet sicut a spiritu docti
et sicut a spiritu confirmati. Petrus
enim sicut dicit Augustinus Ante ad-
ventum spiritus sancti instructus
erat ut staret sed non firmatus
erat ne caderet. Quod peccato per spiritum
sanctum est annichilatum scilicet testifi-
cando usque ad mortem quem
negaverat timens mortem.
Alia ydoneitas apostolorum ad testi-
ficandum fuit quia ab inicio fue-
runt cum Christo. et ideo subditur
Quia ab inicio mecum estis. Actuum
i Oportet unum ex his viris qui
nobiscum sunt congregati ab eo
tempore quo intravit et exivit inter
nos dominus Ihesus testem fieri resur-
rectionis eius etc. Queritur hic
de illo verbo Qui a patre procedit
utrum spiritus sanctus procedat a patre
vel filius solum. Videtur quod
non quia spiritus sanctus non pro-
cedit ab illo in quo quiescit sed
spiritus sanctus quiescit in filio Johannis
Damascenus libro i capitulo viii
Credimus et spiritum sanctum dominum
vivificantem ex patre procedentem
et in filio quiescentem. Ad oppositum

est lra Cumque ego mittam vobis
a patre / et dicens cum filius quem
ego mittam ondit quod spiritus sanctus
est ab eo · sed cum dicit a patre · ostendit quod est
a patre In hac questione dicunt greci
quod spiritus sanctus tantum procedit a patre
Sed latini dicunt quod procedit a patre
et filio Clarum est enim quod spiritus
sanctus in scripturis dicitur Non enim
vos estis qui loquimini sed spiritus sancti
patris vestri etc. Dicitur etiam spiritus filii
ad galathas Misit deus spiritum filii sui
in corda vestra / ex quo manifeste
ondit quod spiritus sanctus est a patre
et filio ex quo dicitur spiritus amborum
Secundo ondit idem sic / quia post re-
surrectionem eius insufflavit discipulis
suis dixit Accipite spiritum sanctum ex
quo innuit quod spiritus sanctus est
ab eo Tercio sic / xvi dicit filius
de spiritu sancto · Ille me clarificabit
quia de meo accipiet / sed hec ac-
cipe dicit originem quod spiritus sanctus originatur
a filio preterea Jo xvi Omnia
quecumque habet pater mea sunt / propterea
dixi vobis quia de meo acci-
piet / ubi ostendit filius quod spiritus sanctus
est ab eo / sed tamen quod sit ab eo habet
a patre quia pater generando fi-
lium communicat sibi virtutem spi-
rativam / et ideo quia filius habet
a patre quod producat spiritum sanctum ideo
dicit lra Cumque ego mittam
vobis a patre / sicut et alibi dicit
Mea doctrina non est mea sed eius
qui misit me id est quod doctrinam
habeo ab eo qui genuit me doc-
torem / Eodem modo quod spiritus sanctus
sit a patre habeo eadem argumentum in
oppositum sicut dicit quod damascenus
videtur fuisse de opinione grecorum
unde in eodem capitulo in fine spiritum
sanctum ex patre dicimus et spiritum patris
nominamus / filium autem neque ex
spiritu neque spiritum dicimus In quo
patet quod greci videntur ponere aliquem
ordinem inter filium et spiritum sanctum
eo dicunt spiritum sanctum esse filii et non ego

xvi Et loqutus
sum vobis / In precedenti
capitulo dicebatur
quod xpus primo hortabatur
eos ad amorem con-
cordiam et hoc in c° xv 3° autem discipulos
ad fidei constanciam et stabilitatem
et hoc fecit in xiiii ca° Secundo horta-
batur eos ad amorem concordiam et
et caritatem / et hoc in ca° xv Tercio
hortabatur eos ad sufficienciam et secu-
ritatem et hoc in ca° isto · hortatur
autem eos ad patienciam propter consolationis
quas promittit eis · Promittit autem
eis consolacionem tribus modis primo
ex adventu spiritus sancti / et hoc in parte
prima huius capituli / 2° ex adventu filii
sui ex visitacione ibi Amen amen
dico vobis Quantum ad primum notandum
est quod tribulacio operatur paciencia / et ideo
xpus exhortans discipulos ad pacienciam
primo predicit eis suas tribulaciones et
persecuciones / 2° predicit eis adventum
consolacionis ibi Sed ego veritatem
dico Quantum ad primum notandum quod discipuli
poterant tribulari duobus modis
primo propter imminenciam persecucionis
2° propter subtractionem xpi / primo dixit
xpus hanc Secundo hanc ibi Et nunc
vado ad eum · prima in duas quia
primo predicitur tribulacio et persecucio
Secundo ponit racionem predictionis ibi Sed
hec locutus sum vobis primo ergo
predicit persecucionem fiendam discipulis
Secundo ponit causam persecucionis ibi Ecce
facient Persecucio autem fuit duobus
modis primo quidem quia eiciebant
discipulos extra synagogam / Secundo
quia eos occidebant de hoc ibi Sed
venit hora Quantum ad primum con-
tinuetur sic lra · Hec locutus sum vobis
s. de adventu spiritus sancti vt non scan-
dalizemini · i. ut non scandalum
paciemini ex tribulacione que imminet
Est autem tribulacio quia absque syna-
gogis facient vos. q. d. xpus promit-
titur nobis spiritus sanctus qui diffundet
caritatem in cordibus nostris qui faciet
corda quieta / et sic scandala
Pax multa diligentibus legem tuam et non est
illis scandalum q. d. et dicat xpus
Amicorum est negligere dampnum propter
amicum Spiritus sanctus superveniens
in nos faciet nos amicos ergo
sequitur quod propter amicum negligetis
dampnum vestrum Cumque da

de hoc quod dicitur est absque synagogis facient vos. hoc enim videtur non fuisse magnum malum apostolis sed expelli de synagogis. ad hoc dicendum in originali quod Christus tempore volebant quod iudei non fierent receptivi dictum quem predicabant apostoli. Si enim recepissent in una ecclesia essent isti et illi, sed quia non receperunt quod restabat nisi remaneret. dictum capitulo quia extra synagogam facient vos et cetera non remanserunt. In hoc autem erat tribulatio apostolorum et deinde fidelium iudeorum qui in synagogis remanentes remanerunt dictum. Deinde cum dicit Sed venit hora predicit secundam tribulationem. Et dicit Sed venit hora ut omnis qui interficiat vos arbitretur obsequium se prestare deo. occidendo enim eos arbitrabantur se bene facere. Sicut dicitur de paulo Act. ix. quod petiit litteras a principibus sacerdotum in damascum ut si quos invenisset huius vie viros et mulieres aliquis de illo. vos. Sed venit hora dicitur. hic enim videtur quod iudei bona intentione interficiebant apostolos credentes se sic obsequium prestare deum. Sed quod littera Sed venit hora potest continuari duobus modis ad precedentem. uno modo ut predicatur alia tribulatio a precedenti, quia dicitur est absque synagogis facient vos. Secundo modo potest continuari ut sit consolatio, de eo quod dicitur est absque synagogis faciet vos et sic modo continuat Augustinus. Non enim dicit Econtra Et venit hora quasi dicit Et si absque synagogis facient vos non contristamini quia tot convertentur ad vos quot iudei timentes ne eos convertantur et synagoga relinquatur ex zelo synagoge, et iudaismi arbitrentur se obsequium prestare deo. Si vos interficiant. Ad argumentum dicendum quod quia licet tales haberent zelum dei, non tamen secundum scientiam et ideo intentio non potuit esse bona. nec zelus bonus qui non oriebatur ex recta scientia nec potuit dici bona intentio ubi defuit iusta causa, qua moverentur iudei. Deinde cum dicit Et hec facient, ponit causam persecutionis Unde dicitur et hec facient vobis non propter zelum veritatis sed quia non noverunt patrem. neque eum qui est pater neque me qui est filius suus Secundum verum Si me scirent forsitan et patrem meum scirent. Deinde cum dicit Sed hec locutus sum vobis posita persecutione ponit rationem predictionis. Et primo quidem ponit rationem predictionis, secundo dilationis ibi hoc autem. Circa primum notandum est quod Christus propter duas rationes predixit eis persecutiones futuras. Prima ratio est ut cum viderent advenisse que predixerat cognoscerent ipsum esse deum. Cui est predicere futura. Et primam hanc ponit per litteram que dicit Et hec locutus sum vobis scilicet de persecutione et tribulatione, ut cum venerit hora eorum scilicet persequentium ut possint implere quod desiderat reminiscamini quia ego dixi vobis id est predixi que acciderunt et ex hoc cognoscatis quia ego sum deus. Alia ratio predicendi fuit ista ad consolationem apostolorum, ut quasi de tribulatione futura minus timeret, quia minus feriunt iacula que previdentur, et tunc est ista littera. hec loquutus sum vobis ut cum venerit hora eorum reminiscamini quia ego dixi vobis id est sitis premuniti ex predictione. Unde Augustinus Nec autem ignaros atque imparatos animos mala improvisa, quibus cito tristitia turbarent. hanc fuisse causam ut hec eis pronunciaret ostendit subdens. hec locutus sum vobis Deinde cum dicit hoc autem ab initio posita ratione predictionis ponit rationem dilationis. Ubi notandum est quod hec littera potest duobus modis continuari a precedenti, primo modo potest

Poterant enim discipuli propo dicere
multa dixisti de spiritu sancto et co
solatore venturo Respondit xc
hoc autem ab inicio vobis dixi
non dixi qui vobiscum eram
sicut consolator sed nunc me
recedente predico vobis venturum
consolatorem per quem caritate
diffusa in cordibus vestris verbum
dei cum fiducia predicabitur Alio
modo potest littera intelligi sic / pre
dixerat enim xc multas persecucio
nes · poterant ergo discipuli querere
has non predixit ab inicio Respondit
xc / hoc autem vobis ab inicio
dixi · scilicet de tribulacione futura
quia vobiscum eram recipiens
pondus persecucionis imminet
vobis et ideo indigetis eas
scire Contra aliquis diceret
quod dicit scilicet quod ab inicio non
hoc enim non videtur verum / cum
Mathei x dicitur Cum premuniavit
discipulos tribulaciones perpetuas
et hec fuit ab inicio electionis
eorum Non ergo solum imminente
passione · sed ante hac predixit
Ad hanc questionem respondet Augustinus
Origenes · Cum istud dicit / hoc
ab inicio vobis non dixi debet
referri ad adventum spiritus sancti
de quo dixit quod esset venturus
et testimonium perhibiturus / hoc
autem non dixit ab inicio quia
cum eis erat ut consolator
etc hoc dicit non refertur tantum
ad persecuciones sed ad spiritum sanctum
promissum vel dicit sed Mathei
x non dicit quod essent pas
suri tribulaciones a iudeis
sed tantum a gentibus · hic dicitur
de iudeis / cum dicit Absque syna
gogis facient vos / quod eciam
dicitur Sed venit hora ut
omnis qui interficit vos etc
Deinde cum dicit Et nunc vado
ad eum Postquam xc predixit
tribulaciones hic predicit re
cessum Ubi notandum est quod
hec littera potest continuari duobus
modis Uno modo ad precedentem
et redditur racio · quare predixit tunc
et non ante de adventu spiritus sancti
Et tunc sic sequitur · Non predixi vobis
prius quia vobiscum eram cuius pre
sencia vobis sufficiebat Nunc autem
predico · quia vado ad eum qui me
misit Et ideo indigetis consolatore
Alio modo potest continuari ista littera
cum sequenti et tunc predixit recessum
suum ut ex hoc ostendat tristicia / qua
tristati erant discipuli de suo recessu
ut ex hoc eos consolaretur et circa
istam litteram primo xc predicat suum
recessum Secundo ponit effectum huius
predicacionis ibi Sed quia hec
locutus sum Circa primum dicit
Et nunc vado ad eum qui misit
me · id est ad patrem Probat quod
xpus secundum humanitatem ad eum
ivit qui erat ab eterno · sed dicit
Et nemo ex vobis interrogat me quo
vadis Deinde ponit huius predica
cionis effectum cum dicit / Sed quia
hec locutus sum vobis scilicet de meo
recessu cum tristicia vestra implet
cor vestrum / gaudebant enim apostoli
quodam humano affectu de presencia
xpi Unde Augustinus Carnalia ani
missuros esse illa vera in veritate
non dubitare poterant / contrista
batur humanus affectus · quia de
solabatur carnalis aspectus De
ista tristicia probata ad vesperum scilicet
passionis demorabitur fletus
et ad matutinum leticia Contra
aliquis de illo verbo Nemo ex
vobis interrogat me quo vadis quia
Johannis xiii dicit Petrus / quo vadis
Ad hanc questionem respondet Augustinus / Origenes
Ubi unus supponit scilicet
quod hoc non refertur ad instans
ascensionis / Secundo Origenes supposito
solvit questionem · Cum xc dicit
quod non interrogabunt quo vadit
quia videbunt eum ascendentem
nubes eum suscepit et · quod asce
dit ab eis et euntem in celum non
illis quesierunt · sed actibus videtur

Signat ergo xpc sic se esse iturum
ad patrem ut nullus interrogaret eum
palam scilicet corporeo cernente oculo
Sed ego veritatem etc. Postquam xpus
predixit persecuciones et recessum suum
hic predicat adventum spiritus sancti. et
duo facit. quia primo predicit utilitatem
sui recessus. Secundo predicat utilitatem
spiritus advenientis ibi. Et cum venerit
ille arguet vos. Circa primum ad primum
sic continuetur litera. Tristicia implevit
cor vestrum de recessu meo. et tamen
non debet repleri. et hoc est quod sub-
ditur. Sed ego veritatem dico vobis
q. d. Contristamini et econtrario deberetis
consolari. Quia expedit vobis ut
ego vadam. et racio additur. Si enim
non abiero paraclitus non veniet ad
vos. et racio huius est quia nisi fueritis
desolati non consolabimini. Augustinus quinto
de verbo domini qui lugent quoniam ipsi consolabuntur
Bernardus. delicata est nimis divina
consolacio. nec datur admittentibus alienam.
Si autem abiero mittam eum ad vos.
ad vos dicit si dicat aptos fore gracie.
Si abiventionibus ulterius carnis corporis
non subtraham ad intellectum vos in-
visibilem per consolatorem spiritum non
percipietis. Queritur aliquis de isto
verbo Expedit vobis ut ego va-
dam. Certum est enim quod xpc fuit
omnipotens ergo potuit dare spiritum etiam
si non iret. Dicendum est quod si potuit
dare tamen noluit ante suum ascensum
prima racio talis est ad hoc quia non
decuit xpm dare spiritum sanctum quod est
donum dignissimum nisi ante apparentiam
gloriosus. Talium enim qui sunt gloriosi
est dare dona. Jo. vii. Spiritus nondum
erat datus quia xpc nondum erat
glorificatus. Secundo noluit dare spiritum
sanctum ante suum recessum per passionem
et mortem. Cuius racio est. quia per
passionem et mortem est facta recon-
ciliacio inter deum et hominem. re-
conciliacio erat debita dari spiritus sancti ita
quod prius oportuit xpm pati quam spiritum
sanctum mitti. Tercio noluit dare spiritum
sanctum ante suum recessum. et racio est

secundum Augustinum in originali. quia ad
hoc carnaliter intendentes presencie
xpi non erant capaces spiritus
sancti. Apostoli enim xpo precedente sibi
invisibiliter adherebant et quadam
spirituali amore in eum elevabantur
qui disponebat eos ad
recepcionem spiritus sancti. q. d. xpc In quibus
verbis istis secundum Augustinum Si ali-
menta tenera quibus vos ali-
ti non subtraxero solido cibo
non esurietis. scilicet carni carnaliter
adherentes capaces non eritis spiritus.
Deinde cum dicitur Et cum venerit ponit
utilitates quas consequuntur ex
adventu spiritus sancti. et prima est
pro mundo. Secunda racio est pro consolacione de
qua adhuc habeo multa vobis
dicere. Tercia pro xpo ibi Ille me
clarificabit. Prima in d. quia po-
nit illa utilitas. Ergo cum
mutatur ibi de peccato quod est in
ad primum dicitur Ille arguet mundum
de peccato. scilicet quod habent de iusticia quam
non habent. et de iudicio quod non
timent. Deinde cum dicitur de peccato quod
mutatur predictam utilitatem. et dividitur
in 3o partes. scilicet tria que mutatur
secundo ibi de iusticia vero. 3o ibi
de iudicio autem. Circa primum ad primum
dicitur Arguet mundum de peccato
id est infidelitatis. quia non credide-
runt in me. Et aliud est
credere deo. aliud est credere in
deum. Credere deum est credere deum
premiatorem et malorum et re-
muneratorem bonorum. Heb. xi.
accedentem ad deum credere
oportet quia est et inquirentibus
se remunerator sit. Credere deo
est credere vera esse que dicit. Eccl.
ii. Qui timent deum non
erunt incredibiles verbo illius.
Credere in deum est credendo eum
amare et ei adherere. q. d. ergo
xpc Arguet scilicet mundum quia
credendo non eum amant nec
nec quicquam adheserit. Deinde cum
dicit De iusticia vero ponit
secundum. scilicet quod arguetur mundus
de iusticia quam non habet

Ubi advertendum est quod hic loquitur
de iusticia fidei quam habuit
sancti. Hec autem iusticia fuit quia
crediderunt quod non viderunt
De hac iusticia arguitur mundus
Unde dicitur De iusticia vero argu
et spiritus mundum quia vado ad patrem
et iam non videbitis me etc. id est
iusticia in hoc est quia credetis
in me filium dei verum. et etiam quia
vado ad patrem credetis in me
filium regnantem. Credetis autem licet
non videatis. quod est dicere Existit
itaque vera iusticia de qua
mundus arguitur quia in me cre
ditis quem non videbitis. Et sic
patet oppositus quod mundus arguitur quidem
de peccato suo. de iusticia vero ar
guitur aliena. cuius ratio est quia
malicia eius qui non credit
non solum presentem potest apparere
sed etiam ex bono illius qui credit
de hac iusticia fidei prima petri
primo Quem cum non videritis di
ligitis et in quem nunc non vi
dentes creditis. Deinde cum dicitur
De iudicio autem ponitur tercium de
quo arguitur mundus et ideo
dicitur De iudicio autem scilicet dampnacionis
quod debuit vertere mundus ar
guetur quia princeps huius mundi
iam iudicatus est. i. condempnatus
cum tota familia sua. Argue
dus est enim ille qui non timet
adherere condempnato. Tercium
aliquis de illo verbo Et cum
venerit ille arguet mundum de
peccato etc. Hoc enim dicit christus acsi
ipse non arguet mundum quod
tamen falsum est. Redarguit enim
mundum de peccato cum dicit Si non
venissem et locutus eis fuissem
peccatum non haberent. De iusticia
vero redarguit christus mundum quando
dixit Pater iuste mundus te
non cognovit. De iudicio non
arguit. ubi se dicit simpliciter
esse dictum Ite in ignem etc. In
Ad hanc questionem videtur Augustinus in
originali ubi duo ponit primum
est. Et si spiritus sanctus arguit
et christus quia indivisa sunt
opera trinitatis Secunda est quod

specialiter et per quandam apparacionem spiritus
sanctus arguit. quia dat apostolis et
aliis caritatem que foras mittit timo
rem prima Iohannis iiii^o Unde non timere
autem arguere Spiritus autem sanctus diffu
dendo caritatem expellit timorem
quo expulsi ad audaciam respondent
mundum secundum quod argumentum patet Secundo
queret aliquis de eodem verbo Arguet
mundum de peccato quia non crediderunt
in me. quare magis arguitur mundus
de peccato infidelitatis quam de alio
peccato Ad hoc respondet magister quod
de peccato quando arguet quia
non crediderunt in me. Hoc enim peccatum
quodam modo sit perpetuus quia remanente
cetera detinentur: et hoc discedente cetera
dimittuntur. quod arguitur homines
de peccato infidelitatis quod de radice a
lio. quia manente nullus incorporatur
christo mediatori et per consequens ipsa manente
nullus curatur a morbo peccati quia
morbus peccati non curatur nisi per hoc
quod mediator attingitur per fidem. Alio
modo potest dici quod spiritus sanctus arguet
mundum de peccato, et non crediderunt
Tunc enim aliquis arguitur quod nolle
fecisse convincitur Advenientes autem spiritu
sancto et per signa operante convincebantur
et homines quod peccaverunt non credendo
in christum vel eius nomine et ad cuius in
vocacionem dabatur spiritus sanctus Tercio
queret aliquis de illo verbo Arguet
mundum de iusticia Nullus enim dicitur redar
gui de iusticia sed de peccato Iusticia enim
est materia laudis et non redargu
cionis est quod mundus. id est amatores
mundi et infideles duobus modis
redarguitur de iusticia. Primo modo
de iusticia christi quam non credit et tamen
est suis lucens. Redarguet mundum
spiritus. quia non credit christum iustum
cum tamen iustus est. Cuius signum est quia
intrepidus sicut iustus et irrep
hensibilis venit ad patrem et ideo dicit
Quia vado ad patrem. Alio modo
potest exponi vere proprie ut referatur
ad iusticiam sanctorum non solum quam habuit
in vita sed etiam quam habuit in passione
ipse quam meruit sublimari et tamen
est suis sicut spiritus Redarguet sic

mundum quia non adhesit christo iusto
qui sicut iustus pati non meruit
et tamen pati voluit propter nos / idest cuius
iusticie attestacionem sublimatus est
a patre / et ideo dicit Quia vado ad
patrem. Alius modus exponendi
huius textum est de iusticia scilicet
quod non imitatur mundus / et de qua
modo dictum est in exposicione litere
Ubi advertendum est quod christus dicit / Quia
vado ad patrem et iam non videbitis
me. Videtur diffinire iusticiam
fidelium unde Augustinus Qua nos nisi
fidelium esse convenit. quod credimus
quod non videbimus / Et ideo creden-
cium iusticiam sic oportuit diffinire
quia ad patrem vado etiam non
videbitis me Ad argumentum / patet quod non
arguitur mundus de iusticia scilicet
quia non imitatur. Quarto queret
aliquis de illo textu. de iudicio autem
nullus enim videtur dignus reprehen-
sione. ex hoc quod aliter propter culpam
suam est dampnatus / quia unusquisque
propter culpam propriam et non alterius
dampnatur ergo mundus non debet ar-
gui / ex hoc quod princeps est dampnatus
et iudicatus Dicendum est quod hic potest
exponi multis modis primo mo-
do sic Tanto quis est magis arguendus
si bonum non facit quanto adversarius
impediens bonum est debilior.
Adversarius autem noster dyabolus est per
christum venientem eiectus foras et
debilitata eius virtus et tunc est
sensus litere Spiritus arguet mundum de
illo iudicio idest propter iudicium factum
de dyabolo qui princeps huius mundi
iam iudicatus est. idest foras emissus
ut iam nullus possit se excusare
de temptacione sua qui possit re-
sistere. Alius modus exponendi huius
passum tactus est in exposicione
litere ut sit sensus Ille mundus est
arguendus. qui imitatur superbum
quem videt iam dampnatum Talis
enim videtur spernere omnem virtutem et
modestiam / sed mundus imitatur
principem superbum iam dampnatum
quia princeps huius mundi iam
iudicatus est Et hec que sequuntur

Augustinus dicit Credant homines de christo in
ne arguantur de peccato infidelitatis
sive transeant in numerum fidelium
ne arguantur de iusticia eorum quod
iustos non imitantur / caveant
futurum iudicium ut non cum mundi
principe iudicentur quem iudi-
catum imitantur. Ad argumentum
patet. Non enim aliquis dampnatur
ex hoc quod alius iudicatur. sed ex
hoc quod imitatur iudicatum / et per-
quens dampnatur ex culpa propria
Deinde cum dicit / Adhuc habeo vobis
multa dicere. Ponitur utilitas
adventus spiritus sancti quo ad discipulos
Hec autem utilitas est instructio
eorum / et primo ponitur necessitas
instructionis Secundo promittitur ipsa
instructio ibi Cum autem venerit
Tercio removetur quoddam dubium
ibi Non enim loquetur. Circa primum
sic continuetur littera Adventus spiritus
sancti est utilis mundo quia ar-
guet enim Est eciam utilis et ne-
cessarius ad nos instruendum
quia non instruxi nos ad
plenum Adhuc multa habeo
vobis dicere sed non potestis
portare modo. Deinde cum dicit
Cum autem venerit promittit
eis instructionem. et hoc promit-
tendo eis doctorem / et primo
commendat doctorem unde et dicit
Spiritus veritatis Est enim spiritus
veritatis. quia ad veritatem ducit
Sicut enim spiritus sanctus est a veritate
tamquam a principio suo. Eius
est ducere ad veritatem ut nos si-
miles principio suo faciat Secundo
commendat modum docendi
quia docet celeriter unde dicit
Cum venerit unde Gregorius in
omelia penultima Audi quam
est iste artifex spiritus. nulla
ad docendum mora agitur / sed
mox ut tetigit mentem docet
ymo ipsum tetigisse docuisse
est Docet eciam utilitatem / et
ideo dicit docebit vos omnem
Veritatem enim docere est ipsum

intellectum ad suum obiectum quod
est veritas applicatur vel veritas
docetur qui per spiritum sanctum discreti
sunt in nobis vel bona intelli
guntur et intellecta appetuntur
doc et vult et ideo dicit omnem
veritatem ad salutem necessaria vel
sic doc omnem veritatem scilicet fidei
sed hec veritas hic imperfecte cogno
scitur et tandem perfecte hic in
vita eterna unde cognoscemus
sicut cogniti sumus Cor xiii
vel omnem veritatem scilicet figurarum
legis ad quam adepti sunt
discipuli per spiritum sanctum Alio modo
potest dici quod licet omnibus non distri
buit per singulis omnem sed per
quibus singulariter Est enim
veritas doctrine quia docuit
quid credendum a vite et iusticie
docuit enim spiritus veritatem doctri
ne quia docuit quid credendum
docuit veritatem vite quia do
cuit quid agendum docuit ve
ritatem iusticie quia quia
docuit quid ad proximum Gaudium
de veritate doctrine capitulo xxvi°
... quia verax es
De veritate vite dicit Ysa xx
ix memento domine quomodo am
bulaverim coram te in veritate
De veritate iusticie dicit psalmista
xviii Accipe personam in iu
dicio non est bonum ut declines
a veritate iusticie Deinde cum dicit
hoc non enim loquitur a semetipso
removet quandam dubitacionem
ubi notandum est quod ista littera potest
continuari ad precedentem tribus
modis primo sic dixerat enim
Christus quod spiritus sanctus in suo adven
tu docet eos omnia Ex quo
dicto possent suspicari discipuli
quod spiritus sanctus esset maior Christo
hoc excludens Christus dixit quod non
erat maior quia non loquitur
a semetipso sed loquitur quecumque
audiet a patre et filio Secundo
potest continuari sic dixerat enim
Christus quod spiritus sanctus docet veritatem
hoc autem volens probare Christus
subdit Non enim loquitur a semetipso

ac si diceret Non est mirum si docere
potest veritatem quia non est a semetipso
sed a filio est qui est veritas et ideo que
cumque audiet scilicet ab ipsa veritate
a qua non potest audiri nisi vera
loquitur et que ventura sunt an
nunciabit vobis Tercio modo potest con
tinuari sic dixerat enim Christus de spiritu
sancto quod non solum docet veritatem
sed omnem veritatem posset ergo aliquis
querere unde potest spiritus sanctus omnia
docere De hoc solvens Christus dicit quia
spiritus sanctus est a filio et filius est
ars plena omnium racionum viventium
per quam creatura spiritus sanctus sciam omnium
non solum presencium sed eciam futurorum
et hoc est quod dicit in littera Non enim
loquitur a semetipso sicut eciam a semetipso
Non possum a me facere quicquam sed
sicut audio iudico Et de spiritu sancto
dicit Sed quecumque audiet scilicet a filio
qui est ars plena omnium racionum vi
vencium loquitur et que ventura sunt
annunciabit nobis Hic autem doctor
sicut dicit Crisostomus Elevabit mentes
eorum quia genus humanum avidum
est scire futura Queret aliquis de
illo verbo Non potestis portare modo
que sunt illa que non poterant por
tare et que Christus non dixit Ad hoc respondet
Augustinus in omelia quod hic est stultum
querere scilicet que sunt illa que non
dixit dicit tamen Augustinus quod non est in
telligendum ex dicto salvatoris quod ali
qua sunt secreta que doctrina in occulto
et non in publico Sed intelligendum
est ex dicto salvatoris quod alia doctrine
cibo indigent parvuli et alio perfecti
Primi enim indigent lacte cibo nu
tritivo Alii autem indigent nutrimento
cibo solido Primi enim sicut dicit Augustinus
quia fidei lacte tenere sunt ut in
visibilia que non vident et intelligibilia
que non intelligunt credant De
perfectis autem non sic quibus est la
borandum ut non solum credant verum
sed eciam intelligant et sciant Quod dicit Gregorius
Dico quia homines quorum unus fidei
lacte nutritur aliud intellectum pa
scitur Dat intelligere Apostolus

pma Cor iij dicit Non potui vobis
loqui qi spualibus · sed qui indiget
intellige quod edunt, qi cetiua
libus id est qui nutriunt lacte fi
dei Sedo quer aliquis de illo vo
Non em loquit a seipso · hoc aut
videtur pbari qz spus scus sit ca
tura · quia loquit in virtute alig
qd est ppm cature In ista qone
pmo pbandi est qz spus scus no
est catura Sedo soluendi est ad
argumenta pma pz p intellm ho
rum qui scrutatur pfunda dei
2a Cor ijo Spus omia scrutat
et pfunda dei intellige
qz sicut scit spus dei ad dnm Spc
aut homis no e eptace nec ab
homie et assili nc spus dei est
eptace nec adeo Et sicut spus
homis nouit ea que sunt hois
ita spus dei nouit ea que sunt
dei vn aplus pma Cor dicit
Quis em nouit ea que sunt hois
nisi si spus homis qui est ipso
Ita et que dei sunt nemo cognouit
nisi spus dei Scda ro pe sumi
ad hoc id pbandi ex dictis Aug in
d magna ut sit ro talis Spc
homis ad homie ita se h templu
ad templum qd no consecrat nisi
deo sz consecrat spui sco pa Cor
vj An nescit qm membra mea
templum sunt spus sci, igo spe
scus est · Ad argum dim z qz no
sequit spus scus lo ab alio igo
est catura Cum em z sicut ee
ab alio z duobus modis · ita
et loqui · qui em ab alio a quo
differt in diuersitate ecie z catum
et eadem qz lo in virtute alius
a quo dit ecia catum z · qd
aut z ab alio et qd loquit in
virtute alius · a quo no dit ecia
non est catura Sic est de spu
sco qui est a pre et filio · pr
em et filius comitat spui sco
ecian diuinam et p qua ipse
est deus comitando aut ecian co
municat sibi scire et loqui Tercio
querit aliquis de illo vo · que
cunque audiet · lo audiet em z
futurum tpis · sed in eternitate nichil
est futurum igo et Ad solucoem
huius qonis duo sunt noanda
pmum z qz loqui et audire
no possunt ab alio dici de spu
sco ppt aliquam nam assum
tam in vnitate psone sicut
dicit de filio quia n na hu
mana in filio z ab aliquo
ideo et loqui et audire eius
sm huanam nam z ab alio
Sed no sic aut de spu sco et qz
spus nullam nam assumpsit
de qua possit verificari licz
em apparuit in spe columbe
tamen cam no assumpsit in
vnitate psone Ex quo sequit
qz loqui audire ab alio vi
ficant de spu sco sz diuinaz
nam · loqui em et audire
in spu sco idem est qz esse ·
Sicut igo spus scus ab alio
h esse sz a pre et filio · ita lo
qui loqui et audire h ab eis
dem Scdm qd est noandi qz
spus scus sp audit Cuius ro
est · quia sunt audire e simp
scire Sicut igo sp scit ita sp
audit et tar de eo verificant
dicte omnibus tpibus ut dicat qz
sciuit et scit et sciet non
quia in eternitate z varias tpm
Sz quia eternitas amplectit
omne tpus et est quia huana
locucio narrat p tpa nec
pt de esse · tm necte ee enun
ciat p vba pncia Ex quo
necte esse quo eripitur omnia
dicte tpus nc pt aliter dicie
dz esse scz qz possit enunci
ari p omnes dictas tpibus Ad
argum pz Non em futurum z
in eternitate · nc tm intelli
gendi qz spus sctus audiet
in futurum · quasi nunc no au
diat in pnti sz quia ita au
dit qz sp audire numqm
finit qm coexistat cuicunque
dicte tpe Quarto que
reret aliquis de illo vo Et

que ventura sunt annunciabit
vobis. Hoc enim datum est apostolis
et successoribus eorum. Contra
hoc est quia non omnibus suc-
cessoribus est datum annunci-
are futura ex virtute spiritus sancti.
Sicut enim dicit Beda multi
prophete choruscant virtutibus
non tamen que ventura sunt ag-
noscunt. Dicendum est ad questionem
quod ex hoc cognoscitur spiritus sanctus
annunciare futura quoniam
per eum sancta ecclesia futurorum
veris scripturis conceditur. Unde
dicimus: Hic spiritu sancto reple-
ti prophete pronunciabant futura
et quasi presentia intuebantur
que erant de tempore secunda.
Ad argumentum dicendum: Licet
aliqui non omnes sancti haberent
spiritum prophetie, tamen omnibus sanctis
annunciantur aliqua per spiritum sanctum
dum scilicet inducuntur eis ad me-
moriam gaudia eterna futura
ut de spiritu nunc gaudeant in
spe. postea autem gaudebunt
in re. Deinde cum dicit: Ille me
clarificabit. Ponitur tertia uti-
litas que sequitur ex adventu
spiritus sancti, et est spiritus sanctus ad-
veniens clarificabit filium. et
primo quid ponit hanc utili-
tatem. Secundo rationem eius ibi Quia
de meo. Circa primum tangit que-
stionem ibi. Omnia quecumque.
Circa primum continuetur sic.
Spiritus sanctus adveniens non solum
arguet mundum, non solum do-
cebit vos apostolos sed etiam me
clarificabit i. clarum et
gloriosum ostendet me coram mundo.
Ubi notandum secundum Augustinum quod gloria
sive claritas est frequens
fama cum laude. que tamen
gloria alia est falsa et hoc duo-
bus modis. alia gloria est falsa
quia alii errant in rebus
quecumque scilicet putant id esse bonum
quod est malum et ergo alia
gloria est falsa quando laudantes
non errant in rebus quia

bene sciunt quid est bonum et quid
est malum, tamen errant in hominibus
quia putant eum bonum esse qui
est malus et ergo potest esse dicere
quod alii errant in utrisque. Spiritus
autem sanctus adveniens manifestavit
gloriam Christi ut homines fallantur
nec in Christo qui laudatur nec in re
de qua laudatur. nec fallantur autem
mutuo quod heretici eum in uno
tamen. putaverunt enim esse bonum
sed filium non esse equalem patri et sic
erraverunt in rebus, putaverunt esse
esse Christum qui non est Christus et sic erraverunt
in eo qui laudatur. Deinde cum dicit
Quia de meo accipiet, in quo dicitur
ratio utilitatis iam dicte quod dicit pro qua
est ab alio de claram notitiam
facere eis de quo est spiritus sanctus
a me est quia de meo accipiet
ergo et me clarificabit sicut et ego
clarifico patrem a quo sum. Non est
intelligendum quod spiritus sanctus acci-
piat esse ab alio sicut creatura
quia creatura ita accipit esse ab eo
quod non est deus. Spiritus sanctus ita
accipit esse a patre et filio quod est
idem deus cum patre et filio. Ubi
advertendum est quod in creaturis dans
esse et accipiens distinguuntur
penes originem et penes qualitatem.
Penes originem quidem quod in creaturis
originatur ab alio. penes qua-
litatem autem quod qualitas in creaturis
distinguitur a qualitate dantis. Ap-
pello autem hic qualitatem largo
modo ipsam essentiam et hoc modo
appellat Richardus de trinitate.
In divinis autem solum est distinctio
penes originem. Non enim est ibi
distinctio penes id quod est sed pe-
nes modum habendi. pater enim habet a se
essentiam, filius a patre, spiritus sanctus
ab utroque. Deinde cum dicit Omnia que-
cumque habet pater. Tangit questionem.
dicit enim quod spiritus sanctus de meo
accipiet. Posset ergo aliquis querere
quare scilicet de suo accipit et non a patre ab
eo cum supra dixit quod procedit a patre
ubi dixit mittam vobis a patre

spm veritat(is) qui a p(at)re p(ro)cedit
qui a p(at)re p(ro)cedit. Ad h(oc) r(espon)d(et)
x(risostomus) c(ontra) p(rae)lic(tos) sp(iritu)s s(an)c(tu)s p(ro)ceda a p(at)re
tam(en) om(n)ia que h(abe)t p(ate)r sua su(n)t
ideo et sp(iritu)s s(an)c(tu)s p(ro)cedit ab eo
Ex necc(essi)tate en(im) o(portet) q(uod) si om(n)ia
que h(abe)t sunt filii et filius p(ro)
s(ubstanti)alis p(at)ri q(uod) s(piritus) s(anctus) p(ro)cedit a filio
sicut a p(at)re et hoc dicit lit(er)a.
Omnia quecu(m)q(ue) h(abe)t p(ate)r mea su(n)t
quia s(ecundu)m mistica ea q(ue) ... p(ro)
p(ter)ea dixi vobis q(uod) s(piritus) s(anctus) de meo
accipiet a p(at)re et annunciabit vob(is)
Ceterum aliquis de illo v(er)bo ille
me clarificabit. quod en(im) clar(us)
p(er) e(ssenti)am non indiget amplius
clarificari s(ed) filius est clarus
p(er) e(ssenti)am. e(rgo) no(n) indiget amplius
clarificari. Ad h(oc) aut(em) q(uesti)o(ne)m r(espon)d(et)
Aug(ustinus) in o(ri)g(inali) et filius no(n) p(er) cla
rificatio(nem) quia no(n) de claro fit s(ed)
clarus vel quia de min(us) claro fit
factus mag(is) clarus s(ed) quia sua
claritas e(st) occulta et i(n)cognita Sp(iritu)s
en(im) s(an)c(tu)s diffusus in cordibus fide
lium declaravit eis q(uod) filius
est equal(is) p(at)ri et sic h(ec) clarificatio
idem est q(uod) h(ominibus) eius equalit(a)s ostenso
Alio mo(do) p(otes)t dici s(ecundu)m eund(em) Aug(ustinum)
q(uod) sp(iritu)s s(an)c(tu)s d(icitu)r facere illud. q(uod)
sp(irit)uales homines fac(iu)nt in v(ir)tute
sp(iritu)s. Sp(irit)uales aut(em) homines
x(ris)tum clarificant dum timore de
p(o)sito xp(istu)m libe(re) annunciant. Caritas
en(im) diffusa e(st) in cordibus sp(irit)ua
lium foras mittit timore(m) quo
exp(u)lso x(ristu)s p(re)dicabat(ur) libe(re). et
toto orbe eius fama diffundit(ur)
Ad argu(men)t(um) p(atet) quia non d(icitu)r
clar(us) fieri x(ristu)s nisi quia notifica(tur)
Ex quer(it) aliquis de illo v(er)bo
de meo accipiet. Sim(ili)t(er) h(ic) en(im)
vide(tur) q(uod) filius no(n) det totum sp(irit)ui
s(an)c(t)o. quia l(icet) h(ic) d(icitu)r q(uod) d(icitu)r de meo
accipiet videtur dice(re) p(ar)tic(ipati)o(nem)
Ad hanc q(uesti)o(ne)m d(icen)d(u)m e(st) q(uod) de aliq(uo)
d(icitu)r ... tale(m) materiali(ter) p(ro)
q(uo) dicim(us) de ferro fit cultellus
Alii dicit ... effectivi
sicut q(uo)m d(icitu)r de p(at)re e(st) filius

Hic aut(em) h(oc) de d(icitu)r c(on)s(ubstanti)alitatem
cum o(ri)gi(n)e Nam sp(iritu)s s(an)c(tu)s
c(on)s(ubstanti)alis filio et o(ri)ginatur
ab eo Ad argum(entum) d(icendu)m e(st) q(uod) licet
de no(n) dicit p(ar)ticipatione(m) q(uod) filius
retineat s(ed) p(ar)tem sibi et p(ar)te(m)
det sp(irit)ui s(an)c(t)o s(ed) mag(is) d(icitu)r c(on)s(ubstanti)ale(m)
cum o(ri)gi(n)e. T(er)cio quer(it) ali(quis)
de illo v(er)bo Om(n)ia quecu(m)q(ue) h(abe)t
p(ate)r mea sunt. hoc en(im) videtur
no(n) esse ve(rum) quia p(ate)r h(abe)t p(at)erni
tatem et t(ame)n filius no(n) h(abe)t ea(m)
Cum en(im) p(at)ernitas distinguat
p(at)rem a filio oportet q(uod) ita sit
in p(at)re q(uod) no(n) in filio. Ad hanc
q(uesti)o(ne)m r(espon)d(et) dicim(us) in qua re
sponsione duo ponit(ur). p(ri)m(um)
est q(uod) q(uan)do d(icitu)r Om(n)ia que h(abe)t p(ate)r
h(abe)t filius Non est intelligend(um)
quod h(abe)atur a p(at)re vel filio
Sicut possessio aliqua s(ed) h(abe)t(ur)
a p(at)re. sicut id quod est a p(at)re
in eo et e(ss)e(n)ti(a)l(ite)r sibi. Alit(er) en(im)
h(abe)t creatura a deo et aliter
bonitas Creatura en(im) ita h(abe)t(ur)
a deo q(uod) no(n) est deus et tunc
est s(ecundu)m p(ro)positionis. Om(n)ia que
h(abe)t p(ate)r e(ss)e(n)tiali(ter) mea sunt. S(ecundu)m
q(uo)d ponit dicim(us) e(st) q(uod) non
se(quitu)r. Om(n)ia que h(abe)t p(ate)r mea
sunt. e(rgo) filius est p(ate)r. Cui(us)
r(ati)o e(st). quia no(n) dixit Om(n)ia
que h(abe)t deus mea sunt s(ed) dixit
Om(n)ia que h(abe)t p(ate)r in q(uan)tu(m) p(ate)r
deo ... se distinguit a p(at)re
... se filio et p(er) que ...
ita se h(abe)nt om(n)ia e(ss)e(n)tialia p(at)ris
quod no(n) h(abe)t ip(s)am p(at)ernitate(m)
Cui(us) r(ati)o e(st). q(uia) ... ut ...
e(st) p(ate)r et filius ita distinguunt(ur)
p(er) eos modos ... qui no(n)
distinguunt(ur) p(er) eos id q(uo)d h(abe)t
p(at)ernitas aut(em) et filiacio n(on)
sunt ip(s)i modi ... vel
... concomitant(ur). quia p(ate)r
d(icitu)r qui no(n) h(abe)t e(ss)e(n)ciam ab alio
p(er) mo(dum) generacionis. Ad ar
gumentum p(atet) q(uia) q(uan)do dicit(ur)
Om(n)ia que h(abe)t p(ate)r mea sunt
intelligitur de e(ss)e(n)ci(alibus) a(tt)ributis

de modo videndi cum ait Venes
quos modos distinguit pr
et filius Modicum etiam non
videbitis me dicebat in principio
capituli quod xpc exhortans discipulos
ad paciam Primo promittebat
eis consolacionem ex adventu
spiritus sancti Et de hoc adventu
dictum est in precedentibus Secundo
promittebat eis consolacionem
ex adventu suo ad eos quia
post resurrectionem venit ad eos et fuit
est cum eis xl diebus et de
ista consolacione agit hic sub hoc
ordine quia primo quidem xpc
promittit suam visitacionem
Secundo de dicto xpi dubitant discipuli
scilicet ibi dixerunt ergo discipuli
eius ad invicem Tercio xpus
manifestat dictum suum ibi Cognovit
autem Jhesus Circa primum notandum
quod xpus in paucis verbis pro
nunciat apostolis tria scilicet suam
mortem suam resurrectionem et ascensionem
ad patrem De primo autem Modicum
dicit et non videbitis me quasi
dicat Illud tempus in quo subtra
har a vobis per mortem ita quod
non videbitis me erit modicum
quia erit tempus unius diei cum
duabus noctibus Continuatur ad finem
dicit Et iterum modicum et videbitis
me quasi dicat Illud tempus quo ero
vobiscum post resurrectionem ita quod vi
debitis me etc erit modicum
quia spacium xl dierum Actuum primo
videntibus illis elevatus est etc
Circa tercium Quia vado ad
patrem quasi dicat modico tempore ero
vobiscum post resurrectionem quia xl
diebus et tunc vado ad patrem
Actuum primo videntibus illis ele
vatus est etc ubi non ... Christum
Et xpc duobus modis conso
latur discipulos suos de morte
pra futura Primo quidem cum dicit
Quia vado ad patrem ostendens
quod non perit per mortem eius sub
latus sit Secundo cum dicit Et iterum
modicum et videbitis me etc
potest aliter exponi quod primus
primo cum non fuit sensus modicum
tempus futurum quo non videbitis
me etc ~~potest aliter exponi~~

scilicet id tridui quo quesierunt in sepulcro
et sic hoc modicum refertur ad non
videbitis Item modicum tempus est
futurum scilicet xl diebus quo videbitis
me et sic hoc modicum refertur
ad videbitis Alio modo primum modicum
potest referri ad tempus quod erat usque
ad passionem et tunc est sensus Modicum
dicimus usque ad passionem meam
in qua non videbitis me quia
tentus est in nocte illa a iudeis
et mane crucifixus et demum sepultus
ab humanis aspectibus et secretus
Secundum autem modicum refertur ad
tempus quod fuit a passione usque
ad resurrectionem in qua debebat apparere
et tunc est sensus Et iterum modicum tempus
est a passione mea usque ad resurrectionem
post quam videbitis me et non semper
in ista corporali sua manifestacione
Sed vado ad patrem in humanitate
quam assumpsi reponenda in celo
Ceterum aliquis vult illud modicum
posset referri ad tempus quod est
usque ad diem iudicii videtur quod
non quia tale tempus est magnum
et non modicum Dicendum quod illud mo
dicum potest referri ad tempus illud de
quo dicitur Ubi ad intellectum est primo
Augustinus in omelia quod tempus est
modicum per velocitatem Omne enim
quod finitur est modicum per illius
quod non finitur hoc est tempus dicitur
modicum quia novissimum Unde
Johannes in epistola sua Novissima hora est
Secundo est advertendum secundum eundem
Augustinum quod xpc in vie ipsius promittit
se iterum ad patrem qui dicit Quia
vado ad patrem promittit se etiam
iterum ad nos scilicet in die iudicii cum
assumet nos ad se ipsum Ex hiis
duobus dictis Augustini patet littera Quia
primum modicum refertur ad tempus et
tunc est sensus Modicum est usque ad asce
sionem quod fuit modicum usque ad as
censionem et non videbitis me quia
vado ad patrem Secundum autem modicum
refertur ad tempus quod fuit ab
ascensione usque ad diem iudicii
et tunc est sensus Et iterum modicum
usque ad diem iudicii licet nobis
modo videatur longum sed totum

fuit finitum videbitur nobis modicum quia post finem eius videbitis eum et hoc est quod dicit videbitis me. Ad argumentum patet quod licet tempus sit longum tamen pro tanto est modicum quia finibile. Deinde cum dicit Dixerunt ergo discipuli eius ad invicem. Ponitur dubitatio discipulorum unde dicunt Quid est hoc quod dicit nobis modicum et non videbitis me et iterum modicum et videbitis me quasi dicat videtur esse contrarietas in verbis quia dicit videbitis et non videbitis. Quid est quod dicit quia vado ad patrem et nesciebant quo intelligerent. Hic dubitabat de significatione verborum. quid est hoc quod dicit nobis modicum quid importat modicum. Notandum est quod verbis istis non fuit contrarietas sed videbatur intelligere discipuli quasi forte arguentes in seipsis Si videbimus te quo vadis si vero vadis qualiter te videbimus. Ideo autem non fuit contrarietas quia viderunt angelum nec Postquam autem iuit non viderunt et sic videre et non videre referuntur ad diversa tempora. Et notandum quod discipuli non intelligebant que dicebantur a Christo et hoc potuit fieri duplici causa primo propter tristitiam que movebat eos ad mentem eorum que dicebantur. Secundo propter manifestationem eorum que dicebantur licet enim discipuli intellexerunt quod Jesus iturus esset ad patrem per mortem postquam non viderunt eum tamen erat eis nota accelerato reversionis per quam crederent statim eum visuri. Deinde cum dicit Cognovit autem Jesus ponitur dubii amotio secunda pars Christi et primo quid ponitur dubitatio explanatio. Secundo exemplificatio ibi Mulier cum parit. Tertio exempli adaptatio ibi Et vos igitur. Primo igitur Christus complanat dubium et primo ostenditur quo dubium cognovit cum dicit Cognovit autem Jesus scilicet virtute sue deitatis quia volebant eum

interrogare scilicet de eo quod dubitabant. primi Regum xvi Homines vident que patent dominus autem intuetur cor. Secundo ostenditur quo Christus dubium dolorum innotuit eis unde dixit eis De hoc queritis inter vos quia dixi vobis modicum et non videbitis me et iterum modicum et videbitis me. Tertio ostenditur quomodo Christus satisfecit dubio eorum. Satisfecit autem eis quod erat duplex tempus unum quo ipsi flerent et plorarent in morte sua quia tunc non viderent eum et sic videre et non videre non referuntur ad unum tempus et hoc est quod dicit littera Amen amen dico vobis quia plorabitis exterius et flebitis interius scilicet pro illo tempore modico quo me non videbitis. mundus autem gaudebit id est homines amatores mundi sicut scribe et pharisei gaudebunt de privatione mea per mortem vos autem contristabimini scilicet de occisione mea. Sed tristitia vestra scilicet de mea morte convertetur in gaudium propter meam resurrectionem. Notandum quod hic dicit plorabitis et flebitis vos et licet oppositum de discipulis qui flebant mortem Christi tamen potest referri vel ad statum sanctorum et iniquorum videtur enim status primus esse oppositus secundo Nam sancti hic lugent Mathei v Beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur. Thobie iii Post lacrimationem et fletum exultationem infundit et hoc est quod dicit littera sed tristitia vestra convertetur in gaudium. Ecclesie Petri i In quo exultabitis modicum nunc si oportet contristari in variis temptationibus. Status autem iniquorum incipit hic a gaudio sed terminatur in tristitia. Job Ducunt in bonis dies suos et in puncto ad inferna descendunt Proverbiorum xiiii Risus dolore miscebitur et extrema gaudii luctus occupat. Deinde cum dicit Mulier cum

part· adducit eorum ad mani
festacionem dubii· quia sicut mulier
cum parit tristatur, et tamen postea
gaudet de fructu partus ita et
vos plorabitis de subtractione
mea et passione et tamen postea
gaudebitis de fructu redempcionis et
hoc est quod dicit littera exponitur
cum parit tristiciam habet quia venit
hora eius· scilicet pariendi dolor autem
parturicionis est vehemens unde
circa parturientes dolebunt· pa
Thess v Cum dixerint pax et
securitas tunc repentinus eis
superveniet interitus sicut do
lor parturientis et effugient
et sicut dolor de partu est vehemens
ita dolor de passione unde Trenorum
primo O vos omnes qui transitis per
viam· Cum autem peperit puerum
iam non meminit pressure propter
gaudium quia evasit dolorem et
propter gaudium quia scilicet fructum
partus· quia natus est homo in
mundum Nondum est illud eorum
... sed parit post resurrectionem adventum
que primo quod dicit mulier propter
fecunditatem bonorum operum et
quia spirituales deo generant· Sed
dicitur parere quando in mundo in temptationibus
pressuribus insistit dyabolus undique
temptat et affligit· Ideo parit
secundum Augustinum quia fructum eternum
desiderat· parturit cum nunc de
sideratum in futurum paritura
gemendo parturit nunc gemendo
in futurum paritura laudando Et
dicitur ista mulier gaudere de fructu
partus· quia fructus dicitur puer
natus· nec mirum quod dicitur natus
Sicut enim nasci dicitur cum quis
de utero matris procedens in hanc
lucem solutus ingreditur· ita
potest natus appellari qui solutis
vinculis carnis ad lucem
eternam sublevatur· Unde sanctorum
solempnia non funebria sed
natalicia vocantur Assimilatur
et fides ut puero masculo que
assimilatur puero· Cum autem est
secundum Augustinum quia fides eorum
parturientis est dei contemplacio

que assimilatur puero· liberalis enim
est qui propter se appetitur et non propter
aliud· contemplacio autem propter se
appetitur ad fructum contemplacionis
tendunt omnia officia in ... actionis
Adhuc enim fructum inserit quicquid
unde agitur· quia propter quod agitur
ipse autem non propter aliud sed propter se
ipsum tenetur. Sic ergo patet quod hec
eorum instatur ad ecclesiam. Refertur
etiam spiritualiter ad Christum quia Christus pari
endo solvit pressuras mortis
et novum hominem facit dum redit
ad vitam post mortem· quia vita
nobis est nota hominibus et ideo
dicitur· quia natus est homo in mundum
quia Christus homo post eius commortuus
surgebat ut puer deinde cum dicitur
Et vos ergo nunc adaptat eorum ad
propositum adaptando autem distinguit
duo tempora· tempus mortis· et tempus
resurrectionis primum tempus est tristicie secundum
tempus est gaudii· ita quod parturicio
tristicie, partus autem gaudio comparatur
de tempore ibi. Iterum autem videbo vos
Quantum ad primum tempus dicit et vos
igitur nunc quidem tristiciam habetis
et hoc de recessu sponsi ut, vene
nient dies cum auferetur sponsus
et tunc lugebunt de hac tristicia do
lor ... Cum sunt hii ser
mones quos confertis ad invicem
ambulantes et estis tristes. Deinde cum
dicitur Iterum autem agit de tempore re
surrectionis, in quo quidem tempore promittit
eis iterum visionem. Prius enim
videbant eos mortalem nunc autem
promittit eos videre separata mor
te et in corpore immortali. Iterum
autem videbo vos ac si dicat videbitis
me, sed hoc non potest nisi prius ego
descendero quam videam vos .i. me
ipsum vobis ostendam. Secundo promittit
eis gaudium de sua visione unde
dicit et gaudebit cor vestrum iuxta
xx. Gavisi sunt discipuli viso domino
Et gaudium vestrum nemo tollet a vobis
quia primum gaudium quod habuistis
de presencia mea potuit a vobis tol
li quia potui mori· Hoc autem
gaudium non quia Christus resurgens

ex mortuis iam non moritur et mors
illi ultra non dominabitur. Hoc autem
gaudium dicit non posse tolli quia
post de quo est gaudium non amplius
tollitur. Tertio promittit eis in isto
tempore plenitudinem sancte laudationis per
spiritum sanctum unde dicit Et in illo die scilicet
post resurrectionem et receptionem spiritus sancti me
non indigebitis rogare quicquam q. d.
Non dicetis in illa die unde nobis
provenit et quo vadis. Cum sciatis ita
per spiritum sanctum. Notandum super illo verbo et
nobis quod quantum possumus distinguere
duplicem statum. Status presentis mi-
serie qui dicitur tristicie et status future
patrie qui dicitur status gaudii. Circa
ad primum dicit Et nunc quidem tristiciam
habetis in presenti miseria. Dicit enim iustus
de presenti miseria tristari de compassione
proximi. ii Cor. vii Nunc gaudeo quia
contristati estis ad penitentiam. Iustus
dicit in presenti miseria miseria tristari
dum peccator tristis est quia peccavit
deum et dolet quia fecit quod offensus est deus
et cum iustus tristatur de afflictione
proximi. Eccl. vii Non desis plo-
rantibus in consolatione et cum
lugentibus ambula. qui vel lu-
gentes consolatur vel lugentibus quasi
lugens compatitur. Tertio dicit contristari
iustus propter presentis calamitatis
quia nam creatura subiecta est
cruciatus per distanciam eterne felicitatis
de quibus duobus in psalmo Super flumina
Babilonis illic sedimus et flevimus
cruciatus ad primum dum recordare-
mur tui Sion. Iubilat autem tristicia
licet homo tristetur nunc tamen gaudet
dicit in spe quia spes sublevat tri-
bulacionem unde Apostolus Rom. xii Spe gau-
dentes et Thess. i Ut non contristemini sicut
ceteri qui spem non habent. Circa
ad secundum dicit status eterne
glorie quod dicitur et gaudium vestrum nemo
tollet a vobis. Ubi innuit quod sancti
gaudent eternum de cessatione presentis
desolationis Ioh. xvi plorabitis
et flebitis vos etc. sed tristicia vestra
convertetur in gaudium. Secundo gaudent
de hausto superne consolationis
Ys. xii Haurietis aquas in gaudio
de fontibus salvatoris. Gaudent
et de termino et fine presentis per-
egrinationis Thob. xiii Veni-
ent in Iherusalem quia hic peregri-
nantur et inhabitabunt ibi in
ea et gaudebunt in ea. Tertio hic
gaudebunt et ibi damnis (?) sibi
gaudebunt et hoc innuit quod dicit
Et gaudium vestrum nemo tollet
a vobis. Est enim hoc gaudium inami-
missibile quia sempiternum. Ys.
xxxv Venient in Sion cum
laude et leticia sempiterna super
eos. gaudium et leticiam ob-
tinebunt. Queritur de illo verbo
In illo die etc. utrum possit intel-
ligi de die post resurrectionem. videtur quod non
quia post resurrectionem interrogaverunt
eum. Act. i Domine si in tempore hoc
restitues regnum Israel etc. Et ipse
ultimo interrogavit Petrus dicens
Hic autem quid. Ad hoc autem quod
solvit Crisostomus ubi tria innuit
Primum est quod interrogatio procedit
ex ignorancia. Ideo cum aliquis
interrogat aut tristatur de interro-
gato et hoc est quod hic In illo
die scilicet post resurrectionem non interrogabitis
id est non sicut ignorantes interro-
gabitis quia eritis docti per
spiritum sanctum qui docet omnia. Secundum
quod innuit Crisostomus est quod omnis pe-
ticio ad impetrandum aliquid pro-
cedit ex indigencia. Ideo cum
quis vult aliquid impetrare quia
eo indiget et rogat. Hoc est quod hic
In illa die me non rogabitis
quicquam id est non indigebitis magna
instancia ad impetrandum petita sed suf-
ficit vobis nomen meum quod
invocantes omnia accipietis.
Tertium quod innuit est quod hec dies
de qua hic loquitur non solum includit
tempus post dies quo post resurrectionem
fuit cum discipulis sed etiam includit
adventum spiritus sancti quo spiritu
sancto impleti non indigebant inter-
rogare. Ex hoc patet solutio ad ar-
gumentum quia dies vocat

illum diem non solum diem resurrectionis et diem spiritus sancti. Secundo quereret aliquis utrum illa dies possit dici dies glorie. Videtur quod non quia dicitur Apocalypsis vi° usque quo domine non vindicas sanguinem nostrum ex quo videtur quod sancti petant pacem? Rogant scilicet quod ius suum vindicat et ad aliquid spectant glorie ex quo sequitur quod sancti orant pro nobis. Ad hoc autem quod dico sunt notanda primo secundum Augustinum in originali et est quod hoc verbum quod scilicet non solum petere verum etiam interrogare significat. Unde apud Grecos verbum unde est hic translatum est tale verbum quod utrumque possit intelligi scilicet tam petere quam interrogare significat. Ex hoc dicto patet quod solo quomodo scilicet dies illa potest dici glorie. Nunc enim videmus per speculum et in enigmate et ideo sumus imperfecti cognoscentes indigemus interrogare. Tunc autem videmus facie ad faciem et ideo cognoscentes illud in quo omnia videntur non indigebimus rogare id est interrogare. Tunc enim satiabitur desiderium nostrum per omnia. Satiabor cum apparuerit gloria tua et ideo sic satiati non indigebimus rogare id est petere. Ad argumentum autem quod ista dies ipsa debet intelligi post resurrectionem corporum quando reddiderit regnum deo et patri. Tunc enim sancti ex toto completum suum non requirebant proprie ut patebit? completus enim numerus electorum. Nunc autem ad hoc expectant contra rogant et petunt Amen amen dico vobis. Cristus discipulos consolatus suas ad patrem primo consolabatur eos ex adventu spiritus sancti et de hoc quod dictum est in prima parte capituli. Secundo ex visitatione filii et de hoc dictum est in secunda parte. Tertio ex auditione patris de hoc dictum est hic. Et dividitur hec pars in duas partes quia primo dicit primittit eis patris exauditionem. Secundo post promissionem sequitur

discipulorum consolatio ibi dixerunt ei discipuli. Circa primum notandum quod circa auditione tria requiruntur primum quod ex parte exaudientis cogitatus ex parte petentis dispositio ex parte petentis et super hec tria hoc pro tres partes quia agitur de promptitudine patris exaudientis. Secundo de cogitatione petentis ibi usque modo. Tertio agitur de dispositione petentis ibi hoc in proverbiis. Circa primum dicit salvator Amen amen dico vobis si quid petieritis patrem meum in nomine meo dabit vobis id est promptus erit ad dandum. Queretur aliquis de illo verbo Si quid petieritis multi enim multa petunt petierunt qui non sunt exauditi. Ad hanc questionem solvit Augustinus originaliter primo ponderans illud verbum Si quid illud dicitur esse quid quod est aliud nichil autem est res spiritualis temporalia enim et mortalia sunt vel spiritualia que non sunt. Sic ergo vult dicere salvator quod si spiritualia petamus consequimur. Secundo solvit Augustinus ponderando id quod dicitur infra petite et accipietis et gaudium vestrum plenum sit ubi estimatur quod debemus petere ea que sunt ad gaudium eternum et petendo consequimur quia talibus bonis nequaquam divina iusticia defraudabit sanctos perseverantes in petendo. Tertio autem ponderat illud in nomine meo. Non enim accipitur hic nomine pro sono sed pro ea re quam sonus significat ita quod nomine hoc intelligitur quod res nominata. Ille ergo consequitur quod petit qui petit in nomine salvatoris. Talis autem est qui nichil contra salutem petit tale enim quod sic petitur non negatur sed tamen aliquando differtur ut congruo tempore detur. Quarto ponderat Augustinus illud verbum dabit vobis quasi diceret Si petieritis pro vobis consequimini ut enim dicit Augustinus exaudiuntur sancti pro se ipsis non autem semper exaudiuntur pro aliis. Ad hoc et potest adduci illud quod dicitur Ieremie vii Noli orare pro populo hoc neque assumas pro eis laudem et orationem et non obsistas michi quia non exaudiam te. Ubi dicit glossa quod duo

sunt que obsistunt orationibus ne au
diantur a domino primum peccatorum in
correctus et permanens Secundum est cor
impenitens sive finalis in prima
dicit et glosa Jste sunt peccata obsi
stunt ire dei Unde Moyses dicit Dimit
te me ut percuciam populum istum de
persinee Tercium dei est Scit persin
necesse et placuit ad agrum patris
quia ad salutem pauli et aliorum magis
magis expediebat non exaudire
quam exaudire Deus enim dicit usque
modo agitur de congruitate temporis Ob
iectio est quod exauditio sit in virtute
nominis christi Illud quod temporis sunt
congruum ad exaudiendum quando nomen
eius fuit cognitum et hoc est quod
dicit textus usque modo non petistis quid
quam in nomine meo et hoc quia
virtus nominis fuit nobis ignota
Sed nunc cognita virtute huius nominis
petite et accipietis ut gaudium vestrum
plenum sit quia omnis peticio ad
id gaudium debet referri Tangit autem
salvator primo ipsum exaudientem
scilicet patrem cum dicit petite scilicet patrem
ut exponitur Communiter quod ille exaudiunt
qui se habent ad deum sicut filii ad patrem
et qui non sunt deo ex timore
servili Secundo tangit salvator id
in cuius virtute fit exauditio statim
premisit usque modo non petistis quicquam
in nomine meo Et subdit petite
scilicet in virtute nominis mei Crisostomus
In hoc ostendit virtutem nominis quia
non simplex nec vagatus sed nominatus
solum quod apud patrem fit invocatio
Tercio salvator tangit quid petendum
est quia gaudium eternum nec aliquid
ordinatum ad hoc gaudium et ideo
dicit ut gaudium vestrum plenum sit
Est enim triplex gaudium primum gaudium
magnum et primipotens et hoc
est gaudium mundanum de quo proverbiorum
xiiii Risus dolore miscebitur
et extrema gaudii luctus occu
pat de hoc dicitur Job dicunt
in bonis dies suos etc. Secundum est
gaudium plenum et hoc est gaudium
spiritualis gratie et hoc est gaudium
primo de presentia sua Lucas Va
dete quia nomina vestra scripta
sunt in celis id est quia iam estis cives
celestis patrie per spem Secundo est gau
dium de collatione virtutum Ysaias lxi
Gaudens gaudebo in domino et ex
ultabit anima mea in deo meo quia
induit me vestimento salutis et
indumento iusticie circumdedit me
Est et hic gaudium de presione
adversariorum Actuum v Jbant apostoli
gaudentes a conspectu concilii etc. Secunda ad
Corinthios xii libenter gloriabor in in
firmitatibus meis etc. Tercium gaudium
est plenum et hoc est in eterna gloria
dicitur hoc gaudium plenum quia ad
implet totum appetitum hominis
Psalmus Adimplebis me leticia cum
vultu tuo Secundo dicitur plenum quia
constat expressione et amore plenum
est presto bonum de hoc bono Exodi
33 Ego ostendam tibi omne bonum
Tercio dicitur plenum quia purum est
sine permixtione contrarii Apocalipsis xxi
In morte hic faciet deus quinimmo
videmus de fletu id est sine fletu tristicie
Et Apocalipsis xxi Et absterget deus
deus omnem lacrimam ab oculis
sanctorum etc. Quarto dicitur plenum quod
inamissibile Johannes xvi et gaudium
vestrum nemo tollet a vobis etc.
Queritur aliquis de illo non usque
modo non petistis quicquam etc. quia
semper petierunt dantes Unde non
patrem Secundum est adquirere Quod dicit
in questionibus exponit illud verbum
duobus modis primo modo quia
petierunt prius tamen non in nomine
eius cum non haberent ad huc
perfectam noticiam Adveniente
autem spiritu sancto habitu erant perfectam
noticiam huius nominis et virtute
eius erant magna sunt Alio
modo exponit Augustinus Et licet
petiuissent prius tamen ea que
petiuerunt non erant magna
per eorum que petere debuerunt
et quia adhuc non erant capa
ces eorum Spiritus autem sanctus
adveniens fecit eos capaces
spiritualium docens eos quid pe
tere debent Ad argumentum
patet quod discipuli non petierunt
a patre in nomine christi secundum quod consi

1 semis

de xpo tamquam de quodam me
diatore petebant ab eo ut conde
cenderet pater. Deinde cum dicit Hec in proverbiis
postquam dictum est de proximitate dominice
exaudicionis et de hora exaudi
cionis dicit de disposicione petentis.
Dispositio autem est duplex primo
quod cogitet illum in cuius virtute
[quo petat illo] petit. secundo dispositio est ut fidu
ciam habeat petendi propter aliquam
coniunctionem quam habet cum illo a
quo petit. et tunc circa hec tria ponuntur
hic duas partes quia primo agitur
de prima disposicione. secundo de secunda
ibi et non dico vobis. Circa primam
primum continuet dicens Sic ergo
petite et accipietis et postea po
teritis. quia venit hora ut co
gnoscatis patrem a quo petatis
et nomine meo in cuius virtute
petitis. Hec enim in proverbiis locutus
sum vobis i. obumbrate et obscure
et hoc quia capaces non estis. Sed
iam non in proverbiis loquar vobis
i. obumbrate et obscure sed
palam annunciabo vobis de patre
a quo scilicet petere debeatis. et illo
die quo scilicet hec fient vobis manifesta
in nomine meo petetis quia cognoscetis
nomen meum et virtutem eius.
Contra hec arguit aliquis de illo quod dicit
hic et tunc scilicet in illa hora
Sed habent glossam solvit Augustinus
in dicens ubi tria innuit primum
est quod ista hora de qua loquitur
xps non est dies hora eterne glorie
cuius ratio est quia licet in illa hora
nichil sit petendum tamen aperte co
gnoscetur pater et nomen xpi
tunc i. etiam glorie non est petitio
quia non est ibi indigentia.
Petitio autem est indigentis qui
scilicet petit pro se vel pro indigente
qui petit pro alio. Illa autem
hora de qua xps loquitur est de
peteretis unde dicit xps In illo die
in nomine meo petetis. Secundum
quod innuit Augustinus est quod illa hora
in qua apostoli per adventum spiritus
sancti sunt spirituales prius enim
carnales existentes non recipiebant
celestia ut celestia et ideo de
patre noverant patrem nec xpm
in cuius nomine petere deberent

facti autem spirituales cognoverunt quia
spiritualis homo omnia iudicat.
Tertium quod innuit Augustinus est quod verba
spiritualia primo accipiantur ad discipulos
ut proverbia quia non capiebant ea
in spirituali natura. Hec enim dicta ut carnale
et spirituale. quia carnalis capit ea
que audit de spiritualibus ut proverbia
i. quia sonant proverbia Sed quia sonant
sicut dicit Augustinus Sic audit quicumque audit
de dei natura ut aliquid corpus co
gitare non possit et ideo non com
prehendit quod solet aliquis audire proverbia
et tunc non intelligere ea. Spiritualis autem
de spiritualibus audiens intelligit
ea et non sonant ideo ei proverbia ut au
dit ea sonant aliqui audiunt proverbia
et tamen non intelligunt. Sic ergo
patet quod secundum Augustinum Crisostomus tamen dicit
quod illa hora fuit tempus xl dierum quo
xpus fuit conversatus cum eis post resurrectionem
xl diebus xpus disputavit
cum eis loquens de regno dei. Augustinus
ergo dicit Omnibus in gestis mirabilibus et dicione
contra hec non attendistis hiis que dixi
et ideo videntur vobis proverbia sed in illa
autem hora postquam a mortuis resuscitatus
me videntes palam potestis omnia
discere tam de me quam de patre deum cum
dicat et non dico vobis. Postea ponit dis
positionem que requiritur in petente et est quod
ille qui accedit ad petendum aliquid
habeat in se unde confidat accedere unde
xpus hic ostendit quod discipuli secure pote
rant accedere primo propter amorem
quem habebant ad patrem secundo propter fidem
qua credebant in eum Dicens ibi
Et credidistis quoniam a deo exivi et non
dico vobis quia rogabo patrem pro
vobis scilicet tamquam pro illis qui nichil habent
in se unde confidunt accedere ipse
enim pater amat vos. quia vos me
amastis Deinde cum dicit Et credidistis
ponitur secundum quod dabat fiduciam scilicet fi
des unde dicit non solum amastis
sed credidistis quia a deo exivi et
fides vera vel est quod quia exivi
a patre per eternam generacionem et veni
in mundum per incarnacionem Iterum
relinquo mundum corporali discessione
et vado ad patrem hominis ascensione
Contra hec arguit aliquis de illo quod dicit et non
dico vobis quia rogabo patrem
vel enim hoc intelligitur de hora post

t-rom uel hora etiam glie. Nota prima
quia in illa hora apli non indi
gebant ut xpc interrogaret pro eis
pcc de fa. Circa primam dicit b. Joh.
prima epla primo capitulo admonendo
hereticos Si quis autem peccaverit advocatum habemus
rogat pro nobis. Contra est quod illud dictum
xpi dupliciter exponi duobus modis
Primo modo ut dicit ipse Non rogo pro
vobis. tamquam pro illis qui indigeant
hoc ut ego rogem quod mereantur exaudiri quia
vos habetis in vobis fidem et amo
rem que exaudiri merentur hanc
glosam sequitur hylarius vi de trinitate dicit
Perfecta fides de filio nescit aput patrem
intercessionis eius ro, quia
fides qua credit quod xpc a deo exivit
et eum amat per se ipsum et exaudiri
meretur et amari. Alio modo exponitur
secundum Aug. in libro novo est quod hoc xpo
convenit natura humana et divina
secundum humanam rogat, secundum autem divinam
exaudiebat postquam ergo soli patre
cognovit, xpm cognovit de eo
quod non solum habebat naturam secundum quam
rogabat, sed etiam secundum quam exaudie
bat et hic est sensus huius Palam
annuntiabo vobis de patre et etiam
de me, et tunc non dico vobis quia
rogabo patrem quia tunc habeat nam
rogantis primo cognoscent
quia etiam habeo naturam exaudientis
et sic patet ad argumentum. quia xpc non
negat quin roget sed negat quod non
rogabit pro talibus qui non habent
unde credant vel negat se esse
tantum naturam rogantem in quo innuit
quod habet naturam per quam possit exaudire
Secundo quereret aliquis de illo verbo
Ipse amat vos quia vos me amastis
Postea enim videtur contra quod amor
noster est causa amoris divini quod non
est verum prima Joh. iiii Non quasi
nos dileximus eum. sed quia ipse
prior dilexit nos Ad hoc autem respon
det Aug. in originali In qua
responsione duo innuit primum est quod
deus facit amorem in nobis et hoc
diffundendo amorem in cordibus
nostris per quem amemus patrem et
filium. Et hunc amorem amavit
deus eum amando nos voluit
in nobis esse per hunc amorem
Secundum quod innuit Aug. est quod deus
non in nobis faceret quod amaret
nisi antequam eo faceret cognosceret
quod amor dei est causa amoris nostri.
Amat enim nos deus et conforma
eis ad bonum etc. Sapientie xi Diligis
omnia que sunt Amabat autem
apostolos volendo eis primum bonum
Tale autem bonum processit. s. amor
in apostolis quem in eis fecit deus
eos amando Ad argumentum
dicendum est quod illa probatio non est per
causam sed signum. tunc autem est sensus
pater amat nos et huius signum
est quia me amastis Tertio quereret
aliquis de illo verbo Exivi a patre
Hoc enim videtur dicere motum
localem sed in deo non est motus
localis ergo etc. Ad hoc dicendum est
quod exitus non dicit hic motum
localem sed generationem filii un
hylarius vi de trinitate Exivi a patre
et veni in mundum non est eiusdem
significationis alterum enim significat
processionem alterum significat eius adventum
primum in natura filii est. alterum
in dispensatione quo ergo dicit
quod filius est a patre non intelligendum
est quod exeat sicut contentum a con
tinente. Nec sicut pars a toto
nec sicut causatum effectus a causa
quia causa et effectus dicunt diversa
Pater autem et filius sunt unius
essentie sed magis exit ab eo sicut
verbum a dicente intellectuale
quod quidem verbum manet in dicente
propter unitatem essentie quia ut dictum
est pater est in filio et filius
in patre Exit autem a dicente propter
alienitatem suppositorum. Ad argumentum
patet quia exitus non ponit hic
propter motum sed propter generationem
ubi a dicente quod in divinis est sine
motu et mutatione. Deinde cum
dicat Dixerunt ei discipuli eius. Ex po
sita xpi promissione ponitur
discipulorum consolatio que describitur
isto ordine, quia primo ponitur
eorum consolatio de hoc quod intel
lexerunt verba xpi Secundo ponitur
eorum instructio quia decipiebantur
ibi Respondit eis Tertio ponitur
eorum confirmatio ibi Hec locutus

sum vobis. Sextum ad quod
discipuli consolati ex verbis Christi
confitentur claritatem in doctrina
unde dicunt: Ecce palam loqueris
i. clare et manifeste, et proverbium nullum
dicis. Videbatur autem clare Christus
loqui de sua incarnatione quando
dixit: veni in mundum, et de sua
ascensione quando dixit: iterum relinquo
mundum et vado ad patrem. Septimo
discipuli confitentur plenitudinem scientie
Christi unde dicunt: Nunc scimus
quia scis omnia et non est opus
tibi ut quis te interroget. Quam
dicunt super Crisostomum: audisti de
eis que sunt in mente nostra, et
ex hoc arguimus quod omnia ~~sunt~~
scis, et non est opus ut quis te
interroget, quia antequam audires
nosti ea que nos scandalizabant
et quiescere nos fecisti quando pater
amat nos. Octavo discipuli expri-
munt suam fidem dicentes: In hoc
quia omnia scis credimus quia
a deo existi. Queret aliquis de
illo verbo Ecce nunc palam loqueris.
Christus enim non promiserat discipulis
loqui sine proverbiis in illa hora
sed in hora futura vel glorie. Cum
ergo dixerunt Christum loqui sine pro-
verbiis in hora non promissa, vi-
dentur non intellexisse quod dixe-
rat. Ad hoc respondet Augustinus super
Iohannem: discipuli erant ignorantes
eius ut nec se intelligere igno-
rarent. Unde Augustinus ibi: Certe
ista dicunt discipuli quia ea
que sunt Domini nec intelligen-
tibus eis proverbia usque adeo
non intelligunt ut nec saltim
non se intelligere intelligant.
Nono queret aliquis de illo verbo
et non est opus tibi ut quis te inter-
roget. Videtur enim quod debet dici
contrarium, ab illo enim qui scit
omnia solvende sunt questiones et
per consequens ille est interrogandus. In
hac questione duo sunt notanda.
Primum unde arguebant discipuli
eum scire omnia. Arguebant
autem ex hoc quod cognoscebat
occulta cordium et cognoscebat
conceptus latentes in intellectu
et expressos per verbum vocale,

ex quo dicebant ipsum scire omnia
s. non solum manifesta per vocem sed etiam
latentia in intellectu et in intimo
mentis. Hoc patet supra s. solutione
questionis. Ubi advertendum est quod ad hoc
sunt interrogationes et questiones ut
dubitatio latens in intellectu ingro
qui non videt id quod latet in intel-
lectu manifesta fiat. Cum igitur Christus videret
cogitationem latentem non erat opus
ipsi Christo ut quis ad manifestationem
sui conceptus interrogaret eum. Ipse enim
poterat solvere dubia non expressa
in actu intellectus et ideo Christus aliquando
preveniebat interrogantes respondens
ad cogitationes eorum. Ad argumentum
patet solutio. Non enim dixerunt discipuli
Christo non est opus nobis ut quis
interroget te, sed non est opus. Et legimus
eum sepe interrogasse et interrogatum
fuisse. Christus tamen non interrogavit ut
disceret quia hoc opus esset sibi sed magis
interrogavit ut alios doceret sicut
ex Christi interrogatione aliquis didicit
conceptum eius. Sic enim interrogatio
fuisset nulla Christo sicut ignoranti quod
est falsum quia Christus interrogatus nichil
didicit qui prius quam interrogaret inter-
rogantis noverat conceptum. Decimo
queret aliquis de illo verbo Credimus
quia a deo existi. Unde credebant
discipuli ad quem confessionem venerunt. Hylarius
in de Trinitate ubi ita dicit: Primum est
quod Christus dixit scilicet se a deo exisse
et venisse in mundum. De quo nichil
admirationis habuerunt discipuli quia sepius
hoc audierunt sed de prima. Unde
non dixerunt: Credimus quia
a deo venisti, sed credimus quia a deo
existi. Secundum quod dicit est quod discipuli
credebant eum a deo exisse quia
agebat que dei erant, sicut cognoscere
occulta cordis et similia. Tercio di-
cendum est quod ideo filius exiit quia
nascitur. Exitus enim filii idem
est quod nativitas viventis ex vi-
vente. Et ideo quod in corporalibus exitus
filii a patre ut dicit significat nativitatem
quod est et inchoationem eius. Exitus
eius et signum et significatum
puta quia signat nativitatem
et consignat eam in tali tempore. Cum ergo
verificatur de filio exitus verificatur

quo ad sig^ti^ et no(n) ipe quo ad co
sig^ti^ quia nulla va(r)iacio et nullu(m)
tpus est in na(tu)ra filij dei Deinde
dicit Ecce nu(n)c ei(us) illius Instinct(us)
deli q(uod) fides eo(rum) no(n) erat firma
Credebant enim se esse p(er)fectos i(n) fide
et ideo dixerunt Credimus Christus
aute(m) o(stendi)t eos esse imp(er)fectos ut h(um)ilia
sapiant et sic facit cu(m) d(icit) modo
creditis vbi adu(er)tend(um) q(uod) istud
verbu(m) ih(esu)s debe(m)us p(ro)ferre duob(us)
modis p(ri)mo in significanda et tu(n)c
est s(ens)us modo creditis i(d est) corde est
quod credit(is) q(uasi) d(iceret) vsq(ue) modo de
dubitastis Alio modo p(otest) legi aff(ir)
mando cu(m) n(on) ponebant insul
tando ponebat(ur) interrogatione
ita q(uod) interrogacio est exprobracio
tardi(ta)tis discipulo(rum) Nunc aute(m)
affirmatur fides eo(rum) ut p(atet) s(ensus) v(er)u(m)
est quod creditis s(ed) tamen imp(er)fecte
quia venit hora etia(m) venit
et impleta est ut dispargamini
vnusquisque in p(ro)p(ri)a Quia p(er)cutio
pastorem et dispergent(ur) oves gregis
et me solu(m) relinquetis Ysa(ias) lxiiii
Torcular calcaui solus s(ed) tamen
hec solitudo no(n) excludit diuinu(m)
auxiliu(m) s(ed) tamen h(um)anu(m) quia
no(n) sum ego solus q(uia) p(ate)r mecu(m)
e(st) Aug(ustinus) Non eu(m) qui complexus
est u(n)o discipuli carne sed eius
carne verum et mente relinquerent
fidem q(uod) ego dicit xpc sum Aug(ustinus) in
hu(n)c est inicium p(re)ssure et nu(n)c
p(er)turbatio ut quod nasc(itur) credit
relinquat h(ec) ecce aute(m) apparuit
in illo Cleophe qui cu(m) xpo se
loqui nesciens et quid ei co(n)tingit
narrans nos aut(em) sperabam(us) q(uia)
ipse esset redempturus Israel In quo
concludit(ur) q(uod) ipse et alij re(li)querat
xpm non solu(m) carne s(ed) et eius
defendo fidem Deinde cu(m) d(icit) Hec
locutus sum vobis ponit(ur) dolor(um)
confirmacio dixerat eu(m) xpus q(uod)
dispergent(ur) in p(re)ssura qua h(abe)rent
i(n) iuncte passione n(on) sic tu(m)
in p(re)ssura q(uam) h(abi)tur erant p(ost)
receptio(n)em sp(iritu)s s(an)c(t)i Tunc et(iam)
nulla p(re)ssura eos a(b) evellere
a pace xpi poterat Et h(oc) e(st) quod

d(icit) l(itte)ra Hec locutus sum vobis
s(cilicet) de p(re)ssura et de tribulacione vt c(um)
ut accepto sp(irit)u s(an)c(t)o in me pace(m)
habeatis quia pacem no(n) dabit
vobis mundus et hoc quia in mundo
p(re)ssura(m) habebitis et no(n) pace
s(ed) no(n) obstante p(re)ssura mundi
q(uasi) d(icat) Confidite i(n) me et vincetis
sicut ego vici Non enim xpc sicut
dicit Aug(ustinus) vicisset mundu(m) si non
mundus vicisset membra eius
Circa hanc victoriam tria sunt
notanda p(ri)mo quia xpc vicit
mundu(m) p(ri)mo vincendo concupis
centiam p(er) labores et passiones
ad p(ro)p(ter)ea in s(an)ctitudine et obediencia
vsq(ue) ad mortem Sc(d)o vincendo
concupiscencia(m) oculo(rum) p(er) paup(er)tate(m)
ps(almus) Pauper et inops sum ego
T(er)cio vincendo sup(er)biam p(er) h(um)ili
tatem q(ui)a Ih(esu)s discite a me q(ui)a
mitis sum et humilis corde
Dicit et xpus mundum qui a p(ri)n
cipem mundi eicit foras Joh(annes)
xij^o^ Nunc princeps mundi eic
ietur foras Sc(d)o videndum est
quis vincit mundum Vincit
aut(em) mundu(m) p(ri)mo qui nascitur
ex deo Joh(annes) v^o^ Omne quod na
tum est ex deo vincit mu(n)du(m)
Ro(mani) aut(em) huius victorie e(st) quia q(ui)
natus est ex deo h(abe)t semen
dei in se ex cuius v(ir)tute resistit
mundo et peccato Vnde j Joh(annes) iij^o^
Omnis qui natus est ex deo
peccatum no(n) facit quia semen
ipsius in eo manet et non
potest peccare q(uonia)m ex deo natus
est Alia r(ati)o ad hoc e(st) quia
qui nascit(ur) ex deo nascitur
ex sp(irit)u et no(n) ex carne Tales
aut(em) aguntur a sp(irit)u et non
a mundo Ro(mani) viij^o^ Qui sp(irit)u
dei aguntur hi filij dei sunt
Ad galath(as) Sp(irit)u ambulate
et desideria carnis no(n) p(er)fi
cietis Vincit s(ecun)do mu(n)du(m)
qui h(abe)t p(er)fectam fidem j Joh(annes) v^o^
no(n) hec est victoria que vi(n)
cit mundu(m) fides n(ost)ra R(ati)o
aut(em) huius victorie e(st) quia
fides facit eterna subsistere
in nobis ex quo(rum) p(re)sistencia

vilescunt nobis omnia temporalia
Unde ad hebr. [11] confitentes quia
peregrini et hospites sunt i. per quam
res sperande subsistunt in nobis
Tertio videndum est quid hortatur
nos ad vincendum mundum. Et primo
hortatur nos exemplaris informatio et desuper hic confidite
quia ego vici mundum. Secundo
hortatur nos finalis premiatio
quia qui vincit consequitur immortalitatem. Apoc. 2 Vincenti dabo
edere de ligno vite. Et ibidem
Qui vicerit non ledetur a morte
secunda. Tertio consequitur etiam
stabilitatem. Apoc. 3 Qui vicerit
faciam illum columpnam
in templo dei mei. Quarto qui
vicerit sursum deificabitur
ibidem Qui vicerit scribam
super eum nomen dei mei. Hec
autem scriptura est expresse quia anima
assumitur in tantam altissimam deitatem et hoc est ibidem Qui vicerit
sic vestietur vestimentis albis
hec autem vestimenta sunt stola
anime et corporis. Sexto qui vicerit
intellectualiter illuminabitur. Apoc.
2 Vincenti dabo manna
absconditum et in calculo nomen novum
scriptum quod nemo scit nisi
qui accipit etc.

xvij Et locutus est ihesus. In
principio xvj capituli dicebatur quod xpc tria faciebat
Primo eum confirmabat
discipulos exemplo sue humilitatis
Secundo eruditionis. Tertio prosequitur orationis. De duobus habitum est in precedentibus. De
quarto agitur in hoc capitulo in
quo xpc orat petendo a patre
aliquid. Orat autem quatuor
modis. Primo orat pro se. Secundo pro
apostolis ibi Manifestavi nomen
tuum hominibus. Tertio pro illis qui
credituri erant per apostolos ibi
Non autem pro eis. Quarto pro utrisque
ibi Pater quos dedisti michi. Pa
in d. p. quia primo promittuntur
conditiones sive orationes huius pe

titionis. Secundo ponitur petitio sive
oratio ibi Et nunc clarifica me. Conditiones
autem sunt tres. Debet autem
petitio supponere devotionem petentis. Secundo debet esse fecunda. Tertio
debet esse rationabilis. Primo ergo agitur
de devotione petentis. Secundo de statu
petitionis i. Pater venit hora. Tertio
de ratione ibi Ego te clarificavi. Circa
ad primum dicit Hec locutus sunt est
ihesus et sublevatis oculis in celum
scilicet pro devotione. Sic Jo. xj Ihesus sursum
elevatis oculis dixit Pater gratias ago tibi. Oravit ergo xpc
devote quod patet in sublevatione
oculorum. Ps. Ad te domine levavi
oculos meos. Secundo oravit et reverenter quia orando dixit Pater.
Tertio oravit exemplariter. Oravit
enim voce et sono et hoc ad exemplum
nostrum. Unde de sono dicit Crisostomus xpc
hic eum levavit oculos in celum
ut nos doceret extensis manibus
quod est in orationibus ut stantes
supernis aspiciamus non oculis carnis
solum sed etiam mentis. De voce dicit
Augustinus in omelia. Et xpc poterat
orare silendo sed noluit ut oraret
quam pro nobis faceret non tam faceret
nobis itaque exhibet se non solum
petitorem apud patrem sed etiam doctorem apud discipulos. Deinde cum dicit
Pater venit. Agitur de secunda petitionis qui est super ... De 2o ibi
Sicut dedisti michi. Circa ad primum
notandum est quod ex clarificatione filii
sequitur clarificatio patris. Ex hoc
enim quod filius est notificatus mundo
etiam notificatus est pater. Filius est
ex hoc est quia cuius claritas cognoscitur claritas autem filii ducitur
in claritatem patris. Unde dicit cum loco
Pater venit hora scilicet passionis clarifica filium tuum scilicet per passionem ut
filius tuus iam clarificatus clarificet te i. clarum te ostendat coram
mundo et filius clarificatus clarificat
patrem. Non quia tota notitia filii
ducitur notitia patris sed quia filius
iam clarificatus notificat patrem.
Deinde cum dicit Sic dedisti ei potestatem
... fructus qui est beatificatio fidelium

Ubi advertendum est quod deus ab eterno
dedit salvandos xpo per predestina
tionem hoc enim preordinavit ab eterno
quod essent habituri vitam eternam
mediante xpo Et hoc autem
notificatur claritas xpi quod fide
les consequuntur vitam eternam me
diante ipso ut qui sunt sibi dati
per eternam predestinationem sibi dentur
in effectu per finalem glorificationem
et hoc est quod petit xpus dicens
Sicut dedisti ei potestatem omnis
carnis i. omnis quod dedisti ei potestatem
omnis hominis ut omne quod de
disti ei per eternam predestinationem det
ei vitam eternam per finalem glorifi
cationem ut si queratur que est vita
eterna videtur hec est vita eterna
ut cognoscant te solum verum deum
et quem misisti ihesum xpm Deinde
cum dicitur Ego te clarificavi ostenditur
quod petitio est rationalis et hoc quia
xpus meebatur clarificari et ipse
clarificaverat patrem et hoc est quod
dicit xpus Ego clarificavi per per
fectum opus consummavi quod
dedisti michi ut faciam hoc autem
consummatio fuit quia obedivit patri
usque ad mortem ad philippenses 2° Cum
ret aliquis de illo verbo venit hora
Secundum hoc enim videtur quod xpc neces
sitabatur ad horam quod falsum est Ad
hanc questionem respondet Augustinus in originali
In qua responsione unum supponit
et est quod omnia que sunt in tempore
tas habent ex dispositione divina
que tamen non sunt in tempore et hora
passionis xpi fuit in dispositione
divina Ex hoc primo sequitur solo
quod non venerat ei hora non quod
qua necessitaretur xpc pati sed qua per
dispositionem divinam digna erat dicens
Secundo queret aliquis de illo verbo
clarifica filium tuum Sicut enim dicit
hylarius Ihesus fuit verus filius
origine non adoptionis utilitate
non impetrationis necessitate non
creatione sed talis non indiget cla
rificari quia ab eterno claritatem ha
buit Ad hanc questionem dicendum est quod
hoc claritas quam petit xpc potest
intelligi duobus modis vel
cum petat in passione unde
hylarius venit hora qua fla
gellandus et crucifigendus est
xpus Sed clarificavit eum pater
dum sol decursu operis sui defecit
et mirum est cum eo reliqua
mundi elementa senserunt
quod dicit hylarius clarificavit filium
dum et mira alia in passione sua
Secundo potest intelligi quod xpc petat
claritatem in resurrectione et hoc est quod
dicit glosa clarifica filium tuum ut
filius clarificet te tamquam diceret
resuscita me ut innotescas
toto orbi per me Ad argumentum
patet quod xpc petit claritatem quantum
ad humanitatem quia in resurrectione
induit immortalitatem et in ascen
sione exaltata est unde de hu
militate et exaltatione xpi
dicit apostolus ad philippenses Semetipsum
exinanivit etc primo enim dicit
de humilitate secundo de claritate
ibi propter quod exaltavit deus
eum etc Tertio queret aliquis
de illo verbo ut filius clarificet
te Claritas enim patris est eterna
que nec augeri nec minui potest
Ad hoc respondet Augustinus in originali dicens
quod potest non indiget clarificari quia
de minus claro fit magis clarus
Sed quia sua claritas innotescat
hominibus primus enim deus tantum
notus erat in iudea per evangelium
autem xpi factum est ut innotesceret
gentibus Quarto queret
aliquis de illo verbo dedisti ei
potestatem omnis carnis Secundum
hoc enim videtur quod filius sit minor
patre quia ab eo accipit Dicendum
est quod hoc potest intelligi duobus
modis primo de xpo secundum divinam
naturam quia pater generando filium
dedit ei virtutem continendi omnia
et per consequens potestatem omnis car
nis i. omnis hominis ut accipiatur pars pro toto Ex hoc
autem arguitur aliqua mino
ritas in xpo quia maioritas
et maioritas attenditur

penes magnitudinem cen^e et
penes modum quidi. Alio ergo
pr h^z cen^a az a se et filius ab
eo ergo hic tamen non arguitur
aliqua inequalitas inter
prem et filium quia una est
essentia in pre et filio Secdo pt
exponi illud verbum de xpo sm
hnguaz nam deus em a sui
incedo hnam nam ad unitatem
plem dedit eis ptatem omnis
carnis et hic em pr nota sit
omni creaturi Unde Augustinus dedi
sti ei ptatem omnis carnis
et hic ut te glificet i nomen
tuum notum faciat omni carni
quam dedisti ei s faciendo eum
caput sup omnes ecclias vel ecclia
ex hic q filius in humanitate as
sumpta e reditus omnis car
nis. Ad argumentum pz p pmo
quia ut dcm e alia dato no
arguit aliqua inortalitem
filio sicut xpus ne quia S^o
quia si intelligatur de xpo sm
hnam nam non e inquerens
q in tem nam filius sit boer
pre et eet seipso arzuto gren
aliquis de illo vo hec e vita
etna ut cognoscat te ze sed
hic eum videtur q btitudo tota
sit i inde dmo. et hec sit si to
btdo est in ode dem eo oue
pus possit suspendi a suo po
stcion et p cadi ab eo posse
eum aliquis ee btus no amas
quia intellige e pus q amac
Ad hanc quam dicunt quidam
q tota sba btitudinis e i visi
one Atang eiudenac ta no
tenent pmo e q illud dr vivus
qd se monet ad opa vite. hic
autem quod se pe monet dicat
vivens duobus mois pmo
quia quia pt se moue ad opa
vite et sic dormiens dr vivens
Alio mo dr vivens q actu
exerct opa In pma vita no
e btdo s in sa Sm qd ndt
e q s i opa quec exercens a sr
ma vitali sunt intelligere
vive s intellige e vive et
nobilissimum vive et quia
intellectus et intelligibile sunt unum
Sequitur q qui intellectus intelligit
rem eternam sit unum cum ea et est
ibi vita etna que e ipsa btitudo
Tercio quod notandum est q amor est
movens intellectum ad hanc visionem
desiderat enim amans ipsum intel
lectum psici p obiectum btificum que
psto e ex hoc q obiectum e pns in
tellectui Ex quo sequitur q btitudo
no e in amore sm sbam et hic
quia desiderium precedit sbam beati
tudinis sicut decor et complectio
eius postquam enim obiectum btificum
e pns intellectui quiescit voluntas
in eo et in eo delectatur Alia o
pinio est in visione et in amore
Cuius ro e quia btitudo est exptc
q obiectum btificum e pns sibroue
finis et boni hic mo e pns volunti
quia finis et ~~bt~~ bonum e obiectum
voluntatis. preterea btido e in vl
timata pncia obi btifici. hec at
pncia e sibrone amati postquam
enim obiectum e pns subrone veri ad
hoc restat ut sit pns sibrone a
mati distingoit aut h posico
inter desiderium est r v r no hite
et ideo in tali actu no pt esse bti
tudo amor aut r v re hite et in
tali pt esse btitudo. voluntas
enim non solum desiderat ut obiectum
btificum sit pns intellectui p modum
visionis s eet desiderat ut sit pns
sibi p modum amati Cum ergo di
cebat alia posico q voluntas
desiderabat ut obiectum eet pns intel
lectui dcm quiescebat in abo sic
pnte obmittebat actum amoris
quem sequitur quies Nisi enim
quiesceret voluntas in re visa nisi
amaret Tenendo hanc posicionem
dicendum e ad dictum salvatoris q ipse no
intendit excludere a sba btitudinis
actum amoris s forte io mag fecit
mencionem de visione q de amore
et hec pt distinctionem statuum. hic
enim status distinguuntur a statu
pric penes fidem et visionem
hic enim status e enigmaticus
enigmati aut est credere. Visio

aut non distinguitur a statu penes
amorem et caritatem quia caritas
non evacuatur sed magis perficitur.
Sexto queritur aliquis de illo verbo
ut cognoscant te solum verum deum
Secundum hoc enim videtur quod solus pater
sit verus deus et per sequens oppo-
situm quod filius non est deus. Preter-
ea videtur quod beatitudo non potest in
visione spiritus sancti quia loquendo
christus de beatitudine non facit men-
tionem de spiritu sancto sed solum de patre
et filio. Ad solutionem huius questionis
secundum quod dicit Augustinus in originali quod filius
non excluditur a unitate deitatis
Cuius ratio est quod iste debet esse ordo verbo-
rum te et quem misisti ihesum christum
cognoscant solum verum deum et secundum
istum ordinem salvator non exclu-
dit deitatem a filio sed magis affir-
mat deitatem de filio. Item secundum istum
ordinem hic solum excludit filium
a deitate sed excludit ea que non
participant deitatem per essentiam que
deitas per essentiam est deitas vera et
sic hic excludit participantes et
deos per participationem. Ad argumentum
primum patet. Ad 2m argumentum
solvit Augustinus 6 de trinitate capitulo 9
illi enim tractant hanc materiam
dicit Augustinus quod nominato patre et filio
non excluditur spiritus sanctus cuius
ratio est quia quando est quod nominato
patre et filio intelligatur spiritus sanctus
quia spiritus sanctus est nexus am-
borum scilicet patris et filii et ideo dicto quod
clausula addita patre et filio non
excludit spiritum sanctum. Septimo que-
ritur aliquis de illo verbo opus quod
consummavi et hoc enim non videtur
verum quod illud opus fuit consummatum
in passione sed christus dicens hec verba
adhuc non fuit passus. Ad hoc dicendum
est secundum Augustinum in originali et salvator
utitur preterito pro futuro. Cuius ratio
est quia sicut preteritum est certum
ita notitia christi de re futura
fuit certissima. Unde christus pro
certitudine consummasse se dixit quod
se consummaturum esse certissime novit
hoc est modo loquendi sicut illud
psalmi foderunt manus meas

et pedes meos cum tamen hoc
esset futurum sed propter certitudinem prophetie
usus est preterito pro futuro
Deinde cum dicit et nunc clarifica
me pater etc. duabus conditionibus
petitionibus ponitur ipsa petitio
unde dicit salvator et nunc cla-
rifica me tu pater apud temetipsum
claritate quam habui prius quam
mundus fieret. Queritur aliquis
quid christus petit clarificari claritate
quam habuit prius quam mundus fieret
illa enim claritas fuit claritas
eterna in qua christus filius dei
fuit equalis patri quam nunquam
amisit ergo istam non debuit
petere ex quo eam habebat. Circa
istam questionem primo excludenda
est falsa opinio. Secundo dandus
est verus intellectus verbi salvatoris.
Ad primum notandum est quod quidam dixe-
runt sicut dicit Augustinus quod homo
mutatur in verbum quando quesi-
vit petitionem salvator ut esset
assumptus in ordine christi hic petens
fiat in pro tempore quod qui omnia tempora
statuisti sed ut homo humanitas
mutatur in verbum et homo mu-
tatur in deum. Hec opinio hereti-
ca est cuius ratio est secundum Augustinum
in originali quia ex ista questione
non potest dici quod verbum augeatur aliquo
plus humanitas ad ipsius perfecti-
onem et augendum quia verbum sed
deus similiter primo et deus erat
verum non potest dici quod ex verbo et
ex homine fiat una natura
ex quo sequitur quod verbum remanet
in se quantum erat et quod erat
Si autem ita est sequitur quod humanitas
potest ei esse non est in verbo
cum verbum non sit auctum nec
mutatum ex hoc quod ipsa fit in
se sequitur quod sit aucta. Circa
ad verum intellectum dicendum non
est quod aliquid habere potest intelligi
duobus modis primo modo
quod habeatur in dispositione agentis
secundo modo quod habeatur in se ipso sed
quod in actu percipiatur ab aliquo
claritas ergo quam christus petivit

fuit gloria humanitatis eius hoc
fuit ab eterno in predestinacione
diuina sed in tempore principata est actu
ab humanitate christi. Sic ergo petit
christus ut id quod fuit ab eterno in prede
stinacione fiat in humanitate
eius in effectu sed post [illegible] et ergo
ubi est: nunc clarifica me tu id
est clarifica me nunc sicut clari
ficati fuit ut sicut clarificasti
in predestinacione ita nunc cla
rifices per fidem [illegible]. sic dico
christus quod ante omnia tempora statuisti
Ad argumentum patet quod non loquitur
de claritate eterna in qua est equalis
patri sed de claritate humanitatis
quam petiuit erat in tempore. Non
Alio modo potest dici quod christus loquitur
de claritate eterna in qua est equalis
patri sed illam non petit simpliciter
sed ut fiat nota hominibus et
tunc est sensus illam claritatem
manifestata in qua scilicet sum equalis
tibi et sicut ab eterno ad quam
mundus fieret sum equalis tibi
ita hic etc. sicut aliis manifesto [illegible]
in primo eodem dicit saluator glorificatus
sum in eis in apostolis. hec autem
clarificacio fuit quia apostoli crediderunt
ipsum esse equalem patri. Sed arguitur
[illegible] procedunt [illegible] contra
hec sicut vera filius dei est predesti
natus ab eterno videtur quod non
quia solus creature est predestinacio
ergo iste [illegible] predestinatus compleat
aliquid creatum filius dei sed
nullum creatum inest filio ab eterno
ergo etc. Ad oppositum quidquid
conuenit filio dei per naturam conuenit filio
hominis per graciam [illegible] conuenit
et econverso sed esse predestinatum conuenit
filio hominis ergo etc. Ad hanc
questionem respondet magister in littera dicens
quod quamuis non velit negare
filium dei esse hominem non debet
negare ipsum esse predestinatum
Distinguit autem magister quod est unum
non est predestinatus [illegible]
quia quod est sempiternum sine
tempore et [illegible] non est predesti
natum. et predestinacio est [illegible]
[illegible] non [illegible] sed ex eadem
[illegible] conuenit negari ita filius

dei predestinatus quia hec propositio predicat
antecessionem racione cuius quod est prede
stinatum. que quidem antecessio non
est ratione filii dei. christus autem secundum quod
homo dicitur predestinatus primo propter
graciam unionis quia ille homo
non fuit [illegible] sed ex gratia quod esset
filius dei. Secundo propter graciam singularis
persone ad quam anima christi fuit preor
dinata ab eterno. Tercio propter graciam
capitis quia ille homo non fuit
quod esset caput ecclesie [illegible] Sed ex
gracia [illegible] potest et conceditur
cum addicione quod filius dei est predesti
natus scilicet secundum quod homo. unde magister
in littera. Quicumque negat filium
dei predestinatum fuit eundem negat
filium hominis. Sed quando dicitur quod filius
dei est predestinatus in quantum homo ante
cessio importata per terminus potest intelligi
ratione suppositi et sic est falsa vel ratione
eius ad quod est ordinata natura humana
puta quod est futura claritatis vel
ratione humanitatis que ex diuina ordi
nacione [illegible] fuit quod esset in supposito
filii dei et sic hec est vera. Ad ar
gumentum utriusque partis. Ad primum
dicendum est quod hec dictio predestinatus in
cludit in se duo principia scilicet preteritum
et futurum. quia ille predestinatus
est qui [illegible] futurus graciam [illegible]
[illegible] nichil compleat in predesti
nato sed in predestinante. Sed in quantum
scilicet futurus compleat aliquid in prede
stinato non quidem de preterito vel de pre
terito sed de futuro et sic non [illegible]
[illegible] fuit filio dei ab eterno. ergo
non fuit predestinatus secundum quod homo.
hoc enim non fuit concessa [illegible] licet
eius humanitas non fuit ab eterno tamen
in tempore fuit futura graciam et gloriam
ratione quorum est predestinacio et ut dicitur
est predestinatum scilicet quod includit hic
futurum gloriam vel graciam compleat ad
aliquid in eo qui predestinatur. Ad hoc
dicendum secundum magistrum [illegible] et ideo
hic non conceditur simpliciter filius dei est
predestinatus sed magister cum addicione
ad argumentum alterius partis dicendum est quod
illa regula [illegible] Quicquid con
uenit filio dei conuenit filio hominis
conuersa et hec non verificatur [illegible] ipso

qui dicatur filius dei et predestinatus
secundum hoc quod homo Manifestaui nomen
tuum Postquam xpus orauit pro seipso
hic orat pro suis scilicet apostolis Et duo facit
quia in orando primo petit apostolis
stabilitatem in bono Secundo liberationem
a malo ibi Cum essem cum eis Prima
in duas quia primo ponuntur rationes
ex parte discipulorum Secundo ex parte xpi ibi Ego
pro eis rogo Circa primum tanguntur tres
vel 3 rationes quare christus sollicitus est pro
discipulis exaudiendis primo quia
vocati et xpo dati Secundo quia obe
dientes ibi Et nunc cognouerunt Circa
ad primum dicit Sic ego clarificaui te
que quidem clarificatio iam anticipata
est quia manifestaui nomen tuum hominibus
quos dedisti michi id est quos de mundo
vocasti ad me spiritualem instinctum
Joh. vi Nemo venit ad me nisi pater
traxerit eum et ipso quae traxit eos
de mundo subditur Tui erant scilicet per
eternam electionem et michi eos dedisti
scilicet ad erudiendum per doctrinam Ysa. viii
Ecce ego et pueri mei quos
dedisti michi dominus Secundo cum dicitur Et
sermonem ponitur secunda ratio exaudi
tionis vii dicitur Et sermonem tuum serua
uerunt id est sermoni tuo obedierunt
Joh. xiiii Qui habet mandata mea
et seruat ea ille est qui diligit me
Joh. xv Si manseritis in me et verba
mea in vobis manserint quodcumque vo
lueritis petetis et fiet vobis Tertio cum dicitur
Et nunc cognouerunt ponitur tertia ratio
exauditionis et est quia crediderunt
scilicet quia fides est ex auditu ideo ostenditur
quo adherent a xpo docente Secundo
concluditur quod crediderunt ibi Et ipsi
acceperunt Circa primum dicit Et nunc
cognouerunt scilicet de me docente quia omnia
que dedisti michi abs te sunt id est cogno
uerunt quia doctrina eis communicata
ta per me est a te quia verba que de
disti michi dedi eis id est eis communicaui
doctrinam quam a te dedisti Secundo cum
dicit Et ipsi acceperunt id est intellexe
runt atque tenuerunt Tunc enim verum
accipitur cum mente capitur Unde sequitur
Et cognouerunt vere quia a te exiui
secundum diuinam naturam Et ne aliquis
crederet quod ita cognitio esset per speciem

et non per fidem Subditur Et cre
diderunt sicut hoc erat vere cogno
scere quod vere credere Crediderunt
quod tu me misisti Ubi secundum Augustinum
in originali exire est et mitti et hic
intelligendum est secundum humanam naturam
quia ipsum mittit in mundum quem
ad humanitatem et ipsum exire idem
est quod ad deitatem et tamen mit
titur in tempore quia in tempore humanitatem
assumpsit Ad Gal. At ubi venit
plenitudo temporis in quo misit deus
filium suum Notabile autem quod
commendauit xpus de fide sine humanitate
discipulos quia per fidem humanitatis
assumpte peruenitur ad intelligentiam
generationis eterne Unde Augustinus dicit
Ideo qui contempserunt xpum hu
milem non meruerunt agnoscere
sublimem Quaeret aliquis pro
de illo non manifestaui nondum
venerat hora de qua superius di
cerat quod veniret hora cum iam
non in prouerbiis loquar vobis ex
quo scriptum est quod mundi manifestaret
omnia qui manifestat id est prouerbiis
sed palam loquor Ad hanc quest
ionem est quod saluator utitur hic
preterito pro futuro Sicut ibi Omnia
que audiui a patre meo nota
feci vobis hoc enim nondum fe
cerat sed loquebatur sic scilicet
quod immobiliter esset facturus sic lo
quebatur ut faceret Secundo quaeret
aliquis de hoc quod dicit est Ma
nifestaui nomen tuum hominibus
cum manifestatio ignoratur
sed non dei non fuit ignotum in iudeis
Ps. Notus in iudea deus Ergo
ad hanc questionem respondet Augustinus
in originali dicens Ita hic est nomen
nondum diuinitatis ut creatura
vocabilis iam rationis vtenti non
omnino ac penitus possit abscondi
Exceptis n paucis in quibus
nimium natura depravata est prauis
generibus humanum diuinum mundi huius
fatetur esse auctorem Omnis
Ergo Augustinus Ideo non dei omnibus
vel quasi omnibus est notum Sed
tamen distinguendo est quod de nomine
dei Potest enim cognosci deus

subiacion omnipotencie puta qr
est quoddam ens summu qd fecit
celum et terra et hoc mo deus nots
fuit etia gentibus antequam imbue
rent fide xpi Scdo mo pt deus
cognosci inquantum e quoddam ens
summu tm soli et nulli alii debe-
tur cultus latrie Et hoc mo ipse fuit
notus Judeis inter quos no fuit
ydolatria Tercio mo pt cognosci
deus inquantum est pater xpi per
quem tollit pctm mdi Et scdm
hanc racom nom dei fuit occul
tum etia Judeis Et hoc mo dt
saluator Manifestaui nom tuu
hoibus etc Tercio queritur ab de
eodem ubo scz maifestaui nome
tuu hominibus de qbus hoibus intel
ligim qr hc pt intelligi de omibus
qui erant credituri ad ubum eius
uel ad ubum aplorum Qd em mai
festauerunt appli et ipse manifesta
uit qui loquebatur in eis sicut dt pau
lus aplus ij ad Cor An expi
mentum queritis eius qui i me loqr
xpus Illis em qui crediderunt
manifestatum e nom dei inquantum
e pater xpi Et scdm hunc modum
saluator utitur pterito pro futuro
ut sit sensus maifestaui i ma
nifestabo per me uel p alios Scdo
modo pt dici qr illi hoies qbus
dt se maifestasse nom pris
fuerunt discipli et hoc sonat
magis lra nam infra statim dr
Uerba que dedisti mi dedi eis hc
at intr de discipul Infra etia
dr quos dedisti mi ego custodiui
et nemo ex eis perijt nisi filius
perdicois Et certum e qr mo loqr
de disciplis ergo etia loqr de dis
cipulis cum dicit Maifestaui nom
tuu hominibus Quarto queritur ab
de illo ubo tui erant et mi eos de
disti hc em no uidetur uim qr scdm
hc aliqd fuit pris qd no fuit filij
qd e flsm quia sicud pr e dia
tenens ita et filius et per ghus
quidq e pris e filij Ad hanc
questionem respondendum e ymmo
ut augus in orili et est qr licet

ubum semp fuit filius no tm sep
fuit ho qr no semp fuit huanitas
assupta et hc uno supposito patet
solucio homis Si em no sp fuit ho
sequitur qr aliquid fuit dei filius qd no
du fuit ho idem ipe dei filius
qui em no erat homo no poterat
habe aliquid ut ho intelligitur go
qr eadem psona e filius dei et fi
lius hois Et ideo si filius dei habz
omia sequitur qr filius di q e homo
habet omia sed filius dei ut sit
huit oia ab etno et tm filius dei
eius homo ut sit no semp huit
oia qr no sp fuit ho Et sic sequitur
qr aliquid potuit sibi dari sic est
p graciam datum e qr filius hominis
eet filius dei Scdo intelligitur qr cre
dentes dati sunt xpo sicud membra
capiti et hc em mo datur aliqui xo
quia incorporatur xpo sicud mebra
capiti xpus at fuit caput ecce inquantum
homo licet em purus ho no sit ca
put ecce tm homo qui e deus e
caput ecce sic go no sp fuit ho
ita no semp huit mebra p modum
istum scz q eent incorpata xpo qua
tenus homo Ad argumentum pz per
dicta qr lic oia eent filij dei ab
eterno no tm oia erant ab eterno
filij dei existentis hois quia no ab
eterno fuit ho Aliter pt dici et
ad quecumque et arguitur qr oia q sut
pris sut filij tm hoc pr habet a se
filius aut habet ab alio Et ideo no
dedit pri ne omia eent sua Et hc
innuit saluator quado dt de pre
qui dt tui erant i a tempo habebas
ut tui eent pr aut dedit filio p
generacionem ut omia sua eent et hc
innuit saluator cum dt Et mi eos
dedisti i ab habeo qr oia sit ma
hc queritur ab de io ubo Et crediderunt
ubi dt Augus cum crediderunt ue i sta
biliter et inconcusse q a hc e qr p9
hc uba petrus negauit xpm Ad
hanc qonem soluit Augus in orili ubi
pmo notandum e quo pr uba dedit
filio Et est dicendum qr dedit sibi homini
illuminando aiam eius qr aia illius
ab instanti sue concepcionis fuit plena
sciencia et ueritate sup io ple gre

et iustit Et ad Collocen ij° In
ipo sut omes thezauri sapie et scie
absconditi Secudo pt dca q pat
dedit filio uerba racoes oim fiedor
et docedor p etnam gnacoem non
em dedit sibi q genuit eu qui e
ars et exemplar oim fiendor et
docendor sicud em pater p gnacoz
dedit filio ut eet sta dedit sibi ut
eet ars plena oim racim viuecid
Secudo inceda e solucio qonib qm
em dca q crediderut ueris pt intelli
duobus modis p'mo q crediderut
sciam sua ee ueram q procedebat
adeo q illuminaverit aiam illius a°
mo q crediderut ipm ee genitum
a pre per que gnacoem acceperut
ut in eo eent racoes oim Sed aug
dr Aug q ibi po pcitud p sitico
ppter certitudinem rei Recepto em
spu sco crediderut firmiter et inco
cusse deinde cu dr Ego p eis rogo
Postq xpc posuit racones omes
que fuere ex parte discipulor hic po
nunt racoes q fuere ex parte sui
Et sut tres ra ibi Et clarificatus
sum 3a ibi Et ia Ceterum ad p'm
p° pe racio 2° removet qoedam
dubiu ibi Et omia Ceterum ad p'm
e racio h' ac si dicat xpus dignum
e ut ego rogem pro illis qui spal
mei sunt tres at st discipli q eos
dedisti m Et h' e qd dr ca Ego pro
eis rogo s pro discipulis et no pro
mdo i no pro mdi dilectoribus s
pro hijs quos dedisti m r per me
salvasti Nec xxv° dictu e paulo
donavit t dus aias oim qui na
uigant tecu quia tm sut s per
eternam electoem et m eos donasti s
eos salvado et h' q i me crediderut
deinde cu dr et oia Removet qoda
dubiu dixerat em quos dedisti m
Et h' ab possit suspicari pncipatu
fily dei ee novu et io hic excludes
dr et oia mea tua st s ab eterno
et tua mea st ac si dicat ne au
dientes ab qm m eos dedisti putet
eos ee alienos a te dico q mea
st tua et ne ab audiens qm tu erat
dico qm tua mea st deinde cu dr
Et clarificatus sum po scda racio et
pt ee talis ac si dicat xpc dignum

e rogari pro ill i quibus clarificatus
tres aut sut discipli quia clarificatus
sum i eis et ponit pcitud p futo
quia i proximo debebat cognosce
claritate eius qua cognita debebat
redde clarud p noticia i ipsis deinde
cu dr Et ia no sum i mdo po
tercia racio ac si dicat xpus dignum
e ut rogem pro ill quos relicturus
sum ad te veniedo tres em sunt
appli quia ipi sut in mdo ego aut
relinquo mdu pncia corporali go
pro eis rogadu e Et hoc e qd
dr ca Et iam no sum i mdo r in
proximo e ut relinqua mdum
Et hij sut i mdo s pncia corporali
et eo ad te venio s iniquitates homo
pnacie gle tue p'mo querit ab
de io uerbo pro eis rogo no pro
mdo Con p'ma Joh s advocatum
habemus a p' pr'm et ipe e ppiacio
pro pctis nris s no solud nostris
sed etia tocius mdi ex q° sequit
q rogat pro mdo dca pt q mdus
accipitur multis modis p° ut dr
natm Et h' mo accipi Joh 1° Et
mdus per ipm factus e Scdo
ut dr natm et miseria annexam
et h' mo accipt salua° ut q dixit
Et ia no sum i mdo et hij i mdo
sut Tercio accr mdus put dr co
cupiscencia mdi et culpa Et eode
accipr Joh eode quos dedisti m
de mdo eos em no eligit de mdo
no facit gnia sed regnacio e gra
qrto accipi mdus prout includit
reprobacoem eternam et h' mo acci
hic qm dr no pro mdo rogo i no
pro reprobatis sed pro illis quos
dedisti m per electoem eternam Sed
argum pz per dicta pt ex dca q
xpus qm est de se pro omnibus
orat quia oracio sua qntum e ex
se efficax est ut valeat toti mdo
sed in ineffectud no valet n in
sanctis et electis et no reprobis
quia ponut impedimentum Scdo
querit ab de illo uerbo quos de
disti m vtrud eosdem det filius
sicud et pater vide q no qr
no e idem dans et accipiens
filius aut accipit eos go re

Ad oppo^m quia indiuisa sunt opera
trinitatis. ad 2^am questionem d^t
Aug^s in omeli dus q^d filius ea a
sibi eos ded^t. est enim xpus deus
et homo. est autem deus cum patre sed
non est homo cum patre quia pater nunquam
assumpsit humanam naturam. xpus ergo
inquantum est deus cum patre ded^t hoc
scilicet homini xpo q^d cum patre non est. eum
autem dedit pater quia hoc dato ipse
est electus sed xpus elegit sua. ego
uos elegi de mundo. filius ergo dei
simul dedit cum patre et tamen idem ipse
homo de mundo eos accep^t a patre
Ad ar^m p3 q^d filius inquantum deus
dat et tamen inquantum homo recip^t. Sic
enim dicit Aug^s filius dei homo
accep^t eos qui non erant ipsius
quia et deus formam serui accep^t
que aliquando non fuit assumpta. certo
querit ab de 1° uerbo. Et omnia mea
tua sunt q^d h^t est quia filii est filia^o
q^d tamen non est patris alias pater esset
filius. Ad hanc questionem dicendum est
q^d sicut huic dixit salua^or xvj^o
m^o dus Omnia quecumque habet pater
mea sunt sed tamen alia ratione accipi^r
illud q^d istud hoc enim dictum
hic accipi^r de creatura ut sit sensus
q^d creaturam creatam et significatam q^d
habe^r a patre habe^r a filio et e co^o.
Illud autem dicendum est sicut dictum est propter
essentialia patris sicut est sapientia
et bonitas et potestas etc de aliis
dictum est etiam propter uirtutem spi
ratiuam qua communicat pater
filio ut possit producere spiritum sanctum
Ad ar^m dicendum est q^d non intelli^r dictum
xpi de hiis que habet filius in se
quasi ad modum forme sicut est
filiatio sed intelli^r de hiis que sunt
a filio sicut possessa sicut sunt
sancti et electi filio^o pt dicta ad
aug^m q^d non sequi^r omnia que habet
filius habet pater ergo pater habet
filiationem cuius contrarium est quia li omnia
non distribuit pro pluribus per que
distinguuntur filius a patre sed dist^t
pro essentialibus. certo querit
ab de 1° uerbo Et clarificatus sum
in eis contrarium hec claritas sit
de qua supra est dictum. Et

nunc clarifica me tu pater claritate
q^d prius habui a patre celesti (ui^a
q^d non quia ibi petit clarificari a
patre patrem hic autem d^t se clari
ficatum in apostolis non autem uide^r eadem
claritas esse apud patrem et in apostolis
dicendum est ad questionem q^d eadem claritas
est de qua dicitur hic et ibi claritas
sic dicta uel resurrectio xpi uel eius
ascensio uel glorificatio humanitatis
eius ab eterno fuit in predestinatione
patris et quod ab eterno fuit in pre
destinatione idem et non aliud factum
est in xpo dum resurrexit ascendit
et sedet ad dexteram patris Et idem
notificatum est apostolis et per apostolos
aliis propter quam notificationem d^t
xpus se clarificatum in eis Si autem
claritas xpi dicatur eius equalitas
ad patrem patrem q^d de eadem loq^r
superius et hic quia equalitas ista no
tificata est apostolis et per eos aliis
propter quam notitiam dicit se clari
ficatum in eis Ad arg^m dicendum est
q^d non est impo^le q^d eadem claritas
fuit ab eterno apud patrem et tamen
in tempore notificata est per apostolos h^a
querit ab de 1° uerbo Et iam non
sum in mundo q^d h^t est quia pro illa
hora tamen ipse q^d discipuli erat in
mundo Ad hanc questionem dicendum est
q^d uerbum iam dictum posset ab inte^r
duobus modis primo modo ut discipuli
ideo dicatur esse in mundo quia non sa
piat mundana sed huic intellectui
obuiat quia xpus d^t Jam non sum
in mundo minuens aliquando se fuisse
in mundo Si ergo hec expositio sit bona
sequi^r xpum aliquando mundana sapuisse
quod est falsum ergo iste intellectus licet non
sit uerus Est ergo alius intellectus
ut ideo dicatur xpus iam non esse
in mundo quia de proximo erat ut trans
iret de mundo ad patrem Ita q^d id quod
futurum erat cito posuit sicut patris
propter sui propinquitatem discipuli
autem dicuntur esse in mundo quia tardius
erant recessuri a mundo Ad arg^m pt
per dictam deinde cum d^t pater sancte

positis racionibus orandi ponit
ipa oracio In qua quidem oron
primo pmittit aquo petit cum d
pater et merito quia ab ipo est
pria oib boni Jacobi j omne dat
optim et addit tunc sancte q in
ipo est origo tocius sanctitatis ps Re
y no e sanctus ut e domi Scdo
subdit quid petit cum d serua eos
i noie tuo i p virtutem nois tui i
quo e gla et salus ps In tribus
et i equib nos aut in noie dei nri
et hic aut d serua eos q pau
hic boni si gseruet cum petebat
pphä Conserua me dne Tercio po
p quibus petit vnd d quos de
disti m i dono tue gre ut m adhe
rerent fecisti Math xix Ecce nos omes
relinquimus vribus h q certiarco ponit
finis peticois vnd d ut sint vnu
sic et nos vnu sumus q d ad hoc
eos seruant sicud vnu Nam i vnitate
spus consistit pfeccio nra Vnd Ephe
iiii Solliciti seruare vnitatem spus
i vinculo pacis Queritur ab de illo
verbo qd dem e ut sint vnu sic
et nos q h e q pr et filius sunt
vnus essencie duo aut hoies differu
nt Ad solucom huius questionis
notanda sunt tria q accipiunt ab
aug in orili primu e q xpus ex
modo loquendi innuit se esse deum
no em ait ut simus vnu ipe et nos
sicud et nos vnu sumus Sed ait ut
sint vnu sicud et nos vnu sumus
q d sint vnu i na sic et nos vnu
i na sumus Ita tn q li sic no not
equiparacia sed magis sititudinem quada
Intelligis go q xpc est deus et ho
Innuit go se esse hoiem i eo q rogat
Innuit at se ee deum i eo q d
sic ee vnu cu eo q rogat dns sic
et nos vnu sumus 2m q e notand
e q xpc e caput ecce et ecca corp
eius et ideo sicud d aug q salv
pillud qd e caput ecce potuit di
cere vnu sumus q caput et corp
vnus e xpus Sz h noluit dice sz
maluit rogare vt essent vnu sic
ipe erat vnu cu pre voles ex h
onde gsbalem pri Tercium notandum
e q pris et filij e duplex vnitas ps

quide i na sicud i volunte inquantu co
uenit in spiracom vnius amoris
rogat ergo xpus ut et discipuli sit
vnu no tm p hoc q sit vnius et
eiusdem nre sed pro eca ut sint
vnu p eandem societatem dileccois
ad aug in ia pz p dca q ly sicud
notat silitudinem et ideo no opportz
q tanta vnitas sit int discipulos
sit int prem et filium :
Cum eem cu eis postqm xpc
petijt conseruacom in bono
hic petit liberacom amalo
Et prio po necitates petendi
Scdo po ipa peticio ibi Vo rogo
pma i d Sz q e dupl necitas pe
tendi pma sumitur ex absencia
xpi Scda ex iminencia tribulacois
de qua ibi Ego dedi eis Circa pam
necitatem pmo po xpus efficaciam
sue pnac 2o innuit sua absecia
i qua indiget apli conseruatore
ibi Nunc at ecuin ad pim d xpus
Cu eem cu eis s pncia corpali
seruabam eos in nomine tuo Ipe
em conseruat discipulos i noe pris
q i virtute pris ut q ad glaz pris
h e na q e gmune pri et fi et ss
filij na dei vel h e na q e prim
pri ad q na inducebat xps discipulos
ut cognoscerent deum no solum filia
com dei sed eca filiacom pris
aug filius conseruabat discipulos
i noie pris q pncia corpali cu
eis constitutus i virtute pris suabat
quos eet pri i noe filij seruabat
q eos peterent i noe filij exaudie
bat sup xvj Inquit filius Si quid
pecieritis prem i noie meo dabit
vob quos dedisti m ego custodiui
q d dati st m ad curam et ideo
q m debitum e ut eos custodiam
sicut boni plati e d 3 R xx
Custodi virum istum qui si lapsus
fuerit erit aia sua pro aia de
hac custodia in ps Ecce no dor
mitabit neqz dormiet Et ibi d
Custodi nos dne ut pupilla oculi
de efficacom huius custodie subditur
Et nemo ex eis perijt nisi filius
perdicionis i Judas q filius perdicionis

dici quia psitius fuit ad morte
ipe em perdidit semetipm tpalit
math xxvij abyt et laqueo se
suspendit pdidit etna Math
xxvi ve homi illi per que filius
hois tradet bonu erat illi si natus
no fuisset homo i e ut sciptura illa
impletur s psalmi illius deus lau
dem mea ne tacueris deinde cu dt
nuc aut venio fecit mencom de
suo recessu q d quia recedo ideo
locutus sum h verba orando pro
discipulis ut ex oron fiducia gcipiat
et qua fiducia gaudeat i semet
ipis s de protectioe pris que pro
eis rogaui et hc e qd dt ka nuc
aut ad te venio et loquor i mudo
s vba oroms ut discipli coram quibus
loquor habeat gaudiu meu im
pletu in semetipis Aliut hic passio
legit aug supponit em q virtus
bone voluntatis qua hic hoies int
se est donu collatu a deo hc aut
donu hic inciat sed i btitudie pficie
vocat go hic gaudiu suu gaudiu
a se discipulis collatu et hic fuit ut
erat vnu secud ipe pr vnu erat
ex ito pz ka q dicit et loquor in
mudo dt aut se ee i mudo qr licet
cito eet recessurus ti adhuc no re
cesserat loquor inqm ut gaudiu
meu s de unitate eis a me collatu
habeat impletu i semetipis deinde
cu dt Ego dedi eis postq posita
e vna necitas orandi hic ponit
sca Indigebat em discipli adiuto
rio patris et qr xps recedebat et
qr mudus eos odio habebat de recessu
xpi iam dem nuc aut sc de odio
mudi ubi d Ego dedi eis sermoe
tuu s que ate accepi sup x iiij
smone que audistis no est meus
sed eius qui misit me et ex hc conse
cuti sut odium ubi sequitur et mudus
eos odio huit s Joh iij Nolite
mirari si odit uos mudus ca aut
huius odij est qr no imitabat mudu
vn sc quia no sut de mudo i no
sut siles mudo p imitacoe sup
xv quia elegi uos de mudo pptea
odit uos mudus sic et ego no sum

su
de mudo s ad essem cauerit ab de io
uerbo cu eem cu eis ego seruaba
eos Ex hc em videtur innuere q
pr sucedet filio in custodiendo s q
qn filius pmo custodit 2o pat hoc
aut e flm quia eade e opaco pris
et fily si go filius custodit et pater
et ecouo ad euidenciaz horu duo sut
notada pmu e s q filius dat hic
intellige distincom psonale et mte
se r et prem quia em filius no est
pater filius potuit incarnari sine
pre ppter qua incarnacom gseruabat
discipulos pncia corpali qua pncia
no habebat pater quia carnem
no assumpserat simul go et semel
spuali pncia coseruabat pater et
filius Et qn filius abstulit pnciam
sua corpalem tenuit simul cu patre
pnciam spuale Scdm q est notadu
q coseruacio e duobus modis pmo
effectiue et hc mo coseruat pater et
filius cu eo inqntum e idem deus
cu co Alio coseruat ab dispositoe
puta exortado et instruendo et hc mo
coseruabat xpus inqntum homo Et
hc mo dt xpus se subtracturum con
seruacom inqntum s subtrahit pncia
sue carnis quia tn subtrahendo no
subtrahit conseruacom effectiuam
Ad argm patet p dcta qr no e al
ternaco in gubnacoibus qr ut dictu
e coseruate pre coseruat filius r
ecouo Sed xpus loquitur hic de gseruacoe
q erat per conseruacom carnis qua
dicit subtrahenda Scdo qrit ab de
io uerbo quos dedisti m custodiui et
nemo pyt ex eis nisi filius pdicois
g hoc em qd dem e sup vj Omne
qd dedit m pater ad me veniet
et sup ... nemo rapit oues de
manibus meis Ad hac qstione
dcdm est q dem hoc et dem supius
no contrat cum racio e qr illud qd
dem e vjo et xo cao intelligitur de hys
qui sut dati xpo p eterna pdestinacoe
qui em sic dat finaliter no pit qr
finaliter no euadut foras nec rap
de manu fily sic aut no fuit datus
Judas sed tm scdm putem iusticiam
erat dt go xpus q custodiuit datos
sibi nec perdidit ex eis quicq intre
de datis scdm predestinacom Sz qn

excipit Juda mitt' sedm pntem visia
Tercio querit ab de i° ubo no st de mdo
sic et ego no sū de mdo silr em no
mde' ueā quia q disapli no esset
de mdo h' no dedit eis gnāco sed mgl
regnāco no sul geniti sancti sed mgl
post gnacom sancti effecti Sed hac
gom ddm e et si inter discipulos et xm
fuit silitudo aliqua quia sicud xpc
no habebat affectu ad mdm ita nc
discipuli tam magna silitudo fuit
discipuli em ita no erat de mudo
q aliqn fuerat xpus aut nuq fuat
de mdo aut icco est 2m Aug quia
discipuli ideo no erat de mdo quia
renati no aut semp fuert renati
quia no fuert semp nati sed magl
post natiuitate sancti effecti xpc aut
e natus sanctus et no p9 natim tem
sanctus effectus Vnd Greg xviij°
moralium exponens illud deo q qd
nascetur ate sim uocabit' pt dicat
ad distinccoz sanctitatis mr singlait
sciis ihus nasciturus asseritur nos
qppe et sancti efficim non tn efficim
Ille aut solus veratr' scus e qui
ex gnacoz carnalis copule coceptus
no est dem cu dt no rogo po ipa
oracio in qua xpus petit ut credetes
coserucntur a malo Et pmo petit'
ipa coseruacio 2° petitur coseruacois
mod ibi sanctifica eos Tercio po
coseruacoms necessitas ibi sicud
tu me misisti Qrto po' coseruacois
possibilitas ibi et ego pro eis etc
ergo ad pm petitur ipa coseruacio
a malo petit em q ita seruet' i bo
q no tangat eos malu vnd dt no
rogo ut tollas eos de mdo q dicat
pncia eoz corporalis e necca mdo
s. ut mdus cuitat' per eos sed rogo
ut serues eos a malo s. culpe s. aqo
iam libati st eoz aut sint libati
patz quia no sut de mdo sed iam
empti a mdo per gnacom sicud et
ego no sum de mudo quia natus de
spu sancto Vnd Aug Ci spita q
illi ia no de mdo quia renati st
de spu sco deinde cu dt sctifica eos
petit coseruacois tam et modum
ubi adutendu e q culpa e queda
vanitas Vanitas aut et veritas oppoim'
Et h'go ab cosua' a uanitate culpe qr

mes eis ex omi parte applica' uitati
ipa aut uitas xpus e h' uisd ad
patet la q d xpc coserua eos a mlo
applicado eos uitati et h' e qd
dicit Scifica eos i uitate i iam
scos applica uitate ut seruentur
in scitate hec aut uitas e ipe filius
Vnd sequi' sermo tuus i uerbum
tum et filius tuus uitas e Aug
in oril' Greco euanm habz logos
ubi habemus sermonem Nam logos
et sermo ubu e Vnd i qmbusda
codicibus scbi' verbu e vitas Di
cit in qmbusda loco eis q hec
In pncio erat ubu habetur In pn°
erat sermo et st sedm h' 2a ve
ritas in qua xpus petit sanctificari
discipulos ipe est ut sit sensus Sac
tifica eos i uitate i in pncipio qui
sum vitas sū em uerbu pris ubu
aut tum veitas e Notadu aut e
q aliter pt coturman hec litt ut
primo rogauit pro eis ut pseruet'
a puersa affectoz ad qua trahit
mdus nuc aut rogat pro eis ut
pseruet' ab eurte ut sit sensus
coserua eos a malo peruersa af
fectoms scifica i uitate i sanctos
fac per recepcom uitatis e sermo
tuus vnd sequi' Sermo tuus
uitas e deinde cu dt sicud tu me
misisti ponit hius coseruacois necctez
ad cuius euidenciaz notadu e q hec
litt tribus modis pt coturman ad
precedetz pmo° st Scifica eos
i uitate i i pncipio qui sum vitas
et hoc quidz necciu est quia qui
mittut' ad couersiom mdi debent
md ce gmcti hij aut mittut' quia
sicud tu me misisti in mdum ita
et ego misi eos i mdum Scdo°
pt coturman st Scifica eos i uitate
i per recta docma et accepcom
uitatis Et hoc est neccium pdicatoib
uitatis quales sut ipi quia sicut
tu me misisti i mdum s. ut pdicarem
uitatem Juxta xix Ad hoc veni
et ad hoc natus sum ut testimoium
phibeam uitati Ita et ego eos
misi i mdum s. ut pdicet uitate
Math ultio Euntes i mdu vniuso
pdicate euangm 3° mo pt coturmari
ut sit sensus clausule pcedentis

sanctifica eos i veritate i segrega
eos seruiōi et pdicatōi veritat
ut sicud tu me misisti i mūdū ita et
ego misi i mūdū pro quo eni xpus
missus e pro h et hij et hij debat
segregacoy ad ro. i. paulus uocatus
aplus segregatus in ewm dei etc
de hoc patz actuū xiij Segregate
m barnaba et paulū etc q g̃o dicat
scdm Criso sicud tu me misisti ad
reconciliandū mūdum ita et ego mitto
eos de hoc ij a ad cor5 v° deus erat
i xpo sibi mūdū reconcilians no re-
putans illis delicta ipoz et posuit
i nos verbū reconciliacois i pdicatoz
fidei p qua reconciliam deo Notat
tamē Criso q qn dicit sic tu me
misisti etc lij sicud no denotat plu
ralitate sed magis siltudicem No
tat etia q quādo xpus dt Et ego
misi eos in mūdum uitatu- p tito
pro futuro quia cosuetudo erat ei
futuy ut factu dice deinde cu dt
Et ego pro eis pono hmo coseruatos
in sanctitate possitas Ad cuig eui
dencia notādū e q oblaco xpi in
cruce sufficiebat et pro acquisicoy stat
et coseruacoy euisde Ex quo seq̃ui
q possile e mebra xpi sanctificari
q suffi̇ ub oblaco pcessit in xpo pro
scificacoy oim Et scdm h pt hec
lra legi sic Et ego sanctifico me
ipm i hostia scam offero pro eis
i pro sanctitate ipoz ut sit et ipi
sanctificati i veritate i i meipo qui sū
veritas vl ideo dt In veritate quia
antiquitus erat scificaco et figura
in typo puta in oue nūc aut est
in veritate Ad Ebr. x° Si cinis
vitule aspersus et sanguis hircoz
et thaurroz inq̇natos scificat ad
emūdacoīm carnis qnto magis sanguis
xpi emūdabit cosciēciā nram ab
opibus mortis etc Notandū e q
aliter pt legi hec lra ut sit sensus
Et ego pro eis scifico meipm i
carnem scam assumo ut s scitas
grācie ame derivet in eos Et hoc
est qd sequitur ut sicud et ipi scifi
cati in veritate q d scifico meipm
dū scifico hominem in verbo et hoc
ut sicut et ipi scificati d me i me
ipo qui sum veritas notat tn Aug

in ore li q xpus dicat aliqn duas nās
in vna psona aliqn dicat Caput et
mebra Na corpus ecclia et caput
e vnus xpus Hoc aut- probat Augo
ex verbo Apli Ad Galat dicens
Si aut xpi g̃o seme abrahe estis
cu eni dixisset supius no dt ex se
minibus tamq̃ i multis sed tanq̃ i vno
et semē tuo qd e xpus Ex hoc sic
arguit Si seme abrahe h e xpus
quid ad quam e quibus dam est g̃o
abrahe seme est Ex hoc dicto Aug°
accipit ~~eni~~ alia exposico lre ut sit
sensus scifico meipm pro eis i eos
i meipo scifico tu et ipi sint ego q
ut dictū e Caput et corp9 e vnus
xpus Si eni caput et corpus e vnus
xpus scificādo corpus scificat id qd
e xpus Ita q xpus dt se sanctificare
ex hoc q corpus eius scificatur

Non pro eis aut rogo tm
xpus orauit pro seipo et p
aplis hic orat pro eis qui
erat credituri per aplos ubi
advertendū q in xpo fuerūt due nāe
et vna persona scdm nām humanam
rogabat pro donis cofere̅ndis scdm
aut dūam nām coferebat eadem do
etc h duo facit xpus quia primo
rogat pro donis conferendis credituris
per apolos / 2° ot q ipa eadem dona
cofert ibi Et ego claritate primo g̃o
rogat pro credituris / et primo ostendit
pro quibus rogat Scdo ot quid ro
gat ibi ut omnes sint etc vnū ad p̃m
dt no pro eis aut tm rogo s pro
aplis sed pro eis qui st credituri
per verbum eorū in me vbi 2m / Aug
pro oibus illis orauit no tm qui
tūc erat in carne sed qui futuri erāt
vel pro hijs tm qui ipos aplos cu
i carne erat audierūt sed etc p illis
qui post obitū eoz per verbum aplorum
crediderūt no quia audierūt ab aplis
sed quia vbum aplorum per nūciū eos
est dūinatū ad eos / deinde cu dt ut oes
vnū sint ot pro quo orat rogat
eni pro vnitate concordie fidelium
Et primo ponit ipam vnitate Scdo
vnitatis exeplū sicut tu pr- / 3° vtile
fructu ibi ut mūdus credat Circa
ad p̃m dt Rogo ut omnes sint vnū

q quidem impletum e dicitur in quo aiut
altitudinis credencium erat cor unum hec
aut unitas est per adherenciam caritatis
primo ad deum vnde enim adheret deo unus
spiritus e deinde cu dicit sicut tu pater
ponit unitatis causam et exemplum vnde
dicit Rogo ut sint unum sicut tu pater
in me et ego in te subintelligitur unum
sumus hec aut unitas fit per amorem
ut sit sensus sicud tu pater es in me per
amorem et ego in te ita et ipsi sint
unum per amorem sicud unum sunt adinuicem
et etiam in nobis unde sequitur vt et
ipsi unum sint in nobis uel sit sicut tu
pater in me et ego in te Ita rogo
ut sint unum in nobis quod dicit non enim
vere unum sine nobis vnde Augustinus Ideo
addidit in nobis ut quod unum efficimur
fidelissima caritate gracie dei tribuendum
esse nouimus et non in nobis Sicut super
cum dixisset fuistis aliquando tenebre nunc
aut lux Et ne aliquis hoc sibi tribueret
addidit in domino deinde cum dicit ut mundus
credat ponitur fructus huius unitatis
quod dicit tu pater es deus unitatis pacis
et non dissensionis Et ideo ex pace data
discipulis credet omnes quia tu me
misisti Et hoc e quod dicit litera ut credat
mundus quia tu me misisti Ita quod
fides sit fructus unitatis Cuius contrarium
scandalizat omnes ut adinuicem
diuidi Si aut credentes fiat unum hoc
edificat ad fidem super Xm Iohannis cognoscent
omnes quia mei discipuli estis
si dilectionem habueritis adinuicem Et sic
homines possent arguere Si discipuli alterutrum
discipuli non sunt pacifici magni
Magistro nec non existente pacifico non
consistebunt cum missum a patre Queritur
ab de illo verbo Non pro eis aut tantum rogo
Ego sed pro hiis qui credituri sunt Primo hoc
enim videtur quod non rogauit pro illis qui
iam crediderunt Sicud Iohannes baptista
et antiqui patres ad hanc questionem dicit
Augustinus enim pro talibus oracio non fuit
qui cum si mitis sub magnis hic
abierunt et recepti quiescebant in illo
enim talium adimpinacionem tocius masse
tocius perdicionis que per unum hominem
facta est saluus esse potuit nisi in
unum mediatorem dei et hominem in carnem
venturum reuelante spiritu credidisset
Secundo queritur ab vtrum hec oracio se
extendat ad eos qui adhuc viuebant
iam crediderunt et tamen non erant
Et videtur quod non quia salua dicit Ego
pro eis qui credituri sunt dominus est
ad quicquid Contrarium Augustinus in originali quod
hec oracio extendit se ad eos qui
iam crediderant Cuius racio e quia
non sic perfecte adhuc crediderant ad
Christum quo credi oportebat quod quod
et Petrus cum dicebat tu es Christus
filius dei viui Christus magnum testimonium
perhibuit magister nolebat
Christum mori quod mortuum resurrecturum
esse credet Et ideo a Christo appellatus
e sathanas quod dicit Augustinus In verbis
istis Si Petrus imperfectus fuit
in fide multomagis et alii imperfecti
fuerunt propter quam imperfectionem indigebant
oracione Christi Contrarium argumentum
domini e quod illis adhuc credituri erant
in confirmandi in fide et perficiendi
per verbum apostolorum confirmati enim
primis doctoribus per acceptionem spiritus
sancti per verbum eorum confirmati sunt alii
ut eo modo crederent in Christo quo credi oportebat Tercio queritur ab
de eodem verbo Si enim hec oracio se extendit
tantum ad illos qui crediderunt per
verbum apostolorum videtur quod non extendit
ad latronem conuersum in cruce
nec ad Paulum qui non crediderunt per
apostolos sed immediate per Christum
Ad hanc dubitacionem videtur Augustinus in
originali ubi tria ponit primum e quod
neque credidit uel credidit nisi ex hoc quod
recepit verbum fidei Et sic latro et
Paulus crediderunt ex hoc quod receperunt
verbum fidei Secundum quod notandum e quod verbum
fidei dicitur verbum apostolorum et hoc ideo quia
fuit ab eis primitus predicatum Ex
hoc ergo sequitur Tercium scilicet solucio dubitacionis
et e quod latro et Paulus dicuntur
credidisse per verbum apostolorum non
quia audierunt ab apostolis sed quia receperunt
verbum fidei quod quodam peculiari
modo dicitur apostolorum quia ab eis
primitus predicatum Sed aliquis posset
dicere enim Christus orat pro se
et pro illis qui erant credituri per
discipulos Et in hac oracione non continentur
latro et Paulus Dicitur ergo pro discipulis
et pro illis qui in nunc credidert

pcu Et ideo orando pro istis etiam
orauit pro latrone et paulo et hoc
quia immediate erat traditurum per eu-
charistiam Querit aug. de i° verbo sic
pater in me et ego in te. videtur enim ro-
gare q' discipuli etiam sint vnum sic
et ipse vnum cum patre Sed discipuli
non erant vnum in natura sed solum in
conformitate voluntatis ~~Ex quo seq~~
ergo filius ~~e creatura~~ non est vnum cum
patre nisi in conformitate voluntatis
Ex quo sequitur q' filius est creatura
sicud dicebat arrius Ad hanc questionem
dicendum est q' ista modificatio vnitatis sicut
tu pater in me et ego in te addita
est propter tria primo quidem ad excludendum
falsam vnitatem qua mali vniuntur
adinuicem hanc enim non petit xps sed
illam qua vniuntur boni in vnitate
fidei ut credant q' pater est in filio
et filius in patre de hac vnitate fidei ad
Rom xij. Multi vnum corpus sumus
in xpo Secundo ponitur hic modificatio ad
innuendum duplicem vnitatem in nobis
vniunur enim in natura et etiam debemus
vniri in amore et in hoc imitamur
patrem et filium qui vniuntur in natura et
amore Tercio introducitur ad ostendendum
q' filius est vnius substantie cum patre vn
aug. in omelia sequens hanc 3m dicit
q' licet filius inquantum homo sit vnius
substantie nobiscum et inquantum deus
sit vnius substantie cum patre tamen non
voluit comendare primum sed magis
3m eundo rogauit ut illi essent
vnum in natura sua sicud pater et filius
erant in sua ut sic pater et filius
vniuntur in natura et amore ista credis-
pulis Ad argumentum dicendum est q' quando dicitur
sicud tu pater in me etc. sicud non
eqparan aim 3m enim hoc sequeretur q'
tanta vnitate haberet filius ad
patrem quantam habet vnus homo ad aliud
vel quantam habet creatura cum deo Ex
magis dicit longinquam similitudinem Vn
aug. exponens istud sicud tu pater
in me et ego in te ut sint ipsi nobis
vnum dicit ut sint ipsi in natura vnum sic
et nos Ex qua vnitate sunt ipsi in
nobis et nos in ipsis Nam ex vnitate
amoris deus est in homine et homo in
deo ut dicitur quia deus est in crea-
tura sicud in templo suo et creatura

est in deo sic effectus in causa et sicud conser-
uatum in conseruante non sic autem pater
in filio vel e conuerso sed magis pater est
filio et e conuerso propter vnitatem essentie
Hic querit aug. de i° verbo ut mundus cre-
dat quia tu me misisti Ex hoc enim
videtur dicere q' fides est premium vnitatis
Rogat enim ut sicud vnum et hoc ut
credat mundus Et sic dicit q' credere est finis
vnitatis cum tamen sit e conuerso q' pax propterea
in qua est perfecta vnitas est meritum
fidei vnum enim erimus non ut credamus
sed magis quia credidimus vnitas
etiam que habetur in vita ista de qua
dicitur quia sumus vnum in xpo ihu non
etiam est ut credamus sed magis q' credidimus
Ad hanc questionem videtur aug. in omelia
dicens q' ly ut non denotat causam quando dicitur
ut mundus credat sed magis xps orando
dixit ut mundus credat Et tunc ly rogo
debet repeti ut sit sensus Rogo ut sint
vnum sicud tu pater in me et ego in te
rogo ut et ipsi in nobis sint vnum rogo
ut mundus credat quia tu me misisti
Ad argumentum patet per dicta q' si sequimur
opinionem aug. li ut non denotat causam
predictam Si autem sequamur expositionem
dictam in litera potest dici q' fides mundi sequebatur
ad vnitatem discipulorum quia ex hoc
mundus prouocabatur ad credendum
quia videbat discipulos vnitos Et non
loquitur hic de vnitate consummata que
est meritum fidei sed de vnitate discor-
que fuit ceteris hominibus ut conuerterentur
ad fidem Deinde cum dicit Et ego claritatem
Postquam ostendit xpus se esse hominem inquantum
rogat pro donis conferendis hic ostendit se
esse deum inquantum confert dona dicit se ad
primo confert donum immortalitatis 2o
donum vnitatis gracie ibi ut sint vnum
tercio donum consummate glorie ibi ego in
eis etc. Circa primum dicit Et ego claritatem
s. immortalitatis quam tu dedisti mihi
s. in resurrectione dedi eis Vtitur autem
saluator hic preterito pro futuro propter cer-
titudinem predestinacionis Et ideo dicit
se dedisse q' se daturum certissime nouerat
Deinde cum dicit ut sint vnum ostendit q' confert
donum vnitatis vnum subaudi dedi
etiam eis ut sint vnum s. in natura et
amore sicud et nos vnum sumus
Notandum est q' hec litera Et ego claritatem

pt aliter legi ut dicam quod triplicem claritatem
dedit xpistus discipulis primo claritatem
potencie que est in signis de qua habetur
Luce ix. Convocatis xii discipulis dedit
eis potestatem super omnia demonia etc.
Secundo dedit eis claritatem sapiencie in predicando
de qua Luce xxi Ego dabo vobis os et
sapienciam cui non poterunt resistere et contradicere
omnes adversarii vestri de hac duplici
claritate in littera Et ego claritatem quam
tu dedisti michi scilicet in faciendo miracula
et admirando doctrinam dedi eis. 3º est
claritas bonitatis que maxime apparet
in unitate et pace de qua dicitur in littera ut
sint unum sicut et nos unum sumus hanc
exposicionem sequens Crisostomus dicit quod claritatem
vocat hic salvacionem gloriam que est per signa
et doctrinam et ut sint unanimes hec
enim gloria ut sint unum eciam signis amplius
est Deinde cum dicit Ego in eis et salvacionem
quod ipse confert donum consummate glorie
sine consummate unitatis et tamen tangit
primo enim tangit huius donum causam 2º
tangit donum ibi ut sint 3º finem doni
ibi Et cognoscat Secundum evidenciam primo
notandum est quod dona non conferuntur nobis nisi
mediante xpisto Et ideo xpistus ostendens
se mediatorem ostendit alio modo se
esse causam horum donorum et ideo ante donum
consummacionis xpistus introducit mediacionem
suam dicens Ego sum in eis scilicet per graciam
Et tu es in me per unitatem nature sicut supra
Ego in patre et pater in me est ac si
diceret xpistus Ego sum medius inter te
et eos Hylarius Ille est in patre per
naturam divinitatis nos autem in eo per
corporalem eius nativitatem in quantum scilicet
assumpsit nostram naturam Et ipse iterum in
nobis in quantum dat nobis corpus suum sicut Ecclesie
vel ut dictum est in nobis in quantum scilicet accipimus
per graciam de plenitudine eius vel in nobis
sicut caput in membris Deinde cum dicit
ut sint posuit ipsum donum unde sicut dicit
Augustinus Recordationem quod sit per mediatorem
ad hoc producat ut beatitudine perfruamur Et ideo post dictum media-
toris sequitur ut sint consummati in unum
quasi dicat ad hoc producat mediacio mea ut
habeatur consummata unitas de hac me-
diatione xpisti dicit Apostolus dicens Vos xpisti in-
quit xpistus dicens Ego in eis Et quod
dicit apostolus dicens xpistus vero dei xpistus inquit
cum loquitur ad patrem dicens tu in me

deinde cum dicit Et cognoscat mundus po-
situs huius doni Ubi notandum est quod
cognoscere aliquid potest pro credere et isto
hoc accipitur supra in eodem capitulo
Et cognoverunt vere quia a te exivi
Et hoc modo non accipitur hic quia
in consummata unitate evacuatur fides
quia fidei succedit visio aliquid cog-
noscere dicitur perfectam visionem non qualis
est per fidem sed qualis est per speciem Et
hoc modo accipitur hic Superius enim
dixit ut credat mundus quia ibi loquebatur
de unitate imperfecta que stat cum
fide hic autem loquens de unitate con-
summata que evacuat fidem et
includit claram cognicionem dicit Et
cognoscat mundus scilicet rationalitatis
quia tu me misisti sicut pater
mittit filium cognoscat eciam claritatem
sanctorum quia dilexisti eos scilicet ostendendo
eis bona glorie sicut et tu dilexisti
me caveatur ab de i° verbo Et ego
claritatem quam tu dedisti michi etc. videtur
enim separare opera patris et filii cum
dicit cum pater dedit claritatem sibi
et ipse dedit eam fidelibus Et sic
sequitur quod opera trinitatis non sunt inse-
parabilia Contra hoc quod videtur Augustinus
in omelia dicens insepabilia sunt opera
patris et filii sed tamen xpistus dicit Sicut
solum patrem facere quod et ipse facit cum
patre ut quodque est ei tribuat de quo
est Sic ergo si pater claritatem dedit
immortalitatis humanitati xpisti eandem
eciam dedit ipse filius tamen quod possit
dare hoc habet a patre a quo habet
esse Sicut eciam filius tacito patre
dicit se operari quod eciam pater cum eo
operatur et hoc facit ut ostendat se hic
naturam divinam et omnipotenciam Con-
cludit ergo Augustinus quod ad filium in opere
patris tacito operacionem suam humiliter
commendat tu autem in opere suo tacet
operacionem patris plurimum commendat
ne scilicet crederet minorem patre Contra argumentum
patet per dicta patet enim dicta quod xpistus
ideo sequitur hunc modum loquendi
ut distinguat personas non ut distinguat
naturam et operacionem pater enim dicitur
dare claritatem quia est prima a se a nulla
alia persona eam recipiens sed in alteram
alteri communicans gaudebat enim xpisto
claritate eciam in quantum sic xpistus

e filius dei dat etiam sibi claritatem
immortalitatis inquantum ipse est filius
hominis xpus autem dicitur dare claritatem
fidelibus uel inquantum ipse in natura assumpta
meruit fidelibus immortalitatem
Secundo querit ab de 1o uerbo Ego in
eis et tu in me Cupius enim dixit
ad eum veniemus et mansionem apud
eum faciemus ubi innuit quod pater venit
cum filio hic autem innuit se esse in fideli
bus sine patre quando dicit Ego in eis
ad hanc questionem dicendum est quod filius
non venit sine patre sed tamen filius
aliquando facit mentionem de patre et fi
lio sicut supra xiiii ad eum veniemus
etc aliquando de se solo sicut hic Ro
autem est 2m crisostomum quia aliqui ob
struit ora illorum qui non distinguerent
personas quales fuerunt Sabelliani dicens
enim ad eum veniemus manifeste hoc modo
loquendi innuit pluralitatem personarum indi
uisarum aliquando obstruit ora illorum
qui posuerunt filium esse [illegible] creaturam
sicut posuit arrius et hoc quando se solum
nominat ac si ipse sit deus cuius presentia
sufficiat ad perfectionem creature et
hoc modo facit hic quando dixit Et ego in
eis dicitur autem Aug in omelia ad ciuide
dicitur sit mediatorem inter deum et
hominem et per consequens non sequitur quod filius
est mediator quod propter hoc pater sit
mediator ergo hic manifeste comprehendi
quod sint plures persone in diuinis quare una
assumit naturam humanam ad unitatem
sue personalitatis alia non assumente
3o querit ab de 1o uerbo Et di
lexisti eos sicut et tu me dilexisti
contra hoc est quod deus diligit aliquem
conferendo ei bonum sed non temporale
bonum contulit filio et creature ergo etc
ad solutionem huius questionis potest Aug
in omelia ubi circa innuit primum est quod
pater dilexit filium duobus modis
primo quidem secundum diuinitatem diligit
enim pater filium quem genuit eum equale
sibi 2o modo diligit eum 2m quod est homo
Et hoc quia contulit xpo homini ut esset
caput ecclesie Et quod deus esset xpus
non ad mensuram 2m quod innuit quod deus
dilexit nos ab eterno Ex quo sequitur
quod diligit nos non quia reconciliati sumus
ut quasi inciperet nos amare propter

reconciliationem sed magis dilexit nos ut
reconciliaremur itaque amor sit causa reco
nciliationis ex quo sequitur quod hec dilectio
est immutabilis et incomprehensibilis unde
non cognoscitur hec dilectio nisi in patria
qui cognoscitur clare deus qui etiam cognoscitur
a nobis perfecte illud bonum quod nobis offert
ex hac dilectione Et hoc innuit saluator
in eo quando dicit de sanctis quod qui fuerint con
summati in unum cognoscent quia tu dilexisti
eos declaratio quod innuit Aug est so
lutio dubitationis Et est quod li sicut non
importat paritatem quia tamen dilexerit
membra xpi sicut ipsum xpm sed magis
importat proportionem et similitudinem ut
sit suo modo dilexit filium communicando
naturam diuinam ab eterno uel etiam faciendo
eum caput ecclesie in assumpta natura ita suo
modo dilexit nos faciendo nos membra
xpi Notat tamen Aug quod hic notatur aliqua
talitas unde dicitur quod causa diligendi me
mbra xpi [illegible] est ipse xpus unde dicit
sed dilexisti eos sicut me dilexisti
quod est aliud est quod dilexisti eos quia
et me dilexisti non enim membra filii
non diligeret qui diligit filium quod dicit Aug
in uerbis istis Ideo pater nos dilexit
ab eterno quia uoluit nos fieri membra
illius propter quia consequimur uitam eternam
etc quodammodo dilexit nos membra xpo
inquantum uoluit nos consequi effectum
dilectionis per xpm mediatorem Pater
quos dedisti michi etc Postquam dictum est de
oratione quo scilicet xpus orauit pro seipso
quo etiam orauit pro discipulis et
quo orat pro illis qui erunt credituri
per discipulos hic ostenditur quod orauit
pro utrisque scilicet pro discipulis et pro
credituris per eos Orat autem xpus
pro istis petendo eis gloriam Et diuiditur
hec pars in duas partes quia primo ponitur
ipsa oratio 2o ponitur exaudiendi [illegible]
ibi Pater iuste Circa primum sic procedit
quia primo introducitur is a quo fit pe
titio unde dicitur Pater Pater enim est a quo
petendum est omne bonum quia pater est
principium totius diuinitatis Ubi notandum
quod pater aliquando tenetur essentialiter Et tunc est
pater quem patri et filio et spiritui sancto Et tunc
hoc est pater principium omnis boni creati
quia omne creatum est a tribus principiis
aliquando pater tenetur personaliter et tunc tamen quem

prime persone in diuinis Et secundum hunc
modum accipiendi patrem dictum est quod
pater est principium totius diuinitatis
quia ab eo est filius et spiritus sanctus
Secundo introducit xpus pro quibus petit
vnde dicit quos dedisti michi scilicet per predes-
tinacionem Ysa viii Ecce ego et pueri
mei quos dedit michi dominus Tercio sequitur
modus petendi vnde dicit volo quod pater
designat auctoritatem vel meritum auctoritatem
quidem ut intelligatur de voluntate eius in quantum
est deus que est eadem cum voluntate patris
nam sua voluntate homines iustificat et
saluat ad Ro ix cuius vult miseretur
meritum autem designat si intelligatur de
voluntate eius in quantum est homo que
est meritoria salutis nostre Quarto sequitur
illud quod petitur primo autem petit xpus
ut membra sua sint secum in sua coha-
bitacione vnde dicit xpus volo ut ubi ego
sum et illi sint Supra xii Si quis
michi ministrat me sequatur et ubi ego
sum etc dicit autem ubi sum id est ubi statim
futurus sum secundum humanitatem Math
xxiiii ubi fuerit corpus illic con-
gregabuntur et aquile id est sancti Secundo
xpus petit demonstracionem sue claritatis
ad membra vnde sequitur ut videant cla-
ritatem meam quasi dicat non solum peto quod
sint mecum sed eciam ut videant claritatem
meam vel exaltacionem diuinitatis mee
quam dedisti michi scilicet per eternam generacionem de
hac claritate ad Hebre i Qui cum sit
splendor glorie et figura substancie eius Et Sap
vii Candor est lucis eterne et speculum
sine macula Et quod dedisti claritatem
michi ab eterno significatur est quod dilexisti me ante
mundi constitucionem Supra v Pater diligit
filium et omnia demonstrat illi Queritur
de isto verbo pater quos dedisti michi
volo ut ubi ego sum dedit enim pater
potestatem filio omnibus creaturis et tamen non
omnes secum erunt quod io quia multi dampna-
nabuntur Solucionem huius questionis innuit
Augustinus in originali in qua solucione duo ponit
primum est quod deus dedit filio potestatem omnibus
creaturis id est omnibus hominibus ut liberet quos
voluerit et dampnet quos voluerit qui
viuos et mortuos iudicabit quasi dicat
Augustinus dedit pater filio potestatem omnis hominis
ut de omnibus faciat suam voluntatem siue
misericordie ad saluandum vel iusticie ad pu-
niendum licet enim deus voluit omnes
homines saluos fieri quantum est de se quod

non delectatur in perdicione morientium
cum voluntate consequenti et presupposito peccato
vult aliquos puniri Secundum quod innuit
Augustinus est quod licet xpus habeat potestatem
omnibus creaturis tamen illi intelliguntur simpliciter
ei dati qui sunt predestinati de quibus
supra eodem ut omne quod dedisti ei
det eis vitam eternam Nam alios enim
qui non consequuntur vitam eternam ita est
data potestas quod non intelliguntur dati per
predestinacionem ut consequantur gloriam in
effectu Ad argumentum patet quod saluacio
non intelligitur de omni dacione sed de illa
que est per predestinacionem Secundo queritur
de isto verbo ut ubi sum ego Contra
enim hoc est quod est supra xiiii In domo
patris mei mansiones multe sunt Si
enim multe sunt mansiones sanctorum alia
est mansio xpi et alia aliorum sanctorum
propter dicit ubi ego sum et tamen adhuc
non erat in celo magis quare debuit
dicere ubi ero Ad hanc dubitacionem
dicendum est secundum Augustinum in originali quod pro-
missio xpi cum dicitur volo ut ubi ego
sum et illi sint mecum potest intelligi
duobus modis primo ut intelligatur
de humanitate xpi Et tunc xpus pro-
misit nos esse futuros ubi erit sua
humanitas vnde Greg xxix omelia
celum dicit cum xpus in celum redit
nobiscum quia tamen solus non peruenit
in se dum enim membra xpi sunt vnum
cum xpo quasi dicat Solus ascendit in celum
in nobis quia solus in se descendit et
visitauit verbo saluauit Supra iii
Nemo ascendit in celum nisi qui de
celo descendit quia xpus solus in se
descendit et ipse quia solus ascendit
quia nullus ascendit nisi fiat vnum cum eo
Secundo potest intelligi xpi promissio
quantum ad diuinitatem Et tunc notandum
quod licet deus sit ubique et potest
sit ubi sunt dampnati et miseri
tamen dampnati non dicuntur esse secum
sed solum illi sunt secum qui percipiunt
lucem eius Et est exemplum quamuis enim cecus
sit ubi est lux tamen non est cum luce
ista et infideles atque impios non
ipse est cum deo propter quod dicit Saluator
Qui non est mecum aduersum me
est Secundo id est est cum eo qui percipit presenciam
lucis eterne Et hoc petebat xpus

quado dicebat volo ut ubi ego sum
et ipsi sint mecum Ad arg^m primum
dicendum est q licet in domo patris sint multe
mansiones propter diversitatem meritorum tamen
nullus stabit in mansione suaecet vero
nisi esset cum filio dei percipiendo
claritatem eius ita q hec perceptio
est omnibus ordinibus sanctis quam etiam dicitur
q xpus habet aliam mansionem quam alii
sancti si intelligatur de mansione eterna
qua est equalis patri sic dicendum est
q hec mansio debet videri ab omnibus
sanctis ad hoc ut sint beati Si autem
intelligatur mansio xpi gloria carnis eius
sic etiam omnes sancti videbunt eum
et per consequens habebunt quoddam commune
gaudium de celo empireo Ad 2^m arg^m
dicendum est q xpus dixit ubi ego sum
propter personam eius que semper fuit in
celo eius enim persona est persona
divina que est ubique vel dixit ubi
ego sum propter humanitatem et tunc
utitur presenti pro futuro ad designandam
certitudinem rei Tertio queritur
de illo verbo ut videant claritatem
meam claritas enim filii est eius splendor
et lux sed deus habitat lucem
inaccessibilem prima ad Thi. ultimo Ex
quo sequitur q illa claritas non potuit
videri quia nullus potest ad eam attendere
Ad hanc questionem dicendum est secundum Augustinum
in omelia q hec claritas cuius demonstrationem
petit xpus membris suis
potest intelligi duobus modis uno modo
ut sit illa in qua pater genuit
filium equalem sibi visio enim huius
est merces dei fidei sicut enim fides
secundum apostolum ad Ebreos est argumentum rerum
non apparentium et quando non videntur ita
merces fidei est visio rerum que
credit speculabatur Secundo potest intelligi
de claritate humanitatis xpi de qua
ad Philipenses in Reformabit corpus
humilitatis nostre configuratum corpori claritatis
sue propriam claritatem sed
divinitatis non videbunt nisi sancti
humanitatem videbunt impii in iudicio tamen
luce xxi° tunc videbunt filium hominis
venientem cum potestate magna sed post
iudicium non videbunt istam claritatem
Ysa xxvi secundum aliam litteram tollatur
impius ne videat gloriam dei Ad
argumentum dicendum est q magister dicitur

alio° pt dici q deus habitat lucem inaccessibilem

multis modis vel quia non in modo accessibile
Et sic non dicitur q deus habitat lucem
inaccessibilem Secundo dicitur inaccessibile
quia non est humana virtute accessibile
et hoc modo dicitur q deus habitat lucem inaccessibilem
quia habitat lucem que non potest
totaliter comprehendi a creatura Quarto
queritur de illo verbo quia dilexisti
me videtur enim inutile xpus q
dilectio fuit causa quare pater dederit
ei claritatem hoc autem non videtur
verum quia dilectio est in voluntate sed per
naturam genuit filium et non voluntate
generando autem filium dedit sibi claritatem
eternam Ad hanc dubitationem statim
patet Si claritas data xpo intelligatur
claritas humanitatis eius huius autem
claritatis causa est dilectio dei nam hanc
claritatem predestinavit deus ab eterno
et ab eterno disposuit eam dare xpo
Et in tempore dedit Si autem hec claritas
data xpo intelligatur claritas divinitatis
eius tunc voluntas non est causa claritatis
quia non est principium generationis Et tunc
quod xpus dixit quia dilexisti me
li quia non denotat causam dationis
sed magis signum Ad arg^m patet per dictum
Deinde sequitur Pater iuste ubi postquam
xpus posuit orationem post rationem
exaudiendi Et primo hanc rationem excludit
a malis 2° eam concludit de
bonis ibi Ego autem cognovi te Ad
evidentiam horum notandum est q xpus
petivit gloriam electis ad hanc autem gloriam
disponit cognitio que est per fidem
et gratiam unde sicut dispositio habet
rationem causa dantis primum terminum eius Ad quod
disposuit Ita cognitio dei per fidem
habet rationem causa dandi primum terminum glorie
qua xpus petit electis et hec primum
ponit hic xpus pro ratione extra dicit
q dignum est ut te possideat per
gloriam qui te cognoverit per fidem
et te imitatur sed per contrarium huius ipso
patet litera ubi dicitur Pater iuste mundus
id est amator mundi te non cognovit Supra
j In mundo erat et mundus eum non
cognovit Deinde sequitur Ego autem
cognovi te ubi postquam excludebat
cognitionem a malis hic concludit eam
in bonis Et secundo ponit q ipse hanc
cognitionem unde dicit Ego autem cognovi te

Beda dicit q hec cognicio demu in dis' ab
unde sequitur Et hij cognouerunt q me
doctorem quia tu me misisti q ut do
torem eos uel cognouerunt q tu me mis
sti i cognouerunt filium a te missum et
p9 cognouerunt patrem Crisp' x' ix q'
uidet filium uidet et patrem et notifica
eis nomen tuum q p doctrina et uerba
ut Narrabo nomen tuum fratribus meis
Math xj Nemo nouit patrem n' filius
et cui uoluit filius reuelare illud et
notificaui q aplis per spiritus sancti
donacionem uel notum feci eis p fidem 7
notificabo per spem Tercio xpus
ponit fructum huius cognicionis dicens
ut dilectio qua dilexisti me sit i ipsis
et ego in eis Notandum e q istud vbum
ut dilectio duobus modis pt introduci
primo ut sit sensus et notificabo nomen
tuum Et hoc per spiritum sanctum ut p huius
spiritus donacionem dilectio qua dilexisti
me in ipsis sit et ego in eis prima Joh
iiij Qui manet in caritate in deo
manet et deus in eo Et ibidem iiij'
cognoscimus qm in ipso manem9 et ipse
in nobis qm de spiritu suo dedit nobis Aliter
pt exponi hoc uerbum Ad cui9 euidenciam
notandum e q xpus aliqn vna persona
in duabus naturis aliqn dicitur caput
et membra i a q xpus integer continet
caput et corpus adhoc g' deus dile
xit xpm integrum dum voluit hoiem
assumptum ee caput nos aut membra
eius p fidem et amorem Est g' sensus
lre notificabo eis nomen tuum et notifica
bo adhoc q lrz ut dilectio qua dile
xisti me totum integrum sit in ipsis hoc
aut sit dum sunt membra mea et ego
similiter in ipsis q tanq in templo uel sic
caput in membris hanc exposicionem sequens
Augus' dr' sic Cuius aut dilectio qua dile
xit pater filium est in nobis n' q membra
eius sumus et in illo diligimur cum ille
diligitur totus i caput et corpus
Alio9 posset legi hec lrz ut sit sensus
ad hc dedi eis uitalem cognicionem ut
per ueritatem cognitam fiant membra
mea et p9 diligantur ate quia
qui diligit filium cons est ut diligat
omnia in quibus e filius et hc est q
dr lrz ut dilectio qua dilexisti me sit
in eis i diriuet ad eos et ego ero in ipsis
q caput in membris Caueret ab de
illo vbo Mundus te no cognouit quia
hc enim est q dicitur ad Ro j' Cum
cu cognouissent deum no sicut deum

glorificauerunt eum e q de dono pi
haberi duplex cognicio prima cognicio
est cognicio simplicis noticie quam
aliqui vocant speculatiuam et hanc
cognicionem no cognouit mundus pfecte
deum quia et si aliqui philosophi cog
nouerunt aliqua de deo no tn pfecte
Et si enim cognouit q deus e quoddam
ens summum no tn in pticulari pfecte
cognouerunt q hic est ens summum
Et ideo circa hoc multimode erra
uerunt quidam enim eorum dixerunt
deum esse animam mundi quidam sub
traxerunt de deo prouidenciam
circa particularia quidam dixerunt
deum necessario produxisse mundum
quodcumque aut sit de istis erroribus
ad minus philosophi no cognouerunt deum
inquantum in ee sunt tres psone et
vna substancia Alia est cognicio
approbacionis q aliqui vocant affec
tiuam et hoc mo mundus no cognouit
deum quia non eum glorificando
approbauit 17 xviij ca'
Et cum dixisset ihesus In prin
cipio decimi capituli dicebatur
q q pars habebat duas
partes in quarum prima consolabatur
quo xpus imminente passione
confortabat discipulos 2o ponebatur
ipsius passionis consummacio et hec
in principio huius capituli in quo incipit
agere euangelista de passione xpi Et diuiditur
hec pars in duas partes q primo
describitur ipsius xpi iniusta comprehen
sio 2o eiusdem iniqua con
dempnacio de primo in hoc capitulo
de 2o in xix capitulo Circa primum sic pro
ceditur q primo ostenditur quo xpc fuit
proditorie traditus 2o quo fuit vo
luntarie oblatus ibi Jhesus itaque
3o quo fuit ignominiose captus
ibi Cohors g' 4o quo fuit
dolose examinatus ibi Pontifex
aut primo g' tangitur prodicio Jude
circa quam euangelista tria tangit primo
prodicionis locum 2o quo locus fuit
cognitus proditori ibi Sciebat autem
3o tangit proditoris aduentum
ibi Judas aut Circa ad primum
dr hec cum dixisset ihesus egressus
e ihesus cum discipulis suis trans torrentem
Cedron i cedrorum ut sit genitiuus

grecus ubi erat ortus introivit
ipse et discipuli eius Queritur ab de
illo verbo Et cum hoc dixisset iter enim
innuere evangelista quod statim post orationem
est egressus quod non videtur verum quia sicut
dicit Augustinus de consensu evangelistarum
finito sermone facta est contencio inter
eos quis eorum videretur esse maior
ad hanc questionem videtur Augustinus in
originali dubitare quod illud quod narrat hic
evangelista scilicet dominum ingressum cum discipulis
in ortum non continuo factum est cum
finita esset illius oratio Sed alia
quedam sunt interposita que a Johanne
pretermissa apud alios evangelistas leguntur
Luce enim xxii legitur quod facta fuit
contencio inter discipulos quis eorum
videretur esse maior dixit etiam ipse
Christus Petro sicud ipse Lucas scribit
Ecce sathanas expetivit vos ut cri-
brarent sicud triticum Et hymno
dicto sicud Matheus Marcus quod comme-
morant exierunt in montem oliveti Secundo
argumentum probatur sicud enim dicit Augustinus ad
hoc valet quod dictum est Et cum dixisset
hec ut non eam eam opinionem ingessisset
quod illa verba finiret Secundo queritur
ab de isto verbo hec cum dixisset cum enim
super oravit videtur quod debuit dici cum
orasset Ihesus ad hoc videtur Crisostomus dicens
quod non dixit cum orasset sed magis dixit
cum dixisset cuius racio est quia sicut oracio
fuit loquela propter discipulos facta
ita dicit Crisostomus non oravit Christus propter
necessitatem suam sed propter discipulorum
instructionem ex quo sequitur quod illa
oracio fuit quedam dictio instruens
discipulos propter dixit evangelista hec cum
dixisset Ihesus scilicet instruens discipulos
Tercio queritur ab de isto verbo Egres-
sus est Ihesus cum discipulis suis trans
torrentem Cedron etc Hic enim non
videtur concordare Matheo et Marco
dicentibus quod exierunt in montem oliveti
Et tunc venit Ihesus in villam que dicitur
Gethsamanam Lucas autem xxii dicit
quod egressus ibat secundum consuetudinem
in montem olivarum Ad hanc questionem
dicendum est quod nulla controversia est inter
evangelistas Cuius racio est quia idem
locus est quem commemorat Johannes
et [illegible] torrens enim Cedron id est Ce-
drorum quia forte erat ibi cedrorum

plantacio Et ad radicem oliveti ubi etiam
est villa que dicitur Gethsamanam
et ibi in talibus fuisse ortum quem
commemorat Johannes Notandum est quod
locis commemoratis quevis misterio
dicitur enim Matheus Tunc venit in villam
que dicitur Gethsamanam / Gethsamanam enim
est locus ad radicem montis oliveti et
interpretatur vallis pinguedinum quia
Christus appropinquans morti venit in valle
pinguedinis in signum huius valle humili-
tatis et pinguedine caritatis pro nobis mortem
sustinuit Johannes autem dicit quod Christus egressus
est trans torrentem Cedron et hoc quevis
passionem eius tunc enim Christus torrentem
quia iuxta Psalmus de torrente passionis
in via bibit Cedron per effectum
passionis Cedron enim interpretatur ob-
umbracio quia Christus sua passione
abstulit umbram peccati vel sic Christus in
cruce protexit nos sub umbra ma-
nuum suarum Psalmus Sub umbra manuum
sue protexit me dicit autem Johannes
ubi erat ortus et hoc sicud dicit Alcuinus
quevis misterio ut peccatum quod in orto co-
missum fuerat deleret paradisus enim ortus
deliciarum interpretatur alio modo potest dici quod hic
locus quevis misterio quia Christus per passionem
suam introducit nos in ortum vitalem
deinde sequitur Sciebat autem ubi dicitur
quod hic locus fuit notus Unde vero
dicitur Sciebat autem et Judas qui
tradebat eum locum Et ideo subditur
quia frequenter Ihesus convenerat illuc
cum discipulis suis Judas enim habebat
hunc locum notaverat eo quod ad illum dominus
sepe venire consueverat Queritur aliquis
cum Judas dum crederent aliena ut pro-
dicionem compleret quo sciunt quod Christus
illa hora egressus erat illuc dicendum est
quod Solucio huius questionis potest haberi ex
verbis theologi dicentis quod Judas noverat
dominum ipsum festis consuevisse semper docere
discipulos aliquo sublime Solitus autem
erat docere hic sublimia in talibus
locis Sed quia tunc erant dies solempnes
arbitratus est Judas Christum esse illic et
differere discipulis que ad solempnitatem
spectabant / 2o queritur ab qualiter Christus
egressus est urbem nocte dicendum est quod
solucio huius dubii potest haberi ex verbis
Crisostomi quod hoc non semel tamen fecit Christus
tunc sed etiam sepe facere consuevit

ut se cumulu hoim subtraheret de ne
cessariis loquens et que no erat fas
alios audire ad hoc em dotem querebat
tpus aptum quieti et etia loca apta
quieti vnd faciebat hoc in motibus
et in ortis ne mebra disciplo impedire
ab auditu deinde sequitur Judas go
ubi notatur aductus proditoris vn
dicitur Cu accepisset cohorte Judas a age
tilibus vn Augustinus Cohors no erat
ipm Judeorum sed militum sunt dati
a preside cu etia accepisset ministros
a pontificibus et phariseis qui illis eu
tradebat Math xxvi dicitur q abijt ad
principes sacerdotum et dicit illis quid
vultis mi dare etc venit illuc q ductor
aliorum cu laternis et facibus et armis
fortes aut asserunt et lanternas ne xpus
latens in tenebris fugeret querent
aliquo cohors militum sequebatur Judam
q obediendo sibi Sed hoc videt Crisostomus
q hoc fecerunt corrupti dona pecunia data
vel promissa vnd Crisostomus eciam mi
lites erant precio gratia omnia facere medi
tabantur dicat in Augustinus q cohors
ideo accepi a preside tamen ad tene
dum reum servato ne tenentibus
auderet resistere Secundo querit ab cu co
hors militum videtur sufficere quia
acceperunt ministros a pontificibus et pha
riseis dicendum est q forte hoc fecerunt
ne forte aliquam Judei zelo legis ducti
presertim quia gentilibus tradebatur
eis resistere voluissent propter eande
timuerunt cu armis ut se sic ar
mati terrerent vel etia repugnarent
sequentibus q xpm defendere auderet vn dicitur
in ortulo loquens de hijs armis dicit
cu armati venerunt in quo absconde
batur xpus portabat et obtendebatur infirmi
tas ut hic mitti necessaria viderentur
adversus eum in q nisi voluisset nil
q ipse voluisset 3o querit ab quare
Judas no ivit ad domum sed ivit ad
ortum vnd dicitur venit illuc Sed hoc
dubium videtur Crisostomus q Judas illuc venit
quoniam multotiens ibi xpus erat pernoctabat
venisset aut ad domum si credidisset
invenisse eum dormientem
Hus aut hic ostendit quo
xpus voluntarie obtulit se
ad passionem ostenditur aut ex
quatuor primo ex sciencia 2o
ex sua potentia ibi ut go
dixit eis 3o ex suo amore et benivo
lencia ibi Iterum go interrogat eos
quarto ex sua paciencia ibi Simo
go petrus Sed evidencia primi notandum
e q ex hoc apparet xpm voluntarie
passum q ad sciret omnia q ven
tura erant super eum no fugit nec
latuit sed voluntate obtulit se et
ideo ewangelista hoc volens innuere intro
ducit xpi scienciam et primo quantum
ipam scienciam introducit dicit Jhesus
itaque sciens omnia q ventura erant
super eum sanguine venire 2o intro
ducit xpi voluntariam oblationem
vnd dicitur processit i voluntarie se
obtulit et dicit eis quem queritis dixerunt
ei Jhesum nazarenum dicit eis Jhesus Ego
sum qui voluntarie se ad passionem
offert 3o offert prudentiam Jude
vnd dicitur Stabat aut Judas qui
tradebat eum cu ipsis dubitaret
eis de hoc qd dixit xpus quem queri
tis cum sciret omnia no indigebat
querere Sed hac questionem videt
theophilus q hoc no quesivit xpus q
volens scire eius ignorantiam sed osten
volens quam eum esset presens ab eis
dignosci vel discerni no poterant
vn Crisostomus in medio eorum existens
oculos eorum excecavit et eum
eum no cognoscerent tenebre no
fuerunt in causa quoniam sicut dicit euangelista
laternas et faces habebant expelle
tes tenebras Si vero lampades
no essent a nocte saltem debebant
eum cognoscere 3o querit ab quare
ewangelista introducit presentiam Jude
dicit Stabat Judas etc dicendum e q
xpus no interrogat nec dicendum est
sicud ignorans sed magis ut post
resurrectionem dicunt quem Jhesum
nazarenum offert se promptum
ad mortem vel ideo interrogavit
ut predictum e ut ostenderet ab eis
no posse discerni vel cognosci et ideo
ewangelista introducit presentiam Jude
posset eum tradi q no esset mirum
si xpus no cognoscebatur a sibi
no familiaribus sed mirum e quo
no cognoscebatur a Juda sibi famil
iari deinde sequitur ut go dixit
Ubi go introducitur xpi potentia

ut ex hoc arguam quod voluntarie passus
est. potentia autem eius in duobus
ostenditur primo quidem quia ad esse in medio
eorum non solum comprehenderunt sed nec cognoscere
potuerunt eum potuerunt nisi ipse concederet
et de hoc in Iohanne x dicitur. Secundo ostenditur
potentia eius quia ad verbum eius
ceciderunt retro de hoc in Iohanne potentie dicitur
sic ut ergo dixit eis ego sum abierunt
retrorsum aufugiendo faciem suam ab
eo. unde illud psalmi convertantur retrorsum
et confundantur cogitantes mihi mala
et cadere in terram. Augustinus quem Iudi
caturus facit quando iudicandus
hoc fecit cum ad regnum facta quem
moriturus hoc potuit deinde quid poterit idem
Augustinus eum non comprehenderunt sed ab
ierunt retro et ceciderunt nisi quia
hoc voluit quam potuit quidquid voluit
notandum secundum Gregorium super Ezechiele
quod cadunt boni et mali sed boni ca
dunt in faciem. Daniel ii cecidit in
faciem suam et adoravit. Iniqui
autem cadunt retrorsum. Ratio autem
huius potest esse quia boni in anteriora
se extendentes posteriora obliviscuntur
mali autem autem e contrario vigilant
autem in eis oculus carnis et dor
mit oculus mentis et ideo posteriora
in anteriora obliviscentes inde vigi
lant. Alia ratio potest reddi unde Gregorius
quia cadit retrorsum ubi non videt
sic et iniquum persequentes posteriora
non videt nec considerat quid eos
sequatur. Cum autem cadunt in faciem
cadunt ubi videt sic et boni in omni
opere suo ponunt in prospectu mentis
sive fine. Alia ratio potest reddi quia
differt iter ad deum et iter ad
peccatum. Iter enim ad deum est quasi
profectus mentis. Proverbiorum iiii iustorum
semita lux quae procedit
et crescit usque ad perfectum diem.
Iter autem ad peccatum est quidam casus
quo homo cadit a prioribus ad posterio
ra ubi lucifero dictum est quomodo ce
cidisti lucifer qui mane oriebaris
et de Heli dicitur i Regum iiii
quod cecidit de sella retrorsum
et Isaie xxviii cadent et con
terentur et irretientur et capientur

deinde sequitur Iterum ergo interrogavit eos
ubi ex benivolentia Christus ostenditur
quod voluntarie se obtulit. voluntarie
enim se offerens benivole rogavit
pro discipulis ut sinerent eos ab
ire in uno tempore et eodem dicto simul
ostendit benivolentiam dilectionis et
potentiam benivolentiam quia inquantum
suadet discipulos abire potentiam autem
quia inquantum ex Christi potestate quia ex Christi
persuasione dimiserunt. Crisostomus discipulos
abire unde ibi inimicos iubet et hii
faciunt quod iubet sinunt eos abire
quos non vult perire hiis ut patet
Luca iii quia quidem post primo Christi
interrogationem secundo ministrorum responsio tertio
Christi spontanea oblatio quarto benigna
iussio. circa primum ad interrogationem Christi dicitur
Iterum ergo interrogavit eos quem
queritis. circa secundum autem ad ministrorum responsionem
dicitur Illi autem dixerunt Ihesum nazarenum
interrogat autem secundo Christus secundum Crisostomum
ut quamvis in se est daret iudeis materiam
conversionis tertio sequitur Christi spontanea
oblatio unde dicitur Respondit eis Ihesus
dixi vobis quia ego sum. quarto sequitur
Christi benigna iussio unde sequitur
Si ergo me queritis sive comprehendere sinite
hos sive discipulos meos abire quia non
dum est tempus quod tollantur deinde Crisostomus
xvii non rogo ut tollas eos de
mundo hoc autem dixit Christus ut impleretur
sermo quem dixit supra xvii quia
quos dedisti mihi non perdidi ex eis
quemquam. Ipse enim solus pati volebat
Item Ex. iii Cortulam tulcam solus
tunc queritur primo Alexander de Hales quod primo
Christus spontanee se obtulit ministris
iudeorum cum quod dedit occasionem
malefaciendi. Ad hoc videtur Crisostomus
super quod deo ostendit omnia quae sufficientia
erant eos revocare de ceteris sive inspi
rationem cum ne eum agnoscerent
deiciendo eos ad terram solo verbo
sed quia permanebant in malicia
et nullam habebant excusationem
post omnia ista se ipsum in manibus
tradidit. Secundo queritur ab de re verbo

ut impleretur sermo et que euangelista in
troduxit h ad hoc videt Crisostomus
d q ideo h introduxit euangelista ut ondet
q no fuit ex proposito ministrorum sed magis
ex uirtute xpi q discipuli no fuerunt
retenti ab eis q d euangelista ideo dimi
serunt eos abire quia no poterant eos
tenere et sup xpus dixit quos dedisti
m no perdidi ex eis quemq In hoc
eciam apparet q uoluntarie xpus passus
est quia sicud ex potencia sua saluat
discipulos ita potuit saluare seipm
Supra x Nemo tollit aiam meam
sed ego pono eam a meipso Tercio
queritur ab de hoc qd dictum est no p
didi ex eis quemq no enim hoc uidetur
ee ad propositum q supra xpus loquebatur
de perdicione aie uoluit enim dicere
q electi no pereunt sed euangelista
uidetur hic loqui de perdicione corporis
Contra Math xvi qui enim perdiderit aiam
suam propter me inueniet eam et vi
q perdere uitam propter xpm e bonum
Ad primum dubium videtur Aug Criso
d q xpus supra loquebatur de pdicione
anime Euangelista tamen per quadam exte
sionem refert hoc ad perdicionem cor
q d enim ideo permiserunt eos abire
quia xps seruauit eos in corpore Aug
tamen in origli dicit q euangelista loquitur de
perdicione anime vnd dicit q euangelista
innuit q ministri siuerunt eos abire qs
no uolt xpus perire Si enim tunc morerentur
peririent Cuius racio e quia no
sic credebat in xpm quo credunt quos
no pereunt Et sic si exissent de mu
do tunc fuissent de illis qui pereunt Ad ar
2m dicendum est q illud dictum in Math
debet intelligi q ho debet ee promtus
ad exponendum uitam corporalem ne
pereat eternaliter hic autem 2m Aug
euangelista loquitur de perdicione eterna et
q illud dictum in Math refertur ad
credentes perfecte qui debent seipos ex
ponere pro defensione fidei hoc autem
dictum hic refertur ad illos qui no
dum credebant sicud oportebat credere
deinde sequitur Symon ergo ubi ex paciencia
xpi probatur q uoluntarie fuit passus
Nam petrum percucientem gladio compescuit
ons q tpe erat ostendi paciencia et no
potencia primo ergo euangelista introducit zelum
petri 2o zelus petri a xpo reprimitur
ibi dicit ergo ihus 3o post reprehensionem
racio ibi Calicem etcetera Circa primum dicitur

Symon ergo habens gladium eduxit eum
et percussit pontificis seruum et
amputauit auriculam eius dextram
Erat autem nomen seruo malchus
Notandum e 2m Aug in origli q auris
pro domino amputata et a domino sa
nata significat auditum amputate
uetustatis renouatum ut sit in nouitate
spus et no in uetustate lre q cui
fuit a xpo prestitum credat se a xpo
regnaturum Malchus enim regnaturus
interpretatur Est autem idem malcus seruus
inuentus e hoc ad illam pertinet vetus
tatem que in seruitutem generat si eciam
accessit sanitas signata e libertas alio
iuxta allegoriam pt dici sic q seruus
iste est populus iudeorum qui dexteram
auriculam perdidit a spiritualem intellectum
legis retenta sinistra i sola littera
q auris petri gladio decidit q
sensum spiritualem eis abstulit Et quia
eis ablatus diuino iudicio ostenditur quia ei
auris adeo restituitur signat fidem illorum
qui eligerent iam credidere Notandum e
2o q xpus sanauit seruum primo
quidem in documento sue potencie ut ondet
q potuerit se a passione liberare qui
potuit aurem amputatam restituere
2o in exemplum beniuolencie ad inimicos
vnd Criso Miraculum fecit euidens
nos quoniam eis qui malefaciunt bene
facere oportet Curauit enim xps seruum
pontificis et hoc magnum fuit no solum
quia curauit sed quia curauit eum
qui super eum veniebat et paulo post
alapam daturus erat Deinde sequitur
dixit ergo etcetera ubi reprimitur zelus petri
sicud enim dicit Criso Petrus ex zelo
magno amputauit aurem serui
impetum fecit tamen ad caput sed ictus
qui dirigebat ad caput relapsus
e ad aurem forte enim cogitauit petrus
quo finees perimendo sacrilegos meru
erat iusticiae et sacerdocium perhennis
accepit xpus tamen dans locum paciencie
et no vindicte recondi precepit gladium
in uagina vnd dixit petro Mitte
gladium tuum in uaginam Alius ab
euangelista dicitur xpm dixisse omnes enim
qui acceperunt gladium gladio peribunt
ille s qui intrabat aliena paradisum ul
sic gladio peribit vel gladio accepto
peribit quia quisquis molitur ledere
alium seipsum proprio iaculo percutit
et incidit in foueam quam fodit

deinde sequitur Calicem etc ubi ponitur
tanto tribulationis q. d. xpc non est resistendum
diuine prouidencie Job ix quis ei re-
sistit et pacem habuit sed ex proui-
dencia et disposicione diuina est quod bibat
talem passionem ergo etc. Et hoc est quod
dicit sicud Calicem quem dedit michi pater
non bibam illum ubi primo notandum
est quod vocat passionem calicem Cuius racio
est secundum Theologos quia licet passio de
se fuerit amara tamen propter amorem
et caritatem pietatis facta est grata
et acceptabilis sicud eciam medicina
sanatiua propter saporem amara est et
tamen propter spem sanitatis grata fit ut
forte notabiliter calicis passionem declarat
qui corporalem fragilitatem et tenerorum
corporum expressione signatur quibus cum
lapsis preparata finguntur Et ideo
xpus bibit calicem corporis sui quia
corporalem fragilitatem spirituali ab-
sorbet affectu Secundum notandum quod iste
calix dicitur xpus datus a patre et hoc
est quod ait apostolus proprio filio suo non pepercit
sed pro omnibus nobis tradidit illum
Ipse eciam idem xpus qui bibit calicem
est auctor calicis unde idem apostolus dicit
quod xpus dilexit nos et tradidit seipsum
pro nobis Queritur primo de hoc quod
dicitur est quod petrus eduxit gladium unde
tam cito potuit habere gladium Ad hoc
videtur Crisostomus quod petrus dum audit
audiens quod Judei xpm tradere debent
principibus sacerdotum armaueat se et
parauit sibi gladium vel dicitur secundum
Theologos quod illum gladium habebat post
cenam quo usus fuerit in cena ad
usum agni Secundo queritur de eodem
uerbo preceptum enim fuerat apostolis
quod non haberent peram neque duas tunicas
quo igitur petrus habebat gladium
dominus quod dicit mandatum id dedit cum misit
discipulos ad predicandum et duravit
usque ad passionem Sed imminente passione
sicut habet luce xxii dicit dixit cum
misi vos sine sacculo et sine pera
numquid aliquid defuit vobis Sed nunc qui
habet sacculum tollat similiter et peram
Et qui non habet gladium vendat tunicam
et emat gladium Ad articulum patet predicta
quia dominus mandatum renouauit
imminente passione pertinet tamen dicta quod ait
dominus dixit luce xxii Qui non habet
gladium vendat tunicam et hoc

non precepit quia nollet se defendere sed
ut ostenderet comprehensoribus pacienciam quam
tamen habet arma noluit ab uti Tercio queritur
ab de isto uerbo et percussit seruum pontificis
hoc enim videtur esse contra illud quod dominus dixit
apostolis Math v quod non resisterent malo
ad hoc dubium videtur Crisostomus duobus modis
primo quod licet petrus cum aliis non
se ulcisci hoc tamen non se ulciscebatur sed magistrum
Filius videtur quod apostoli adhuc non erant
perfecti ut non resisterent malo sed post
aduentum spiritus sancti perfecti facti omnia
impropria et omnes contumelias equanimiter
tollerabant Quarto queritur ab uti sum(?) suc-
cessor petri possit educere gladium materialem
vel quaestionem Ad hoc videtur Bernardus ad eugenium
de malo gladio loquens Tuus est gladius
tuus forsitan nutu et si non tua manu
euaginandus alioquin si nullo modo ad te per-
tineret dicentibus apostolis Ecce gladius duo
hic non respondisset xpus satis est utique ergo
est ecclesie sed materialis est extendendus pro ecclesia
spiritualis uero est extendendus ab ecclesia

Cohors ergo postquam dictum est quod xpc
est prodiciose traditus et quod
est voluntarie oblatus hic ostendit
quomodo fuit iniuriose captus Et
primo quomodo ostenditur quomodo fuit captus
secundo quomodo fuit ligatus Tercio quomodo ligatus
Anne presentatus Quarto quomodo adiscipulos uenat
Tercia ibi et ligauerunt Tercia ibi et adduxerunt
Quarta ibi sequebatur autem ihesum Circa
primum dicitur Cohors autem et tribunus x milia
militum et tribunus qui eis preerat et
ministri Judeorum comprehenderunt ihesum sicud
dicit Augustinus ad quem non accessissent cum dicebat
ille illi Ego sum nisi ipse permisisset ut audierunt
accedite ad eum et illuminamini Si enim sic ac-
cederent non eum manibus occidendum
sed recipiendum corde comprehenderent Deinde
sequitur et ligauerunt eum a quo potius solui
velle debuerant unde Augustinus Qui tunc po-
suerunt xpo vincula sua forte erant de
illis qui postea liberati dixerunt xpo dis-
rumpisti domine vincula mea tibi sacrificabo
hostiam laudis Hic ergo xpus figuratus
est in Joseph qui fuit victus et venditus
affectibus asinibus unde in psalmo posuerunt
in compedibus pedes eius ferrum pertransiit
animam eius etc. deinde sequitur et adduxerunt
eum ubi ostenditur quo duxerunt eum ad
Annam pontificem et primo ponitur ipsa ad-
ductio secundo describit ipse pontifex ibi Erat
enim socer Circa primum dicitur et adduxerunt

eu ad Annam primo quia forte senior et
antiquior quia et in malicia inveteratior
dan. xiij. Egressa est iniquitas a senioribus
deinde sequitur Erat enim socer Cayphe
enim ipse Annas racio autem huius descripcionis
est 2a ut reddatur racio quare ductus fuit
ad Annam ideo enim ductus est ad eum quia
erat socer Cayphe qui erat pontifex
anni illius Et ideo propter affinitatem Anne
ad eum videbatur iudicium pertinere Erat autem
Cayphas qui consilium dederat Judeis quia
expedit unum hominem mori pro populo Queritur
autem de hoc quod dicitur est quod duxerunt eum ad Annam
cum Matth. xxvi dicatur quod ministri tenentes
Ihesum duxerunt eum ad Caypham principem
sacerdotum Ad hoc dubium videtur Augustinus dicere
quod ad utrumque ductus est Sed Matth. illud breviter
narrare volens dicit ipsum esse ductum ad Cay-
pham quia in domo eius in veritate fuit exami-
natus Secundo quia Anna non erat pontifex
anni illius sed magis Cayphas qualiter
primo duxerunt eum ad Annam Ad hoc quidem
videtur Augustinus in originali in quibus videntur duo
dicere primum est quod ambo isti pontifices scilicet
Annas et Cayphas vicissim suos annos
agebant et erat annus Cayphe quando Christus
passus est sub illis ergo passus est Christus
sub quibus predicavit Johannes Luce iii sub
principibus sacerdotum Anna et Caypha
factum est verbum domini super Johannem 2m quod dicit
Augustinus est quod dicit Cayphas esse pontifex anni
illius tamen ministri prius duxerunt eum ad An-
nam prima racio potest esse ad hoc quod hoc fuit
de mandato Cayphe ut duceretur primo ad
Annam hoc autem mandatum dedit Cayphas
ut innocens culpe videretur si alterius sacerdotis
Judicio dampnatum esset ipse dampnaret
Secunda racio fuit congruitas quia si forte
domus illorum erant site quod domus Anne
erat propinquior et ideo voluerunt eum
preterire Tercia racio redditur a Beda quia hoc
forte divinitus factum est ut qui erant
affines sanguine sociarentur in scelere Certo
potest accipi racionem dignitatis quia Annas
fuerat sacerdos precedenti anno Tercio quia a
de hoc quod dicitur qui erat pontifex anni
illius Contra hoc enim est quod preceptum erat in
lege ut unus esset summus pontifex quo
mortuo succederet ei filius suus Sed hac
contra dicitur est quod licet secundum legem summi sacerdotes
deberent fungi officiis suis per totam vitam
suam Tibi post mortem succedebat filius
tamen sicut dicit Beda pontificatus iam ambi-
cione infectus erat ut non durarent per
totam vitam sed per annum et hoc ipsum

Josephus
emebatur pecunia Unde Josephus refert
Cayphas unius anni sacerdocium redemisse
Et ideo signanter dicit Silchius Non est mirum
si iniquus pontifex inique iudicaverit
quia sepe qui per avariciam ad sacerdo-
cium accedit per iniusticiam in eo
servatur Quarto queritur ab de illo
verbo Erat autem Cayphas etc. Quare
causa fuit evangeliste describere Caypham ad
hoc videtur Crisostomus dicere Causa fuit
evangeliste post pericula Christi adducere
testimonium adversariorum scilicet Cayphe
Et huius racio est ne ab insignis tibi
de morte Christi adducitur prophecia in qua
ostenditur quod mors eius salus erat orbis
terrarum unde dicitur Expedit unum hominem
mori pro populo et pro salute populi et
hoc testimonium datum est a Caypha inimico
quia tanta est virtus veritatis ut inimi-
cam personet Deinde sequitur Sequebatur
autem Ihesum ubi ponitur negacio Petri
et primo ostenditur quo Petrus sequebatur
Christum 2o quo introductus est ad Ihesum
ibi discipulus autem Tercio quo negat
Christum ibi dicit ergo Petro ancilla ad primum
dicitur Sequebatur autem Ihesum Symon Petrus
et alius discipulus Sequebatur Petrus
propter devocionem sequens a longe propter ti-
morem Quis autem fuit alius
discipulus dicit Augustinus quod hoc non est temere
diffiniendum quia tacetur fortassis autem fuit
et Johannes qui consuevit seipsum
tacere Unde Crisostomus Occultavit se
humilitatis gracia Et enim hic magnam
rectitudinem narrat quod omnibus fugientibus
ipse sequitur Proponens autem sibi Petrum
eciam summopere coactus est ut me-
minisse ut discas quod tanquam alius
enarrat que facta sunt in atria quia
intus existens deinde sequitur discipulus
autem ille ostenditur quo Petrus introivit
ad Christum et primo ostenditur quo intravit
Johannes 2o quo Petrus ibi extitit
ergo extitit ad primum dicitur discipulus autem
ille qui erat notus pontifici et
introivit cum Ihesu in atrium pontificis
scilicet propter noticiam habitam Crisostomus
dicit Johannes discipulus autem ille
erat notus pontifici non hoc dixit
tamen iactancie quia [illegible] fuit magnum
esse notum pontifici sed magis hoc
dixit causa humilitatis Ne enim illos
reputaret ad strenuitatem quod ingressus
intravit quod Petrus recedit eam quia

intrauit ut hoc asserebat magister noster
quod magnitudinem uel uirtuti petrus ad
stabat ad hostium foris. foris stabat
qui negaturus erat dominum nec erat in
christo qui christum confiteri non fuit ausus
unde math xxvi dicitur quod petrus
sequebatur a longe neque enim negare posset
si christo esset proximus / deinde sequitur
et introiuit ergo etc. ubi ostenditur quod Johannes
introduxit petrum et patet ibi. In
petro autem et Johanne significatur vita
actiua et contemplatiua. Actiua enim
sequitur christum agendo significata in Johanne.
Sequebatur autem petrus et Johannes christum
preterea quia magis christum preceteris
diligebat unde primum venerunt ad monumentum
Infra xx. unde in euangelio et in actibus
sepe inueniuntur simul unde in actibus
dicitur Cum misissent ad eos petrum et Johannem.
Et iterum petrus et Johannes ascendebant
in templum. Stabat autem foris dum
Johannes introiisset quia actiua vita
circa exteriora occupatur dum contemplatiua
familiariter subintrat ad domum domini
Sicut ... in domum meam ...
deinde sequitur dixit ergo petro ubi ponitur
negatio petri et primo ponitur occasio
negandi scilicet interrogatio ancille unde dicit dicit
ergo petro ancilla hostiaria Numquid et
tu es discipulus hominis istius etc.
autem sibi uolt quod prima cum prodit an
cilla nisi ut et iste sexus peccasse
in necem domini uideretur et redimeretur
per domini passionem. Ideo mulieri prima
resurrexisse dominum uidit ut crederetur
ueterem preuaricationis errorem aboluisse
etiam in sexu feminino. Secundo ponitur negatio
petri unde sequitur dixit ille non sum scilicet dis
cipulus illius. Theophilus quidam quidem
mancum glossam petro apparentes dicunt
quod ideo christum negauit non quod timeret
sed quia nolebat a christo separari. Nouerat
enim quod si fateretur se esse de christi discipulis
diuideretur ab eo et non habebat ultra facul
tatem sequendi uidendi quem diligebat sed hoc
non concordat dicto. Ideo enim negauit quia
noluit pro christo animam ponere unde
supra cum dixisset petrus animam meam
pro te ponam respondit dominus animam tuam
pro me pones. Amen dico tibi antequam gallus
cantet etc. Tertio confirmatio negationis. Et hic
ania petrus posuit se cum ministris ne
uideretur esse discipulus christi unde sequitur
Stabant autem serui et ministri ad prunas

Et circa illam ... Augustinus non erat tempus
et tamen frigus erat quale solet etiam in
equinoctio accidere. Gregorius in moralibus
Iam autem intus et caritatis calorem petrus
corripuerat et ad amorem prunis interius
quasi in ... calebat. Et circa de illo unde
dicat ille non sum. Negauit enim petrus
se esse discipulum respondens ad uerbum
ancille dicentis numquid et tu es discipulus
hominis illius. Cum tamen supra xiii capitulo christus predixerit
quod petrus esset eum negaturus non enim dixit
dominus petro discipulum meum denegabis sed
me negabis. Sed hanc questionem respondet
Augustinus in omelia dicens eum solum ab eo negari
christus qui dicat eum non esse christum sed etiam
ab illo qui cum est sic negat se esse christianum
et sic petrus negauit christum cum negauit
se esse eius discipulum hoc enim modo negauit
se esse christianum. Christus enim discipuli christi non
dum appellabantur hoc nomine quod post
ascensionem domini in anthiochia primo re
perit appellari discipuli christiani. Iam tamen
erat res ipsa illo uocabulo postea nun
cupanda quam rem petrus negauit dum
negauit se esse discipulum christi. Secundo circa
aliquis de loco negationis petri alii
enim euangeliste uidentur dicere quod petrus negauit
in domo Cayphe sicut dicitur math xxvi
Johannes autem uidetur dicere quod in domo Anne.
Ad solutionem huius questionis primo est premit
tendum unum quod ponit Augustinus in libro
de concordia euangelistarum et est quod de petri
temptatione que facta fuit inter contu
melias domini non eodem ordine narrant
omnes euangeliste. nam Math et Mar primo
commemorant ipsas contumelias domini deinde
petri temptationem lucas uero prius explicat
temptationem petri deinde contumelias domini.
Johannes autem incipit dicere petri temptationem
et interponit que causa de contumeliis
domini et adiungit quod inde missus est ad
Cayfam pontificem et inde recapitulat
ut explicet quod ceperat temptationem petri
in domo Anne quo primo adductus fuit.
Secundo uidenda est solutio questionis nam
secundum hunc ordinem Johannis forte uideretur
aliter quod trina negatio petri inchoata
est in domo Anne et consummata in atrio
Cayphe. Secundum alios uero euangelistas qui non
faciunt mentionem de Anna tota uidetur
facta in atrio Cayphe. Augustinus uero ut
per patet ex primo dicto totam asserit
factam in atrio Anne et que dicta sunt
premissimum ... ad Cayfam dicta sunt per
recapitulationem. Jeronimus tamen in Marco
et Beda in luca uidentur dicere quod petrus

in atrio Cayfe negavit Tercio q d quia xpus sic premisit discipulum suum sic cade ad hoc potest solui 2m verba Crisostomi in sermone de petro et helya q ideo hoc

dimie

permisit scilicet tamen divina providencia ut petrus disceret alijs compati petrus enim orbis doctor et magister peccavit et veniam impetravit ut regula et norma indul gencie judicantibus preberetur demde dicit Crisostomus ideo enim non inter arbitros commissa sacerdocij potestatem ne cu ipsi minime peccarent in peccatoribus sine misericordia iudi carent homo passibilis super homines ordinatur ut dum ipse in alijs suis re colit passiones mitem apud eos se prebeat et benignum :

p

Pontifex autem Postquam dictum est quo xpus fuit prodiciose traditus et quo fuit voluntarie oblatus et quo fuit ignominiose captus hic ostendit quo fuit examinatus et primo ostenditur quo fuit examinatus in domo Anne 2o quo missus ad Cayfam ibi et misit eum Annas 3o quo presentatus pylato ibi Adducunt ergo ihesum Circa primum sic proceditur quia primo ponitur interrogacio pontificis 2o xpi responsio

satisfactio

ibi Respondit ihesus 3o irrisionis reprehensio ibi hec autem cum dixisset 4o xpi satisfactio ibi Respondit ihesus Circa ad primum notandum est q pontifex de duobus xpm examinat primo quidem de discipulis eius quasi volens sibi ponere commocionem et sedicionem in populo dum populum ad se trahit Unde dicitur in litera pontifex autem interrogabat ihesum de discipulis eius Crisostomus fortassis interrogabat ubi essent discipuli et tamen gracia eos collegit hoc autem dicebat q sediciose et novarum rerum factorem eum reduce volens Secundo pontifex examinat xpm de doctrina q notans eam falsam et suspectam Unde dicitur q interrogabat eum de doctrina eius cuiusmodi scilicet foret utrum discrepans a lege et adversa Moysi demde cum dicit Respondit ihesus ponitur responsio xpi volebat enim pontifex notare doctrinam xpi tanquam suspectam et falsam Et ideo xpus primo ostendit q non fuit suspecta 2o q non fuit falsa ibi Quid me interrogas primo ergo xpus ostendit q doctrina sua suspecta non fuit doctrine enim suspecte consueverunt doceri in angulis et in occulto xpus autem dicit doctrinam suam fuisse veram publicam et non absconditam Unde dicitur Respondit ihesus Ego palam locutus sum mundo Et hoc probat quia ego semper docui in synagoga et in templo quo omnes Judei

convenicbant et in occulto locutus sum nichil Queritur autem de hoc quod dictum est Ego palam locutus sum mundo cum dominus in parabolis et in secretis occultis loquitur sicud dicitur Math xiij sicud dixit xpus suis discipulis capitulo xvj venit hora cum iam non in proverbijs loquar vobis sed palam de patre annunciabo vobis Ergo xpus non loquebatur palam discipulis sed promittebat horam qua esset palam locuturus multomagis nec mundo Ad hoc dubium respondet Augustinus in originali dicens q xpus se palam locutum fuisse mundo i coram multis ac si dicat ita locutus sum q multi me audierunt quod ergo xpus loquebatur modo quodam erat palam eo q multi audiebant et modo quodam non erat palam sed in proverbijs quia audientes non intelligebant ad utrumque argumentum patet quia palam loquebatur non per apertam intelligenciam sed pro multorum audiencia Secundo queritur autem de illo Ego semper docui in synagoga et in templo Contra hoc est quia aliquando docuit in monte Math v Aliquando in loco campestri Luce vj Ad hoc dubium dicendum est q licet semper discurrit pro tribus sollempnitatibus scilicet pascha penthecosten et Scenophegia quando populus generaliter conveniebat tribus enim temporibus docebat in locis publicis ubi conveniebat populus 3o queritur autem de illo verbo et in occulto locutus sum nichil Contra enim hoc xpus multa locutus est discipulis in secreto et in occulto Ad hoc dubium respondet Augustinus in originali dicens q xpus non loquebatur in occulto quia coram tot discipulis docebat eo in ore duorum vel trium testium stet omne verbum Secundo respondet idem Augustinus q xpus ideo non loquebatur in occulto quia illud quod dicebat nolebat esse occultum sed magis volebat illud publicari Math x quod in aure auditis predicate super tecta 3a respondet Crisostomus nichil locutus sum in occulto quia non existimo vel quasi volens facere sedicionem docui solitarios discipulos sed magis docui ea que erant superiora auditorum multorum et non fuerunt tradenda coram multis demde sequitur quid me interrogas ubi xpus ostendit q doctrina sua vera fuit et non falsa ad cuius evidenciam notandum est q 2m Crisostomum hoc est via veritatis q etiam ab inimicis testimonium habet et ideo xpus confidens de veritate

qua docuit innitabat pontifex ad tes
timonium audiencium dicens Quid me
interrogas interroga eos qui audierunt
quid locutus sum ipsis Ecce hii sciunt
quid dixerim ego q. d. reddere possunt
testimonium sicud sciebs q etiam di
cit secundum Criso. et interroga inimicos meos
qui insidiantur michi quos etiam co
vincit virtus et rectitudo sermonum
verorum Prover. 8 Recti sunt omnes
sermones mei non est in eis pravum quod
neque perversum Deinde sequitur Hec
autem cum dixisset ubi post responsionem
xpi ponitur responsionis reprehensio
Reprehendit autem quidam ministrorum
xpm primo quidem facto dando sibi
alapam unde dicitur Hec autem cum dixisset
unus assistens ministrorum dedit ei
alapam dicens sic respondes pontifici
ubi dicit Aug. quod ex hoc ostenditur quod An
nas pontifex erat non enim erat xpc
missus ad Cayfam cum hec dicuntur
Et hos duos pontifices scilicet Annam et
Cayfam commemorat Lucas in principio
sui ewangelii dicens Sub principibus
sacerdotum Anna et Cayfa q. d. iste
minister percutiens scilicet xpm stulte videbatur
quia humiliter pontifici erat videndum
unde dixerunt paulo Actuum xxiii
Summum sacerdotem dei maledicis Deinde
sequitur Respondit ihesus ponitur xpi sa
tisfactio q. d. xpus secundum Theo. Si hec
ex hiis que nunc ante prolata sunt
reprehendis unde quod maledixerim et
testimonium perhibe de malo quod si neques
quid furis contra me cedendo vel q dicitur
secundum eundem Theo. Si per peccatum
docui sicut cum in synagoga docui contradixi
ca principem sacerdotum et testimonium
perhibe de malo quod si recte nos do
cui nec etiam vos ministri mirantur
quid me ut cedis quod prius admirabantur
Queritur autem vnde fuit motus minister
ad dandam alapam xpo Ad hoc videtur
Theolus cum cum ihesus interpellasset as
tancium ministrorum testium tamquam admi
rancium doctrinam suam super hoc dixerunt
ministri qui missi erant ad capiendum
ihesum nunquam sic locutus est homo sicut
hic homo loquitur volens se ex
cusare minister qui non erat de illis
qui admirabantur ihesum percussit eum
3o queritur autem de responsione xpi cum
enim Mathei v xpus dicat eum te
percusserit in unam maxillam prebe
ei et alteram qualiter xpus non fecit quod
precepit sed magis arguit percucientem
ad istud dubium videtur Aug. in omelia
ubi duo innuit primo quod xpus conse
responso docuit nos paciencia potuit
enim ille qui factus est mundus per
suam potenciam absorbere [struck] per
cucientem nisi pacienciam nos docere
maluisset qua vincitur mundus secundum
quod innuit est quod xpus paciens est
mundus paciencia et non alteram ma
xillam sibi porrigens demonstravit
quod precepta illa magnifice precepta paciencie
non ostentacione corporis sed cordis
preparacione facienda sunt quod etiam xpc fecit
qui non solum maxillam percucienti sed
totum corpus figendum preparavit in ligno
ad argumentum patet quod illa enim precepta
paciencie servanda sunt sicud ea ser
vaverunt sancti qui spiritu dei agebantur
sicud xpus et paulus Paulus enim
licet percussus non prebuit alteram maxillam
percucienti non ergo illa mandata intelli
genda sunt quantum ad exhibicionem corporalem
sed quantum ad preparacionem animi sicud enim
dicit Aug. fieri potest ut altera maxilla
visibiliter non prebeat et iratus quanto
ergo melius exhibet xpus qui videtur
vera placatus et ad perferenda quod
tranquillo animo sit paratus Deinde
sequitur Et misit eum postquam dam
e de examinacione xpi sub Anna hic
ostenditur quo xpus mittitur ad Cayfam
et primo ponitur xpi missio secundo completur
Petri negatio ibi Erat autem Symon
Petrus circa primum dicitur Et misit eum
Annas ligatum ad Cayfam pontificem
quod autem dicit ligatum dicit Beda non sic
intelligendum est quod tunc tantum fuit ligatus
sed tunc ligatus est cum est captus
itaque ligatum ad Cayfam misit sic
sibi fuerat pinctus fieri et potuit
ut ad horam solueretur quatenus dis
cuteretur et post hec discussus iterum
ligaretur et ad Cayfam mitteretur Deinde
cum dicit Erat autem Symon completur eciam
negacionem petri vbi advertendum est
quod secundum Criso. in Petrus multo stupore de
tentus recedente xpo ad Cayfam re
manserit [struck] cum ministris calefaciens
se et stans cum eis oblitus xpo prius
dicebat se paratum mori pro eo ut ex
hoc discas quanta est nature imbecillitas

qn deus hominem delinquit Sed
hec opposito Crisostomi stare non
pt quia scdm hoc scda et tercia
negacio petri fuisset facta in abse
cia xpi Et n̄o est verū eciam sic
dicitur luce xx ij post tnā negacionem
petri xpus respexit petrum et ideo
e alia opposicio augustinj dicens q
hoc dixit per recapitulacionem dixit
enim prius dum loquebatur de pma ne
gacione q ministri stabant ad prunas
et calefaciebant se et petrus cum eis
deinde imponit interposuerat de exami
nacione et de missione eius ad Cay
fam que facta e postq petrus ne
gavit iuit aut rursus e ad locum
narracionis ubi reliquerat petrum ut
explicaret de tnā petri negacione aug
xpus mitteretur ad Cayfam i domo
Anne contingerat Et scdm hoc hec ps
habet duas partes et pmo agitur
de occasione negacionis / 2o de ipa nega
cione / 2a ibi negavit ille Occasio
aut negandi fuit interrogacio utrum
eet ex discipulis xpi vnd dicitur
Erat ibi Symon petrus stans et ca
lefaciens se . s . aug xpus mitteretur
ad Cayfam dixerunt ergo ei numquid
et tu ex discipulis eius es deinde
sequitur negavit ille ubi agitur de xpi ne
gacione Et pmo de scda 2o de tercia
ibi dt vnus ex̄ ad pmum dr negavit
ille et dixit n̄o sum . s . ex discipulis
eius Petrus aut negando se esse
discipulum xpi negavit xpm dum ne
gavit se esse xpianum deinde sequitur
dt vnus ubi agitur de tnā negacione
et pmo ponitur negacionis occasio
vnd dr dt vnus ex servis pontificis
cognatus eius cuius abscidit petrus
auriculam Nonne ego te vidi in orto
cu illo / deinde sequitur negacio pet
vnd dr Iterum ergo negavit petrus
3o sequitur signum xpi vnd seq Et sta
tim gallus cantavit Aug Ecce co
pleta e medici pdicacio et egri q
uicta presumpcio n̄o enim factum e
q petrus dixerat animam meā pono
pro te sed factum e q xpus pdixe
rat me negabis Et . c . de hoc qd
dictum e Erat aut Symon petrus
stans et calefaciens se Sz hic enim
videtur q petrus stante ad focum negat
xpm cum in Math dicitur exeunte io
ianua vidit ea alia ancilla et videtur
q petrus exeuns domum negat xpm
ad hoc dubium videt Aug de consensu
ewangelistarum libro tercio q potuit ee q
illo exeunte dixit ancilla hys qui secū
erant in atrio eciam hic ex illis e
hoc audito petrus regressus e ut
se purgaret negando et n̄o negat
exeuns sed ad focum stans et est sensus
verbi 2m math exeunte eo i o ja
nuam . i . cu fugeret ut exiret animū
adivertit eum vna ancilla et dixit hys
qui simul erant ad ignem Et hic erat
Ihesu nazareno erat Ille aut qui
foris exierat hoc audito rediens
negavit cu iuramento quia non
novisset hominem vel potuit ee sicut
dt Aug tercio debelig e q petrus n̄o
audivit quid de eo dixit sicut eo
foras exiret postq aut redyt dixerit
ei ancilla de qua commemorat Math
et Ille alius de quo commemorat luca
Numquid et tu ex discipulis eius es et dixit
n̄o sum liquido tu colligitur ut dt
aug collatis de hac re oibus ewangelistarum
testimoniis petrum 2o negasse n̄o
aut ianua sed intus in atrio ad
ignem Math aut et marcus qui
commemoraverunt petrum exisse foras
regressum hic ematur ea taceret
Scdo quereret aliquis de hac 2a negacione
dt enim Iohannes dixerunt ergo ei Math
aut dt vidit eum vna ancilla et idem
dt Marcus lucas aut dt ex aliis
iudeus eum dixit Et tu ex illis es
et Iohannes dt in plurali q alij tres dicunt
in singulari 2m Math et Marc dicit
de ancilla lucas aut de quodam alio
ad hoc dubium videt Aug de consensu
ewangelistarum dus q ex verbo Iohannis qui
ayt dixerunt ergo ei Aug et tu ex discipulis
eius es Confirmatur n̄o responsum
Alterum ancilla quod commemorat
Matheus et Marcus sed et quedam
alius que commemorat lucas di
xisse petro aug et tu ex illis es
2a illa quietius est intelligitur eum
cum tam ancilla q alius dixit hic
petro Math et marcus n̄o facium
mencionem nisi de ancilla lucas aut
de quodam alio Ioh aut innuit
utrumque dum ayt dixerunt ergo ei / 3o

querit aliquis de tria negacione nam Johannes
dicit eam i tria negacione dicit ei unus
ex servis pontificis [illegible] Math autem
dicit in parte quod post pusillum accessere
ad eum qui dixerunt petro stabat
Et idem dicit marcus lucas autem dicit quod
intervallo facto quasi hore unius alius
affirmabat dicens verum etc. Ad hoc dubium
dicit Aug. tercio libro de con-
sensu evangelistarum illud quod dicunt Math
et marcus dicentes post pusillum
circumstantes etc. hoc pusillum temporis manifestat
lucas dicendo ait Et intervallo facto
quasi hore unius de hoc autem intervallo tacet
Johannes nulla autem controversia est ex hoc
inter evangelistas sed unus specificat quod
alius dicit in generali vel sicut unus tacet
quod alius exprimit Secundum quod matheus
et marcus pro singulari sed plurali numero
enunciat eos qui cum petro agebant
cum lucas unum dicat Johannes quod unum
Et quod cognatus cuius amicus abscidit
petrus auriculam facile est intelligere
quod pluralem numerum posuit pro singulari
vel inclusit eos unus maxime tamquam
sciens et magis certus de re affirma-
bat se vidisse eum alii autem secuti sunt
fidem hoc idem dicebant nulla ergo ex hoc
controversia est inter evangelistas quod duo scilicet
Math et marcus sub quodam compendio
pluralem numerum posuerunt alii autem duo scilicet
lucas et Johannes loquentes in singulari
illum innuebant qui erat potior in hoc
agendo certo quod ad de hac tria ne-
gacione Math et Mar dicunt vere ex
illis es lucas autem dicit vere et hic
cum illo erat nam et galileus est Johannes
autem ait Nonne ego te vidi in orto
cum illo Sed tamen Math asserit dictum
petro vere et tu ex illis es Nam
et loquela tua manifestum te facit
Marcus autem intelligit se illos locutos
petro dicit vere ex illis es Nam et ga-
lileus es lucas autem non petro sed
de petro dicit alius quidam affirmabat
dicens vere et hic cum illo erat Sed
Johannes asseruerat dictum petro Nonne
ego te vidi in orto Et sic ex varietate
dictorum videtur quod non sit uniformitas
inter evangelistas Ad hoc dubium videt
Aug. tercio libro de concordia evangelistarum
evangelistarum quod sequuntur sentenciam non cu-
rantes de verbis tantumdem enim
valuit quod de petro coram illo dicebant

quam si illi dicebant Et ita sed de petro
dictum sit una sentencia est quod utroque modo
est acta Et alios aliud alios alia aliquam
modum commemorasse Ex hoc quod nulla
controversia est inter evangelistas sed unus
commemorat unum modum alius aliud

Adduxerunt ergo ihesum ad Cayfam
Postquam dictum est quod Christus fuit ex-
aminatus in domo Anne et quod
missus est ad Cayfam hic ostenditur
quo fuit presentatus pylato Et hec pars
dividitur in duas partes quia primo ostenditur quomodo Christus
fuit pylato presentatus 2o quo fuit ab
eo examinatus ibi Exivit ergo pylatus
Circa presentacionem primo notatur presentacionis
locus 2o tempus ibi Erat autem Tercio
modus ibi Et ipsi non introierunt Primo
ergo notatur locus quia adduxerunt eum
in pretorium Et hoc est quod dicit littera addu-
cunt ergo ihesum scilicet missum ad Cayfam in
pretorium et est locus iudicii pretorium
enim dicitur domus presidis sive sedes pretoris
unde Beda pretorium dicitur sedes pretoris
Pretores autem dicuntur prefecti sive prep-
positus eo quod ceteris preceptum donec cavet
aliquis de hoc quod dicitur est quod duxerunt eum
ad Cayfam in pretorium quia supra dictum
est quod ihesus missus est ad Cayfam et
unde quod adductus est a Cayfa in pretorium
et non ad Cayfam puta si adductus est
ad Cayfam cum in pretorium cum domus
Cayfe non esset presidis domus sive pretorium
ad hanc questionem dicendum est quod ita hoc sentit
Crisostomus et aliter Aug. Crisostomus enim dicit
quod Aug. gallus canit ergo ihesus ductus ad
Cayfam Mane vero ad pylatum ubi
demonstratur quod tempus quod Christus pro toto noctis
intermedium interrogatus a Cayfa in nullo
redarguitur Et ideo remittitur pylato Et
secundum hoc potest esse sensus littere adducunt
ihesum non ab Anna sed a domo Cayfe
ad ipsum Cayfam qui venerat ad locum
pretorii Aug. autem dicit statuta sunt
recordetur narracionibus ad locum sive narra-
cionis Iam quippe dixerat misit eum
annas ad Cayfam pontificem deinde
interposuerat negacionem petri Nunc ergo
redditur ad narracionem suam dicens Adducunt
ergo ihesum scilicet ab Anna collega et socero
suo Cayfe ad ipsum Cayfam Ad-
ducendo autem ad Cayfam adducunt
in pretorium Cuius racio potest esse duplex prima
quod Cayfas aliqua urgente causa venerat
ad pretorium presidis de domo Anne in
qua Annas et Cayfas convenerunt

ad audiendu xpm Alia p̄t ee causa
quia ita erat magna dom⁹ Cayfe ut
posset recipe p̄sidem ita q̄ i aliqua
parte illius dom⁹ erat p̄toriu͂ s̄ i illa
parte i qua h̄itabat p̄ses Tu͂c ar̄m p̄z
per diuisas opinioes sequēdo in litam
gressu͂ solutum· omē dubiu͂ Est em in
lr̄a q̄ ductus ē ad Cayfam in p̄tori͂m
quia 2m hoc a domo Anne fuit de
nocte ductus ad domu͂ Cayfe ubi et
examinat⁹ fuit demane aut̄ a Cay
fa ductus ē in p̄tori͂m deinde sequi͂
Erat aut̄ mane ubi argitur de tpe
putatois putauerut em cu pylato
mane tata em erat nequicia eo͂z
ut illa mori i͂mpone͂r q̄m occidere͂
tra͂dēr pylato Sed hic oritur dubi͂m
quia aly tres cw̄te dicu͂t q̄ ita p̄u͂m
nocte fuit flagellat⁹ in domo Cayfe
et examinat⁹ ab eo cu dixit Dic nb
si tu es xpus Et mane ductus est
ad pylatu͂ Johns u'o d̄r q̄ duct⁹ ē
mane ad Cayfam sed h̄c dubi͂m sol̄r
per p̄cedencia quia 2m Aug̃ Cayfas
et Anna conuenerāt ad audiendum xpm
i domo Anne Et aliqua urgēte cā
Cayfas relicto xpo in domo Anne p̄
rexit ad domu͂ p̄sidis et 2m h̄c xpc
potuit examinari a Cayfa existēte
i domo Anne in nocte et de mane
potuit duci ad eu͂ existēte i domo p̄
sidis Sed tūc restat dubiu͂ quo fuit
flagellatus in domo Cayfe licet em
pateat quo fuit examinat⁹ a Cayfa
in domo Anne tamē no͂ pat3 quo
fuit flagellat⁹ in domo Cayfe cu͂ 2m
dicta xpus inuicē fuerit ductus
a domo Anne ad domu͂ p̄sidis Et
ideo ut solua͂r omē dubiu͂ vi͂r q̄ a͂r
lia sit verior· s̄ q̄ adduxer Jhm a
Cayfa in p̄torium Deinde sequit͂r
Et ipi no͂ introierut Ubi ponitur
modus putandi Ista em putaueru͂t
presidi Jhm q̄ ipi no͂ introierunt
in p̄torium i in ea partem dom⁹
qua tenebat pylatus si ipa erat
dom⁹ Cayfe ul̄ no͂ introierut in p̄to͂m
i in loco Judicy ubi erat sedes p̄tois
Et causa ē ut no͂ contaminar͂r sed
manducarent pasca Dies em ērāt
azimo͂r quibus diebus contaminatio
illis intrare in habitacm̄ alienige͂n
i quo patet cecitas Judeo͂r Timebāt
em contaminari p̄torio Judicis alie
nigene Et tamen non timebant

'age' [marginal note, left margin beside the line "manducarent pasca"]

contaminari effusione sanguinis innocētis
Queritur ab de hoc qd̄ ē ut non
contaminar͂r sed manducarent pasca
Ex hoc em innuitur q̄ no͂ dum
comederant pasca Cu͂ ḡo xpc come
disset die p̄cedenti uide͂r q̄ no͂ come
derit tempoē debito Ad hoc dubi͂m
est trip̄x responsio vna grecorum qui
dicit q̄ xpus p̄uenit pasca p̄ vnum
diem sciens sibi necessa͂m immine͂
passionē i quo crastino erat pasca
Judeo͂r ita q̄ xpus celebrauit pasca
xiiii lu͂ ad uesperam cu͂ iustius est
aut xiiii eo s̄ die quo Judei co
medebat pascha Et ideo noluerut
intrare in p̄torium Ex hoc dicunt
greci q̄ xpus cofecit in fermēto [illegible]
quia licebat xiiiia lu͂ fermentum
habē in domibus h̄ posicio no͂ stat
quia licet eēt licitu͂ differre pasca
usq3 ad aliud mensem occurrente impe
dimento Nu͂r ix tamē no͂ licebat p̄
uenire xpus aut no͂ obmisit ob-
seruacias pascales p̄a Math xxvi
prima aut̄ die azimo͂r glo i xiiii
die p̄mi mensis quādo abiecto fer
mento agnu͂ immolabāt ad uesperam
accesserunt discipuli ad Jhm dicentes
ubi uis paremus tibi comedē pasca
ubi patet q̄ xpus celebrauit pasca
xiiii lu͂ Marci xiiii d̄r Et p̄a
die azimo͂r q̄n pascha immolaba͂r
dicunt ei discipuli ·7c Scda opio
fuit Crisostomi qui dicit q̄ xpus
no͂ p̄uenit pascha sed celebrauit
xiiii lu͂ ad uesperam sed Judei p̄
uenerunt crastinant ad s̄ xpi occasionē
q̄ no͂ celebrauerut pasca die suo
sed sequenti die s̄ lu͂ xva Sed h̄c
stare no͂ p̄t quia nisi ir͂o d̄r eius
quis p̄t impedito no͂ p̄t celebrare
pasca xiiii luna p̄mi mensis cele
braret illud in sequenti die s̄ xiiii lu͂
scdi mensis Tercia ē opinio latino͂r
et vera ubi tria sut notanda p̄mo
ē q̄ pasca p̄p̄e dicebātur dies illa
qua agnus ad uesperam xiiii luna
occidebatur Septem vero dies seqūtes
dies azimo͂r dicebātur i quibus in
fermentatu͂ in domibus eo͂r debuit
inueniri Scdo notandum ē q̄ dies

pascalis aliquid inuenit nominari
inter dies azimorum ut apud Math
prima aut die azimorum accesserunt
discipuli ad ihesum dicentes ubi uis pa
remus comedere pascha dies eciam azi
morum inueniuntur nominari pascha
sicud hic ut manducarent pascha
pascha enim non immolacionem agni hic
notat que fiebat xiiii luna ad ues
peram sed magnam solempnitatem
que celebrantur xv^a luna post im
molacionem agni Et hijs duobus pre
terea si quia ipsius xiiii luna celebrant
pascha et in xv in qua erat mag
solempnitas tunc sextus est sensus
ergo est ne ibi ut non contaminarentur
sed manducarent pascha id est panes a
zimos Deinde sequitur Exiuit ergo
pylatus ubi ostenditur quo xpus fuit
examinatus Et primo quo fuit ac
cusatus coram accusatoribus 2o
quo coram ipso pylato ibi Introiuit
ergo iterum Prima in duas quia primo ponitur
pylati examinacio 2o Judeorum iussio
ibi Responderunt Examinat ergo primo
pylatus querens ab accusatoribus
quid uellet obicere contra xpm unde
dicitur Exiuit ergo pylatus ad eos foras
et dixit eis quam accusacionem affertis
contra hominem hunc quasi diceret sine causa nolo eum
suscipere Act xxv non est consuetudo
romanis condempnare aliquem hominem
priusquam accusetur / Deinde sequitur
Responderunt ubi ponitur Judeorum iussio
in qua iussione primo apparet Judeorum
falsitas quia falso imponunt xpo
maleficium 2o Judeorum dolositas quia
eam in pylatum volebant refundere
ibi dicit ergo illis pylatus primo ergo
imponunt xpo false maleficium unde
dicitur Responderunt et dixerunt ei Si
non esset hic malefactor non tibi tra
didissemus eum Simulabant enim Judei
se uelle seruare illam legem Exo xxiii
Innocentem et iustum non interficies
Augustinus Rudeant ab immundis spiritibus
liberati languidi sanati leprosi
mundati surdi audientes muti loquentes
ceci uidentes mortui resurgentes
et qui omnia superant stulta sapientes
utrum ihesus sit malefactor Sed
ista dicebant de quibus ait propheta

perducat Retribuebant michi mala pro bonis
Deinde sequitur dicit ergo illis py
latus ubi ponitur Judeorum dolositas
Et hoc quod intendebant refundere crimen
accusacionis in pylatum Et primo ponitur
pylati liberalis concessio 2o Judeorum
recusacio ibi dixerunt ergo ei 3o recu
sacionis causa ibi ut sermo ihesu imple
retur Circa primum ergo ad primum liberaliter concedit pylatus
eis ihesum ut iudicent eum secundum legem
suam Et hoc est quod dicitur Dicit ergo
eis pylatus accipite eum uos et
secundum legem vestram iudicate eum quasi diceret
vos qui legem habetis scitis quid
lex de talibus iudicet secundum quod
iustum esse scitis ita facite ut quasi di
ceret ad uotum iudicium ponitur et sup
bitis ac si nunquam michi probatum egit
accipite eum uos et dampnate Ergo
aut talis iudex non efficiat Deinde
sequitur dixerunt ergo ei ubi Judei recu
sant eum accipere ac si dicerent ad te
spectat causam huius cognoscere eum si
reus mortis et non ad nos quia non
licet nobis interficere quemquam sed non ex
cusantur Sicud dicit Augustinus Interficiebant
enim quem interficiendum offerebant
unde dicitur eis Act vii cuius uos pro
ditores et homicide fuistis Deinde
sequitur ut Sermo ihesu impleretur
ubi ponitur recusacionis causa ad quam
euidenciam notandum est quod ihesus dixerat
Math xx quod occidendus erat a genti
libus traditus tamen a Judeis Et hoc
ergo quod Judei petunt a Pylato qui fuit
gentilis verificatur sermo xpi que de
sua morte predixerat ut eum a Judeis
traditum interficerent gentes Et hoc est
quod dicit littera ut impleretur sermo ihesu
quem dixit significans qua morte esset
moriturus quia crucifixus Math xx^o Tra
detur gentibus ad illudendum et fla
gellandum et crucifigendum Crucifixus
ab de ille verbo Si non esset male
factor quia luce xxiii Imponebant
xpo multa crimina unde ceperunt ac
cusare illum dicentes hunc inuenimus
subuertentem gentem nostram et prohi
bentem tributa dari cezari et dicentem
se xpm regem esse / 2m Johannem non
sit mencio de aliquo crimine sed solum
dicitur si non esset hic malefactor tercio
hoc dubium uidetur Augustinus dicit cum de bene

intellige et hoc dicit esse qd dixit Johes
et hoc quod commemorauit lucas Multa
enim dicta et multa responsa sunt sed
tamen vnusquisque euangelista in sua nar
racione posuit ea sicud sibi esse iudicauit
Scdo quod dicit de hoc qd dicitur e nobis non
licet interficere quemquam Circa hoc e qd
dictum e Jo xviiio malefactores non paracius
uerine prima lex nullo ad hoc cocedit
p ipsi lapidauerunt stephanum Jd hoc
dubium uidet Augustinus in omeli duas
eos dixisse sibi non licere interficere quemquam
propter solempnitatem diei festi quia
iam celebrare inceperant Alio modo uidit
Crisostomus quod Judei erant subiecti Roma
nis qui eis abstulerant potestatem occi
dendi Jta quod non erat eis prohibitum
hac lege dicta sed lege humana que
posuerant hanc potestatem penes presidem
Alio modo potest dici ut sic dicant Judei non
licet nobis secundum legem nostram quia
tamen eius non e iudicialis sed crimen
eius e publicum quia se dixit regem
ad arg primo patet Ad argm de Stephano
uidet Crisostomus eum aspiciebat xpm cru
cifigi et ideo ut eum iudicaret reum illi
morte dicunt non licet nobis et crucifigere
Mors enim crucis in lege erat prohibita
sicut deut° xxi Maledictus omnis qui
pendet in ligno pena aut lapidacionis
erat concessa in lege Tercio querit aliquis
de illo uerbo vt sermo ihesu impleretur
Circa enim hoc e quia Judei hec dicentes
nullum aspectum habebant ad sermonem xpi
qui sermo xpi necessario fuit impletus
alias dixisset falsum ergo xpus necessario fuit
passus crucifixus Ad primum argumentum dicendum
e quod ly ut quando dicitur ut impleretur
non refertur ad intencionem Judeorum quasi ipsi
habuerint aspectum ad sermonem xpi
implendum sed magis refertur ad dispo
sicionem diuinam Ad 2m dicendum e quod sicud
prescientia diuina non imponit necessitatem
presentibus sicud dictum est supra xij ca°
ita nec predicacio xpi :
Introiuit ergo Postquam posita
est examinacio coram accusato
ribus hic examinat pylatus
xpm coram seipso Et primo ponitur
ipa disquisicio cum xpo 2° sit
relacio pylati ad populum ibi Et
cum hoc dixisset prima in tres quia primo
pylatus querit Scdo interrogat de
origine regionis ibi Et uidit ihesus 3°
ponitur dictum ipso ad questionem py
lati ibi Respondit ei ihesus Circa
ad primum dicitur Jntroiuit ergo iterum pylatus
in pretorium ut amoto strepitu Judeorum
et fide rimaretur causam xpi
Et uocauit ihesum et dixit ei Tu es
rex iudeorum quibus uerbis ostendit pylatus
hoc tamen obiecisse Judeos xpo scilicet quod
diceret se esse regem ut dictum est quod
Judei multa alia crimina obiecerunt
xpo sed hoc magis tangebat cor
pylati Et ideo magis interrogat
de illo Deinde sequitur Et uidit ihesus
vbi interrogat xpm de origine regionis
Et primo quidem interrogat xpus secundo
pylatus uidet ibi Respondit
pylatus Circa ad primum dicitur Respondit
ihesus A temetipso hoc dicis an alij
tibi dixerunt de me non quod interrogat
xpus quasi ignorans sed magis detegere
uolens maliciam Judeorum qui impo
suerant sibi quod faceret se regem hec autem
malicia detecta e in responsione
pylati vnde sequitur Respondit pylatus
nunquid ego Judeus sum quasi dicat Amen ipso
hoc non accepi nec tibi hoc impono
sed Judei tibi hoc imposuerunt Nam
gens tua et pontifices tui tradiderunt
te mihi Circa quid fecisti propter quid te sic
accusant Manifestat ergo in hoc Judeorum
negligenciam Respondit pylatus aut dicit
abstulit autem suspicionem quia posset
putari a seipso dixisse Circa querit aliquis
quare xpus non statim respondit ad questionem
pylati sed eum interrogauit de origine
regionis dicens A temetipso hoc dicis etc
ad hanc questionem uidetur Augustinus in omeli
dicit quod xpus hoc interrogauit non sicud
ignorans sciebat enim quod et ipse interrogat
et quod pylatus responsurus fuit sed in
terrogauit non ut ipse sciret sed ut
scribi quod uoluit ut sciret Volebat
enim a nobis sciri quia opinionem ha
bebant Judei de regno eius et quod ob
iectum sibi fuerat pro crimine quod
faceret se regem hoc autem scitum e
in responsione pylati Deinde sequitur
Respondit pylatus xpus vbi ponitur
responsio xpi ad responsionem pylati
dicentis Gens tua etc et ad

Jntencionem Judeorum

Intruccom iudeor qui obiciebat
sibi q faceret se regem Et diuidi-
tur pars in duas partes qr primo
ponitur xpi respo 2o inficie dis
cussio ibi dixit itaqz prima in d
quia primo por xpi responsio 2o in
fectionis racio ibi Si ex hoc mundo p
ponit respo xpi instruct de regno
suo vnde d regnum meum no est
de hoc mundo scdm Aug exudq ho
est adeo creatum sed ex adam vicia
stirpe generatum e Scdo iudeo e q
no est de mundo d aut illud no ee
de mundo quod q creatu et genitum
a mundo repositum e in xpo Et tale
dicitur regnum xpi na deus sit cunctis
in xpo eruit de ptate tenebrarum et
transtulit i regnum caritatis sue Est go
sensus uerbi regnum meum no est
de hoc mundo i illi i quibus regno
no sunt de hoc mundo per affectum
quia eor conuersacio i celis e hoc
aut dixit xpus coram pylatu uel
iudeos qui credebat ipm affectare
regnum terrenum q d no impedio do-
minacionem vestram terrenam i hoc mundo
qr regnum meum sunt fideles s qui
no sunt de hoc mundo deinde sequitur
Si ex hoc mundo eet probat qd dixit
s q regnum suum no e de hoc mundo vn
d Si ex hoc mundo eet regnum meum
ministri mei utiqz decertarent ut no
traderer Iudeis q d Reges terreni
habent ministros qui decertant p eis
illius aut homo terrenus pro me de-
certat quia regnum meum no est hic
i no habet principium ab inferioribus
uel q d Regnum terrenum fulcitur
et habet suam fortitudinem a ministe-
rijs Regnum aut meum no e de
mundo quia no fulcitur ab inferioribus
causis sed p seipm sufficiens e Queri-
tur ab vtrum regnum xpi sit de
mundo videtur q sic quia quidqz
e i mundo ptinet ad ptatem xpi s
quidqz pertinet ad ptatem xpi e
de regno eius go et Sed oppositum
e dictum saluatoris Ddm e q regnum
xpi pt de duobus modis uel illud
i quo regnat per potenciam Et sic
quidqz est de regno xpi et scdm hoc
i mundo e

apparet falsitas mathei qui ponebat
duplex regnum vnum qd ptinebat ad
deum lucis et aliud qd ptinebat ad deum
tenebrarum sub quo continentur oia cor-
poralia Et ideo deus bonus qui habet
regnum suum i regione lucis Regnum
meum no est de hoc mundo In hoc aut
apparet falsitas huius posicionis qr potencia
dei extendit se tam ad corporalia q
ad spiritualia ps omnia quecumqz dominus
voluit fecit in celo et in terra et Et per
consequens omnia ptinet ad regnum eius
Scdo mo d regnum d quo regnat deus
per potenciam et obedienciam sine gracia
Et hoc mo fideles qui sunt eruti de
ptate tenebrarum et positi infra am-
bitum gracie dicuntur regnum dei quia sic
i illis spiritualiter e ita in eis spirituali
mo regnat et spirituali mo regit vn
ps dominus regit me et michi nichil deerit
i loco pascue i generacione pascere me
collocauit Et accipiendo regnum meum
hic mo d saluator q regnum suum no
est de mundo quia s p graciam no assica-
admodum Scdo q a de illo uerbo
nunc aut regnum meum no e hinc scdm
hoc enim uidetur q puet mundum a sua
prouidencia et prouidencia dei non
erit vlis extendens se ad oia qd est
impossibile Sed hoc dubium pt uideri ex
uerbo theologi no enim ayt xpc regnum
meum no e hic Cuius racio e qr pro-
uidencia eius e ubiqz et attingit a fine
usqz i finem fortiter et disponit oia
suauiter et ponis regnum qd e h no
sunt ambitum prouidencie diuine na deus
regnat i mundo et ubique illius prouisione
et iuxta votum oietur disponit s ayt
regnum meum no e hic i no e constitutum
ab infimis sed celitus et a causis
superioribus Alios pt uideri scdm
Aug ad tam inscioris euidenciam nomen
e q regnum vos idem e q regia ptas
siue regia auctoritas et hoc mo expo-
situm e iam Regnum meum i ptas mea
no e hic i no oritur ab inferioribus
sed oritur aprt Alio o regnum xpi
ipi fideles i quibus xpus regnat et
hoc mo exponit Aug d q regnum xpi
h qr fideles sunt i mundo habentes inter se
comixta zizania usqz ad messem sed
tn hoc regnum no e hic qr fideles pe-
regrinantur in mundo reputantes se

posicio

esse peregrinos et advenas super terram et
reputabant se esse cives futuri seculi deinde
sequitur dixit itaque ei pylatus ubi ponitur
responsio christi post responsionis discussio
In hac autem discussione primo pylatus in-
terrogat 2o christus respondet ibi respondit ihesus
3o ponitur responsionis effectus ibi dicit ei pylatus
Circa primum ad primum notandum est quod christus dicens
regnum meum non est de hoc mundo innuebat
se habere regnum licet esset eternum a mundo
et propterea innuebat se esse regem pylatus
tamen non intellexit hoc scilicet quod christus diceret
se esse regem in regno spirituali sed in-
tellexit de aliquo regno carnali Et
ideo accipiens ex verbis christi quod esset
rex dixit ei Ergo rex es tu quasi diceret Ex quo
dicis te habere regnum sequitur quod sis rex deinde
sequitur Respondit ihesus ubi ponitur responsio christi
In qua responsione primo se asserit se esse
regem 2o dicit se ad hoc venisse ut regnaret
ibi Ego et hic natus sum 3o ponitur respon-
sionis effectus ibi dicit ei pylatus
Circa ad primum notandum est quod christus
respondens pylato ita temperavit responsionem
suam ut neque negaret se esse regem
neque talem regem se esse confiteretur
cuius regnum putabat esse de hoc mundo
unde tu dicis quia rex sum ego quasi diceret
Ego non nego quod dicis. Sed tamen non veni
ad regnum temporaliter ut credis deinde
sequitur Ego ad hoc natus sum ubi
christus ostendit quod ipse venit ad regnum aliud
spirituale. Ad cuius evidentiam notandum est
quod regnum spirituale est in ipsis fidelibus
Ex hoc autem fideles sunt regnum christi
quia veritati predicate a christo credunt
et obediunt et ideo christus volens ostendere
se venisse propter regnum spirituale duo
facit quia primo dicit se predicasse veritatem
2o dicit quod fideles obediunt veritati et quod
obedientia fiat de regno eius spirituali
Circa primum ad primum dicit Ego in hoc id est ad hanc
rem natus sum et ad hoc veni in
mundum scilicet per nativitatem temporalem et in-
carnationem ita quod christus loquitur hic de
temporali et non eterna ut testimonium
perhibeam veritati id est ut doceam ve-
ritatem Circa ad secundum dicit omnis qui
est ex veritate id est ex me qui sum veritas
audit meam vocem id est obedit voci mee
et doctrine mee Simile supra viii. Qui ex deo
est verba dei audit propterea vos non auditis quia ex deo non estis

sit de regno meo et ad
regnum spirituale deo requiritur et

quod veritas audiatur et audita recipiatur
et propterea cum deo dicit christus se venisse
in mundum Notandum est quod illud verbum
Ego in hoc natus sum potest aliter ex-
poni christus enim erat rex ex rege
quia erat filius ex patre qui est rex
regum et dominus dominantium
et in hoc est veritas filii scilicet quod sit ex
patre Ad hanc autem veritatem mani-
festandam christus venit et ideo primo
dicit se venisse ad hoc 2o persuadet
nos fieri auditores et receptores
huius veritatis quia qui hanc veritatem
recipere non vult non est ex veritate
Circa primum ad primum dicit Ego in hoc natus
sum Augustinus non est producenda huius
pronominis sillaba quod ait in hoc natus
sum tanquam dixerit in hac re natus
sum sed corripienda tanquam dixerit
ad hoc natus sum propterea sicut ait et
ad hoc veni in mundum ut testimonium
perhibeam veritati id est in ipso quod sum veritas
ostendendo scilicet me esse filium ex patre
et propterea regem ex rege Circa
ad secundum ubi christus persuadet nos
fieri auditores huius veritatis dicit
omnis qui est ex veritate audit meam
vocem id est credit meam vocem esse veram
qua sum dico me esse ex patre sive
regem ex rege quasi diceret esse ex veritate
est appellatio a nobis sed signum huius est
veritatem libenter audire et auditam
libenter recipere ergo nos debemus libenter
audire veritatem et auditam recipere
Deinde sequitur dicit ei pylatus ubi
posita responsione christi ponitur
effectus responsionis Effectus autem est
quia pylatus audiens christum loqui
de veritate interrogavit quid esset veritas
non quidem querens que sit diffinitio
veritatis Sed querens quid esset veritas
cuius virtute sit aliquis de regno
christi hoc autem querens pylatus dicit
quid est veritas Solutionem autem questionis
non expectavit pylatus ad hoc
assignatur duplex ratio una est quia
questio illa indigebat tempore longo ipse
autem properabat ad liberationem christi
Et ideo statim exivit non expectans
solutionem Alia ratio redditur ab
augustino in originali quod cum dixisset

pylatus quid est veritas Subito
venit illi in mentem consuetudo iudeorum
qua solebat illis dimitti vinctum in
pascha Unde quia volebat eum li-
berare statim exivit Queritur aliquis
de illo verbo omnis qui est ex veritate
quia hec ppo ex dicat habitudinem
cause efficientis et similis Dicitur ita
est omnibus hominibus sunt ex veritate quia
omnes sunt effective adeo Unde hanc
questionem videt Aug in orig In
qua visione tria innuunt primo
est quod esse ex veritate est duobus modis
Primo quantum ad naturam in qua creati
sumus ita si naturam cogitemus in
qua creati sumus cum omnes veritas
creaverit omnes sunt ex veritate Alio
modo intelligitur quod aliquis sit ex
veritate secundum graciam que est donum
collatum sancti 2m propositum vocatis
et non vocatoribus Et hoc primo seq
solutio questionis et est quod non omnes sunt
ex veritate ~~Alio modo intelligitur quod aliquis~~
~~sit ex veritate 2m~~ Primo scilicet creator
audiunt veritatem sed omnes qui sunt
ex veritate Sed omnes qui sunt ex
veritate 2o sc 2m propositum vocatis
ad graciam audiunt veritatem quia ex
ipsa veritate prestatur eis ut obediant
veritati Tercium quod notat Aug est quod
notabiliter dixit xpus omnis qui est
ex veritate audit meam vocem et non
e converso qui audit vocem meam est ex
veritate Cuius racio est quia non ideo
quis est ex veritate quia credit veritatem
sed e converso ideo credit quia ex veritate
illi collatum est ut credat et amet
veritatem Unde philipen i Vobis
datum est non solum ut credatis etc De-
inde sequitur Et cum hoc dixisset
ubi posita examinacione facta per
pylatum sequitur relacio pylati ad
populum in qua relacione primo allegatur
xpi innocencia 2o iudicis clemencia
ibi Est autem consuetudo 3o iudeorum
nequicia ibi Clamaverunt omnes
Circa primum primo ponitur pylati exitus
Unde dicitur Et cum dixisset scilicet quid est
veritas Exivit ad iudeos qui scilicet erant
extra pretorium ~~quia scilicet erant~~ non enim
introierant ut contaminarentur
2o refert xpi innocenciam Unde

subditur Et dixit eis Ego nullam in-
venio in eo causam scilicet mortis Et recte
dixit Unde in psalmo Neque iniquitas
mea neque peccatum meum domine si non
iniquitate etc prima pars quia peccatum
non fecit etc Deinde sequitur Est autem
consuetudo ubi commemoratur iudicis cle-
mencia Postquam enim allegavit xpi inno-
cenciam nitebatur ex clemencia liberare
eum petentibus ut si vellent eum ut innocentem
dimittere saltem obnoxium donarent
tempori Et ideo monebat iudeos dicens Est
autem consuetudo vobis ut unum dimittam
in pascha vultis ergo dimittam vobis regem
iudeorum Aug in orig Avelli ex
eius corde non potuit quin esset regem
iudeorum tamquam hoc ibi sicud in titulo
ipsa veritas fixerit de qua quid esset
interrogavit Deinde sequitur Clamaverunt omnes
Ubi ponitur iudeorum nequicia qui non
attendentes nec xpi innocenciam nec
iudicis clemenciam clamaverunt rursus
dicentes non hunc scilicet innocentem sed
Barrabam Erat autem Barrabas latro
In quo exaggeratur nequicia iudeorum
qui latronem pretulerunt xpo Act iii
Vos autem sanctum et iustum negastis et petistis
virum homicidam donari vobis Queritur
ab de 1o verbo Est autem consuetudo unde
introducta est illa consuetudo Unde hic
dicunt quidam quod hanc consuetudinem intro-
duxit pylatus vel alii presides ob honorem
in favorem populi alii dicunt quod hec con-
suetudo non erat legis preceptum sed magis
ex antiqua patrum consuetudine descendebat
ut ob recordacionem liberacionis de egypto
unum tunc eis dimitterent in die pasche
Secundo queritur ab utrum illa consuetudo
esset bona Videtur quod non quia ex lege
preceptum erat ut malefici occiderentur
ergo absolvere nocentes erat contra legem
domini est quod consuetudo bona erat quod in
liberacione qui magis cognoscebat quod
et si tunc esset tempus iusticie tamen debebant
esse memores misericordie iam facte
et esse future in presentem Tercio quod a
utrum iudei peccaverunt in petendo
Barrabam videtur quod non quia licebat
eis petere que volebant Respondeo quod
dicit in improperatur iudeis quod virum
homicidam petierunt Unde hic videt
Aug in orig Non reprehendimus

o iudei q p pasca libeat nollete sed
q occidit innocentem qd tn no fiet
veru pasca no fieret Et ubis go
aug possing dice q no peccauerint
in hoc q liberauerunt eu qm erat
dignus morte sed quia ptulert eum
innocenti Et hoc impropea eis dicet
mo Orem et iustu negatis etc.
Tunc ergo apprehendit pylatus
ihm Postq actu e d xpo co
prehensione hic agi de eius
iniqua condempnacon Et p°
pmitti eius condepnaco 2° sequit
eius crucifixio ibi Susceperunt aut
Tercio sequit eius sancta gsummaco
ibi Postea sciens ihus Quarto se
eius tumulaco ibi Post hec aut ro
gauit pylatu pma pars i qua agi
de eius condempnacon diuid in d p
quia p° pylatus nititur eu liberare
Scdo sequit ipa condemp° ibi pma
i qua nitit eu libare in duab q p°
nititur eu liberare iudicos seuentes
Scdo iudicos cetat ibi Dicit eis pylatus
ad euidetia pmi notadu e q pylatus
uolens eu liberare iudicos benignitas
potens eu ex cosuetudie dicti nichil
proficeret Et ideo nititur eu liberare iu
dicio seuicitas ut iudei saltim sacati
iniuriis et illusionibus xpi eu admit
terent Et ideo hec pars habet duas
partes quia p° ondit quo pylatus
nititur eu libare flagellado illudedo
et eu iudeis ondedo Scdo seq iudeo
induracio ibi Cu go vidissent pma
in tres q pmo ondit quo xpc e fla
gellatus 2° quo e illusus ibi Et mi
lites Tercio quo e iudeis ostensus
ibi Exiuit iterum pylatus Circa pm
ad pmum cotinue sic liq videns pylatus
q no proficiebat petendo eu ex
clemencia Tunc apprehendit ihm et fla
gellauit eu pylatus tota die Crisost
flagellauit eu pylatus absoluere
uolens et mitigare iudaicum zelum
Vnd luce xxiii dixit pylatus emedatum
illum dimittam et flagellis afflictum
Deinde sequit et milites plectentes
ubi ponit xpi irrisio Et pmo quu
ad signum corone 2° quantu ad hitu
ibi Et veste Tercio quantum ad sa
lutacon ibi Et ueniebat Pmo
go illudunt xpo in signo corone vnd
dicitur Et milites plectentes corona
de spinis Juncis marinis acutis
et pungentibus ad modu spinarum
imposuerunt capiti eius De hac coro
Cant iii Egredimi filie syon et
uidete regem salomonem in dyade
mate suo quo coronauit eu mater
sua .i. synagoga Beda p spinea
corona designat susceptio pctorum q sd
spinas terra mi corporis germinat
q d suscipiendo coronam de spinis
innuitur q dolores nros ipse por
tauit Et pro remissione pctorum nror
passus e que pcta ad modu spinarum
pungunt vl suscept corone ut aug
moneat spina penaliter q spins
innuit duos amoui et culpam
et sequela culpe q est pena Deinde
sequit Et ueste purpurea vbi ondit
quo fuit illusus in habitu vnd
seq et ueste purpurea circumdederunt
eu q enim imponebat xpo q dice
bat se ee regem illudendo ei pro
dyademate spinea corona impo
suerunt illi Et pro purpureo uestito
quo reges ueteres utebantur pur
purea ei induerunt q eet rex dyadem
enim et purpura erant insignia rega
lia vnd Machab i. viii ca° dicitur
q tempore illo quo consules rome
dominabantur nullus utebatur cora
aut purpura Beda p spineam
corona ut dictu est nros significat
susceptio pctorum In uestimento no
purpureo caro eius passionibus ob
recta signatur purpura enim .i. uesti
tu de cruentis scorum martirum glat
hic impletum e illud qd dictum est
Ysay lx Quare rubrum e indu
mentum tuum q caro xpi erat sange
purpurata Eid ex significatu est
Gen xxxvii vbi dr q tulerunt tunica
Joseph et in sanguine edi quem
occiderat tinxerunt mittentes qui
ferrent ad prem et dicerent etc Deinde
sequit Et veniebat Vbi illudunt
ei in salutacon Cosuetudo enim ea
tunc pcedet mo ut homines euntes ad
regem salutarent eum Vnd et isti ve
niebant ad xpm et obprobriose eu

salutabat Et dicebat Aue rex iudeorum
Et hoc obprobrium non solum fuit in
verbo sed etiam in facto vnde sequitur
Et dabat ei alapas Treno[rum] iij
Dabit percucienti se maxilla saturabitur
obprobrijs Et ibidem Audisti obp
bria eorum domine omnes cogitaciones
eorum aduersum me etc De hoc etiam ysay
l Corpus meum dedi percucientibus
et genas meas vellentibus Quere
ris vtrum milites hoc fecerunt manda
to presidis / ad hoc videtur Augustinus di
cit hoc enim fecerunt vel mandato vel
permissione presidis et hoc permisit
vel iussit preses vt iudei obprobria
xpus libentissime bibit Et quod enim
obprobrijs saciati apli[?] eius sunt et
non sitiret Crisostomus dicit quod milites
hoc non fecerunt mandato presidis sed
magis corrupti pecunia iudeis de
inde sequitur Exiuit iterum vbi postquam
flagellatum xpum omnibus ostendebat
enim eum pylatus vt iudei eum videntes
sic flagellatum et sic obprobriose trac
tatum refrigescerent et amplius non
peterent eum ad mortem primo ergo ponitur
pylati intencio qui volebat eum liberare
vnde dicit Exiuit ergo iterum pylatus foras
ad iudeos qui expectabant eum extra
pretorium Et dixit eis Ecce adduco eum
vobis foras vt cognoscatis quia nullam
in eo inuenio causam super mortem vel afflic
cionis / 2o ponitur xpi manifestacio vnde dicit
Exiuit ergo ihesus Augustinus non clarus imperio
sed plenus obprobrio vnde sequitur
portans spineam coronam et purpureum
vestimentum in quibus illuserat ei 2m
id Math xx tradent gentibus ad illudendum
et flagellandum etc / Tercio ponitur explicacio
ostensionis facta per verba pylati vn
dicitur Et dicit eis pylatus Ecce homo
pylatus 2m Augustinum Si regi inuidetis
iam parcite quia deiectum videtis fla
gellatus est spinis coronatus est ludibriosa
veste amictus est amaris conuicijs
illusus est alapis cesus est. feruet igno
minia frigescat inuidia deinde sequitur
Cum ergo vidissent vbi postquam iudeorum
Inimicicia ita videntes xpum ignominiam
non frigescit sed magis malicia

inardescit Et hoc est quod dicitur Cum ergo vidissent
eum spinis coronatum pontifices et
ministri clamabant dicentes Crucifige cru
cifige eum Bis autem dicunt Crucifige
ad ostendendum nimis pertinaciam vel deside
rij vehemenciam Jeremie xij facta est michi he
reditas mea quasi leo in silua dedit
contra me vocem propter Apparuerit super me
os suum sicud leo rapiens et rugiens
nec sunt contenti qualicumque morte quia
petunt eum ad mortem crucis dicentes
Crucifige Sap ij morte turpissima
condempnemus eum.

Dicit eis pylatus postquam ostensus
est pylatus liberare xpum iudice
sollicitatur hic mittitur liberare
eum iudicio equitatis allegando
sui eius innocenciam Et dicitur hec per 4or quadri
partes quia primo allegatur xpi iustificacio
2o per iudeorum accusacio 3o accusaci
onis diffinicio quanto iudeorum conminacio 2a ibi
Responderunt iudei 3a ibi Cum ergo audisset
quarta ibi Judei ergo clamabant Circa
ad primum continue sic legitur Clamabant enim
Judei dicentes crucifige etc pylatus autem
dicit eis Accipite eum vos et crucifi
gite Sic si diceret Nolo esse iniquus iudex
ego non crucifigam nam ego non inuenio
in eo causam super crucifigendi et vere non inue
niebat quia non erat peccatum in peccato
non fecit nec inuentus est dolus in ore
eius Joh xiiij venit enim princeps huius
mundi et in me non habet quicquam Sed
tamen eiusdem notandum est quod illud verbum
pylati Accipite eum non fuit verbum
mandantis sed magis fuit verbum fractum
exprobrantis et retrahentis Judeos ab
accusacionibus vnde et pylatus allegat
innocenciam xpi Judei autem ad innocenciam hominis
non sunt sed xpum accusant sicud
blasfemum quia se licet fecit se filium dei
vnde dicunt Nos legem habemus et secundum
legem debet mori quia fecit se filium
dei et ita blasfemat leuitici xxiiij
Qui blasfemauerit morte moriatur
Joh super x de bono opere non lapidamus
te sed de blasfemia Et quia tu homo
cum sis facis teipsum deum sed est aduertendum
quod xpus non blasfemat quod dixit se esse
filium dei verum dicit nec vsurpauit
sibi alienum ipse enim erat vnigenitus

dei filius Aug. s. Unigenitus qui est in
sinu patris ipse enarravit Aug circa
hoc dicit xpus ex si sit blasfemia filii
adoptivi dicere se esse deos multominus
filius naturalis non blasfemat sed dicit
se esse deum Deinde sequitur Cum ergo au-
disset ubi ponitur accusacionis pena ac
accusacionis discussio Accusabant enim
iudei xpm quia dixerat se esse filium dei
pylatus autem hec audiens discussionem
de hoc quesivit a xpo de cuius origine
an scilicet esset verum quod eternaliter
sicud filius a patre Et 2m hec hec
pars habet duas partes quia primo ondit
unde motus est pylatus ad hanc discu-
ssionem 2o ponitur ipsa discussio ibi
Et ingressus est pretorium Motus est autem
pylatus ad hanc discussionem quia timuit
ne esset verum quod xpus esset filius dei et
posset quod ne occideret filium dei Et
hoc est quod dicitur Cum ergo audisset py-
latus hunc sermonem s. quod fecit se
filium dei magis timuit Beda non
timuit quia legem audivit Quod
cum nihil de lege curaret esset aliegnigena
sed magis timuit ne filium dei occi-
deret Crisostomus pro dicitur sit Magis timuit
ne s. si dimitteret contra legem faceret
si autem non dimitteret filium dei crucifi-
geret Deinde sequitur Et ingressus est
ubi pylatus inquirit a xpo de origine
sua Et primo ponitur ipsa inquisicio 2o xpi
taciturnitas ibi Jhesus autem 3o taciturnitatis
reprehensio ibi Rndit Jhesus
Circa primum ad inquisicionem pylati dicitur Et
ingressus est pylatus iterum in pretorium
exivit ergo foras ad judeos Et dicit
ad ihm Unde es tu utrum s. esset de
divinis habens originem an ho terrena
Querit autem pylatus de origine
quia de hoc eum judei accusabant
xpus autem rndere potuit quod hec supra
vm. Vos deorsum estis ego de sursum sum Deinde
sequitur Jhesus autem ubi ondit quod nihil rndit
Unde dicitur Jhesus autem responsum non dedit ei
Sed quare xpus non rndit Nota hic possunt assignari una
racio quod hic fecit propter difficultatem questionis
quia pylatus non sufficiebat capere que dicebat
enim de generacione xpi dicitur Ad Ysa. liij generacionem
eius quis enarrabit dicit etiam Dominus
discipulis suis supra xvj multa habeo vobis
dicere sed non potestis portare modo Secunda
racio potest assignari secundum Aug. quia ideo non
rndit ut ondit pacienciam suam ubi
notandum est quod judei duo xpo impo-
nebant primo quia fecerat se regem
2o quia dixerat se filium dei Et utrumque
poterat ondere xpus quod ipse erat filius
dei et pater eius erat rex et regere et in
hoc ondere voluit ut quanto erat po-
tencior tanto ad exemplum nostrum esset pa-
ciencior que paciencia iam predicta
erat Ysa. liij tamquam agnus coram ton-
dente se obmutescet et non aperiet
os suum dicit autem tamquam agnus quia
sicud dicit Aug. persecutores xpi non invenit
sic reus sive dolosus sed sic agnus
hoc est sicud simplex atque innocens non
aperuit os suum Secunda racio est 2m Crisostomum
ut ondit quod pylatus inaniter inter-
rogabat quem videns innocentem suam
eum non liberabat sed magis sequebatur
judaicum impetum Sed enim audivit
a xpo quod in hoc natus est et ad hoc venit
ut testimonium perhibeat veritati Et quod
regnum meum non est hinc tu debuisses
audita hac responsione eum eripere hoc
quidem non fecit In quo patet quod mendaciter
parum prodesset contra racio potest esse
querebat enim pylatus de origine eius
de qua origine et opera testabantur quibus
testantibus nolebat per sermonem vincere
nec excusacionem componere Deinde
sequitur dicit ergo ei pylatus ubi reprehenditur
taciturnitas xpi pylatus enim eum reprehendens
quod iactavit potestatem suam
dicebat xpo mihi non loqueris quod dicit Crisostomus
quod questionem ostendimus eum debebas potius
mea captare benivolenciam tamquam in
manibus meis positus Unde sequitur
Nescis quod dicit Crisostomus debes quia potestatem
habeo crucifigere te etc. Et ideo propter
potestatem timendus et obsecrandus Unde
de hoc mirabatur pylatus quod xpus in
tanta necessitate constitutus non captabat
eius benivolenciam Unde Math. xxvij Et
non rndit ei ullum verbum ita ut mi-
raretur preses Nota dicit 2m Crisostomum
pylatus dicens potestatem habeo etc.
condempnat seipsum si enim totum in potestate
sua positum erat nullam causam ex-
cusacionis habebat si innocentem non
absolvebat Et Math. xxvj Ex ore
tuo te iudico serve nequam Deinde sequitur
Respondit Jhesus ubi ponitur responsio xpi

ad pylatum qui iactabat se de potestate
Et primo ponit ipsa visio 2o effectus
visionis ibi Et exinde querebat Vbi
evidencia primi notandum est secundum Augustinum
quod Ihesus aliquando videbat aliquando si-
lebat ubi autem silebat sicud ovis
ad exemplum paciencie hoc faciebat
ubi autem videbat sicud pastor
docebat Et ideo Christus hic videns py-
lato duo docuit primum est quod non est
potestas nisi a deo unde dicit non haberes
potestatem adversum me ullam quamque
modicam nisi tibi datum esset desuper
2 adeo Secundo docuit quod magis pec-
caverit qui tradiderit Christum quam ipse
pylatus unde dicit propterea qui tradidit
me tibi maius peccatum habet dein
sequitur Et exinde ubi ponitur effectus
visionis hic autem effectus fuit quia
audiens visionem Christi querebat eum
dimittere unde dicitur Et exinde audita
hac visione querebat pylatus dimit-
tere eum quia de prius temptavit eum di-
mittere ut dicit quod constanti animo querebat
eum dimittere crucifigere ab de io ubo
non datum tibi esset desuper quia si datum
est desuper ideo qui tradiderunt eum desuper
non peccaverunt Et quo datum est sibi hoc
fuit Vnde hic ponit iudei primo secundum Crisostomum
ut sit sensus hoc enim datum est 2 concessum
ac si diceret permisit deus hoc fieri non
sed hoc permisit fieri quod est bonum 2o
potest videri sic quod in potestate duo
sunt scilicet ipsa potestas et hec est a deo sic
dicit Apostolus 2o est ibi execucio sive
usus potestatis et hoc non semper est a deo quia
aliquando homo male utitur potestate unde
quod dicitur domini pylato quod frustra
gloriabatur de potestate quia adeo ha-
bebat execucio etiam potestatis non
fuisset nisi deus permisisset 2o quod a
de io ubo qui me tradidit tibi maius
peccatum habet quia hic enim pilatus quod iudei
peccaverunt ex ignorancia Credebant
enim eum blasphemum et indignum morte
Pylatus autem sciebat innocentem occidit
Vnde hic dubium scilicet quis magis peccavit
sive qui tradiderunt Christum vel ipse pylatus
Videtur Augustinus in originali ubi duo in-
nuit primum est quod uterque peccavit
non enim ait salvator pylato qui
me tradidit tibi ipse habet peccatum tu non

ipse pylatus nullum habet sed ait maius
habet peccatum ut etiam pylatus se hic
intelligeret 2o probat Augustinus quod traditores
magis peccaverunt quam pylatus Cuius ratio est
quia illi invidendo tradiderunt eum potestati
pylati sed pylatus quod fecit timore super-
ioris potestatis fecit Magis autem peccavit
qui peccavit invidendo quam timendo et hoc est
quod dixit salvator propterea qui tradidit me tibi
maius peccatum habet quia ipse me tue potestati
tradidit invidendo tu non eandem potestatem
in me exerces metuendo Maius autem
malum est hoc peccatum zelando facere quam timendo
Vnde Crisostomus postea dicit quod et si iudei ignorarent
Christum esse deum tamen non ignorabant esse virum
innocentem ut si hoc ignorabant hoc erat
ex malicia eorum que eos excecaverat
Sapientia 2 Excecavit eos etc 3o quia a de
io ubo Et exinde querebat etc hoc enim
iudex dicit ac si palam hic prius non consensisset
Vnde hic dubium videtur Augustinus dicit quod pylatus
prius eum consensit dimittere eum ergo dicitur
Et exinde querebat etc non est intelligendum
quod prius hoc quereret Sed est sensus Et exinde
querebat 2 non hoc querebat scilicet eum dimittere
ne hoc peccatum faceret vel ne peccatum haberet
occidendo innocentem sibi traditum dein
sequitur Iudei autem etc ubi ponitur comminacio iudeorum
Vnde circa evidenciam notandum est quod iudei ita
volentes terrere pylatum dixerunt Nos legem
habemus et secundum legem debet mori pylatus
autem legem eorum non timuit ut occideret sed
magis filium dei timuit ne occideret Et
ideo ne volentes eum magis terrere ingiunt sibi
cesaris potestatem ut qui non timuit legem
gentis aliene admitti timeat amittere
potestatem suam Et hoc est quod dicitur Iudei
autem clamabant dicentes Si hunc dimittis
non es amicus cesaris 2 perdes graciam suam
hoc autem dicebant iudei pilato quia credebant
de eo quod ipse postponeret amorem iusticie
amori cesaris sic fecerunt heredes iudeam
et proceres iusti autem omnia postponunt
amori veritatis et ipsam veritatem magis
honorant quam graciam hominum Omnis enim
qui se regem facit contradicit cesari Cesar enim
erat Monarcha unde ipsius erat dare
potestatem regnandi et qui ideo se regem con-
stituebat contradicebat cesari usurpans
sibi quod erat illius Et ista comminacio
terruit pylatum a bono ne scilicet Christum
liberaret Timuit enim accusari aput
cesarem Prover. 29 capitulo Qui timet
hominem cito corruit Sic quod pylatus
timuit cesarem corruit a veritate iudicii

ylatus g° Postq dictu e quo
pylatus nitebatur xpm liberare tam
iudicio seculari q iud° cestra-
hit ayt eu^m de cdepnacon
xpo et di^r h pars i quatuor partes q^r
pmo tangit codepnatois motiu^m 2°
locu ibi Et sedit 3° tpus Erat aut
parasceue quarto mod ibi Et dt iudeis
pmo g° po^r motiu^m Motiu^m aut fuit q^r
timuit vnd d^r pylatus g° cu audisset
hos sermones timore cesaris tactus
adduxit ihm foras i ad locu publicu
2° tangit locus vnd d^r Et sedit pro
tribunali i loco q d^r licostratos hebraice
aut gabatha Circa quorum verborum euidenciam
pmo notand e q tribunal e sedes iudicis
sic soliu tronus e sedes regis Et ka-
thedra e sedes doctorum dicitur aut sedes
iudicis tribunal q^r ibi sedet iudex ut
ius tribuat vl d^r tribunal eo q ad
illa sedem tribus quocet^r ut iudicium
audiat Sedit g° pylatus pro tribunali
i an tribunal vl pro tribunali i in
sede iudiciali ita apud grecos h p°
pro ide e in latino q aut vl in Scdo
notand q 2^m Papiam lythos grece latine
lapis vnd lythostratos siue lytho-
stratu i ide e q cposito lapidum
vl lytostratus d^r a lytos q e lapis
et stratos q e variatio vnd lytostratos
cogeries lapidum diuersorum colorum siue
varietas pauimenti Sedit g° pylatus
i tribunali i loco q grece d^r lycostratos i
structura lapidum variata ita locus ubi
pylatus pro tribunali sedebat erat pauim-
entum diuersis lapidibus Et ide locus
hebraice d^r gabatha i collis vl sublimitas
et eleuacio lapidum d^r etiam sublimitas
quia solet iudices i sublimi loco sede-
re Deinde sequitur Erat aut parasceue ubi p° q
dam e de loco agitur de tpe tpr aut erat
sexte ferie et q^r ho vj vbi aduertendum est
q parasceue grece latine d^r pparacio tali em
nomine vocabant iudei sexta feria quia
i ea pparabant necessaria sabbato Scd° e
em q apud iudeos dies sabbati q^u ad
ad solempnior erat qualibet festiuitate
i q^e s obseruanciam illius no pparabant
ipo die sibi cibaria sed i sexta feria
[illegible] Et hoc fuit dictu Exod x vj vbi
preceptum q i sabbato no colligerent
manna sed in sexta feria colligerent du-
plum Jn h^t aut ulla solempnitati dese-
ruiebat Et ideo licz h sexta feria solemp-
nis eet apud iudeos tn in ea ppa-
rabant cibaria pro sequenti sabbato

Et sic ss^9 e lit Erat aut parasceue
pasche i pparacio pasche ho q sexta
dt aut ingi in hystoriis q grecos
admixti iudei grecis ebreo ute-
bantur vocabulis vnd parasceue
grece pparacio la^e Deinde s^r Et dt
iudeis vbi po^r modus et ordo co-
dempnacionis Et habz h pars duas
partes q^r pmo po conatus pilati
ad xpm liberandu 2° po consensus
pylati ad xpm crucifigend ibi tc
g° p^a i duas q^r p° conat^r pylatus
eu liberare per ipius ludibrium
2° conat^r eu liberare p iudeorum ob-
probrium ibi dixit eis pylatus
p^a in d q^r p° po^r conatus pylati
vnd d^r Et dt Judeis Ecce rex vr
q d Ecce quale hominem saltem
apparet impium vrm humilis e ut
in^t tale testari posset vl q d
mirum e q hunc formidat habere
regem sit abiectu et pauperem cu
regna apparere cosueuint diuites
et fortes Scdo pom^r malicia iudeorum
vnd seq^r Jlli aut clamabant tolle
tolle crucifige eu Crisos^9 Cona-
bantur iudei inferre xpm morte
turpissima vnd dicunt crucifige
eu formidantes ne aliq p^9 morte
eius de ipo fiat memoria Deinde
sequitur dixit eis pylatus vbi ond^r
quo pylatus nitit^r xpm liberare
pponendo iudeorum obprobrium Et p°
po^r conatus pylati 2° nequicia
iudeorum ibi Rnderunt p° g° po^r conatus
pylati de ignominia ppa em volens
frangere iudeos quos de ignominia
xpo inttigere no potuit dixit eis
Regem vrm crucifigam q d si no
mouemini a xpo humilitate debet uos
mouere obprobrium vrm q quidem
fieret si regem vrm crucifigerem
Deinde seq^r Rnderunt rc ubi pom^r
nequicia iudeorum q apparet ex hoc
q regnum xpi renuerent et subim-
serunt se regno cesaris Vn iudei
pontifices no habemus rege ni cesarem
q dicat no e i^te rex nr et ideo no
e ignominia si crucifigi^r sed cesar
e rex nr Crisos Judei nolentes
seipos submiserunt supplicio ppter
deus tradidit eos q^r em cordialiter
negauerunt regnum dei dimisit eos
i suu iudicium iniade q d Crisos^9
q^r uoluntarie negauerunt xpm et regnum

celeste iusto dei iudicio factu(m) e(st) s(e)c(un)d(u)m
p(ro)t(ra)h(e)b(a)t tunc deinde sequi(tur) Tunc ergo
tradidit eis ubi po(nitur) s(ent)encia xpi et
condempnato condempnatus e(st) enim pena
crucis Unde d(icitur) tunc ergo videns pylatus
q(uod) sic s(ic)ut s(u)bicie(ba)t p(ro)t(er)vit(as) iudeor(um)
tradidit eis illu(m) ut crucifige(retu)r s(ecundum) ad
petico(ne)m ipsor(um) luc xxiii Et adiudicat
pylatus fieri petico(ne)m ipsor(um) h(ec) aut(em)
s(e)c(un)do fecit con(tra) legem Exod xxiii
no(n) sequeris turba(m) ad faciend(um) malu(m)
crucifixit ab de illo ubi Erat aut(em) pas-
cue paste hora q(uasi) sexta con(tra) q(uod) d(icit)
q(uod) d(icit) Marci xv Erat aut(em) hora tercia
et crucifixerunt eu(m) Math xxvii d(icitur) q(uod) te-
nebre facte sunt sup(er) universa(m) terram
a sexta ho(ra) usq(ue) ad hora(m) nona(m) q(uo)d si
ita est seq(uitu)r q(uod) an(te) hora(m) sexta(m) fuit
iudicatus Ad hanc questio(nem) r(espo)nd(etu)r tribus
modis Uno mo(do) s(ecundu)m Aug(ustinu)m in ori(ginalibus) ubi d(icit)
q(uod) dominus hora tercia crucifixus e(st) lin-
guis iudeor(um) de hac hora fecit mencio(nem)
Marc(us) quia illa hora clamaverunt
Iudei crucifige crucifige eu(m) ut no(n)
illi tu(m) crucifixisse xpm qui(m) susp(e)n-
derunt eu(m) i(n) ligno sexta hora sicud
milites veru(m) eciam iudei q(ui) ut cruci-
figeretur ho(ra) tercia clamaverunt Et sic
soluto Aug(ustinus) e(st) i(n) h(oc) q(uod) xpc fuit cru-
cifixus hora tercia linguis iudeor(um)
et hora sexta manibus militu(m) Secundo
aut(em) hanc opinione(m) intelligend(um) e(st) q(uod)
quando pylatus sedit pro tribunali
tu(n)c sancta ta erat ho(ra) v et ad incip(ien)d(u)m
erat de sexta du(m) aut(em) xpus duce(re)t(ur)
et exciret ea q(uod) sexta narra(tu)r hora
sexta completa e(st) Et qua hora usq(ue)
ad hora(m) nona(m) sol obscuratus e(st) Tercia
opinio s(ecundu)m aliquos q(uod) dominus ho(ra)
media int(er) tercia(m) et sexta(m) crucifixus
e(st) Et quia mediu(m) s(a)epe sortit(u)r no(m)e(n)
extremor(um) ideo Marcus d(icit) q(uod) ho(ra) t(er)cia
Johannes aut(em) no(n) dicit ho(ra) sexta sed ho(ra)
q(uasi) sexta Tercius modus e(st) s(ecundu)m Aug(ustinu)m
in ori(ginalibus) ubi tercia port p(ri)m(u)m e(st) q(uod) ewa(ngelist)a
no(n) dixit hora sex(ta) diei Sed hora
sex(ta) pascue paste s(ecundu)m q(uod) pot(est) e(st) q(uod)
pascha nam e(st) xpus immolatus et s(ecundu)m
hoc e(st) sensus l(itte)re Erat aut(em) pascue
i(d est) p(re)p(ar)acio paste i(d est) ymolacionis xpi
hora q(uasi) sexta no(n) quidem diei sed p(re)p(ar)a-
cionis Cepe(r)at aut(em) xpus ymolari
hora nona noctis cu(m) xpo capto
ducebat(ur) reus e(st) mortis ab hac at ho(ra)

usq(ue) ad hora(m) tercia(m) diei q(uo)d d(icit) Marcus
xpm crucifixum fuisse erat vi(delicet) hore tres
nocturne et tres diurne Ex hiis duob(us)
patet solucio q(uo)m(od)o q(uia) Marcus loq(uitu)r
de tercia hora diei Johannes aut(em) de sexta
Pascue i(d est) p(re)p(ar)acionis immolacionis xpi
Iam enim facta ho(ra) v sexta incipiebat
tunc quando pylatus tribunal ascendit
ad h(oc) enim erat ipa p(re)p(ar)ato immolacionis
que incipit ho(ra) noctis nona et facta
e(st) ho(ra) tercia diei s(ecundu)m Marc(um) et eadem
tercia fuit vi(delicet) s(ecundu)m Johane(m) no(n) diei
sed p(re)p(ar)acionis Secundo queritur ab de h(oc) q(uo)d
dicitur e(st) Tunc ergo tradidit eis illu(m) ut
crucifige(retu)r Hoc enim videtur e(ss)e c(ontra) supiora
cu(m) enim dixisset sup(er) pylatus tradens
xpm iudeis Accipite eu(m) vos et s(ecundu)m
legem v(est)ram iudicate noluerunt eu(m) recipe(re)
nunc d(icitur) q(uod) tradidit illu(m) ut crucifigeretur
ad h(oc) dub(iu)m r(espon)det Aug(ustinus) in ori(ginalibus) dic(en)s
q(uod) pylatus tradidit eu(m) iudeis ut no(n)
crucifigerent eu(m) sed ut crucifige(retu)r iudicio
et p(ro)t(est)ate p(re)sidis sed t(ame)n h(oc) iudeis attribui(tu)r
et illis tradi(tu)r d(icit) crisost(omu)s ut eos ostenderet
implicatos tunc a quo alienu(m) e(ss)e
conabatur

Suscepperunt aut(em) Ihm Postq(uam) dictu(m)
e(st) de xpi s(ente)ncia et condempnacione
hic agi(tu)r de xpi crucifixione et di-
hec pars i(n) quatuor p(ar)tes q(uia) p(ri)mo describi(tu)r
passionis utilitas s(ecund)o paciencie dignitas
ibi Suscepit aut(em) t(er)cio crucifigencium cupi-
ditas ibi Milites ergo q(ua)rto compaciencium
xpo passo paucitas ibi stabat at p(ri)mo
ergo agitur de ignominia et utilitate pas(sionis)
xpi qua ignominia p(ri)mo o(stendi)t(ur) q(uan)tum ad crucifi-
gentem Secundus modus ducendi ibi Et
baiulans t(er)cio locus ibi Exivit in eu(m) quarto
modus paciendi ibi Ubi eu(m) crucifixerunt
ultimo societas paciencium ibi Et cu(m) eo alios
ergo p(ri)mo q(uod) hec passio e(st) ignominiosa ex
condicione crucifigencium Unde d(icitur) Susceperunt
aut(em) Ihm s(cilicet) milites et eduxerunt Aug(ustinus)
ex dictum est suscepperunt Ihm referri
pt ad milites apparitores p(re)sidis q(uam)vis
crisost(omu)s inito totu(m) tribuat iudeis q(uia) ipsi
fecerunt quidq(ui)d ut fieret a pilato extorserunt
Secundo o(stendi)t(ur) passio xpi ignominiosa ex
modo ducendi eu(m) Unde seq(uitu)r Et baiu-
lans sibi xpm Ad maiore(m) enim ignominia(m)
faciebat ut xpus videns ad suppliciu(m)
portaret lignu(m) ubi debebat pati sup(er)
pliciu(m) et i(n) quo tamq(uam) latro puniri
debebat Unde Crisost(omus) quia lignu(m)
ut p(ro)ph(et)a(m) vitabat et neq(ue) ipm tange(re)

sustinebat) tuncque ihus ut todepna im
posuit) iam impletu e qd figurat e
in ysaac q deo fuit ut ymolaretur
a patre ligna portauit et sic illic
ysaac dimissus et mactatus e aries
sic et h' ma diuina manet impossibilis
sed sola humanitas immolata e tunc
ostendit q passio xpi fuit ignominiosa
ex loco vnd d' ex yt in cu qm dicit
caluarie locus ebrayce golgotha hic
aut locus fuit ignominiosus pmo ex
vicinia ciuitatis Sed hebreos ultimo
sptem qd et ihus ut sanctificaret per
suu sanguinem pplm extra portam
passus e / 2o locus xpi passionis fuit
ignominiosus q2 erat locus ubi puni
bantur latrones vnd d' caluaria q2 ibi
decapitabantur dapnati Caluaria em
dicitur testa capitis carne nudata he
braice aut d' golgota i locus decol
lacionis Exeamus igitur ad eum extra
castra vbi immuntur due raciones
quare xpus voluit pati extra ciuitatem
prima e ut ondet q passio sua ex
tendebat se ad omnes et no tm ad
Judeos Et hc innuit aplus qn d'
Vt sanctificaret pplm suu tam Judeu
q gentilem extra porta passus est
qi no inclusus intra terminos gentis
Judaice Scda racio quare xpus voluit
pati extra ciuitatem e ut ondat q
fructus passionis xpi e in hys qui
exeunt iudeo Et hoc innuit aplus
qn d' Exeamus ergo ad eum / Tercio
ondit q passio xpi fuit ignominiosa
ex modo paciendi vnd seq' vbi cru
cifixerunt eu q erat genus mortis vilis
simum Sap y Morte turpissima condep
nemus eum / Deut xxi maledictus
oes qui pendet i ligno / Quarto ondit
q passio xpi fuit ignominiosa ex societate
q2 cu latronibus crucifixerunt eu vn
seq' Et cu eo alios duos hic et hinc
medium aut ihm hy duo latrones
fuerunt / vnd Mar xv / Crucifixerunt
cu eo duos latrones Tunc impletum
e qd dictu e ys liii Et cu iniquis
deputatus e / Quinto ondit ab de 2o ubo Et
baiulans sibi crucem. Con hc em vi
te qd d' Math xxvii ubi d' q an
gariauerunt quedam symonem ut tol
leret crucem eius / Sed hc iudicat Aug
tio libro de concordia ewangelistarum dicens
q xpus portabat sibi crucem cu exiret
i locu caluarie Symo at ille i itinere
angariatus e de quo symone commemorant
tres ewangeliste tm postea data e cruc
portanda usque ad locu memoratum
et sic pmo factu e q dixit Johannes
s q xpus baiulat sibi crucem Scdo
factu e q dixerunt tres alij ewangeliste
s q symo angariatus portat / Nond'
e sup eodem verbo Et baiulans
sibi crucem Scdm 2m Aug'm i om'l q xpus
baiulat crucem pmo quidem ut ipse
i cruce gloriabatur ita et gloriemur
alij vnd Aplus Michi at absit
gloriari etc Vnd Aug' Si expectet
pyetas ridet regem pro virga regni
lignum sui portare supplicij Si pyetas
videt regem baiulantem lignum
ad semetipsum figendum q fixurus
fuerat i frontibus regum hy eo spe
ciendus erat oculis impiorum i quo
erat gloriatura corda sanctorum Scdo
xpus baiulat sibi crucem q2 ut
dicit Crisostomus victor fuit vnd sic
victores ita et ipse in humeris
portauit victorie signum / vnd ipse
illud ysay Cuius principatus sup humerum
eius principatus em xpi e crux eius
ppt q 2m aplm deus eu exaltauit
Et sicud insignia dignitatis alij bac
ulum alij mitram portat sic et xpc
crucem Et no' q xpus pmo portat
deinde Symo ut pus sue crucis tro
phea eligeret deinde alijs traderet
eligenda vnd et symo postea portat
q sequitur xpm iuxta illud qd scriptum
e qui vult venire post me abneget
semetipsum et tollat crucem suam et
sequatur me / Scdo no q ille symon
qui portauit crucem xpi veniebat
de villa vnd Math xxvii Appre
henderunt quedam symone cyrenensem
venientem de villa quia ille spualiter
tollit crucem xpi qui venit a villa
i qui dimittit hunc mundu et opera
eius in vltim i in superna libertate
tendens / vel de villa symon eqdiens
crucem portat post ihm cu gentilibus
paganis ritibus delictis vestigia
domine passionis obediens amplectitur
villa em grece pagos vocatur a
qua pagani nti accepiunt Nond'
e sup illo verbo Exiuit i eu qui
dicitur Caluarie locus etc quod
dicit q i illo loco q caluarie dicebat
adam mortuus e et sepultus ut
in loco ubi mors regnat illic et ihs
tropheum statueret Et Ambrosius in epla
ad Roma videtur velle q ibi sepultus

fuit adam et a capite eius dictus e
caluaria de hac tn opinione dr Jom9
q famosabilis interptacio e no tn vera
extra enim vrbem et fenis porta loc
fuit i quibus truncabat capita dap
natorz Et inde dr caluaria ppt dap
natorz capita decaluata Adam vo
sepultus e in Ebron Vnd Josue x
iiij n' ebron ap vocabatur tunc thar
be Adam maximus ibi in tra ena
thim situs erat Deinde sic scriptum
erat Vbi postquam dictum e de xpo ig
nominia dicitur de xpo dignitate que
declaratur i titulo et pmo ponitur
tytuli inscriptio 2o tytuli explicatio
ibi Erat aut scriptum 3o tituli lectio
ibi Hunc ergo 4to tituli contradicio ibi
dicebat ergo 5to tituli confirmacio
ibi Rndit pylatus pmo ergo agitur
de scriptura tytuli Vnd dr Scripsit aut
et titulum pylatus et posuit super
crucem Vbi aduertendum e q iste
tytulus declarat mortis causam vnd
in Marco Erat aut titulus cause
eius et i matheo et imposuerunt sup
caput eius causam ipsius scriptam cau
s mortis hoc e ihus nazarenus rex
Judeorz Scdo declarauit iste tytulus
xpi dignitatem ab alijs crucifixis ...
ipe pylatus iudicat pro xpo distinctus
eum a comunione latronum 3o declarat
Judeorz malicia volens enim sic py
latus vlcisci de Judeis eorz maliciam
ostendit dum i suum regem insurgerunt
4to declarat xpi victoriam vn
... sic in trofeo ... ponitur
victoriarum ... coram pylatus titu
xpo imposuit 5to declarat xpi me
moria ideo enim dominus titulum crucis
inscribi disposuit ut passio eius
i memoria habetur Tren iij Re
cordare paupertatis mee absinthij
et fellis Deinde sequitur Erat aut scriptum
Vbi ponitur tytuli explicatio
i qua quidem explicatione pmo describit
pylatus xpm auctore dns Jhus
est aut saluus singularis Math
j Vocabis nomen eius ihm ipe
enim saluum faciet populum suum a peccatis
eorum 2o e xpus forma exemplaris
Ad Ebr xij Aspicientes i victorem fidei
et consummatorem ihm qui proposito
sibi gaudio sustinuit crucem 3o
ihus e vita salutaris sup xvij
h e vita eterna ut cognoscant

te solum verum deum et quem misisti ihm xpm
Scdo in hac explicatione pylatus describit
xpm a patria dns Nazarenus Math ij
descendit Nazareth 3o ex dccre describit
eum a dignitate vnd dr Rex Judeorz Jer
xxiij Suscitabo dauid germen iustum
et regnabit et sapiens erit Vnd et apud
Math h' tytulus dr q h' titulus exprimit
causam mortis eius Est enim mortuus pro
ut nos saluaret et io dr ihus 2o ut
faceret nos deo nro regnum Apoc v°
dignus es dne accipe librum qr occisus
es et redemisti nos deo in sanguine tuo
Alio modo pt dici de explicatione huius tituli
q in hac explicatione describitur xpc quantum
ad eius effectum qn dr ihus qui dr saluator
Ad philipen iij Saluatorem expectamus
dnm nrm ihm xpm qui reformabit
corpus humilitatis nre configuratum corpori
claritatis sue Scdo describitur quantum ad eius
innocentiam immaculatam qn dr Nazarenus
q interpretatur floridus Cantic ij° Ego
flos campi et lilium conuallium Ysay xi
flos de radice eius ascendet Tercio describitur
quantum ad eius dignitatem regalem qn dr Rex
iudeorz fuit aut regnum xpi celeste
et spirituale Vnd Ambro° ... scriptura
crucis ponitur tytulus q non humanum erat
sed diuine potestatis e regnum qd habz xpc
lego titulum regis Judeorz eum lego regnum
meum non e de hoc mundo q d Ambro po
sitio tituli sup crucem designabat q
regnum xpi erat eleuatum a mundo 2o h'
regnum xpi erat eleuatum a mundo ... regnum
e firmum et stabile Vnd quedam glo
sup Marc xv° titulus ... q Judei non
potuerunt contradicere ... no erat
eis rex ab eo sup syon ... Tercio hoc
regnum e magnum et vale q Judeorz i spiritualiter
considerancium Vnd Augs in orig ...
sunt intelligendi Judei i semine abrahe
et filij promissionis Rex ergo Judeorz xpc
sed circumcisorum cordis spiritu non littera qd
Augs non arctatur tamen regnum xpi ad
Judeos carnales sed dilatatur ad omnes
qui receperunt fidem eius et eum cum fide
confitentur Hij enim dicuntur Judei q gen
tiles conuersi ad fidem sunt sic oleaster
qui e factus particeps pinguedinis
olee De hoc ad Ro xj° Deinde sequitur Hunc
ergo titulum Vbi agitur de lectione tituli et
pmo ponitur tytuli lectio 2o legendi facilitas
ibi qm ppe ciuitatem erat locus vbi crucifixus est

hunc titulum multi legerunt iudeorum per quod
significatur quod plures saluantur per fidem legendo
passionem christi quam eorum qui viderunt in fin-
ctio hec scripta sunt ut credatis Deinde
sequitur quia prope ciuitatem ubi ponitur
facultas legendi que fuit duplex primo quia
locus erat prope ciuitatem ad quem multi
poterant conuenire Unde dicitur quia prope
ciuitatem erat locus ubi crucifixus
est ihesus Secunda facultas erat quia titulus
erat scriptus diuersis linguis ut a diuersis legi
possit Credibile enim est sicut dicit Crisostomus
Multos gentiles simul cum iudeis propter
festum conuenisse et ideo ut cunctis in-
notesceret non in una lingwa sed tribus
scribitur titulus Unde dicitur Et erat scriptum
hebraice grece et latine Ubi est notandum quod hec descriptio
in tribus linguis primo ostendit quod tribus linguis
pre ceteris preeminebat scilicet ebraica
propter iudeos in lege dei gloriantes greca
propter sapientes grecorum latina propter
romanos multis gentibus imperantes
Secundo hec descriptio ostendit quod in christo sunt
omnes thezauri sapientie et scientie abs-
conditi et quod ipse est dominus omnis sci-
entie Unde Theophilus Tercia descriptio
figurat dominum esse regem practice
philosophie et theologice sicut enim per litteras
latinas practica designatur eo quod reges
romanorum in ceteris et expedicionibus
sunt per grecas litteras significatur philosophia
quia greci circa speculacionem naturalium
insudauerunt Per ebreas uero litteras significatur
theologia quia iudeis tradita sunt eloquia
dei et eis tradita est cognicio diuinorum 3o
hec triplex descriptio ostendit quod regnum christi debebat
esse latissimum quia debebat se extendere
ad omne genus scilicet ad genus potentum quod
significatur in romanis ad genus prudentum quod
significatur in grecis ad genus deum colentium
quod significatum est in ebreis Deinde sequitur
ductibat ergo pylato ubi ponitur tituli contra-
dictio Nam pontifices iudeorum contradicentes
pylato dicebant Noli scribere rex iudeorum
Sed quia dixit Ego sum rex iudeorum
hoc autem dicebant iudei ut ex titulo non
ostenderetur dignitas christi sed presumpcio quia cum
non esset rex dixit se esse regem et titulus
ostendebat ipsum presumptorem et culpa fuisse
punitum hoc autem faciebat ut christo
mortuo affinia aufferretur fama ac
abstulerant uitam Deinde sequitur Respondit
pylatus ubi ponitur tituli conseruacio

quia pylatus constans noluit delere
quod scripserat ymo respondens dixit eis
quod scripsi scripsi Super quo verbo notat
Augustinus duo primum est quod diu ante
fuerunt prophetatum de indebilitate
huius tituli nam in libris psalmorum
dum autem predictum erat ne corrumpas
tituli inscriptionem quidam enim psalmi
hoc tytulo intitulantur ne corrumpas
et maxime illi qui pertinent
ad passionem christi sicut est Eripe
me de inimicis meis et duo predicto
illum secundum quod notat Augustinus est quod ad
inuicta est ineffabilibus virtutibus dei
eo potius eciam in cordibus ignoratum
Nam quedam occulta vox pylato
quedam si dici potest clamoso silencio
interius personabat quod tanto ante in
psalmorum libris prophetatum est Deinde sequitur
Milites ergo ubi postquam dictum est
de passionis utilitate et tituli dignitate
agitur de militum cupiditate que pa-
tuit in vestium diuisione et procedit
hoc ordine quia primo notatur ves-
timentorum diuisio per partes 2o
notatur sortis super tunicam inconsutilem
ibi Et tunicam Tercio notatur uniuersi
confirmacio per prophetiam ibi ut scriptura
impleretur Circa primum dicitur
Milites ergo cum eum crucifixissent eum
acceperunt vestimenta eius et fecerunt
quatuor partes unicuique militi
partem Unde apparet secundum Augustinum
quatuor fuisse milites in christo cru-
cifigendo presidi parientes quia
cum fecissent quatuor partes de vestibus
unicuique militi partem Deinde
sequitur et tunicam Ubi agitur de sorte
tunice inconsutilis et primo describitur
ipsa tunica 2o agitur de sorte eius
ibi dixerunt ergo Circa primum dicitur
Et tunicam subaudiendum est acceperunt
Erat autem tunica inconsutilis id est non
consuta cum non fuerit incisa sed
contexta sicut fit bursa de textura desuper
contexta per totum id est artificiose labo-
rata addit autem euangelista scilicet Erat autem
inconsutilis id est ostendat racionem indi-
uisionis quia non poterat conuenienter
diuidi Ubi autem apparet in aliis
vestibus milites equales habuisse

partes ut sorti   non fuerit In
illa vero una non eos potuisse habere
singulas partes nisi scinderetur ut pannos
eius inutiles tollerent quod ne fieret
ad unum eam pervenire sorte meruerunt
de qua sorte sequitur dixerunt ergo ad
invicem non scindamus eam sed sortiamur
de illa cuius sit Nota tamen 2m Crisostomum quod
cum tamen gradus Erat autem tunica inconsu-
tilis etc non designat prosperitatem tunice
sed vilitatem Nam in palestina est
quoddam genus vestium ex mixtis pannis
contextum quorum unum super alium et talis
erat tunica Christi ubi designatur eius
paupertas Deinde sequitur ut scriptura
ubi ponitur prophetie adimpletio licet ultra
opporteret implere dicat quod scripta sunt ymmo
dicitur ut scriptura impleretur dicentis partiti
sunt vestimenta mea et in veste mea
miserunt sortem Et ita scriptura imple-
ta fuit non de iudeis sed de mili-
tibus Unde sequitur Et milites quidem
hec fecerunt secundum scriptura predixit
Notare debemus hic primo quod licet ut quidam dicunt
ut scriptura impleretur non tenetur cau-
saliter sed consecutive quia hoc consecutum
est secundum quod scriptura est impleta de quo dicitur
in psalmo partiti sunt vestimenta mea
Non enim illa partitio erat causa huius
divisionis que necessitatibus istos ad divi-
dendum Secundo debemus notare prophete
certitudinem non quod partita sunt solum
sed etiam quod non sunt partita dixit propheta
partiti sunt vestimenta mea etc quia
vestimenta diviserunt sed vestem sorti
commiserunt Ut venit alibus de illo libro
scilicet sortiamur de illa cuius sit quod Math.
xxvii dicit Diviserunt vestimenta sua
sortem mittentes sorte Ex quo videtur quod non
solum super tunicam sicut dicit Joh. sed super
omnia vestimenta miserunt sortem
Et Mar. xv dicit diviserunt eius
vestimenta mittentes sortem quis quid
tolleret Ad hoc quidem videtur Aug. in
originali Ubi primo videtur ad contro-
versia quod videtur esse inter Math. et
Johannem quia non est intelligendum
quod miserunt sortem super omnibus sed quod
dividendo alia vestimenta venerunt
ad tunicam super qua miserunt sortem
ut inter eos omnia vestimenta
eius divisio compleretur. Secundo solvit
ad id quod videtur facere contrarium inter

Mar. et Johannem ubi dicit quod in verbis marci
brevitatis obscuritatem facit ut sit sensus
verbi diviserunt sibi vestimenta sua sor-
tem mittentes super eis et super aliquo
eorum quid quis et quibus eorum tolleret tunica
et quod dictum est quibus quid tolleret non refertur
ad omnia vestimenta que divisa sunt sed ad tunicam
super qua est missa sors et sine eius sorte
divisio vestimentorum non esset completa Nondum
est super illo verbo diviserunt sibi vestimenta
et quod illa divisio vestimentorum primo declarat
ecclesie diffusionem Unde Aug. quod dicitur partita
vestis domini nostri ihesu christi quadripartita
significavit eius ecclesiam que quatuor
partibus orbis terrarum constat esse diffusa
Secundo designat ecclesie unionem Unde Aug.
Tunica illa sortita et in seipsa indivisa
pervenit significat unitatem que vinculo caritatis
continetur. 3o tunica inconsutilis declarat
caritatis eminenciam de tunica enim dicitur
quod erat desuper contexta per totum Caritas
sanctis super eminet scientie et super omnia
precepta Unde Apostolus prima ad Corinth.
xii o. Adhuc excellentiorem viam vobis de-
monstro et idem apostolus ad Ephes. iii o.
Sciens etiam supereminentem scientie caritatem christi
Tercio hec tunica inconsutilis declarat
caritatis finem et tendentiam quod omnes
habentes eam perducat ad unum Unde Aug.
in originali ideo autem hec tunica dicitur incon-
sutilis ne aliquando dissuatur et ad unum
pervenit quod in unum colligit omnes
propter hanc enim unitatem cum omnibus apostoli
essent interrogati solus petrus respondit
Tu es christus filius dei vivi et sibi dictum
est Tibi dabo claves regni celorum tamquam
ipse solus acceperit potestatem ligandi et solven-
di cum et illud unus pro omnibus dixerit
et hanc potestatem cum omnibus tamquam personam
gerentes ipsius unitatis acceperit Quarto
hec tunica declarat caritatis efficientiam quod
illius perfectio est in corpore ecclesie sine qua non est
Unde Aug. hec tunica est contexta per totum
quia est caritatis expertes quam invenerit
perveniet ad totum Ut venit alibus de eiam
dictis Nam secundum divisio vestimentorum
que est facta per malos significat quod bonum
Ideo hec dicit Aug. in originali quod et res dicit se
potest significare aliquid bonum non obstante quod sit
causa a malis Exemplum est de cruce de
qua christus a malis positus est Et tamen dicit
apostolus que sit latitudo longitudo sublimitas
et profundum lata quippe fuit crux
in transuerso ligno quo extendebantur
manus et significat bona opera in latitudine
caritatis. longa fuit ex transuerso

ligno usque ad titulum et sicut profunditas vel longitudine corporis usque in finem alta fuit crux in cacumine quo transuersio ligni sursum extenditur et sicut supremum finem quo cuncta opera referenda sunt profunda fuit crux in ea parte quam terra figebatur ibi quippe occulta fuit nec videbatur et tamen tota crucis apparentia et eminentia consurgebat sic et bona opera nostra de profunditate gratie dei procedunt que comprehendi ac diiudicari non potest. Deinde sequitur Stabat autem iuxta crucem. Ubi agitur de paucitate compatientium Christo quia ex omnibus caris eius tantum tres mulieres aderant Notantur autem hic quatuor. Primo mulierum compassio Secundo erga matrem dei sollicitudo ibi Cum vidisset ergo Tercio ex sollicitudine recommendatio ibi dicit matri sue Quarto recommendationis acceptatio ibi Et ex illa hora. Primo ergo ponitur compassio mulierum Nam compatientes appropinquabant Christo aliis longe recedentibus unde dicitur Stabat autem iuxta crucem Iesu mater eius et soror matris eius maria cleophe et maria magdalena dicta autem est magdalene a magdalo castro marie et marthe Queritur autem de hoc quod dictum est maria cleophe quia loco illius Matheus et Marcus commemorat mariam Iacobi et Ioseph matrem que fuit maria alphei quomodo ergo alphei et cleophe. Ad evidenciam huius questionis notandum est quod Anna mortuo Ioachim de quo suscepit virginem mariam data est in uxorem cleophe de quo suscepit filiam vocavit quam mariam dedit quam eam in uxorem Alpheo de quo ipse alpheus suscepit quatuor filios consobrinos domini scilicet Iacobum qui est dictus Iacobus alphei Symonem et Iudam apostolos et Ioseph qui dicitur bersabas qui pro iuda post cum Mathia electus fuit Inter hos autem quatuor Iacobus dictus est frater domini anthonomastice quia ei fuit simillimus in facie Unde dictus est etiam Iacobus minor. Unde et apud Marcum xv° Et maria Iacobi minoris et Ioseph mater et patet quod hec maria que apud Matheum et Marcum dicitur mater Iacobi et Ioseph hic dicitur maria cleophe scilicet a patre que etiam dicitur maria alphei a viro Deinde eadem Anna mortuo cleophe nupsit viro tercio scilicet salome susceptam quam ex eo filiam sicut et alias vocavit mariam quam accepit zebedeus in uxorem habuit quam zebedeus duos filios Iohannem et Iacobum maiorem qui dictus est maior quia licet esset posterior alio Iacobo de quo iam dictum est tamen maior est quia prior vocatus est a domino et pluries ei adhesit Hec est maria que in Matheo dicitur mater filiorum zebedei Et patet ad argumentum quia eadem fuit maria ista et illa habuit duos filios scilicet alpheum et cleofam. Ita quod secundum primam opinionem ista maria denominatur a cleofe sicud a patre secundum autem istam denominatur a cleophe sicud a viro Alii dicunt quod iste cleophas fuit binominis et ideo iuxta morem scripture que eundem hominem appellat eundem hominem aliquando diuersis nominibus ista maria que apud Marcum dicitur mater Iacobi minoris hic dicitur maria cleophe a viro qui dicitur cleofas et alpheus Secundo queritur de hoc quod dictum est quod hec mulieres stabant iuxta crucem quia in Matheo dicitur Erant autem ibi mulieres multe a longe In Marco autem dicitur Erant mulieres de longe aspicientes inter quas erat maria magdalena Ad hoc dicunt quidam posset dici aliquibus quod alie fuerant mulieres quas commemorat Matheus et Marcus de quibus dicitur quod steterunt a longe alie fuerunt de quibus commemorat Iohannes de quibus dicitur quod stabant iuxta crucem Sed hec solucio stare non potest quia maria magdalena numeratur inter mulieres quas commemorat Matheus et Marcus et quas commemorat Iohannes et secundum hoc videtur quod eadem maria magdalena stetit a longe cum illis mulieribus quas commemorant Matheus et Marcus et iuxta crucem cum illis quas commemorat Iohannes quod esse non potest dicendum est ergo ad questionem sicud dicit Augustinus de concordia evangelistarum quod mulieres dicebantur esse iuxta crucem quia in conspectu Christi erant et erant a longe respectu turbe propinquius circumstantis cum centurione et militibus aliis potest dici ad questionem secundum Augustinum quod ante crucifixionem mulieres stabant iuxta crucem ita quod eis poterat loqui postea autem Christus commendat matrem discipulo ceperunt se segregare a turba et a multitudine propter impedimentum ut a longe stantes intuerentur que fiebant Narrat ergo Iohannes quod prius factum est scilicet quod steterunt iuxta crucem Matheus autem et Marcus quod posterius factum est scilicet quod steterunt a longe Deinde sequitur Cum vidisset ergo Ihesus ubi ponitur sollicitudo Christi circa matrem in recommendando eam Unde dicit Cum vidisset ergo Ihesus matrem et discipulum stantem quem diligebat Sicut hic discipulus Iohannes qui causa humilitatis tacet seipsum dicit matri sue mulier ecce filius tuus quasi dicat usque modo tamen curam habui

ß me mortuo istud tibi relinquo inq̄s
ondit dignitas Johannis et exh̄ qd
diligit a xpo et ex qd recomdat sibi
matr. de dilc̄ne d. beda dilectois
i dicto euang. sua de mirat pam
no q excepit tetis solus amabat
ß precio familiam diligebat pp̄ter
similem castitat quod vgo ab eo
vocatus vgo in eum p mansit De
recomdacone aut dr Criso q no
erat par Johnez honorai tali
honore quia em quemes cat
mirm solicite ab aliquo pcurari
dum filius corporalr aberat
discipulo qui diligebat tradidit
de ca deli hitura Unde seq
Deinde tu d. discipulo ecce m̄r
tua q ita cam custodias ut
matrez et ipa te diligat ut filiu
Cunct aliqs quo domini sit ma-
trem recomedat cui tu 9 inp
y° ita dne vidit Et michi
ct tibi mli ad hac qom add° e q
hec recomedacio e cuius exclusiua
Excludit em errore illoz qui dice-
bant q xpus no habuit veram
carnē Und Criso xpus recome-
dans matrem Marchionis obstruit v
vecordiam Si em no genitus e 3m
carne neqz matrem habuit cui gra tota
ita ea solam habet prouidenciam
f ea recomedado 2o hec recomedac°
prouocat nos ad honorem pm et
matris Und Aug in orig. dr cu
lignum crucis cathedra sunt xpo do
centis Exemplo em suo instruxit nos
ut a filijs pijs impendat cura pe(ti)bz
Ex hac doctrina xpo docti didicerat
Paulus aplus q docebat quado
dicebat p ad Thi. v° Si quis
at sua filioz et maxime domesticoz
curā no habet infidelis e et infi-
deli deterior ad ac° iudet Aug
in orig. dns q cum xpus dixit sup
y° Quid m̄ et tibi mli tunc loq
batur de diuinitate sua q a matre
no accipet ac si dicet deitatē ate
no accepi in cuius vtute miracula
facio Nunc aut sc̄z i passiōe ia hua
paciebat Et ideo matrem ex q fuerat
factus homo affectu recomedabat
huano In mutacone em aque in
vinu innotescebat ccius diuinitat
que creauerat m̄as Nunc aut pen
debat in cruce q maria peperit
2° quere ab dciam dict f de cura

parentu h° em uide 9 i° q d luc x iiij
Si quis venit ad me et no pcrm suu
et c. ad h° pt iudei ex verbis Criso
dicentes cu alie mlieres starent iuxta
crucem nllius alterius meminit xpc
nisi m̄ris docens nos plus ad m̄rbz
prebe sicud em parentes q spua
aduersantes neqz nosse oz. i qn n
impediunt omia deb eis prebere
et alijs p̄ste q d Criso petes impe
dientes bona opera m̄ra quidi sut
dia no quo ad naturam sed quo ad viam
Si aut no impedium opera m̄ra spua
p alijs honorandi st̄ Deinde seqr
Et ex illa ho. ubi ond quo discipulus
acceptauit recomedacom m̄ris facta
a xpo Und d. Et ex illa ho. accepit
cam discipulus in sua f curam ut etiam
alia lra habet accepit ea discipulus
i sua ita q li sua e actus pluralis
et tunc e sensus suscepit eam discipulus
i sua no quide predia q nulla ha-
bebat cu apli omia relinquissent
sed in sua f. officia seruicia et busi(ness)a
quibus ei diligenter et reuerenter
obsequebat Cilio° pt dici q li sua e
abli cas singlaris m̄ri Et tunc e sensus
accepit ea in sua f custodia ut de
ea curam gereret :

Postea sciens ihus Postq dam
e de xpo condepnacone et xpo
crucifixion hic agit de xpo
cosumacone et morte Et di
hec pars i d p qua pmo agit
de xpo morte 2o de vulneracone cor-
ris xpi ibi Judei g° p° g° agitur de
xpo morte cosumacone et morte
Et pmo describitur ipa vulneracio
cosumacio qui ad septuē testimoniū
2o qum ad factu ibi Et inclinato
capite Circa pmu ubi agit de sepe
testimonio predictum hoc ordine
quia pmo agitur pom cosumadi
intencio 2o ipa cosumaco ibi Vas
g° positum erat 3o cosumacois assto
ibi cu g° accepisset pmo ergo po
cosumadi intencio quia ihus intencom
dixit Sitio vt adimpleat i a scriptura
i ps Et in siti mea potauerunt
me aceto Et hoc e q d ra postea
i post omia que premissa st sciens
ihus q cosumata ia omia st f
que xpe Rex pdixerat de eo quia
ad hoc ad in scripturis predicta consuand
erat dr scito m cosumaret scriptura

s que dicitur in psalmo et in siti mea potauerunt me
aceto Sed tunc est dubitatio quia secundum hec enim videtur
quod ea que gessit xpus fecit propter legem ideo enim
dixit ut scriptura et lex impleretur Et sic
tantum testatum est propter vetus erat tunc
e contra non enim dominus propter legem sed lex
propter dominum quia finis legis xpus est
Ad hanc questionem potest dici quod li ut quando
dicitur ut consumaretur scriptura non tenetur
causaliter sed consecutiue non enim est sic quod propter
scripturam implendam hec dominus fecerit
sed hec consecutiue est ad factum domini sequitur
impletio scripture que ante hec predixerat
deinde sequitur Vas ergo ubi primo sequitur
ipsa consumatio scripture Ubi aduertendum
est quod ideo consumata scriptura quia impletur
scriptura aut predixerat xpm esse potandum
aceto hec aut impletio est in xpo
dicenti Sitio porrecta plena spongia
aceto de hac aut impletione scripture
dicitur in littera Vas ergo positum erat aceto plenum
illi aut spongiam plenam aceto ysopo
po circumponentes obtulerunt ori eius
Notandum est quod in siti potest notari ardens
desiderium xpi de salute generis humani
prima ad Thimo ii° Xpus venit homines
saluos facere Luce xix Venit filius hominis
querere et saluum facere etc Consueuit
enim per sitim desiderium exprimi Ps Sitiuit
anima mea etc Queritur aut de hoc quidam
est quod dederunt xpo acetum Unde habuerunt
acetum ita paratum Ad hoc dicunt quidam
quod vinum ad bibendum portauerunt quod propter
calorem consuetum fuerat in acetum aly
dicunt quod studiose portauerunt acetum ut
ipsum bibendo tanquam stimularet ut citius
liberaret a custodia illorum quos crucif-
xerit Aly dicunt quod erat vinum mirratum
quod erat amarissimum et acutum sic acetum
ad magis cruciandum xpm etc crucifixum
Unde et iu etc Completa est illa scriptura
dederunt in escam meam fel Unde ad nonam
arundinem huius vini alius … dicit
vinum mirratum cum felle mixtum Secundo
queritur de illo ubi obtulerunt ori eius quo
obtulerunt spongiam ori xpo in alta pe-
dem Ad hoc potest dici sicut dicitur Math
xxviii quia imposuerunt spongiam arun-
alios dini Unde Aug Sciendum apud … tab
tur quod hoc pretermisit in arundine est sicut
ut in spongia talis potus ad crucis sub-
limitatem leuaret Aly dicunt ysopum
vocari arundinem propter sui magnitudinem
imposuerunt ergo ysopo quod magnum erat de
hoc Theologus quod iam non ysopum dici
vocari arundine Nam frondes habet
arundini consimiles Deinde sequitur

Cum ergo accepisset ubi ponitur assertio consumationis
Unde dicitur Cum accepisset ihesus acetum dixit
consumatum est scilicet quod scriptum erat de me
quia spiritus emissionem de hac consumatione
Luc xviii Consumabuntur omnia que scripta
sunt de filio hominis Est enim aduertendum
quod est triplex consumatio scripturarum
Et de hac dicitur est ut consumatum
scripture Secunda est sanctificationis que facta
est per crucem et mortem Ad hebreos
x° Una oblatione consumauit etc 3a
est consumatio mortis et passionis
De qua ad hebr xii° decebat eum
qui multos filios adduxerat in gloriam
per passionem consumari Et ad hebr v°
Consumatus factus est sibi obtemperan-
tibus causa salutis eterne De hac
consumatione sequitur in littera Et inclinato
capite tradidit spiritum In quo debemus
primo notare cur obiam … inclinato
capite obedientiam designat Ad phi
ii factus est obediens usque ad mortem
Secundo enim ponitur quod dicitur tradidit spiritum
de qua ponitur Aug Cuius ita dormiuit
quando voluit sic ihesus mortuus est
quando voluit quanta sperandi vel timenda
est potestas iudicantis si apparuit tanta mo-
rientis De hoc etiam loquitur Cris dicens
non quia expirauit dominus inclinat
caput sed quia inclinat caput te expirat
per que omnia iudicat Cris quod dominus
dominus ipse erat 3° debemus notare quod xpus
tradidit spiritum id est animam ut non intelligamus
quod aliud sit spiritus et aliud anima ut
tradiderit spiritum remanente anima sic enim
non fuisset vere mortuus sed idem est spiritus
quod anima Unde Gen xxi mortuus spiritus
sit pro anima ponitur Si enim aliud spiritum
quam animam Cris dicit existente spiritu
anima remansisse Quarto debemus notare
quod dominus tradidit spiritum deo et patri
omnes quia animae iustorum deueniunt ad manum dei
alie aut iniquorum ad locum penarum
Contra opinionem illorum qui dicunt quod anime
mortuorum in tumulis usque ad diem iudicy
Queritur aut de eo ubi Cum accepisset
acetum Nam Matheus dicit cum gustasset
noluit bibere Ad hoc respondetur … quod
quod non accepit ut biberet sed ut scripturam
impleret Secundo queritur de hoc quod dicitur est
… dixit ihesus consumatum est Nam
Math xxvii dicitur quod xpus clamauit
Hely hely etc Luce aut xxiii dicitur quod
ihesus exclamans voce magna ait In
manus tuas etc Ad hoc potest dici quod omnia
ista potuerunt esse licet non omnia recitat
omnibus … sed vnum vnus aliud alter-

pmo em xpus dixit Sicio / dein
dō illi parant acetū ut sibi por-
rigerēt clamauit hely . et ad hanc
uocem qui parabat accelerauit sic
acetū quo accepto dixit Consuma-
tum est Int illud aut qd aut co-
sumatio ē . et 3º qꝫ ayt Et inclīto
capite emissa ē ia vox magna q
clamauit In man tuas xc de hac
voce tacet Iohēs Comemorat at
alij tres ewgliste Vnd Mattheus ihūs
aut iterū clamans voce magna
emisit spm̄ Marcus at Ihūs aut
emissa uoce magna expirauit Lu-
cas aut Et clamās uoce magna
Pater i man tuas xc ita qꝫ Ma-
theus et Marcus dicūt de ipa uoce
Sꝫ tacet quid clamauit ihūs illa
uoce lucas aut declarat quid illa
uoce dixerit . dixit em i man tuas
Deinde sequit Iudei ergo ubi agit de
vulneratiōe corporis xpi iam mor-
tui et pmo ponit uulnerātoris mar-
tirizatio 2º martirizatois certitudo
ibi Et qui uidit / Circa pmū sic pro-
cedit qr pmo ponit petitō depositō-
nis crucifixorū 2º po crurifragiū
latronū ibi Venerūt ergo milites
3º po apertio lateris xpi ibi sed
ihm aut / Circa pm pmo po petitio-
nis ca 2º ipa petitō ibi Rogauerūt
Circa pm ad pmū notādū ē qꝫ pcep-
tū erat in lege Deutro . xxi . qꝫ corpa
suspensorū pp delicta dimitterēt
suspensa usqꝫ mane vn deutro xxi
cenado peccauerit homo qꝫ morte
ē et adiudicatꝫ morti a-
pensus fuerit i patibulo no per-
manebit cadauer eiꝫ i ligno sꝫ
i eadem die sepelliet qr maledictꝫ
adeo ē q pendet i ligno ppt hanc ergo
cam et etiā qr i crastino erat dies
sabbti solepnis petebant iudei ut
frāgerent crura crucifixorū et tolle-
rent ut no remanerēt i cruce die
sabbti sꝫ c'a 2m ergo ad cam petēdi d
Iudei ergo qm parasceue erat . i . pparacō
hnc fiebat sexta feria i die pxīo
an sabbatū ut no remanerēt cor-
pora i cruce sabbto Erat em dies
magnus ille sabbati et ppt ipm sab-
batū et ppter festū azimorū dein
seqr ipa petitō vnd d Rogauerūt
pylatū ut frangerēt crura eorū et
tollerēt no quidē crura sed hij qꝫ
ideo frangebant crura ut moreret
auferrent ex ligno ne pēderēt in
cruce magno die festiuo sin
dimini crucifixꝫ honorē sedaret

deinde sequit Venerūt ergo ubi po crura
fragiū latronū vnd d Venerūt ergo
milites et pmi quidē sꝫ latrones ad
quē pº venerūt fregerūt crura quia
adhuc viuebat . et alteriꝫ q crucifixꝫ
erat cū eo et crura fregerūt xc qz ppria
uerunt ut sic xpm distinguerēt ab agꝫ
cuiꝫ ossa debebat integra seruari
qr solus integer fuit a ptō / dein sꝫ
ad ihm at cū venisset ubi po aptio
lateris xpi et pmo tāgit ratio quali
fregerūt crura xpi qr ia mortuꝫ erat
vnd d ad ihm aut cū venissēt ut
uiderūt eū iam mortuū no fregerūt
eiꝫ crura na ideo frāgebat ut acce-
lerarēt morte / 2º po apertio lateris
xpi vnd sequit Sꝫ vnꝫ militū lancea
latus eiꝫ apperuit . et cōtinuo exiuit
sanguis et aqua Notādū ē qꝫ circa
istum exitum sanguis et aque pº
debemꝫ attende loquēdi modū no
em dixit ewglista qꝫ vnꝫ militū pcussit
latus xpi uel vulnerauit sed apperuit
ut intelligꝫ sic d Augꝰ qꝫ apperuit
quoddā hostiū vnd sacrā ecce ma-
nerēt sacrā quibꝫ ad uita q nature
vita ē no intrat hc hostiū figuratū ē
i Gen ubi d qꝫ noe i latē arche iussꝫ
ē facē hostiū quo intrēt aialia que
no erāt diluuio ppitura / 2º qꝫ notāt
formacō ecce vnd Augꝰ sic pma
mulier facta ē de latē viri dormiētꝫ
ita et hꝫ sēdꝫ adam inclinato capite
dormiuit i cruce ut inde formaret ei eccia
per illud qꝫ de latē dormiētꝫ effluxit
3º notāt hic passionꝫ effectꝫ i aq
em et sanguie notat qꝫ ppi passiōm
cōsequimur plena ablucōm a pctīs
et a maculis A pctīs quidē p sangūe
qui ē pciū nre redēpcōis ipa pe 1º
estis do de uana ura cōuersacōn sed pcīo
sō sagē xc a maculis uero per aquam
q ē lauacrū nre regnacōis Eze 36
Effūdam sup uos aqua mūdam Certo
debemꝫ attende qꝫ hc factū ē in deitate
sigm vnd Theologꝫ ut iudicis cōplacat
lanceat xpm et corpꝫ et aie cōtue-
lias inferēbꝫ Sed cōtumelia i signum
prodijt sanguinē em de corpore
exanimo manare miraculosū ē Et
Crisō licꝫ corpois xpi sit mortalis
na dissilis tn gracia fuit na pꝫ morte
i corporibꝫ uiuis sanguis cōualescit
ex 1º aut incorrupto corpoe oēm uitā
manat aqua et sanguis exiuit ea
q abluat iste q redimat xc Hemꝫ hc
qꝫ valde miraculosū fuit ut de corpoe
mortui i quo sanguis coagulatꝫ
ē sanguis exudet sed pꝫ qꝫ dicit qꝫ hꝫ

augt ppter aliquē calorē qui remā
sit in corpore tamē fluxus aque nisi
c nō pt q miraculosus fuit
cu aqua exiens pmissa fuit Vnde
de hoc Theolus pt tamē aliquis calup
niose dicere q aliqua virtus uitalis erat
i corpore et ideo sanguis effluxit aq
uero manās inter pugn signū fuit/ quo
debemus aute q hoc factu ē in testimoniū
de quo testimonio p^a Joh v^o tres sunt q
testimoniu dant in celo pater et filius
et sps sanctus dedit eni testimoniū pater deitati
filii qn dixit hic ē filius meus dilectus
filius aut dedit testimoniū qn i morte
resurgit potes dimittere ste et Spus
aut sctus dedit testimoniū qn sup xpm
baptizatū in spē columbe apparuit vel qn
ad inuocacionē nominis xpi corda creden
ciū impleuit Et tres sunt qui testimoniū
dant in terra spus aqua et sanguis hec
eni dant testimoniū de humanitate xpi Vnde
glo Spus i humana aia q emisit in
passione aqua et sanguis q fluxerit de late
re fieri nō posset si vera carnis naturā
nō haberet et patet q xpus fuit verus
deus ex priorib tribus testimonia
Et verus homo q posteriora alia tria Iuxta hoc
eni ē dupx expositio s. ex elementis vnum
aut elementorum ē aqua et ex humoribus
inter quos sanguis ē precipuus humor
deinde sequitur Et qui vidit ubi ponit
uirtutis certitudo Et p^o sit certitudo uer
itatis p testimoniū apl̄ica/ 2° p prophetic
vaticiniu ibi hec ac facta sunt ut scriptura
impleretur circa primū ad p^m dr Et qui vidit
testimoniū phibuit hic ē Johes qui vidit
quasi ipse dicat nō ab aliis audiui sed
ipse pus vidi p^a Joh i/ qd audiuimus
et vidimus et verum ē testimoniū eius et ille
scit quia vera dicit ut et vos credatis Jus
xx hec aut scripta sunt ut credatis etc Deinde
cu dr facta sunt eni hec pro testimoniū
prophetiam ubi ē aduertendū q duo sunt dcā
primu ē q nō fregerit crura ihu et ad
hoc redditur vnu testimoniū qd accipitur Exo
xii os nō comminuetis ex eo/ 2o dictū
ē q vnus militū aperuit latus xpi
et ad hoc reddatur aliud testimoniū qd accipitur
zach xii videbunt i que transfixerunt Ex
hoc notato patet litera Vnde dicitur facta
sunt eni hec ut scriptura impleretur os nō
comminuetis ex eo Et hoc quo ad primū tes
timoniū Et iterum alia scriptura dicit videbunt
i quem transfixerunt Et hoc quo ad 2m testi
moniu ac la zach xii^o se habz Et aspi
cient ad me quem confixerunt hoc ac scriptura
nō dum plene impleta ē sed implebitur
plene in die judicii Apo. i. videbit
eu omnis oculus et qui eu pupugerunt
Et hoc videbit s. ad judiciu venientem
in quem transfixerunt

Post hec aut Postquam dictum ē de xpo
crucifixione et xpi morte hic agitur
de xpi sepultura sub hoc ordine
quia primo ponitur licentia sepeliendi
2o studium circa corpus sepeliendi ibi
Venit aut 3o locus sepulture ibi Erat
aut ultimo ipsa sepultura ibi illic ergo
propter parasceue/ circa primū ad primū ponitur licentia petitur
2o conceditur ibi Et permisit circa primū ad
primū dr Post hec aut s. passionem et morte
rogabat pylatum ioseph ab arima
thia q ē ramatha ciuitas elchana
et samuelis de qua dcm ē p^o Reg^m
p^o eo q erat discipulus ihu nō quidem
ex duodecim sed de multis aliis credentibus
Omnibus eni credentibus apud discipulos nō credebatur
Occultus aut propter metum judeorum
rogabat ut tolleret corpus ihu et de
cruce deponeret quia 2m leges humanas
corpora dapnatorum nō poterant sine licentia
sepeliri deinde sequitur et permisit ubi
ponitur ipa licentia vnde dr Et permisit py
latus si licet sepeliri venit ergo et tulit
corpus ihu venit s. ad locū ubi erat
pylatus ad crucem et deposuit/ crucifixerat
ab de illo uerbo Occultus aut propter
metu iudeorum s. eni erat occultus
discipulus timens iudeos quo fuit ausus
rogare pylatum Ad hoc dicendum ē 2m Aug^m
de consensu euangelistarum q in illo extremo officio
funeri tribuendo minus curauit Joseph
de iudeis quamuis solet deuitare inimi
cias iudeorum i dno audiendo q dicit Aug
ue dignitate fretus accessit Joseph ad
pylatum nec in hoc timuit iudeos qui
nō uidebantur discipulatum s. magis eius
pietate remissi ut funeri officium
impenderet Vel aliter pt dici q sedata
erat ut cu q seuicia iudeorum eo q
s. aduersus xpm preualuisse gauderet
Et ideo nō curabat de sepultura illius
propter qd et Joseph i hoc eos nō timuit
deinde sequitur venit aut ubi agitur de studio
habito circa corpus sepeliendum et primo agitur
de intentione corporis procurandi 2o ponitur
ipa procuratio ibi Acceperunt ergo circa primū
ad primū dr Venit ergo nicodemus qui venerat
ad ihm nocte primum supra iii^o ubi agitur
de hoc aduentu i quo imminet etc adue
niendi q erat discipulus ihu quamuis
occultus ferens mixturam mirre et aloe
ut vnguentum conficeret ex quibus q sit conser
uabat corpus a putrefactione vnde enim
fertur pinguedo q manet corporibus
apta sit q plurimū conseruare et nō permittere
cito subire corruptionem Nichodemus eni ut
de nudo here disponebat qd corpus
In hoc apparet q adhuc nō habebat
veram fidem resurrectionis q afferunt
mirram et aloes q notebat conseruare
corpus xpi de quo iii erat dictum in pbo

non dabis sanctum tuum videre corrupcionem. Nonum
est quia Ysidorus: aloa in India atque Arabia
gignitur arbor suavissimi odoris atque
summi. Nam lignum eius vice thymiama-
tum altaribus adoletur. Unde et non tus
ipse [illegible] aut dicitur aloa, aloe vel
[illegible] aloe, genus aloes sive accipitur pro arbore
sive pro herba sive pro succo. Mirra
autem est arbor, sic dicit idem Ysidorus in Ara-
bia. Item mirra est gummi eiusdem arboris
dicitur mirra quia amara. Unde Ysidorus:
Mirra est arbor Arabie altitudinis quinque
cubitorum, cuius gutta viridis atque amara,
unde et nomen accepit mirra. Gutta eius
sponte manans preciosior est, elicita
corticis vulnere vilior iudicatur. Valet
autem mirra ad arcendum carnes a putre-
dine. Decimum sequitur Acceperunt ergo. Ubi po-
ta et procurata erant corpus sepeliendum,
unde dicitur Acceperunt ergo, scilicet ipse Nicodemus
et Joseph corpus Jhesu et ligaverunt eum
linteis cum aromatibus sicut mos est
Judeis sepelire. Quasi dicit sepelierunt ipsum non
ut condempnatum sed ut consuetudo est Judeis
multum honorifice. In quo ostenditur eum
magnum et mirabilem. Unde glossa: admonet
eum [illegible] in huius officiis que mortuis ex-
hibentur morem cuiusque gentis esse servandum.
Erat autem illius gentis consuetudo ut mor-
tuorum corpora aromatibus condiret ut
diutius servarentur illesa. [illegible]
[illegible] Et ligaverunt cum linteis.
Marcus dicit: Et accepto corpore Joseph
involvit illud in syndone munda. Et sic
quia non linteis sed tantum uno linteo fuit in-
volutus. Unde ad hanc questionem, unde glossa
de concordia [illegible] ubi duo innuun-
tur. Primum est quia ex hoc quod Johannes dicit dominum sepultum
a Joseph et Nicodemo, alii autem evange-
liste dicunt de Joseph, nulla contrarietas est
inter evangelistas, cuius racio est quia illi qui de
Nicodemo tacuerunt non affirmaverunt
a solo Joseph dominum sepultum, quamvis eius
solius commemoracionem fecerunt. Secundum est quod similiter
nulla controversia est inter evangelistas ex hoc
quod alii dicunt involutum dominum una syn-
done, Johannes autem dicit eum involutum cum
linteis, cuius racio est quia alii dicunt eum
involutum ~~cum linteis~~ in una syndone
a Joseph; potuerunt autem portari a Ni-
codemo alia lintea quibus involveretur
dominus. De Nicodemo autem solus Johannes
facit mencionem. [illegible] dicit Augustinus: duo
quod linteum dicitur omnem pannum de lino;
dicit ergo Johannes dominum involutum linteis
propter sudarium quod capiti adhibebatur
et propter institas quibus corpus totum alli-
gatum est, quia omnia de lino erant. Decimum
sequitur: Erat autem in loco, ubi agitur
de loco sepulture, ubi primo notandum est
quod dominus in orto captus, in orto passus,

in orto sepultus fuit ad designandum quod per sue
passionis virtutem liberamur a peccato quod
Adam in orto deliciarum commisit [illegible]
in cena quae est ortus conclusus etc. Secundo notandum
est quod sepultus est in monumento novo in
quo nondum quisquam positus fuerat ad de-
signandum primo novitatem nativitatis
eius. Unde glossa: Sicut in utero Marie virginis
nemo ante illum nemo post illum conceptus est,
ita et in hoc monumento nemo ante illum
nemo post illum sepultus est. Secundo hoc factum
est ad probandum veritatem resurreccionis. Unde Crisostomus:
positus est in monumento in quo nondum quisquam
positus fuerat, cum dispensacione factum est
ne alius aliquis qui cum eo iaceret existimaretur
resurrexisse. Tercio hoc factum est ut de-
signaretur effectus passionis et sepulture eius.
Novum enim sepulcrum misterialiter dat intelligi
quod per Christi sepulturam omnes innovamur
morte et corrupcione destructa. Dat etiam
intelligi Christum quem per fidem recondimus in animo
innovato. Deinde sequitur: Illic ergo, ubi agitur
quo sepelierunt eum, unde cuius evidenciam
notandum est quod dominus nona hora mortuus
est, deinde accedentibus ad Pylatum et pro-
curantibus que erant necessaria ad sepulturam
dies decursus erat et vespera imminebat
cum propter sabbatum imminens operari non li-
cebat. Et ideo propter brevitatem temporis urgebantur
ponere Christum in sepulcro propinquo. Et hoc est
quod dicit textus: Illic ergo in monumento novo propter
parasceven Judeorum, quia iam vespera appropinquabat
cum operari non licebat, quia iuxta erat
monumentum ubi posuerunt Jhesum. Unde glossa:
accelerata vult in [illegible] sepulturam ne
advesperasceret, cum iam propter parasceven quam
cenam puram Judei nostri faciunt [illegible]
non licebat. Convenit ab primo [illegible] sepul-
turam Christi propinquam, resurreccio eius de sepul-
tura debuerat precedere resurreccionem nostram,
unde quia non [illegible] quod Christus fuit caput ecclesie
ergo debuerunt resurgere caput et membra.
[illegible] glossa super id [illegible] cum duo
suscitati asserens huius resurreccionis tes-
timonium est deitatis sed testimonium deitatis
Christus debuit prevenire resurreccionem alio-
rum. Et quia debuit resurreccionem accelerari
cuius racio prima est quia Christus fuit causa
meritoria nostre novitatis per passionem sed
exemplaris per resurreccionem. Ergo quando
hoc exemplar recordari non debuit quod per
aliorum futura. Unde Apostolus [illegible] Si
Christus resurrexit et nos resurgemus. Secunda
racio est ad hoc quod Christus est caput unitiva
[illegible] Et ideo decuit quod a dignitate

officiis

caput ecclesie recipit influenciam quam ipsa
recepit ex hoc quod corpus xpi resurrexit
ante corpora aliorum. Ad argumentum in oppo-
situm dicendum est quod xpus est caput ecclesie per quod membra
reformantur. Et ideo decuit quod in eo precederet
reformacio corporis ut ipse esset primogenitus
in multis fratribus et ut in ipso eciam quodammodo
inciperet resurrectionis actio in fine accepta
per eum qua omnes resurgent. Secundo queritur
de utrum xpus fuerit in sepulcro tribus diebus
videtur quod non. Act. ii. Impossibile erat illum
teneri a morte. Si autem impossibile erat videtur
quod statim resurrexerit et non tardaverit usque
ad terciam diem. Preterea glossa super illud Iudicum
xvi dormivit Sampson usque ad noctem
medium sicut dicit Sampson nocte media
non solum exivit sed portas tulit quia
redemptor noster ante lucem surgens non solum
de inferno liber exivit sed eciam inferni
claustra destruxit. Ergo xpus resurrexit
ante lucem tercie diei et per consequens non tardavit
usque ad terciam diem. Ad hanc questionem
videtur Aug. 4 de trinitate in qua resurrectionem
quasi facit propter hoc est quod xpus fuit tribus
diebus in corde terre sicud ipse predixerat dicens
Sicud fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus
et tribus noctibus sic erit filius hominis in corde
terre tribus diebus et tribus noctibus sed in
hoc numero non fuit plenum et totum. Sed
primus dies a parte extrema toto annumeratus
est. dies vero tercius a parte prima dies
vero medius absolute fuit totus ex xx
quatuor horis xii diurnis et xii nocturnis
et dominus dicitur fuisse in corde terre tribus
diebus per synodochen quia ibi accipitur pars
pro toto. prima enim dies accipitur a parte
extrema tercia autem dies a parte prima
sed media dies absolute fuit integra
Item quod innuit Aug. est quod tercius dies com-
putatur a parte prima. Ex quo sequitur
quod propter passionem et resurrectionem ex tenebris
devenimus ad lucem sicud enim nox
que fuit prima pars tercie diei vergebat
in lucem diei dominice quando dominus resurrexit
unde Aug. nox usque ad diluculum quo
domini resurrectio declarata est ad tercium diem
pertinet quia dominus qui dixit de tenebris
lumen clarescere fecit ut per graciam novi
testamenti et per participacionem resurrectionis xpi
audiremus fuistis aliquando tenebre nunc autem
lux in domino. Et hoc quam patet quod sicut primum
dies propter futurum hominis lapsum computatur
a luce in noctem. Ita isti dies propter xpi
hominis reparacionem computantur a tenebris in lucem
certum quod innuit Aug. est quod sicud dominus
fuit xl diebus super terram post resurrectionem
Ita fuerunt xl hore ab hora mortis xpi
usque ad horam resurrectionis, ita ut ipsa hora
nona qua mortuus est [illegible] enim due
hore tercia vocibus iudeorum in ipsa cru-
ce suspensus est et ambulantibus horas
sexta et septima tenebre hora nona expiravit
Est autem eciam iam sero factum et [illegible]
quod innuit Aug. est quod a vespera
sepulture xpi usque ad diluculum resurrectionis
fuerunt xxxvi hore quod est quadratus
senarius. Sex enim sexies sunt xxxvi In
hoc autem salvatur racio simpli ad
duplum xii enim ad xxiiii faciunt
xxxvi et xii ad xxiiii se habent
sicud simplex ad duplex xxiiii
hore sunt ipsa nox tota cum die tota
que fecerunt diem medium xii autem
hore sunt hore huius noctis atque ad-
nexatum tercia dies in cuius diluculo
surrexit dominus. Ad argumentum primum
dicendum est quod pro toto dicitur quod impossibile
erat eum teneri quia poterat resurgere
quando volebat. Ad 2m dicendum est quod per totum
dicitur xpus resurrexisse ante lucem
quia surrexit ante diem claram. Capitulum xx

Una autem sabbati. Hic signatur
quarta pars huius evangelii.
In prima enim parte dictum est de
persona mediatoris in 2a de instructione
transgressoris in tercia de reconciliatione
creatoris facta per passionem xpi. In hac
autem quarta agitur de resurrectione reparatoris
scilicet xpi que initium et exemplar est ad reparacionem
lapsi. In hac autem parte sic proceditur
Hic enim agitur de xpi manifestacione. Et primo
de manifestacione facta mulieribus 2o de
manifestacione facta viris ibi Cum ergo
sero esset. Prima in duas quia primo describitur
Magdalene solitudo 2o describitur ipsa
manifestacio ibi Videt Jhesum. Prima in tres
quia primo describitur solitudo Marie ad
requirendum 2o solitudo eiusdem ad
annunciandum ibi Currit ergo 3o ponitur
rei annunciate inquisitio ibi Exiit
ergo Petrus. Primo ergo ponitur solitudo
Marie Magdalene ad requirendum. Et primo
describitur requirendi tempus unde dicitur Una
autem sabbati. Ad cuius evidenciam notandum
est quod sabbatum dicitur tribus modis. Aliquando
enim ipsa septimana dicitur sabbatum
unde Luce xviii Ieiuno bis in sabbato
Aliquando dicitur sabbatum ipsa dies septima
que erat sollempnis apud iudeos
et erat dies quietis unde memento
diem sabbati sanctifices. Accipiendo sabbatum
primo modo computabant iudei dies dicentes
prima sabbati id est prima dies septimane
secunda sabbati etc. de aliis usque ad

septima diem tmq ii^a e sabbatum q
et ab hac denoiabat alios dies ipi
eius solepnitatez sic ergo sic d^r math
Maria magdalene venit in p^a sabbti
i die dnica q pma dies sabbti i
septiane hac aut pma sabbati vo
cat Johnes vna sabbati 2o i lra de
scda^a psona requirit vnd d^r vel
maria magda^e tanq solicita inde
dni corpus vnd Hugo de sco v cum
venit maria magdalene sine dno ceteris
mulieribus plurima dilectione ferventior
ut no immerito Johnes sola comme
moravit taciteq illis que cu illa
fuerant sicud alij tres testantur q d
Hugo Et si alie mulieres venerit cum
magdalena sic narrat alij evangeliste
tamen de ea mentionem spalem facit
Johnes ad desid^o eius fervorem 3o in
lra describitur hora diei qua venit
magdalena vnd d^r cu adhuc te
Cu[rsus] nebre eent Maria omo era magna
amatrix xpi sic habens qr sabbatum
transijt no sustinuit quiescere sed venit
diluculo profundo ad monumentu
de hoc diluculo luce xxiiij vna
aut sabbati valde diluculo venerunt
ad monumentum pus em viderit monumentu
q adta positu fuerat corpus xpi
et reuertentes parauerunt aromata silueru
in sabbato 2m madatu sed transacto
sabbato an lucem claram pme diei
venerunt/ cuarto sic meao i lra de
loco ad que venit vnd d^r q venit ad
monumentu et vidit lapide revolutum
a monumento hic aut erat signum ul q ab
xpm abstulerunt ul q xpus resur
rexerat de hac revolutione lapidis Ma
theus xxviij Angelus dni desce
dit de celo et accedens revoluit lapi
dem et sedebat sup eum cuncit ab
de hoc qo dem e cu adhuc tenebre
eent cu Mar dicat Et valde mane
vna sabbatorum veniunt ad monumentu
orto iam sole Si em ortus erat sol
no erant tenebre ddm e q Marcus
concordat cu luca ceu em mane d^r
et valde mane d^r valde diluculo
Et hic idem d^r Joh Et mane cu tenebre
eent Sed in notand^o q qn d^r valde
mane no sic acci pitur e tanq sol ia
videtur sup terram sed potius sicud
dicimus solemus eis quos volumus certare
ad aliquid faciendum tempestive valde
mane facias hoc qn go Mar dr
orto ia sole i cu celu ab orientis
parte iam in aurora albesceret q no

sit ut solis radiu intra In tali aut tpe ad
huc no e clara lux Et ideo no repugnat
illi cu ait Johnes cu adhuc tenebre
eent Ita die surgente in aurora ad
huc sunt aliquae reliquiae tenebrarum
Quarto queritur ab de hoc qo dem e q
maria magdalene venit mane ad
monumentu hinc em videtur repugnare q
dicatur Math xxviij cu vespere sabbati
que lucescit in pma sabbati venit
maria magdalene etc Ad hoc videt Aug
de concordia evangelistarum dicens q vult vespera
sabbti i nocte sabbati ut accipiatur
pars pro toto vespera em e initium
noctis cu aut ita debeat accipi pars
per totum sequentem qn d^r q lucescit
in p^a sabbti vespera em i initiu noctis
no lucescit in p^a sabbti sed ipa nox
lucescit i pma sabbti qr nox lucebat
venit go maria i pma sabbti q vult
nocte sabbati vespere em nocte significat
eius extremum e diluculum quo diluculo
venerunt mulieres ad monumentu at p hoc
nocte venerunt que significata e noie
vesperi Alio o dicit aliq ad questionem
q mulieres vespera pararent sic emendo
aromata sed valde mane venerunt
sicud d^r Johnes 3o queritur ab de hoc qo
dem e et vidit lapide revolutum ma
ioris em fuisset virtutis si dominus clau
so monumento exiuisset Ad hoc ddm e q
dominus surrexit monumento clauso cum
em maria vidit lapide revolutum iam
factu erat q solus Mat commemorat
s de terre motu et lapide revoluto ab
angelo ex angelus no revoluit lapide
ut dominus exiret qui exiuit clauso
sepulcro sicud etiam exiuit clauso
utero virginis et tunc no habebat adhuc
corpus gloriosum sic habuit i resurrectione
Sz ideo lapis e revolutus ut videntes
ibi xpm no ee facilius crederent dein
sequitur currit go vbi po solido mane
ad amand^o de qua solitudine d^r in littera
Currit go et venit ad symonem petrum
et ad aliu discipulum que diligebat ihus
i a Johanne qui se no nominat xpi humilitate
Et d^r eis tulerunt dnm de monumento
dicens aut dnm totu pro parte insinuat
solu quippe corpus quesitura veneat
et quasi totu sublatu deplorat vnd
dn em maria ad marie de resurrectione
noverat sed putabat translatum corporis
ec facta Et ideo currit nunciare discipulis
ut aut secu quererent aut secu dolerent
dein sequitur Exijt go petrus vbi ponitur
eri dem in gradu in quaestionis Et primo ponitur
quaerendi studium ad inquirendum sedo

inquisicionis ordo et modus ibi. Currebant autem ergo duo simul etc. Quantum ad primum dicit Christus ergo Petrus et ille alius discipulus et venerunt ad monumentum. Notabiliter autem dicit Christus quod qui vult querere dominum debet exire a carne et a carnali consuetudine. Cantica v° Exite et videte etc. Quantum autem dicit venerunt ad monumentum, hic datur et participacionem quod prius cucurrit quod ad monumentum pervenirent vel e contrario venerunt ad monumentum i. iter arripuerunt ut ad monumentum venirent. Sed queritur quare hii duo soli scilicet Petrus et Johannes exierunt ut currerent ad monumentum. Dicendum secundum dictum quod hoc est factum quod in illis duobus intratur dilectio vel alijs est mutata quod tenet ceterorum. Dubium tamen est intrant in duobus fuit sic dicit Gregorius Illi duo pre ceteris cucurrerunt quod pre ceteris amaverunt. Deinde sequitur Currebant autem ubi ponitur inquisicionis ordo et modus. Et primo quantum ad eorum unde dicit Currebant autem et duo simul. Secundo quantum ad adventum unde dicit Et ille alius discipulus. Unde ostenditur primo quo Johannes precessit unde dicit et ille alius discipulus precucurrit citius Petro et venit prior ad monumentum. Et cum se inclinasset vidit linthiamina posita non tamen introivit etc. Sunt velox inquirendo sed in consideracione timidus. Secundo ostenditur quo Petrus eum sequitur unde sequitur Venit ergo Symon Petrus sequens eum et introivit in monumentum non tamen contentus est aspicere ut Johannes sed omnia voluit diligenter videre. Unde sequitur Et vidit linthiamina posita et sudarium quod fuerat super caput eius non cum linthiaminibus positum sed separatim involutum in unum locum. Hic autem totum erat resurreccionis signum. Neque enim siquidem cum tulisset corpus eius denudasset neque si furati essent homines tam fuisset ita solliciti ut levarent sudarium et involverent et ponerent in uno loco seorsum a linthiaminibus sed simpliciter ut habebat sustulissent corpus. Tercio ponitur Johannis introitus unde sequitur Tunc ergo introivit et ille discipulus qui venerat primus ad monumentum et vidit et credidit. Quidam putant ut dicit Augustinus Johannem credidisse quod dominus resurrexit sed huic obviat sequens littera dicit enim Nondum enim sciebat scripturas quod oportet eum a mortuis resurgere. Non ergo eum credidit resurrexisse quem nesciebat oportere resurgere. Vidit ergo Johannes monumentum vacuum et credidit non quidem dominum resurrexisse sed eum esse sublatum de monumento sicud dixerat mulier. Sed queritur ab eo Cum totiens audivisset Johannes a domino de resurreccione quomodo nesciebat eum resurgere. Respondet Augustinus dicens Quia discipuli id ab ipso domino audiebant quamvis apertissime diceret consuetudine tamen audiendi parabolas non intelligebant et eum aliquid aliud significare credebant. Respondetur quod Crisostomus aliter exponit hunc passum quod Augustinus dicit enim quod Johannes vidit linthiamina posita et sudarium separatum et quod istud erat signum

resurreccionis ideo hic videns credidit Christum resurrexisse prius autem quam videret non credidit. Non autem reddit racionem quare non credidit quod non dum sciebat scripturas quod oportebat Christum etc. quasi dicit Crisostomus ideo non credebat prius quam videret quod non dum sciebat scripturas. Queritur ab quare sunt tanta circumstancie in describendo cursum Petri et Johannis et introitum eorum. Dicendum est quod hoc primo factum est ad declarandum amorem eorum ad Christum ut intelligamus quod sicud pre ceteris cucurrerunt ita pre ceteris amaverunt. Secundo hic factum est ad declarandum reverenciam quam habuit Johannes ad Petrum cum enim prius pervenisset Johannes non tamen introivit propter reverenciam Petri ut sibi eum preponeret. Tercio hic factum ad designandum duplicem populum nam in Petro qui erat antiquior designatur populus gentilium in Johanne autem qui erat iunior designatur populus iudeorum. Johannes ergo precucurrit citius quod populus iudeorum legem prius accepit in ipsa tamen introivit quia legem quidem mandata precepta prophetarum de incarnacione et passione domini audivit sed credere in mortuum noluit. Venit autem Symon Petrus et introivit in monumentum quod secunda posterior ecclesia gencium Christum et cognovit carne mortuum et viventem credidit deum. Postquam autem Petrus introivit ingressus est et Johannes quod in fine mundi ad redempcionis fidem eciam iudea colligetur. Quarto hic factum ad designandum duas vitas. Nam in Johanne contemplativa in Petro activa designatur. Precucurrit ergo Johannes eo quod contemplativus perspicacius prius pervenit ad cognicionem misteriorum Christi sed non introivit quod quamvis precedit intus sequitur tardius. At ullus aptius Sequitur Petrus et introivit quod frequenter est activus tardius intelligat misteria tamen et sedulitate sue operacionis precedit. Activum misterium contemplativum et primo misterium dicitur misterium activum enim dicit in quo est obediencia mandatorum. Obediencia autem est prima intellectum verum per obedienciam mandatorum intellectum. Secundo queritur ab quo Et vidit linthiamina quare sunt tanta circumstancie sic seriose describere omnia ista. Dicendum hic est una racio litteralis quod hic factum est quod ita sic nota separacio sudarij a linthiaminibus et involucio sudarij in uno loco erat signum resurreccionis Christi. Spiritualiter per dicta allegorice loquendo quod in verbis istis primo declaratur Christi deitas. Sudarium enim est capitis. Caput autem Christi deus. Sudarium ergo positum a linthiaminibus seorsum ponitur quod divinitas incomprehensibilis sacra ab infinitate nostre cognicionis disiuncta sit cuius quod potencia creature

tinstendit nam Sedo i cisti ubis de-
clarat eius de divinitate, etnitas Su-
darii eni involutu erat linthei at
involuti nec initiu n° finis aspicit
q celsitudo divinitatis potest sin etnitez
nec cepit ee n° desinit Tercio i ubis
istis sanctoru vnitas comedatur i qua
deus habitat pss In pace factus e locus
eius h° aut comedatur et h° q sudarium
involutum erat i vno loco vnd Greg
In vno loco erat q i scissura mentiu
deus no e et illi eius gracias habe
merentur qui se ab invicem psectarum
scandala no dividunt Certo i eisde
ueris pt comedari xpi singularis
sanctitas Et h° mo dt Greg q p sudarium
pt intelligi labor xpi q p sudarium
sudor laborantiu solet detergi Su-
darium g° qd fuerat sup caput xpi
seorsum invenitur q ipa redemptoris
nri passio longe a passione nra dis-
iuncta e qm ipe sine culpa ptulit
qd nos cu culpa tolleramus.
Abierunt g° iterum discipuli p9
q dam e de solitudine mulieris. Hic
agitur de manifestacione xpi sb
hoc ordine q pmo ponitur
magdalene desolacio 2° desolate offert
consolacio ibi Et dum g° fleret 3° nolenti
consolari offertur xpi manifestacio
ibi hec cu dixisset 4te de manifestacione
publicanda da papiru ibi dt ei Jhe
quito po° manifestacionis relacio ibi venit
maria etc ad p™ dt Abierunt g°
iteru discipuli ad semetipsos i ad hospicia
sua ubi habitabant et vn ad monumentum
cucurrerunt Maria aut stabat ad mo-
numentu i an illu sacrati sepulcri locu
s in intra illud spaciu quo ia mu-
lieres ingresse fuerant Erat quippe
illic ortus foris plorans Ex hoc aut
soluitur queda controversia q inde esse
uit Mare et Johis na marcus vult dicere
q mulieres egresse sut de monumento ergo
fuerunt intus Johanes aut dt q maria
foris stabat foris eni stabat q an
illu locu sepulcri sacrati in intra spa-
ciu ubi erat ortus Mulieres aut
egresse dicuntur de monumento i de illo spacio
Monumentu eni dt duobus modis Aliquando
eni dt ie locus ubi corpus xpi recon-
ditu fuit Aliquando dt totu id spacium
i quo erat ortus q clausu erat a terra
m° Notand e q amorem magdalene ad
xpm tria declarant pmo quidem eius per-
seuerancia ad monumentu de q Gregorius
Mentem eius magnus uis amoris ac-
cendat q a monumento dni etc discipulis
recedentibus no recedebat de h° etc Aug
Viris recedentibus ad scipsos infirmiorem
sexum i eodem loco forcior figebat
affectus Secundo eius amorem declarat eius dolor
de quo a° loquens de mulieribus q querebat
dnm mt quas erat magdalena lacrimis
ia vacabat aplius dolentes q xpus
fuerat ablatus de monumento q q fuerat
occisus in ligno qm tanti magistri cuius
uita subtracta fuerat ut memoria remanebat
Tercio amorem magdalene declarat eius
inquisicio et solitudo cu eni no invenisset
dnm i monumento adhuc continue pspiciat
i monumentu ut si eu no pt habere iterum salti
eam habeat in cognicione Respondet etc quia
amanti no sufficit semel aspexisse q
uirtus amoris multiplicat intencionem in-
quisicionis de isto aspectu sequitur in lira dum
g° fleret ubi ut dictum magdalene
offertur consolacio Et pmo po° magda-
lene prospectus 2° angelorum visio ibi Et
uidit 3° consolacionis oblacio ibi dicunt
ei etc™ Circa ad p™ dt dum g° fleret s
lacrimis devocionis pnus eni flenerat lacrimis
compunccionis i sua conversione nunc aut fundat
lacrimis amoris et devocionis ut ex hoc
intelligamus q queda sut lacrime ad peccata
abluenda de quibus in ps° lacrimis meis
stratu meu rigabo queda aut st lacrime
ad celestia desideranda q p° Cunctis ibat
et flebat s' sperantes ad celestia etc In-
clinat se et prospexit i monumentu sed eu
sancte dnm ee sublatu de monumento quare
respiciebat Ad h° r'nd3 Aug9 q faciebat
intensio doloris nimium eni dolebat ut
nec suis nec discipulorum oculis facile putaret
ee credendu ul sic dt Aug° h° fecit divino
instinctu Jn animo eni eius effectu e ut
prospiceret ut sic prospiciens videret angelos
in albis sedentes Bene aut in albis q
claritas resurrectionis et gla xpi demonstrabatur
Apoc iij° Ambulabunt mecum in albis etc
et xix° Exercitus qui sut in celo sequebantur
eum i veste alba ul i albis sedentes
qui annunciare venerant clamantes me
solempnitatis i resurrectionis vnu ad caput
et vnu ad pedes ubi fuerat positum
corpus Jhu Jn h° aut 2m Aug9 declaratur
continua annunciacio eterna sicut eni dt
Aug9 angeli dicuntur nuncij eu g° vnus
angelus venit ad caput et vnu ad pedes
h° signat q eum xpi ab inicio usq i fine
velud a capite usq ad pedes e nunciand°
2m Greg aut in h° designatur q de xpo
dolebat pdicari tn divinitas q humanitas
ut idem crederetur deus et homo vnd
Greg Ad caput sedet angelus cu per
aplos pdicatur In pncipio erat verbum
s q ad pes sedet cu dt Et verbu caro
factu e pt etc In hijs duobus angelis intelli
concordia duorum testamentorum pari effectu
loquentium de morte xpi vnd Greg possunt
p duos angelos duo testamenta agnosci

que deo patri consubstantialis incarnatus et mortuus
ac resurrexisse dominum nunciat. quia testamentum
antiquum ad caput et novum ad pedes se-
det. Deinde sequitur dicunt ei ubi ponitur
consolacionis oblacio confertur aut ista
consolacio ex hoc quod maria interrogatur
de causa fletus. Et primo angeli interrogant
unde in luca dicunt ei illi scilicet angeli mulier
quid ploras. quasi dicant noli flere non enim
causa fletus sed gaudium domino resurgente
vel quasi dicant superuacuum est flere quia
licet ad vesperum passionis de morte tamen
fletus tamen in matutino resurreccionis
moratur leticia ps. Ad vesperum demorabitur
fletus et ad matutinum leticia. 2o maria
videtur quod renuens consolari unde dicit quia
tulerunt dominum meum et nescio ubi posuerunt
eum. dominum autem suum vocat dominum corpus
exanime, per synodochen a toto parte
significans sic et confitemur dominum ihesum christum cru-
cifixum et sepultum cum tamen sola caro eius
fuerit sepulta. Christus autem est simul ubi
caro et anima. Exiverunt ab de illo verbo
marci Et vidit duos angelos quod Marci xvi o
dicit quod maria et alie mulieres unum solum
angelum unde dicit Et introeuntes in monimentum
viderunt iuvenem sedentem in dextris. Mathei
autem xxviii dicit angelus autem domini descendit
de celo. Ad hoc dicitur aliquo modo quod utrumque verum
est scilicet quod viderunt unum sicut narrant Marcus
et Matheus et viderunt duos sicut narrant
Johannes sed id precessit quod narrant Matheus
et Marcus quia scilicet primo venerunt et inveniebant
eum sublatum ad discipulos hoc autem quod
narrant Johannes contingit in reditu quia
scilicet maria redyt cum discipulis et ipsis ab-
euntibus ad sepulcrum ipsa sola remansit
Illic ut patet iudicium ad questionem. Sed videtur
Augustinus de consensu evangelistarum li. 3o ut iste sit
ordo visionis secundum veritatem rei quod prima
sabbati id est die dominico diluculo venerunt mu-
lieres ad monimentum sicut narrant omnes
evangeliste et viderunt lapidem sublatum antequam
autem diligencius inspicerent cucurrit et nun-
ciaverit petro et Johanni qui cucurrerunt
ad monimentum et postea reversi sunt. Maria
autem cum aliis stabat ad monimentum
foris plorans in aliquo spacio sepulcri
loci sed tamen intra illud spacium quo iam
ingresse fuerant et tunc viderunt angelum
sedentem in dextris super lapidem revo-
lutum a monimento de quo angelo narrant
Matheus et Marcus tunc dixit eis angelus
nolite timere vos etc. Ad hec verba dum
fleret maria inclinavit se et prospexit
in monimentum sicut dicit hic Et vidit duos angelos
in albis sedentes unum ad caput et unum
ad pedes ubi fuerat positum corpus ihesu etc.
dicunt marie mulier quid ploras Et dicit
eis quia tulerunt dominum meum hec mulieres di-
cit surrexisse angeli ut eos stantes viderunt
sicut eos lucas vidisse fuisse commemorat
et dixisse secundum eundem lucam mulieribus
timentibus Ecce quid queritis viventem cum
mortuis non est hic sed surrexit Recor-
damini qualiter locutus est vobis cum ad-
huc in galilea esset dicens quod oportet
filium hominis tradi in manus peccatorum et
crucifigi et tercia die resurgere. Et post
hec verba conversa est maria retrorsum
sicut dicit Johannes etc. secundum hoc solvitur duplex
contrarietas prima scilicet ex hoc quod Matheus
et Marcus dicunt de uno angelo lucas
autem et Johannes de duobus. Secunda autem
videbatur esse contrarietas quod lucas dicit
angelos stantes unde dicit Ecce duo vi-
ri steterunt iuxta illas Johannes autem dicit
eos sedentes unde dicit Et vidit duos
angelos in albis sedentes etc. Tercia
contrarietas est inter Marcum et Johannem de
monimento quia Marcus xvi dicit Et
introeuntes in monimentum viderunt
iuvenem etc. Johannes autem xx dicit Maria
autem stabat ad monimentum foris quia
Marcus vocat monimentum ad est spacium
ante sepulcrum maceria clausum Johannes
autem vocat monimentum locum in quo erat
corpus ihesu. Deinde sequitur hec cum dixisset
Ubi mulieri volenti consolari fit christi
manifestacio Et dividitur in 3 partes quia primo
agitur de christi visione 2o de christi cogni-
cione ibi dicit ei ihesus maria. 3o (iii) tres quia
primo ponitur christi visio 2o christi allocucio
ibi dicit ei ihesus. 3o mulieris ignorantia ibi
Illa estimans etc. Ad primum dicit hec cum hoc
dixisset per que ostendebat se nolle con-
solari conversa est retrorsum et vidit
ihesum stantem et non sciebat quia ihesus
esset. 2o ihesus manifestat se per apparicionem
manifestavit esse se per colloquium
unde sequitur allocucio christi ad mulierem
unde dicit dicit ei ihesus mulier quid ploras
quem queris. Illum autem querebat quem
et sponsa in canticorum Canticorum iii. In lec-
tulo meo quesivi per noctem etc. quod
non debes eum cum mortuis querere qui
resurgens ex mortuis iam non moritur
et mors illi ultra non dominabitur
Ad Romanos vi Et non quod ihesus interrogans
de causa ploratus interrogat querere quem queris
et hoc ut augeatur eius desiderium quatinus
cum nominaret quod quereret ardencius in
amorem eius estuaret et sic semper
quereret per presentem faciem eius ps.
Deinde sequitur illa existimans ubi po-
situm christi allocucioni ponitur mulieris
responsio unde dicit Illa existimans
quia ortulanus esset quia scilicet diluculo
veneral in ortum dicit ei domine nocitor
autem cum dum volens capere eius
benivolenciam Si tu sustulisti eum dicito
michi et ego eum tollam quasi dicat Si tu
propter invidiam iudeorum levasti eum dicito

in et ego eum accipiam Sed dubitaret
aliquis cum iste de novo venisset nec dixisset
mulieri quem querebat quomodo mulier statim
dixit ei si tu sustulisti eum et si ipse
sciret quem querebat Quod hec videtur Cri-
sostomus cum vehementibus amoribus hoc agere solet
in animo amantis ut quem ipse semper cogitat
nullum alium credat ignorare Maria ergo
semper cogitans de xpo non credebat illum
quem ortulanum existimabat de xpo
ignorare Queritur et aliquis quare mulier
nolebat eum tollere Quod hec videtur una
glosa que sic dicit timebat hec mulier ne in-
dei in corpus sevirent exanime et ideo
nolebat in alio loco incognito illud
reponere Deinde sequitur de cristus ubi
postquam dictum est de xpo visione agitur
de xpo recognitione et primo ponitur marie vo-
catio 2o marie cognitio ibi Conversa
cum illa ad primum dicitur dicit ei ihesus Maria ac
si diceret recognosce eum a quo recogno-
sceris postquam autem eam communi vocabulo
appellavit dicens mulier quid ploras hic vo-
cat eam ex proprio nomine cum ait Maria ut
designet specialem notitiam quam habet
ad suos per eum innuat multitudinem
stellarum Exo xxx in Nomine te ex nomine
Deinde sequitur conversatio ubi ostenditur
quomodo maria cognovit xpm Unde Grego in ma
quia vocatur ex nomine recognoscit auctorem
quia et ipse quem querebatur extimus et ipse qui
ea intus ut quereret docebat Unde sequitur
Conversa illa scilicet ad xpm vocatorem ex nomine
dicit ei Raboni quod dicitur magister sic enim eum
consueverat vocare Auctor autem dat
intelligi quod vocatio xpo est ca inspiratio
et conversio mentis Et non sic dicit Augustinus quod
maria supra xpm quem existimavit
ortulanum vocavit dominum nunc autem eum
cognoscens vocat magistrum Ro alius est qui
ibi honorabat hominem a quo beneficium
postulabat hic autem recolebat doctorem
a quo discernere humana et divina discebat
Queritur aliquis de illo verbo conversa est
retrorsum et vidit ihesum cum scilicet maria
ad angelos loqueretur et non dum ab eis
aliquid audiens conversa est retrorsum Quod hec
videtur Crisostomus dicens quod ea dicente auferens
tulerit dominum meum et nescio ubi posuerit
eum xpus post eam apparuit quem vide-
tes angeli obstupefacti sunt motu et
signo ostendit per eius retro illam apparuis-
se aliquid magnum vidisse et hoc
est quod fecit eam convertere retrorsum Ambros
pat dicit quod amor non sinebat ea sistere
etiō hec modo illuc appriacebat mistice
autem per hoc significatur quod hec mulier per
infidelitatem que non credebat xpm sur-
rexisse ad ipsum dorsum verterat sed
quando autem eius ad xpm cognoscendum
convertit retrorsum est conversa conversus

ⁿ facie ad xpm 2o queritur aliquis quare xpus
non statim se manifestavit in propria effigie sed
visus est quasi ortulanus Item quare mulier non
cognovit eum ad primum pt dicitur quod ideo hoc fecit
ut ardentius requireret et requisitum cum
gaudio inveniret et inventum cum sollicitu-
dine teneret Multa enim cum sollicitudine querunt
quesita autem cum gaudio tenentur Gilbertus pt
dicitur 2m Grego quod maria amabat et dubi-
tabat et ideo ut ostenso xpo corrudet ma-
queriti videbat et non cognoscebat Et
non secundum dicit Grego quod xpus marie fuit
spiritualis ortulanus qui in eius pectore
summum semina virtutum virentia plantabat
Quod 2m pt dicitur quod ideo non cognoscebat
eum quia oculi eius tenebantur ne eum cognosceret
sicut de duobus discipulis euntibus in emaus
luce ultimo Sic etiam xpus loquens iudeis
quibus manifestus erat etiam prius et cum vo-
lebat se novum faciebat pt etiam dicitur quod
ideo non cognoscebat quia mortuum videbat
et vivum non credebat certo quia de illo
Conversa illa dicit ei Raboni cum enim xpus
ad eam loqueretur dicens sibi mulier quid ploras
eam conversa erat Quod hoc videtur Crisostomus dicens
hic videtur quod dum te mulier si tu sustulisti
eum dicto me ubi posuisti eum conversa est
ad angelos ut interrogaret eos cur essent
stupefacti videbantur enim stupefacti et
hoc quod viderunt xpm post mariam dum ag-
noverit se ad seipsum et per vocem marie ad
seipsum fecit Gilbertus pt dicitur 2m Augustinum in
omeliam quod maria prius conversa erat in
corpore dum sic non agnovit quod videbat
nunc autem conversa est corde dum sit quod videt
agnovit Deinde sequitur dicit ei ihesus ubi de ap-
paritione facta datur preceptum Et primo
quidem sit incio 2o sit preceptum ibi
Vade autem primo ergo maria non ad eius
evidentiam notandum est quod maria fervens
erat videre dominum Et ideo eo invento voluit
itinere in oscula pedum dicens autem ea mora
dicens hic non esse locum fruitionis nec amoris
ultimati hoc vias pz liad volentem enim osculari
pedes dicit ihesus noli me tangere et tangendo
me noli velle me frui Non dum enim
ascendi ad patrem meum ubi est locus
fruitionis Notandum est quod iste passus pt ali-
expositionem 2m Augustinum in qua expositione Augu
tria innuit primum est quod tactus est finis vi-
sionis quia enim videmus rem aliquam ut
cum quod eam cognoscimus sed per tactum
consummatam cognitionem de ea habemus 2m quod
innuit est quod ascensio ad patrem erit ita
videri sicud equalis est patri ut ibi esset
finis visionis que nobis sufficiat Ex hiis
3o patet tertium scilicet sic ut sit sensus noli me
tangere id est noli credere eo quod vides de me ponere
finem cognitionis tue non dum enim ascendi

ad prem meu i ad equalitr pri s in
corde tuo q d xpus noli me tangere i
noli i me sic credere q aliud adhuc sapis
sapiebat enim maria adhuc de xpo carna-
liter q sic hominem flebat nondum
enim ascendi ad patrem meum s in corde
tuo in sensibus enim illius xpus quodamodo
ascendit ad patrem qui sic in eo profecit
ut xpm patri agnosceret equalem aliter
enim xpc non recte tangitur nisi cum creditur
equalis patri. alio modo sic exponit verbum
istud 2us Anselmus ubi advertendum est quod h
mulier videns xpm resurrexisse a mortuis
credidit eum in eadem qualitate in qua fuerat
prius dum habebat mortalem vitam cum tamen
caro xpi multo melior fuit effecta quam
prius et ideo ab hac intentione volens eam
removere xpus dixit sibi noli me tangere
q d non putes me de cetero habere vitam
corporalem et eo modo conversari vobiscum
quo prius volens amodo longe cum maiori
reverencia haberi. Cum autem sequitur nondum
enim ascendi ad patrem non est racio monitionis
sed magis tractatur questionis tacite q d et
si nondum ascendi ad patrem non tamen propter hoc non
habeo carnem gloriosam sed ideo non ascendi
ut fidem resurrectionis astruerem vel sic
xpus dicens nondum enim ascendi ad patrem
meum dicit et plus signat dicit enim se non ascen-
disse tamen signat se illuc properaturum. q d ego
illuc properabo. Cum autem quis illuc properat
et ultra cum hominibus non debet conversari
non opportet eadem mente videre et tangere
sicud prius quando habebat carnem mortalem
quod autem xpus illuc properaret patet per literam
sequentem ubi dat preceptum de annunciacione
sue ascensionis et resurrectionis unde sequitur
vade autem ad fratres meos s apostolos de quibus
in psalmo narrabo nomen tuum fratribus meis
et dic eis i annuncia xpo veritatem xpm
resurgere que consistit in dignitate glorifica-
tionis qua ipse erat ydoneus intrare in celum
Ideo dicit ascendo ad patrem meum et patrem
vestrum etc. Queritur hic de isto verbo noli
me tangere cum tamen ex ultro dicatur de maria
magdalena et aliis mulieribus quod accesserunt
et tenuerunt pedes eius. Ad solucionem
huius questionis notanda sunt verba Augustini
de concordia evangelistarum ubi dicit quod post hec
verba scilicet postquam xpus dixit ascendo ad
patrem meum et patrem deum meum et deum
vestrum egressa est maria a monumento hoc
est ab illo loco ubi erat orta spacium
an lapidem effossum et cum illa alie
mulieres quas invasit tremor et pavor et tunc 2us ait

Ihesus occurrit eis dicens Avete Ille autem
accesserunt et tenuerunt pedes eius et
tunc dixit eis nolite timere etc. Ex hiis
colligit Augustinus xpm bis esse visum
et allocutum angelorum bis esse factum
vidit enim primo h mulier xpm i orto
quando estimavit eum esse ortulanum 2o
vero vidit eum in via quando cum aliis currebat
annunciare discipulis que viderat et
tunc accesserunt et tenuerunt pedes eius
sicut dicitur in Mattheo Et post hec iverunt ad
discipulos unde sequitur in litera Venit maria
ubi ut dictum est ponitur manifestacionis
relacio unde dicitur venit maria magdalena
annuncians discipulis quia vidi dominum
et hec dixit mihi non solum at maria venit
ad annunciandum sed etiam alie sicut dicitur Luce
unde Luce erat autem maria magdalene
et Iohanna et maria Iacobi et cetere
que cum eis erant que dicebant ad
apostolos hec non. autem quod magdalena annunciat
discipulis ut sicut mulier viro primo nunciat
verba mortis ita mulier primo nunciat
viris verba vite Iuncta ianuciando et
habuit magdalena officium apostolorum et cetera
ab dicto verbo vado ad patrem meum
et patrem vestrum Ex hoc enim videtur sequi
quod xpus fuit pura creatura sicut enim
eodem modo deus erat patri xpi et apostolorum
sequitur quod sicud fuit patri apostolorum tantum
per graciam ita et xpo et sic xpc fuit
pura creatura et non deus Contra hoc videtur
Augustinus super hoc sermonem et modo loquendi
non enim dicit ascendo ad patrem vestrum
sed ait ascendo ad patrem meum et
patrem vestrum q d aliter meum aliter
vestrum natura meum gracia vestrum nec ait
ascendo ad deum vestrum sed ait ascendo
ad deum meum et deum vestrum q d aliter
meum aliter vestrum meum quidem quia
sub eo sum sicut homo vestrum autem quos
et ipsum deum ego sum mediator et
per me habetis accessum ut fiat deus
vester quod ergo dixit vobis ascendo ad
patrem meum potatur patrem 2m divinam
naturam dum autem ascendo ad deum meum
et deum vestrum nominat in se et humanam
naturam quia sub deo et ab eo est ferre effec-
tum
Um go scio tet postquam dictum
est de apparicione facta mulieribus
hic agitur de apparicionibus
que sunt facte viris et dividitur
hec pars in tres partes quia primo agitur
de apparicione que est simul facta in ierusalem
exclusio thoma 2o agitur de ea que est facta

tho pnte ibi Et post dieb octo 3o de
ca que e facta qmbusda spaliter
iuxta mare galilee et hec 10 caplo
ibi postea maifestat se pma i hes
qz primo de scdi ipa maifestacio
2o qub discipulorum missio ibi Iterum
ergo dixit eis 4o thome dubitacio ibi
thomas aut vnus de xij primo ergo
de scdo xpo manifestacio hic ordine
ponitur enim quos que declarat xpo
ipsam primo scz discipulorum congregacio
2o dni apparicio ibi venit ihus 3o
dni apparentis allocucio ibi et dixit
eis quarto eius manifestacio ibi et cu
hec dixisset quinto discipulorum congratulacio
ibi gavisi sunt gaudio primo ergo
ponitur discipulorum congregacio et primo agitur
de hora qua fuerunt congregati vnde
dicitur Cum esset sero 10 de die vno dicitur
die 10 scz die dnico vna sabbatorum qz
i illis diebus solemnisabant judei
comedentes azima 2o agitur de mo
loci ubi erant agregati vnde dicitur Et
foribus erant clausis ~~et~~ ubi erant discipuli
congregati propter metum judeorum Nota
e primo de 1o ueibo cu eet so qz dnus
sero apparuit du erant congregati in
r; vnu primo quia prestolabantur horam
qz omnes erant congregati ut oibus
posset apparere hec at hora erat de
nocte qz in die dispersi erant 20
aut qz apparitibat eis ad confortandu
eos erat illa hora debuit apparere
qua magis timerent et hec erat in
sero de hoc Beda Ideo aut sero apparuit
qz quibus erat tunc eos maxime timidos
esse Scdo nota sup 10 ubo die 10
qia dieb fuit dies dnica de q sup
vna aut sabbati i qua 2um Augustinum
dnus quinque vicibus apparuit semel scz
ad monumentum mulieribus Item eisdem
regredientibus a monumento i itinere et te
accessissent et tenuerunt pedes eius 3o
uero apparuit 20 discipulis ipso die
euntibus i emaus luce ultimo quinto
aut symoni petro sed qn aut quo
r ubi apparuit no exprimitur sed q tn apparuit
luce ultimo Surrexit dominus vere et
apparuit symoni quinto apparuit sic
omnibus congregatis in sero de quo agitur
hic de hiis apparitionibus dicit Aug sic
3o libro de concordia ipso die resu-
rectionis xpo qz a mulieribus visus
e dominus ter se manifestat semel
petro Item duobus illis quorum vnus
erat cleophas 3o plurimis iam

inde loquentibus i noctis exordio de quo exor-
dio dicit hic cu eet sero 3o nota e sup
1o ueibo Et fores erant clause cu clau-
surum portarum ad litteram erat propter tarditatem
quia nox erat et propter metum judeorum
vnde Beda Juxta infirmitatem apostolorum monstratur
qui foribus clausis intus congregati ipsi
propter timorem judeorum quorum metu prius
fuerant dispersi In hac aut clausura
onitur uirtus xpo qui ianuis clausis in ale
intravit vnde Aug i sermone paschali
no ullu aut de hac re monetur dicitur
Si corpus erat qd surrexit de sepulcro qd
pependit in ligno quomodo intrare potuit
Audet Aug si comprehendis modum
no e miraculum ubi deficit racio ibi e
fidei edificatio Et idem Aug sup Jo
moli quidem corporis ubi divinitas erat
hostia clausa no obstiterunt ic quippe
no eis apparitibus intrare potuit qo nascens
virginitatis matris inviolata permansit deinde
sequitur Venit ihus ubi po domo apparitio
vnde dicitur venit ihus et stetit i medio discipulorum
Ideo aut stetit in medio ut ab omnibus
conspiceretur Item stetit in medio ut ostenderet
fraternitatem conversationem eius cum eis luce xxij
Ego sum i medio vestrum sic q ministrat
Item stetit i medio ut ostenderet se mediatorem
sup 1o Medius at vestrum stetit Vel ad
e q xpus stetit i medio qz medium est
locus quem et convenientia na i medio
conveniunt extrema xpus aut e pax
nostra qui fecit utraque vnum Ad ephe 2o
20 medium e locus infirmitatis et confidencie
Et hoc e locus ecclesie q edificatur supra
firmam petram de hoc in medio in psalmo deus
i medio eius no commovebitur 3o medium
e locus caliditatis et influencie na cor
i medio animalis influit in membra
Stetit ergo ihus i medio ad designandum
q ipse influit salutem et graciam ps
Operatus e salutem salutem i medio terre
influit et sapiciam ecclesie In medio
ecclesie apparuit os eius deinde sequitur
et dicit eis ubi ponitur xpo apparentis
allocucio vnde dicitur et dicit eis pax vobis
In quo mediat vnum qz an christus dicebat
pacem meam do vobis et iterum i me pacem
habebitis Indigebat aut apostoli triplici
pace primo quidem quoniam ad deum qz a xpo
recessissent tunc indigebat reconciliacione
Ad ro v Reconciliati enim sumus deo
Scdo quoniam ad seipsos qz tristes et i fide
dubii erant et ideo pacem proponit eis
confirmando eos pro pax multa diligentibus legem t

Tercio quantum ad videndum cum aliis debet
pati persecutores promittit eis pacem sicut
ut et si in mundo pressuram habeant tamen
in me pacem Deinde sequitur Et hec cum
dixisset ubi xpus manifestat seipsum
ostendendo manus et latus Ideo autem ostendit
manus et latus ut manifestaret se esse eum qui
passus fuerat non tantum in spiritu sed etiam in
corpore de hoc luce ultimo Videte manus
meas et pedes meos quia ego ipse sum
Et Gregorius Clavi manus fixerunt et lancea
latus aperuit illi ad dubitancium
corda sananda vulnerum sunt servata
vestigia Deinde sequitur Gavisi sunt ergo ubi
ponitur discipulorum consolacio Unde dicitur Ga-
visi sunt ergo de visione domini hoc est gau-
dium quod promiserat xpus discipulis
supra xvi° Iterum videbo vos et gaudebit
cor vestrum Sed quomodo potuerunt discipuli vide-
re claritatem corporis xpi ad hoc potest dici sicut
dicit Augustinus xxii de civitate dei ubi sic
dicit claritatis qua iusti fulgebunt in regno
patris sui in xpi corpore cum resurrexit
ab oculis discipulorum potius abscondita
fuisse quam defuisse credenda est non enim ea
ferret humanus aspectus quem ille agnitus
ita debebat ostendi ut posset cognosci
Deinde sequitur dixit ergo eis iterum ubi agitur
de discipulorum missione et primo xpus discipulis
mittendis contulit ydoneitatem 2° auctoritatem
ibi Sicut misit me 3° potestatem ibi Hec
cum dixisset Primo ergo contulit ydoneitatem
et hoc conferendo eis pacem Unde dicitur dixit
ergo eis iterum pax vobis Contulit autem ipse
pacem ad ostendendum quod ipse pax est ad
Ephesios ii° Ipse est pax nostra qui fecit
utraque unum Col i° Pacificans per
sanguinem crucis eius sive que in celis
sive que in terris sunt ad ostendendum 2°
quod ipse est pacis doctor et annunciator
ad Ephesios ii° et veniens evangelizavit
pacem vobis qui longe fuistis et pacem
hiis qui prope 3° ad ostendendum quod minister
evangelii debet habere pacem ut sic
annunciet pacem quia Ysaias l ii
quam pulchri super montes pedes annunciantis
et predicantis pacem ad ostendendum suam
crucis efficaciam Unde Crisostomus simul quoque
demonstrat crucis efficaciam per quod solvit
omnia tristicia et contulit omnia bona et hoc
est pax Deinde sequitur Sicut misit me pater ubi
ostenditur quomodo xpus discipulis contulit auctoritatem
Unde dicitur Sicut misit me pater et ego mitto
vos id est sic eo auctore non nemini sed auctore
proprio sic et ego vos mitto dans vobis auctoritatem

Ad Ro x° Quomodo predicabunt nisi mit-
tantur Hanc auctoritatem petebat Ysaias vi°
Ecce ego mitte me Et nota quod in hiis
verbis secundum Augustinum xv° ostendit se esse mediatorem
Unde Augustinus Equalem patri filium novi-
mus et tamen verba mediatoris agnoscimus cum dicit
quippe dominus ostendit inter me et eos nos
Secundum autem Cirillum xpus in hiis verbis
ostendit caritatem quam habuit ad discipulos
quasi diceret Sicut misit me pater et ego mitto
vos id est ea caritate vos diligo cum
inter scandala persecutorum mitto qua
caritate me pater diligit quem venire
me ad tollerandas passiones fecit futuras
Deinde sequitur Cum hoc dixisset ubi ostenditur
quomodo contulit potestatem discipulis et primo
ponitur dationis modus Secundo dationis
verba ibi Accipite 3° dationis effectus
ibi quorum remiseritis Modus autem
fuit quia insufflando dedit Unde di-
citur cum dixisset insufflavit et dixit
eis ubi est advertendum secundum Augustinum
in originali quod insufflando significavit
spiritum sanctum non tantum esse patris sed etiam
suum flatus enim ille corporeus non fuit
substancia spiritus sancti sed demonstratio
per congruentiam spiritum sanctum non tantum a patre
sed etiam a filio procedere spiritum sanctum
Deinde sequitur Accipite spiritum sanctum
ubi ponuntur verba dationis Est enim
advertendum quod duo sunt precepta caritatis
dei videlicet et proximi et ideo discipuli
bis acceperunt spiritum sanctum semel scilicet in ter-
ra propter dilectionem proximi Unde
dicitur eis Accipite spiritum sanctum id est
donum spiritus sancti et semel de celo quando
spiritus sanctus datus est apostolis in penthecoste
et hoc propter dilectionem dei et quia caritas
ecclesie que per spiritum sanctum diffunditur
in cordibus unionis remittit peccata
eorum qui participant ea eorum qui non
sunt participes retinet 3° sequitur
de effectu dationis spiritus sancti quorum
remiseritis peccata remittuntur eis et
quorum retinueritis retenta sunt Remittit autem
sacerdos qui est minister dei peccata inquantum
impendit sacramenta et retinet autem
inquantum aliquos indignos ostendit
a perceptione sacramentorum eius vel nisi
dicimus quod deus remittit peccatum inquantum
confert graciam retinet autem vel dicitur retinet
peccatum largiendo graciam propter impedimentum
ex parte recipientis Nichil hoc autem quod
minister dei remittit peccata et retinet
non magnus honor ministrorum dei quia
magnum eius Crisostomus super hoc ubi

gradus honor sed etc

grandis honor sed grave pondus istius est honoris. Dum quippe cuncti qui nesciat tenere moderamina vite sue iudex fiat vite aliene. Queritur autem aliquis de 2o verbo accipite spiritum sanctum hoc enim videtur quod discipuli prius non habebant spiritum sanctum. Johannis xvi dixit Christus Si non abiero paraclitus non veniet ad vos. Sed Christus nondum ascenderat ergo non debuit dare spiritum sanctum. Ad istam questionem dixerunt aliqui sicut dicit Crisostomus quod Christus non dedit eis spiritum sanctum sed preparavit eos ad dacionem spiritus sancti non enim potuissent sustinere adventum spiritus sancti nisi prius fuissent preparati. Aliorum dicit Crisostomus quod Christus dedit eis spiritum sanctum non ad omnes effectus sed ut remitterent peccata. Unde postquam dixit accipite spiritum sanctum statim sequitur quorum remiseritis peccata etc. Tercio dicit 2m et Gregorius quod Christus bis dedit spiritum sanctum semel in terris propter dilectionem proximi et semel de celo propter dilectionem dei vel potest dici quod spiritum sanctum dum fuit accipiunt tamen effectus habuerunt ergo discipuli spiritum sanctum ante passionem et hoc ad salutem sue operationem quam et per graciam habuerunt post passionem ante ascensionem ad peccatorum remissionem habuerunt post ascensionem ad fidei nostre publicacionem. Ideo tunc confirmati fuerunt dum spiritus sanctus descendit in linguis igneis. Aliorum potest dici quod spiritus sanctus bis descendit super apostolos semel in flatu ad designandum propagacionem gracie que debebat fieri per sacramenta unde dicitur quorum remiseritis peccata etc. 2a vice descendit super apostolos ad designandam propagacionem gracie fiendam per doctrinam et ideo descendit in linguis igneis. Ad primum argumentum patet quia licet apostoli prius haberent spiritum sanctum tamen datus eis adhuc effectum qui est remissio peccatorum. Ad 2m dicendum est quod spiritus sanctus post ascensionem datus est in habundancia ad publicacionem fidei fiendam per doctrinam et de tali dacione dictum est spiritus nondum erat datus quia Christus nondum erat glorificatus. Secundo queritur de eodem verbo accipite spiritum sanctum. 2m hoc enim videtur quod potestas remittendi peccata sit collata pluribus. Contra autem hoc est quod dicitur petro tibi dabo claves regni celorum Math xvi alibi etc. dicitur quodcumque ligaveris super terram etc. Ad hoc dicendum est sicut dicit Augustinus in petro fuit tota ecclesia quando dictum est sibi quodcumque ligaveris super terram et non enim tantum hoc dictum est petro sed ecclesie penes quam est potestas ligandi et solvendi que principaliter est in capite ecclesie et etiam est in aliis sicut episcopis qui sunt successores apostolorum. Unde Gregorius exponens istud verbum accipite spiritum sanctum sic dicit Ecce apostoli non solum de semetipsis sunt securi sed etiam principatum superni iudicii sortiuntur ut vice dei quibusdam peccata retineant quibusdam relaxent. Horum nunc in ecclesia episcopi locum tenent solvendi atque ligandi auctoritatem suscipiunt qui gradus regiminis sortiuntur. Sed est advertendum quod ligare et solvere est dupliciter vel in foro penitenciali vel in foro iudiciali. Primo convenit sacerdotibus racione ordinis, 2o convenit episcopis racione dignitatis. Unde Hugo sancti Victoris dicit alia est ligatio qua ligat minister ecclesie penitentes debito iniuncte satisfactionis et alia qua ligantur delinquentes periculo anathematis. Tercio queritur de eodem verbo accipite spiritum sanctum secundum hoc enim videtur quod sacerdos non habens spiritum sanctum non remittat peccatum. Dicendum est quod peccatum remittitur in virtute spiritus sancti non tamen oportet quod sacerdos remittens sit sanctus cuius racio est quia sacerdos remittit sicut minister, deus autem sicut principale agens et ideo potest remittere per bonum et per malum ministrum. Ubi notandum est quod remittere peccatum magis sequitur sacerdotis officium quam meritum et quia in sacerdote non bono opere potest esse auctoritas et officium sine merito ideo talis sacerdos potest absolvere. Ad argumentum dicendum quod sine gracia spiritus sancti non datur remissio peccatorum sed non oportet quod hec gracia sit in sacerdote sed in sacramento. Secundo potest dici quod Christus ideo prius dedit spiritum sanctum quam daret auctoritatem remittendi peccata ut ex hoc daret intelligere quod plurimus sacerdos digne [illegible] exequitur officium suum qui absolvit et officio et merito. Tercio potest dici quod quedam sunt dona que sunt a spiritu sancto et cum spiritu sancto sicut caritas quedam est donum quod ita est a spiritu sancto quod non semper est cum spiritu sancto sicut potestas confitendi et absolvendi et hoc actu est ut peccatum prelati preiudicat subditis. Deinde sequitur Thomas autem unus. Ubi ostenditur quo Thomas dubitat et primo ponitur Thome absencia 2o aliorum discipulorum in loco ubi dixerunt ei. Tercio Thome indicatio. Ille autem dixit. Quantum ad primum dicitur Thomas autem unus de xii, id est unus de specialiter electis. Luce vi Elegit xii quos et apostolos nominavit qui dicitur Didymus id est geminus. Didimus enim grece geminus latine. Est enim advertendum quod Thomas est nomen hebraicum et syrum et habet duas

incomplatores. Incomplata enim abyssus vel gemin(us)
Iohannes autem scripsit h(oc) c(apitulo) xiiii et i(n) greco dixit
de thoma qui d(icitu)r didimus i(n) greco idem est
q(uod) geminus i(n) latino p(otes)t aut(em) dici q(uod) thomas dicitur
abyssus quia c(ogno)vit profunditas divine
m(isericordi)e. In abysso enim profunditas denota(tu)r vel
d(icitu)r abyssus p(ro)pt(er) obscuritatem infidelitatis
na(m) i(n) abysso no(n) solu(m) e(st) profunditas sed et
obscuritas. Vnde de illo p(otes)t verificari illud
ps(almi) Abyssus i(d est) profunditas p(ro)f(un)de abyssum
invocat i(d est) vocat thoma(m) obscurum i(n) fide
vel ideo thomas d(icitu)r abyssus q(uia) altitudine(m)
divinit(atis) certa fide p(e)netrat d(icitu)r e(ti)a(m) geminus
quia no(n) fuit firmus i(n) fide sed dubitans. Q(ui) en(im)
e(st) firmus i(n) fide vni parti adheret qui
aut(em) dubitat inter duas partes vacillat
et ideo geminus p(otes)t dici. Iste i(n)q(ui)t thomas
no(n) erat cu(m) eis i(d est) cu(m) discipulis q(ua)n(do) venit ihesus
Gregorius no(n) e(st) casu gestu(m) ut ille electus discipulus
tu(n)c deesset egit na(m)q(ue) miro modo superna
clementia ut discipulus dubitans du(m) i(n) magistro
suo vulnera palparet carnis i(n) nobis sa-
naret vulnera infidelitatis. Plus en(im) nobis
thome infidelitas q(ua)m fides discipulorum credentium
profuit quia du(m) ille ad fidem palpando
reduc(itu)r me(n)s n(ost)ra o(mn)i dubitacione i(n)
fide solidatur. Deinde seq(ui)t(ur) dixerunt ei ubi p(rim)o
discipulorum relacio quia offerunt thome se
vidisse d(omi)n(u)m. Vnde d(icitu)r dixerunt ei alii discipuli
Vidimus d(omi)n(u)m. Ideo aut(em) offerunt ut thomas
h(oc) audiens crederet. Deinde seq(ui)t(ur) ille aut(em)
dixit eis ubi ponit(ur) thome indurac(i)o
ubi no(n)dum f(ir)m(iter) cred(idi)t q(uod) satis faciliter
credere debuit l(icet) e(ti)a(m) incredulo investigare
grossissime me(n)tis et p(ro)pt(er) h(oc) thomas accusat(ur)
a p(ro)p(rii)s condiscipulis eum vidimus d(omi)n(u)m no(n) be-
tamen ille discredens q(uonia)m rem putans impo(ssibilem)
vnde dixit eis nisi video i(n) manibus eius
fixuram clavoru(m) et mitta(m) digitu(m) meu(m)
i(n) locu(m) clavoru(m) et mittam manu(m) i(n) latus
eius no(n) credam. Thomas en(im) aliis confes-
sis resurrectionem quer(e)bat fidem p(er) grossissimu(m)
sensum s(cilicet) tactu(m) et no(n) credebat oculis
vnde no(n) sufficit ei dicere nisi video sed
addidit et misero etc. Queritur aut(em) de isto
verbo Thomas al(ius) vnus de xii h(ic) no(n) vi-
detur quia cu(m) iudas i(am) recessisset no(n) erant
xii discipuli q(uod) no(n) est intelligendu(m) q(uod) tu(n)c
essent xii cu(m) i(am) iudas interiisset sed q(uia)
electus erat ad ea(m) dignitate(m) qua decebat fuat
duodenario n(umer)o [illegible] en(im) n(umer)o deus vo-
luit esse integru(m) vnde loco iude substitutus
est mathias. 2o queritur ab de isto verbo
thomas no(n) erat cu(m) eis. Cu(m) venit ihesus
to(tu)m h(oc) e(ti)a(m) e(st) q(uo)d d(icitu)r luce vltimo ubi dicitur
de duobus discipulis euntibus i(n) Emaus q(uod) re-
gressi sunt i(n) ierusalem et invenerunt congregatos
vndecim et du(m) ipsi narrarent que viderant
stetit ihesus i(n) medio sed ap(osto)li no(n) erant vndecim
sine thoma ergo thomas erat cu(m) eis
Ad hanc quest(ionem) r(espon)de(n)d(u)m Aug(ustinus) i(n) lib(ro) de

concordia ew(angelist)ar(um) ubi d(icit) q(uod) verum e(st) q(uod)
discipuli illi invenerunt thomam sed du(m)
ille i(n) sermone persisteret thomas exivit
et d(omi)n(u)s intravit. Vnde intelligit(ur) q(uo)dd(am)
fuisse intervallum in quo ad horam thomas
e(st) egressus et d(omi)n(u)s intrans stetit in
medio eor(um).

[E]t post dies octo. Postq(ua)m dictu(m) est
de p(ri)ma apparic(i)o(n)e que facta est
discipulis thome no(n) existente h(ic) agi(tur)
de s(ecun)da que facta est thoma
existente et dividit(ur) i(n) partes i(d est) p(ar)tes. Ubi p(rim)o
describi(tur) xpi apparicio q(ua)n(do) s(cilicet) apparuit thome
et aliis discipulis 2o po(nitur) quedam p(re)ceden-
tiu(m) epilogacio ibi multa quid(em)
et alia sig(na) p(ri)ma i(n) d(ua)s quia p(ri)mo ponit(ur)
xpi manifestacio 2o q(ua)n(do) fidei co(n)firmacio
ibi R(espon)dit thomas circa manifestacio(n)em
xpi proced(itu)r h(oc) ordine q(uia) p(ri)mo tangi(tur)
discipulorum congregacio 2o xpi aductus vel
introitus 3o xpi allocucio ibi et dixit. Q(ua)rto
simplius ad palpandum exhibicio ibi
deinde d(icitu)r thome circa p(rimu)m d(icitu)r Et post
dies octo s(cilicet) a die resurrectionis d(omi)nice
d(icitu)r scilicet dies p(re)cedens facta apparicio
erant discipuli eius intus et thomas cu(m)
eis ubi no(n)dum 2m Crisost(omu)m q(uod) no(n) statim appa(ru)it
thome sed post dies octo ut i(n) medio a
discipulis admonitus accend(itu)r i(n) maiuus
desideriu(m) et fidelior fieret ad futur(um) no(n)
e(ti)a(m) q(uia) du(m) thomas i(n) cogitacione no(n)
erat no(n) apparuit ei d(omi)n(u)s sed du(m) esset
cu(m) aliis ut intelligatur h(ic) et h(oc) q(uod) d(omi)n(u)s
apparuit illis qui sunt in vnitate ca(ritatis)
Math. xviii ubi fuerint duo l(icet) tres etc.
Deinde sequit(ur) venit ihesus ubi p(rim)o d(omi)ni
apparicio vnde d(icitu)r venit ihesus ianuis clausis et
stetit i(n) medio. Q(uod) aut(em) ianuis clausis
mirabilem modu(m) intrandi vn(de) Aug(ustinus)
i(n) sermone pascali q(ui)b(us) apte et dicas
Si per hostia clausa intravit ubi est
corporis modus et ego video si sup(er) mare
ambulavit ubi e(st) corporis po(n)dus sed s(ed) h(oc)
id q(uod) dubitas d(omi)n(u)s no(n) q(uia) resurrexit no(n)
desiit esse d(omi)n(u)s. Q(uia) d(icit) Aug(ustinus) Sic fuit mi-
raculosu(m) q(uod) sup(er) mare ambulavit ita et
q(uod) intravit ianuis clausis. Cu(m) aut(em) d(icitu)r i(n) medio
no(n) [illegible] existendi modus fuit eni(m) i(n) medio
eorum familiariter fuit at ut i(n) medio d(omi)nu(m)
[illegible] et incarnacione deus at ver
i(n) operatus e(st) salute(m) i(n) medio t(er)re. Secundo
dicitur [illegible] i(n) conversacione luce xxii
Ego aut(em) i(n) medio v(est)rum sum sic qui ministrat
3o dicitur [illegible] et in crucifixione sup(er)
xix cu(m) eo crucifixerunt alios duos hinc
et inde mediu(m) aut(em) i(n) deinde s(ecundu)m exeunt
ubi p(rim)o d(omi)ni allocucio legit(ur) e(ni)m ad discipulos
dixit Pax vobis Est aut(em) pax reconciliacionis
qua xpus annunciat ad Col. i. pacifi-
ficavit per sanguine(m) etc. Secundo e(st) pax eterna
qua xpus p(ro)p(ter) Math. x. habete

pace(m)

Tercio e par cim qua xps pmisit
de hat in pso cum posuit fince duos
partem demde seq demo dt thome
ubi ondr quo xpus exhibuit se ad
palpand Ubi nond e qr xpus stans
i medio eor no expectavit a thoma inter
sed ex mra sibi subveniens loq ad eu
q eum puenies dubitat cu thomas se
no credituru n videt et palparet et
ideo xpus pmo exhibuit se palpand
sedo reqrit fidem Circa pm dt xps
Infer digitu tuu huc et inde man
meas s que pependerut in cruce et affer
manu tua et mitte in latus meum
scilicet qd fuit lancea pforatu Circa
ad 2m ubi reqrit fides dt Et noli esse
incredulus sed fidelis q d Ex quo p
omnia satis fit volutati tue et noli ee
incredulus rc Et no 2m Crisost q dns
in hijs vbis pmo quidem improperat
dubs Infer digitu tuu hc eni dns in
crepat eudem duricia cordis Secdo
aut erudit dns noli ee incredulus
demde seqr Rndit thomas ubi ponitur
manifestacoi xpi pm fidei confirmacio ad
ang eundem nond e qr pmo thomas
profitet sua fide rc xpc credidit tru
ditatem eius ubi ppo fidem illorum
qui no viderut et crediderut fidei illor
qui viderut rc ibi dicit ei ihus Circa
ad pm no qr thomas g theologus factus
confitet duas nas in xpo s humanam et
divinam humanaz s dum dixit dominus
meus divinam aut dum dixit et deus
meus Et hc e qd dr ibi Et dixit ei dns
meus s qntum ad humanam rc Ideo eni dominus
qr p morte sua nos qparavit ut servos
pma pet p Redempti eni estis precioso
sanguine agni incontaminati et deus
meus s qntum ad divinitatem ideo eni deus
quia nos creat Demd seqr dicit ei ihe
ubi xpus ppont fidem ior qui non
viderut fidei ior qui viderut et et hc
tractat incrpat credulitatem thome nond
dt thome ihus qr vidisti me thoma
credidisti beati qui no videru et crediderunt
q d maiorib meritis st q no viderut et
crediderut qr qui videre et credidit et per
qns beaciores q d saluacr qui mag
meret beacior e in spe qr qui minus
meretu sed qui no videt et credit mag
meret qr qui videt et credit ergo beacior
e in spe Est eni dupx beatudo s rei
et spei loquendo de beatitudine rei illi st
beaciores qui mag videt qr illo btudo
consistit in apperta visione dei et amore
eiusdem Si aut loqm de beatitudine spei rc
dr beacior qui mag sperat pt illis
aut e qui mag meretu Demde st
Multa quidem ubi po epilogus ponitur
ad ang eundem nond e Verbu Crisosti
qui dt qr Johns pauciora miracula

narrat de xpo qr alij evangeliste ea confirmat
h et pmo quidem ea confirmat dns aplta
quidem et alia signa fecit ihus i conspectu
discipulor suor que no sut scripta in libro
h in sut narrata ab alijs evangelistis rc pot
utilitatem hmoi scripture q e dupx s edi
ficacio fidei et consecucio vite eterne per
fidem Vnd dr h et scripta sut ut credatis
qr ihus e filius dei Ad rom eni credendum
inducat scriptura pponit ihu capitulo libri
scriptu e et de hac fide pma lo v o cum b s
aut qui vincit mundum n qui credit
qm ihus e filius dei Et quia p fidem
devenim ad vita etna ideo subdit et ut
credetes vita habeatis i noie eius r i fide
nominis eius Vel x o no e aliud i celo rc
pa lo vltio hc scribo vob ut sciatis qm
vitam eternam habebitis qui creditis in
nomine filij eius Vel io pt legi h littra
ut intelligat de signis q fecit xpus p
resurreccom ad ostensionem resurreccois sue
et 2m hc dt Johns qr multa alia signa fac
ta sut pter illa q narravit vnd dicit
Multa quidem alia sig s ostensiva resu
reccionis fecit ihus in gu discipulor suor
q no sut scripta in libro hc et ne cui credat
qr signa q fiebat tm fiebat gra discipulor
subdit hec aut scripta st ut credatis quia
ihus e filius dei et ut ondat crede nem
e vtile xpo qui credr sed nob q credimus
Subdit et ut credetes vitam habeatis q
s vita e finis fidei pma pet po Credetes
exultabitis leticia inenarrabili et glori
ficata reportates finem fidei vre i nomine
eius r per ipm ipe eni e vita et ideo
alijs dat vitam Nond e ex serme hug
tertius pessiny amp qr tpr astrui ma
fides ex dna manifestacon aut eni astri
per pntiam sive per visum rc edificata
fides in thoma tm dicitur e quia vidisti
me rc ro astruit fides in absencia sive
p auditu et de tali edificacon fidei que
e per auditu et no p visum dr beati
qui no videre rc s alijs testimoniis ro
edificat fides per scripture testimonium
et de hac dictu e i la h aut scripta sut
ut credatis Crucietur aib de hc qd dictu
e Infer digitu tuu huc rm hc eni vide
qr corpus xpi esset palpabile et p qns
no eet glorificatum Ad hc vidit Augus in
epla ad dc gnus sine i li o de sex questionibus
contra paganos Est aut pma q d resurrec
cio xpi sic dt libr de volucibus xpi sciat
saue quibus hab qonces proponit xpm p
resurreccom cicatrices no volucra demo
strasse dubitatibus cur aut falsi ille
cicatrices fuissent p nllam volucra pressi
sunt et in nec ipe essent s ea ee po
tuisset voluit aut ea ee certe dispen
sacoinis gra ut eis eos edificabat
i fide no aliud pro alio sed h ancisum
resurrexisse monstraret credunt ergo dem

Aug⁹ ad t'm p'mu' e q' i corpe xpi
fuerut ve' cicatrices no aut finxerut ve'
no ꝑcussit vulnera 2m e q' has cica-
trices reseruauit xpus ad probandu'
unitatem corporis sui s' q' idem corpus
qd fuit crucifixum resurrexit certu' est
q' hec cicatrices no sunt q' corpus gloriosu'
q' magis sunt indicia vulneris q' vulnera
vn' subdit ide Aug' de milite vulnerato
qui no vult sanari a medico q' signa
vulnera remaneant dus ita si qui se
vir fort' pro p'ria dimicans adversa
vulnera accipiat et peritissimo medico
qui ita curare valeret ne ille cicatrices
appareret ipe potius diceret sic se velle sanari
ut magis eeut i corpore suo vestigia
vulneris tanq' tituli gl'iar' ideo ie me-
dicus finxisse cicatrices dicitur q' d' no ymo
q' potuit efficere partes sua no efficat
certa ea existere nonu' e q' ppt tres
causas xpus noluit reseruare cicatrices
de quibus causis Beda sic d' Solet i h'
loco gentiles calumpniari xpo q' no valuit
domi⁹ vulnera sibi inflicta curare q' b⁹
rndendu' e quia no e q'us ut qui maiora
fecisse probat' minora facere nequivit
sed certe dispensacionis q' cum morte destruxit
signa mortis noluit dele' p' quidē ut p
hoc discipulis fide sue resurrectionis astrueret
2o ut patri pro nobis supplicans quale
genus mortis pro homine ptulerit semp
ostendat 3o ut sua morte redempti qua
misericordit' sunt adiuti ppositis eius
mortis indiciis insinuet postremo ut
i iudicio q' iuste dapnet' impii demō-
stret Secūdo q' a' verū i cordibus sanctorum re-
maneat vestigia vulneris unde q' no
q' 2m h' mires no haberet ia membra
que sunt eis amputata vel ablata qd
e q' dicitur salvatoris capillus de capite
vro no peribit Sed hac queoni d' s' Aug'
xxii de civitate s' q' impossibile est q' ves-
tigia vulneris remaneret in martirib⁹
no quidē ad fortitudinem sed ad decorem
no em in eis deformitas sed dignitas
erit et quedam q'uis i corpore no corporis
sed virtutis pulcritudo fulgebit q' d' cica-
trices ostendit cu' triumphasset pro xpo
et penas ostendat virtutis corp' ut sic no
in corpore sed virtutis pulcritudo fulgeat
Sed ctra videt Aug' q' sci resurget cu'
oib⁹ membris q' capillus de capite eor'
no peribit sed tn' si membra psciderit
ut percussa vel secta sunt ibi cicatrices d'
eisdē membris reddit' et no perdit' appare-
bunt Certo q' a' dico ubo mitto ma-
teriam sed h' xpus prebuit palpanda
carne sua ita h' aut videt' ee q' corpus
palpabile videt' corruptibile qd em incorruptibile
e palpari no pt Sed hac queoni respondetur
sic ubo Gregorii qui sic d' in omelia
duo mira et iuxta humana racionem
sibi valde contraria ostendit dus dum p⁹ re-
surrectionem sua corpus sui et incorruptibile
et tn' palpabile demonstravit nā et cor-
rumpi necesse e qd palpatur et pal-
pari no pt qd no corrumpitur deinde se-
quitur solucio Gregorii vn' d' sed miro mo
atq' inextimabili redemptor nost'
et incorruptibile et p⁹ resurreccōe et pal-
pabile corpus prebuit ut monstrando
incorruptibile muneraret ad premium
et prebendo palpabile firmaret ad fidem
incorruptibilem g' se et palpabilem
p⁹ resurreccōem demonstrauit ut ostenderet
corpus suum et eiusdē nature et alterius
glorie eiusdē sic pri corpore q' corruptibile
alterius aut glorie q' corruptibile induit
incorrupcōem Aliter dicunt alii q' sicut
visibile e duob⁹ modis ita et tangibile
e em visibile q' visum latere no pt
et e visibile q' tn' possit latere visum
pt et in ~~unitate~~ ea mutare cu' pmi
quidē e p'mi t' et 2 i corpore no glorioso
2m aut e virtute et e i corpore glorioso
eodem mo tangibile primo e q' tactu no
pt refugere et h' e corporis no glorificati
Alio mo d' tangibile q' licet possit evitare
tactu tn' pt sua virtute manum penetrare
et h' virtutis e et corporis gloriosi corpus
em gloriosum no erit subtile eo mo
quo dicebat Eutici⁹ qui dicebat q'
corpora nra no erunt palpabilia sed erunt
subtilia ad modum venti et spiritui s'
h' e fm q' sic d' Greg⁹ Corpora nra
i ia gla erunt quidē palpabilia per
veritatem nature sed tamen subtilia per
effectum spiritualis potencie Ex h' s' q'
potuerunt penetrare solida vnde etiam c-
ostendit resurreccōem suam sine corporis
sui esse gloriosi per dotem illam que e
subtilitas q' s' exivit sepulcro clauso
et q' intrauit ianuis clausis Certo
queritur ab dicto verbo quia vidisti me
thoma credidisti vr' em q' debuisset
dicere q' tetigisti me p'cipue q' videbat'
no habet fidem sed agnicōem g' no e
bn' dictum q' ui' credidisti qd em videtur
agnoscitur et no creditur Sed p'm actum ind'
Aug⁹ in epl'a duob⁹ modis p' mo q' forte
thomas no tetigit licet xpus effecerit
se tangendum tn' thomas no fuit ausus
tangere vn' no e scriptum et tetigit thomas
Alio mo videt Aug' q' visus aliquo
accipitur pro omni sensu vnd' et dicim⁹
audi et vide q' bene cantet iste vel
fac et vide q' suauiter redoleat gutta
et vide q' dulce sit palpa et vide q'
calidum sit vn' et h' visus accipitur pro
tactu vnd' q' d' infer digitum tuum
huc et vide manus meas tandem est

ac si diceret uide et tange nec tm oculos re
habebat p i digitto sed mag visus
pro tactu ponit Vñ 2m etm videt
Greg in omelia dicens q thomas vm
uidit et aliud credidit hominez enim ui
dit et deum confessus e dicens dominus meus
et deus meus videndo go credidit qm co
siderando veru hominem hunc deum que
uide no poterit exclamat

Capitm xxi

Postea manifestat se ihus Hic
agitur de tercia apparicon que
e facta iuxta mare galilee
et diuiditur hec pars in d p qr
pmo ponitur quedam pma ad xpi
manifestacom 2o ponit ipa manifesta
ibi Mane aut facto pma i tribus scz
tria q pmittuntur pmo enim pmittit
manifestacois 2o pmittuntur psone
quibus sit manifestacio ibi manifestaverat
cio pmittit actus et negocium occasione
cuius fit manifestacio ibi dicit eis pmo
go pmittit locus vnd dr post ea manife
tauit se ihus iterum ad mare tyberiadis
notandum aut dicit postea qr xpc pus resu
rectom no continue cu eis ambulabat
sic Anima dicit Et manifestat q sit dicit
Crisos9 q cu xpus habet corpus incorruptibile
no uidebatur nisi consideret seipm mani
festando q in ptate sua erat uideri et
no uideri facit aut mencom cerca
loco dicens ad mare tyberiadis ex hoc ons
q discipuli iam q expulso timore de loco
procedebat a domo no conclusi stando
pus dr aut h locus mare tyberiadis
more iudeorum qui magna congregacionem
uocabat mare lice esset aqua dulcis Erat
aut hoc mare stagnum genazareth qd
quando dicitur tyberiadis a tyberiade ciuitate
edificata in honorem tyberij cesaris dicitur
eciam mare galilee a prouincia scdo statim
queritur ab cum Johannes epilogauerit libru
istum dicens hec aut scripta sunt quo post
epilogum sequitur hec narracio ad h ridz
augustinus in omeli dicens q hec apparicom
xpi sig appo ia q nos apparebit uita
tm apparicom sit sigt xpc sin emin
nenciam noluit dare eminenciorem locum
ut scz post epilogu libri seque narracio
apparicionis huius significati uti q
epilogus et finis libri q fuit prohemium
secuture narracionis deinde sequitur
Manifestauit aut sit tibi pmittit
psone quibus facta e manifestacio vnde
dicit manifestat ac sit erant simul petrus
et thomas qui dicitur dydimus et nathanael
qui erat i Chana galilee et filij ze
bedei iacobus et Johannes et alij ex dis
cipulis eius duo qui no nominantur
et fuerit vij psone quibus facta est
manifestacio scdo q a quare fuit erat
enim sit mencom facit de numero iste

quibus apparuit xpus ad hoc e ro litt
q hoc factu e ad maiorem certitudinem
manifestacionis h enim numerus e conueniens
et sufficiens ad omne genus testimonium hoc
eciam designatur qual debeat i ee ppetua
uerbi dei qui uadit piscari spualiter
qr in eo debet ee septiformis gracia dei
designata i septenario de quo septenario
Ysay iiiio Apprehendent vij mulieres virum
vnum i septe dona predicatorem bonum sine hijs
mulieribus i sine hijs donis no fit congregacio
spualis vlterius i hijs vij significatur quales
debent ee illi qui erant i quinque vltio
ura cu ista vij dona comedat sic dicit infra
de h Greg i omelia cur aut cu vij discipulis
dicens ultimum conuiuium celebrauit nisi q eos
tm qui septiformi gracia spiritu sto plena
sunt futuros secum i eterna refeccione de
nunciat in septenario enim pfecto desig
qr omne tempus vij diebus uoluitur ut ex
hoc intelligas q illi cu domino i ultimo
conuiuio erunt qui pfectionis studio terrena
transcendunt quos mundi amor hijs no li
gat quibus et si amor mundi p temptamenta
obstrepit cepti tu desideria eorum no re
tardit Deinde scdo dicit ei Symon petrus ubi
agitur de officio et actu occasione cuius facta
e manifestacio Est aut hoc officium pisca
cionis pmo aut petrus inuitat alios ad
piscandum spualiter dicens vado piscari
In quo designatur piscacio spualis Math
iiijo faciam uos fieri piscatores hominum dicit
aut petrus alijs qr pmus pastor assumit
alios i ptem sue sollicitudinis Scdo alij
seruiunt petro vn scdo dicunt ei Venimus
et nos tecum i quo datur exemplum platis
inferioribus compaciendi summo pontifici
Prouerbiorum xxiiij fiat qui iuuatur a fratre
Eciam 1o ita illum tenet firmam ciuitatem Tercio ponitur
execucio officij vnd sequitur et exierunt
et ascenderunt i nauim q predicatores
uerbi dei debent exire carnalium
affectom debent eciam exire a contemplacione
ad laborem et debent ascendere nauim i
proficere in caritate vnitatis ecclesie que
dicitur nauis h vnitas significata e i archa
noe pa petri iiio vel in nauim crucis
assumendo carnis mortificacionem ad
Galat vltio Michi aut absit gloriari ni
in cruce Quarto ponitur quod se habuerit discipuli
i execucione officij quia nil prendiderunt
vnd dicitur Et illa nocte nil prendiderunt
P piscatores intelliguntur predicatores Math
iiijo Venite post me et tempus noctis
e tempus legis Hebr x vmbram habens
lex futurorum bonorum no ipsam ymaginem
nocte nil prendiderunt predicatores quia
lex neminem duxit ad perfectum sed in
mane cum factum vitas manifestatum est
pisces in rethe ecclesie comprehendunt qr xpc
ia exaltatus post passionem oia trahit ad
seipm vel sic nocte nil comprehenderunt
qr cui deest diuinum auxilium frustra laborat

lingua predicatoris exame aut facto
r mane grãe xpo auctoritate tue predica
toris faciant fructu vn ergo possim vos
ut cath et fructus afferatis ut exuerit
ab dc hec qd dixit petrus vado piscari
et cum petrus ante conuersionem fuit piscator
unde q post conuersionem ad piscandum non
debuit cum xpus dicat Nemo mittens
manum ad aratrum et aspiciens retro
ad hoc rudet Greg in exp. d cum nego
cium post conuersionem sine culpa repeti
potuit q ante conuersionem sine pecto extitit
Tale aut fuit negocium piscationis vn
Aug in responsione eiusdem questionis sic dicit
h intelligendum e apostolos non finisse prohibitos
arte sua licita s ante concessa victum
necessarium querere sine apostolatus integritate
seruata Si quando vnde viueret aliud non
haberet cum aut apli possent uti arte
licita patz i paulo qui cum habet ptatez
sicut alij appli viuendi ex euangelio illa po
testate non e usus sed magis victu manibus
suis transigebat lig cum domini ordinauit
hijs qui euangelium annunciant de euangelio viuere
in aplo dt Ego aut nullo horum usus fui
in quo satis ostendit q viuere ex euangelio erat
in potestate aplorum et non necessario eis imponebatur
vnd Aug ibidem Aplus non usus hac
ptate artem qua non nouerat didicit
du suis manibus transig doctor ullum
grauaretur auditor quanto magis beatus
petrus qui iam piscator fuerat q nouerat
fecit si ad pns illud tempus alimnde viuere
non inuenit Demde sequitur mane aut
facto ubi ponitur manifestatio xpi et primo ostenditur
quomodo xpus in sua manifestacione se habuit
int discipulos Scdo quo se habuit specialiter
ad duos s Petrum et Iohem ibi Cum ergo
prandidissent Circa primum procedit hoc ordine
quia primo ponitur xpi presencia 2o xpi cognito
ibi dicit ergo discipulus ille quem diligebat iesus G
primo ponitur xpi presencia 2o xpi allocucio
ibi dixit ergo eis 3o mirabilis piscium
comprehensio ibi dixit eis Circa primum primo
ponitur xpi presencia vnd dr Mane aut facto
stetit iesus in littore in quo xpus sig
q xpus mane grãe apparuit Sed Bonos
xm Nox precessit dies aut etc Scdo po
discipulorum ignorancia vn dr non tamen cogno
uerunt discipuli quia iesus e Crisostomus
non statim xpus ostendit seipsum ut permira
culum q factus erat eum cognoscerent
Deinde sequitur dt ergo eis iesus ubi ponitur
xpi allocucio ad eum eudicaria nouid z
q z m Crisostomum xpus q volebat emere pisces
ad discipulis loquitur ad eos dicens pueri nunquid
pulmentarium habetis q quererent ab eis ut
pisces haberent ut ceperunt quibus possent
condire panes ut sit saporosior vocat
enim pulmentarium h illud quo condiuntur panes

Et viderunt discipuli non credebant aut
discipuli xpm esse aliquem emptorem piscium
Deinde sequitur dixit eis Nota mirabilis
comprehensio piscium et primo xpi preceptum
vn dr mittite in dexteram nauigij rethe
et inuenietis Scdo discipuli exequuntur
vnd dr miserunt ergo et iam non valebant
illud trahere pre multitudine piscium Simile
accidit luc na cum hoc fecissent concluserunt
piscium multitudinem copiosam conueniunt
aliquibus vtrum illa piscacio de qua dicitur
luce vo et de qua hic differunt in significato
Ad hoc rudet Aug i omelia etc Greg
dicens cum piscatio de qua dicitur e luce vo
signat presentem ecclesiam i qua sunt boni et mali
ista non signat futuram ecclesiam in qua non
erunt nisi boni que simul habet bonos et
malos nec eligit quos teneat qr quos eligat
possit igitur Scda non habet nisi electos
Math xiiio Elegerunt bonos i vasa sua
malos aut foras miserunt Scdo q a
tum dominus cum passionem ambulat i fluctibus
maris Ewangelium vjo quae ut post passionem
dr stetisse in littore Ad hoc rudet Greg
i omelia dicens cum per mare mittitur fluctus stetit
p soliditatem littoris perpetuitas eterne
quietis qr ergo redemptor iam post resurrectionem
iam corruptionem carnis excessat ideo
i littore tamquam i perpetua quiete stabat
3o quia ab quae dominus i prima piscatione
de qua habetur luce vo iubet rethe iam
ad piscandum sed utrum i dextera an in
sinistra mitti debuisset non iubet post
resurrectionem vero mitti i dexteram rethe
iubet Ad hac quecom rudet Aug i
omelia et Greg dicens q prima piscacio
sig presentem ecclesiam in qua sunt permixti
mali bonis et ideo dicitur e in illa pis
cacione laxate retia vestra i capturam
ut permixtos intelligamus bonos et malos
In scda aut piscacione mittitur futura
ecclesia q non habet nisi bonos et in ea dicitur
e mittite i dexteram nauigij rethe ut
sigt eos qui in dextera sunt tamen bonos
qr futura ecclesia non habebit de sinistro
Deinde sequitur dt ergo discipulus ubi post
dictum e de xpi apparicione hic dr de xpi
cognitione quo s discipuli cognouerunt
xpm etc ostenditur quo se habuerunt discipuli
ad xpm cognoscendum Scda quo xpc
se habuit ad eos ibi ut ergo descenderunt
P intitis et primo ostenditur quo se habuit
Iohes ad xpm Scdo quo petrus ibi
Symo petrus cum quod alij discipuli ibi alij
aut discipuli etc ad primum dt ergo discipulus
ille quem diligebat iesus s Iohes petro
dns vocat aut xpm dnm qr sic co
sueuerat vocare enim Ewangelium xiiio vos
vocatis me dne ut vocat dnm qr xpc
se potentem ostendit in captura piscium

ostendat eius se esse illum cui omnia obediunt
etiam pisces. Deinde sequitur Symon ergo
Petrus ubi ostenditur quomodo se habuit Petrus
ad Christum. Ostenditur autem primo eius fervor
quia hoc audito non distulit se preparare
sed statim preparat se ad eundum. Ostenditur etiam
eius reverentia quia nudus noluit
ire coram Christo sed tunica succinxit se.
Ostenditur etiam eius fervor quia misit
se in mare ut citius perveniret ad Christum.
Hoc est ergo quod dicit littera: Symon ergo Petrus
cum audisset quia dominus est tunica
succinxit se, erat enim nudus. Beda dicit
Petrus nudus fuisse ad comparacionem ceterorum
vestimentorum quibus uti solebat sicut
solemus nos dicere cum aliquem simplici
vestimento videmus indutum dicimus quod
mendicus nudus est. Potest intelligi quod Petrus
more piscatorum studio piscandi nudus
incessisset et misit se in mare sicut fecit
Math. xiiij° Domine si tu es iube me ve-
nire. Et intelligendum sicut dicit Beda Petrum super
fluctus venisse sed aut natando aut
pedibus propriis quia prope terram erat.
Iuxta hoc et quod Petrus per mare venit ad
Christum significatur quod iusti per multas tribu-
laciones ad deum veniunt. Nam per mare tri-
bulacio presentis seculi designatur quia tribulacio
ducit ad Christum. Deinde sequitur: Alii vero
discipuli, ubi ostenditur quomodo alii discipuli venirent
ad Christum unde dicit: alii autem venerunt na-
vigio, non enim longe erant a terra et ideo
cito pervenire poterant sed quasi cubitis
ducentis trahentes rethe piscium. Hiis autem
discipulis significantur predicatores qui verbo
et exemplo trahunt homines ad terram
id est ad quietem eternam. De hoc tractu Canticorum
primo: Trahe me etc. Dicitur autem discipulos
cubitis ducentis id est quod in numero duplex per-
feccio que debet esse in predicatore scilicet vite
et doctrine de quibus Math. v° Qui
fecerit et docuerit. Vel secundum Augustinum in prima
piscacione de qua dicitur Luce v° Prope multitu-
dine naves, quia ad ecclesiam primitus vo-
cantur duo populi scilicet circumcisio
et preputium et hoc idem significatur in ducentis
cubitis quia in futura ecclesia erunt electi
de utroque genere quia significantur in centum
et centum. Centenarius enim numerus in summa
ad dexteram transit. Deinde sequitur
ut ergo descenderunt. Ubi postquam ostensum
est quomodo se habuerunt discipuli ad Christum, hic
ostenditur quomodo se habuit Christus ad eos.
Se autem habuit ad eos duobus modis quia
primo pavit eos convivio, secundo eos inni-
tavit et dicit eis Ihesus. Prima in duo quia primo
describitur convivium preparatum quantum ad ea que preparavit
Christus, secundo quantum que sunt allata a discipulis
ibi dicit eis Ihesus. Quantum ad primum tria
fuerunt apposita scilicet prunas et ideo

dicitur ut ergo descenderunt in terram scilicet de navi vi-
derunt prunas. Secundo preparat piscem unde dicitur:
Et piscem suppositum scilicet prunis viderunt.
Item preparat panem unde dicit: Et panem. Non
est autem hic intelligendum panem suppositum
prunis sed quod dicit viderunt prunas et
piscem suppositum prunis viderunt et
panem. Deinde sequitur: Dicit eis Ihesus. Christus ubi
paratur convivium quantum ad ea que sunt allata
ab apostolis et primo ponitur Christi preceptum
secundo discipulorum execucio ibi Ascendit Symon.
Christus ergo precipiens dicit eis: Afferte de pi-
scibus quos prendidistis nunc, scilicet ut ve-
ritas comprobetur miraculi. Deinde sequitur
Ascendit Symon Petrus scilicet tamquam diligencior
inter alios et traxit rethe in terram plenum
magnis piscibus centum quinquaginta tribus
in quo ostenditur miraculi magnitudo in numero et
in quantitate. Per magnos pisces intelliguntur
beatos qui sunt magni caritate. Math. vº
Qui enim minor est in regno celorum maior est.
Secundo ad maiorem autem expressionem miraculi
additur quod factum tanta rethe unde dicit: cum tanti
essent non est scissum rethe. Convenit autem dicere
illos vidisse prunas et pisces unde scilicet portata
sunt scilicet prune et pisces et panis. Unde hic
videtur Crisostomus quod hec facta sunt per miraculum.
Fecit enim Christus ex nichilo unde Crisostomus
Non adhuc Christus ex materia supposita opera-
tus sicut super xj° cum de panibus multiplica-
vit panes. Sed ante passionem sic operatus
est scilicet ex subiecta materia quadam dispensacione
quia tunc scilicet fuit tempus ostendendi infirmitatis.
Nunc autem post resurrectionem operatur ex nichilo
quia tempus est ostendendi potestatis. Secundo quod a-
dedit quod dicitur viderunt piscem suppositum
etc. quia scilicet in hoc convivio fuit panis et pi-
scis assus in Luca autem ultimo dicitur quod comederunt
piscem cum favo mellis. Unde hic videtur
Gregorius in omelia ubi dicit quod Christus ostendit suam
passionem et resurrectionem. Passionem in pisce
asso nam in pisce asso designatur mediator
dei et hominum Christus qui latuit in aquis
generis humani capi voluit laqueo mortis
nostre et quasi tribulacione assatus est tempore
sue passionis. In favo autem mellis de-
signatur sua resurrectio nam qui piscis assus
in passione fieri designatus est favus
mellis nobis extitit in resurrectione. Secunda
vel potest dici quod Christus in pisce et pane
ostendit duas naturas scilicet humanitatem in pisce, divinitatem
in pane qui enim assari ut piscis voluit
ex humanitate pane nos reficit ex divinitate
qui ait Ego sum panis etc. In favo
autem mellis possumus intelligere utramque
naturam in una persona. Nam favus est mel
in cera. Mel vero in cera divinitas in humanitate.
Alio modo potest dici quod Christus de suo convivio ostendit

qualet debet ee imitatores sim debet
eni pistem assum assumere qr debent
afflictom prouocitate accipe s3 cu piste
asso comedunt fauum mellis dic. i. in
hat afflictom vera dulcedine eterna sa-
ciant ex h' est intelligi9 q illi replet
i eterno quiuio qui ita h tribulaciones p
deo sentiunt q ab amore eterne dulcedinis
no recedunt 3o q a. de eo q dicit asscedit
symon petrus quare sit h' e mencio pls
de petro q de alijs dici pt ad litam q
hic d' quia petrus erat feruencior alijs
ut h' dicit e ad designanda pfectionem pis-
toris qui debet ascendere i statum pfec-
tionis pre ceteris hoib i cor' suo dis-
debet eni ascendere i gubernacm ecclie
Canticor' vij° Ascendam i palmam et
postqm aut ascendit debet trahere rethe
plenum magnis piscibus ad terram i ad so-
liditatem celestis patrie Vn Gregorius
ipe pisces ad soliditatem pertrahit littoris
qui ascte pdicacois voce subtilitatem
eterne gle fidelibus ostendit certo q a
de h' q dicit e centum quinquaginta trib9
ca i alia piscacioe luce v° mis no ex-
pmar Vñ est videt Aug' i omelia ubi
d' q i ista piscacioe designa' nus eor'
qui electi sut ad celeste patriam qui no
sut n' boni hic aut nus quemetri
designa' p l' tria nã illi intro ducuntur
ad patriam qui seruant decalogum leg
cu pfectoe eni' jn decalogo at sut
st x precepta pfecto aut gracie intellig'
i septenario nuo 7 Isa' xj° Requiescet
sup eu &c s' d illi ergo introducunt'
ad patriam i quib9 pfecto gracie designata
i septenario ad decima accepit man-
datoru ita q ad litam accedit spus nos
spus uirtute seruat' madata et h' aut
decessum habe9 x et vij s' decem in
precepti et septem in pfeccon spus sci
qui nus s' decem et septem usq3 ad sep
cpputat oib9 crescens usq3 ad centum
quinquaginta tria pueit ad vnu fit enim p
addiciones s' duo sunt ulteriq3 tres hys p
addiciones tria et quatuor sunt omnes x-
dem p addiciones omnes nos qui seruant
usq3 ad decem et vij ad sup dictu num
sima pducta Jn prima aut piscacioe
de qua habe' luc v° no p' eius nus
q illa piscacio sigt vocacoem hom ad
pntem ecclam i qua simul sut boni
et mali et ideo ulla no expmi' nus
tam illud ibi fiat expediens e p ppham
Annunciam et locutus sum multiplicati
sut sup num Et ecca p' Stultorum
infinitus e nus q enim mali no sunt
in nuo q no sut in pso boni ac
i nuo dicunt' esse quia adeo approbat'
p's enim innat multitudinem stellarum
certo q a de illo uerbo plenum
magnis piscibus qr hic fit mencio
de magnitudine piscium ad h' dicimus
cum aug' q per istos pisces intelli-
illi qui ptinent ad resurrectionem uite
i ad dextram hij aut pisces dicunt'
magni qr illi legem impleuerunt
Vn Math v° enim soluit vnum de
madatis istis minimis et docuit sic
homines h' minimus vocab' in regno
celorum quis est aut ut qui minimus est
regno celi qualis sunt e ea no
intrat in regnum celorum qual' erit
erunt etcia vo illis no erit i nuo
piscium magnorum pro quibus d' qui
fecit et docuit magnus erit d celo
adeo quippe magis erit qui erit
in patria ut qui ibi minor e maior
sit eo quo hic nemo maior e sequ-
itur' de illo uerbo Et cu tanti essent
no e scissum rethe cu in i prima piscac'
de qua dicit e luca v° signat' dicat'
Et cu h' fecisset concluserunt piscium
multitudinem copiosam rumpebatur
aut rethe eorum ad h' dicit Gregorius
in omelia dubus cu i piscacione ia de qua
habe' luca v° signa' vocacio hom
ad pntem ecclesiam et io ibi p multi-
pliciu rupi' q nunc ad confessionem
fidei etsi cu electis reprobi intrant
qui ipam eciam heresibus scindunt
in hac uo piscacioe sign' vocacio
electorum ad futuram ecclam ideo et hoc
rethe no rupit' q sancta electorum
eccla in continua auctoris sui pace
requiescens nullis iam disensionibus
dilania' dicens scd' d' eis ihus ubi pp
dictum3 de conuiuij preparacon hic d' de
dm inuitatem Et primo po' xpd in-
uitacio 2o discipulorum qui erant in conuiuio
dispo ibi et nemo 3o po ipa refectio
ibi Et uenit ihus secum ad pm d'
d' eis ihus Venite prandete inuitat
aut ad prandium temporale ut innuat
q et ipe inuitat ad prandium spuale
Prouerbiorum nono Comedite panem meum &c
dem sequitur Et nemo audebat ubi po'
dispo disci'orum Sic enim erant dispositi
ut iam recepta illumiacoe de resurrectione
xpi certi erant et ideo no interrogabant
eu tu quis es scientes q ipe e et
h' e q d' littera Et nemo discumbencium
audebat eu interrog' tu qui es sciebant
q dominus e sed h' q a Si sciebant
q dominus e no erat opus ut interroga-
rent quod ergo dicitur e et nemo audebat
&c ac si opus esset interrogare s3 timore

timore aliquo non audebant Nota hic remde
Augustinus dicens quod verbum iam dictum
et nemo audebat declarat evidentiam
veritatis que de resurrectione christi et tunc est
sensus tanta erat evidentia veritatis qua
illis discipulis apparebat ut nullus
eorum non solum negare sed nec dubitare
audebat et per omnibus nec interrogare quem quidem
dubitaret neque interrogare deberet quia
ergo dicitur nemo audebat interrogare tamen est ac si
diceret quod in hac declaratione reverentia nemo
audebat dubitare Alio modo exponit Crisostomus
dicens quod in hac declaratione reverentia discipulorum
ad christum fuit eius quia dominus est non
audebant eum interrogare propter reverentiam et quasi
stupefacti erant hic quod videbant eum in quadam
magnifico aspectu et gloria mirabili
Unde hic est ergo Crisostomus quod timor et
reverentia detinebat eos ab interrogando
Ex hoc autem oriebatur reverentia quia sciebant
eum dominum et videbant in forma maiestatis
Deinde sequitur Et venit Ihesus ubi notatur
ipsa refectio Unde dicitur venit Ihesus et
accepit panem et dabat eis et piscem
similiter dabat autem ut comederent
ubi intelligendum est quod etiam ipse comedit
Unde Crisostomus hic quidem non dicitur quod ipse
comedit cum eis Sed lucas hoc dicit
luculentius Et cum manducasset coram
eis sumens reliquias dedit eis Sed
tunc est questio quia comedere est corporis
naturalis et corruptibilis sed christus non
habuit corpus corruptibile post resurrectionem
ergo non comedit Nota hic dicendum est quod duobus
modis vel ex necessitate vel ex restaurandi
potentiam et comedere est necessitatis et est cor-
ruptibilis Alio modo ex potestate et hic comedere
potest etiam corporibus gloriosis Unde Augustinus de
deo civitatis sive de vi solucionibus contra
paganos dicit quod non est contra christum
post resurrectionem cibatum et in resurrectione
quem primitus ciborum indigentiam non
sentiunt eum et angelos legimus diversis
estatibus eodem sumpsisse non ficto fan-
tasmate sed manifestissima veritate
nec tamen necessitate sed potestate sicut enim ab-
sorbet aqua terra siccus quia indigentia
aliter solis radius quia potestate sine
potentia futurum ergo resurrectionis corpus
imperfecte felicitatis erit si cibos
sumere non poterit imperfecte felicitatis
erit si cibis indigunt In hiis verbis
Augustinus tria innuit primum est angeli vere
et non ficte comederunt quod intelligendum
est veritate significationis sed in angelis non fuit
medicina ordinata ad comestionem sed
verum est quod per hoc significabat suum
desiderium quod habebat de salute hominum
vel dicendum est quod in cibatione vera est tibi
sumptio et quantum ad hoc fuit vera cibatio
in angelis quod dicit in corpore sumpto cibum
sumpserunt Secundo est ibi cibi sumptio
et quantum ad hoc aliter est in corpore
naturali aliter in angelo quia ibi ex indi-
gentia hic autem ex potentia et hoc est
quod dicit Augustinus quod aliter consumit aquam siccus
et aliter calefactus Tertio in cibatione
est gustatio cibi in cibatione et hic modo non
fuit vera cibatio in angelis sed quod in-
nuit Augustinus est quod christus vere et non ficte
fuit autem ibi veritas significationis quia
christus ad hoc comedebat ut significaret
se habere naturam humanam fuit etiam ibi
veritas quantum ad sumptionem cibi quia ne vera
sumebat habebat etiam medicinam et instru-
mentum apta ad comestionem sed tamen non fuit
ibi veritas conversionis propter ea quod cibus
fuisset conversus in corpus christi quia fuit
incorruptibile et gloriosum sed fuit resolutum
talis cibus virtute divina in preiacentem
materiam Secundum quod innuit Augustinus est
quod perfecta felicitas erit quod beati possunt
sumere cibum non sicud egentes sed sicud
potentes et hoc est quod dicit quod corpus futurum
imperfecte erit felicitatis si cibus indigunt
Imperfecte etiam erit si cibos sumere non
poterit quia in primo indigens in secundo
impotens erit Deinde sequitur hic iam
tercio ubi evangelista epilogat istam apparitionem
factam ad mare tiberiadis et hoc est quod
dicitur Hec iam tercio manifestatus est Ihesus discipu-
lis suis cum surrexit a mortuis Circa
quod dubitatur quia dicitur est hic iam tercio hic enim vi-
detur quia ipso primo die dicitur est semper
apparuit quinque vicibus Nota hic dicendum
quod evangelista noluit dicere quod tamen tribus vicibus
apparuit Thoma non existente hic quando apparuit
post dies octo Thoma ibi existente tertia al-
iquando apparuit ad mare tyberiadis narrare
ad fidem confirmandam de resurrectione christi quia
in ore duorum vel trium testium stat omne
verbum Deuteronomium xix Alio modo potest dici ad
questionem secundum dicit Augustinus scilicet quod hic tertio non
debet referri ad ipsas demonstrationes
quod christus tamen tribus vicibus apparuit sed debet
referri ad dies Apparuit enim primo die
cum surrexit et post dies octo quando discipulis
Thomas videt et hodie quando hic dicitur de piscibus
fecit post quot autem dies id fecit non est dicitur
ut autem hoc melius videatur potest Augustinus de
consensu evangelistarum christum post resurrectionem decies
fuisse visum primo quidem ad monumentum
a mulieribus secundo eisdem regredientibus a
monumento in itinere tertio Petro quarto duobus
euntibus in castellum quinto pluribus in Ierusalem
ubi non erat Thomas et hec totum factum
est primo die Item aliis quoque vicibus

apparuit an ascensionem primo quando octava
die quando erat thomas cum discipul 2o
ad mare tyberiadis ut hic 3o in monte
galilee ut habetur math ultimo quinto ipso
die ascensionis quando videntibus discipul
elevatus est de hac autem primo
Cum ergo prandisset post quam dictum est
quomodo se habuit xpus ad discipulos
hic ostenditur quomodo specialiter se habuit
ad petrum et Johannem et primo quomodo
se habuit ad petrum 2o quomodo se
habuit ad Johannem ibi conversus petrus
prima in 3 dividitur quia primo xpus iniungit petro
pastorale officium 2o predicat eius passionem
ministerium ibi Amen amen dico tibi prima in tres
na xpus iniungendo petro pastorale offi-
cium ter examinat eum pro dilectione et
ideo hic petrus habet tres partes secundum tres
examinationes 2a ibi dicit ei iterum 3a ibi
dicit ei prima in tres quia primo ponitur examinatio 2o
petri responsio ibi dicit ei 3o ponitur officii iniunc-
tio ibi pasce oves primo ergo examinat
xpus unde dicit Symoni petro Symon Johannis
diligis me plus hiis Etiam domine tu scis
unde dicit etc. 2o tu scis quia amo te 3o xpus
iniungit officium unde sequitur dicit ei pasce
agnos meos Notabiliter autem dicit xpus meos
quia pastor debet reputare oves xpi et
non suas et in omnibus pascendis debet attendere
xpm et non se unde Augustinus non sint se ipsos
amantes quando pascunt oves xpi sed tanquam
suas sed tanquam ipsius eas pascant etc. Cum volunt
ex ipsis sua lucra querere sunt accusatores
peccatores vel cibos dixerunt sicud clerici vel glo-
riari de honoribus quos ab eis sumunt
sit superbi vel inimici progredi ut heretici
faciunt sicud blasfemi deum sequitur
dicit ei iterum ubi ponitur 2a examinatio ut patet
totalis littera sequens primo queritur quare plus
examinat xpus petrum de amore quam de alio
aliquo Notandum hic videtur patet quod hic sicut Crisostomus
ut ostenderet petrum esse principem apostolorum unde
Crisostomus preteriens hic alios de hiis loquitur
petro eximietem apostolorum erat petrus et
os discipulorum et vertex collegii unde et negatione
deleta committit ei prelationem suam de hac pre-
latione dicit iniungit pasce agnos meos sine
oves meas ut sciat se non esse agnum vel
ovem xpi qui non subiacet petro 2o queritur ad
quare xpus examinat petrum de amore solo
hic patet esse duplex responsio prima est quia xpus
debuit per amorem expellere timorem unde
Augustinus in sermone pascali de domino nostro
iterum petrus timuit et negavit re-
surgente autem domino amorem inseruit et timo-
rem fugavit ita resurgente domino quid
timeret petrus quando xpo morte mortua
reperiret 2a racio assignatur ut ex hac intelligamus
quia non debet committi nisi amanti et
causa intelligamus quod maximum iudicium amoris
est cura Augustinus quod dicit xpus petro Si amas
me pasce agnos meos ut sit amoris
officium pascere dominicum gregem sicut fuit ti-
moris iudicium negare pastorem 3o queritur
qualiter xpus examinans petro non solum
interrogat utrum diligat sed etiam utrum
diligat plus aliis ad hoc est una racio
ut ex hoc intelligamus quod cura non debet com-
mitti nisi plus amantibus 2o racio quod xpus
utrum diligat plus aliis ut ex hoc ostendat
excellenciam petri quod plus aliis amabat
unde Augustinus volens probare quod petrus
plus dilexit aliis sicud dicit in omelia
xpus interrogat petro diligis me plus
hiis quod utique sciebat enim dominus non solum
quod diligeret sed quod plus aliis amabat et
tamen interrogabat ut etiam nos qui legimus
evangelium amorem petri erga deum et illo
interrogante et illo vidente nossemus quarto
queritur quare xpus examinans petrum ter
interrogat ab eo utrum amet ad hoc dicendum
est quod ideo examinat de amore ut ostendat
petro dimissum peccatum quia caritas operit
multitudinem peccatorum 2o ideo ter interrogat de
amore ut ostendat quod caritas remittendo
peccatum debet esse ex toto corde et ex tota in-
tencione ut hic amas toto intellectu scilicet
in deum et ex tota anima idest ex tota volunta-
te ut tota voluntas per amorem in deum consi-
stat et ex tota fortitudine ut tota ex-
ecucio operis virorum deo serviat 3o xpus
ter interrogat de amore ut trine negationi
reddat trina confessio de hoc Augustinus trine
negationi trina confessionem redditur ne minus
amori lingua serviat quam timori 3o ter
interrogat ut ostendat quantum est sibi cura
de grege de hoc Crisostomus ter interrogat et
totiens eadem iniungit ostendit quantum appreciatur
prelationem suarum ovium et quantum hoc est ma-
ximum amoris signum scilicet pasce gregem
ultimo xpus ter interrogat ut petro di-
cat ter pasce quia pastor debet pascere
gregem exemplo et verbo et temporali
subsidio de hoc Beda solicitando pastoralis
officii exigit ut rector ecclesie ne plebi
temporalia desint subsidia diligenter provideat
et eidem exempla virtutum ostendat et ex
verbo predicationis solicitus impendat quinto
queritur cum xpus interrogavit a petro utrum
amaret eum plus aliis respondit se amare
sed non dicit plus aliis non enim dixit amo
te plus aliis sed tu scis quia amo te
Ad hoc dicendum est quod petrus consciencia nostre
ostendat xpm scire omnia non enim absolute
dixit amo te sed dixit tu scis quia amo
te melius nosti quam ego sciebat enim petrus
quod ipse quem dixerat sicut ... Ego dominus scru-
tans corda et renes idest cogitaciones et
affectiones 2o petrus in responsione sua ostendit
quod confessionem ... ita est non sibi quod
non est altius unde Augustinus non addidit petrus
plus aliis hoc enim videt quod de seipso
sciebat non enim quantum ab alio quolibet

etia

diligeret
dimittunt sic potuit qui cor ulterius
no poterat Tercio petrus in sua initio
bndt sic ee triumphi de presumpcione sua
no enim audet se aliis preimitte sicut an
passionem cui dixit et si omnes scandalizati
fuerint Sexto q a quare xpus iniugens
officium petro bis dixit pasce agnos
meos sed autem tercio dixit pasce oves meas
Ad hoc pt dicendum q per agnos intelliguntur
imperfecti in fide et hii ampliori pas-
tum i malorem et tua sollicitudine
indiget per oves intelliguntur perfecti q
se valet regere et no indiget tanta
cura aliorum pt dicendum q per agnos intelliguntur
imperfecti qui sunt in duplici differentia q vel
incipiunt vel proficiunt per oves autem
intelliguntur perfecti de hiis in ps. moltes
i perfecti exultaverunt sicud arietes et
colles i imperfecti sicud agni ovium
Septimo q a quare petrus contristatus est
vt dicitur in lra Contristatus est petrus quia
dixit ei tercio et ter dicendum est q petrus
contristatus est timens reprehendi a domino cum
enim an passionem asseret xpum diligere
reprehensus est et ideo videns quociens
interrogatur de dileccione timet reprehendi
de negare sequitur amen amen dico tibi pos
q xpus examinat petrum i mgrdo sibi
prelacionem et etiam gregis hic predicatur
martirium et primo ponitur martirii predic-
tio cuius martirii exhortacio ibi Et
cum hoc dixisset Circa primum sic procedit
q primo xpus petro commemorat condicionem
prioris vite 2o pronunciat perfectionem vite
future ibi Cum autem senueris 3o cum ea
exponit verba xpus ibi hoc autem dixit po
ergo commemorat condicionem prioris vite q
dicens autem fuit q dicit eet iunior sequitur
volunteri propriam ut erat aptus ad martirium
adhuc enim no evacuatur ei sic puulos
ut inquiunt q sunt perfecti hic est q
dicit xpus petro amen amen dico tibi cum
esses iunior agebas te et ambulabas
ubi volebas i sequebaris voluntatem tuam
certum i vim filius pus compescebas tuas
no eras et a voluntate tua autem deinde
sequitur Cum autem senueris ubi predicatur
perfectio vite future et martirium petri vn
dicitur Cum autem senueris extendes ma-
nus nam petrus in cruce affixus fuit
no cum clavis sed cum funibus et hoc
not dicens cinctum vn sequitur et alius
te cinget vinculis s. et ducet quo tu no
vis secundum nec instruccio qui sit e naturalis
ut nec ipsa senectus potuit eum auferre
petro sed desiderium gracie ut meruit
vn apostolus dicebat Cupio dissolvi et
esse cum xpo no obstante q ex hoc q d dicit
petro fuisse imperfectus in iuventute
perfectus autem in senectute not constituendum
circa vite statum et spiritualem
in statibus enim iuvenis quidem valido

qui senueris inutilis in omnibus at non sic
sed cum supervenit senectus tunc virtus clarior
tunc utilitas industriosior i ullo ab etate p-
hibita not et cum ipse q xpus in verbis istis
dicit se impleturum desiderium petri q enim petrus
semper volebat esse in periculis pro xpo dicens
Consida enim i plebo tunc desiderium ut
q no passus est iuvenis existens oportuit
te pala sene Deinde sequitur hoc autem dixit verba
evangelista exponit verba xpi vnde dicitur hoc autem s.
extendes manus tuas dixit significans qua
morte s. cruce clarificaturus esset deum
no autem dixit victurus moriturus esset sed
clarificaturus esset deum ut ex hoc dicas qui
pati pro xpo e honor et gloria pacienti
ex hoc est ondendum q passio sanctorum certificat
nos de gloria dei vnde constituendum no certificaret
amicos q ne deus e summe eius constitutum
morte tollerarent quo sit mors sanctorum
die sit glorie certitudo ex hoc causa sequitur q mors
sanctorum no solum e via ad gloriam sed ma-
gnificat. sed clarificacio dei ex hoc enim
ondendum deus magnus q sancti pro eius fide mo-
riuntur deinde sequitur Et cum hoc dixisset ubi
xpus exortatur petrum ad martirium dicens
sequere me i ad passionem tuam nota
ne de hac sequela per pet in o xpus
passus e pro nobis etc. de hac sequela
supra xiii dixit dominus petro quo ego vado
no poteris me sequi modo sequeris autem postea
ea queritur ab quare xpus statim post
curam gregis commissam petro invitat
petrum ad martirium dicendum e q hoc fit ad
ondendum completum effectum amoris primi
enim effectus est vita proximo nam cura pro-
ximi maxime e ostensum amoris et ma-
xime nos reconciliat benivolencia divina
vnde constituendum est enim maxime omnium nos stimulant
cum que desunt e benivolencia e procuracio
proximorum Secundus effectus amoris e martirium
et ideo cum dixisset dominus petro de amore
quem habebat ad xpum pronunciat ei martirium
erudiens nos volens quo eum amare debemus
Octavo q a de 20 verbo et ducet quo tu no
vis Cum hic enim videtur q xpus petrus
invitus passus e quia ducitur e ad
martirium quo nolebat ire Ad hoc dicendum
dicendum est in omni q q molestiam martirii
refugiebat petrus s. qui ad sensualitatem
et affectum naturalem tunc hunc affectum infun-
quo nemo vult mori in at virtus amoris
quo amatur xpus qui cum sit vita mori
esset morte voluit sustinere pro nobis et
ex hoc q virtus amoris vincit molestiam
sequitur q mag e gloria num dicit esse Et post
supra illo verbo quo tu no vis q dico
dispensacione factum est ut tanta sit ipsa
anime ad corpus ut anima separari a corpore
nolit et hoc ut no multi sibi mortem
inferrent violentam Tercio q a de hoc q
dixit petro dominus sequere me quare hoc
dicam e specialiter petro cum essent multi alii sunt

secuti fuerunt xpm p martiriu ibi enim cum
Jacobus filius zebedei frater johis qui
p9 xpi ascensionem ab herode manifesta
occasus sub gladio hoc videt augl i omli q
hc est specialr petro dan qr no solu mor
tem sed morte crucis sic xpus aptus
& Jacobus aut no & crucifixus ut dom
ex hoc e specialr petro dan ad designand
feruorem amoris que debet habe plans
ite alios tn enim petrus cet vertex
ecce stans excellit i dignitate ita debet
excelle i imitacion et io xpc dr petro
seque me auctores fidelium no prelaturam
ei instituit d quia spalit debet sequi
xpm vnd crisost lit Jacobus tronum
assumsit ierosolimorum xpc tn petrum orbis
terre intronizauit magistrum eum spalit
dixit seque me s i verbis et operibus
aliorum pt dia q xpus spalit dixit petro
seque me ut ondet spalem affectum
ad ipm qz q nos astitoires st nos sequi
uoluit dem sz quisus petri ubi p9q
onsinme quo domus se hunt ad petr
hic dnd quo se hunt ad johane et primo
po iohis ctifiraco 2o pt fidei cfirte
facta p johnem ctifitacio ibi h e discplus
ic 3o comenda magitudo xpi qua no
pt cape scriptura ibi Sunt aut et alia
multa p m d qr pmo po ctifitatis
occasio 2o ipa ctifitacio dr ei ihus oc
casio ctifitacois fuit intirogacio petri
postq enim donus dixerat petro Seque
me conuisus petrus qui ia sequi cepat corpa
incipiat eum iudt illu discipulm que
diligebat ihus sequentem et qui recubuit
i cena sup pectus eius sup xiij et dixit
ei dne qui e qui tradet te hunc ergo cum
uidisset petrus dr ad ihm dne h aut qd
q d petro quid paciet ite ut ad te ue
niat vn crisi q d petro nonne eadem
uia ueniet nobiscum ite valde enim amabat
petrus johannem ctr go magis dos pdixerat
petro uoles et hunc habe pdicatorem
dixit ad im hic quid dem st dr ei ihus
ubi ctifica petri de johne et po pomi
ipa ctifitacio 2o corrigitur intellectus
discipulorum ibi exiuit ergo sermo hic go petro
ctifitat et po xpc ctifitat dns sic eum
uolo mane donec veniam sit i absq mo
lestia psecucois die expectate nouissi
Odo xpus artat curiositate petri dns
quid ad te tu me seque q d xpc petro
opus tibi qmissum attende et diligenter
perfice hunc uo si uoluero mane h quid
ad te Glo Sic eum uolo mane i nolo
eu p martiriu consumari sed expectare
eu placidam absolutionem carnis qn ego
veniens recipiam eu i eterna btitudine q d
xpus petro 2m ... tu me seque p
passionem sed sic eum scilicet johm uolo mane
absq passione martirij i mortis dor

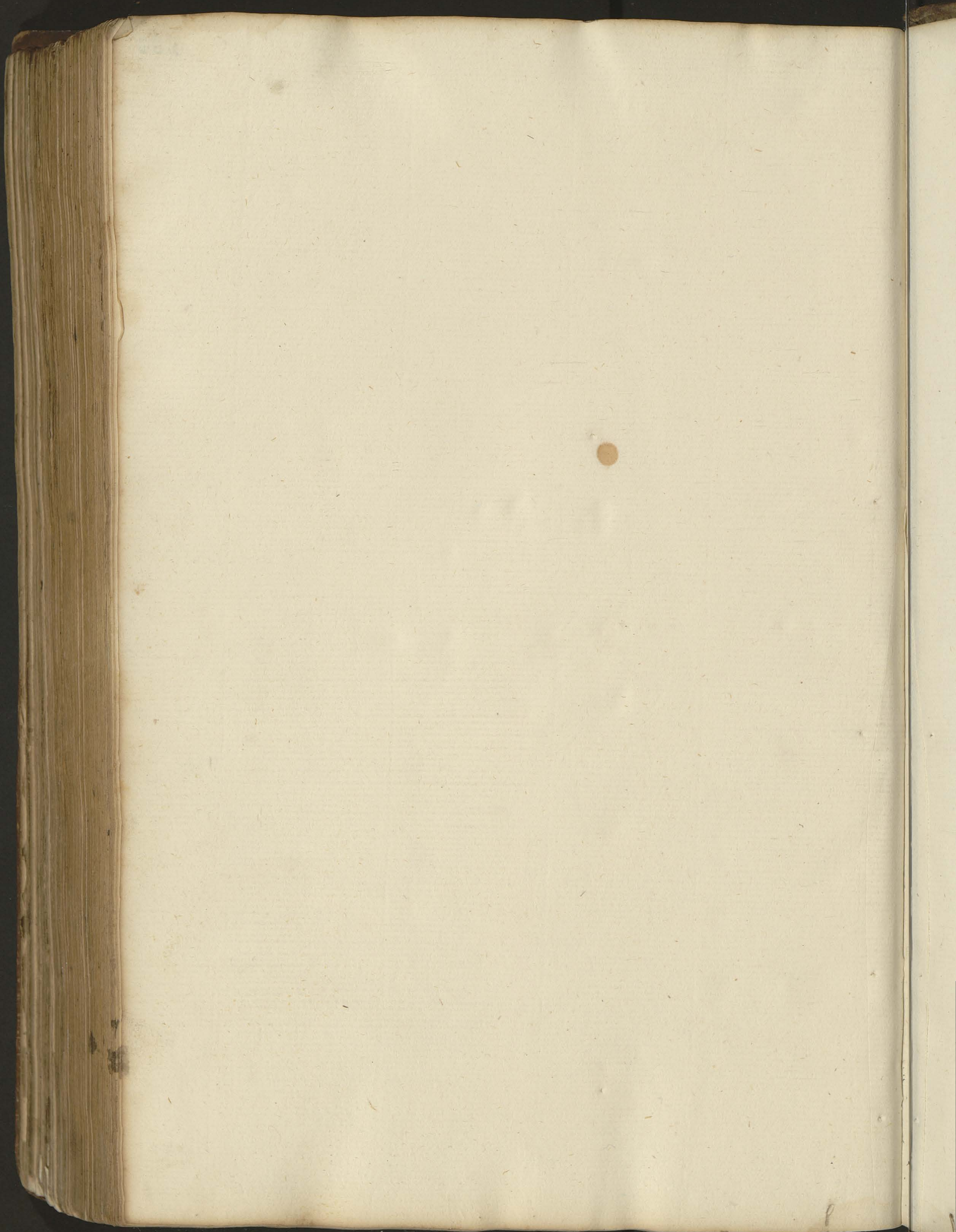
veniam ad uocandum eum ad me Deinde
sequitur Exiuit ergo sermo ubi tangitur
intellectus fratrum et po quis po intellectus
eorum 2o corrigi ibi et no dixit ihus
euu ad pm dr Exiuit go sermo int
fratres q discipulus ille no morit
et h enim q xpus dixit de johanne si
eu uolo mane donec veniam acceperunt
discipuli q no moreretur Dem sequitur
Et no dixit ihus ubi corrigi opinio
discipulorum vnd crisostomus dt Et no dixit
ihus no moritur i no fuit intellectus
xpi dicere q johus no moreret sed de
eo dixit Sic eum uolo mane donec
veniam quid ad te et est legendum remis
sine et exponendum stans sup verbi
nouidie q ita intellectum hunc ubi pter
expositionem ia dictam multe fuerunt
alie expositiones quidam enim sic exponunt
sic eum volo mane i remanere i iudea
et in hac terra ad pdicandum et te uolo
me sequi habendo solicitudinem totius
orbis et h donec veniam ad destruendum judeos
qui me crucifixerunt putauerunt enim isti
hunc aplm usq ad uespasiani tpe ai
ierlm capienda extat in loco ill qui fuit
ec q go dicat xpus scdm istos petro
tu me seque te magis nunc digno ad orbis
potificatum licet Johus ac hic maneat
donec eu educam sic te Alij exposuerunt
hc uerbum aliter dicentes johanem dmi
helye et viue ubi e ipsius uerbi q johus
no moritur qr quidq ait moritur
Sz ipsius e sic eu nolo mane usq in
fine mundi et tunc pro me paciatur
martirium vnd et habet eum adhuc
viue ab antixpo uo debe occidi ad
helya Alij dixerunt q sepulcrum viuens
intrauit et i eo adhuc viuit dormiens
sed mouet in aduentu dni surrecturus
arm qr h q illic terra surgit q ebulicio
stabat q cuius auxilium fieri dicitur
Con hoc Augus qr no e credendum
q dominus discipulo que tm amabat tam diu
differt demonstrare gloriam suam quam
cupiebat aplus ad philippen primo
cupio dissolui et esse cum xpo inquit enim
e si dormiens viuit q si viuet beate
cu xpo et ideo no e probabile q x
tam longo sopore deduct johni premium
eius tante bono Alij dixerunt q dominus
ipm assumsit in corpore et anima
et i ia assumpcione obijt et resurrexit
et si ista opinio no possit ita pbari
tn qr auctoritatem no habz cadem sci
dixerunt q mortuus e johus et de
corpore eius nichil asseritur qr no
eternum inuenitur q aut dictum e a xpo

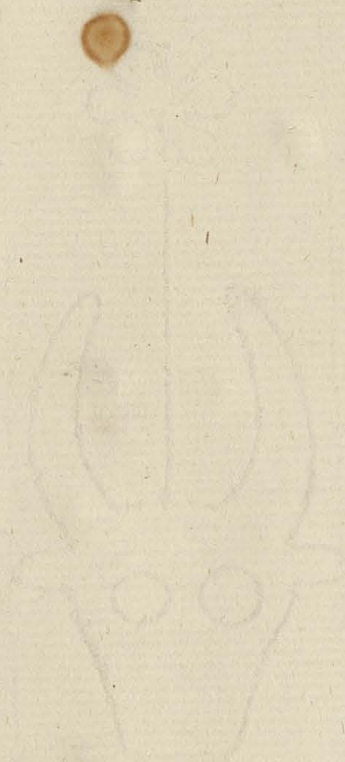
sit eu volo manere no e intelligendu
de die novissimo i fine seculi sed de
die mortis Johannis qu s xpus veniens
eu recepit in eternam beatitudinem
Cruciatur ab dicto verbo videtur illum
discipulum que dr ihus sedm hc enim
videtur q xpus magis diligebat iohm
q petrum Contra aut hc e q sup dixit
dominus petro Symo Johannis diligis
me plus hiis qd enim dns sciebat hoc
interrogabat Sciebat aut no solu
q petrus eu diligebat sed etia q plus
aliis diligebat Si aut petrus plus
diligebat et plus diligebatur Proverbiorum
viii c Ego diligentes me diligo Ad hac
questionem multipliciter videtur dixerunt enim quida
q magis diligere e duobus modis vno
quo ad maius premiu ut ille dicatur
magis dilectus cui confertur maius p
mium et sic hoc magis dilexit petrum
q Johannem supposito q petrus magis
dilexit xpm q Johannes quia maior amor
meretur maius premiu Alio modo magis
diligere e quo ad maiorem exhibitionem
familiaritatis et sic hc Johannes dr fuisse
magis dilectus qr xpus plura signa
familiaritatis ei ostendit propter eius vir
ginitatem et puritatem Alii dixerunt
q xpus simpliciter magis dilexit petrum
quia dilexit eu ut faceret eu summum
dilectorem Johannem aut dilexit ut faceret
eu perspicaciorem intellectu et petrum
dilexit ut faceret eu magis dilectorem
Johannem aut ut faceret eu magis scien
tem sed quia donu amoris e maius
q donu scientie ideo simpliciter dilexit magis
petrum quia illud dr magis diligi
cui confertur maius bonum Augustinus aut
refert omnia ista ad misterium Vt aut
videatur dictum Augustini qua oportet sunt notanda
per ordinem Primo e q sunt due vite
s activa et contemplativa Vna e in labore
altera e in requie Vna i opere actionis
alia i mercede contemplationis Prima
agitur hic dum s faciamus bonum declinamus
malum sed ibi finitur qr i futura vita
nullum e malum qd declinetur Secunda hic
inchoatur sed in futura vita perficitur
quia contemplacio hic inchoanda differtur
complenda post fine huius seculi Prima
signata e in petro qui propter bonum vite
prothelosissime gubernationem accepit
claves regni celorum ad ligandum et solvendum
peccata Secunda signata e in Johanne in quo
inchoata fuit hec contemplacio verbi vn
et ipse ait In principio erat verbum
in fine perficienda qu sine enigmate facie ad
faciem videbimus ipse deus exhibet p Notandum pz
2m na propter vitam activam dictum e petro
tu me sequere propter activam contemplativam

dictum e de Johanne Sic eum volo manere
donec veniam q d xpus petro et cuilibet activo
tu me sequere per imitationem perferendi mala
Ille aut contemplatus maneat donec
ve sempiterna redditurus bonum vel q d xpe
perfecta me sequatur actio informata mee
passionis exemplo Inchoata no contemplacio
maneat donec veniam perficienda 3m notandum
e q petrus amat i activus ut ab ista
mortalitate in qua laborat liberetur amatur
aut Johannes i contemplativus a xpo ut i
illa immortalitate servetur Ex hc sequitur
iiii ostenditur solucio questionis pz enim q xpe
dr plus amasse iohm qr plus amat
nos xpus in futuro seculo ubi erit contem
placio perfecta q i isto vnde eximimur
ut illic semper simus Minus aut amat
Petru quia minus nos amat miseros q
beatos xpus ergo dr magis dilexisse Johm
q petrum ratione signi i contemplative et
active xpus enim sciens futuram vitam
i qua erit contemplacio perfecta plus
eam amat ut ad ea nos amando per
ducat et nos eruat ab ista miseria
i qua laborat activa cuius e declinare
mala huius vite ut perveniat ad bona alterius
Sz quare petrus plus diligit q Johannes
dicendum e q i petro vita activa signatur q
quanto magis sentit miseriam huius vite
tanto magis et estuancius desiderat eruj
ab ea et tanto magis amat futuram beatitudinem
i qua nulla erit miseria In Johanne
aut signatur contemplacio quietatis contemplacionis
aut veritatis qualis futura e hinc minus
amans qr no dum clare novimus eam no
dum enim apparuit qd erimus sic dr Jo i p
c s Sic ergo i petro plus amante et minus
amato designatur activa vita amplius
amat diu ab hac miseria estuancius erui
desiderat sed minus amatur qr minus nos amat
xpus miseros q beatos In Johanne
aut minus amante et plus amato designatur
vita contemplativa q ideo minus amat qr
futuram vitam perfecte capitur magis
aut amatur quia contemplacio dei facit nos
beatos magis aut nos amat deus beatos q
miseros Deinde sequitur Hic e discipulus
ille ubi ponitur fidei confirmacio Confirmat
aut eum contra fidem dictorum per testimonium
sui et io dt Hic e discipulus ie qui tes
perhibet de hiis Hoc est enim testimonium
apostolorum s testimonium perhibere Actuum p o
Eritis mi testes Crisostomus Consuetudo est
a valde vera dicentibus testimonium suum no
denegare et inlatorum ie quem sponsus sto
scribebat vnde et alii apli dicebant Actuum
v o Et nos sumus testes horum verborum
et scripsit h ut qui ex officio suo presentibus
testificatus e relinqueret etiam scripturam

ad utilitatem absentium et scimus quia verum
est eius testimonium. Legitur in psalmo totius ecclesie
aqua recepta est hoc evangelium. et ideo scimus
scilicet quod hoc evangelium sicud verum recipi debet
quia auctor testis verus unde Aug. super quod dicendo
dicibus adeunt et neque ad crucifigendum ipse
desunt et nunc eius missa 3 que est sig
amonis et quod cum certitudine gratia stat ipse
etiam paulus apostolus affirmat si quis evangelium
ec verum ad Galat. primo Sed licet nos
aut angelus de celo evangelizet vobis
preter quam evangelizavimus anathema sit
virtute aut huius evangelium confirmat i c x
Deinde secundo sunt aut et alia multa ubi
evangelista declarat magnitudinem xpi ex hoc
quod non sufficiebat nature virtutem eius
quod suis intellectibus non sufficiebat narrare
ea que erant de xpo unde Crisostomus exponens
istum passum Sunt aut et alia multa
sic dicit hoc referendum est ad eius quam fa-
ciebat virtutem scribere enim per singula liba
et dicta xpi et enucleare virtutem eius
non sufficit homo Sic enim nobis finale
eloquium ita et xpo finale est facere quod nole-
bat quia ipse est deus cuius dicere est facere
Ceciderit ab quo totus mundus non posset
capere libros quam sibi posset de xpo Sed
hoc videtur Aug. duobus modis in ordine
vero ut sit locucio yperbolica eo modo
quo dictum est in psalmo Posuerunt in celum
os suum et verticem capilli perambulantium
in delictis suis Est aut yperbolica lo-
cucio quia aliquid obscurum vel divinum tradita
locucione exponatur sed quia id excessu
est vel auget vel extenuat necessitate a ter-
mine significandi veritatis dimittit et
yperbolica locucio est cum aliquid signatur
in excessu vel in diminucione et ita est
hic hoc enim dixit evangelista volens significare
excessum operum xpi Alio modo videtur
Aug. quod illud verbum capere vel
ipsum arbitror non dum capere non est re-
ferendum ad spacia locorum sed ad
capacitates animorum unde Aug. Non
spacio locorum credendum est mundum capere
non posse que in eo sibi quoquo modo
posset scripta non scriret sed capacitatem
legencium comprehendi fortasse non posset

Explicit postilla super evangelium sancti
Johannis edita a fratre Allexandro
de Allexandrina ordinis fratrum
minorum Sacre theologie doctore
finita Sub Anno domini Millesimo
quadringentesimo vicesimo octavo
decima die Mensis Aprilis hora
septima :· Pro quo fine sit laus et
gloria cristo rex Amen

liber mgri Johannis
de Jastrzambye Can^ci
plocensis

